

శ్రీశివాయ గురవే నమః.

శ్రీరామకథాఽమృతము

అ యో ధ్యా కా ం డ వు.

Checked

1987

ఇ ది

బ్రహ్మశ్రీ తాడేపల్లి వేంకటప్పయ్య శాస్త్రి గారిచే

ర చి యిం పఁ బ డి

10/5



వారి పుత్రుఁడగు

రాఘవనారాయణ శాస్త్రి గారిచే

ప్రకటింపఁబడియె.

నిడుబ్రోలు :

తాతా ముద్రాక్షరశాల యందు

ముద్రితము.

సర్వస్వామ్యసంకలితము]

1935

[వెల రు 5--00

విజ్ఞప్తి.

కావ్యజ్ఞ సోదరులారా !

శ్రీరామకథామృత మను నీ ప్రబంధరాజము నుత్తరకాండముతోఁ గూడ నిరువదినాల్గువేలు గద్యపద్యములుగ భక్తిరసావేశముతో విరచించి కొందఱఁ జందాదారుల నేర్పఱచి “బాలకాండము” నచ్చొత్తించి రసికుల సమాదృతికిఁ బాత్రులైన బ్రహ్మశ్రీ వేదమూర్తులైన తాడేపల్లి వేంకటప్పయ్య శాస్త్రిగారు నాకు మహాగురువులు అనఁగా నన్నుఁ గని పెంచి శ్రీవిద్యాసమన్వితు నొనర్చిరి. వారు ప్రకృత భావవత్సరాశ్వయుజ కృష్ణ తృతీయా గురువాసరమున శివైక్యముం బొందిరి. ఆ సమయమునకు ముద్రితమగుచున్న యయోధ్యాకాండమునఁ బదునెనిమిది ఘోరములుం జూపి గ్రంథశేషము నెల్లఁ బ్రకటింపఁ బుత్రుఁడ నగు నాకు నంత్య శాసన మొనరించి చనిరి. నేనును గురునానతి శిరమున శేషీకరించి యింతవఱ కే సంపుటము నార్యుల సహాయముచేఁ బూర్తిగా ముద్రింపింపఁగలిగితిని. తక్కుంగల గ్రంథ మంతయుఁ బ్రకటిత మగుటకు నాంధ్రులెల్లరుఁ దోడ్పడెరుగాత మని ప్రార్థించుచు దాదాపు డెబ్బదిమంది జందాదారులఁ గుదిర్చి యవసరముం బట్టి పెట్టుబడి స్వయముగాఁ బెట్టి నన్నుఁ బ్రోత్సహించుచున్న గుంటూరుపురవాస్తవ్యులగు మహారాజశ్రీ గోవిందరాజుల సీతారామయ్య పంతులవారి కుటుంబము నితరసహాయులతోఁ గూడ దీర్ఘాయురారోగ్యైశ్వర్య జయోన్నత మొనరింపుమని దైవము సమర్థింపుచు గ్రాంథికవిషయముల గ్రంథాంతమునఁ బ్రకటింపఁదలఁచి తాత్కాలిక భావ సంభావితములగు కొన్ని పద్యములుమాత్ర మిచ్చటఁ బొందుపఱచుచు నింతటితో విరమించుచున్నాడను.

తే॥ విభవ సమమున నాశ్వినవిమలపక్ష, మందలి ద్వితీయ వైభవమందె నొండు
నరువదియునారు విలసిల్లెఁహోయనములు, భావమా! చెడితివె దానిఁబాడునేసి.

శా॥ శ్రోతస్మార్తములైన ధర్మముల ని ♦ వ్రంబూని బోధించి గో
త్రాతీర్థమున జాతెసంకదులు త ♦ తృక్షు లృభిత్యాప్తి ని
ష్టాతంకంబులఁ గూర్పనెంచిరని దే ♦ వాధీశు నాస్థానిఁదం
డీ! తీర్పుల్పొనరింపఁబోయితివొ మం ♦ త్రింపంగఁ దన్మంత్రితో.

శా॥ లీలం దద్గురు గౌరవంబుఁ గవి తె ♦ ల్వింగాంచ ధర్మక్రియా
లోలుం గోతరిపుంబానర్ప దివి నే ♦ లోపంబులుం బాప నీ

భూలీలావతి యష్టకష్టముల సం ♦ బోధించి యింద్రానుజ్ఞ
బాలింపం బనుపంగ నేగితివి నీ ♦ భారంబు నాపైఁబడన్.

తే॥ అంబుధిమధింప నెంతప్రయాసమయ్యె, నమృతఘటమబ్బెనొకఁడమ్మతాశనులకు
వాగమృతమూరు నీనోరుఁవాపిఁగాంచి, యాహరింపరె; రామకథామృతకవి.

సీ॥ వచనమ్మునకుఁ గ్రొత్త ♦ రచనల సమకూర్చి, సీసమ్ము బంగారు ♦ సిరికిఁ దార్చి
శార్దూలమత్తేభ ♦ సమరసత్వముఁ దెల్పి, చంపకోత్పలగతి ♦ కింపుఁ గొల్పి
కందమ్ము కలిమికి ♦ నందమ్ముఁ గల్పించి, యాటవెలఁది గీతి ♦ తేటలుంచి
యతికిఁ బ్రాసమ్ముని ♦ యతికి సంపదలిచ్చి, శయ్యాను గుణరీతి ♦ జాతిగుచ్చి
యాత్మవిరచిత రామక ♦ థామృతమ్ము, ధ్వనికి దిమ్మరవోవు బుధప్రవరుల
చెవులఁ ద్రావించు నవసృష్టిజేసి! తండ్రి, విశ్వమిత్రుఁడ వైతిదే ♦ విస్మయంబు.

ఇట్లు,

గ్రంథకర్త పుత్రుఁడు-శిష్యుఁడు,

తాడేపల్లి రాఘవ నారాయణశాస్త్రి.

బాష్పంజలి.

గీ॥ భౌతికశరీర మది కంటఁబడకయున్న, గీర్తికాయంబుసతము సత్కృతిముఖమున
శిష్యముఖమున వ్యాప్తంబుజేసెఁ బుణ్యశాలి మా వేంకటప్ప విచక్షణుండు.

సీ॥ ఆత్రేయముఖ్య మహర్షి సత్తముల మా, కనులపండువుగఁ గన్గొనని కొఱఁత
యుత్తమప్రాప్తాణుండాకడైనఁ గలఁడెయి, జ్వగమునందను వారిసందియమ్ము
దేవభాషాజ్ఞాన ♦ తృప్తమొదిరుగు వి, ద్యార్థులువడెడు న ♦ ధ్వశ్రమంబు
రామాయణ పరంప ♦ రా రచనాసక్తి, నరికట్టు కవిపుట్ట ♦ నట్టిలోటు

గీ॥ తీర్చితిరి మీర లాంధ్రధా ♦ త్రీతలమున, నవతరించిన దివ్యర్షి ♦ యనఁగ భూసు
రాగ్రగణ్యుండు నాఁబండితాగ్రణియనఁ, గవివరేణ్యుండు నాగీర్తిగలిగెమీకు.

సీ॥ ఘనులనైనను మూఁగలనుజేయు మీవాణి, గంగాప్రవాహమో ♦ గర్జయగునొ
యతిని గూఢార్థమ్ములరచేత నిడునప్పు, కవివతంసములొ వ్యాఖ్యాతలొక్కొ
వైదికాచార జీ ♦ వనముసల్పెడుచోట, పూర్వార్థులొ దేవ ♦ పుంగవులొక్కొ
రామకథామృత ♦ రసపోషణమువేళ, నన్నయాదులొక్కొ పో ♦ తన్నగారొ

యింతయేటికిఁ గర్భుడు ♦ లీరగుడురొ, భక్తు లో జ్ఞానులో కాక ♦ పరమశివులొ
యెఱుఁగ నేరక యున్నార ♦ మిన్ని నాళ్లు, నేడుగనుఁగొంటిమయ్యయి ♦ ని యునటంచు.

సీ॥ సాంస్కృతికసమాన ♦ సంఘటనముఁజూచి, నన్నయ్యయే యీతఁ ♦ డన్నవారు
జిలిబిలిపలుకుల ♦ తెలుఁగు కూర్పులఁగాంచి, యన్న; తిక్కన్నయే ♦ యన్నవారు
శ్రీరామభక్తి వి ♦ శేషమ్మునరసి ఛో, తన్న యీసుకృతియే ♦ యన్నవారు
సమతమైనొప్పు సీ ♦ సమ్ములఁ గన్గొని, యార శ్రీనాథుఁడో ♦ నన్నవారు
శబ్దసంస్కారమౌచితి ♦ సాధుభావ, మరసి సర్వజ్ఞుఁడేల కాఁ ♦ డన్నవారు
నున్నవారు మీకావ్యంబుఁ ♦ గన్నవారు, విన్నవారును దాసోఽహ ♦ మన్నవారు.

మ॥ అవధానత్రయ మాచరించె మునె తా ♦ నయ్యెంగదాశాబ్దికుం
డవలన్ సత్కృతులెన్నొ సల్పుచు సువి ♦ ద్యాదాన నిష్ఠాతుఁడై
వివిధార్థజ్ఞుడనంగఁ బేర్వడసె దే ♦ వీభక్తుఁడైనట్టి రా
ఘవ నారాయణశాస్త్రి పెంపఁగలఁడిం ♦ కన్ మీయశోవల్లరిన్.

సీ॥ కర్మయోగమె మోక్ష ♦ కారణంబగునన్న, కర్మతులం దగ్గ ♦ గణ్యుఁడేకద
యోగాభ్యసనమె సా ♦ యుజ్య హేతువటన్న, నష్టాంగసంపద ♦ యలవడఁగద
భక్తియోగంబె కై ♦ వల్యప్రదంబన్న, భక్తావతంసుఁడై ♦ పరఁగెనుకద
జ్ఞానయోగమె ముత్తి ♦ తానకంబగునన్న, నద్వైతతత్వంబు ♦ నర సెనుగద
వేయునేల జీవన్ముక్తుఁడా ♦ యెనుగద, సచ్చిదానందమూర్తి కా ♦ జాలెనుగద
యట్టి శ్వశురుని యాత్మకత్యంతభక్తి, నర్పణమొనర్చుచుంటి బా ♦ ష్పాంజలినిదె.

ఇట్లు,
గ్రంథకర్త యల్లుడు,
అంబడిపూడి రామబ్రహ్మకవి,
తురిమేశ్వ జిల్లాబోర్డంగపాఠశాల,
ప్రథానాంధ్రోపాధ్యాయుఁడు.

గు రు స్త తి.

చ॥ కొమరుల మాద్రీశిష్యులకుఁ గూడునుఁ గుడ్డయు నిచ్చి వారికిన్
తమిఁదగు బుద్ధులంగరపి నమ్మికతోడ మహామనూప దే
శమునిడి దక్షతన్ జడువు సందెలఁ జెప్పి సమాన గౌరవం
మరఁగఁజేయు మీకు సరియౌదురె సూరివరుల్ గురూత్తమా.

సీ॥ సంతతంబును వచ్చు సచ్చాత్మలకునిచ్చు మహిత విద్యాదాన మహిమవలన
మదిఁ గీల్కొనినభక్తి మధ్యాహ్నమనురక్తిఁ బొనరించు శివలింగ పూజవలన
భవ్యపదముడాయుఁ బ్రతిపదంబునఁ జేయు పంచాక్షరీమంత్ర బలమువలన
నఘసంతతినిఁ బాపు రఘువీరు కథఁజూపు తరమైన సుకృతి రత్నంబువలన
గొనిన పరిశుభ్రకీర్తి దుకూలములను నలుదెసలకిచ్చి కట్టంగ నై జవితర
ణాధికత్వంబు వెలయించి యవని మమ్ముఁ గటకటా వీడిచనితె వేంకటకవీంద్ర॥

సీ॥ కన్నబిడ్డలకన్నఁ గారవంబు దలిర్ప మించి సత్కృపఁ గారవించురీతి
నొక్కలోతుని రాకుండ నెల్లప్పుడు మంచియన్నంబుఁ బెట్టించుభంగి
బాతంబులనుఁ జెప్పు పాటవంబు నెరింగి యవధానులనుఁ జేయునట్టి తెఱఁగు
నెన్నికార్యములందు నెదచరించుచునున్న నీశుమంత్రముఁ జపియించువిధముఁ
దలచువారల పాపముల్ తరుఁగునన్న సస్మదాదుల శిష్యుల యధికభాగ్య
మెన్నఁ దరమా నె యిట్టి మమ్మిచటవీడి చనితె గురు వేంకటాహ్వాన శస్త్రకీర్తి.

సీ॥ ఉభయభాషాప్రాధి నుద్దండగతిబల్కి నన్నపార్యునికీర్తి గన్ననాడు
రసమున కుచితరంబుగా వచియించి యజ్వలకీర్తిభరంబు నందునాడు
సూక్తి వైచిత్ర్యికి జొక్కి చెప్పి ప్రబంధ పరమేశు ఘనతచే బట్టునాడు
సింగారపు రసంపు సిరులొల్క వాక్కుచ్చి శ్రీనాథునియశంబుఁ జెందునాడు
గలుగు నీప్రజ్ఞఁ జాటెడి గద్యపద్య రత్నములు రామసద్గుణ రత్నగుణము
లనిశము సువర్ణ ఘటితంబులగుచు మమ్ము ధన్యులనుఁ జేయుగాత విద్యత్కవీంద్ర.

ఇట్లు శిష్యుఁడు,
చెఱుపు యజ్ఞనారాయణ శాస్త్రి,
గొడుగుపేట, బందరు.

శ్లో॥ కలార్థిహృత్పద్మవికాస నక్షమో, విసారి దుర్వాదతమోనిభిర్హృణః
స్వతేజసాభాసయితుం దిశాన్తరం, గతోస్తమర్కప్రతిమో గురుర్మమ॥
శ్లో॥ త్రీణ్యే వయస్య ధన్యస్య కవితాధ్యాపనం జపః
కాలయాపన సూత్రాణి గురవేఽస్మైకతోఽంజలిః॥
శ్లో॥ నమందరో నాపిచమోహినీ శ్రమోనదివ్యదైత్యా అపినాపిశేషః
విషోద్గతిర్నాపిచసర్వమేత ద్విలక్షణం రామకథాఽమృతేభవత్॥

ఏవం విధేయః
ముళ్ళపూడి నారాయణశాస్త్రి.

విద్యత్కవిశేఖరులైన
తాడేపల్లి వేంకటప్పయ్య శాస్త్రిగారి నిర్యాణము.

విద్యత్కవిశేఖరులును, సంస్కృతపాఠశాలా సంస్థాపకులును, విద్యాప్రదాతలును, ధార్మికాగ్రణులును, తపస్సంపన్నులును, 'శ్రీరామకథామృత' మహోద్ధృంధరచయితలునై, కులపతి యననొప్పు, గుంటూరుజిల్లా, చందవోలు వాస్తవ్యులు, తాడేపల్లి వేంకటప్పయ్యశాస్త్రిగారు 67 సంవత్సరములు జీవించి కీర్తిశేషులైనందున, అట్టి మహనీయునియెడ బృందావనపుర విద్యద్బృందము తమ సానుభూతిని తెలుపుటకై 4-12-1934 తేది మంగళవారము సాయంకాలము బందరు ఖొజ్జిల్లిపేటలోని శ్రీ నాగేశ్వరాలయమున సభజరిపిరి. కింకవీంద్రఘటా పంచాననేత్యాది బిరుద విరాజితులగు బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రిలుగారగ్రాసనాధిపత్యమువహించిరి.

ప్రథమమున రాశ్యభండి వేంకటసీతారామశాస్త్రిగారు శ్రీ వేంకటప్పయ్య శాస్త్రిగారి జీవితమునుగురించి ప్రశంసించిరి. తదుపరి శ్రీ చావలి సూర్యప్రకాశరావుగారు శ్రీశాస్త్రిలుగారి గుణగణములు తమకు స్వయముగ దెలియుననియు, శ్రీ శతావధానులుగారి గురువుగారగు బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారు ధవళేశ్వరములో నివ్వధంబుననే పాఠశాలను స్థాపించి అనేకమందికి విద్యాదానమును అన్నదానమును జేసినారనియు, శ్రీ బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారి తరువాత అట్టి మహనీయులైన శ్రీ వేంకటప్పయ్యశాస్త్రిగారిని మాత్రమే తాము చూచియున్నామనియు అట్టి ఉదారచరిత్రులు చాల అరుదనియు చెప్పిరి.

పిమ్మట చతుశ్శాస్త్రవేత్తలు కవులు నగు విద్వాన్ శిష్టా నృసింహ శాస్త్రిగారును హిందూ హైస్కూలులో నాంధ్ర పండితులును శేషాద్రిరమణకవులలో నొకరును అగు శ్రీమాన్ శేషాచార్యులుగారును శ్రీ శాస్త్రిగారి కవితా నైపుణ్యమును గూర్చి ప్రశంసించిరి. అంతట శ్రీ శాస్త్రిగారిని గూర్చి విద్యత్కవిశేఖరులగు వేమూరి సీతారామశాస్త్రిగారు రచించిన పద్యములను వారి శిష్యులగు కవీట్ సర్వా వేంకటశాస్త్రిగారు సభలో జదివిరి. శ్రీ శాస్త్రిలవారి శిష్యుఁడును, ప్రస్తుతము బందరు సాంగవేదపాఠశాలలో విద్యార్థియు నగు చెరువు యజ్ఞనారాయణశాస్త్రి తాను రచించిన పద్యముల గూడ జదివెను. అంతట అగ్రాసనాధిపతిగారగు శ్రీ శతావధానులుగారు తాము శ్రీ శాస్త్రిగారిని స్వయముగ ఎఱుగుదుమనియు, శ్రీ శాస్త్రిగారు తిక్కనాదుల బోలిన కవీశ్వరులనియు, వారిశైలి ప్రౌఢమైన ప్రబంధ శైలియనియు చెప్పి, వారు రచించిన 'శ్రీరామకథామృత' మను గ్రంథ

ములో బాలకాండములోని భాగములను గొన్నింటిని జదివి, వారి కవిత్వము దాక్ష
పాకము, కదళీపాకము, అచ్చటచ్చట నారికేళపాకముతో గూడ నొప్పుచు సర్వ
రసములతో నిండియున్నదనియు, కవి సర్వజ్ఞుడుగా నుండవలెనను న్యాయము
శ్రీ శాస్త్రీగారియందు వర్తించినదనియు, వారి గ్రంథములో సర్వశాస్త్రములయొక్క
సారము సుగమముగ విశదీకరింపఁబడినదనియు, ఎంత వెదకి చూచినను వారి గ్రంథ
ములో నొక తప్పైనను కాన్పించలేదనియు చెప్పి, వారి గ్రంథములో నింక అచ్చు
కాబడవలసిన మిగిలిన భాగములుకూడ అచ్చుగునటుల అందరును తోడ్పడవలెనని
హెచ్చరించిరి.

జమ్మలమడక లక్ష్మీనరసింహం.

శ్రీ దత్తశ్రీరణం మమ.

మ॥ జపమాలం గుడిచేతఁ ద్రిప్పఁచుఁ దపస్వాధ్యాయ నిష్ఠత్వ వా
క్షీపుణత్వంబుల వ్యాసమూర్తివలె రాణింపంగ నిజ జూచు భా
గ్యపు మద్దృష్టికి శంకరాచ్యుతిగ సాక్షాత్కారమై వచ్చు తం
డ్రీ? పునర్దర్శనమొక యేమయితో హా శ్రీ వేంకటప్పాభిధా ?

క॥ ఒక్కపరి మిమ్ముఁదలఁచినఁ, ఒక్కగ గురుబోధ నేయఁజాలుదురు భువిన్
స్రక్కరు సంసారంబున, దిక్కుగ మీరుంట నెంత ధీవిరహితులున్॥

సీ॥ ధవళాక్షతల సుగంధద్రవ్య పుష్పజా, తుల శిఫు నర్చింప నలరుశ్రద్ధ
పల్కుఁబల్కున సుధలొల్కు నానాపురాణేతిహాస శ్రుతి స్మృతుల బోధ
యతులితాఽద్వైత బ్రహ్మనంద వారాశి మునిగితేటెడు గురుమూర్తి భక్తి
నట్టే శ్రీరామకథాఽమృతంబున్ గ్రోలి వ్రాయుచోఁ గల్గు వైరాగ్యమహిమ
కాళిదాసాది కవుల వాగ్ధాటి ధాటి వరుస లీలలఁ జూపించి పరమ శివప
దాత్మ పట్టాభిషిక్తుఁడవైతే? విబుధప్రథితగుణసాంద్ర? వేంకటప్పయ కవీంద్ర?

సీ॥ అభిజనాచార ముఖ్యములెన్న నత్రి బ్రహ్మర్షి మూలంబయి యలరె మీకు
తత్పురాకృత పుణ్యధన సంపదాప్తిచే శుకుని బోలెడుఁ గన్న సుతులు మీకు
మహిత పతివ్రతామణిశీల మనసూయకెనవచ్చు ననవచ్చు నింతి మీకు
శంకరాచార్య శిష్యశ్రేణివలె మహిమాన్యులంతే వాసిమణులు మీకు
సాటిలేనట్టిదగు నివాసంబు నైమిశంబు గేరు బురోపవనంబు మీకు
నమర గైవల్య సామ్రాజ్యమందినావె ప్రథితగుణసాంద్ర? వేంకటప్పయ కవీంద్ర॥

మ॥ అడుగో చంద్రపురీబుధుండనిన సింహస్వప్నమై ముందు వె
 న్కడుగుల్కాగక గట్టిపెట్టుదురు నానాశాస్త్ర తర్కంబుఁ జ
 ప్పడు విన్నగ్ గుకవీంద్ర మత్తగజముల్ వోగ్ బండితుల్ మెచ్చు ని
 న్నొడరగ్ గాంచఁ దరంబె శాశ్వతుఁడవైతో వేంకటప్పాభిధా ?

మ॥ కదళీపాకముఁ బట్టివెట్టుడన ద్రాక్షాపాకముగ్ గోరఁ జ
 క్కదనంబందిన నారికేళ రసపాకంబన్న వెన్నాడ క
 య్యది శ్రీరామకథాఽమృతోక్తుల ననన్యస్తోత్ర తత్త్వార్థ సం
 పదతో వ్రాసితిఁ జూచుకొమ్మనవె బాబా ? వేంకటప్పాభిధా ?

గీ॥ శాంతినిచ్చుత హరి భవత్స్వాంతమునకుఁ బుత్రపౌత్రాదులకు గురు పుంగవులకు
 భక్తవరులకు నిజ పరివారమునకు ప్రథితగుణసాంద్ర వేంకటప్పయ కవీంద్ర॥

ఇట్లు శిష్యపరమాణువు,

ప్ర॥ తా ప బ స వ క వి,

వట్లూరు పురవాసి.

శ్రీ శోఽవ్యా ల్.

సీ॥ శ్రీవిరాజిత దివ్యసేవ్య కథా సుధాధామమ్ము రామకథాఽమృతమ్ము
 రసవాహినీ మహాలాన వాసవ్యాన ధానమ్ము రామకథాఽమృతమ్ము
 సర్వసుపర్వ సంచయ పర్వగర్వ సంధానమ్ము రామకథాఽమృతమ్ము
 దుర్వాదమోద ప్రదోషాచరస్వాంత దారమ్ము రామకథాఽమృతమ్ము
 నిత్యతృప్తుల మముఁజేయ నిలిపి యమర పురవరంబును జేరఁగాఁ బోయినావె
 తాడేపల్లవనవాయ రత్నాకరాప ధీశ శ్రీ వేంకటప్ప కవీశ మాళి॥

గీ॥ స్వీయ పరకీయ భేదంబుఁ జేయకెప్పుడు కన్నబిడ్డలరీతిగాఁ గరుణ విద్యఁ
 గఱపినట్టి ఋణంబెట్లు గడపఁగలము ప్రణతు లొనరింతు మీ పాదపద్మములకు॥

గీ॥ జనన మొందినవానికిఁ జావునిజము బ్రదికినందాకఁ గోరిక ల్బ్రబలియుండుఁ
 గాని గ్రంథమ్ము సాంతమ్ము కానివేళ శ్రీశుఁ గలియంగబోయిన చింత యొకటి॥

ఇట్లు శిష్యుఁడు,

పరిమి వేంకట సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి,

చందవోలు.

శ్రీశివాయగురవేనమః.

విషయసూచిక.

—:0:—

	పుట		పుట
భరతశత్రుఘ్నులు కేకయే నగరికరుగుట	3	మంధరి రామాభీషేక వృత్తాంతంబు కైక	
శ్రీరామ గుణాభివర్ణనము	4	కైకింగించుట	36
దశరథుండు రామాభీషేకముంగూర్చి యాలోచించుట	7	కైక రాము రాజ్యప్రాప్తికి సంతసించుట	38
దశరథుండు మండలంబునంగల పౌరజానపదులంబిలిపించి యవ్వారితో ముచ్చటించుట	9	మంధర కైకకు దుర్బోధ లొనరించుట	,,
దశరథునకుఁ బ్రజలెల్లకుఁ దమ యభిప్రాయంబెఱింగించుట	10	కైక శ్రీరాముని సద్గుణంబులు వర్ణించుట	40
దశరథునకుఁ బ్రజలు రాము మగుణంబులంబెలుపుట	11	మంధర రామాభీషేక విఘ్నం బొచరింపఁ కైకఁ బురిగొల్పుట	41
దశరథుండు నిజాభిప్రాయంబు వెల్లడించుట	14	కైక మంధరచేయు దుర్బోధం బంగీకరించి దాని బహూకరించుట	43
దశరథుండు రామాభీషేకముంగూర్చి వసిష్ఠాదులం బ్రేరేపించుట	15	మంధర కైకకుఁ బూర్వదత్త వరంబుల స్మృతికిఁ దెచ్చుట	44
వసిష్ఠుండధిక్పతుల కాజ్ఞ సేయుట	16	కైక మంధరదెల్పిన కర్జంబున కియ్యకొని తత్ప్రకారంబున కుద్యమించుట	46
శ్రీరాముండు దండియొద్దకువచ్చుట	17	కైక శ్రోధాలయమునం బ్రవేశించుట	48
దశరథుండు శ్రీరామునకు రాజనీతి పరిపాటింబెలుపుట	18	కైక తన ప్రతిజ్ఞను మంధరకుఁ బెలుపుట	,,
నగరికరిగిన రామవిభుని దశరథుండు మరలఁ బిలిపించుట	20	దశరథుండు కైక యవరోధంబున కరుగుట	49
శ్రీరాముండు మాతృసన్నిధికరుగుట	21	దశరథుండు కైక గానరామికిఁ జింతిల్లుట	50
శ్రీరాముని యొద్దకు నారదుండు వచ్చుట	22	దశరథుండు కైకజాడఁ బ్రతీహారి నడుగుట	51
నారదకృత శ్రీరామ స్తవరాజము	24	దశరథుండు కైక నూఱడించుట	52
రాము నగరునకు రాజప్రేరితుండై వసిష్ఠుండరుగుదెంచుట	25	కైక తన యభీష్టముంగూర్చి భర్తతో ప్రసంగించుట	54
వసిష్ఠుండు రామునిఁ గొనియాడుట	26	దశరథుండు కైకందేర్ప నాపెకోర్కెఁ దీర్చునని ప్రతిపదెఱుపుట	,,
వసిష్ఠుండు సీతారాముల వ్రతదీక్షితులఁజేయుట	28	కైక పూర్వదత్తవరంబుల నుగ్గడించి మగని నిర్బంధించుట	55
వసిష్ఠుండు రాముని దీక్షితునొనర్చితినని రాజునకెఱింగించుట	29	దశరథుండు కైకతలంపువిని దాని దూషించుట	57
పౌరజానపదులెల్లరు సంతసించుట	33	కైక మగనిఁ దూలనాడుట	60
కైక దానియగు మంధర ప్రాసాదంబెక్కి పురవై భవంబు వీక్షించుట	34	దశరథుండు కైకదలంపు గూడదని భయనయ ప్రసాదంబుల బోధించుట	62
మంధర శంకాంకులితయై రామధాత్రింగాంచి యడుగుట	35	కైక దశరథుని పలుకులు మెచ్చక యతని నిర్బంధించుట	68
మంధరలోనికరిగి కైకం దూలనాడుట	36	దశరథుండు కైక వాగ్బంధంబున నవళుండై యుండ నూర్చుండ స్తమించుట	69
కైక మంధరతో దాని వ్యగ్రత్వముంగూర్చి ముచ్చటించుట		కైక రాముని రప్పింపఁగోరుట	72
		వసిష్ఠుండు దశరథుం గానవచ్చుట	63
		వసిష్ఠుండు మమంతునితో సంభాషించుట	,,

శ్రీవాయుగురవేనమః.

విషయసూచిక.

—:0:—

	పుట		పుట
భరతశత్రుఘ్నులు కేకయ నగరికరుగుట	3	మంధరి రామాభీషేక వృత్తాంతంబు కైక	
శ్రీరామ గుణాభివర్ణనము	4	కెఱిగించుట	36
దశరథుండు రామాభీషేకముంగూర్చి యాలా		కైక రాము రాజ్యప్రాప్తికి సంతసించుట	38
చించుట	7	మంధర కైకకు దుర్బోధ లొనరించుట	,,
దశరథుండు మండలంబునంగల పౌరజానపదులం		కైక శ్రీరాముని సద్గుణంబులు వర్ణించుట	40
బిలిపించి యవ్వారితో ముచ్చటించుట	9	మంధర రామాభీషేక విఘ్నం బొనరింపఁ గైక	
దశరథునకుఁ బ్రజలెల్లఁ దమ యభిప్రాయం		బురిగొల్పుట	41
బెఱిగించుట	10	కైక మంధరచేయు దుర్బోధం బంగీకరించి	
దశరథునకుఁ బ్రజలు రాము మగుణంబులం		దాని బహూకరించుట	43
దెలుపుట	11	మంధర కైకకుఁ బూర్వదత్త వరంబుల స్మృతికిఁ	
దశరథుండు నిజాభిప్రాయంబు వెల్లడించుట	14	దెచ్చుట	44
దశరథుండు రామాభీషేకముంగూర్చి వసిష్ఠా		కైక మంధరదెల్పిన కర్జంబున కియ్యకొని తత్ప్ర	
దులం బ్రేరేపించుట	,,	కారంబున కుద్యమించుట	46
వసిష్ఠుండధిక్పతుల కాఙ్క్ష సేయుట	15	కైక శ్రోధాలయమునం బ్రవేశించుట	48
శ్రీరాముండు దండియొద్దకువచ్చుట	16	కైక తన ప్రతిజ్ఞను మంధరకుఁ దెలుపుట	,,
దశరథుండు శ్రీరామునకు రాజనీతి పరిపాటిం		దశరథుండు కైక యవరోధంబున కరుగుట	49
దెలుపుట	17	దశరథుండు కైక గానరామికిఁ జింతిల్లుట	50
నగరికిరిగిన రామవిభుని దశరథుండు మరలఁ		దశరథుండు కైకజాడఁ బ్రతీహారి నడుగుట	51
బిలిపించుట	18	దశరథుండు కైక నూటడించుట	52
శ్రీరాముండు మాతృసన్నిధికరుగుట	20	కైక తన యభీష్టముంగూర్చి భర్తతో ప్రసం	
శ్రీరాముని యొద్దకు నారదుండు వచ్చుట	21	గించుట	54
నారదకృత శ్రీరామ స్తవరాజము	22	దశరథుండు కైకందేర్ప నాపెకోర్కెఁ దీర్చు	
రాము నగరునకు రాజప్రేరితుండై వసిష్ఠం		నని ప్రతిప నెఱుపుట	,,
డయగుదెంచుట	24	కైక పూర్వదత్తవరంబుల నుగ్గడించి మగని	
వసిష్ఠుండు రామునిఁ గొనియాడుట	25	నిర్బంధించుట	55
వసిష్ఠుండు సీతారాముల ప్రతీక్షితులఁజేయుట	26	దశరథుండు కైకతలంపువిని దాని దూషించుట	57
వసిష్ఠుండు రాముని దీక్షితునొనర్చితినని రాజున		కైక మగనిఁ దూలనాడుట	60
కెఱిగించుట	28	దశరథుండు కైకదలంపు గూడదని భయనయ	
పౌరజానపదులెల్లరు సంతసించుట	29	ప్రసాదంబుల బోధించుట	62
కైక దానియగు మంధర ప్రాసాదంబెక్కి పుర		కైక దశరథుని పలుకులు మెచ్చక యతని నిర్బం	
వై భవంబు వీక్షించుట	33	ధించుట	68
మంధర శంకాంకులితయై రామధాత్రింగాంచి		దశరథుండు కైక వాగ్బంధంబున నవళుండై	
యడుగుట	34	యుండ నూర్మ్యుండ స్తమించుట	69
మంధరలోనికిరిగి కైకం దూలనాడుట	35	కైక రాముని రప్పింపఁగోరుట	72
కైక మంధరతో దాని వ్యగ్రత్వముంగూర్చి		వసిష్ఠుండు దశరథుం గానవచ్చుట	63
ముచ్చటించుట	36	వసిష్ఠుండు ముమంతునితో సంభాషించుట	,,

పుట	పుట
సుమంత్రుండు దశరథుం బ్రబోధించుట	74 శ్రీరాముండు నీతనగరి కరుగుట 116
సుమంత్రుండు రాము నగరి కరుగుట	79 రాముండు వనవాసప్రసంగము నీతతో వివరించుట 117
సుమంత్రుండు శ్రీరాము సందర్శించి సంభాషించుట	83 నీత తనయభిప్రాయంబు రామున కెఱింగించుట 119
శ్రీరాముండు తండ్రి సన్నిధికివచ్చుట	85 రాముండు నీతకు వనవాసక్షేత్రంబు లెఱింగించుట 120
పౌరజనంబులు శ్రీరామునింగని ప్రీతి వాక్యంబులు పలుకుట	86 నీత రామునితోఁ దనకు వనవాసము సుఖప్రదమృని యుగ్గడించుట 122
శ్రీరాముఁ డంతిపురికింజని నిజజనకునిఁ గాంచుట	89 నీత రామునితో మరొక్కదాటనం బొప్పమాటాడుట 123
శ్రీరాముండు తండ్రియున్న చందముంగూర్చి కైకతో ముచ్చటించుట	90 నీత విషణ్ణయగుట 124
కైక రామునకు రాజాతెఱం గెఱింగించుట	91 రాముండు నీత నూఱడించుట 125
రాముండు తండ్రియానతిచొప్పున మెలంగువాడనని వక్కాణించుట	91 లక్ష్మణుండు తనరాక కనుమతింప శ్రీరాముని వేడుకొనుట 126
కైక తనదు వరప్రసంగంబు రామునితో ముచ్చటించుట	92 రాముండు లక్ష్మణు నింటనుండుమని నిర్బంధించి పలుకుట 127
శ్రీరాముండు కైక వరప్రసంగం బంగీకరించుట	92 లక్ష్మణుండు రామునిం బ్రార్థించుట 128
దశరథుండు రామునియార్జవంబెంచి దుఃఖించుట	94 రాముండు లక్ష్మణుని రాకకు సమ్మతించుట 128
రాముండు తండ్రి నూఱడించుట	95 శ్రీరామమందిరంబునకు సుయజ్ఞాండరుదెంచుట 129
శ్రీరాముండు దశరథు వీడ్కొని మాతృసన్నిధి కరుగుట	95 శ్రీరాముని యానతిఁగొని లక్ష్మణుం డాశ్రమంబు కభిలార్థంబులఁ గొల్లవెట్టుట 130
రామమాతలెల్లరు వ్యసనాభిభూతలగుట	96 త్రిజటాఖ్యుని వృత్తాంతము 131
రాముండు తల్లిసన్నిధి కరుగుట	96 రాముండు రాజానగరి కరుగుట 133
శ్రీరాముండు తల్లికిఁ దన వనప్రవాసప్రసంగం బెఱింగించుట	98 పౌరులు పరిపరివిధంబులం బలుకఁ దొడరుట 134
కౌసల్య మూర్ఛిల్లుట	98 వామదేవముని రామదేవుని ప్రభావంబు నాగరుల కెఱింగించుట 136
కౌసల్య రామునకుఁ దన దుగ్దశందెలిపి దుఃఖించుట	99 సుమంత్రుండు రాముని రాక దశరథున కెఱింగించుట 137
లక్ష్మణుండు కౌసల్యనూరార్చుచుఁ బరపక్షము నిరసించుట	100 దశరథుండు రాము నెదుర్కొనుట 138
కౌసల్య లక్ష్మణుని మతంబుఁగొని రాముని నిరోధించుట	101 శ్రీరాముండు దశరథునకు శోకోపశమనం బొనర్చుచు ననుజ్ఞ వేడుట 139
శ్రీరాముండు కౌసల్యం బ్రార్థించుట	102 దశరథుండు రామునకు వనవాసానుజ్ఞ నొసంగుట 140
రాముండుఁ దల్లికి ప్రీతిధర్మంబు లెఱింగించుట	104 సుమంత్రుండు కైకం దూలనాడుట 141
శ్రీరాముండు లక్ష్మణుం బ్రశాంతునొనర్చుట	105 దశరథుండు రాముని రాజ్యాంగములతోడఁ బనుతుననుట 143
లక్ష్మణుండు గోసంబువిడువక మాటలాడుట	107 కైక విరసోక్తులాడుట 144
శ్రీరాముండు లక్ష్మణునకుఁ దత్వోపదేశంబునం గోపోపశమం బొనరించుట	110 దశరథుం డాశ్రోశించుట 145
కౌసల్య శ్రీరామునకు స్వస్థ్యయనం బొనగూర్చుట	118 సిద్ధార్థుండను మంత్రి కైకను నిందించుట 146
	రాముండు రాజ్యాంగంబులు వనవాసోచితంబులు కావని నిరాకరించుట 145

కైక రామప్రభృతులకు నారచీరలొసగుట	పుట 146	శ్రీరాముడు గంగను గనుంగొనుట	పుట 178
రామమాతలాక్రొశించుట	,,	గుహుడు రాముసన్నిధికి వచ్చుట	181
వసిష్ఠుండు కైకందిట్టి నీత వల్కల ధారణంబు		శ్రీరాముడు గుహుని బహూకరించుట	182
వలదని వారించుట	147	గుహుడు రాముని వనవాసముం గూర్చి	
దశరథుండు కైకందిట్టుచు బరవశుండగుట	148	చింతిల్లుట	183
రాముడు దశరథు నూటడించుట	,,	లక్ష్మణుండు గుహు నూటడించుట	,,
దశరథుండు నీతకు దుమాలాంబరాభరణంబు		గుహుడు శ్రీరామప్రభృతుల గంగ దాటింపఁ	
లొసంగుట	149	బ్రయత్నించుట	185
కౌసల్య కోడలిం గ్రుచ్చియొత్తి బుజ్జగించుట	150	సుమంతుండు శ్రీరాముం బ్రార్థించుట	187
నీత యత్తకెఱగి యనుజ్ఞ గొనుట	151	శ్రీరాముడు నూతుని బుజ్జగించి వీడ్కొనుట	,,
రాముడు తల్లికి వదనంబొనర్చి నెలవుగొనుట	,,	సుమంతుడు రామునితోఁ దనకొలువు గొను	
నీతా రామ లక్ష్మణులు వన ప్రచారంబునకుఁ		మని మఱిమఱివేడుట	188
బయనంబగుట	152	రాముడు సుమంతు నయోధ్యకుఁబనుచుట	189
సుమిత్ర యందఱుంచీవించి లక్ష్మణుం బ్రబో		రామలక్ష్మణులు జడలుదాల్చుట	190
ధించుట	,,	నీతారామలక్ష్మణులు నాకాగోహణం బొన	
సుమంతుడు రామునిఁ బ్రేరేపించుట	153	ర్చుట	,,
రామలక్ష్మణులు నీతాపురిస్సరులై రథమెక్కుట	,,	నీత గంగం బ్రార్థించుట	191
సుమంతుడు రథముదోలుట	154	నీతాగామలక్ష్మణులు గంగదాటి యడవి	
అమాత్యులు వాగరులు రాజప్రభృతుల మరల్చి		త్రోవం గొనిచనుట	192
కొనుచు మరలుట	156	రాముడు నీతలక్ష్మణులతో నరణ్యవాస	
అంతఃపుర స్త్రీలు విలపించుట	,,	కష్టంబుల నుగ్గడించుట	193
పౌరజనవైముఖ్యము	157	లక్ష్మణుండు రామునిఁ బ్రకాంతునొనర్చుట	194
దశరథుండు కైకను నిరాకరించుట	158	రామప్రభృతులు ప్రయాగకుంజేరుట	195
దశరథుండు చింతించుట	,,	భరద్వాజాశ్రమగమనము	,,
దశరథుండు కౌసల్యనగరికరుగుట	159	భరద్వాజముని రాముని బహూకరించుట	196
కౌసల్యభర్తతో తనయాపదలంగూర్చి ముచ్చ		వాల్మీకిమహర్షి సందర్శనము	200
టించుట	160	వాల్మీకిమాని శ్రీరాముని స్తుతించుట	201
సుమిత్ర కౌసల్యనూరార్చుట	162	వాల్మీకిముని శ్రీరాముని మాహాత్మ్యం బభి	
శ్రీరామునిఁ పౌరజనమనుగమించుట	164	వరించుట	202
శ్రీరాముడు పౌరుల నిలువుడని ప్రార్థించుట	165	వాల్మీకిముని నిజ పూర్వవృత్తాంతంబెఱింగించుట	203
ద్విజవరులు రాముని వేడుకొనుట	,,	వాల్మీకిమహర్షి రామునకు నివాసస్థలంబు నిరూ	
పౌరులెట్లకేలకు మరలి పురికింబోవుట	172	పించుట	206
పౌరస్త్రీలు భర్తలఁ దూలనాడుట	173	గుహుడు నిజపురికింబోవ సుమంతుం డయో	
శ్రీరాముడు నీతలక్ష్మణులతో నరణ్యపథం		ధ్యకు వచ్చుట	209
బధిగమించుట	175	పౌరజనాం సుమంతుంగని దుఃఖించుట	,,
జానపదులు రామునిం గనవచ్చుట	176	సుమంతుడు రాజమందీరమునఁ బ్రవేశించుట	210
రాముడు జనపదంబులు వనంబులుం గడచి		దశరథుండు రాము వృత్తాంతము రాజున కెఱిం	
గంగాప్రాంతమున కరుగుట	177	గించుట	212
శ్రీరాముడు జానపదుల నామంత్రించి		దశరథుని విషాదము	215
వీడ్కొనుట	178	కౌసల్య విలపింప సుమంతుడు ప్రతిబోధించుట	217

కౌసల్య దశరథునితో రాము ప్రవాసముం	భరతుండు మూర్ఛమునుంగఁ గౌసల్య యాతనిం	
గూర్చి యాశ్రింతుచుచు బలుకుట	దేర్చి యూరడించుట	260
దశరథుండువ్యధితుండై కౌసల్యను వేడుకొనుట	వసిష్ఠశ్రితుండై భరతుండు తండ్రికి నివాస	
కౌసల్య క్షమాపణం బర్థించుట	విధులొనర్చుట	261
దశరథుండు కౌసల్య కాత్మకృతయజ్ఞదత్తవధ	భరతశత్రుఘ్నులు వ్యసననిమగ్నులై పొరల వసి	
వృత్తాంతం బెఱింగించుట	ఘృడవ్యారలందేర్చుట	264
దశరథుండు తనకుఁ గాల మాసన్నంబైనది యని	భరతశత్రుఘ్నులు వితృష్ట సమాప్తినిందించి	
కౌసల్యకుఁ దెలుపుట	నగరు నేరంగనుట	265
దశరథుండు స్వర్గతుండగుట	శత్రుఘ్నుండు మంధరంబట్టి పరాభవించుట	267
కౌసల్య ప్రభృతులు విలపించుట	వసిష్ఠుండు భరతుం బ్రబోధించుట	267
దశరథుని శరీరముఁ దైలద్రోణినుంచుట	భరతుండు విషణ్ణుండై తన యభిప్రాయంబెఱిం	
రాజమృతికిఁ బౌరులు దుఃఖించుట	గించుట	269
మంత్రిప్రవరులు మున్నగా వసిష్ఠునితోఁ	భరతుని తలంపెఱింగి యందఱునానందించుట	270
గార్యాలోచనం బొనర్చుట	భరతునియాన శిల్పిప్రవరులు వనపథంబు ఘంటా	
వసిష్ఠుండు భరతునిఁ బిలిపింప ననుజ్ఞ నేయుట	పథం బొనరించుట	272
మంత్రులు భరతశత్రుఘ్నులం దోడ్కొని రా	నూతమాగధులు భరతుని స్తుతించుట	273
నరుగుట	భరతుండు శత్రుఘ్నునితోఁ దనదశను వివ	
భరతుండు దుస్స్వప్న వృత్తాంతంబు మిత్రుల	గించుట	274
కెఱిగించుట	వసిష్ఠప్రభృతులు సభ కరుదెంచుట	274
భరతుండు స్వకీయులక్షేమం బడుగుట	భరతుండు గురూత్తులకు సదుత్తరంబొసంగి ప్రస్థా	
భరత శత్రుఘ్నులు కేకయరాజు వీడ్కొని	సంబువేడుట	275
పయనంబగుట	భరతుండు ససైన్యుండయి బయలుదేనుట	276
భరతుం డయోధ్యం గాంచి శంకించి సారథితో	భరతుండు గంగదరికజేరుట	277
నుగ్గడించుట	గుహుండు భరతుని నేనంగూర్చి శంకించుట	278
భరతుండు తల్లియున్న చక్కటి కరుగుట	గుహుండు భరతుని సందర్శించుట	279
కైక కొడుకుతో నెల్లర నేమముంగూర్చి ముచ్చ	భరతుండు గుహునిసమ్మానింప వాఁడాతనిఁ దన	
టించుట	యింటికి రమ్మనివేడుట	280
కైక దశరథుని వృత్తాంతంబు కొడుకున కెఱిం	గుహుండు భరతుని భావంబారని సంతసించుట	282
గించుట	గుహునివలన రాముని కష్టములువిని భరతుండు	
భరతుండారాటంబున నెల్లవృత్తాంతంబునుఁ దల్లి	పరితపించుట	285
నడిగి తెలిసికొనుట	భరతుండు గుహుని గంగదాటింపఁ బ్రార్థించుట	289
కైక రాముని వనవాసనిమిత్తం బెఱింగించుట	గుహుండు భరతుని గంగదాటించుట	290
భరతుండు కైకను నిందించుచు నాశ్రింతుచు	భరద్వాజాశ్రమగమనము	291
ఇంద్ర సురభి సంవాదము	భరద్వాజభరత సంవాదము	292
భరతుండు తన్నరయవచ్చినవారితో స్వకనిరప	భరద్వాజుండు భరతునకు నేనకు విందొనర్చుట	295
రాధంబుగ్గడంచుట	భరతుండు భరద్వాజమునిని స్తుతించుట	303
భరతురాకసడిగని కౌసల్యరానెంప నాతండా	భరద్వాజముని భరతునిగౌరవించి తల్లులంగూర్చి	
యమసన్నిధికరుగుట	ముచ్చటించుట	304
భరతుండు కౌసల్య పాదంబులంబడి యెట్లు	భరతుండు భరద్వాజముని నెలవుఁగొని చిత్ర	
పెట్టుకొనుట	కూటంబున కరుగుట.	306

	పుట		పుట
కాకాసుర వృత్తాంతము	312	వసిష్ఠముని రామునితో సామ వచనంబులు	
చిత్రకూటస్థలి సీతారామవిహారము	,,	వలుకుట	366
రాముడు సేనాకలకలమువిని లక్ష్మణునడుగుట	319	రాముడు వసిష్ఠ వచనములకు సమాధాన	
లక్ష్మణుండరసి రామునకుఁ దెలుపుట	,,	మొసంగుట	368
భరతసైన్యంబుఁ బరిమార్చ లక్ష్మణుం డనుజ్ఞ		భరతుడు ప్రాయోపవేశం బొనరింపఁగడంగుట	369
వేడుట	320	భరతుడు ప్రాయోపవేశంబు వదలి రానుచర	
శ్రీరాముడు లక్ష్మణుని సంగంభంబువారించుట	321	ణంబులపైఁబడి వేడుకొనుట	370
లక్ష్మణుండు సిగ్గుపడ రాముడతని చక్క		రాముని ప్రతిజ్ఞాతాగ్ధ పాలనముంగూర్చి సురలు	
పఱచుట	322	మునులు సంతసించుట	371
భరతుడు సైన్యములనాగి రాముఁజేరంబోవుట	323	భరతుడు శ్రీరామునిఁ బాదుక లొసంగుమని	
భరతుడు రామాశ్రమముం గాంచి కృతకృత్య		బ్రార్థించుట	373
తను వెల్లడించుట	326	శ్రీరాముడు భరతునకుఁ బాదుకలొసంగుట	374
భరతుడు శ్రీరామునింజూచుట	328	భరతుడు రాముననుజ్ఞ గొని పాదుకలుగ్రహించి	
శ్రీరాముడు భరతుని కుశలమడుగుచు రాజనీతి		పురికరుగుట	,,
ప్రకారంబుపన్యసించుట	330	కైక రాము నభినందించి వీడ్కొనుట	375
భరతుడు రామునకు తనరాక యెఱింగించుట	336	శ్రీరాముడు కైక నూరడించి వీడ్కొల్పుట	376
శ్రీరాముడు తండ్రిమృతి గూర్చి విలపించుట	337	భరతుడు భరద్వాజునకు రామదర్శన వృత్తాంతం	
శ్రీరాముడు తండ్రికి పితృక్రియలాచరించుట	338	బెఱింగించుట	378
భరతసైన్యంబుతోడఁ బోరాజానపదులు రాముని		భరద్వాజముని భరతుం బ్రశంసించుట	379
సందర్శించుట	341	భరతుడు భరద్వాజ మునీంద్రుని యనుజ్ఞంగొని	
వసిష్ఠుని రాజదారల శ్రీరాము సన్నిధికిఁ		యయోధ్యకుంజేరుట	379
జేర్చుట	342	భరతుఁడయోధ్యంగూర్చి వ్యసనపడుట	381
కాసల్యాదులు శ్రీరాముఁగనుంగొనుట	344	భరతుడు పితృగృహంబు సేరంజనుట	383
శ్రీరాముడు భరతుని యాగమనముగూర్చి		భరతుడు ప్రకృతులతో నందిగామంబుసేరుట	384
ముచ్చటించుట	347	పాదుకా పట్టాభిషేకము	386
భరతుడు రామునితో సంతాపించుట	348	శ్రీరాముడు మునులతీరఱసి ముచ్చటించుట	389
మఱునాటి సభలో భరతుడు రామునిఁ		ఒకవృద్ధముని రామునకుఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చుట	,,
బ్రార్థించుట	351	అశ్రమమునులన్యదేశంబునకేగ రాముడచ్చోట	
రాముడు భరతుని నుడులకు సమాధానంబులు		నిల్చి యాలొచించుట	392
పలుకుచు నూఱడించుట	352	శ్రీరాముఁ డత్రముని యాశ్రమంబునకరుగుట	393
భరతుడు రాముని మఱియు వేడుకొనుట	354	అత్రమహాముని శ్రీరామప్రభృతులంబూజించుట	394
శ్రీరాముడు భరతునుడుల కప్రాకృతంబులైన		అత్రముని యననూయమహిమం బభివర్ణించుట	395
సదుత్తరంబులిడుట	357	సీత యననూయం సేవించుకొనుట	396
జాబాలి రాముని బురికి రమ్మనుట	359	అననూయ సీతకుం బాతివ్రత్య ప్రభావం బెరిం	
జాబాలి వలికిన యధర్మవచనములకు రాముడు		గించుట	397
ప్రత్యుత్తరం బిచ్చుట	361	సీత హస్తోత్కర్ష ముతో నిజప్రవర్తనం బన	
శ్రీరాముడు నాస్తిక మతావలంబముం గూర్చి		నూయ కెఱింగించుట	402
జాబాలిపైఁ గోపించుట	365	అననూయ సీతకు దివ్యంబులగు మంగళద్రవ్యంబు	
జాబాలి రామునకు నిజాభిప్రాయంబుఁజెప్పట	366	లొసంగుట	403

శ్రీ శివాయ గురవే నమః.

శుద్ధాశుద్ధపత్రిక.

పుట	పజ్జిక	తప్పు	ఒప్పు	పుట	పజ్జిక	తప్పు	ఒప్పు
6	8	డగ	గడ	82	22	లనుఁ	లనుఁ
13	13	డిఁడు	డఁడు	97	8	చ్యుచు	చ్యుతు
27	15	వేస	వేశ	„	18	భాప	భావ
28	10	డను	డగు	„	26	హిరీ	హరీ
36	8	వీవె	నీవె	„	27	యము	యమున
41	8	యడ	యడి	98	4	పేఁట	పీఁట
43	19	డప	డవ	100	21	డును	డగు
45	7	తయే	తయే	„	26	సఁగఁ	సఁగఁగ
46	29	గుచు	గుదు	101	10	పరు	వరు
49	29	త్వజ్ఞ	త్వజ్ఞ	„	24	బడ	బడ
55	27	పటి	పట్టి	102	17	బూ	బూరి
„	28	సండు	సనుండు	104	4	యేబ్రా	యేబ్రా
56	3	యత్రి	యంత్ర	„	7	యెందు	యందు
57	5	లెడ	లెగ	„	16	మింద	మింధ
59	9	నంద	నెంద	105	2	◆ క	క ◆
60	20	ప్రిగ	ప్రిఁగ	109	25	క్ష్య	క్ష్య
66	9	మిత	మిత్ర	114	21	నంబులు	నులు
„	16	నిక	నిన	117	26	నేల	నేల
68	18	పఁపుం	పపుం	119	10	రులులా	రులా
„	26	ధంబు	ధంబు	„	17	డతు	డతు
69	7	లారా	రాలా	121	14	లా	ఁగల
70	2	ట్టఁపు	ట్టపు	129	22	చర	చఱ
„	8	ముస	మున	132	15	ర్చర్య	శ్చర్య
72	4	ద్వధా	ద్వదా	135	20	నెట్లు	నిట్లు
„	16	యగు	యగు	146	11	దంన	దనం
73	28	దర్ప	దత్ప	150	24	యమా	యమా
74	14	యరుల్	యతుల్	174	5	మబ్బి	మబ్బి
„	20	బూలె	బూనె	„	10	ఱంగు	ఱంగు
75	6	నెట్లు	నెట్లు	„	21	తోడు	తోడ
„	28	దీర్పక	దేర్పక	„	22	చటి	చటు
76	16	దరు	దలు	198	20	హుందు	హుందు
77	19	నెఱ	నెఱి	200	1	భప	భవ
79	6	రింము	రింపుము	207	14	పెస	పెస

పుట	పజ్జిక	తప్పు	ఒప్పు	పుట	పజ్జిక	తప్పు	ఒప్పు
213	5	పల్లి	తల్లి	267	16	పల	వల
215	20	బిన్న	బన్న	295	26	ఘృతా	ఘృతా
220	21	కన్నె	కన్నె	321	9	గృధ	గృధ
220	9	ల్పివ	ల్పిన	351	24	యము	యము
235	25	ఎమి	ఏమి	368	7	తిడె	విడె
241	12	యొంటు	యొంటి	371	7	తత	తడ
249	27	సుపు	సువు	376	28	గడ	గడు
260	24	సాప	వాప	389	2	డట	పాడ

న మ శ్రీ గు ర వే.

శా॥ శుంభద్భక్తినిఁ గేలుదమ్మిని నమస్కమాయ యంచున్ మహా
రంభున్ బార్థివమూర్తినుంచి మనసారన్ దీర్ఘమాడించి హే
శంభో ; స్వీకురుమత్సమర్పిత మహార్చయోగమంచుండు ని
ర్దంభుం దత్పరు నిన్నుఁజూడవలెఁ దాతా వేంకటప్పాహ్వానా?

మ॥ మునివంద్యుండు పరాశరాత్మజుఁడు దాముంజేయి నోరాడకే
వెనకయ్యంగొని తెచ్చె భారతముకై విద్వాంసు నారాయణుం
గొనె సాహాయ్యము నన్నయాభిదుఁడు నీకుంజాలుబో యీకలం
బని నిర్మించితి గ్రంథమున్ కవి మృగేంద్రా వేంకటప్పాహ్వానా॥

గీ॥ నీవె దిక్కని మ్రొక్కుచు నిక్కమాత్మ
గొలుచు సతి సుత హిత సోదరుల వీడి
బ్రహ్మ తాదాత్మ్య మొందంగ బరఁగినావ
టయ్య మాయయ్య వేంకటప్పయ్య శాస్త్రి.

ఇట్లు విధేయుఁడు,

ప్రతాప పూర్ణానంద శాస్త్రి.

శ్రీశివాయగురవేనమః.

గురుస్తోత్రం.

—0—

శా॥ ధీమంతుఁ హనుమంతుఁబంచి మునువే ♦ తెప్పించి సంజీవనిఁ
సామిత్రిఁ బ్రదికించు కొంటివికదా ♦ సంగ్రామరంగస్థలిఁ
రామా ! నీదు కథామృతమ్ముజవులూ ♦ రంగోల్పువిద్వత్కవి
స్వామిన్వేంకటదేశికేంద్రు బ్రదికిం ♦ పంజాలవై తేకటా.

ఉ॥ రామకథామృతమ్ము మధు ♦ రమ్ముధరంగల యెల్లవారికిఁ
స్వామివలెం గృహమతిని ♦ బంచుటసైపక యాసుధాంధసుల్
భూమినిబాచిదోడుకొని ♦ పోయిరిమద్గురు వేంకటాఖ్యుఁగా
నీ మహనీయమూర్తియట ♦ నేనియుఁదద్రుచులే వచించెడిఁ.

మ॥ నినుదీక్షన్సతముఁ జపించుననియు ♦న్నిండౌమనఃపీఠి నీ
వనిశంబున్నెలకొల్పు రామునిమహా ♦ ఖ్యాసమ్ము గావ్యామృత
మ్మున భూమండలినిండఁ జేసెననియు ♦ న్మోదమ్ముతో నోలగ
మ్మునకుంజేర్చితె వేంకటాఖ్యగురు శం ♦ భూ ! సర్వలోకప్రభూ !

ఉ॥ మాతృకపుష్పమాల నిను ♦ మాపులురేపులుఁ బూజసేయుచుం
బూతసహస్రనామములు ♦ పూన్కిఁబఠించుచు నీదుమంత్రముఁ
జేతమునంజపించుచుఁ బ్ర ♦ సిద్ధినిగాంచిన మద్గురు భవ
ద్ద్యోతములోనఁజేర్చితెయ ♦ నూనదయంగలిఁ బాచిశాంకరీ !

చ॥ మొగమున బ్రహ్మవర్చసమ ♦ మోఘము ఫాలతలస్థకుంకుమ
ద్విగుణితమైయెసంగగళ ♦ దేశమునందు శివాక్షమాలమే
ల్నిగనిగలిన శంకరుని ♦ లీలఁ జరించుచుదేశ ముద్ధరిం
చుగురువరా ! మముందమము ♦ సోకునవైచి చనంగఁబాడియే.

సీ॥ సింహమ్మూరీతిగ ♦ ర్జిల్లుచుఖలదుర్మ, తేభాళిజేల్చువా ♦ రెవ్వరింక
భ్రమరకీటస్థితిఁ ♦ బఱిపిశిష్యుఁడనంత, లేర్పఱించెడివార ♦ లెవ్వరింక
ఋషిచందమునశ్రుతి ♦ స్మృతిపురాణమ్ముల, నిదమిత్థమనువార ♦ లెవ్వరింకఁ
బ్రభువట్లుశాసించి ♦ పరులనాత్మీయుల, నేకతఁగనువార ♦ లెవ్వరింక

గీ॥ ఆద్యకవిరీతిరసకల్ప ♦ నాచితీస
మగ్రభావాదికమ్ముగా ♦ వ్యస్వరూప

మెఱుగ బోధించువారెవ్వ ♦ రింకమీర
లరుగగురువర ! యన్నియుం ♦ గొఱతలయ్యె.

క॥ రంగదభంగురశృంగో, త్తుంగహిమవదగ్గిలగ్న ♦ తోయదపటలీ
సంగతివిలుతద్దంగా, భంగివచోధాటిదివిని ♦ పఱుపంజనితే.

తే॥ ఉభయరామాయణమ్ముల ♦ నుభయభాష
నుభయకవిమిత్రునడకల ♦ నొనరఁగూర్చి
యవనివెలయించి రామక ♦ ఽథామృతమన
గురువరా ! పిల్వనేగితే ♦ గురునికడకు.

క॥ ఏమాత్రంబెడలేక స, దామైత్రిన్సోదరుని వి ♦ ధమ్మునఁగనుచున్
స్వామివనిమెచ్చురామ, స్వామిగురుం గనఁజనితేయ ♦ పరశివమూర్తి !

ఆ॥ కెలనిశిష్యులనెడి ♦ క్రేపులుఱవళింప, రామచంద్రవిభుక ♦ థామృతంబు
భూమిపూర్ణకలశిఁ ♦ బూరించిదివికేగె, వేంకటాఖ్యగురుగ ♦ వీసురగవి.

ఇంటూరు,
4—2—1935.

ఇట్లు,
చల్లా పిచ్చయ్య శాస్త్రి.

శ్రీశివాయగురవేనమః.

గురుస్తోత్ర.

శ్లో॥ కథంద్విత్రైః పంచమైర్వాశ్లోకైస్తద్వర్ణనం భవేత్
అస్మదాచార్య వర్యస్యయస్యనాస్త్యపమాభువి.

శ్లో॥ యేషాం సన్నిధి మాగతేన సుధియాభావ్యంజడేనాప్యలం
యేవాది ద్విరదేంద్రకుంభదళనే ప్రోచ్ఛండ పంచాననాః
శ్రీ సీతాపతిపాదతోయరుహ యోర్యద్వాగయోధ్యాపురీ
తేచాఽస్మాన్పరి వీయవేంకటబుధా హా ! హా ! గతాఃకుత్రీవా.

శ్లో॥ కృతేరభూద్రామకథామృతస్య
పత్నిర్హిసాక్షాత్పరమేశ ఏవ
దత్వాస్వయంతత్రకృతీభవామీ
త్యాలోచ్య కైలాసగతో గురుర్మే.

ఇత్యం శిష్యాణః,
ప్రతాప హనుమచ్ఛాస్త్రి.

శ్రీమేధా దక్షిణామూర్తయేనమః.

మ॥ అమితానందము నంద బందరున న ♦ భ్యాసీకముంగూర్చి విం
టిమిమి 'రామకథామృతం' బిపుడు తా ♦ డేపల్లివంశ్యాగ్రణీ !
సుమనస్సుత్తరసార్థగుంభితవచ ♦ శృద్ధింబ్రకాశించు క
బృములందియ్యది యగ్రగణ్యమగు న ♦ ప్పా ! వేంకటప్పాహ్వయా.

బందరు,

13—2—1934.

ఇట్లు,

సుధీవిధేయుడు,

నాదెళ్ల మేధాదక్షిణామూర్తిశాస్త్రి.

చ॥ అనవధి సౌకుమార్యయుతమై మహితోజ్జ్వలతా నిధానమై
యనుపమభావ సౌరభ సమంచితమాచు సుశబ్దశాలియై
ఘనరసవర్గ సంఘటన కాంతమునై సుమనోమనోజ్ఞత
దనరు భవత్ప్రబంధమమృతప్రథితాఖ్య వహించుటబ్రమే.

చ॥ పరిశివ భావనాధ్య నిజవక్త్రవినిర్గతమై చెలంగుట
హరముఖనిర్గతత్వము యథార్థము సేసితివిట్టి మైధిలీ
వరుని కథామృతంబున నవార్యమహాఘములన్ వెలార్చితో
సరసకవీన్ద్ర తాడెపలి సత్కులవారినిధి కలానిధి.

మ॥ అలఘు రసప్రవాహనిలయంబగు రామకథామృతంబుచే
గలికలుషంబులందులిచి కావ్యవిదత్యధికప్రమోద సం
కలన నిదానమా సుకృతఃకాంచితి వుజ్జ్వలకీర్తి నిట్టినీ
లలితతమంబులౌ గుణములం గణుతింపవశంబె సత్కవీ.

గీ॥ తాడెపలి శుద్ధవంశముక్తాయమాన, పాండితీసాన్ద్ర వెంకటప్పయకవీన్ద్ర
నిరవధి గుణాకరంబైన నీదుకృతికి, నాగలింగాహ్వయుడమెచ్చినాడ మిగుల. ౪

మహాపాధ్యాయ,

ముదిగొండ నాగలింగశాస్త్రి,

తెనాలి.

శ్రీనాణ్యనమః.
అస్మద్గురు చరణారవిందాభ్యానమః.

సీ॥ రామకథామృత రత్నభాండముసూరి సురలకిచ్చినమేటి సుకృతరాశి
దరిఁజేర్చివిద్యార్థి తతులకన్నంబిడి సకలవిద్యలునేర్పు సద్గుణుండు
తనకుఁగట్టములెన్ని దవిలివెన్నంటినఁ దనదీక్షవీడని ఘనమనీషి
తపముపేరిటి బ్రహ్మతాదాత్మ్యమునుబొంది బొందినేమఱచెడి పుణ్యశీలుఁ
డరరె శ్రీతాడెపల్లి వంశాబ్ధిసోముఁ, డాత్మజ్యోతిర్మయాకార మవఘటించి
తనువ్రవీడుట సంతాపతమముప్రబృ, వివిధబుధలోకమానస వీధులందు.

మ॥ శ్రుతులుక్ శాస్త్రములుక్ బురాణములు మీసామ్ముల్ రసాశ్లిష్టవా
క్చతురత్వంబుపమింపరానిది పరేచ్ఛాత్పత్తి మీకామితం
బతిలోకోత్తర మీశ్వరార్చనము నిత్యంబాత్మయోగంబు నం
సృతిదూరుండవు వేంకటప్పయ మనీషీ శిష్యకల్పద్రుమా.

క॥ శ్రుతిహితములు కర్మంబులు అతులవచఃప్రౌఢిమంబు లలరెడికవితల్
శ్రుతులున్నవారికోకృతి, శ్రుతిహితములె యగునయెందుఁ జూచినమిమ్ముక్.

క॥ ఒక్కొకపద్యమునంగడు, చక్కని పాకంబు భావసరళతద్వనియుం
దక్కటిశబ్దాలంకృతు, లిక్కవిరాడ్గ్రంథమునన యెసఁగుబళియనన్.

సీ॥ శ్రీపతికవినేతచిత్త మచ్చెరువొందె బ్రహ్మదండపుడంబు పద్యమందు
పరకవిమత్తేభ పారివేంకటకవీంద్రుఁ డలరెఁ బికద్వనిపలుకునందు
అప్పరాయనృపాలు డహహ యంచునుమెచ్చెఁ బాలుగారెడుపద్య పఠనమందు
రామకృష్ణమనీషి కేమొ సంతసమాయె మే-న-కా. యను శ్లేషమూనుటందు
కవితమీయంద వెల్లుటగాఁదలంచి, రఘులరసవేత్తతాకపు లలఘుమతులు
పాకమునసొంపు ధ్వనియింపు బలుకుదింపు, రసములనుబెంపు మీపద్యరచనలంపు.

ఆ॥ కొదువమీమది కొండుండె గొమరులుండి
రదియుఁదీర్పంగ గ్రంథములచ్చుగూర్చి
సందియములేదు సంసృతినిందెవీడి
యద్వయానందమునుబొందుఁ డాత్మనీన.

కవితా వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి,
ఆయుర్వేద వైద్యుడు.
పాతగుంటూరు.

[గ్రంథకర్త జీవితకాలమున వ్రాసినవి]

ఉ॥ పూర్వకవీశ్వరుల్ వొలుచు ప్రొద్దులఁబుట్టి తదుక్తులన్ శ్రవః
పర్వమొనర్చుకోమనెడు వంతరవంతయులేదు ; నేడు మా
గుర్వవతంసు, వీరు, ధరఁగొల్వయితాదృశ భాగ్యమూన్చుటన్
బర్వమదింబ్రమోద ; మివె వందనముల్ కవి రాజశేఖరా !

సీ॥ నన్నయ కవితాప్రసన్నత యొకచోటఁ దిక్కన్నకుదియింపు ఫక్కియొకట
శంభుదాసుని కావ్యగుంభనంబొకచోట సోమనాథునిపల్కు గోమొకంట
శ్రీనాథువాచా విజృంభణంబొకచోటఁ బోతనార్యునిభక్తి రీతియొకట
బెద్దనకవిముద్దు టొద్దికలాకచోట సూరన్న శ్లేషంపుఁ దీరొకంట

తే॥ గీ॥ వెలయ నిర్వదినాలుగువేలగ్రంథ,
మొక్కచేతిమీఁదుగ బుధుల్ మ్రొక్కవ్రాసి
తహాహ ! పుణ్యంబు రామకథామృతంబు
నలవియె ? నుతింప వేంకటస్వార్యవర్య !

ఉ॥ భోజుఁడు, రాజరాద్విభుఁడు మున్నుగనత్కవి, కావ్య, పోషణో
త్తేజితనిత్యకీర్తులు, సుధీనుతు, లాఘ్య లుదారశీలురౌ
రాజులువోవుపైఁ జెరువఱన్ బయలంబడు భేకిమాడ్కి నీ
యోజగవిత్వలక్ష్మి వగపొప్పఁజరించెడు నింటికింటికిన్.

తే॥ గీ॥ పండితులకిల్లు స్వకుటుంబభరణభరమ
దుర్భరంబాటఁ బ్రాజ్ఞతాధూర్వహమగు
నాథ్యలోకమ్ము శిరమునందధివసించెఁ
దద్రచితసుకృతీంద్ర ముద్రాణభరంబు.

ఉ॥ ఎంత ధనంబుపొట్టకు వ్యయింపము రిత్తకురిత్తపట్టులం
దెంతటి విత్తవృష్టికురియింపము పైని “సిసీమ” మున్నుగా
వింతలకెంత రొక్కమును వెచ్చముసేయము! దాననీవ్యయం
బెంత ? పరంబిహంబొసఁగు నెంచియొనర్చుఁడు సాయమోబుధుల్ !

ఇట్లు,

విద్యద్విధేయుఁడు,

వేమూరి సీతారామశాస్త్రి.

[గ్రంథకర్త పరోక్షమున వ్రాసినవి]

క॥ పోతనస్మృతికింగాల్పెడు, పూతచరిత్రుండు భక్తిపూరితహృత్కం
జాతుఁడు, విద్యత్కవి వి, భ్యాతౌదార్యుఁడు తపస్వి కటకట ! చనియెన్.

మ॥ మిము నాంధ్రావని యంతగా నెఱుఁగ ; దీ మీరామగాథామృతం
బమలంబెల్లెడఁబాటి సర్వజగదాహ్లాదంబుగావించు కా
లము పైబ్రహ్మరథంబువట్టు శుభకాలం బేగుదెంచెన్ బుధో
త్తమ ! కన్గుట్టెనొ యేమొయింతకె తటస్థంబయ్యె దుష్కాలమున్.

మ॥ ఒకనాఁడా ! యొకయేడ ! యిప్పటికినోహో ! నల్వదై దేండ్లు పా
యకవిద్యాధులనింట నిల్చుకొని విద్యాబుద్ధులంజెప్పి సా
ర్థకముగ్గణ్యమొనర్చుకొంటి భవమున్; ధన్యుండ వీక్షోణిరా
మకథాకావ్యము మీయశంబు సిరమై మాన్యంబుగేయంబగున్.

చ॥ కవియు, దపస్వి, పండితుఁడు, గణ్యచరిత్రుండు, ధార్మికుండు, నే
డవడన ధక్కగొట్టి వచియింపఁగవచ్చు మహాత్మ ! నిన్ను భా
గవతపుఁ గర్తపోతన యఖండతపోనిధి తిక్కయజ్ఞ లో
నవు మహనీయ పూర్వకపులల్లు యశస్తనువొంది వెల్లుమా.

ఇట్లు,

వేమూరు సీతారామశాస్త్రి,

మ॥ కవితాకన్యక కండ్లనీరిడుచు నీ ♦ కై చాలవాపోవ శి
ష్యవితానంబు గురూత్తమా యనుచు హా ♦ హాకారము ల్పల్పు భా
ర్య విశోకింపఁగ బాంధవాళి యడలన్ ♦ హాఁయెల్లర నీ్వడి యా
దివి కేగం దగవొన నీకు హితవా ♦ దీ వేంకటప్పాహ్వానా.

మ॥ యశము న్నించితి వెల్లలోకముల నా ♦ ర్యా విస్మరింపంగ మా
వశమే నీగుణభావవైభవకదం ♦ బం బీవు లేకున్న దు
ర్దశ విద్యాళికిఁ గల్గె నందుకొఱకా ♦ ర్తత్వం బయో మాతులా
శ్వశురా సద్గురువర్య వెంకటకవీ ♦ శా తాడెపల్లవస్వయా.

ఇట్లు శిష్యుఁడు, అల్లుఁడు.

మార్కెల్లి వీరగాఢవశాస్త్రి.

శ్రీరామగుర వేసమః.

శ్రీద త్తశ్చరణంమమ.

శా॥ బంధుప్రీతికి నాకరంబవయినై ♦ ష్ఫల్యక్రియాత్యాగని
 ర్బంధప్రోద్యదుదారవృత్తివయి కా ♦ ర్యజ్ఞండ్లవై వైరిహృ
 త్సంధిప్రోద్దళన ప్రతిజ్ఞగదురన్ ♦ సౌమ్యతముంగంటి ధా
 టిం ధాత్రిగనబోము నీకుసరి తా ♦ డేపల్లి వంశాగ్రణీ.

మ॥ సిరియెంతోగలదంచుఁ గర్వమున దు ♦ శీలుండవుంగాక య
 క్క-ఱకున్ మాలినయట్టి దుర్వ్యయములన్ ♦ గావింపవెడ్డేని పె
 న్నిఱుపేదల్ సముపాశ్రయింపఁ గలుముల్ ♦ నిస్తుల్యతన్గూర్తు గూ
 డిరిగాదా? సురలిట్టివాడవని తా ♦ డేపల్లి వంశాగ్రణీ.

మ॥ కలలోనైత మెఱుంగవొక్కపుడు దు ♦ ష్కాపట్యతంత్రంబు లొం
 డుల ద్రవ్యంబులఁ గాసువీసమయినన్ ♦ మూచూడవెల్లప్పు లో
 కులకెంతే దలలోనినాలుకగఁ గొం ♦ కుంవీడివ ర్తింతు వ
 టై లసత్సద్గుణి? స్వర్ణివై తివాణా తా ♦ డేపల్లివంశాగ్రణీ.

శా॥ నన్నుంజేరఁగఁ దీయునప్పుగల గ ♦ ణ్యంబైనభావంబె న
 న్నొన్నత్యంబును బొందఁజేయుటకు నా ♦ సాంతంబుఁ బెంపొందె నీ
 హృన్నీరేజమునందు సత్యవచనం ♦ బే మేల్మిబంగారు సా
 టిన్నిల్పంబడు నట్టెస్వర్ణివహ తాడే ♦ పల్లివంశాగ్రణీ.

నిడుబోలు, }
 31—3—35. }

ఇట్లు అంతేవాసి.

తాడేపల్లి సత్యనారాయణశాస్త్రి.



ప్రకటన.

శ్రీరామ కథామృతమును నీ గ్రంథరాజమును ప్రశస్తములైన గ్లేజు కాగితములపైని ముద్రింపించి ౨౪ వేల పద్యములను నైదు వాల్యములుగ కాలికో బైండులు చేయించుచున్నారము. విక్రియించుట కిష్టములేక చందాదార్ల సహాయముచే యిక్కర్జమును నెరవేర్చుచున్నారము.

యీ గ్రంథముయొక్క వాల్యము లైదును మఱికొన్ని గ్రంథములు షుమారు పదియును రు. ౨౦-౦-౦ లిచ్చు చందాదారునకుఁ బంపెదము. చందాను ముందుగా పంపవలయును. యెవ్వడు తయారైన పుస్తకముల నప్పుడు వీ. పి. ద్వారా చందాదార్లకు పంపెదము. వీ. పి. ఖర్చులు మాత్రము చందా దార్లై భరింపవలెను.

వలయువారలు :—

తాడేపల్లి రాఘవనారాయణశాస్త్రిగారు,
చందవోలు.

బాపట్ల తాలూకా, గుంటూరు డిస్ట్రిక్టు.
లేక

తాడేపల్లి సత్యనారాయణశాస్త్రిగారు,
నిడుబోలు,

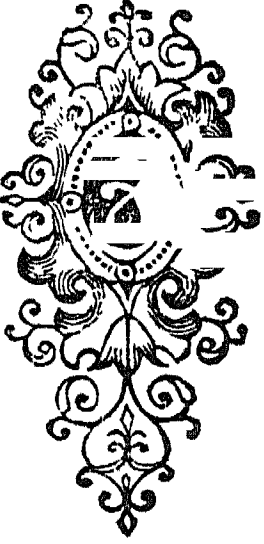
బాపట్ల తాలూకా గుంటూరు డిస్ట్రిక్టు.
అనిగాని వ్రాయవలెను.

శ్రీ శివాయగురవే నమః.

వీరామకథాఽమృతము

అయోధ్యాకాండము.

ప్రథమాశ్వాసము.



రాజీవానిత తే
జోరూఢయశః ప్రకాశః ♦ సురుచిరచిద్యో
గారంభకనిజమాయా
పారగుణకలాతిరేకః ♦ భవ్యశ్లోకా.

తే॥ అవధరింపుము రాము క ♦ ల్యాణమహాము
రస మరసి హర్షభూతయై ♦ రమణుఁ బ్రీతిఁ
దేర్చి తనివోక యవ్వలి ♦ తెఱఁగు దెలుపు
మనిన గిరిజకు గిరిశుఁ డి ♦ ట్లనియె నపుడు.

తే॥ మంగళాయతనము నిత్య ♦ మంగళాధి, చేవతాస్పద మమితయో ♦ గావహంబు
రామసీతావివాహాభి ♦ రామసంస, దుల్లసితసౌఖ్యపూరమ్ము ♦ వెల్లివొడువ.

క॥ జగదేకానందరసం, బగణితసంపత్సమేత ♦ మై శుభపదమై
నెగడెనన వారివిభవము, సుగుణోల్లాసిని; నుతించు ♦ చొప్పు సుగమమే.

తే॥ అంతిపురిఁ దమతమభవ ♦ నాంతరములు
ధనదు మందిరముల నెఱిఁ ♦ దద్ద నెగడ

ముదితులై యుదిత దిత్య ♦ మూర్తు లనఁగఁ
బ్రభలఁబోని సతులఁ గూడి ♦ పరఁగు సుతుల.

౫

చ॥ కనుఁగొని సంతసిల్లె మహి ♦ కాంతుఁడు కాంతలుఁ దాను నల్వరుం
దనయులు సత్పరిగ్రహు లు ♦ దారులు వీరులు సంభృతాస్త్రి లై
కృనిరతు లాత్తసజ్జనులు ♦ నై తనుఁ గొల్వఁగఁ గొల్వు మెట్టువా
రనుపమ మిట్టిభాగ్య మని ♦ హర్షితులై యనిశంబుఁ బేర్కొనన్.

౬

ఆ॥ నీతివిదులు నిత్య ♦ నిర్మలహృదు లభి, రామరాములు గుణ ♦ రత్ననిధులు
సుతులు నిచ్చు లెనసి ♦ శుశ్రూష లొనరింప, దశరథుఁడు కృతార్థ ♦ తం దనర్చె. ౭

క॥ ఇమ్ముల కీమై సొమ్ముల, సొమ్మై సుతభాగ్య మమర ♦ సూన్యతుఁడు గురుం
డమైధిలేంద్రకృతయో, గ మైధిత మింద్రయోగ ♦ మని మది నెంచెన్. ౮

ఆ॥ అంద తాత్మసతుల ♦ యంద మానందంబు, మెచ్చి మెలఁగుచుండ ♦ మేలనముల
నందు రామునీత ♦ యందలి ప్రేముడి, ముడి నుతింపలేవు ♦ ముజ్జగములు. ౯

తే॥ నీత రామునుదికి సుసం ♦ ప్రీత యయ్యెఁ
బితృకృతిప్రతిభానభా ♦ విత యటంచు
సద్గుణము రూపగుణ మాభి ♦ జాత్య మొక్కొ
కం డెలమిఁ బెంచు నవియయై ♦ కవియఁబాట.

౧౦

ఆ॥ అంత కెక్కు డగుచు ♦ నలరు రాముఁడు రామ
యుల్లమున మెలంచు ♦ నోలిమికను
హృదయ మెపుడు హృదయ ♦ మే ఖ్యాపన మొనర్చు
జనకజాత సిరి ను ♦ జాత యగుట.

౧౧

తే॥ దేవతామూర్తి నీతతో ♦ దివ్యనిభుఁడు, విభుఁడు వ ర్తిలై రాముండు ♦ విశ్వవిహితుఁ
డెన్నియేనియు బుతువు ల ♦ క్షేర్పడంగ, నంగజాతజనకుఁ డీతఁ ♦ డౌ పనంగ.

తే॥ మాతృపితృపూజనము ప్రజా ♦ మర్షణంబు
భూతసంతృప్తిభావన ♦ పుణ్యకలన
రాచకార్యంబులందీర్చు ♦ రాణయుఁ గని
యాస్వయంభువె యిటు ♦ గూర్చె ననిరి జనులు.

౧౩

క॥ అన్నెటి మనుజానందం, బన్నుడి శ్రుతివిదితమైన ♦ యది తన యదె యం
చెన్ననగుచు బ్రహ్మీనం, దోన్నతి గుటి నుండెఁ బుడమి ♦ యొడయండంతన్. ౧౪

తే॥ పెండిలికి వచ్చి మిగుల సం ♦ ప్రితి గూర్చి
యల్లు నొకపరి మాయంటి ♦ కనుపు మనిన
వాడు కడగి యథాజిదా ♦ హ్వయుడు మేన
మామ పొడసూపె భరతుపై ♦ మమత నెఱయ.

౧౫

క॥ ఆకేకయరాజాత్మజు, రాకకు సంతోషపడి ధ ♦ రాపతి యదసీ
యాకాంక్ష వెలయ భరతు గు, ణాకరు మేలోర్చి కూర్చి ♦ యనె జను లానాన్.

ఆ॥ అన్న కేకయాధి ♦ పాత్మజాతు సుజాతు, మేలి మేల్మి నెంచి ♦ మెలగు టాప్పు
గురుననుజ్ఞ నిన్ను ♦ గొంపోవగా వచ్చి, నాడు నాడె తెలిపె ♦ ననుచుకూర్చి.

క॥ ఋషిమధ్యమున నడిగె గ, ల్మషరహితుడు నీదుమేన ♦ మామ పతి యకి
ల్బిష యాన నెఱపు తలపున, నిషక్తుడైనాడు నేడు ♦ నిష్ఠితవృత్తిన్. ౧౮

—♦ భరతశత్రుఘ్నులు కేకయునగరి కరుగుట ♦—

ఆ॥ కాన నితనిముద్దు ♦ గారవంబునుఁ జెల్లె, జూడు మనుడు దండ్రె ♦ సూక్తి యాద
లం గదించి యర్చ ♦ లుం గూర్చి యక్లిష్ట, కర్ము రాము వినతి ♦ కలనఁ దేర్చి.

క॥ తల్లులకు మొక్కి గుణస, మృల్లలితుడు భరతు? డొఱపు ♦ మై లక్ష్మణు యో
గోల్లసితుఁ గొంగిలించియు, నెల్లరు నాపుచ్చనమున ♦ కెలయఁగఁ దరలెన్. ౨౦

శా॥ ఆరాజన్యనితో నతం డరుగుచో ♦ హర్షంబు మర్షంబుఁ బెం
పారం దమ్ముని లక్ష్మణావరజు సా ♦ హర్షంబు చెన్నొంద స
త్పారంభం డయి తోడురమ్మనుచుఁ గో ♦ ర న్వాడు మేలంచురాన్
శ్రీరంజల్లఁగఁ జేరి రయ్యెడ కవి ♦ క్షిప్తానురాగాఢ్యులై.

౨౧

తే॥ దొరయుశత్రుఘ్ను నిత్యశ ♦ త్రుఘ్నుఁ గొంచు
భరతుఁ డటులేగ రాముఁ డ ♦ ప్రాకృతుండు
లక్ష్మణునితోడ గురుసేవ ♦ ల నైలంగు
చుండె నిండుమనంబున ♦ నుత్పలాక్షి.

౨౨

క॥ శత్రుఘ్నుడు భరతునితో, మైత్రిన్ ద్వంద్వ మగుచుండు ♦ మఱి రాముని స
త్పాత్రుడు లక్ష్మణుఁ డెనయు వి, చిత్రం బిది పాయసాన్న ♦ శీలము బాలా.

ఆ॥ అందఱకును ఁ బొరపు ♦ లనరా వటంచు నే, మున్నె తెలిపినాడ ♦ మొనసివార
లట్టులరుగ నృపతి ♦ యశాత్సుకృతమునకల్మి, నెంచుచుండె దినము ♦ లేణనయన.

క॥ ఇంద్రవరుణోపములు ని, స్తంద్రులు గుణసాంద్రు లట్లు ♦ తనయు లిరువు రా
చంద్రయశు లొండుదెస కరు, గం ద్రాసముఁ గొనఁడె వార్ధ ♦ కస్థితుఁడెడఁదన్.

క॥ వారును విందులు బహున, త్కారము లొనఁగూర్చు నైనఁ ♦ దండ్రదెసనె చి
త్తారూఢి వెలయ నిలిచిరి, తీరుగ నొకకొన్నినాళ్లు ♦ దివిజస్తుత్యా. ౨౬

తే॥ అందఱునుఁ బ్రాణములు తేనికై న రాముఁడందరానిఫలం బనియాస మిగులఁ
గలదుగాని యెందును నదిఁ గానఁబడదు, విభుల తలఁపులు దిరిసెన ♦ విరులకావె.

క॥ నాలుగుభుజములతో నృపుఁ డాలలి వర్తిల్లు పురుషుఁ ♦ డయ్యెనపో యే
లీల నెరవెంచనగు నో, లీలావతి; యెదియు నిం ద ♦ లీకం బగునే. ౨౭

ఆ॥ ఎద్దు మొద్దుఁ గాఁగ ♦ నెంచరే యవ్వానిఁ, గనులఁ గట్టినట్లు ♦ గానుపించు
రాముతేజు గొనము ♦ రాణ సత్త్వము సిరి;గాంచి హరి యటంచుఁ ♦ గానఁడేని.

చ॥ పుడమియు వేల్పులు న్మొనసి ♦ పొక్కుచు మ్రొక్కిననాఁడు నల్వయున్
జడనెడఁబాపు దయ్యమపు ♦ చయ్యనఁ బ్రోవు మటంచుఁ జేరి పా
ల్కడలినిఁ బండువాని ధృతిఁ ♦ గాంచి నుతించిన సోకుమూఁకలన్
గెడపఁగ నేగుదెంచె నది ♦ కీర్తితమే కద ముజ్జగంబులన్. ౩౦

తే॥ కడమవార లతని పరి ♦ కరము లంశ

భాక్త్య మద్దానఁ దిరమయి ♦ పరఁగు నింత
కును మహిపాలు భాగ్యంబె ♦ ననుచుభాగ్య
మంగనరొ; యిట్టిసాభాగ్య ♦ మరయఁ గలదె. ౩౧

ఆ॥ కన్నతల్లులెందుఁ ♦ గలుగరే కౌసల్య, యదితి యనఁగ నేమి ♦ యంతరమ్ము
కొంచెనా పెయింద్రుఁగ నసీయమయు పేంద్రు, మొదలిమాటలరయ ♦ మొనయ నేల.

—♦ శ్రీ రామ గుణాభివర్ణనము ♦—

సీ॥ ఆరూపు గనుభాగ్య ♦ మబ్బుచోఁ గనులకు, తెప్పలతో వైర ♦ ముప్పతిల్లు
నాబీరమున కల్మి ♦ నరయుచోఁ బగఱకు, శస్త్రుగ్రహణవాంఛ ♦ సడలిపోవు
నాయక్కటికఘ్రఁబెం ♦ పందుచో సంద్రంబు, లేడు నొక్కండుగా ♦ నెయిదఁజూచు
నామోర్పుతీ ర్పెంచుటలవడుచోఁ గూర, సత్త్వమ్ములకుఁ జిత్త ♦ శాంతివొడము
నతనికుపమాన మున్న దేయతని కతఁడె, సాటి యనవచ్చుఁగాక ముజ్జగములందు
దశరథుండఁట తా నెయిదశరథునకుఁ, దనయుడై పుట్టెనట సుకృతంబకాదె.

॥ తనుఁ బగునము లాడునతం, డని యవని నొకండయేని ♦ నగపడఁ దున్నన్
మనమున నిడఁ డవ్వాని, న్మొనయఁడు ప్రత్యుత్తరముల ♦ మొగకొనిమెలఁపన్.

తే॥ ఎట్లానర్చిన నయ్యదియించుకై న, నొక్కయుపకారమునఁ దృప్తి ♦ నొందుమఱవఁ
డెన్ని యపకారములు సేసిరేనియునుఁద, లంపడయ్యాత్మవంతుఁబోల్పు నొకఁడగు నె.

- తే॥ జ్ఞానశీలవయోవృద్ధః ♦ జనుల తోడ, శస్త్రవిద్యాధియోగ కు ♦ శలుల తోడ
సజ్జనులతోడఁ గాక ప్రసంగ మెపుడు, జేయఁ బూనండతని మేల్మీఁచెప్పఁదరమె.
- ఆ॥ అతఁడె బుద్ధిమంతుఁడతఁడపో మధురస, మ్భాషి పూర్వభాషి ♦ మహితవీర్యుఁ
డనఁగ నెగడుఁ గాని ♦ యాశ్చర్యపడఁ డెప్పుఁ, దనకుఁ గల సమర్థు ♦ తం దలంచి.
- తే॥ పలుకనేర్చియుఁ బ్రియములేపలుకుఁగాని, యన్యత మెప్పట నేనాటఁనంటనీఁడు
సత్యమని యప్రియంబగుజాడఁబోఁడు, తనపయిని వచ్చెనేనియుఁ దనుక డతఁడు.
- క॥ వృద్ధులఁ బూజించు నసం, బద్ధముగా ననఁడు నగెడు ♦ పట్టుల నైనం
గ్రుద్ధుఁడయి పరుషవాక్కుల, నద్ధార్మికుఁ డెంచఁ డరుల ♦ నైన నలంపన్. ౩౯
- తే॥ ఉత్తరోత్తరయుక్తి ప్రయుక్తులరసి, సురగురుఁడు వానినుడి కెప్పుఁజొక్కుచుండు
నేవిరుద్ధకథల జోలిఁ యింతయుఁ గొనఁడతఁడు మెచ్చువడయఁ డెట్టులంబుజాక్షి.
- తే॥ మెచ్చు స్వకులోచితం బగు ♦ మేలిధర్ము, వచ్చుమగు పరధర్మ మ ♦ ట్లాదరించు
జన్మము లొనర్చువారల ♦ సన్నతించు, రక్తిఁ గను నెప్పును బ్రజానుఁ రంజనమున.
- క॥ ఉత్తమకీర్తిని స్వర్గం, బెత్తటినేనియు ఘటిల్లు ♦ తెంచుచు నుండున్
దత్తపడఁ డెద్దానం, దత్తత్వంబరయఁ గలఁడె ♦ దైవతపతియున్. ౪౨
- క॥ దీనానుకంప నెఱపు న, దీనత వర్తిల్లు నెపుడు ♦ దేవుడపో వాఁ
డేనాఁడును బ్రాహ్మణపూ, జానుగ్రహములను మఱవఁ ♦ డద్రీంద్రసుతా. ౪౩
- తే॥ అమ్మహామహు దెసఁ గ్రోధమనఁగరాదు, వచ్చెనేనియు వ్యర్థమై వలనుచెఱుప
దర్థ మర్థమ్ముతోఁ జేర్చియతఁడుగూర్చు, గామమును నూలుపోగుచేఁగట్టివైచు.
- క॥ అశ్రేయస్కరమగు పని, సశ్రీకుఁడు మెచ్చఁ డెపుడు ♦ సంయముల యెడం
బ్రశ్రయము వీడి మెలఁగఁడు, నిశ్రేయసపదవి నరయ ♦ నేర్చునైఱపున్. ౪౪
- ఆ॥ లేదు రుజ యటంచు ♦ లేఁబ్రాయమే ప్రాయ, మతఁడు వాగ్మి చూడఁనైనమేటి
యెఱుఁగు నేలఁ బ్రొద్దునెదిరిసార మెఱుంగు, నెన్ని యున్న సాధు ♦ వెంతగలఁడొ.
- క॥ ఇమ్మెయి నొండ్పొంటిం గొని, యమ్మేటిం గొలుచుగొనము ♦ లారయుచుఁబ్రజల్
సమ్మతఁ బొదలుటె కా కా, యిమ్మె బహిఃప్రాణ మనుచు ♦ నెంచిరి మదిలోన్.
- చ॥ చదువనివిద్దె లంచుఁ గొన ♦ సాగని ధర్మవటంచు నర్థ మ
య్యది యిది యంచుఁ గోరికల ♦ య డ్డెడనేయమి యంచు నయ్యెడన్
సుదతిరొ; పట్టిచూడ నొక ♦ చోద్యముఁ గన్నడ డెట్టిపుట్టువో
యెది యధియోగమో తలఁప ♦ నింతయు విస్మయ మెంతవారికిన్. ౪౫

ఆ॥ చదివె వేదములను ♦ సాంగంబులుగ వ్రత, స్నాతుడయ్యె ధనువు ♦ సంగడమున
నొండు లేడనంగ ♦ నొప్పారె సాధ్వితో, ధర్మసంగ్రహమున ♦ దద్ద నెగడె.

క॥ దశరథుని మించె వశియై, నిశితాస్త్రకలావిలాస ♦ నిష్కుండననై
కుశలవరాభిజనుండై, విశదాత్ముండై యతండు ♦ విద్యావతిరో. ౫౦

ఉ॥ పెద్దలనెల్లఁ గూర్చికొని ♦ పెంపెనయింపఁగఁ జాలు ధర్మముల్
ముద్దులు మూటగట్ట నగు ♦ ముచ్చటల న్వలయించుచుండు నే
ప్రౌద్ధునుఁ గానివారిదెసఁ ♦ బోవఁడు పోలనికర్జముం గొనం
డదిర; వానిమే ల్వాడగ ♦ నొనె ఫణిండున కైనఁ జానరో. ౫౧

క॥ పురుషార్థము లన్నియు న, పురుషోత్తము సొమ్ము లతనిఁ ♦ బోల్పంగలఁడే
పురుషుఁ డొకఁడేని జగముల, సరసవచస్సరణి వాని ♦ సరిజన మున్నే. ౫౨

క॥ ఆస్మృతి యాప్రతిభానం, బాస్మయరాహిత్య మెలమి ♦ యాసమయాచా
రస్మారకతయుఁ గని యహ, మస్మి యనం గలఁడె యెంత ♦ యధికుండైనన్.

సీ॥ కల్పము ల్వలయింపఁ ♦ గాఁజాలు స్వాకార,మంత్రమనోగుప్తి ♦ మహిమ లెంచుఁ
గ్రోధహర్షముల వ్ర ♦ కోపము ల్గననోపు, సాయంబుగోరుట ♦ చేయు టరయు
త్యాగసంయమముల ♦ తటి నెఱు ల్పరికించుఁ, బ్రజ్ఞాప్రసక్తుల ♦ భంగు లెఱుఁగుఁ
దనత పెద్దిరితప్పు ♦ తారతమ్యముఁ గాంచు, నిగ్రహానుగ్రహ ♦ నియతిఁ బెనుచు
నసదు గొనఁడు ప్రతిభ♦యధిక భక్తివిశిష్ట, పలుకుమృదువు తంద్ర♦పాటుమొనయఁ
డెందు నేప్రమాద ♦ మెనయఁడు వాడపో, యీశుఁ డనఁగ జగతి ♦ నెల్లరకును.

ఆ॥ సంధివిగ్రహాది ♦ సంగ్రహప్రగ్రహ, నిగ్రహంబు లరయు ♦ నియతి మించు
నాయమును వ్యయంబు♦పాయంబు ననునివి, న్యాయయుక్తిఁ బొనరు♦నతనికడను.

ఆ॥ ఎదిరిచిత్త మెఱుఁగు ♦ నెఱుఁగు శాస్త్రము కృతం
బెఱుఁగు ధర్మ మెఱుఁగు ♦ నెఱుఁగు న్యాయ
మెఱుఁగు స్థాన మెఱుఁగు ♦ నెల్లకలార్ధవి
భాగభాగయోగ ♦ పథము లతఁడు. ౫౬

క॥ ఆశ్రమధర్మంబుల వ్యా, మిశ్రకముల తెఱుఁగు లెఱుఁగు ♦ మేలుం గీడున్
సశ్రీకుఁ డరసి యెంట న, పశ్రముడై ప్రతివిధాన ♦ పద్ధతి నెఱపున్. ౫౭

ఉ॥ వారణవాజిముఖ్యముల ♦ వారణ మమ్మొయిఁ బ్రేరణంబుఁ దా
నేరిమినేర్చి కూర్చు నధి ♦ నేత రథిప్రవరుం డతండు దు

ర్వారుడపో దురంబున ను ♦ ర ల్పురవైరులు నెత్తివచ్చినన్
జేర నెదుర్ప బోకడవ ♦ జేకొనిప్రోవ సమర్థుడంగనా.

౫౮

- క॥ అతఁ డనసూయుఁ డదృప్తుఁడు, జితకాశి యజితుఁడు శూర ♦ జేత జితక్రో
ధతకు జితేంద్రియతకుఁ దగు, నతివరొ ; యవ్వానిఁ బొగడ ♦ నజునకుఁ దరమే.
- ఆ॥ అతఁడె చంద్రుఁ డయ్యెనాహ్లాదనము కాంతి, నెఱయుచల్లదనము ♦ నెగడుచుండ
వాడె సూర్యుఁ డయ్యె ♦ వరవిక్రమద్యోత, మఖిలదిశల జగతి ♦ నలముచుండ.
- క॥ మచ్చరమున భూతములం, బెచ్చుపెరిగి యవమతింప ♦ బెరయంబోడే
యొచ్చెము గాలముపై నిడ, డచ్చపలత నొడ్డి ధర్ము ♦ వడఁప డొకపుడున్.
- క॥ సమ్మతుఁడు త్రిలోకికి మహి, సమ్మోదితఁ జేయు నోర్పు ♦ సంగతమున వాఁ
డిమ్మగునుతిని బృహస్పతి, గ్రమ్మెడుబీరమున నింద్రుఁ ♦ గవియు న్నవలా. ౬౦
- ఆ॥ కలుగుప్రజలకెల్ల ♦ గమనీయతరములు, జనకుమదికిఁ బ్రీతి ♦ సంజననము
లైనగుణగుణులను ♦ నతఁ డొప్పె దీప్తుడై, తనరుదీధితులనుఁ ♦ దపనునట్లు.
- ఆ॥ తెలివి వృత్తి యప్ర ♦ ధృష్యపరాక్రమం, బెన్నరానిబలిమి ♦ యెలమికలిమి
వన్నెచిన్నె లెంచి ♦ వరియింపఁగాఁ బొంచి, యుండె రాజలక్ష్మి ♦ యుత్సలాక్షి.
- క॥ సము నజితు లోకపాలో, పము సద్వృత్తాధ్యు సుప్ర ♦ భావమహితు నె
య్యమున గణింపదె మేదిని, సుముఖుఁ డితఁ డధిపుడైన ♦ సోగియుదు ననుచున్.

—♦ దశరథుండు రామాభిషేకముంగూర్చి యాలోచించుట ♦—

- తే॥ ఈదృశములు పెక్కు ల ♦ నీదృశములు
గొనము లాతనియం దట్లు ♦ గొమరుమిగుల
మించి యూహించి దశరథ ♦ మేదినీంద్రుఁ
డపుడు డోలాయమానాత్ముఁ ♦ డై తనరౌ.
- ఆ॥ తనియ మనినవాఁడు ♦ తవిలి ప్రోచినవాఁడు, జరకుఁ జేతుల్కొగ్గి ♦ చాగుహాస
మిందునిభము రసము ♦ లెలయించురాముమో, మల్లుగాంచి తనహృదంతరమున.
- ఆ॥ ఇంకఁ దనదుప్రాణ ♦ మేణాంకముఖము రా, మాఖ్య మేనుగాంచి ♦ యలరుచుండ
నెల్లప్రజల నెలమి ♦ నేలు టేర్పడనైన, భాగ్య ముత్తమంబు ♦ పరఁగునొక్కొ.
- క॥ ఈతని యభిషేకమహాము, చేత మ్ముప్పొంగఁ గాంచి ♦ చెలఁగుదునే న
స్త్రితిఁ గనుఁగొందురే ప్రజ, లేతాదృశమే సమయమె ♦ యింక జడ నగునే.
- క॥ చిరజీవినైతి వృద్ధత, జరకుం బాల్పడితి నిట్టి ♦ సంకటమున రే
దొర రాముమోక్షు సిరి గని, దొరయుదునే ప్రీతి నేల ♦ దొరయితఁడనుచోన్.

౬౬

ఉ॥ లోకము వృద్ధి గోరుకొను ♦ లోలుడు గాఁ డెడవెట్ట కేలఁగా
 శ్రీకరి దృష్టి యెక్కటియె ♦ సిద్ధ మను స్మనఁబోవువారు న
 న్నే కొనియాడునన్నెటికి ♦ నెక్కుడుగాఁగ గుణాధ్యుడంచు మున్
 జేకొనుచుండు ముచ్చటలఁ ♦ జెల్లదె యీతని తేనిఁ జేయగన్.

20

తే॥ ఇతఁడె పర్జన్యుఁ డోయంచు ♦ నించుచూడ్కి
 గురియుచుండును శుభము లా ♦ గుటికి మిగుల
 నిండు నెలయించు గురు మించు ♦ నినతనూజ
 నెంచు ధృతిమతిదాంతుల ♦ నెనయుసిరుల.

21

ఉ॥ అన్యన్యపాలదుర్లభము ♦ లైన గొనమ్ములు రాముఁ జేరి య
 న్వాన్యములై సమృద్ధిఁ గను ♦ టారసి యిమ్మెయి మిన్నకున్న సా
 మాన్యుడ నొడుఁ గాక మహి ♦ మాన్యుడ నొడునె నాదుమేలిసా
 జన్యము ముద్దులానిసిరిఁ ♦ జక్కఁగఁ గాంచనిదారి దక్కునే.

23

తే॥ ప్రియతరుం డటె ప్రజలకుఁ ♦ బ్రీతిఁబెనుచు
 నటె తనకు గుణవత్తరుం ♦ డటె వదాన్యుఁ
 డటె జగం బేలుచుండ నా ♦ యట్టిఁ డించు
 కనులఁ గనుగొంచు సుఖింపఁ ♦ గాంచవలదె.

24

తే॥ ఆత్మపత్నీరతుఁడు సుజ ♦ నాభిరతుఁడు, ధర్మనిరతుఁడు నిత్యస ♦ త్యవ్రతుండు
 నైన నాముద్దులయ్య నే ♦ ననఁగరాదు, గాని నాకన్న నన్నిట ♦ ఘనుడతండు.

క॥ లోకములం గలవే యి, ట్లీకలికిగొనమ్ము లనుచు ♦ నిందఱుఁ బొగడన్
 నాకుచితమైన పద్ధతి, గైకొనుటే మేలు తడయఁ ♦ గా దిటమిఁదన్.

25

తే॥ అనుచు లోకోత్తరగుణోత్తరునకు రామ, భద్రునకు భద్రపీఠాధిపత్య మొసఁగఁ
 బ్రాప్తకాలం బుచిత మంచుభవ్యమైన, తలఁపునం దలపోసి యర్థం బెఱింగి.

22

క॥ దివ్యాంబరభామములగు, భాన్యర్థోత్పాతజములు ♦ భయము లరసిమే
 నవ్యయముగానితెఱఁగు జ, రావ్యాప్తియు నెంచి సఖుల ♦ రావించి వెసన్.

26

తే॥ తనయభిప్రాయ మెఱిగించితిగినయుక్తు, లెల్ల వినిపించి యవ్వారియెలమిఁగాంచి
 రాముఁ గల్యాణధాముని ♦ రాజుఁ జేయ, సంతరంగవినిశ్చయం ♦ బాచరించి.

క॥ యువరాజు రాముఁ డిఁక నం, చవిసీతి తొఱంగ నాడి ♦ యందఱు మేల్మే
 లవు నంచు సచివు లొక్కటఁ, జవులేర్పడఁ బలుకు సంగతిఁ గొనుచున్.

—♦ దశరథుండు మండలంబునం గల పౌరజానపదముఖ్యులఁ బిలిపించి ♦—

యవ్వారితో ముచ్చటించుట.

క॥ నానాపురవాస్తవ్యుల, జానపదుల నట్లు రాజ ♦ సామంతుల న
ష్టానృపతి పిలువనంపెను, శ్రీనెగడెడు తనదుముద్దు ♦ చెల్లింపంగన్. ౮౧

క॥ జనకునిఁ గేకయరాజును, జననాథుఁడు పిలువనంప ♦ సంభ్రమపడఁ డే
మనియో మనీషితము వా, రనంతరము సంతసించు ♦ రాఁ గా కనుచున్. ౮౨

ఆ॥ తగినవిడుదు లొసఁగిఁ దద్దయుఁ బూజించి, వారిఁ గాంచి విభుఁడు వలె మిగులఁ
దనదుదృష్టిలోనఁ ♦ దవిలినప్రజలఁ బ్ర, జాధినాథుఁ డరసి ♦ యలరినట్లు. ౮౩

క॥ పౌరులు జనపదవాసులుఁ, బేరోలగమున్నతనదు ♦ పెంపు వొగడ న
వ్వారల నెల్లఁ గనుంగొని, సారవిచారుండు వలికె ♦ జడ నెడసిచనన్. ౮౪

తే॥ దుందుభిస్వనకల్పమై ♦ తోరమగుచు, నతని గంభీరమగు స్వర ♦ మపుడు వొల్చె
జీవనంబిడి లోకంబు ♦ చే టెడల్చు, నాఘనాఘను నాదంబు ♦ ననుకరించి. ౮౫

చ॥ తొలఁగదు రాజలక్షణము ♦ త్రోవ నొకింతయు వానియమ్మహా
జ్వలవచనంబు మేలిచొర ♦ వం దిరమై వరమైతి నెల్లవా
రల హృదయంబులన్ దొరసి ♦ ప్రాకిడఁ జాలుచు భవ్యవర్తనం
బుల నెలయింపుచున్ రసము ♦ పొం పెనయింపఁ దొడంగు హంగునన్. ౮౬

క॥ తపముసిరిఁ గాక తనకా, సుపరమవై భవము చొప్ప ♦ చొప్పడునే యా
నృపతి రమాపతి రాముని, విపులేందు నొనర్పఁ దలఁచు ♦ విధి విస్మితమే. ౮౭

క॥ ఓయన్నలార ; నాదెస, మీయభిమానంబుకలిమి ♦ మేలిమి యెపుడుం
బాయనిదై యెసలారుట, నీయనువునఁ బొసఁగుకర్జ ♦ మేర్పటపనగున్. ౮౮

తే॥ మీయెఱుంగనియది లేదు ♦ మేలుగాంచు
పొంటె నందఱుచది దోచి ♦ పొనరుతలఁపు
నాతలం పగుచుండు నే ♦ నాఁడునైన
నరయు టొప్పవు ననుచు ని ♦ ట్లడుగువాడ. ౮౯

సీ॥ పాలించి రిలయెల్లఁ ♦ బ్రథితులు మావారు, బిడ్డలట్టులు ప్రజ ♦ త్పనువుగాంచ
నాఘను ల్దొక్కిన ♦ యదియె మార్గము గాఁగ, నేమెలంగితిఁ గద ♦ నేటివఱకు
నందను ల్నులువురు ♦ నాకుదయించి ర. య్యాశునిసత్కృప ♦ నింతవట్లు
దారసంగ్రహణంబుఁ ♦ దద్దయుఁ బొనరంగఁ, జేసి విదైల దరిజేర్పఁ గంటి

- వెల్లగొడుగునీడ ♦ వేపుర మేలెంచి, యిడినయీశరీర ♦ మిట్లు జరకుఁ
జిక్కె నిప్పుడైన ♦ నక్కటికం బూన, వలదె విడిచిపుచ్చి ♦ వలను సూపి. ౯౦
- క॥ ఇమ్మే నిక విశ్రాంతిం, గొమ్మని విడకున్న మనదు ♦ గొనకొని చిరకా
లమ్ము మనె గాన నాతలఁ, పిమ్ముననిని మేలుకీడు ♦ లెంచుడు మీరల్. ౯౧
- తే॥ రాజ తేజోవిశేషాను ♦ రక్త యవళి, దుర్వహ నికామగుర్వి యా ♦ దోర్బలమునఁ
దాల్చి వహియింప నోపితి ♦ ధర్మధురను, నేఁ డతిశ్రాంతి నొందితి ♦ నెఱి తలంగ.
- తే॥ మీయభిప్రాయ మరయునమ్మేలు గాంచి, పుత్రునొక్కని నిద్దానఁబొనరఁగూర్చి
యే గతశ్లేశతం గొననిచ్చు బూని, యున్నవాడ మహూన్నతు ♦ లెన్నఁగనుడు.
- ఆ॥ నన్నుఁ బోలి పొడమెనాయన్న గొనముల, జ్యేష్ఠుఁ డందఱకు నచింత్యుఁ డెందు
నింద్రుఁబోలు బీర ♦ మింతనియనరాదు, పరపురంజయుండు ♦ ప్రథితయశుఁడు. ౯౪
- క॥ అనురూపుఁ డతఁడు లక్ష్మీ, సనాధుడై తనర మేలి ♦ సౌజన్యమునన్
జనముల జననాథుల మె, చెప్పనయంగలవాఁ డటంచు ♦ నెంచినమతితోన్. ౯౫
- ఉ॥ చందురుఁ డల్లపుష్కభము ♦ చాయకునొ సుదినంబునందు నా
సుందరమూర్తి నయ్యసఘు ♦ సూనృతవాగ్గురు యశావరాజ్య ల
క్ష్మీం దనివొందఁ గూర్చునెఱి ♦ కిం దగవెంచి తలంచితిం దిరం
బెందును గాఁగ మీమతుల ♦ నిందఱుఁ గాంచి వచింప వేడెదన్. ౯౬
- ఆ॥ ఎల్లొనర్చువాడ ♦ నేది పథ్యము ప్రియం, బేనె యంటిననుచు ♦ నెంచ కెఱిగి
యెఱుక సేయుఁ డెందునైనాఁడు మధ్యస్థుఁ, లెల్ల యరసిపలుకు ♦ హితమె హితము.
- ఆ॥ అనుచు నొడువునృపతియీమిన్నులకు నృపు, లలరి మేలు మేల ♦ టంచునాడఁ
దొడరి రెలయుధ్వనులఁదోయదం బిడువానఁ, దేఱు నెమ్మిగముల ♦ తీరు నెఱయ.
- ఉ॥ అందఱయందు రూపుగని ♦ యాదట మీఱిన యానినాద మ
ష్టందము చందముం గలది ♦ యె నలిరేగి విమానమెక్కి సం
స్పందము గూర్చునన్నెఱికి ♦ జాలి దివం బవలోకనంబుసే
యం దెలివొందె నట్టిరస ♦ మారసియే రసికుండు గాఁదగున్. ౯౯
- క॥ ధర్మార్థము లెఱిగిన యా, నిర్మలభావానుభావు ♦ నెఱి నారసి న
త్కర్మలు ద్విజు లన్యులునపు, డర్చిలి రామానువృత్త ♦ మగు చిత్తముతోన్.

—♦ దశరథునకుఁ బ్రజలెల్లరుఁ దమయభిప్రాయం బెఱింగించుట ♦—

- ఆ॥ ఇట్లు నొడివి రెనసి ♦ యెల్ల రాలోచించి, సమతఁ గూర్చు బుద్ధి ♦ సఖ్య మెడల
నీక యెఱుక యింతయోనియుఁ దలఁగక, సురుచిరాధ్యపదముఁ ♦ జూచుచుండ.

ప్రథమాశ్వాసము.

ఉ॥ వృద్ధుడవైతి కా కసద ♦ వే బహువర్ష సహస్రముల్బ్రజా
బద్ధము చిత్త మొప్ప నెఱి ♦ బాలననేసితి వింకఁ జాలు సం
బద్ధ నొనర్పు మాసిరికిఁ ♦ బట్టుగ రామవిభు న్ధరాసతీ
పద్ధతియుం గృతార్థత వి ♦ భావనకుం జనవిచ్చుచుండఁగన్.

౧౦౨

తే॥ అలక లల్లాడఁ బొనరారు ♦ నమ్మొగమునఁ, బట్టరేఖకచొప్పు వి ♦ భాసురముగ
మంగళస్ఫూర్తినభిషేక ♦ మహామొనర్పు, మిందఱియు, గోరుచున్నది ♦ యిదియనుమ్ము.

ఆ॥ ఇచ్చ నెగడఁ గాంతు ♦ మెప్పుడెప్పుడు మహా, భుజబలుండు రాముఁడనితుడెలమి
భద్రగజము నెక్కి ♦ పార్థివుం డగుకల్మి, వెల్లగొడుగునీడ ♦ వెలయుటరసి. ౧౦౩

ఆ॥ అనెడువారినుడుల ♦ కాతఁ డానుదించి, యెల్ల వెల్లడించు ♦ టిచ్చగించి
పలికెఁ దనగభీర ♦ భాషణంబుల చెల్వ, మపుడు క్రొత్తవయసు ♦ ననువుపఱుప.

ఉ॥ ఎందులనేని నేకొఱతె ♦ లెఱ్ఱెటుఁ బాటిలకుండ నెల్లర
న్నందనుల న్గనంగనెడు ♦ నాయము దోపఁగఁ బ్రోచినాడ మీ
రందఱు నేకలక్ష్మ్యమతి ♦ యాధృతి నన్గనుచుండువార లా
చందము వీడి యిట్లనఁగఁ ♦ జాల నెఱుంగ భవన్మనోగతుల్.

౧౦౬

ఆ॥ ఏను నొడువునంత ♦ నింద తొక్కఁడు గాఁగఁ, దొడరి పలుకునుడుల ♦ తోడి జాడఁ
దెలియవచ్చె మున్న ♦ తీర్చొనరించి యి, ట్లనఁ దలంచి యునిచి ♦ నట్టి తెఱఁగు.

క॥ కావున మీయెఱిచినయది, యేవెరవుననో యెఱుంగ ♦ నే వేడెడఁ ద
ద్యావానుక్రమమున నెఱి, భావించి మెలంగువాడ ♦ భావ్యర్థమునన్.

౧౦౮

క॥ అని వింతవిధము దోపఁగ, ననియెడు రాజేంద్రుఁ గాంచి ♦ యందఱ కొక్కడై
పొనరారెడు నొత్సుకృం, బనువున నొండెనయనీయ ♦ నన నని రగజా. ౧౦౯

—♦ దశరథునకుఁ బ్రజలు రాముసుగుణంబులెల్లఁ దెలుపుట ♦—

సీ॥ కలుగువృత్తులతోడి ♦ కలనకు లోబడ, దెదిరిపల్కులసన్న ♦ కెదురుపడదు
కల్యాణవృష్టు లే ♦ కాలంబు గురియించు, నభయదానమున కే ♦ నని కడంగు
సజ్జను ల్స్వీయులౌ ♦ సంగతి వివరించు, దొడరురాకాసుల ♦ దుడుకడంచు
నాపాలిటిదె జగ ♦ న్నాట్య మంచు నటించు, నిచ్చలు సంతోష ♦ నిరతిఁ దవులు
నేమనందగు నయ్య; మహీమహేంద్ర; రాముచరితం బసామాన్య ♦ రసభరితము
వేలుపులకెల్ల నోరూరు ♦ విధము సూప, నొడ్లమాట కొకట నొక్క ♦ యూహగలదె.

మ॥ వినుమయ్యా ; రఘునందనా ; జగతి నీ ♦ విశ్వాత్మునిం బోల్పుఁగా
ననువొనాతఁ డొకండయేనిఁ గలఁడే ♦ యాదిత్యవంశోద్భవుల్

Acc. No. 6551

జననాథు ల్లును లెందఁతెంద టీలపై ♦ జానొందుశ్రీ నెక్కొనన్
గన రిమ్మేటిప్రభావ మెల్లెడల న ♦ గ్గంబొ నెఱిం గాంచెడిన్.

౧౧౧

క॥ నాసత్యసముఁడు రూపున, వాసవసముఁ డెల్లదివ్య ♦ వరగుణముల ధీ
వ్యాస క్తి బృహస్పతినిభుఁ డేసందియ మందవలవ ♦ దినకులతిలకా.

౧౧౨

తే॥ ఓర్పుమతి నీక్షమాసతి యొకటఁ జాల, దితఁడు బీరమునను విష్ణుఁడెంచి చూడఁ
జందనంబునఁ దా దీటు ♦ చందురునకు, నెట్లు ధర్మంబునను ధర్ముఁ ♦ డింత నిజము.

తే॥ ఉట్టిపడినది సిరిఁ జెల్మి ♦ నారసికొనుచు, సత్య మెడయని ధర్ము వా ♦ సరసు నెడను
సాంత్యయిత గాఁడె యితనికిఁ సకలజనులు, వశ్యు లెమ్మెయిఁ గాకుండు ♦ వారలనఘ.

వ॥ ధర్మమర్మజ్ఞుం డన నతండకాక యొండొకండుం గలండె సత్యసంఘండుగ నవ్వాఁడు
సత్యవాది గాకుండునే, యమ్మహానుభావునిం గూర్చి శీలవంతుండన నితండపో
యననివార లెవ్వరు, ఖాంతుండు దాంతుండు శాంతుండు కృతజ్ఞుండు విజితేంద్రి
యుండు శ్లేష్మండు మృదువు స్థిరచిత్తుండు ప్రియంవదుండు ననసూయకుండు
భూతదయాపరుండు నన రఘురాముఁడే సుమీ యను మాయందఱి చిత్తంబులు
నిరంతరంబును నొండువృత్తుల జోలి మఱచి వర్తిల్లుచున్నయవి బహుశ్రుతుల
వృద్ధుల బ్రాహ్మణుల నుపాసించుతెఱం గన్నియతాత్ముని వలననే యెఱుంగం
దగి యుండు, దానన కాదే యాదేవసన్నిభుని యశస్త్రేజోబలంబులు నిరంతరాభి
వృద్ధి నందుచున్నయవి, దేవమానవగంధర్వాద్యస్త్రవిదుండై కోదండపాండిత్య
విచక్షణుం డగుటం జేసి కోదండరాముఁ డని శూరులెల్లం బేర్కొనియెదరు,
సాంగవేదవేత్తయై వ్రతస్నాతుం డయ్యె, గాంధర్వకలావైశారద్యంబున నయ్యని
రుద్ధ నిర్ధరలో నెవ్వారు పోలువారు, భరతాగ్రజుండు శ్రేష్ఠులు ధర్మార్థకోవిదు
లును నగు ద్విజోత్తములచే నభివీసీతుండై మహామతి యయ్యె, నాకల్యాణాభిజ
నుండు సాధువయ్యు నదీనాత్ముం డగుట మెచ్చవలవదే, నాగరజానపదాభ్యుద
యంబు గోరి సౌమిత్రిసహితుండై యరిగి దురంబునం దిరంబై జయలక్ష్మి
వలచిరాఁ గొనిరానితటి యని యొక్కండునుం గలదే, పోరికలని వలని గెలుపు
గొని యేతెంచి యెల్లరం గనుంగొని తేఁడు స్వజనంబులఁ దండి యారసా
పత్యంబుల నట్లు దారపుత్రాగ్ని ప్రేష్య శిష్యగణంబులం గూర్చి పేరుపేరువరుస
నుగ్గడించి యందఱి కుశలంబులు నమందానందరసంబు పెనుపొందం బ్రశ్నించు
నాప్రశ్నియంబు సాధారణంబె, నిచ్చలుం బనిగొని విప్రోత్తములం గని భవదీయ
శిష్యవర్గంబు లనర్గళంబుగా శుశ్రూష లొనరించుచున్నవారలే; యని పదంపడి
కడమమేలివార్తలు విచారించుచుండు. ప్రజలవ్యసనంబుల కత్యంతదుఃఖితుం

డగు నుత్సవంబులం బరికించి పరితుష్టిం గాంచు, నుత్తరోత్తరశ్రేయోవిశేషం
బులం గూర్పం బ్రయత్నించు విరుద్ధకథ లాతనికి రుచింపవు. సూన్యతభాష
ణంబులు భూషణంబులు యుక్తిప్రయుక్తు లాతనియెడ సానురక్తులు రాజేంద్రా;
యాసత్యవాది యావృద్ధసేవి యమ్మహేష్వాసుం డాశౌర్యవీర్యపరాక్రమ
సంపన్నుం డావిజితేంద్రియుం డాధర్మాశ్రయుం డాస్మితపూర్వాభిభాషి యాసు
భ్రావిలసితుం డయ్యాయతతామ్రాక్షుం డాలోకాభిరాముండు రాముండు దీప్త
తేజోమయుండై సూర్యనట్టులు ప్రీతినంజననుండగుచుఁ జంద్రునట్టులు శాంత
ములు సర్వప్రజాకాంతములు నగు గొనంబుల సాక్షాద్విష్ణువట్టులు నేకొఱంతలుం
బెరయనీక మమ్మరయవలవదే, ముజ్జగంబులుం బోషింప నేర్చుమేటి కొక్క
మహి లెక్కయే చక్కనై చిత్తం బొండాక్కదెసం బాఱనీక నిత్యప్రపన్నులమైన
మాపిన్నపంబవధరింపుము. ౧౧౫

సీ॥ ప్రజలఁ బాలించుతత్త్వమున మేకొనుఁ గాని, రాగోపహతిఁ దీవఁ రంబు గనఁడు
క్రోధప్రసాదము ఁల్లొని మెలంగునుఁ గాని, వెడ నొంటి గైకొని ఁ వెలితిపడిఁడు
వధ్యుల దండించువలను గాంచునుఁ గాని, యెందు నవధ్యుల ఁ యెడకుఁ బోఁడు
గుణతుష్టిమై మేళుఁగురియించునే కాని, యొండువ్యాజం బిడుఁ నూహఁబెరయఁ
డతని మేలుము లెన్నియోఁయభిసుతింపఁదరమె సురలకు నాగుణఁ ధామురాము
లోకనాథు నాథునిఁ గాఁగఁ లోలయగుచుఁ, గోరుచున్నది మేదిని ఁ కువలయేళ.

ఆ॥ ఇట్టిబిడ్డఁ డొదవె ఁ నేమిపున్నెమొ కాని, నీకుఁ గాశ్యపునకు ఁ నేర మేము
పొగడ నెట్టులెనఁభూమింద్ర మాపల్కు, లాదరింపు మిదియె ఁ యభిహితంబు.

ఉ॥ నిచ్చలు వేడుకొందు రెద ఁ నెక్కొనువేడుక నూళ్ళఁ బల్లెలన్
సచ్చరితు ల్లొమ ల్బుగలు ఁ సాగిలి మ్రొక్కుచు సంజ వేకువన్
బొచ్చె మెడల్చి మ మ్మొపుడుఁ ఁ బ్రోచునుఁ గావుత రాముఁ డిందఱన్
మెచ్చునుఁగాత మంచు మతి ఁ మీఱు ప్రపన్నత నెల్లవేల్పులన్. ౧౧౬

తే॥ మనుజు లని మాత్రమే కాదు ఁ మహిత భూత
వితతి యెల్లెడ నుత్కృత ఁ వెలయుచున్న
యదియ లో వెలి యన కొక్కఁ ఁ డౌతలఁపున
రాము శుభమే శుభం బని ఁ రాజచంద్ర. ౧౧౭

క॥ ఇందఱ మేళ్ళుం దలఁచి న్ను, టేదీవరవర్ణునకు మ ఁ హీరాజ్యశ్రీ
కిం దిరమగు పొం దొనగూ, ర్పం దలకొను మతిసమృద్ధిఁ ఁ బడసెద మధిపా.

తే॥ ఇంక జా గేటికయ్య ! మ ♦ హీంద్ర ! దేవ
దేవుని నిఖిలై కవిహితు వి ♦ దేహరాజ
జామనోహరు నభిషిక్తుఁ ♦ జక్కఁగాంచు
మాకనుల యింపు వెలయింప ♦ మలయుమయ్య.

౧౨౧

క॥ అని దోసిల్పొగ్గి వేడెడు, ననఘుల దోయిఘుల నాతఁ ♦ డందికొనుచు ని
ట్లనెఁ బ్రియములు హితములునై, పొనరారెడు పలుకుబడులు ♦ పొలుపారంగన్.

—♦ దశరథుండు నిజాభిప్రాయంబు వెల్లడించుట ♦—

ఆ॥ నాయభీప్సితంబె ♦ నాయన్నలార; మీ, రెలమిఁ గోరినదియు ♦ నెంచిచూడ
నసదృశప్రభావ ♦ మందితి నేటికి, జన్మసఫలతాప్ర ♦ సక్తితోడ.

౧౨౩

క॥ నాజ్యేష్ఠపుత్రుఁ బ్రియతము, రాజ్యశ్రీ తోడఁ గూర్ప ♦ రాదే యను మీ
పూజ్యోక్తి కలన నే నా, మ్రాజ్యము పై మెట్టు మెట్టు ♦ రహి గనఁ గంటిన్.

ఆ॥ నేడె మోవఁగలఁడె ♦ నిసువు వాఁ డింతతా,భార మనుచు నాదు ♦ ప్రజ్ఞ సూపు
వలన కాంచినాడ ♦ వారక మీప్రభో, ధమున మేలిధృతినిఁ ♦ దనరినాడ. ౧౨౪

*క॥ వహియింపఁజేయువాడను, రహి నింకిట రాము రాజ్య ♦ రమసౌత్తున ని
మృహిభార మెల్ల నోజన్, సుహితం బగు మీమనంబు ♦ సూపుపథమునన్.

—♦ దశరథుండు రామాభిషేకంబుం గూర్చి వశిష్ఠాదులం బ్రేరేపించుట ♦—

తే॥ అనుచు వారల లాలించియరుస మెసఁగ,నందఱును వినుచుండ మహాత్ములౌపు
రోహితులఁగాంచి చిత్తనిరూఢి తనర,నిట్టులనెఁ బూలవెలయించు ♦ నెలమిమించి.

క॥ ఇమ్మహితచైత్రమే సిరి, కిమ్మగుమాసమ్ము కాన ♦ నేందిర చెలువం
బెమ్మెలుఁ దనరెడు నాచి, త్త మ్మలరెడు మేలుగ నెడు ♦ తాత్పర్యమునన్.

ఉ॥ శ్రీరమణుండు రాము నభి ♦ షేకమహూత్సవ మాచరింప సం
భారములెల్లఁ గూర్చి తగు ♦ వద్దతిమై మలయింప నేర్చువా
రీరల కారె నాతలపు ♦ లెప్పుడు మీకృతులన్ ఫలించు వి
ద్యారమణీయమూర్తు లిది ♦ యంతయు సిద్ధ మొనర్పుఁ డమ్మెయిన్. ౧౨౫

ఆ॥ అనెడు రాజు నుడుల ♦ కానందసంజోహ, వీచికాసహస్ర ♦ విదిత మగుచు
నాసభాసముద్ర ♦ మప్పుడే యుప్పొంగి, వెల్లివిరిసి దెసల ♦ వెలయుచుండె. ౧౨౬

క॥ శాంతి పొనరు టారసి మహి, కాంతుఁడు నిజగురు వసిష్ఠు ♦ గాంచి మహాత్మా;
చింతింపుము రాముని మహా, మంతయు నీయదియ తగిన ♦ యాజ్ఞలు గూర్పన్.

౧౨౭

—♦ పశ్యం డధికృతుల కాజ్ఞ సేయుట ♦—

ఆ॥ అనినఁ జిత్తగించి ♦ యధికృతులం గాంచి, వామదేవుఁ దోడి ♦ వానిఁ గా ని
రూఢిఁ గూర్చికొని య ♦ రుంధతీజాని యిట్లనుచుఁ బలికె నెల్ల ♦ యను వెఱింగి.

సీ॥ బంగరు లోనుగాఁ ♦ బరఁగు లోహంబులు, సకలరత్నంబు లో ♦ పథులు బలులు
స్వచ్ఛమాల్యములు లాజలు పృథగ్భూతమ, ధ్వాజ్యంబు లహతంబు ♦ లంబరములు
స్యందనాయుధములు ♦ చతురంగ సైన్యముల్, భద్రగజంబు నం ♦ పన్మహితము
శ్వేతాతపత్రంబు ♦ వింజామరలు ధ్వజం, బాశాతకుంభకుం ♦ భీశతంబు
హైమశృంగము వృషము స ♦ మగ్రము పులి
చర్మమును మున్నుగా వస్తు ♦ సమితి నేర్చి
కూర్చికొని వేఁగుఁబోఁక కౌఁ ♦ గోసలేందు
నగ్న్యగారంబు ప్రాంతంబు ♦ నందు నిలుప.

౧౩౩

ఉ॥ అంతిపురంబు ద్వారముల ♦ నన్నిటి వింతలునేసి బాహిరా
భ్యంతరసీమలం దళుకు ♦ లందములుం బరఁగించి వీధివ
ప్రాంతరగోపురప్రకృత ♦ యశా నెలవెల్లఁ బటేరచంద్రవ
ల్లంతహిమాంబుసంతతుల ♦ నౌ శుభసత్కలన ల్లుటింపఁగన్.

౧౩౪

క॥ కస్తూరీమలయజముల, శిస్తుగ నలుకులును మేలి ♦ చిఱుముతైములన్
నిస్తులములు మ్రుగ్గులునుఁ బ్ర, శస్త్రములుగ వీట నగుఁ బ్ర ♦ సక్తిం గూర్పన్.

తే॥ చాందినీ ల్లూర్చి ధూపప్రశస్తిఁ బెనిచి, మేలితోరణ లొదవించి ♦ మేటిధ్వజము
తెత్తిపురికన్నె తనకుఁ దా ♦ నెలమిమీఱి, రామునెఱిగోర నొప్రచారణ నెఱపుడు.

తే॥ గణన కెక్కిన గణికలు ♦ గణికలట్లు, వికసనము విలసనముల ♦ వెలయుచుండు
నాద్వితీయ యనందగు ♦ నట్టి కక్ష్య, నాటపాటల నెలకొల్పి ♦ నానయిడుడు.

ఉ॥ శస్త్రము సద్గుణంబు శుచి ♦ సంభృత మన్నము పాయసాన్నమున్
స్వస్తిదుతా ద్విజోత్తములు ♦ సంతస మంద ఘటించి తన్మహిమా
పాస్తి యెలర్పఁ బెట్ట విన ♦ యం బెనయ న్భహుభూరిదక్షిణల్
ప్రస్తుతు లొప్పఁ బంచియిడఁ ♦ బ్రస్తుతము న్బొనరింపుడా మదిన్.

౧౩౫

తే॥ ఘృతపయోదధివార్ధులు ♦ కేవలముగ, నెఱయనగు నొంట నెట్టన ♦ నియతిదనర
నర్థులు సమృద్ధి తొతెఱం ♦ గాచరింపుఁ, డెల్లిమొదలిడి యాశంస ♦ లెనయఁగనుడు.

క॥ దేవాయతనంబులఁ జై, త్యావసధంబులను నగరు ♦ లందును స్రగ్భా
షావస్త్రచందనాదుల, గావింపుడు సత్కృతుల ని ♦ కామసమృద్ధిన్.

౧౩౬

ఆ॥ ప్రపలు సంతరించి ♦ ప్రాప్తకాలం బెంచి, నిర్మలోదకములు ♦ నిమ్మపండ్ల
రసము లూరఁగాయ♦లెసఁగులాజలు సక్తువులును నొసఁగుచుండ♦వలయుఁబ్రీతి.

తే॥ సూర్యుఁ డుదయించునంతలో ♦ సురుచిరముగ

స్వస్తివాచనసూక్తి ప్ర ♦ శస్తి వలయు

నమితమర్యాద లొప్ప బ్రా ♦ హ్మణుల మున్ను

గ నగు నామంత్రణ మొనర్ప ♦ గని భజింప.

౧౮౨

క॥ సన్నద్ధులై సుయోధులు, మున్నే యిన్నాధునగరి ♦ ముంగిట వీధి
బన్ని నిలువనగు నన్నిటి, కి న్నలువగువేసములఁ బ్ర ♦ కీర్తితు లగుచున్. ౧౮౩

ఆ॥ అనుచు నధిక్యతులకు♦నాజ్ఞాపన మొనర్చి, యాగురూత్తములు మహాత్ములెలమి
నరసి యెల్లఁ గూర్చి ♦ యధిపునితో సిద్ధ, మయ్యె నని రతండు ♦ హర్ష మొంద.

క॥ ఆదట సుమంత్రుఁ గనుఁగొని, మోదముతో నృపుఁడు రాము♦మోహనమూర్తి
వే దోడి తెమ్ము నాదగు, నాదైవము సఫల మయ్యె ♦ నని నొడువుటయున్.

—♦ శ్రీరాముండుఁ దండ్రొద్దకు వచ్చుట ♦—

వ॥ మహాప్రసాదం బని యాతండు పనివిని శ్రీరామచంద్రుని సందర్శించి తండ్రీ
యానతి నెఱింగించి మహానీయంబగు స్యందనరాజంబుపై నారాజసింహ కిశో
రంబు నునిచికొని రాజమార్గంబున నమ్మహారాజ సభాంగణమ్ము సేరంజేర నరు
దెంచు నయ్యవసరంబున దశరథుండు ప్రాచ్యులు నుదీచ్యులుఁ బ్రతీచ్యులు
దాక్షిణాత్యులు వనశైలాంతవాసులు నగు భూమిపాలురుం గొలువఁ బ్రాసా
దస్థుండై నిఖిలదిక్పాలోపాస్యమానుండయి సుధర్మాస్థానంబు నధిష్ఠించి యున్న
వాసవు ననుకరించి నిండుకొలువుండి కుమారమణిరత్నంబు సమాగమంబువేచు
నిజదృష్టు లొత్సుక్యంబు పెనుపార నవ్వలనునకై నిగుడం బరికించి పరితోషపరీ
వాహంబు సముత్సాహంబు తోడం గూడ బరాబరులుసేయ నెక్కినుచుండ
నగు నాసుధాసాగరప్రవాహంబునం దేలియాడుచుండు నయ్యఖండోత్సవాభి
ముఖ్యంబున.

౧౮౬

సీ॥ వ్యోమయానంబున ♦ యోజకా తేరిపై, గంధర్వవిభుకల్పి ♦ గవియువాని
చందురుబింబంబు ♦ సన్నాహమునఁ దొంటి, ప్రియదర్శనోత్కతఁ ♦ బెనుచువాని
నాహార్యకాదార్య ♦ కాకృతిగుణముల, మగల చూడ్కులనేనిఁ ♦ దిగియువాని
విశ్వపాలనధురా ♦ విధి నెంచు సత్త్వమ్ముఁబురుషకారముతోడఁ ♦ బూన్చువానిఁ
జేరి ఘర్మాభితప్తుల ♦ సేదఁదేర్ప, వచ్చు పర్జన్య వలనున ♦ వఱలువాని
రాణఁ దనరారు నారఘు♦రాము నాత్మకాముఁ గనుఁగొనఁ గన్నుల♦కఱవుదీఱ.

క॥ తనివో కమ్మెయి దశరథ, జనాధిపుడుఁ దోడివారుఁ ♦ జక్కంగనుచో
వినయ మలర నరదము డిగి, చనె రాముడు గురునిఁ జేర ♦ సరసిజనయనా.

క॥ సూతుడు సాంజలియై తో, నేతేరంగ రజతశిఖరి ♦ నెనయు విమానం
బాతటి సీతారమణీ, చేతోహరుఁ డెక్కె మేలి ♦ సిరి గిరిజాతా. ౧౪౯

ఆ॥ నామ ముచ్చరించి ♦ నమ్రభావం బొప్ప, తండ్రిచరణముల క ♦ తండు మ్రొక్కి
కెలన నిలిచె నొదిగిఁకేల్లోయి మోడ్చి యయ్యనువు ముద్దుసేసె ♦ నధిగుణాధ్య.

క॥ అయ్యంజలితో రాముని, నయ్యధిపుడు పట్టి తివిచి ♦ యాసుకృతం బె
ట్లయ్యెనొ తనకొగిటిలోఁ, జయ్యనఁ గదియించెఁ బరవ ♦ సంబునఁ దరుణీ.

తే॥ కడఁగి యభ్యుదితము నూత్న ♦ కనకరత్న
భాసుర మతం డొసఁగె నుత్త ♦ మాసనంబు
రాముఁ డద్దానిపై నుండి ♦ ప్రభలు నిగుడ
మేరుగిరిమీఁదఁ దోచిన ♦ మిహిరుఁ డయ్యె. ౧౫౦

ఆ॥ వింతయనఁగ నయ్యె ♦ వెలఁదిరో; శారద, చంద్రుఁ డతఁడ కాఁగ ♦ సభ్యులెల్ల
గ్రహము లుడులుఁ గాఁగఁగల్యాణధామం బ, నంగ నదియ కాఁగఁనాటి కపుడె.

—♦ దశరథుండు శ్రీరామునకు రాజనీతిపరిపాటిం దెలుపుట ♦—

ఉ॥ ప్రాణముప్రాణ మట్లు తన ♦ పట్టిఁ గనుంగొని యప్పు తేడు వి
న్నాణము నూత్నమా వయసు ♦ నాఁ డెలరారిన తన్నుఁ దాన యీ
పోణిమిఁ గంటి నంచుఁ దల ♦ పోయుచు స్మేరదృశాప్రసక్తిమై
వాణి వొసంగఁ గాశ్యపుడు ♦ వాసపుతో ననురీతి నిట్లనెన్. ౧౫౧

తే॥ పుత్రవంతులలో నెల్లఁ ♦ బొగడు గంటి, జ్యేష్ఠపత్ని యశస్విని ♦ సిరి వెలయఁగ
సదృశి సదృశుని నినుఁగన్నఁజూడ తోడ, నన్వయము పావనంబైన ♦ యన్వయమున

క॥ గొనముల ప్రో వితఁ డనఁ దగి, యనురంజితులం బొనర్చి ♦ తందఱ నీవి
య్యనువునఁ బుష్కభయోగం, బున యువరాజత్వ మెనసి ♦ పోడిమి గనుమీ.

క॥ ప్రకృతివిసీతుఁడ వీ వతి, సుకృతివి గుణవంతుఁడవు వి ♦ శుద్ధుఁడ వైనన్
వికృతిగొననీని నీతి న, సుకృతికినై తెలుపుదు న్మ ♦ నోగతమైతిన్. ౧౫౨

సీ॥ పరిపాటిమై నింకఁ ♦ బ్రబలింపు వినయమ్ము, నయమునబాట నే ♦ నాట విడకు
మాజతేంద్రియత ని ♦ త్యమ్ము నేమఱకుము, కామంబుఁ గ్రోధంబుఁ ♦ గట్టిపెట్టు
మెడనెడ వ్యసనంబు ♦ లెగువ లోబడకుము, ప్రకృతిరంజనముకై ♦ పాటుపడుము
ప్రజల లోవెలివృత్తి ♦ పట్టుల మేల్కొను, మెదిరి ప్రారంభంబు ♦ లెఱుగఁ గనుము

కోశదండసమృద్ధి నె ♦ కొన్నఁ బొనర్పు
మెపుడును సహాయసంపత్తి ♦ నెనసి మనుము
రామ ; యిబ్బంగిఁ బాలించు ♦ రాజు నమరు
లమృత మట్లు జనులు గాంచి ♦ యలరుచుండ.

౧౫౮

క॥ కావున నీదగుచిత్తం, బేవేళఁ దలంగనీక ♦ యెనయుము సిరి నీ
వీవల నరసి మనినఁ దల, పూవాడక యుండ నెందుఁ ♦ బోలును దనయా.

తే॥ అన్న యీనుడి మఱవకుమన్న; నాదు, కీర్తి వెలయింపు మన్న నా♦ కీర్తికాముఁ
డలరి యంజలిపూని తా ♦ నవధరించె, శిరమునఁ దదాజ్ఞ శేష వి ♦ శేషవిదుషి.

క॥ అయ్యెడ రామప్రియజన, మయ్యనువున నుడులఁ గోస ♦ లాత్మజమ్రోలక
జయ్యన వివరించినచోఁ, దొయ్యలి తద్రసభరమునఁ ♦ దోఁగెడుమదితోక.

తే॥ పారితోషిక మ్మ ♦ పారమ్ముగా నిడి, వేలుపులనుఁ బుడమి ♦ వేలుపులను
బూజసేసెఁ బొగడెఁ ♦ బూబోడి ధవునిమా, నసము వృత్తి పావ ♦ నత్వ మబల.

క॥ గోవులు హిరణ్యములు ర, త్నావళు లంబరములును సు ♦ తాదృత కొల్ల
ల్లావించెఁ గోసలుని సుత, శ్రీవిలసిత యగుచుఁ దనదు ♦ చిత్కళ లొలయక.

క॥ అచ్చోట రామచంద్రుం, డచ్చపుఁజిలునగవు చంద్రి ♦ కాన్వయమునఁ దా
నిచ్చమెయి మెలఁగఁ దలఁగని, మెచ్చున మేకొనెడుతగవు♦ మెలఁకువదొలకక.

క॥ వందన మొనరించి దళ, న్దనుని యనుజ్ఞవడసి ♦ న్దనియై సం
క్రందనునట్లు జనులు సుర, వందుల గతిఁ బొగడ మేల్చి ♦ వఱలఁగఁ దరలెక.

—♦ నగరికరిగిన రామవిభుని దళరథుండు మఱలఁ బిలిపించుట ♦—

తే॥ వై జయంతమునకు సాటివచ్చు మేలి, కళల పుట్టిల్లు తనదున ♦ గరువెరయఁగ
నరిగె నాతండు పౌరులు ♦ నంతలోన, చనిరి జేజేలఁ బూజింపఁ ♦ జంద్రవదన.

ఉ॥ ఇంటికి రామదేవుఁ డటు ♦ లేగిన మంత్రులు చాను నెంచి య
ప్పంటవలంతి యేలిక శు ♦ భం బెదఁగోరి సుమంత్రుఁ జూచి యీ
వెంటనె తోడితెమ్ము రఘు ♦ వీరుని బొమ్మన వాడు వోయి యా
యొంటునఁ దుంటవిల్తుఁ డన ♦ నొప్పెడునాతనిఁ జేరి చెచ్చెరక.

౧౬౨

తే॥ అన్న; తోడ్డెమ్మనియె నాధుఁ ♦ డన్న నింత
లోఁ బిలువనంప నెట్టిమే ♦ లో; యటంచు
రాముఁ డన గుణధామ; యొం ♦ డేమివలయు
భువనమోహను నినుఁగాంచు ♦ బుద్ధి దక్క.

౧౬౩

క॥ ఆనరనాధుని యానతి, నే నరుదెంచి తెలిపితి మ ♦ నీషివరేణ్యా
యేనేరిమిమెయి నరపెదొ, నీనెటియె ప్రమాణ మనుడు ♦ నియతి దలిర్పన్.

ఆ॥ తొంటియట్లు వెడలి ♦ దొరమందిరము సేర, నరిగి రాకసేర్చి ♦ యానవడసి
యతని పాదయుగళి ♦ నల్లంతఁ గని దోసి, లొగ్గి కదిసి మ్రొక్కి ♦ యొదుఁగుటయును.

ఉ॥ నందనుఁ జేరఁగాఁ దివిచి ♦ నాధుఁడు మున్నెటు లట్లుకొఁగిటన్
బొందుగఁ గూర్చి భూషిత సు ♦ పూజితయై తగు రత్నవీరికన్
సుందరమూర్తిఁ దాల్చి పరి ♦ శుద్ధము భావికలానుబద్ధమా
చందము నందఁగాంచునుడిఁ ♦ జాల్మొనఁ జేసెఁ దలోదరీమణి. ౧౭౧

ఉ॥ వృద్ధుఁడ నైతి రామ; పలు ♦ వేలును నేడులు సెల్లె రాజ్య మ
తృప్తముగాఁ జెలంగెఁ దగె ♦ నిష్టము దత్త మధీతమున్ రసా
విధములై మహాక్రతుని ♦ వేశనము ల్సమకూరె నెం దసం
బద్ధముగాని సౌఖ్య మను ♦ భావముతోడఁ దనర్చె నింతకున్. ౧౭౨

క॥ దేవర్షిపితృద్విజసం, భావనలం బొనరె నన్యణ ♦ భావము లే దిం
కేవిధినయేనిఁ గొఱత, మ, హూవిస్తృత ; త్వదభిషేక ♦ మొక్కటఁ దక్కన్.

క॥ నిను మెచ్చెద రెల్లరు నా, మనము త్వదాయత్తమై సు ♦ మాళముమై వి
న్నను వరయుచున్నయది నా, యనునుడి విని యట్లొనర్ప ♦ నగు నీ కనఘా.

సీ॥ కాలదోషంబునఁ ♦ గాన్పించుచున్నవి, కలలోనఁ గొన్ని దు ♦ ష్కారణములు
పిడుగుచప్పుడు నొంటఁ బెనఁగొంచుఁ బెడిదంపు, టుల్క రాలంగంటి ♦ నుప్పరమున
స్తంభించినది నాదు ♦ జన్మనక్షత్రంబు, దుష్టగ్రహావలి ♦ తొడరి నేడు
సమకూరుచున్నవి ♦ సాత్త్వికాంగికములు, చిహ్నంబు లమ్మెయిఁ ♦ జేటు దెలుప
గాన నిన్ను సకలరాజ్య ♦ కలితుఁ గాఁగఁ, జేసి యభిషేక మొనరింపఁ జిత్తమందుఁ
దలఁచి మేకొన్న కృతి కింకఁ ♦ దామసింప, వలవ దాయత్తపడు మిదె ♦ వలను వత్స.

క॥ ఆపద లొరయకమునుచే, నీపా లొనరింతుఁ గలిమి ♦ నీవధిపుడవౌ
దేపట్టున నెట్లు నన, న్నాప దైలయంగ వలదె ♦ నయమార్గవిదా. ౧౭౩

మ॥ ఎపుడో యేమొ యనంగఁ బ్రాణులమతు ♦ త్తేతుస్థితు ల్చంచల
ల్నిపుణంబౌ నెటి నేమము న్నెఱపుట ♦ నిద్దంపుఁగృత్యంబు నేఁ
డె పునర్వస్వధియుక్తుడయ్యె శశి యో ♦ యీ ; పుష్యభం బెల్లి యే
విపరీతంబులుఁ దోఁపకుండఁగనె భా ♦ వింతు న్నృతార్థత్వమున్. ౧౭౪

శా॥ దర్భప్రస్తరశాయితం గొనుడు వ ♦ త్సారత్నము నీవు సం
దర్భం బియ్యదె సుమ్ము నీకెఱుకనే ♦ తం గోరి రమ్మంటి నే
దుర్భావు ల్నిను జేరకుండ సుహృదు ♦ ల్లోట్పాటు పాటించుచున్.
నిర్భేదత్వముతోడ నిల్వ నగు నా ♦ నిర్ణీతి రూపింపుమా. ౧౮౮

ఆ॥ పరగు నిట్టిమేల్లు ♦ బహువిఘ్నములు నాగ, నేది యెట్టులైన నింతవట్టు
భరతుఁ డిల్లుద్రొక్కఁ బాటింపఁ డొండెడ, నుండె నిదియు నుచిత ♦ మొకటఁ జూడ.

క॥ సత్పురుషుడు త్వత్సేవా, తత్పరుడు జితేంద్రియుండు ♦ దయగలవాఁ డే
యత్పాతములకుఁ జొరఁ డటు, చిత్పథయోగప్రభావి ♦ శిష్టుడ యతఁడున్.

ఆ॥ ఎట్టులైనఁ జిత్త ♦ మేకరీతిన నిచ్చ, లుండఁబోదు నరుల ♦ కొదవుకాల
మరసి ధర్మనిత్యు ♦ లాచరింతురు కర్జ, మట్లుగాన నిదియె ♦ యభిహితంబు. ౧౮౯

క॥ కావున నీవంగనతో, భాపుక మభిషేక మెల్లి ♦ పరగుట కనువౌ
నావలనున నిలబడు మొం, డేవెర వెంచకుము మహాము ♦ లెనయుము రామా.

—♦ శ్రీరాముడు మాతృసన్నిధి కరుగుట ♦—

చ॥ అని యిటు లానరాధిపతి ♦ యానతిసేయఁగఁ జిత్త మంచు మే
కొని రఘుసింహ మాతృగృహ ♦ కుంజము సొచ్చియు నంతలోనె యం
బనుఁ గన నెంచి యమ్మనికి ♦ పట్టనకుం జనె స్వీయ ముత్సవం
బనుపద మెచ్చించుధృతి ♦ నాయమఁ దేర్చుతలంపుపెంపునన్. ౧౯౩

సీ॥ సౌమిత్రియు సుమిత్ర ♦ జనకజాతయుఁ దన్నుఁ, జేరి కొల్వఁగ సిరిఁ ♦ జెలువుమీటి
క్షౌమవాసినియై ప్ర ♦ శాంతి దేవాగార, మున వాగ్యతత్వంబు ♦ మొనయఁగాంచి
యానిమిలితనేత్రయగుచు నమ్మేలెంచి, పురుషోత్తముని విశ్వ ♦ మూర్తిఁ దలఁచి
ధ్యానక్రమం బేక ♦ తానత్వమున నొప్ప, నంతరం బెడయింప ♦ నర్థి వేడు
కొనెడు సచ్చరిత్రఁ ♦ గోసలాత్మజఁ దన, తల్లిఁ దఱిసి మ్రొక్కి ♦ దాశరథి వి
నీతి తనరఁ బలికె ♦ నెఱితోడి దగుచు వా, గ్విలసనంబు వింత ♦ వెరవుసూప.

ఉ॥ అంబ; నియుక్తుఁ జేసె జగ ♦ మాదృతిఁ బ్రోవఁగ నన్నుఁ దండ్రి భ
వ్యం బభిషేక మెల్లి యుప ♦ వాసము నీస్నుషయుం బొనర్చి నే
మంబుమెయి స్మృలంగ నగు ♦ మానితులౌ గురు లయ్యలుం బ్రబో
ధం బెలరారఁ బల్కి రటు ♦ తత్పరత స్థితియింపు మవ్విధిన్. ౧౯౪

ఆ॥ మఱియు నెఱిపఁ దగిన ♦ మంగళాచారము,ల్పాకు జనకజకు స ♦ నాధవగుచు
నడుపు మెపుడు మదిని ♦ ననుచుకొరిక లిట్లు, ఫలముగాంచె ననుచు ♦ భవ్యచరిత.

క॥ అనునుడి యమృతరసపుజడి, నునువిన్ననువున తెఱంగు ♦ నూల్కొలుపఁగ న
య్యనఘ ప్రహర్షఝరిం దే, లి నితాంతవికాసయై ల ♦ లిం బలికెఁ జెలి. ౧౮౭

సీ॥ మనుమన్న; చిరకాలమును నీదు పరిపంధు, లుడిఁగిపోదురుగాత ♦ మడరు దొడర
సిరిగాంచి యెల్లసంశ్రితుల బంధులఁ బ్రోవు, మెపుడు సుమిత్ర మేలెడఁద నిడుము
మంచినక్షత్రమ్ము ♦ మలయువేశన తోఁచి, తెలసె నీగొనముల ♦ కినకులీనుఁ
డెక్కితిఁ బరకాష్ట ♦ కెల్లవారలు మెచ్చ, నానోము లెంతలో ♦ నాయమునకుఁ
బుష్కరేక్షణుఁ డమ్మహా ♦ పురుషు నీశు, నిచ్చగొలుచుచునుంట కీ ♦ నెఱిని భాను
వంశ్యరాజ్యమహాలక్ష్మి ♦ వారక నినుఁ, జేరునిమ్మెలు గనఁగాంచు ♦ సిద్ధివొడమె.

క॥ కల్యాణధామ; రామా, కల్యము వెలసె వెలయింపు ♦ కాగలగుణసా
కల్యమును భాగ్యవతి కొ, సల్యయ యని యెల్లప్రజలు ♦ సంతస మెనయన్.

మ॥ అని దీవించుచుఁ బల్కు తల్లినుడు ల ♦ ట్లాలించి మేలెంచి య
య్యనుజు న్నమునిఁ గాంచి నీయదియ యి ♦ య్యర్థంబు నాజీవితం
బన నీవే సకలేష్పితంబులు గొనన్ ♦ హర్షంబు మర్షంబునన్
బెనుపం జూడుము పున్నము ల్వెరయునా ♦ పేర్ని స్ర్భశంసింపుమా. ౧౯౦

క॥ అనయము జగతీభృతి నీ, పని యనుకొని మెలఁగు మనుచు ♦ బలికి జననులం
గని మ్రొక్కి జనకజాతకు, ననుజ్ఞయిడి స్వకగృహమున ♦ కరిగె గిరిసుతా. ౧౯౧

తే॥ అందుఁ గాంచనరత్నసిం ♦ హాసనమున
నుండె జానకి కొలువ సు ♦ భోచితుండు
లలితనీలోత్పలశ్యామ ♦ లతనుఁ డతను
సుందరుఁడు భూషేతుఁడు స్మేర ♦ సుముఖుఁ డతఁడు. ౧౯౨

—♦ శ్రీరాముని యొద్దకు నాగదుండు వచ్చుట ♦—

క॥ ఆరాము నపుడు గనుఁగొన, గారామున వచ్చె మేని ♦ కాంతి దెసలకుం
దీరగు వెండిమెఱుంగిడఁ, బోరోగిరఁపుందపస్వి ♦ పున్నెము వెలయన్. ౧౯౩

సీ॥ ఉదయించుశరదిందు ♦ నుజ్జ్వలశోభమై, నిర్మలత్వంబున ♦ నెగడువాని
సంతిపురి న్ముట్ట ♦ నాకసంబున నుండి, పటికంపుమెట్టులు ♦ వన్నువానిఁ
బిలిచిన నో యను ♦ బిరుదంపునెఱజాణ, వీణ మాధురి చొక్కు ♦ వెనుచువాని
భాగీరథీపయో ♦ భరితమా కరక మొం, డొకకేల నెక్కిన ♦ నొప్పువానిఁ
గాంచె నమ్మానిఁ గమలజుఁగన్నతండ్రి, సీతయునుఁ దానుఁ జెచ్చెరఁ ♦ జెలువుమీఱ
నెదురుకొ నె భక్తిఁ బూజించెనిమ్ముసూపె, గేలుమోడ్చె నుతించె సంకిర్త్యచరిత.

క॥ పరమ యగు ప్రీతి నెక్కొనఁ, బరమర్షిం జూచి రామ ♦ భద్రుఁడు పలికెన్
దరమే ; యిమ్మే లొందం, దరమే ; యింకిట నొకంటఁ ♦ దద్దయు నాకున్. ౧౯౫

ఉ॥ మానివరేణ్య ; నాసుకృత ♦ మండల మెల్ల ఫలించె సంసృతిన్
మానక సక్తచిత్తతఁ బ్ర ♦ మాప్రతిభాసితవృత్తి నుండు మా
కీనెటి నీదుదర్శన మ ♦ నీదృశలభ్యము లబ్ధమై శుభా
ధాననిదానమై పరఁగి ♦ తత్పరత న్వలయంగఁ జేయఁగన్. ౧౯౬

క॥ దీనఁ గృతార్థతఁ గాంచితి, నైనను మీరాక పేర్చి ♦ నందిన యర్థం
బేను వరించి తరించెద, నానతిసేయవె మహాత్మ ; ♦ యనుపద మనినన్. ౧౯౭

—♦ నారదకృత శ్రీరామ స్తవరాజము ♦—

క॥ ఆభక్తవత్సలునిఁ గని, యాభద్రాత్మకుఁడు తపసి ♦ యనెఁ జనునే యి
ట్లోభువనాధీశ్వర ; సం, క్షోభం బొనగూర్చు భావ ♦ సూచనఁ బెనుపన్. ౧౯౮

తే॥ మోహసాగరమున మున్న ♦ మునిఁగియున్న, వారి ముంపంగ వలెనె సంసారి ననుచు
నెట్లు లోకైకసంసారి ♦ వీవ యగుటఁ, గానరే ; త్వత్కృపాయుక్తిఁ ♦ గాంచుఘనులు.

చ॥ జగములకెల్ల నాదియు న ♦ జన్మయు నై నెగఁదొందుమాయ ని
న్మగనిఁగఁ గొన్న యన్నెటిని ♦ మానితయై పరమేష్ఠిముఖ్యులం
దిగుణమయాత్ములం గనెఁ ద ♦ దీయమ యీభువనత్రయంబు మ
న్మిగ గృహమేధివై తదియుఁ ♦ గీర్తితమై తనరారుచుండెడిన్. ౨౦౦

తే॥ ఆపె లోహితశుక్లకృ ♦ స్థాత్మభూత, మా ప్రభావంబు సామగ్రి ♦ యై పొసంగ
నీదుతేజం బొలసి చేసె ♦ నిఖిలమా చ, రాచరంబు జగంబు మ ♦ హాద్భుతముగ.

సీ॥ నీవు విష్ణుఁడవు నీ ♦ దేవి జానకి లక్ష్మి, శివుఁడవీ వాయమ ♦ శివ తలంప
బ్రహ్మవీ వాసాధ్వి ♦ భారతి శుద్ధాత్మ, సూర్యుండ వీవ యా ♦ సుప్రభ ప్రభ
వాయు వీవు గతిప్ర ♦ వాహిణి యమ్మాత, శ్రీదుండ వీవు నీ ♦ చెలువ కలిమి
రుద్రుండ వీ వామె ♦ రుద్రాణి శశికాంతు, లగ్నియు స్వాహాయు ♦ ననఁగ నిట్లు
లగుదు పున్నామవాచకం ♦ బరయ నీవు
నెందుప్రీవాచక మన న ♦ య్యందుముఖ్యుఁ
గాన నన్యప్రసక్తి జ ♦ గత్త్రయంబు
నిర్మితిఁ బొనర్పఁ బాలింప ♦ నేర్తు రామ. ౨౦౨

వ॥ త్వదీయాభాసంబగు సజ్జానం బవ్యాకృతం బనం దనరారు నయ్యదె జగజ్జాలంబు
నకు మూలంబు, దానివలన మహాదాఖ్యత త్వంబు నద్దాన సూత్రాత్మయు

దానంజేసి సర్వాత్మకంబగు లింగశరీరంబునుం దోచు నయ్యది యహంకార
బుద్ధిప్రాణేంద్రియాత్మకంబై జన్మమృత్యుసుఖాదినంభావనాభావితంబై జీవసంజ్ఞా
సముపచితంబై భాసిల్లు నద్దాన భూతభౌతికసంఘాతసంజ్ఞాతంబగు స్థూలంబు
వొడముఁ దొల్లింటిదగు నవాచ్యానాద్యవిద్య కారణంబుగా నీ సూక్ష్మంబు
స్థూలంబునుం గూడి చిదాత్మన కుపాధిత్రితయంబగు నాచిదేశరూపుడగు
పరమాత్ముం డేతద్విశిష్టుండై జీవుండును వియుక్తుండై పరమేశ్వరుండు ననం
బరంగుచుండు. ౨౦౩

తే॥ సారిది జాగ్రత్త స్వప్నము ♦ సుప్తియు నను, మూడవస్థలు నెద్దాని ♦ మూర్తు లట్టి
సంస్కృతికి నెప్పుడును విలక్షణుడ వీవు, చిన్మయాత్మత సాక్షివై ♦ చెలఁగుకతన.

క॥ నీయంద పొడము జగములు, నీయం దభివృద్ధిఁగాంచు ♦ నీయం దడఁగున్
నీయఖిలకారణత్వ ము, మేయం బద్దాన నెపుడు ♦ మెయి కొనునభవా. ౨౦౪

ఆ॥ భాసిలంగఁ జేయు ♦ పద్ధతి నీయది, యెల్లదేహబుద్ధు ♦ లింద్రియములు
సిరి దలిర్ప దానఁ ♦ జిన్మాత్రమగు జ్యోతి, వాత్మ వీవ యైతి ♦ వన్నిటికిని. ౨౦౫

క॥ రజ్జువు నెడ నహిబలె నీ, పజ్జఁ దనుప్రభృతిఁ గాంచి ♦ భ్రమఁగొను నజ్ఞం
డజ్జాల మెడలి నినుఁ గను, సజ్జనుఁడు సుఖాత్ముండై ప్ర ♦ శస్తి వహించున్.

ఆ॥ కాన నజ్ఞభావ ♦ కలనఁ జూపట్టిన, యాజగమ్ము జ్ఞాన ♦ మచ్చుపడినఁ
గాని తలఁగఁబోదు ♦ కలుగ దాజ్ఞానంబు, నీపదాబ్జనిరతి ♦ నెఱయకున్న. ౨౦౬

క॥ ఆభానుఁడు రాఁ దమమటు, లాభాసం బెడలు జ్ఞాన ♦ మలవడినం దో
డ్తో భూమానందమయుం, డౌ భక్తుఁడు త్వత్ప్రసక్తి ♦ ననవద్యగుణా. ౨౦౭

తే॥ నేను నిచ్చలు నిను భక్తినిరతిఁ గొల్పు, ఘనుల నేపించువారి కిం ♦ కరుడఁ గానఁ
గానఁబడకుండఁ జేయుము ♦ కామమోహ, కలికలుషకర్మములు సత్య ♦ కామరామ.

శా॥ నీనాభీసరసీజమందుఁ ద్రిజగ ♦ నిర్మాత యాధాత తా
నై నల్వొందెగదే తదాత్మజుడ నీ ♦ కద్దానఁ బొత్తుండ ని
న్నేనాఁడున్ భజియించువాడ జగతీ ♦ హేతుప్రకాశాకృతీ
నానోము ల్ఫలియింపఁ జేయు మఖిలా ♦ నందానుసంధాయైవై. ౨౦౮

ఆ॥ అనుచు నతు లొనర్చి ♦ యానందబాష్పప, రిప్లుతుండు సుఖప ♦ రీతమాన
సుండు పులకకులకి ♦ తుండునై యిట్లని, పలికె మునివరుండు ♦ కులుకులాడి.

మ॥ కలదే యొండొకఁ డీవెఱుంగనిది నా ♦ కన్నయ్యఁగన్నయ్య య
న్నలుమోముల్లలవేలు పంప నిటకు ♦ న్నారాక నీరాక య

త్తులువ న్రావణుఁ ద్రుంపఁగాదె యెటులౌఁ ♦ ద్రోవంగఁ ద్రోవం గలో
త్కలికా; చూడ్కినిగిడ్చి యాప్రతిన సం ♦ ధానింప ధ్యానింపవే. ౨౧౩

క॥ కన్నదెక న్నగునని నినుఁ, గన్నయొడయఁ డిపుడె యోగ ♦ కలితుఁ బొనర్పం
దిన్ననివిన్ననువున మే, ల్పన్నగడం బన్నె నదియు ♦ భాగ్యమ కాదే. ౨౧౪

తే॥ సత్యసంధుండ వీవు రాజ్యమ్ముభార, మెనసి భూభార మెడయించు ♦ టెడమొనర్తొ
యనుచు ఖోభిల్లుచున్నవా ♦ రమగులెల్ల, నీదయాదృష్టి నెడఁగోరి ♦ నియతిమీటి.

క॥ అన్నియు నీకర్జములే, యన్నా; యెటుసేయ నెడఁద ♦ నాలోచనముం
బన్నినవాడవొ యదియే, కన్నాకగు నొడ్లకేల ♦ కలవరపడఁగన్. ౨౧౬

క॥ అని ముని నొడివిన మోమున, ననీదృశంబగు స్మితం బ ♦ హమ్మని సిరి మే
కొన నిట్లనె రాముఁడు తన, మనోగతం బయినభావ ♦ మంజిమ తనరన్. ౨౧౭

ఉ॥ నారద; నాయెఱుంగనిది ♦ నా నొకఁ డెందునులేదు తొల్లి యే
తీరున నానసేసితి నొ ♦ తీర్చెద నన్నియు నట్లె యింక భూ
భార మనంగ నేల తముఁ ♦ బట్టినకర్మముఁ బాయ నన్నిటన్
నేరిమిసూపువాడఁ గని ♦ నిర్ణయముం గనఁగాంతు రాదటన్. ౨౧౮

తే॥ ఎల్లి యిడిసముహూర్త మే ♦ నెంచికూర్తు, దండకారణ్యగమనవి ♦ ధానమునకు
నిలుతు మునివేషధారినై ♦ నెఱిఁ జతుర్ద, శబ్దములుఁ గానికర్జ మొండవలఁ గలదె.

క॥ ఈయబల చాలదే యెది, యేయనువునఁ బొనరఁజేయ ♦ నేనియు నని చి
చ్చాయ దులకింపఁగా రఘు, నాయకుఁ డెఱిఁగింపఁ దపసి ♦ ననిచెడువేడ్కన్.

ఆ॥ మూడుబరులు దిరిగి ♦ మొనసి నాష్టాంగప్ర,ణామ మొనరఁ జేసి ♦ రామ ; నాకు
నానయిడి తె పోవ ♦ నొగదె యింకిట, ననుచుఁ జనె యమింద్రుఁ ♦ డబ్బవదన.

క॥ ఈసంవాదము విన్న మ, హాసామ్రాజ్యమ్ము నెవయ ♦ నొదురు జనులా
భాసము తలఁగ నుఖాత్మత, కౌసంస్కృతివిరతి దోష ♦ నగుయోగమునన్. ౨౨౨

క॥ అంతట రాముఁడు సంతస, మెంతయుఁ దొనఁకంగ సీత ♦ హేలాగతివా
క్యంతరము లంతరాత్మకు, వింతదనం బొలయఁజేయ ♦ వెలయుచునుండన్. ౨౨౩

—♦ రామ నగరునకు రాజప్రేరితుండై వశిష్ఠుం డరుగుదెంచుట ♦—

సీ॥ అచ్చట నరనాథుఁ ♦ డాచార్యవర్యు వ, శిష్ఠు రావించి వి ♦ శిష్ఠుఁ డగుచుఁ
బూజించి మహనీయపుణ్యాహయోగాప్తి, కై యుపవాసయో ♦ గ్యాత్ము రాము
గ్రమ మొప్పఁ బొనరింపఁగావలయున కాదె, యనవు డట్టుల చేయ ♦ నగు నటంచు
బ్రాహ్మ మర్హం బయి ♦ పరఁగెడురథ మెక్కి, మంత్రిసుమంత్రుండు ♦ మలసి నడుప

మూడుకక్ష్యాంతరములు మొనసి కడచి, పాండురాభనిభంబు తద్భవన మొలయు
నంతలో నరుదెంచి రామావనీంద్రుఁ, డమ్మునీంద్రునిఁ గొని లోనికరిగె నగజ.

క॥ బంగరుసింగపుగద్దెయ, నంగజనిభుఁ డాత్మగురుని ♦ ననువారఁగఁ జే
ర్పం గాంచనకలశోదక, మంగన వోయంగఁ గడిగె ♦ నతనియడుగులన్. ౨౨౫

తే॥ సీతతోఁ గూడి చెలువమ్ము ♦ చెలువముగనుఁ, దజ్జలంబు శిరంబునఁ ♦ దార్చి నేర్చి
పలికె నంజలిసేసి యప్పలుకు వెలఁది, మగనిమదిపుట్టుదబిసి విస్మయము మొనయ

క॥ ఏ నెంతధన్యుఁడనొ యి, ట్లీసీశిష్యుండ నగుట ♦ కేనోములు ము
న్నే నెఱి నోమితి నో కదె, మానిపతీ ; యింతకన్న ♦ మాన్యత కలదే. ౨౨౬

తే॥ నీయడుగులాని కడిగిన. ♦ నీర మిదియ
ద్వార మగుఁ గాదె ముక్తికిఁ దత్త్వ మరయ
వేల్పులెల్లగుఁ గాంక్షించు ♦ విధముఁ దెలియ
మనుజు లొకలెక్కయా దయా ♦ మయ ; సహృదయ. ౨౨౭

క॥ మున్నే పావన మయ్యెఁ బ్ర, పన్నం బీవంశమెల్ల ♦ భవదర్శానం
పన్న మగుట నేటికి నే, ను న్నెఱిగనఁగంటిఁ దొంటినుతకృతి కతనన్. ౨౨౮

— ♦ వశిష్ఠుఁడు రామునిఁ గొనియాడుట ♦ —

ఆ॥ అనెడు మాయలాని ♦ యానుడు లారసి, యనె నరుంధతీప్రి ♦ యాంతరంగుఁ
డిట్టులాడఁ జనునెయే నన్యుడనె పూర్వ, గాథ యెఱిగి యొండు ♦ గఱపవలెనె.

మ॥ భవదీయాంఘ్రిజలంబు తీర్థమని సం ♦ భావించి తాల్పంగ న
బృహదీర్షంబున నిల్చి యమ్మెయిధృతిం ♦ బ్రఖ్యాతిఁ గాంచె న్నదీ
ప్రవరాభిఖ్యఁ బవిత్రులై రటులె యా ♦ బ్రహ్మాదులు న్నేఱినం
భవ మెంతే యఖిలోపదేష్టవు కలా ♦ ప్రావీణ్య మెంతే దగన్. ౨౩౦

తే॥ నీవు పరమాత్ముడ వటంచునే నెఱుంగు, వాడ సిరితోడ నిట్లుచూ ♦ పట్టినాడ
వమరకార్యార్థ మవనిభా ♦ రాపనోద, నంబు నీపని గాదె న ♦ వాంబుజాక్ష.

తే॥ చల్లకని వచ్చి ముంత యిచ్చకము దోపఁ, దాపఁగా నేల రావణు ♦ నేపడంపఁ
గాదె యీపన్నుగడ నీదు ♦ కథలు వింత, లేవిధానంబు లరయమే ♦ యింతవట్టు.

ః॥ ఏనును దేవకార్యమని ♦ యిట్టిరహస్యము దాచితి న్నది
న్నీనడతోడివాడ నయి ♦ నిన్నొకశిష్యునిఁ జేసి యంతయున్
గానఁగనయ్యెడిం బిదపఁ ♦ గాదననేల యటంచుఁ ద్వత్కృతిన్
మానయము ల్ఫలించు నిక ♦ మానవు మారమణీమనోహరా. ౨౩౪

- క॥ గురువులకు గురుడ వీవే, సురలకు సురవరుడ వీవే ♦ సురుచిరసుగుణా
కర పితృగణముల కీవే, పరముడవు పితామహుడవు ♦ పరికింపంగన్. ౨౩౧
- తే॥ తగె జగద్యంత్రవాహక త్వంబు నీ క, నంతరుడ వంతరాంతర ♦ త్వాప్తి గాంతః
నీయగోచరభావంబు ♦ నిర్ణయింప, నేరరు పితామహుడు లు ♦ న్నిద్రవిభవ. ౨౩౨
- ఆ॥ శుద్ధసత్త్వమయము ♦ సుభగము స్వాయత్త, భవము నైనమేనుఁ ♦ బడసి స్వీయ
యోగమాయతోడ ♦ నోరంతప్రౌద్ధును, జగమురక్ష లీల ♦ జరుపు దభవ. ౨౩౩
- క॥ నీమాయామానుషకథ, లేమనుజుడయేని నిచ్చు ♦ లెదఁ దలపోయుం
గామకలిదోషవర్జితుఁ, డై మహనీయయగుపదవి ♦ నందుఁ బరేశా. ౨౩౪
- శా॥ పౌరోహిత్యము దూష్యజీవన మన ♦ త్రాప్త్యంబు గర్హ్యంబు నా
కీరాగోధత మేల యంచు మది ము ♦ న్నేనెంచియుంబాయఁగా
నేరం బుట్టెద వీకొలంబున జగ ♦ న్నిర్మాత వంచున్ ధృతిన్
న్నీ గాక నృశిరాక నట్లునిచితి ♦ న్నిరాకరంబు నృపెన్. ౨౩౫
- ఆ॥ అయ్య నలువ దెలిసెనయ్య నీసత్కృప, నేనుఁ గొంతకొంత ♦ యెఱిగి మెలఁగు
వాడ దీనిఁ గొంతి ♦ వఱలుత్సదాచార్య, పదవిఁ గోరుమేలి ♦ భావమునను.
- క॥ ఫలియించె నామనోరథ, మలఘుతరంబుగ మనోర ♦ మాకృతి నిను శి
క్షలమలయించితి నింకిట, మెలఁగెద నీశిక్ష నెలమి ♦ మేకొన గామా. ౨౩౬
- తే॥ ఈవు గురుదక్షిణార్థివ ♦ యేని నింక, నఖిలమోహిని త్వదధీన ♦ ధైర్యమాయ
నన్ను జుట్టక దేర్పఁ ద ♦ నర్చువరము, నిమ్ముగ మనమ్మునందిడి ♦ యిడుమధీశ.
- ♦ వశిష్ఠుడు సీతారాముల వ్రతక్షీతులఁ జేయుట ♦ —
- క॥ ఎందునుఁ దెలుపంజన దిది, యిందుముఖా నీదుమర్మ ♦ మిట్టిద యే నా
నందమయత వివరించితి, సందియపడనేల యగుప్ర ♦ సంగంబునకున్. ౨౩౭
- చ॥ మనుజవిభుండు నీవలని ♦ మాలిమిమై నభిషిక్తుఁడేయ నెం
చెనుఁ దగుయత్నము నైఱపె ♦ శ్రీపతి వెట్టను నీవయైన నా
తనియనువృత్తికిం దగుప ♦ థంబునఁ దెల్పెద సీతతోడ నీ
వును నుపవాసకృత్యమునఁ ♦ బున్నెపుఁబ్రౌద్ధానరింపు మీనిశన్. ౨౩౮
- ఆ॥ ఆయయాతి నహుషుఁ ♦ డట్లు నరాధిపుఁ, డెల్లి యావరాజ్య ♦ మేర్పడంగఁ
గూర్చి నిన్ను మేలుకొలుపఁగా నున్నవాఁ, డదియు విధియుతముగ ♦ నవధరింపు.
- తే॥ ఏను రాజసమక్షంబు ♦ నెనయువాడ, నిపుడె యీ వట్లు సంభావ్య ♦ మెంతుగాత
మనవు డాతని స్మేరాస్యఁడగుచుఁ గాంచి, యిట్లుల నెరాముఁడెఱిగిను ♦ ధీడ్యచరిత.

- క॥ ఎమ్మెయిమెలగిన మేలొ, నమ్మెయిన చరించువాడ ♦ నది భవదాయ
తమ్మగునుపదేష్టతఁ దగు, సమ్మతి నెఱపవె యనం బ్ర ♦ సన్నత వెలయన్.
- ఆ॥ వారిఁ గూర్చి మంత్రవత్కల్పమునను సం, కల్ప మొనరఁ జేయఁ ♦ గా విధించి
నియతులెల్లఁ దెలిపి ♦ నెఱి గడల్కొనఁ దత్కృతార్చనలదనర్చియగుసమెసఁగ.
- ఆ॥ తరలె గాజగురుడు ♦ తాత్పర్య మొప్పార, రాముమహితమంది ♦ రమున నుండి
యభ్యనుజ్ఞ గూర్చి ♦ యాప్యచ్ఛనమొనర్చి, యరదమెక్కి ధరణి ♦ వరునిఁ బెరయ.
- క॥ అయవిదుడు రాముఁ డావలఁ, బ్రియంవదుల నుహృదులం బ్ర ♦ వీణత వెలయన్
నయమున వీడ్కొని నెట్టన, దయమానుడు లోనికరిగె ♦ దత్కాలమునన్.
- ఆ॥ రామునగరు సదభి ♦ రామమై తనరా రె, హృష్టిమజ్జనాభి ♦ జుష్ట మగుచు
మహితపుల్లనళము ♦ మత్తద్విజగణంబు, నగు సరోవరంబు ♦ ననుకరించి. ౨౫౧
- క॥ ఘను డమ్మునివరుఁ డగుగుచు, గనె రాజపథాంతరంబు ♦ కమనీయము పూ
జననందనభావితహృ, జ్జనసంవృత మిదియె స్వర్గ ♦ సదనం బనుచున్. ౨౫౨
- ఆ॥ రాముమందిరంబు ♦ రాణివాసంబు పు, రంబుడంబు భాసు ♦ రంబు గాఁగఁ
గాంచె మౌని, చంద్ర ♦ కాంత మభ్రము పుల్ల, నళినతలము మధువ ♦ నంబు నట్లు.
- క॥ అప్పుడె రాజభవనమై, యొప్పెను రామునినివేస ♦ మొప్పఁదె యిఁక నా
యొప్పులకుప్పచరిత మని, యప్పావనుడొ తపస్వి ♦ యనుకొనె దనలోన్.
- శా॥ త్రోవం గాంచెను బృందబృందములుగాఁ ♦ దోఁతెంచువారి న్నిజ
ప్రావీణ్యం బెలయించువారి మహిత ♦ ప్రావారభూషాంచిత
శ్రీవిభ్రాజితులైనవారి భువన ♦ క్షేమోద్భవున్ రాఘవున్
దేవు న్గొల్చెద మంచుఁ గౌతుకసమ్మ ♦ ద్ధి స్మించువారిం బొరిన్. ౨౫౩
- క॥ జనసంఘహర్షవీచీ, ఘనసంఘర్షణనినాద ♦ కలసలఁ బుటభే
దనవారిధి రామసుధాం, శుని యభ్యుదయమునఁ బొదలు ♦ చొప్పతఁ డరసెన్.
- శా॥ పన్నీ రెల్లెడఁ జల్ల రథ్యల ధ్వజ ♦ ప్రాలంబము ల్లోరణల్
చిన్నెల్కాపువితానము ల్సుమలతా ♦ శ్రీవృక్షశాఖావలీ
సన్నాహంబులు వైజయంతికల సం ♦ సక్తు ల్పటింపంగనొ
విన్నాణంబులఁ దృప్తిలేనిప్రజల స్వీ ♦ క్షించి మేలెంచుచున్. ౨౫౪
- క॥ ఇంకం బ్రొద్దేమిటికో, క్రుంక దెవుడొ యుదయ మనుచుఁ ♦ గొందలపడుచున్
లెంకలయి చిత్తములు విభు, వంక కెయిద నిలుచువారి ♦ వైఖరిఁ గనుచున్.

క॥ అందఁమొనరించువా రా, నందమునం బొదలువారు ♦ ననిచెను భాగ్యం
బిందట కనువారునునై, సందింతయులేమి కెడఁద ♦ సంతసపడుచున్. ౨౫౯

—♦ వశిష్ఠుండు రాముని దీక్షితు నొనర్చితినని రాజున కెఱింగించుట ♦—

తే॥ మఱియుఁ బటతెంచువారల ♦ మమత లెంచి
యుత్సుకత మించువారల ♦ యొలపు గాంచి
యొత్తొరవునాక పథమెటో ♦ యొదిఁగి కడచి
రాజకుల మాతఁ డెనసె సా ♦ మ్రాజ్యమహిత. ౨౬౦

క॥ తెల్లనికాంతుల దిక్కులఁ, జల్లెడుసాధమున నిండ ♦ సదృశుఁ గఱిసెఁ దా
నల్లబృహస్పతివడువున, సల్లలితుఁడు వశివరుండు ♦ సారసనేత్రా. ౨౬౧

తే॥ తనదుగద్దియ తాపసో ♦ త్తమున కొసఁగి, చేరి నిలబడె రాజు స ♦ శ్రీకుండనుచు
నాసభాసదులును నతి ♦ సేసి నిలిచి, రచటి కర్జము దెలిపె సరి ♦ యమివరుండు.

క॥ గురునానతిగొని వీడ్కొని, సిరివెలయఁగ నెల్లరకును ♦ సెలవిడి యభ్యం
తరమందిరకందరఁ గే, సగ్గినైఖరిఁ జొచ్చె నృపతి ♦ చందనగంధీ. ౨౬౨

క॥ తారాగణసంకుల మగు, తాగాపథ మట్టు లెనసి ♦ తా రాజితె న
ష్టారాజచంద్రుఁ డచ్చట, శ్రీరాజిలఁజేయుతనదు ♦ చెలున మెలర్చిన్. ౨౬౩

ఉ॥ అచ్చట రామచంద్రుఁడు ద ♦ యామయుఁ డెల్లజగంబు మన్నునా
యిచ్చ దలిర్ప స్నాతుఁడయి ♦ మేకమనస్కతఁ బత్నితోడ నే
కచ్చొలయంగనీని నెఱిఁ ♦ గావు మటంచుఁ దదాత్ముఁడై హరిన్
మెచ్చొనగూడ పేడె నది ♦ మేకొని యన్యనిచేతమై తగన్. ౨౬౪

క॥ అనలునిఁ బ్రజ్వలితునిఁ జే, సి నవోదయుఁ డాజ్యపూర ♦ సి క్తము హవ్యం
బు నియతి వేల్చె మహాపురు, షుని నారాయణునిఁ గూర్చిఁగ్రతిసూక్తములన్. ౨౬౫

ఆ॥ అవల హవ్యశేష ♦ మబల తానునుఁ బ్రాశ, నం బొనర్చి దేవ ♦ లంబు పొంత
విష్ణుతత్త్వధృతిని ♦ విష్ణుచిత్తత శయ, నించెఁ గుశశయాన ♦ నిష్ఠ తనర. ౨౬౬

క॥ పై దేహితోడ వాగ్యతుఁ, డై దేహాదులకు సాక్షి ♦ యగు నిజసత్త్వం
బాదేవహితుఁడు దాల్చెను, మోదాదులపైనిపైన ♦ ముద మెలరారన్. ౨౬౭

తే॥ నూతమాగధవందులు ♦ శుద్ధనృత్తి, జేరి పొగడంగ యామావ ♦ శిష్టమైన
రాత్రి మేల్కాంచి సదనమ్ముఁరాణ నెఱయ, మంగళాచారసంస్కృతుఁబృలయఁజేసి.

క॥ పూర్వ యగు సంధ్యఁ గొలిచి య, పూర్వప్రజ్ఞుఁడు నుతించెఁబుగుషోత్తముఁ దా
నర్వాచీనతఁ గొననియ, ఖర్వంబగు మహిమతోడి ♦ కృమ మేర్పడఁగన్. ౨౬౮

- క॥ అప్పుడ పొడనూపినద్విజు, లప్పురుషునితోడివార ♦ లై శ్రుతివిధులం
దెప్పున వెలయించిరి తో, నొప్పెం బుణ్యాహవాచ ♦ నోజ్జ్వలకలనల్. ౨౭౧
- తే॥ ప్రవిమలములగు క్షామాంబరములుగట్టి, రాణితో నొప్పెడుకుమార ♦ రాజుఁగాంచి
మాతలెల్లరు సంతోష ♦ మగ్నచిత్తు, లైరి వారల కదె కాదె ♦ యభ్యుదయము.
- క॥ రాముఁడె కమలాకాముఁడు, రాముఁడె జగదేకకాభి ♦ రాముఁడుఁ దమ కీ
రాముఁడె స్వర్గము మోక్షం, బోమెడువాఁ డితఁడ యనుచు ♦ నోరిమి మెఱయన్.
- క॥ శ్రీమహితుని గుణసంపద, లాముకొనం జి త్తవృత్తు ♦ లలరారంగన్
నేమములం దనరారుచు, నేమర్మములేక నిచ్చ ♦ లెంతురు వారల్. ౨౭౪
- తే॥ కడఁగి కోసలుక న్నె ని ♦ క్కం బెటింగి, సంతసించె నెడంద ని ♦ స్సంశయ మని
కైక దెసఁ గాంతుకూరిమి ♦ కలనలెంచి, యించుక చలించె నెట్లగు ♦ నేమొ యనియు.
- క॥ అర్గళ మెడపఁగ నాయమ, దుర్గం బూజించి కొలిచెఁ ♦ దోడగు మనుచున్
సర్గసితిగతు లరయక, భార్గవి వేఁడెఁ దనపట్టి ♦ పట్టున నిలువన్. ౨౭౬
- మ॥ శరచాపంబులు దాల్చి లక్ష్మణుఁడు సం ♦ స్థానంబుచెంత న్గుణా
కరు గాము న్బరికించుదృష్టులకు వే ♦ డ్క లూపుచుండె న్బరా
వరభావం బొకయింతలే కతనికై ♦ ప్రస్తాతృతం బన్ననై
కర మొప్పారె జనాలి వాఙ్మనసల ♦ క్ష్యస్ఫూర్తిఁ బద్మేక్షణ. ౨౭౭
- క॥ రిజని ప్రభాతప్రాయగ, సుజనసుకృతలక్ష్మి యగుచుఁ ♦ జొప్పడుటయు న
య్యజపౌత్రుమందిరముదెస, విజయశ్రుతిసూక్తిలహరి ♦ వెల్లిగొనుటయున్. ౨౭౮
- క॥ తూర్యనినాదస్వనసం, ధార్యములై పూర్యమాణ ♦ తాధుర్యములై
వర్యశ్రుతితతిపారం, పర్యములై ద్విజులనుడులు ♦ పఱతెంచుటయున్. ౨౭౯

—♦ పౌరజానపదులెల్లరు సంతసించుట ♦—

- శా॥ ఆపుణ్యాహరవంబు పినులకు నె ♦ య్యంబైన తియ్యంబుతోఁ
బ్రాపై యింపెనయింపఁ దూర్యనినద ♦ ప్రావీణ్య మేపార ము
న్నేపాపంబునవంకఁబోనిమతు లా ♦ హేతుప్రచారంబునన్
దీపింపన్ రఘు గమరామ యనుచున్ ♦ దీక్షానివిష్టాత్తులై. ౨౮౦
- క॥ పౌరులు జనపదవాసులు, నారులు బాలురును ♦ నాకనంద్యచరితుపై
హేరాళముగా గీతము, లారూఢిం బాడఁదొడఁగి ♦ రంగన వింటే. ౨౮౧
- మ॥ ఉపహాసం బొనరించె రామశశి యో ♦ హూహూ విదేహప్రజా
ధపకన్యామణితోడ దీక్షకయి యా ♦ దేవుండె యీదేవుఁ డి

ట్లుపయోగింపఁ దలంపు సేసె సుకృత ♦ వ్యాహంబు లాస్మాకముల్
విపరీతం బొకఁ డున్నె సర్వజనని ♦ ర్వేశంబులం దింకిటన్. ౨౮౨

క॥ రామాభిషేకమహా మతె, రామేంద్రుఁడు పాలనమున ♦ రహి భద్రములన్
నేమమున గురియునటె యి, కేమనవలె మహిజగన్మ ♦ హితపుణ్యముల్.

ఉ॥ ఎంతమహాత్ముఁడో నృపతి ♦ యెట్టితపంబు లొనర్చెనొక్కొక్క
మంతులఁ గాంచె నందనుల ♦ మానవవంశము పాననంబుగా
నెంతయువేడ్క నిందఱి య ♦ భీష్టములెంచి విశిష్ట రాము శ్రీ
మంతుని రాజుఁ జేయుగరి ♦ మం గని మించె నుతింపఁ జెల్లదే. ౨౮౩

క॥ తను నృద్ధుఁగాఁ దలంచి య, తనునుందరమూర్తి రాముఁ ♦ నద్దయు మముఁ గా
వను ననువెంచి ఘటించెను, జననాథునియోజ నగడఁ ♦ జనదే యెందున్.

ఆ॥ ఎపుడు నోమినార ♦ మేమొకో యిందఱి
మనుగృహీతభాన ♦ మందినార
మింకఁ గొఱతె లున్నె ♦ యినుకొలంబున గామ
విభుఁడు పొడమ జగతి ♦ వెలయ మనుప. ౨౮౪

తే॥ దృష్టలోకపరావరుం ♦ డిష్టదుం డ
నిష్టపరిహర్త ధర్మస ♦ మృద్ధికరుం డ
నుద్ధతమనస్కుఁ డధియోగి ♦ యూర్జిశుండు
రాముఁ బోల్పొ గలఁడె జగ ♦ శ్రేయమునందు. ౨౮౫

క॥ తమ్ములఁ గనుఁగొనునానె, య్యమ్మున నాభాత్మవత్స ♦ లాత్ముఁడు మనలన్
నెమ్మన మలరం గను నే, మమ్మునఁ బరికించి ప్రోవ ♦ మనవియు వలెనే. ౨౮౬

తే॥ క్షీర్తికాముఁ డగుంగాత ♦ మార్తిగెడపె, నీనృపతి లోకములకెల్ల ♦ నీకృతమున
రామునభిషేకనా ర్తగర్జములఁ గనులఁదనిపెని చాలదే సుకృతంబుఁబెనుప.

క॥ ఈయన్న శాసనంబున, నేయర్థము లెట్టులెనసి ♦ యెలయంగలమో
శ్రీయుతునికరుణ నెక్కొన, శ్రేయము కోక్కొల్లసేయు ♦ సిరి గనఁగలమో.

క॥ తనియమనె మనిచె నెల్లరఁ, దను మించినరామదేవుఁ ♦ దద్దమహిపా
లనమున కొనగూర్చెను వృ, ద్ధనరాధిపుఁ డంతకునుబ్ర ♦ ధానుఁడు తలఁపన్.

ఆ॥ అనుచు మురియువార ♦ లానందసాంద్రులై, పొదలువార లిరుగు ♦ పొరుగువారిఁ
బిలుచువారు బంధు ♦ వుల కెదురేగువా, డైరి పౌరు లప్పు ♦ డగఁకుమారి. ౨౮౭

వ॥ మజీయు నన్నాగరజనంబు లన్నాలీకసంభవువలన సృష్టికలా వై శారద్యంబువలని
మెప్పువడయంగోరెడుచొప్పు చొప్పుడ సితాభ్రానిభంబులగు సాధరాజంబుల దేవ
తాయతనంబులఁ జతుష్పథంబుల రథ్యలఁ జైత్యంబుల నట్టాలకంబుల నానాపణ్య
ద్రవ్యసమృద్ధంబులగునాపణంబులఁ గుటుంబవంతులగృహంబుల శ్రీమంతుల భవ
నంబుల సర్వసభాస్థానంబుల సమాలక్ష్మితంబులగువృక్షంబులఁ జిత్రధ్వజపతాకావి
తానతోరణ సుమాస్తరణరత్నమాలికాను సంధానదీపద్రుమనిధానప్రధానంబు
లగువిధానంబులం దనివోక మైమఱపునం బ్రవర్తిల్లుచుండి రయ్యవసరంబున. ౨౯౩

క॥ నటన ర్తకగాయకు లు, దృఢలీలామనుజుకథలు ♦ పాడుట వివరిం
చుట రూపించుటయును న, ప్పటభేదనమునకు వింత ♦ పొలుపిడఁ బొలఁతీ. ౨౯౪

తే॥ అచటియావాహనార్హ్యపా ♦ ద్యాదివిధులు
చతురలంకారకృతులు సూ ♦ నృతసుమార్ప
ణములు ధూపదీపోపహా ♦ రములు వినతు
లన్నియును నయ్యె రామదే ♦ వార్చనములు. ౨౯౫

ఆ॥ ఆడుకొనెడుబాలు ♦ రం దాలకాపరు, లందు దెసలనుండి ♦ యరుగుదెంచు
వారలందు నున్న ♦ వారలయందును, రాముచరిత మేక ♦ రసత నొందె. ౨౯౬

శా॥ ఆవర్ణద్వయి లేనిదాపదము వా ♦ క్యంబుం బదార్థంబు న
ట్లావేద్యంబు నివేద్యము స్మరసభా ♦ వాలాపసల్లాపల
క్షీవిద్యాధిగమంబులుం బోరిఁ బరీ ♦ క్షింపంగ నైనం బురీ
లే వాచార్యక మవ్విభూత్సవమె బా ♦ ళింగైకొనెన్ బాలికా. ౨౯౭

సీ॥ ఆహంస డాయని ♦ దౌ తమ్మివిరికొలం, కాకోయిలకుఁ గాని ♦ యాకుఁగొమ్మ
యాచిల్క మేల్పల్కు ♦ లబ్బనియుద్యాన, మాభృంగ మెలయని ♦ యలరుఁదీవె
యాకేకి యాడని ♦ దననైనవనశాఖి, యావృషం బెనయని ♦ యట్టిక్షేత్ర
మామత్తగజము వి ♦ హారమందనికోన, యాహారి పెరయని ♦ దైనగుహయు
నందొకనిచిత్త మేనియుఁనౌ ననంగఁ, బోల దెబ్బంగి సామగ్రిఁ బొసగఁ గూర్చి
సృష్టి పొనరించెనో కదేఁసప్రప్త పురము, జనము రామోత్సవైకభాజనము గాఁగ.

క॥ వచ్చెడివా రప్పురమునఁ, జొచ్చెడివా రవలదాని ♦ సొబగులు గొనముల్
మెచ్చెడివా రెడఁదల నం, దిచ్చెడివారైరి జగతి ♦ నెనసినవారల్. ౨౯౮

ఉ॥ వారును వీరునుం బెరయ ♦ వారిధి ద్రచ్చెడునాఁడునట్టులే
యారవ మొప్పెఁ దొట్టొలుత ♦ నావలఁ గేవలరత్నజాతులే

తీరునఁ గాంచనయ్యెడినొ ♦ తీర్థము సార్థముఁ గూడఁగా వలెన్
శ్రీరమణీయమూర్తి ; యిఁకఁ ♦ జెప్పెదఁ దత్పరమార్థ మంతయున్. 300

క॥ అని పరమేశ్వరుఁ డెఱిఁగిం, చిన విని యామోదమెనసి ♦ చిఱునవ్వున నా
ఘనిచిత్త మెలయఁ జేయుచు, వనితామణి గిరిజ యవలి ♦ వల నడుగుటయున్

మ॥ నిజసామ్రాజ్యవిశేషవైభవకలా ♦ నిర్ణిద్రలోకాధిభూ
వ్రజహృద్వీక్షణముద్రణోచితనవ ♦ ప్రారంభ నారంభకృ
త్సుజనాధ్యాత్మదృగేకలక్ష్య శ్రుతిసం ♦ సూక్తప్రభావా మహా
విజయోత్సాహపరీతమాయికగుణా ♦ విర్భావముఖ్యాశ్రయా. 301

క॥ అన్నమయాదివిలక్షణ, సన్నద్ధవికారపంచ ♦ జనసాచివ్యో
త్పన్నప్రాభవ వియదా, ద్యున్నేయకృతిప్రమాభి ♦ యోగప్రచురా. 303

సగ్విణీ॥ దేవదేవా; మహా ♦ దేవభావాంచితా, పావనాకారసం ♦ భావనోపక్రమా
శ్రీవిభుత్వప్రథా ♦ సిద్ధసంపద్విధా, సావధానాఖిల ♦ వ్యాపకాభ్యుచ్చయా.

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్య సేవాసమాసాదితానవద్య
కవితాయోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ
విదితనయ లక్ష్మ్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన
వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన
శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబునం
దయోధ్యాకాండంబునం బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ



శ్రీ శివాయగురవే నమః.

త్రీరామకథాఽమృతము

అ యో ధ్యా కాం డము.

ద్వి తీ యా శ్వా స ము.

—0—



కమనీయనిజపర

త్వాకలనారహితసన్నా ♦ హాపథవర్తి

ప్రాకామ్యప్రతిభూవి

శ్వాకారవికారవిద్య ♦ శా పరమేశా.

౧

తే॥ అవధరింపుము దేవి మెప్పవధరించి, నెటి నెటయఁ బల్కఁదొడరె నన్నీలకంఠుఁ
డవల రామకథానుధా ♦ ర్ణవతరంగి, తప్రసంగంబు గాఁగఁ జి ♦ త్తంబు దనర.

—♦ కైక దాసియగు మంధర ప్రాసాదంబెక్కి పురవై భవంబు వీక్షించుట ♦—

ఆ॥ వినుము శైలతనయ; ♦ తనయంత నల్లన, శైలనిభవిమాన ♦ చంద్రశాల
నెక్కె వక్ర కుబ్జ ♦ యొక్కర్తు దాసి యు, దాసకలన కైక ♦ ద్వాస్థ మలిన. ౩

క॥ అది మంధర యా మంధర, మదియందునుఁ గదియఁజనుగ ♦ మన మందునుఁ ద
న్నెదిరిం గని యగుఁ గాదని, మదిమది మాటాడునేర్పు ♦ మలయ దొకంట. ౪

తే॥ కాదు మానిసి యననై నగతికి నగరు, నందునికి తక్క నొండొక్కఁడనువు లేదు
దాని కజ్జెను సారస్వతంబులిబ్బి, ని ప్పనఁగరాక వెలిఁగె న ♦ స్నైలఁతుకయును.

క॥ వేలుపులు భీరువులు గా, రా లాఁతులఁ గెడప వేడ ♦ రా విధి నతఁడుం
గాల మరసి పన్నకముం, బోలం బొనరింపఁడా వి ♦ భుతఁ గొనకొనఁడా.

౬

ఆ॥ అట్లు మగనియాన ♦ నద్దేవి తనస్వాంత, మలము టట్టుసాచి ♦ యాపిసాచి
చూచె నగరివంక ♦ సురుచిరకల్యాణ, ధామ మదియ కాగఁ ♦ దనరుచుండ. 2

తే॥ నీటఁ బన్నీటఁ దడిపి పై ♦ నిగ్గుసూపి, పూలపటపులు నెఱపి మే ♦ బూతతోడి
కట్టడమ్ముల మేల్కట్ల ♦ గలువడముల, గట్టిసేసినరాజమా ♦ ర్గ మఱి గనియె. 3

క॥ మంగళములు పాడెడుచో, ట్లంగనలు విభూషితాంగు ♦ లగుహోటలు సరి
పెంగనెఱతావిజత హృద, యంగమధూమములు నెఱపు ♦ నచ్చొటలులఁ గనెన్.

ఆ॥ తూర్యనిస్స్వనముల ♦ తోడ విప్రశీల, జాలికాగుజాలి ♦ బాణితోడ
స్వస్తివాచతోక్తి ♦ సంసక్తితోడ జా, నొప్పు నప్పురమున ♦ హృదయంగ. 4

క॥ టంకెలిడెడు గోవృషముల, పొంకము హస్త్యశ్వవితతి ♦ పూలుపును నద్యో
ధాంకితమగు రాజద్వా, రాంకణమునప్రేంభాంబు ♦ నది సాడగాంచెన్. 5

తే॥ ఇసుము వైచిన రాలఁగా ♦ నెడము లేక
సంప్రహృష్టజనోఘంబు ♦ సంశ్రయమున
నెన్నఁడును నిట్టిఁ డిది యంచు ♦ నెన్నఁగాని
వైభవమున నయోధ్య తా ♦ వఱలు టరసె. 6

క॥ మోదకహస్తలు తాంబూ, లోదకలశకరులు చువ ♦ నోర్గిరసుమా
మోదమిలదళులు భూసురు, లాదృతులై నడుచునడక ♦ లది గనుఁగొనినెన్. 7

ఆ॥ పడగ లొప్పుచుంట ♦ భద్రగజమ్మునం, భారిహరిశోభ ♦ నెఱలుచు ట
ద్విజను లొడయ లెల్ల ♦ దేశప్రజలుఁ బురి, బిక్కట్లెల్లటయును ♦ బిక్కఁగాంచె.

క॥ ఆయంతిపురినిసిరు లా, చాయం బనితనము లొక్క ♦ చాయన నెఱికిరి
బాయనివేడ్కలు సుగుణో, చ్ఛాయాశంసలు శుభప్ర ♦ శంసలు నొలసెన్.

ఉ॥ కోసలుకన్నె యంతిపురి ♦ క్షోణియపత్యమురాణివా సమాన్
భాసిలురత్న రాసులకుఁ ♦ బట్లుగ మంగళ దేవతామహిమా
చ్చాసములై సురార్చనద్వి ♦ జప్రజదానకలాభిశంసన
శ్రీసముపాత్తశోభనవి ♦ శిష్టగరిష్ఠము లొటయుం గనెన్. 8

—♦ మంధర శంకాకులితయై రామధాత్రిం గాంచె యడుగునా ♦—

తే॥ చూచి తలయూచి కేల్పాచి ♦ చోద్యమంది
యింతలో నింతమే లెద్ది ♦ యిరవుకొనియె
ననుచుఁ దలపోసి కొనుచుఁదో ♦ నచటువాసి
వాసిగనుధాత్రి డాసి తీ ♦ వ్రత గరాసి. 9

శా॥ ఆవాసీసుత పల్కె నుల్కిపడి యే ♦ మమ్మా పురం బిమ్మెయిన్
శ్రీదంబై నలువొందెడిన్ మహితల ♦ క్షీలాలితాహ్లాదమై
లే దేనాఁడునుఁ బున్నె మిట్టిఁ డెదియున్ ♦ లేబ్రాయపుంజిన్నెలుం
బ్రాదుర్భూతము లయ్యె రాకలిమికిన్ ♦ బ్రస్తూయమానంబులై. ౧౮

ఉ॥ పట్టునె మన్నిప ట్టనక ♦ బాసటతోఁ బటతెంచుచున్నవా
రిట్టలమైనసంపద న ♦ నేకు లనీకము లొప్పెడుం బొరిన్
బుట్టినయట్టి వయ్యెను వి ♦ భూషణము ల్తగ దీని కిట్టిమే
ల్పట్టునఁ జొరరాజపద ♦ భావవిభావన లాన వెమ్మెయిన్. ౧౯

క॥ ఇంటింట నెఱుఱు సిగులును, జంటంబాయపు స్వకీయ ♦ సంభావన యే
వెంటం దనరెడు వేడ్కలఁ, గొంట న్మానసము లమ్ము ♦ కొని రెల్లజనుల్. ౨౦

క॥ రాముజనని శ్రీజననియ, కా మహానీయ యయి కల్ప ♦ కలతిక గతిఁ దే
జోమయమణిరత్నంబులు, ప్రాముఖ్యం బెంచి యిడెడు ♦ బ్రాహ్మణతతికిన్. ౨౧

ఆ॥ పట్టరానివేడ్కఁ ♦ బటతెంచుచున్నావు, కట్టి తీపు దెలుపు ♦ పెట్టరాని
పోడుములు ధరించిపాలుపారెద వొకింత, కారణంబు దెలియఁగఁ బలుకుము.

ఆ॥ అనిన మేను వెరుఁగ ♦ నాలోన నిముడని, యరుస మెల్లకడలు ♦ నాక్రమింప
నిట్టులనియె నదియు ♦ హేరాళముగఁ దన,మది దనర్చు మేలి ♦ మమత నెఱయ.

తే॥ నహుషుఁడు యయాత నెట్టు ల ♦ న్నయము దోఁప
దశరథేంద్రుండు తద్దయుఁ ♦ దవులు కూర్చి
శ్రీమహితు రాముఁ బట్టాభి ♦ ప్సిక్తు నేఁడు
జేయఁబూనినవాఁడు వి ♦ శేషవిదుఁడు. ౨౪

తే॥ ఇదియె నోములపంట యియ్యదె రసప్రవాహ మిదియే యధిశ్రీవి వాహవేది
మోక్షలక్ష్మీపదం బిదెమొన సెస్వాశ్రి,తాలి మనుపంగరామరాజ్యముమహమ్ము.

—♦ మంధర లోనికరిగి కైకం దూలనాడుట ♦—

క॥ అనునంతలో నమర్నం, బనితరసామాన్య మగుచు ♦ నలముటయునుఁ జ
య్యనఁ జనియెనుఁ బాపపుఁబని, గొని కేకయరాజపుత్రి ♦ కూటమ్మునకున్. ౨౬

తే॥ అం దెదియుఁ బాప మెఱుఁగ క ♦ య్యధిపుకూర్చి
నెదనుఁ జేవైచి సుఖనిద్ర ♦ నెనసియున్న
దాని నద్దేవిఁ గని జ్వలి ♦ తప్రచండ
వహ్నిశిఖఁ బోలి యాదుష్ట ♦ వాక్య పలికె. ౨౭

క॥ ఓమూఢురాల; సెజ్జ, నీమెయి వైచిత్రవ కాని ♦ నేరవ యెదియున్
నేమమునఁ దాఁకుఁ దప్పు న, యో; మేల్కొనఁ దలఁపవలదె॥యువిదలకెందున్.

క॥ నాకొంప పోవుతఱి నా, కేకత శయనించి యొడలి ♦ యిమ్మరయక నీ
వేకరణి నిదురఁ బెరసెద, వే కాలము కర్మ మొంట ♦ నే తలకొనెనే. ౨౯

ఆ॥ లె మృఘమ్ము నిన్ను ♦ రెమ్మఁ బోయెడు భయ
మరయ వొసఁగెఁ జనవు ♦ దొర యటంచు
గలిమిఁ గన్ను మిన్నుఁ ♦ గానకే యున్నావు
నిన్ను వీవెఱుంగు ♦ నేర్చి గొనవు. 30

క॥ సౌభాగ్యమదంబున నీ, వాభాగ్యము నమ్మి యూర ♦ కదరిపడెద విం
కేభావిగతిఁ దలంపవు, పో భావుక మాసపడవొ ♦ బుద్ధివిహీనా. 3౧

ఆ॥ ఎల్లకాల మున్నె ♦ యెలబ్రాయము నదీర, యమ్ము తిగ్మభానుఁ ♦ డడఁపఁ జెడదె
యట్టిదె నసమయ ♦ మరుదేర నెట్టన, గదలఁబోదొ నీదు ♦ కలికితనము. 3౨

క॥ నీసుభగాకారం బొక, కాసునకుం గాదు మీఁదు ♦ గాఁగ ననిష్టం
బాసంజితం బొనర్పఁగ దాసివ కా నొదుఁగుబ్రదుకు ♦ దార్కొననయ్యెన్. 33

—♦ కైక మంధరతో దానివ్యగ్రత్వముం గూర్చి ముచ్చటించుట ♦—

మ॥ అనుపల్కు ల్పెవిసోక నుల్కిపడి యా ♦ హా; యంచు నమ్మించుఁబోఁ
డి నితాంతవ్యధ వేపమానయయి బో ♦ టిం గాంచుచున్ లేచి యే
మనునో మెద్దిఘటిల్లెనొక్కొ యని భా ♦ వ్యర్థమ్ము నూహించుచున్
దనచిత్తమ్మున దార్థ్య మేదుగతితోఁ ♦ దా నిట్లనెన్ దానితోన్. 3౪

క॥ ఆదుష్ట కుబ్జ యట్టు ల, నాదిష్టనిదానముగ మ ♦ హాదుఃఖం బా
పాదిల్లు పేర్పటప ధృతిఁ, బాదుకొలుపువలని కబల ♦ పాటిలఁ గలదే. 3౫

క॥ ఏమే యాలీ; యెల్లర, కేమెయి మేలే కదే మ ♦ తేమిట నెందే
యామయ మొదవుట చొప్పడె, నీమది యట్టిట్టుగాఁగ ♦ నెఱిఁ జెఱుపంగన్, 3౬

ఆ॥ వెరవుమాలి యింత ♦ వేగిరపడియెద, వకట ; శోకమూర్తి ♦ వైతి విట్టు
లేయపాయ మొదవె ♦ నే తెల్పవే రిత్త, నన్నుఁ దిట్ట నేల ♦ నవయ నేల. 3౭

క॥ ఏమాదిరి దుర్వ్యసనం, బాముకొనె నిన్ను మంధ ♦ రా; తెలుపుము నే
నామార్గమరసి కా కే, నేమమ్మునఁ జిత్తవృత్తి ♦ నిలిపెడుదానన్. 3౮

—♦ మంధర రామాభిషేక వృత్తాంతంబు కైక కెఱింగించుట ♦—

తే॥ అనుచు నమ్మధురాలాప ♦ యార్త యగుచు
నడుగ మునుపటికన్న న ♦ య్యలుక యినుమ

డింప వగతోడిపగ ముట్ట ♦ డింప నిట్టు
లనియె నాధూర్త యాపెతో ♦ నలరుబోడి.

3౯

సీ॥ ప్రాప్తమయ్యెను నీకు ♦ బడతీ ; వినాశనం, బారాటపడెద నే ♦ నది దలంచి
యించుకంతయు నింత ♦ కెక్కనినీమది, కెది యెట్టు లెటిగింప ♦ నెఱుకవొడము
సమదుఃఖసుఖనయి ♦ జరిపితి నిన్నాళ్లు, నీయొద్ద దాస్యంబు ♦ నెఱివొసంగ
నీవు బాగుపడంగ ♦ నెలకొను నాబాగు, నీడంబు సెడఁ బక్షి ♦ నిలుచు టెట్లు
పొడవురాచకొలంబునఁబొడమి పుడమి, బట్టి పాలార్పు దొరచెట్టఁబట్టి యాడి
రాజధర్మంబు మర్మంబు ♦ రాపుఁగాన, వేమని యనంగఁ గల దింక ♦ నిరవుతెఱవు.

క॥ ఉగ్రములు తేనిమెలపులు, వ్యగ్రత్వముగాన వింత ♦ లరయమి శరతా
విగ్రహుఁ డనక సుశీల, త్వగ్రహమున వంచనమ్ము ♦ పాలై తకటా. ౪౦

తే॥ ఇన్నిదినములు నీయందె ♦ యిచ్చ నెఱపి, దేవి కౌసల్య కెట్టెటో ♦ తెఱఁగుసూపి
నేటికిఁ దదీయ మర్థంబు ♦ నెఱికిఁ గూర్చి, ని న్ననర్థంబుపాలేయఁబన్నె నతఁడు.

క॥ ధర్మపథవాదు లగుచు న, ధర్ములు తమయర్థలాభ ♦ తాత్పర్యమునకొ
మర్మము లోనిడి మెలఁగుదు, రర్థిలి వారిదెసఁ బెనిచి ♦ యడఁగుదు రన్యుల్. ౪౩

తే॥ పలుకు మెత్తన యనకుము ♦ పరుసఁదన మ
దన మతం డెప్పుడేనియు ♦ ధర్మపరుఁడు
గాఁడు సాంత్యమ్ము మృష నిన్ను ♦ గలఁచెఁ దేనె
పూతఁ బూసినక త్తి య ♦ పురుషు వృత్తి. ౪౪

క॥ నీశుద్ధభావమున ధర, ణీశు విశుద్ధాత్ముఁ డనుచు ♦ నెంచిత్తోవింకం
బాశనిబద్ధవు గాఁగ హ, తాశ నగుచు నెట్టితలఁపు ♦ నలవార్తొ కదే. ౪౫

ఆ॥ మగఁ డటన్నమాట ♦ మాత్రమే కాని స, పత్నుఁ డతఁడు బాల ♦ భావముననుఁ
బాము నెట్టు లట్లు ♦ పడఁతిలాలించితి, వంకమున నలంచు ♦ టరయవైతి. ౪౬

క॥ పరిపంథిఁ బాము నమ్మిన, నరు లెట్టులు చెడుదు రట్లు ♦ నారీమణి; నీ
వరసుతుఁడు నీవు భూమికి, భర మననై పోవుచెట్ట ♦ పాల్పడియెఁ జూచి. ౪౭

క॥ నిత్యసుఖోచిత వబలవు, ప్రత్యయవతి వతిలలితవు ♦ బాలవు నీ వీ
యత్యయమున నేమయ్యెదో, గత్యంతర మపుడు వెదకఁ ♦ గా నొదవెడునే. ౪౮

తే॥ డాపఁగా నేల తెలిపెదఁ ♦ బాప మనక
భరతు నీపుట్టినింటికి ♦ బనిచి యెల్ల

రాజ్య మిదె తఱి యని రాజు ♦ రామునకు న

మర్పణ మొనర్చుచున్నవాఁ ♦ డరుస మెనఁగ.

౪౯

క॥ జనకుఁ బిలువరఁబె నీతం, డ్రీ నపేక్షింపరఁబె యొండు ♦ రీతిఁ దలఁచికా

కనుజాతు లొకట నిల ని, ప్పని దెప్పునఁ బూన నేవి ♦ పాకం బొదవెన్. ౫౦

ఆ॥ కంటకం బెడల్చి ♦ కాక యీకత సాగ, దంచు నెంచి యయ్యు ♦ దంచితండు

పోరి పంచినాడు ♦ పుణ్య సీపుత్రు న, య్యదియు నిదియుఁ దలఁప ♦ వలస వీవు.

క॥ నీయునుబంధిజనముతోఁ, బాయనిదుఃఖముల కెల్లఁ ♦ బాల్పడెదవ యిం

కేయనువున నాబోఁటికి డాయఁగఁ గొలువంగ గతి గ ♦ డల్కొనుఁ జెపుమా.

క॥ కావునఁ గడవకమునుపే, యేవెరవుననేనియును న ♦ నిష్టము తలఁగం

దీవరపడువల నరయుము, దేవీ; నాపలుకుమేల్చి ♦ దెలియుము మదిలోన్. ౫౩

—♦ కైక రామరాజ్యప్రాప్తికి సంతసించుట ♦—

ఆ॥ అనుడు నుల్లసిల్లి ♦ యానందవార్ధిలో, మునిగి తేలి యోసి; ♦ మూఢ; యింత

కింతపడితి వేల ♦ యెఱుక లేకుంటయే, కారణంబు నీదు ♦ కర్మమునకు. ౫౪

తే॥ అనుచు శారదచంద్రరే ♦ ఖాభమూర్తి, తరుణి సెజ్జ దలంగి చిత్తమ్ము పొదలఁ

జంద్రహాసివికాసమా ♦ చంద్రహార, మింతి కొసంగి గుణాఢ్య తా ♦ నిట్టులనియె.

క॥ రామునివలనున భరతున, కేమని భేదప్రచార ♦ మెంచితివే నీ

కేమెయి నెక్కొనెనే యీ, బూమెలపన్నుగడ యింత ♦ పొడ వెదిగితివే. ౫౬

చ॥ భరతుఁడు రాముఁ డంచను వి ♦ భాగము నామది లేదొకప్పు న

ప్పరమగుణాఢ్య మే లెఱుక ♦ పాటానరించితి కాన నింక నొం

డరయుము గోరు మిష్టవర ♦ మాదృతిమై నిడుదాన దీనితో

సరియగు సంతసంబుతఱి ♦ చానరొ ; కానఁగరాదు చూడఁగన్. ౫౭

క॥ వరగుణుఁ డని జ్యేష్ఠుం డని, పరమార్థం బెఱిగి రాముఁ ♦ బ్రభు నొనరింపన్

బెరసె విభుఁ డసదె యప్పని, పరికింపక యిట్టులాడఁ ♦ బాడియె నీకున్. ౫౮

ఆ॥ భద్రముఖుఁడు రామ ♦ భద్రు రాజేంద్రుండు, పట్టభద్రుఁ జేయఁ♦బరఁగె ననుచు

భద్రవృత్త మెఱుక ♦ పఱచితి వెల్లెనిఁ, గోరు మిత్తు నొండు ♦ గొప్పవరము.

—♦ మంధర కైకకు దుశ్శోభన లొనరించుట ♦—

క॥ అని మేలోర్చి పలుకు న, వ్వనితామణిపలుకు లరసి ♦ వామన యలుకం

గొని హారమెత్తి చులుక న, వని వైచి నిరాస ముట్టి ♦ పడ నిట్లనియెన్. ౬౦

- ఆ॥ ఏమి సంబరంబొ యెఱుంగంగఁ బోలదు; మగనిపెండ్లి కెగియు ♦ మాఁలె తట్లు
పొంగె దీవు నీదు ♦ పొంగు డింపఁడె సప, తీసుతుండు ప్రబలి ♦ నెనరుమాలి. ౬౧
- క॥ అక్కట ; దుఃఖిత నగునా, కొక్కట నినుఁగాంచి నవ్వ ♦ నొదవెడు మది నీ
విక్కరణి దొసఁగు చొప్పడఁ, బొక్కక హృష్టాత్మ వగుచుఁ ♦ బొడవుపడంగఁ.
- ఆ॥ శోకవనధిఁ గూలి ♦ శోకింపవేల యే, నయము గంటి నిన్ను ♦ నవ్వువారి
తెఱఁగు లింతలోనె ♦ తెలియవు నీదుర్గు, తిత్వ మరసి యేన ♦ తెరలుదాన. ౬౩
- క॥ వ్యసన మొదవె నని కుంద వ, రుసమునఁ బొదలెద విదేటి ♦ రూఢి యెడఁదయుం
గసిగంద దాట హెచ్చెడు, నిసిరో యున్నతవైతొ ♦ యిచ్చ దలఁగితో. ౬౪
- చ॥ అతనిసమృద్ధి తొంటిదగు ♦ నాటయుఁ బాటయుఁ గాదు మిత్తియే
మతిఁ బరికింపు నీతనయు ♦ మానము ప్రాణము దక్క దింక నీ
పతి తలఁగున్ సపత్ని నెరి ♦ పాటవముం గను రాజ్యయుక్తి నే
మతకరితంత్రము న్దొనిపి ♦ మాయఁగఁ జేయునొ నీదుశ్రేయమున్. ౬౫
- క॥ భరతుఁడు రామునకె యసం, తరుఁ డాతం డితని నెంచి ♦ తలఁకును రాజ్యం
బరయ నుభయసాధారణఁ, మరిభీతుఁడు భయమొనర్ప ♦ నాయత్తపడున్. ౬౬
- క॥ తక్కినవారికి దూరం, బిక్కువలయరాజ్యయోగ ♦ మీనెరికై నేఁ
బొక్కెద నిక్క చెడినచో, దిక్కెయ్యది యనుచు నెపుడు ♦ దీనాత్మికనై. ౬౭
- తే॥ లాఠి యనఁ బోలదన్నిటలక్ష్యమిండు, రాముఁ బెరసెను వీడఁడు♦రక్షిం పొసంగ
గూడిమాడి మెలంగు నీ ♦ కొడు కొకంటఁ, బిన్నవానిచెలిమి గోరిత న్నరయఁడు.
- క॥ ఆప్రత్యాస త్తిస్థితి, విప్రతిపత్తిం బొనర్చు ♦ వీడిఁ జేయున్
దీప్తిశుభుఁడైనరాము మ, హాప్రాభవ మెగువ నీన ♦ యము సెడ మగువా. ౬౮
- క॥ అంతకుఁ జాలినవాఁ డిసు, మంతయుఁ గొఱతపడఁ డెందు ♦ నక్కతముననే
నింత యుదిలపా టొందుట, యింతిరొ; రామునిప్రతాప ♦ మెఱుంగ మెయెపుడున్.
- తే॥ సుభగురాలు కౌసల్యయ ♦ చువ్వె యెల్లి
పుష్పమున యశావరాజ్యమ్ము ♦ పొలుపు గాంచుఁ
దనదు తనయుఁ డభ్యుచ్చిత ♦ దశయ కాదె
యాయమ మహాన్నతప్రీతి ♦ కడ్డు గలదె. ౭౦
- క॥ చేతులుకట్టి కొడుకు నీ, వేతటి నెదియేని నర్థి ♦ నెఱిగింపంగన్
బాతరలాడిన నెమ్మొయి, జూతుకొకొ యదియు వలయుఁ ♦ జూచుకొనంగన్.

- ఆ॥ కొలుతు రీపు గొడుకుఁగోడఁడుఁ గౌసల్య, కొడుకుఁ గోడలిం బ్ర ♦ కుంతితులయి
యాసపత్ని పగయె ♦ యావల నినుఁగాల్చు, నెప్పుడేనిఁ దప్ప ♦ దింతవట్టు. ౭౩
- క॥ మానము వో వరవుడముం, బూని యొనర్పంగ నై న ♦ పున్నెంబున మి
మ్మానయమున మనిచెదరో, కాని మలక లెంచి మీఁదఁ ♦ గడతేర్చెదరో. ౭౪
- తే॥ హృష్ట తాదురు రామువ ♦ రేష్టదార, లప్రహృష్టలు నీన్నువ ♦ తాదు రింకఁ
గష్ట మింతటికన్ననుఁ ♦ గలదె సర్వ, నష్టములకునుఁ బాలాదు ♦ నాతి; సీవు. ౭౫
- క॥ కాపున నానుడి విని సుతుఁ, గావఁగఁ ద్వరపడు మనంగఁ ♦ గలఁగియుఁ దెలివిం
ద్రోవక రాముని గొనములు, భావముఁ దలపోసికొనుచు ♦ భావిని పలికె. ౭౬

—♦ కైక శ్రీరాముని సద్గుణంబు లభివర్ణించుట ♦—

- తే॥ ఆడితప్పఁడు ధర్మజ్ఞఁ ♦ డనవరతము, గురులశిక్షం బెరిగె నయ్యెఁ ♦ గోవిదుండు
కృత మెఱుఁగుఁ గూర్చిఁ బాయఁడు♦కేవలుఁ డటె, రాముఁ డాతనిపై నివిరక్తితగునె.
- క॥ శుచి సత్యరతుఁడు శాంతం, డచలితశీలుండు బాంధ ♦ వాద్యతుఁ డఖిలే
డ్యచరితుఁ డాతనిగొనముల, విచేయ మని యొక్కఁడైన ♦ వేర్పడఁ గలదే. ౭౮
- తే॥ పెద్దకొడు కన్నిటం బెద్దపృథివి యేల, నర్హుఁ డాతండ కాఁడె యే ♦ మనఁగ నింక
నీతొడసుమాట లరయంగ ♦ నేరరాజు, తప్పు లే దిప్పగిది నొప్పు ♦ ధర్మపునసు.
- క॥ సాదరులను భృత్యుల సీ, తాదయితుఁడ ♦ యెల్లగతులఁ ♦ దా రక్షించున్
మోదమునఁ దండ్రివలె భయ, మేదగ దీర్ఘాయు వగుచు ♦ నిందఱుఁ బొగడన్.
- క॥ కుబ్జా; యేమని రాముని, నబ్జాక్షప్రతిభు నిచ్చ ♦ లరసి యరసి నీ
న్యబ్జత్వదోష మెదిగి క, కుబ్జాతం బలమ నిట్లు ♦ కుందెదొ చెపుమా. ౮౦
- తే॥ ఆటపాటల జతలైన ♦ యంతమాత్ర
భరతుఁ డాయన్న కెరవటే ♦ పాపురాల
యతఁడు దోబుట్టువుల దెస ♦ నంతరం బొ
కింతయునుఁ దలఁపడు మేల్మి ♦ కెలయ వలదె. ౮౧

- క॥ రామునకు భరతుతోఁ గల, యామంతన మతఁడు భ్రాత ♦ యాన శిరమునం
బ్రాముకొను టరసి నాతొలి, నో మనుకొని యిపుడు తిట్ట ♦ నో రెట్లాడున్.
- ఆ॥ పితృపితామహాత్త ♦ పృథివి రాఘవుఁ డంది, తనయనంతరునకుఁ ♦ దద్ద యావ
రాజ్య మొసఁగకుండు♦రకమువాడటె మేలె, యా నిజమ్ము సంది ♦ యమ్ములేదు.
- క॥ ఇచ్చిన నాతఁడె యీవలె, హెచ్చిన నెఱి సిరియు ననక ♦ యేవపుఁదలఁపుల్
పెచ్చువెఱుగఁ దలపడి యే, మెచ్చువడయువార మింత ♦ మెలి మనకగునే. ౮౫

తే॥ అతఁడె యేలెడుఁగాత మియ్యవనియెల్ల, మనెడుఁ గావుత చిరకాలమినకులమ్ము
క్రీరిఁ బెనుచునుఁ గాత సం ♦ క్రిరనీయుఁడభ్యుదయ మొందువేల ని ♦ ట్లడల నేల.

క॥ ఆతటి మిథిలం దేజం, బా తేజోమయుఁడు గూర్చి ♦ యనుజన్ములకుం
జేతి కొనఁగఁడే శుభగతిఁ, జేత మలర నిచ్చ నాకు ♦ జేజే లిడఁడే. ౮౨

క॥ తనతల్లి నల్లై కాంచును, నను రాముఁడు సోదరులను ♦ నాయమ్మున కా
శ్మనిరూఢి నెఱయఁ గన్గొను ననయం బిది యెల్ల బుద్ధి ♦ నరయనియదియే! ౮౩

ఆ॥ నాకు భరతుఁ డెట్లు ♦ నాయన్న రాఘవ, రాముఁ డట్లు రాము ♦ రాజ్యమెల్ల
భరతునిదె యటంచుఁ ♦ బాటెంతు నేనింత, కలుగఁదొడర రిత్త ♦ యడచిపడకు.

క॥ ఖాంతతమై నాతనిమే, లంతయుఁ గనఁగని తదీయ ♦ మాదార్యం బొ
క్కింతయుఁ ద్రిక్కక యుండక, మంతనమున నెంచి యవల ♦ మాటాడఁజనుక.

—♦ మంధర రామాభిషేకవిఘ్నం బాచరింపఁ గైకఁ బురికొల్పుట ♦—

ఆ॥ అనినఁ గనలి కనలి ♦ యారాటపడిపడి, నేలవట్టి చేత ♦ నెఱపినెఱపి
పలికె నావిరుద్ధ ♦ భాషిణి చలపట్టి, యిట్టులనుచుఁ దుది మ ♦ దేభగమన. ౯౦

సీ॥ మురియకే రామునిమునుపటితెఱఁ గెంచి, సవతిఁగా నెఱుఁగు కో ♦ సలునికన్నె
నాపెతోడ సుమిత్రకౌ మైత్రిఁ దలఁపుము, లక్ష్మణు పూసికో ♦ ల్లాగు గనుము
రాజుబూరుగమాని ♦ రహి కాసపడకుము, చుట్టాలు గల రని ♦ చూడఁ జనకు
మెడపడ్డ సాభాగ్య ♦ మే తిరం బనఁజోకు, మిక్తాలకర్మంబు ♦ లెన్నికొనుము
భరతుని శుభంబు పాటించి ♦ భంగపాటు
దలఁగ నగుయోగ మూహించి ♦ దాశరథిని
వనమునకుఁ బంచి సుఖయించు ♦ వలను గాంచి
యావల గృతార్థతావాప్తి • నంది మనుము. ౯౧

క॥ నిను నీ వెఱుఁగవు దుఃఖం, బను వనధిం బడితి కర్జ ♦ మరయవు తెలుపక
గొనకొనవు త్రోవ నెక్కొన, ననద వగుదు వింక నేమి ♦ యనఁ గల దబలా.

తే॥ ముగుడ వని కాక యెపుడొ గా ♦ ముఁడె యనంత
రునిఁగ భరతుని దొరఁ బొన ♦ ద్దుటఁ దలంతె
యతని కొకసూనుఁ డొదవిన ♦ నవల నేమి
యనెదొ నామోల నిపుడె త ♦ ధ్యము గణింపు. ౯౪

క॥ నలుపురిలో నొక్కనికే, యలవడు రాజ్య మది యొడ్ల ♦ కగు దూరం బ
వ్వలను పలుపురకుఁ బొల్పడ, బలవంతులు గెల్తు రలఁతి ♦ పడ నాదు రొరుల్.

- ఆ॥ కానఁ బెద్దవాని ♦ నే నేత నొనరింతు, రవనినాథు లాతఁ ♦ డంతలంత
లై న నొకసమర్థు ♦ నాదరింతు రనంత, రుండు నట్టిఁ డగుచు ♦ నుండె నేని. ౯౬
- క॥ ఈయిరువురును సమర్థుల, పో, యెటులేనియును రాము ♦ పొరు వెడఁబాసెన్
వేయునననేల నీసుతుఁ, డేయనువుననైనఁ జెమట ♦ యే యేర్పడియెన్. ౯౭
- క॥ అనఘుఁడు సుఖోచితుఁడు నీ, తనయుఁడు వత్సలవు నీవు ♦ తజ్జీవితజ్జీ
వనపరవు నీదుమేలున, కనుమాట దలంప వరిశు ♦ భార్గారీనివై. ౯౮
- క॥ ఇంతటితెలివిన కా కే, సంతసమునఁ దొడవు లిడఁగ ♦ సంభ్రమపడె దో
యింతి ; నినుఁ బోల నిలఁ దన, యంతమునకు మందు గొనెడు ♦ నట్టిది గలదే.
- తే॥ రాజ్యము తిరంబుగా రామ ; ♦ రాముఁ డపుడె
నీసుతుఁ దెరల్పుఁ బొలియించు ♦ నెరిఁదలంచు
నింతియ యనంగ నగుఁ గాని ♦ యెన్నఁడేని
సవతికొడుకుల కెలమి యి ♦ చ్చకముఁ గలదె. ౧౦౦
- క॥ ఎంతటిద్రోహములకు భూ, కాంతులు చొరఁబాట రింత ♦ గాన వొకఁ డిదే
వింతయె యేక్కావళో, ద్భ్రాంతులు మునుఁ బడ్డపాల్లు ♦ పాటింపవొకో. ౧౦౧
- ఆ॥ ఇపుడె తమ్ము ననిచి ♦ యెమ్మెయి రాజ్యమ్ము
దండ్ర యొసఁగఁ బూనఁ ♦ దలఁచె రాముఁ
డిది యెఱుంగరాదె ♦ యేమంటి తొలి గలి
వోసి యవలఁ బెరుఁగు ♦ వోయువారె. ౧౦౨
- క॥ దేవాసురులకు వైరము, లీవలనునఁ గాదె యెపుడు ♦ నెడలవ యవ్వా
రీవారిని నొదరు లని, శ్రీవెలయం జేర్చుకొనెడు ♦ రీతిఁ దలఁతురే. ౧౦౩
- ఆ॥ అడవి సింగ మెదిరియటమటించెడు గజ, యూధపతియ నాఁగ♦ నొప్పు భరతుఁ
డడరి రామువలని ♦ యభియోగ మర్థించి, చెడియె మున్న యింకిఁ ♦ జేప్పనేల.
- క॥ కూడిమను గొదవ వలపులు, పోడుములుం గాక కడచు ♦ ప్రొద్దునఁ గలవే
వాడిమగఁ డయ్యె రాముని, వీడక లక్ష్మణుఁడు వెరయు ♦ విధ మరయుటచేన్.
- తే॥ సన్నిధానంబు రక్షింపఁ ♦ జాలి యుండుఁ, గదిసియుండెడుచెట్లకుఁ ♦ గాదు హాని
యెడముపడి యున్నఁ గెడపుడు ♦ రడవిమనికి, వా రనఁగ నెప్పు వినలేదెవారిజాక్షి.
- క॥ అన్యోన్యశ్రయమున వా, రన్యోన్యసహాయు లనఁగ ♦ నై రాశ్విను ల
ట్లన్యుఁడు నీకొడు కెట్లును, మాన్యుం డవ్వారిఁ జేర ♦ మలయనికతనన్. ౧౦౪

- ఆ॥ దారసంగ్రహంబు ♦ తద్దయు నట్టిద, వారి కొక్కజతయు ♦ వీరికొక్క
జతయుఁ గాఁగ నయ్యె ♦ సవతులతోడిదా, కూర్మియేని నీకుఁ ♦ గూడఁబడదు.
- క॥ అది ప్రియవల్లభ్యజమా, మదమునఁ గౌసల్య గిట్టి ♦ మాత్సర్యమునకొ
గుదియించితి కావున నీ, కొదవదు తుది దానఁగీడు ♦ నొంచెద వబలా. ౧౦౯
- ఆ॥ రాముఁ డఖిలరాజ్య ♦ రమతోడి సర్వస్వ, మంది యాకసంబు ♦ నంటముట్టు
నపుడు పొరల నేమి ♦ యగు నీవు మొఱవెట్టు, నాలకించువార ♦ లవనిఁ గలరె.
- క॥ కలకాల మొరిమ నుడిగము, గలవే పొనరింప భూమి ♦ కాంతుఁడు గాకీ
వలనున నీనుతుఁ డెడసినఁ, దలఁపు మతండున్న నీదు ♦ దళఁ బొల్కొనఁడే. ౧౧౦
- ఆ॥ కాన నేలచెడెదు ♦ కావరంబుననుఁ బ్రా, బలుకు నాదుపలుకు ♦ పాటిసేసి
సూనుకాచికోలు ♦ చూడుము తనబ్రదు, కెంచి పరుల సేమ ♦ మెన్నవలయు.

—♦ కై క మంధరచేయు దుశ్శోధితంబంగీకరించి దాని బహూకరించుట ♦—

- మ॥ అనిసం జిత్తమునందు మెత్తఁదన మొ ♦ య్యందోప ముచ్చున్న నె
ట్టన దన్జుట్టిన దైవమాయ యవగా ♦ ధత్వంబుకై కోలునం
దనర న్సంతతివంక వత్సలత త ♦ త్కాలంబు దార్కాణగాఁ
బొనరం దత్కృతియోజనావికృతికిం ♦ బూఁబోడి యుద్యుక్తయై. ౧౧౩
- తే॥ ఉరగి యట్టులు రోజుచు ♦ నుగ్రమూర్తి, భావమును భూకుటీనటి ♦ పల్లవింపఁ
జేయ ననె గైక దానితో♦ నీయభీష్ట, మొనరఁ గూర్చెద నింకిట ♦ నుడుకవలదు.
- క॥ అడవికి రామునిఁ బంపఁగఁ, బుడమికి భరతాభిషేక ♦ పుంగథ నడుపకొ
దొడరెద నింకిటఁ గాలము, గడపకయుండంగ నెల్ల ♦ గావలె నొకటకొ. ౧౧౪
- క॥ ఏయనువున నీజతనము, పాయక ఫలసిద్ధిఁ గాంచి ♦ ప్రబలునొ మదిలో
వే యోజింపుము గట్టియు, పాయం బది దెలిసి తెలియఁ ♦ బలుకుము నాతోకొ.
- తే॥ అనిన మొగమున వికసనం ♦ బనువుపడఁగ
నాత్రివక్ర యపక్రమం ♦ బగు పథమునఁ
గాలిడుచుఁ బల్కె నీయెఱుం ♦ గనిది కాదు
దేవి ; నీ వేల మఱచితో ♦ తెలియఁబడదు. ౧౧౫
- క॥ నెఱిఁ గప్పిపుచ్చెదో నీ, వెఱిఁగియు నెఱుఁగనిద పోలె ♦ హేళనమునకై
మఱువుపడునదియె యెటు లే, మఱితో యయ్యర్థ మెఱుక♦మయిమయినుండకొ.
- చ॥ వినిచెద నీకు నవ్వెరవు ♦ విత్తమ విత్తమ యైన నిప్పు డీ
వునుఁ బరీకింపు మింపునకుఁ ♦ బోలునపో యని నిశ్చయింపు మొ

య్యనఁ బొనరించి భద్రముల ♦ నాదటఁ గాంచు మొకించుకంతయున్

మనమున సంశయింపకుము ♦ మానముఁ బ్రాణముఁ గావు మిమ్మెయిన్. ౧౧౯

అ॥ అనఁగ సెజ్జనుండి ♦ యత్తలోదరి లేచి, యాదరమున దాని ♦ ననుమతింపఁ
జేసి యింక నీదు ♦ తెరువున మెలఁగెద, నిదె ప్రమాణ మనుచు ♦ నెంచు మెదను.

క॥ ఏసడినేనియు భరతున, కే సిరి దక్కొలుగాఁగ ♦ నెడసి రఘువరుం

డాస సెడ నడవిఁ దిరుగ సె, బాసనఁ దగునాసమాఖ్యఁ ♦ బన్నుము పొసఁగన్.

అ॥ అనుచు సమయ మొప్ప ♦ నద్దేవి నొడివిన, రాము నభ్యుదయము ♦ రాణసెఱుపఁ
గూర్చి యిట్టులనియెఁ ♦ గుబ్బ మంధర దుష్ట, వర్తనంబు వెనుచు ♦ వలనికగుచు.

క॥ పాపమువంకకుఁ బోవఁగ, నాపట్టునఁ దమక రెంత ♦ యనువరులైనన్

బాపురె; దైవము తమదెస, కేపున దొసఁ గొలయఁజేయ ♦ నెంచెన యేనిన్.

—♦ మంధర కైకకుఁ బూర్వదత్తవరంబుల స్మృతికిఁ దెచ్చుట ♦—

సీ॥ వైజయంతపురంబు ♦ పాలించు దక్షిణ, దిశ శంబరుండునా ♦ దితిజుఁడొకఁడు
శతమాయుఁ డెందు దుస్సాధుండు వేల్పుల, కతఁడు తిమిధ్వజుం ♦ డనఁ దనర్చుఁ
గోణపులం గొంటె ♦ కోణంగులఁ గూడి, పవలు యుద్ధముసేసి ♦ బడలినట్టి
వారి సుపుల రేలు ♦ వధియించుచుండు ని, ట్లవ్వాని కోల్తల ♦ కదరి చెదరి

వేల్పు లెల్లరు మొఱవెట్ట ♦ విభుఁడు నీదు

భర్తఁ బిలువంగఁ బనిచినఁ ♦ బయనమగుచు

నిన్ను రమ్మన్న నరిగితి ♦ నెలఁత నీవు

సాహ్య మొనరింతు నని సడి ♦ సన్న వెలయ.

౧౨౪

క॥ కొందఱు రాజర్షులు తన, కుం దోడ్పడ దశరథుండు ♦ కుహనాసురులన్

మ్రందింపఁ దొడరె నపు డీ, పుం దిరమై సాయమునకుఁ ♦ బూనితి వొంటన్.

అ॥ వై రివరులు బెదర ♦ సారధ్య మొనరించి, తలఁతఁ బాపి తూడ్చి ♦ తలుఁగులెల్ల
తేరి చీల వ్రాల ♦ నేరిమి నెఱపి త, క్కాల మాపదలనుఁ ♦ గడపి తబల. ౧౨౬

క॥ జయమెనసి తోనె నీదగు, నయముం బరికించి మెచ్చి ♦ నాధుఁడు నీపై
దయ వెలయ రెండువరములఁ, బయోజముఖి; వేఁడు మనిన ♦ బమ్మెరపడుచున్.

అ॥ నాకు వరములేల ♦ నాయక; నీయను, గ్రహము గలుగ నది యె ♦ కండ చాల
దా; యనంగ నతఁడు ♦ తఱిమి కోరుమన నీ, యొద్ద నునిచి తఱిన ♦ యొసఁగుమంటి.

క॥ పదఁపడి నాకునుఁ జెప్పితి, వదనగు నెడ వేఁడుకొందు ♦ నంటి మఱచి తే
మది నిలిపితి నావరయుగ, మొదవించునుఁ గర్జ మేలఁ ♦ యులికిపడంగన్.

- ఆ॥ వల్కలములు గట్టి ♦ వనవాసభేదంబు, రాముఁ డొంద నొకవ ♦ రంబు గోరు
మొకట భరతుఁ డెల్ల ♦ యుర్వరఁ బదునాలు, గేండ్లు నేలుకొంట ♦ నెన్నికొనుము.
- ఆ॥ ఎల్లకాల మనిన ♦ నిచ్చకంబులు పౌరు, షములు మున్నుగాఁగ ♦ సంభవించు
నలఁతిమైఁ జతుర్ద ♦ శాబ్దంబు లని వేడ, నాఁటి కొండాకండు ♦ నయము లేదె.
- క॥ ప్రస్తాజితుఁడై రఘువరు, డవ్రణుఁడై యేగుదేట ♦ నరయంజను నా
సువ్రతున కొండుదెసఁ ద, త్రీవ్రాటవ్యటనమున వి ♦ ధింపడె విధియున్. ౧౩౨
- క॥ ఇన్నెటిఁ దటి గడచిన మా, కిన్నేతయే చాలునందు ♦ రెల్లజనులు దా
న న్నెలవు రామునకుఁ జెడి, బన్నము పాల్పడఁగ నీకు ♦ భద్రము లొదవున్. ౧౩౩
- తే॥ నీదు పంతంబు చెల్లించు ♦ నీమగండు, సత్యసంధుండు నీపయిఁ ♦ జాలఁ గూర్చి
గలఁడు జాగేల, కడచినఁగాదు కర్జ, మింక నీబాగుపడులాగు ♦ నెనయఁ గనుము.
- క॥ ఒండన్నఁ జనకు మియ్యది, దుండటికం బనకు మేను ♦ ధూర్వహానై పై
నుండెద నీమేలెంచుచుఁ, బండిన నగుఁ జేనిపంటఁ ♦ బరిపాటిఁ గొనన్. ౧౩౪
- ఆ॥ క్రోధమందిరమున ♦ కుం జని మేల్గుగ, లూడ్చి వైచి యేచి ♦ యుత్తనేల
మేను వ్రాల్చి దృఢత ♦ మేకొని యున్న ని, న్నాదరింప వచ్చు ♦ నధిపుఁ డవుడు.
- క॥ అశ్వపతితనుజ ; నిన్నతఁ, డాశ్వాసింపంగ జేరు ♦ టారసి యత్యం
తశ్వాపదరూక్షతమై, నిశ్వసితము లొదవఁ జేసి ♦ నేటుకొన నగున్. ౧౩౫
- చ॥ అతని నిరీక్ష సేయవల ♦ దాతఁడు పిల్చినఁ బల్కరాదు స
న్నతు డయినం దెల్పఁ జను ♦ న్యాయము దెల్పఁగ వచ్చిన స్త్రధా
కృతిఁ గొను మెట్లువేడినను ♦ గీడ్పడఁ జేడ్పడి యేడ్పు మొంట స
మ్మతిఁ బొనరింప నెంచినను ♦ మానిని ; మానుము తత్ప్రసక్తులన్. ౧౩౬
- క॥ వనితా ; కుపితం జేయఁడు, నిను క్షుభితవుగా నుదీక్ష ♦ నేరఁ డొనర్పన్
తన ప్రాణము లీవని మం, తనమునఁ దలపోయుచుండుఁ ♦ దరమె తెరల్పన్.
- ఆ॥ అవల నుసుఱులైన ♦ నందిచ్చు నగ్నిలో, నైనఁ జొచ్చు విషమ ♦ యేని నమృత
మనుచుఁ గ్రోలు వరములర్థింపకయ మున్నొ, సంగి యిపుడు ద్రోవ ♦ శక్తుఁ డగునె.
- క॥ గడి దాఁటఁడు నీపలుకున, కడరొందును మందభావ ♦ వరయపు స్వకమై
యడరాఁరెడు సౌభాగ్యము, దొడిఁబడుదో యనుచు నిట్లుఁ ♦ దోడ్పడ వలసెన్.
- క॥ దై వాసురయుద్ధవరము, లావలనున మఱితువేమి ♦ యనఘాత్మిక వా
శ్రీవెలయుమణిసువర్ణ ♦ ప్రావారము లూళ్ళొసంగఁ ♦ బరిత్రోషమునన్. ౧౩౭

చ॥ నడిచెడుకర్జము ల్నుడువ ♦ నాయకుఁ డాదట మెత్తఁబాటనై
నుడులకు బందికో లగుచు ♦ నూల్కొనఁ గాంచెడుజాడ లేంచి య
ప్పుడె వరయుగ్మము న్నొడివి ♦ పూనికి మేకొనఁ బుత్రురాజ్య మ
ట్లడవికి రాముఁ బంపుటయు ♦ నాడి తథా స్తనిపింపు మంగనా. ౧౪౩

ఆ॥ ఎట్లులైన భర్త ♦ నెడపడనీక నీ, వీకథాంశ మిట్లు ♦ లెల్ల నడుపఁ
జూచితేని భరతు ♦ చుట్టమ్ములే యాదు, రెల్లనారుఁ దెఱవ ♦ యింత నిజము.

క॥ రాముఁ డరాముఁడ యగు న, ట్లామయమునఁ బడి చతుర్ధ ♦ శాబ్దము లడవిన్
నేమముసెల్లఁ జరింపఁగ, నేమెయి రాఁగాంచు వచ్చి ♦ యే మొనరించున్. ౧౪౪

క॥ కృతమూలుఁ డితఁడు గాఁ ద, తక్కుతములు నిష్ఫలము లగుచుఁ ♦ గెడయు హతామి
త్రత చొప్పుడు నీసుతునకు, సతముగ సామ్రాజ్యపదము ♦ సమవహిత మగున్.

ఆ॥ మంచికాల మొదవె ♦ మానిని; నీకింక, నడుక వలవ దవని ♦ నాధువలని
కీడు దలఁచి వలపు ♦ గీర్తింపు మేవార, లేమిసేయవార ♦ లీవరముల. ౧౪౫

తే॥ ఎల్లసంభారములు నిప్పు ♦ డీవలనున
భరతు రాజు నొనర్ప నే ♦ ర్పఱచుకొనుము
తొలుతనే రాముఁ గానకుఁ ♦ దోలు మనుము
మాన కిమ్మాడ్కిఁ దనయుని ♦ మనిచి మనుము. ౧౪౬

క॥ అని యిట్లనర్థ మర్థం, బొనరింపుచు మదికి నాన ♦ నొగి బోధింపన్
దననెఱి సెడఁగఁ గిశోరిక, యనువున నుత్పథముఁ గేక ♦ యాత్మజ మొనసెన్.

— ♦ కైక మంధర తెలిపిన కర్జంబున కియ్యకొని తత్ప్రకారంబున కుద్యమించుట ♦ —

క॥ దానిం గని తా నిట్లన, నీనెఱి యట్లుండ నెపుడు ♦ నేర్చితివే యి
పూనికమైఁ గఱపుట వి, ద్యానీతిపరిశ్రమంబు ♦ లంతలు గలవే. ౧౪౭

ఆ॥ లేరె దాసు లెందు ♦ లేరె కుబ్జలు నీదు, తెలివి తేట లొలపుఁ ♦ దీయఁదనము
నించుపలుకుబడులు ♦ నేర నొండెడఁ గాన, నింతదానవగుట ♦ యెన్నఁ డెఱుఁగ.

క॥ రా జొనరించిన కుటిల పు, యోజన నీవరయఁ గాంచి ♦ తున్నతత నే
యోజింపనైతి నెమ్మది, నీజాణతనంబ నాదు ♦ నేరమిఁ బాపెన్. ౧౪౮

తే॥ పొట్టివారికి బుద్ధులు ♦ పుట్టెడుండుఁ, బొట్టలో నను నవ్వార్త ♦ పొసఁగె నేడు
శంబరునిమాయ లటునీతి ♦ చర్చ లెదిరి, సన్న లింగితములు నీవ ♦ శంబులగుట.

క॥ వాతముచేఁ బద్మమువలె, నాతిరొ ; సన్నతపు గాఁగ ♦ నలువొందితి వీ
వీతెఱవునఁ బ్రియదర్శన, లౌతెఱవలు గలరె యుపహి ♦ తార్థ లగుచురే.

తే॥ స్కంధములఁ దన్ని యురమునఁ ♦ జాల నిగిడి
యుదరము నడంచి యీస్థగు ♦ పున్నజాడఁ
జూడ నెన్నియు దీననే ♦ చొనిపి చేసె
నిన్ను విధి యన్న యన్నయం ♦ బెన్నఁబడియె.

౧౫౫

క॥ ఉర మభినివిష్ట నుబ్బుర, మర రే ; యీస్థగువు జఘన ♦ మదనమ్ము పయో
ధరము లురువు లీనకుమను, దరము సునాభము కృశించె ♦ ద్రవ నొంది చేలీ.

ఆ॥ నిర్మలేందునిభము ♦ నీమోము స్థగు వొప్పుఁ, గూట మనఁగ రథము ♦ ఘోణ మనఁగ
దీన దానఁ గళలు ♦ దెఱఁగొందు క్షత్రియ, మతిమతార్థనయవి ♦ మర్శనములు.

క॥ ఎడ దీనిఁ గప్పదానం, దొడవుల హారములఁ గొఱత ♦ దొడరునె నీ కే
నడరెడలి మనఁగ భరతుఁడు, పడఁతీ ; యీకృతినిఁ బట్ట ♦ భద్రుఁడ కాగన్.

ఆ॥ నీదు పొడవుకాళ్లు ♦ నిడువుతొ ♦ జంఘలుఁ, గనకవసనముననె ♦ కప్పిపుత్తు
రాజహంసభంగి ♦ రాణమై నాతోడ, నడుతు మోము చంద్రు ♦ నడుకఁ జేయ.

క॥ జఘనము రశనాదామా, తిఘుష్టమై నెగడ మద్వి ♦ తీర్ణక్షౌమం
బఘ మెడలఁ దాల్చి నాతో, సుఘస్రమునఁ బొల్తు వెదిరి ♦ చొక్క వయస్యా.

క॥ నీవెడఁజయురము మోమును, శ్రీవిలసచ్చందనమునఁ ♦ జిత్రకమున మే
నావరవసనమ్మునఁ దగ, దేవతవై యుందు సాటి ♦ తెఱవలు గొలువన్. ౧౬౧

ఉ॥ జాత్యసువర్ణ చందనపుఁ ♦ జర్చయు బంగరుబొట్టు దామకం
బత్యుపమానభోగ్యములు ♦ నంది ధృతిం జదలంపి పొల్పుని
న్నిత్యము గొల్చి మందు రిక ♦ నేనని నీవని యెన్న కన్యలేఁ
బ్రత్యయముం బొనర్తు నిటు ♦ ప్రాణముపై ననుమాన మేటికిన్. ౧౬౨

క॥ సరిపడనివారి నవ్వచు, సరిరా రొకరంచు మేటి ♦ సాభ్యము మొప్పం
జరియింతు వింక నాదగు, వరిష్ట మివ్వరము ఫలము ♦ వర్తిలె నేనిన్. ౧౬౩

ఆ॥ అనుచు శయన వేది ♦ నగ్నిశిఖాకృతి, నున్న య నైలంత ♦ యత్సహనము
పలుకుబడులు నెన్ని ♦ పాపచారిణి యది, యిట్టలనియెఁ దఱుము ♦ పెఱుకపడఁగ.

చ॥ గతజల సేతుబంధనము ♦ కర్జమె యార్జనసల్పు మిప్పుడే
మతికరిరీతికిం దొడరి ♦ మానిని ; యార్జన ముజ్జగించి యీ
జతనము పెంపున న్మగని ♦ సన్న మఱల్చి తటాలున న్న
సుతపతి రాజుఁ జేయ కెడఁ ♦ జొన్నఁగఁ జాలుత్వదీ ప్పితార్థమున్. ౧౬౪

—♦ కైక క్రోధాలయమునం బ్రవేశించుట ♦—

ఆ॥ అనిన దానిఁ గూడి ♦ యప్పుడే తరలి క్రో, ధాలయమున మెట్టి ♦ హరవితతు
లెల్లయాభరణము ♦ లెడఁబెట్టి జెడ గాఁగ, గచభరమ్ము గట్టి ♦ కప్పుఁజుట్టి.

క॥ శయనించె నేల నుదురా, శయయై తనచెలుపు దొలఁగఁ ♦ జాన చెలువుఁడే
నయమున వచ్చునొ యెటులా, మయమునఁబడనగునొ యనుచు ♦ మల్లడిగొనుచున్.

—♦ కైక తన ప్రతిజ్ఞను మంధరకుఁ బెట్టుట ♦—

ఆ॥ మఱియువేమొ పూన్కి ♦ మానిని; మగని నె, య్యమునకలిమి నింత ♦ నంత నొదిగి
యుండుదాన ననుచు ♦ నొత్తి యాకుబ్బ వ, చింప దానితోడఁ ♦ జేడె పలికె.

క॥ హేమోపమ కుబ్జావా, గ్రామంబునఁ గట్టుపడి వి ♦ ధానము సెడ వి
ద్యామానితానితం బగు, శ్రోవం దిటపుపడి నిలిచె ♦ దొసఁ గదె కాదే. ౧౬౯

చ॥ మొదలిడి పూనఁగాఁ దగదు ♦ మూరత మోవఁగ రానికరమున్
బదనున వీడఁగాఁ జనదు ♦ పద్ధతి నెక్కినువారి కంచు ని
య్యది మది నెంచి మేకోనఁగ ♦ నై తినపో యిక్కఁ ద్రోతు నెట్లు లా
స్పదమునఁ జేరికాక తితి ♦ భావనసేయుదు నామనోగతిన్. ౧౭౦

క॥ మృత నైతి ననియొ భరతు నృ, పక్షి జేసితి ననియొ కడఁగి ♦ పంపెదవు హితా
హితవార్తలలో నొక్కఁ, డతివరొ; మత్కృతినిఁ గేక ♦ యాధీశునకున్. ౧౭౧

తే॥ ఏను బ్రదికినఁ దెరలిన ♦ నెటిఁగె దీవు, రామువనగతి నాసుతు ♦ రాజ్యలబ్ధి
నట్లు లొనరింతుఁ గాక కా ♦ టందె బాము, వట్టి నోటిది యనునట్లు ♦ వావిడుతు నె.

క॥ ఏ నిట భోగ్యము లెల్ల, న్మానెద భోజనము జీవ ♦ నంబును వీడఁ
బూనెద నీయాన నుమీ, చానరొ; నిజ మింతవట్టు ♦ జడియకు మింకన్. ౧౭౩

క॥ అనవుడు మఱవకు మట్టులె, యొనరింపుము మానవలదు ♦ యోజన యిది నె
ట్టన బహుదోషము లెడఁ దోఁ, చిన నేచినకినుక ననివ ♦ చించె నది పొరిన్.

క॥ రామాభిషేక మధిపుడు, నేమమునఁ బొనర్చునేని ♦ నే నుసులులతో
హేమమణిరత్నభూషా, స్తోమంబుల నెల్ల విడుతు ♦ సిద్ధము సఖిరొ. ౧౭౫

ఆ॥ అనుచుఁ బలికి దాని ♦ ననిచి యుదీర్ణసం, రంభతమము సత్వ ♦ రంబె మొగము
గ్రమ్మ సొమ్ములెడలి ♦ గ్రహతారకాదూర, యైన సౌరసరణి ♦ యనఁగనుండె.

క॥ పాతిత యనఁదగు కన్నఁ, భాతిఁ దలోదరి ప్రశస్తిఁ ♦ బాసి కనుఁగొనన్
బాతికము పాలుపడనై, యాతటిఁ జూపట్టె వికసి ♦ తాంబుజవదనా. ౧౭౭

ఆ॥ ఊడ్చినట్టినగల ♦ నుడురాజములు చల్ల, నంబరంబునట్టు ♦ లవని మెఱసె
నూర్పుగాడ్పు లొదవెనొండొండఁ దలపు ల, య్యినునిరాకపీఠకైగయుచుండె.

క॥ ఆపాపచే విదర్శిత, యై పోడుములెల్ల వీడి ♦ యధిక్యత్యము చూ
పోపక వికృత మొనర్పఁగ, నాపద పాల్గొనఁ దరుణి ♦ యవనిం బొరలెన్. ౧౭౯

తే॥ నాగనాసారు ; వింటివా ♦ నాగకన్య, నాఁగ రోజుచు నయ్యెల ♦ నాగ మగని
నాగమునవంకఁ ద్రోయనా ♦ నాగడమున, నాఁగ సమకట్టి మేల్మివి ♦ నాగ నడరె.

చ॥ బామముడి దక్క మోమునను ♦ బొట్టొకయింతయుఁ దోఁపఁ బోదు లో
కము మసిపూతగాక నెఱి ♦ గట్టిన చెల్వములేదు స్త్రీవికా
సము వెలయింపఁ బోలు సడి ♦ సన్నలు పోడుము లిట్టివంచు నే
మమున వచింపరాదు తగె ♦ మానినికోపభరం బపారమై.

౧౮౦

ఆ॥ చాన యోజమై వి ♦ చారించి యవిచార్య, మా ననర్థమునకు ♦ నాసనేసి
యర్థితార్థ మిదియ ♦ యాత్మసుఖావహం, బనుచు ననుచు జతన ♦ నడరుచుండె.

క॥ ఏణాక్షి చెచ్చి దుష్కృతి, పాణింధమ మగుచు నిగిడి ♦ భావిదశాసం
ప్రాణనము నాయదే యని, పాణసితెఱఁ గెఱుక సేయు ♦ భంగిఁ దనర్చెన్. ౧౮౩

క॥ శూన్యాగారం బట్టు ల, మాన్యంబై యంతిపురి ర ♦ మాదూరంబై
యన్యాయగతికి నెలవగు, విన్యాస ముపన్య సింతు ♦ విధమున కయ్యెన్. ౧౮౪

క॥ అంతయుఁ గనుఁగొనుచు న్ని, శ్చింత యగుచు సిద్ధివలని ♦ సిరి మంధర తా
నెంతయుఁ గడుకొనియెను సి, ధాంతిత మీయర్థ మని క ♦ దధ్వార్థితయై. ౧౮౫

క॥ ఎడనెడ వచ్చుచు, బోవుచు, బుడిబుడినుడు లొడ్లకడనుఁ ♦ బొనరింపుచు న
ప్పడఁతుక తెఱఁ గరయుచు, దో, డ్పడి తోడ్పడ కుండఁ గుబ్జపాపపునడతోన్.

—♦ దశరథుండు కైక యవరోధంబున కరుగుట ♦—

క॥ అట్టియెడఁ బట్టభద్రుఁడు, కట్టయితమైనమేలి ♦ కలిమి కలిమికిన్
నెట్టన గుదురగు తనమది, పట్టనఁ బట్టక ముదం బ ♦ పారమొనర్పన్. ౧౮౭

తే॥ సిరు లొలయ రాముపట్టాభి ♦ షేక నిభృత
మా మహాత్మవమును నభి ♦ రామ మగు వి
ధమున సమకూర్చి తనకూర్పు ♦ దయిత కెఱుక
పఱిచి నెఱిగాంతు ననుచు సం ♦ భ్రాంతిఁ బేర్చి.

౧౮౮

క॥ ఆజ్ఞాపించి సమజ్ఞా, నుజ్ఞాపనమున జనముల ♦ నూల్కొలిపి వశి
త్వజ్ఞత్వనిరతుఁ డుదితా, భిజ్ఞానము పొదలఁ జనె ని ♦ వేశనమునకున్. ౧౮౯

సీ॥ చిలుక పల్కు లొకంటఁ జిలుక మెత్తచిచ్చిత్త, ముల్కిపాటునభంగి ♦ నోటుపడఁగ
నెమ్మి యాడఁ దొడంగు ♦ నెమ్మి చొప్పడ మోహ, మాననంబున వ్రేలు ♦ నట్లు గాఁగఁ
బ్రోదిరాయంచ మెప్పన కెదుర్పడి చూపు, నడ చూఢులకు వింత ♦ నయము నేర్ప
శారికాసంతతి ♦ చదువు విద్దెల మేలి, ప్రస్తారములు చొక్కు ♦ పాటు గూర్పఁ

బూవుపొదరింటి పొరువునఁ ♦ బొదలు కొదమ
తేటి సయ్యాట బిట్టురి ♦ యాట పాల్ప
డంగఁ జేయంగ నగునప్ప ♦ డంతి యంతి
పురిఁ బుడమిసామి మొనసె నా ♦ ప్రొద్దునందు.

౧౯౦

తే॥ ఎడపడక పూవులుం బండ్లు ♦ నిడెడుతీవి
యలు తరువు లొంటఁ బెనఁగి నె ♦ య్యంపుటిరవు
లొనరుపటప నౌ మేల్మిమై ♦ నొలయునెలవు
లల్ల గనుఁగొంచు నొయ్యన ♦ నరిగియరిగి.

౧౯౧

ఆ॥ పాండురాభ్ర మగుచుఁ బరఁగు నభ్రము రాహు, చరముఁ బర్వముననుఁ జంద్రునట్లు
సొచ్చెఁడై కైక ♦ సురుచిరమగు సద, నంబు డంబుమీఱి ♦ నంబుజాక్షి.

క॥ వాదిత్రగీతరవసం, వాదిశుకపికాలిహంస ♦ వల్లద్విజసం
నాదిత మామోదిత మా, రాదిత మవుదాని నొరసె ♦ రా జనురక్తి.

౧౯౩

క॥ శోకాపహచాంపేయా, శోకలతాగృహవిచిత్ర ♦ సుందరనిత్య
స్తోకసుమఫలసులక్ష్యా, నోకహసంపత్కలావి ♦ నోదిత మగుచున్.

౧౯౪

తే॥ దాంతరాజతసావర్ణ ♦ తతవిచిత్ర, వేదికాసాదితాసనా ♦ నూదితాభి
లక్ష్మభక్ష్యాన్న పానీయ ♦ లాలనోప, లాలితత్రిదివము కలా ♦ లలితమగుచు.

ఆ॥ ఒప్పు నచటు వెరసి ♦ యుద్వీతలేంద్రుండు, మెప్పు గదుర కెడఁద ♦ మెలఁతతోడి
సంగడమ్మువంక ♦ జాల్కొనం గనకాంగి, యెదురురాక తడయు ♦ పెంచుకొనుచు.

ఉ॥ బంగరువేదులం బొసఁగు ♦ పాటున రాజిలురత్న పీఠికల్
సింగపుగద్దయల్ రుచుల ♦ చెల్వము సూపుచు హంసతూలికా
సంగతిఁ బొల్చు సెజ్జలు వి ♦ శాలరసాలసలీలఁ దేల్చునా
రంగున మించు చిత్రములు ♦ రాణఁ దనర్పు తదంతరంబునన్.

౧౯౭

— ♦ దశరథుండు కైక గానరామికిఁ జింతిల్లుట ♦ —

ఆ॥ కోటిసేయువిత ♦ గొనములఁ దనరాచు, తనదుశయన మరసి ♦ తరుణి గాన
రామి కలికి కలికి ♦ రాముమేలున నేమి, విధము పథముఁ బెరయు ♦ వెరవు గొనెనొ.

- క॥ శూన్యము గా చెన్నఁడు నిది, యన్యదృశ మనఁగరాని ♦ దత్యర్థకలా
విన్యాసము లెడపడఁగా, సన్యస్తస్థితికి నేల ♦ సంగత మయ్యెన్. ౧౯౯
- ఆ॥ వరపుడ మొనర్చు ♦వామనికలు కుబ్జ, లొరయునెచ్చెలులు న♦ యొక్తు లెలయ
హెచ్చకలు సేయ♦హేరాశమగు సుమా, శమున రాక యీచలమున కగునె.
- క॥ ము న్నెన్నఁడు లే విమ్మొయి, సన్నలు ప్రాణమ్ములైన ♦ సఖి నాకొనఁగన్
గన్నెడ సేయదు రామునిఁ, గన్నకొడుకుకన్నఁ గాంచు ♦ గారా మెసఁగన్.
- క॥ శ్రీమించుమెయిని సద్గుణ, ధామం బనఁ బరఁగుఁ గాని ♦ దారిఁ దలఁగి యు
ద్దామత సెడఁ జూచునె వి, ద్యామహితకు మొక్కలమ్ము ♦ తర మై యున్నే.
- తే॥ ఇష్టమృష్టాన్నములఁ దృప్తి♦నెనసి గీతి,మాధురికి జొక్కి సత్కథా♦మంజిమమున
కుబ్బియాడు సఖిజన♦మొకఁడుఁ గాను,పింప దీవేళఁ బ్రియ యెంత♦పేర్చి సెడెనొ.
- క॥ రా రతిధులు చుట్టములును, లే రలస్తుతేపాతకులును ♦ లేమలమెలు పే
తీరునఁ దీర్చున కెక్కడు, పోరిత మింకెద్ది యెట్లు ♦ పొరయం గలదో. ౨౦౪
- తే॥ ఇంతవట్టు నే నెపు డ్బిట్టు♦లెనసి యెఱుఁగ,వై జయంతంబునకు సాటి ♦ వచ్చు దీని
నాపులోమజ కెనయన ♦ నైన నాదు, ప్రాణ మీచాన గానఁగా ♦ రామి కులికి.

—♦ దశరథుండు కైకజాడఁ బ్రతిహరిసడుగుట ♦—

- క॥ అని చింతిల్లుచు నెట్టన, దనశయనస్థలము దలఁగి ♦ తత్పరత న్నే
దినినాథుఁ డవలఁ జని యడి, గెనుఁ దాఁ బ్రతిహారిఁ గాంచి ♦కృపణత దోషన్.
- క॥ అర్థపరత దుండగమున, కర్థి న్నేకొంట దుష్ట ♦ మావర్తన మ
త్యర్థ మలవడుట పాండి, త్యార్థము సెడఁ జూడకున్నె ♦ యని యెంచునెడన్.
- ఆ॥ అదియుఁ బలికె నలికి ♦ యయ్య; యేమయ్యెనో
యెఱుఁగఁ దామసించి ♦ యేణనయన
క్రోధమందిరమునఁ ♦ గొనకొని యల్లాడు
చున్నయది తదిచ్చు ♦ నొరసి కనుము. ౨౦౮
- క॥ అనఁ దనగుండియ ఝల్లన, జనవిభుఁ డల్లనఁ దదుక్తి ♦ సంగతి నచ్చొ
టున కరిగి కాంచె నక్కాం, చనాంగి యాయున్నతెఱుగు ♦ సంజ్వరపడుచున్.
- తే॥ పెద్దకాలంబు మనిన యా♦పెద్ద వయసు, దానిఁ బ్రేయసిఁ బ్రాణప ♦ దంబుకన్న
మిన్న యనుకొన్న యన్నల♦మిన్నఁ గనె న,పాపుఁ డప్పాపసంకల్ప♦రూపరయక.
- చ॥ తెగువడి నేలపైఁ బడిన ♦ తీవియ చాయఁ గృతంబు వోవఁ బె
న్వగఁ గొని నాకలోకగతి ♦ వాసిన దేవతగీతి ధూతయై

- నొగిలెడు కిన్నరిం దొడరి ♦ నొవ్వునఁ బ్రచ్యుతయైన యచ్చరన్
మొగియఁగఁ జాలి జాలికగు ♦ ముగ్ధఁ గనుంగొని యార్తమూర్తియై. ౨౧౧
- తే॥ శంబరాంతకుఁ డలరున్ః ♦ సంగమునఁ బొసంగజేసిన ముముమామ ♦ జాడ నెఱయ
భ్రష్టయగు కష్ట మత్తజీఁబాదుకొనిన, నాతఁ డుమ్మలికం బందె ♦ నలరుఁబోడి.
- క॥ వలఁ బడిన హరిణి చాడ్చున, నలమటపడుచున్న తనప్రి ♦ యాంగనఁ గని య
ట్లవడియె దానిదశ క, య్యలాధిపుఁడు మేలు దలఁగ ♦ నిందునిభాస్యా. ౨౧౩
- క॥ పొరిపొరి లులితవ్యాకుల, తరసత్వరితాక్షుఁ డౌచుఁ ♦ దరలాక్షి తెఱం
గరసి తెరువొరసి కాకీ, నెరి దీర్చు దరమె యనుచు ♦ నెరయఁగ నగుచున్.
- ఆ॥ మృగయువిద్ధ యగుచు ♦ మిడుకు కరేణుక, నాకరేణునాధు ♦ నట్లు పొదివి
పాణి పొడవుసాచి ♦ పరిమర్చన మొనర్చె, ద్రస్తచిత్తుఁ డగుచుఁ ♦ దరలనయన.

—♦ దశరథుండు కైక నూటడించుట ♦—

- క॥ ఆననితతోడఁ గాముకు, డై వసుధాధిపుఁడు వలికె ♦ సంగన; క్రొత్తన్
నీవలనునఁ గన్పడె ము, స్త్రీవిధమగు నలుక గలదె ♦ యెఱుంగ నె నిన్నున్. ౨౧౬
- సీ॥ దేవి; ని న్నెవ్వారు ♦ తిట్టిరో తెలుపు వి, మానిత వైతివే ♦ మానితాంగి
భూశయానతి కేమి ♦ పొసఁగెనే సుకుమారి, కల్యాణి కల్యాణ ♦ కాంక్ష వలదె
ధూళిబుంగుడువడ ♦ దోచెనే తొయ్యలి, భూతోపహతవైతె ♦ పొలఁతి; నేడు
పాల్పడెనే సాధ్వి ♦ పైత్యవికారంబు, కలఁగఁబాటితె యొండు ♦ కారణమున
నిచ్చ లన్నియుఁ దీర్పంగఁసీతఁ డుండె, వైద్యు లున్నారు మాంత్రికుఁల్యాసిగాంతు
రెఱిగి నీ విట్లుగా ఫలఁమీమి గలదు, పలుకు మొక్కింత నాదగుఁప్రతిభ గనుము.
- క॥ చిత్తప్రమాధినివ కా, నిత్తటి నీవొదిగియుండ ♦ నే నవమతిమై
నొత్తిల్లఁగ నగుదున కా, కిత్తెపు లెడలింప నాదు ♦ రెవ్వరు చెపుమా. ౨౧౮
- ఉ॥ ఎవ్వని కేప్రియం బిడఁగ ♦ నెంచితి వమ్మెయి మేలెఱింగి నీ
కెవ్వఁడు విప్రియంబు దన ♦ యిక్కటలెన్నక చేసె నన్నియు
నొవ్వక తెల్పు తావకమ ♦ నోరథము ల్పనిగొమ్ము లెమ్ము నీ
నవ్వుమొగమ్ము సూపు మెద ♦ నాసాదఁ బాయఁగఁజేయు మింకిటన్. ౨౧౯
- తే॥ ఉల్లమునమెత్తనకు నిది ♦ యుచితమగునె, కలికికన్నులపై నేలఁకార్మతంబు
పొలఁతి; లేదీవె యిమ్మేను ♦ పొలియదటవె, యిట్టిచలపాదితనమున ♦ కీవెతలకు.
- క॥ నాదుఃఖముఁ జెనుపఁగ నిటు, మేదినిపైఁ బొరలె దేమి ♦ మేలిది నీకీ
రోదనము వలనె పాపమ, కాదే యాత్మోపఘాత ♦ కర్మం బనఘా. ౨౨౦

తే॥ దండ్యుఁ జేయంగఁ జూతు నదండ్యునేని,దండ్యునేని ఘటించు నదండ్యుఁ గాగ
నిభ్యుఁ గావించు నిర్వేన ♦ నేని ధనికు, నిస్సవిఁ బొనర్తు నీయూన ♦ నెఱయనైన.

క॥ ఈయెడ నీయెడఁ ద యభి, ప్రాయం బెడసేయఁ జూడ ♦ భద్రాష్మిక; యా
త్మీయంబగు జీవిత మెపు, డేయచువుననేని నీయ ♦ దే యనుకొనుమా. ౨౨3

తే॥ తనబలఁగ మెల్ల నీదగుపచుపు సేయఁ, బచుచువాడ నే నమ్మెయిఁ ♦ బరఁగువాడ
సంశయింపంగ నేల నా ♦ చంద మరయఁ, జాలవైతివొ నేటి కో ♦ చంద్రవదన.

క॥ ప్రాచీనులు పాశ్చాత్యు ల, వాచీనులు నాఁగఁ బరఁగు ♦ వార లుదీచ్యుల్
నాచాతురి మేల్గొంచుచు, వాచావశత న్మెలంగు ♦ వారల కారే. ౨౨౪

క॥ వంగమగధకోసలమ, త్స్యాంగాంధ్రకలింగకాశి ♦ కావంతీశుల్
పొంగుచు నర్పించు ధనము, లంగనరో ; కోరు మొసఁగి ♦ యార్తి దెరల్తు.

క॥ ఏ నొనగూర్చెద నీదగు, పూనికికిం దగుఫలంబుఁ ♦ బున్నెముపై నెం
దేనియు శపథ మొనర్చెద, మానినిరో ; యీచలమ్ము ♦ మాని నెగడుమా.

చ॥ కువలయమెల్ల నేలుదు న ♦ కుంతితలీల విపక్షులంచు లే
రవనిజను ల్జనాధిపులు ♦ నానతివేచి చరించువార లి
ట్లవునది తెల్లమే కదె త్వ ♦ దాంతరవృత్తి గుదించుకోర్కి- నొ
య్య వివృతిసేయు మయ్యది క ♦ రామృతమయ్యెడు నంచు నెంచుమీ. ౨౨౫

తే॥ ఈయరాని దటంచు లే ♦ దెండుఁ గలుగు, నేని నెట్టిదయేనియు ♦ నెంచి వేడు.
మెల్లదేశంబులం దానియిరవు లొరసి, తెచ్చి యిచ్చెద నింకిటఁ దెలివి గనుము.

క॥ ఆయాస మేల యీతఁ డ, నాయాసమ కాఁగ వశ్యుఁ ♦ డై యుండ శుభో
చ్ఛాయగుణ ; శపథ మొనరం, జేయఁగ మెత్తువొ వచింపుశీఘ్రమె తెలియన్.

ఆ॥ లెమ్మ లెమ్మ నీభయమ్ము నాకెఱిగింపు, మిమ్ముగనుము పలుకునమ్ము మెలమిఁ
జకితురాల ; యేల ♦ జాల మేసెరింపఁ, జాల సంక సాలి ♦ లీల కగుము. ౨౨౬

క॥ నీహార్ద మలుఁగు వుచ్చెద, నీహారం బంశుమాలి ♦ నెఱి నొ డ్డెదలో
నూహోహాము లుంచకు, మోహరిసాహరిగఁ బెనఁగు ♦ ముల్లాసముతోన్.

క॥ అని యూరడిల్లఁ బలికిన, వనజేక్షణ యుల్లసిల్లి ♦ వల్లభుఁ డెట్లుం
దనవలపువలనుఁ జిక్కెన, యని రోసము దీఱఁ దేఱ ♦ నైనవగ తగన్. ౨౨౭

అ॥ విఱ్ఱవీగి ముసుపు ♦ వెడలించి కుబుసంబు, వుచ్చి వెడలు పాప ♦ పొలుపు దోష
నాధుపైనిఁ జూడ్కినాటె విసముఠోడి, కోట యదియ కాఁగఁ గువలయాక్షి.

—♦ కైక తనయభీష్టముఁ గూర్చి భర్తతోఁ బ్రసంగించుట ♦—

క॥ విభుఁడు తనయురినిఁ గంతం, బభయత నిడఁగామశరభ ♦ యాకంపితుఁడై
శుభ మిదెపో యని యిట్లనె, విభీతహరిణాక్షి పాప ♦ వినిభృతయగుచున్.

ఉ॥ నాయక ; నాదుసంగడము ♦ నాటికి నేటికి నీవెఱుంగవే
త్రోయఁగరానికోర్కి మదిఁ ♦ దోచి కుదింపఁగ నొండు గానలే
కీయగడొందఁ బాల్పడితి ♦ నింతియ కా కెపుడెవ్వరేనియుం
జేయఁగ నోపువారె తమ ♦ చేటున కొగ్గి క్రుధావమాననల్. ౨౩౬

క॥ నాయెడకు వ్రేలుసూపఁగ, నోయధిపా; కలఁడె యొండు ♦ యోజంపకు మీ
నీయెడ నెక్కటి చక్కటిఁ బాయునె తనయిడినచనవు ♦ ప్రాభవ మెపుడున్.

ఆ॥ ప్రతిన ప్రతిన గాఁగఁ ♦ బాలింపు పాటించి, యెఱుకపఱతు నాయ ♦ భీష్మితంబు
నెగడు మెల్లగతుల ♦ నియతిమై నైహికా, ముష్మికార్థవితతి ♦ మొనయఁ గాంచి.

క॥ చేయఁ దలఁతేని శపథము, సేయుము తొలుదొలుత నాదు ♦ చింతిత మెఱుంగం
జేయఁ గల నవల నీవల, శ్రీయుత సత్యప్రశంస ♦ చెలువారంగన్. ౨౩౭

క॥ అనినఁ దసపాలి మిత్తియ యని కనఁ డాజేఁడు కర్మ ♦ మట్టిద కద య
వ్వనితఁ గొని జనితమదనో, స్మనస్కతం బులక లెగయ ♦ మలయఁగ నయ్యెన్.

క॥ కొంచె పునగ వటు పనుపడె, నంచితముగ నిరువురకును ♦ నతివకుఁ దనలో
నెంచినయంతయు నగునని, యించుక పసదన మొసంగు ♦ లే యని పతికిన్.

ఆ॥ కాముకుండు కై శిశము హస్తసంగతం, బుగఁ బొనర్చి నగవు ♦ పొలుపు మీఱ
దయితుఁ డాశుచిస్మి ♦ తం గని యవలిప్త, వైతె యెఱుకలేదె ♦ యనినయించి.

క॥ పలికె నిటు లేను నీదగు, పలుకుబడి న్మెలఁగు పెల్లఁ ♦ బాటింపవు పం
కిలశంకాకులవైతి వ, బల; యాత్మబలము గణించు ♦ వల నలఁతిపడన్. ౨౪౩

—♦ దశరథుండు కైకం దేర్ప నాపెకోర్కి దీర్తునని ప్రతిన నెఱుపుట ♦—

తే॥ లేదు నీకన్నఁ బ్రియతమ ♦ లేమ యెందు
మాన్యుఁ డటు రాముఁ డెల్ల కు ♦ మారులందు
సందియంబేల నీయభీ ♦ ష్టంబు దీర్చు
పొంటె నవ్వానిపై నానఁ ♦ బొసఁగఁ గూర్తు. ౨౪౪

౧॥ మనుజవ్యాఘ్రం డుత్తమ, మనుజులలో నుత్తముండు ♦ మర్మము లేదా
తనిఁ గాన కొకముహూర్త, మ్మును మనఁగా నోప నిక్క ♦ ముగ వచియింతున్.

చ॥ మహితుఁ డజయ్యుఁ డర్థమును ♦ మానముఁ బ్రాణము వాఁడె నాకుఁ ద
న్మహా మిపు డట్టిరాసుపయి ♦ మానవతీ; శపథం బొనర్తుఁ ద్వ.
ద్విహితము సూపి నన్నలఁచు ♦ విహ్వలభావముఁ బాపి నెమ్మిమై
నహరహముం బను ల్గొను మ ♦ నాదృతి మోపకు మాత్మసూక్తులన్. ౨౪౬

క॥ తనుఁదనవారిం దననం, దనులన్ జీవితమునేనిఁ ♦ దద్దయుఁ బుత్తున్
నిను రాముని విడనేరను, మనమున నూహింపు మీ మ ♦ మత భద్రముఖి. ౨౪౭

క॥ న న్నుద్ధరింపు మింతయు, నన్నులమిన్నొ; తలంచి ♦ యనుమానము మా
న న్నెలకొను మిన్నెటి మే, తెన్నుము మద్వచనకారి ♦ యితఁ డని యెడఁదన్.

క॥ అని స్వకమాయామృగయా, వనీమృగం బగుచు సొగియు ♦ వానిం గని మం
తన మని ధృతిగొని వాక్రు, చెప్పును దుర్వచ మనక కై క ♦ సిద్ధి కలరుచున్.

తే॥ ఆయభిప్రాయ మపుడె య ♦ భ్యాగతంబు
మృత్యువగుఁ బతికనుచు న ♦ మ్మెలఁత యలఁత
పడఁదు పడఁద్రోచె నాతని ♦ పైని విధియు
నెట్టులొనరింపఁగా మది ♦ నెంచినాడొ. ౨౪౮

క॥ అర్థార్థిని కద్దాని క, నర్థాగమశంక యొక్కఁ ♦ డా తనతలఁ పే
యర్థము రూపించెనొ యది, వ్యర్థము గాకుండ నెఱపు ♦ నయ్యది దక్కన్.

—♦ కైక పూర్వద త్తవరంబుల నుద్గడించి మగని నిర్బంధించుట ♦—

క॥ నీవచనస్థితి లబ్ధం, జావర మీశపథమును మ ♦ హాత్ములు వేల్పుల్
త్రోవక విని వహియింతురు, శ్రీనిలసితమానసముల ♦ సిద్ధం బనఘా. ౨౪౯

ఉ॥ ముప్పదిమూడుకోటులు ప్ర ♦ ముఖ్యు లమర్తులు కర్మసాక్షులుం
జొప్పడు పంచభూతములు ♦ సూన్యత నిష్ఠుఁడు నాప్రియుండు దా
నిప్పగిది న్మదీప్సితము ♦ లీయఁ దలంచి ప్రతిజ్ఞ సల్పుటం
దప్ప కెఱింగి యుంచుఁ డెద ♦ ధర్మముఁ బాలనసేయుఁ డెమ్మొయిన్. ౨౫౩

ఆ॥ అనుచుఁ గట్టుగట్టి ♦ యాగట్టివా యంత, వట్టు గట్టిసేసి ♦ వరఁదుఁ డితఁడు
సత్యసంగరుండు ♦ సర్వజ్ఞఁ డధితేజు, డని సకాము దయితు ♦ నభినుతించి. ౨౫౪

తే॥ కంఠ పాశంబు బిగియింపఁగాని యెగయ, దిమ్మొకంబు వినాశ మ ♦ త్లేనిఁ గాంచు
నంచు మెలిపెట్టి చలపటియొమెలంత, పలికె నవ్వలఁ గడు దుష్ట ♦ భావమునను.

మ॥ స్మరియింతే; బలశాస ఁడు పిలువన్ ♦ జన్మన్లు నిన్నట్లు శం
బరముఖ్యుల్ త్రిదశారు లొంటఁ బొదువం ♦ బ్రావీణ్య మొప్పార నీ

వృరుశక్తిం జెనఁగం దదీయ యగున ♦ య్యుద్వృత్తికి నోస్సలి తే
నరయం జాలితి మేలితెల్వి గననై ♦ యానందముం బొందఁగన్. ౨౫౬

ఆ॥ చాటుసేసి మేని ♦ శరములెల్లఁ బెకల్చి, యంతృభావమున ని ♦ యత్రి నగుచు
నీకు గెలుపు గూర్చు ♦ నేర్పి కీవిడినవ, రద్వయంబు త్వత్ప ♦ రంబుసేసి. ౨౫౭

తే॥ కోరి కొనుదాన నక్కఱఁగొనకొనంగ, నంటి నదియెల్ల నీమది ♦ నంటి యుండుఁ
గాదె తత్ఫల మిప్పుడే ♦ గాంచవలయు, క్షితిని నీసత్యశీలత ♦ చెల్లవలయు.

క॥ అని పదఁపడి యిట్లనె నా, తని గుండియ యవియ నవయు ♦ దశ తారసిల్లన్
గనులమెఱుఁగులు వినిర్హా, తనిర్విశేషములు నుడులుఁ ♦ దలకొనుచుండన్.

క॥ చనవుమెయి నాఁడొసంగితి, జనపతి ; వరయుగము జన్మ ♦ సాఫల్యముగాఁ
బొనరించితి ప్రతినయు నేఁ, డనుపమ మది దానిఁ గడతు ♦ ననఁబోకు మిఁకన్.

ఆ॥ ఒకట భరతుఁ జేయు ♦ ముర్వీసనాధు సా, మగ్గి సార్థ యగుచు ♦ మలయ నిపుడే
పనుపు మొంట రాముఁబదునాలుగేండ్లు వ, నాంతమునఁ దపస్వి ♦ యగుచుఁ దిరుగ

క॥ నారలచీరలు గట్టఁగఁ, గూరలు భుజియింప నతఁడు ♦ గొనకొనుచుండన్
గా రూఢి న్నిష్కంఠక, మా రాజ్యము భరతుఁ డేల ♦ నొఁగాత మిఁకన్. ౧౬౨

క॥ ఆపై వాసురయుద్ధా, మోదం బీయుక్తిఁ దన్ను ♦ మొనయం జను నేఁ
డీదారిం జను రామునిఁ, గాదన కేఁ గన్నులారఁ ♦ గనుఁగొనునంతన్. ౨౬౩

క॥ భరతుఁడు గాజ్యముసేయుచు, నిరతము నినుఁ గొలుచుచుండ ♦ నే నీకోర్కూల్
సరభసవృత్తిం గూర్పఁగ, వరముననగు మేల్మి పడయ ♦ వచ్చుం జుమ్మి. ౨౬౪

క॥ కులశీలజన్మరక్షణ, మెలయింపుము సంగరమున ♦ హీనస్థితిఁ బం
కిలుఁడవు గాకుము సత్య మ, ఖిలసారము ముక్తిఁ గూర్చు ♦ గేవలము నృపా.

క॥ ఈవిధి కీవు తలంగిన, జీవిత మే విడుచుదాన ♦ సిద్ధము సుమ్మి
యేవల నిట్టివిమానన, చావునకుం గొఱతపడునె ♦ సతఁమొకఁ డున్నే. ౨౬౬

ఆ॥ అనుడుఁ బిడుగుబోని ♦ యమ్మాట చెవినాట
బాటఁ దొఱఁగి విభుఁడు ♦ పడియె నెడఁద
బీటవాఱ నఱకఁ ♦ బెంపేదఁ గూలెడు
పాదపం బనంగఁ ♦ బద్మనయన.

౨౬౭

క॥ ఉరిఁదవిలిన జంతువునో, జ రహిసెడన్ ధరణివిభుఁడు ♦ చరమదశావి
ష్కరణమున కగమా సా, చరణ మెడ సురింగు జెలివి ♦ చనుము గాఁగన్

ఆ॥ ఉన్నరనుచు నేలఁగొరగి యాయుశ్శేష, ముననుఁ దెలివి గనియుఁమోముసూప
కెదఁ దలంచె నిట్టులే నెవ్వఁడ నిదేమి, తెను వొకండ యేనిఁ ♦ దెఱఁగుపడదు.

క॥ ఇది స్వప్నమో మోహమో నె, మృది సెడెనో భూతవికృతిఁమాన్పడితినో యొం
డెదియుం దోఁపదు తాపం, బదన మగుచుఁ గూర్చె విస్తృతాయాసంబున్.

తే॥ అనుచు నిట్టూర్పు లెడయ మ ♦ హార్తి బొరలి
విక్లబుండయి నెట్టన ♦ వెలఁదిఁ గాంచి
వ్యాఘ్రఁ గనుఁగొన్న మృగ మట్లు ♦ వ్యధితుఁ డగుచు
ధిక్కనుచు నేలపైఁ బడుఁ దెరలు మరల.

— ౨౭౧

క॥ పన్నగము మంత్రరుద్ధము, తన్నెఱుఁగక వ్రాలుభంగి ♦ తారసిలం గా
నన్నేత ధారుణిం బడి, కన్నని మిన్ననియు నెఱుకఁ ♦ గనఁ డద్రుసుతా. — ౨౭౨

తే॥ ఎట్టకేలకుఁ దలయెత్తియింతిఁ జూచి, చూపునన దాని దహియించుఁచొప్పుసూపి
రోమకూపంబులందెల్ల ♦ రోస మెగిచి, ముట్టికొన నిట్టులనియె న ♦ మూఢతోడ.

—♦ దశగఘండు కైకతలఁపు విని దాని దూషించుట ♦—

సీ॥ ఓసి; ఘాతుకురాల; ♦ యొం డెద్దియునుఁ దోఁప, కిది పాల్పడెనె కులఁమెల్లఁ గూల్ప
మది సున్న యిది మేటిఁమాధుర్యమే రాము, మాధుర్య నెడయించిఁమాటపడెదె
నీపుట్టువున నైన ♦ నీతిబాహిరవృత్తి, యింతలింతలు సేయ ♦ నెంచె నటవె
కన్నతల్లిని నిన్నుఁ ♦ గని కానఁ డెరవంచు, నాతండుఁ గీడె నీ ♦ కంధురాల
తమ్ములం గాంచి తనదునే ♦ త్రమ్ము లనెడు, వాని తప్పేమి నేనైన ♦ వరుస దప్పి
నాడనే తీవ్రవిష వ్యాళి ♦ కూడ దనక, నీవ్రసంగంబు గోరిన ♦ నెరియ తక్క. — ౨౭౪

ఆ॥ ఇంటఁ దెచ్చి యిడితి ♦ నింతదాన వటంచుఁ, గాన కగ్రసుతునిఁ ♦ గాన కనుప
మున్ను దోఁప దిట్టి ♦ మోసంబు నీదెస, నమ్మి చెడితి నింక ♦ నయము గలదె.

ఉ॥ ఏయెడ జీవలోకము మ ♦ హేచ్ఛుఁడు రాముఁ డటంచుఁ దద్గుణో
చ్ఛాయము మాటిమాటికి వ ♦ శంవదమై వినుతింప నిప్పు డే
నేయపరాధముం జొనుపు ♦ దిట్టటుసేయఁగ నెంతుఁ బాపినై
నీయసదైన సంగతము ♦ నిత్య మటం చెదమోపి పాపినీ. — ౨౭౬

ఆ॥ ఇంద టిందు యువతు ♦ లెందఱో యుపజీవు, లుందు రైన రాము ♦ నొక్కరేని
నిందితుం డనంగ ♦ నేరమ్ము మోపంగఁ, దలఁప రెట్లు వానిఁ ♦ దలఁగువాడ.

ఆ॥ కష్టురాల ; యిష్టుఁ ♦ గల్యాణగుణధాము, రాము విషువ విడుతు ♦ రాజలక్ష్మి
నెల్లరాణివాస ♦ మీనిన్ను మున్నుగా, జీవితమ్ము మీఁద ♦ శ్రేష్ఠ వగుము.

ఆ॥ ప్రొద్దు వీడి యెట్లా ♦ భువనంబు సలిలంబు, బాసి యెట్లా పైరు ♦ బ్రదుకుఁగాని
యేను మనఁగ నోప ♦ నీపితృవత్సలు, నెడసి మొక్కగడయు ♦ నింత నిజము.

క॥ నాచాపు గోరితివి ని ♦ న్నేచానలు దిట్ట రెట్టు ♦ లీచాయనుఁ బా
పాచారముఁ గఱపఁగ నే, నీచాత్మకుఁ దోచె నదియు ♦ నీనడి గనెనే. ౨౦౦

తే॥ మున్నుఁ బలికినవలుకు లే ♦ మూలఁ బడియె
బెద్దబిడ్డ సధర్ముండు ♦ ప్రేష్టుఁ డనుచు
నిచ్చకంబు దలంచితో ♦ యిచ్చమెయిన
యెపుడు గొలిపించుకొననైన ♦ హిత మరసితొ. ౨౦౧

క॥ అదె నిశ్చిత మగునేనియు, నిది పొసఁగదు పాపరూప ♦ మెడఁద్రోయుము నీ
మది దీనిఁ గుదురుపఱపకు, మదనున నే మ్రొక్కివేడ ♦ నయ్యెద సుదతీ. ౨౦౨

చ॥ భరతునిపై హితాహితవి ♦ భావన లెంతలా చూతునంచు న
న్నరయఁ దలంచితేమొ యన ♦ నంతటి కింతటిదారుణంబె పె
ల్లరునము వేళ నేడ్చుటయు ♦ నల్లరిసేతయు గొంది సొచ్చి ము
ష్కరవయి దుష్కరంబులనఁ ♦ గాంచుటయున్ స్థితిఁ బాపుకొంటయున్. ౨౦౩

క॥ చాలుం జాలు నఘంబుల, జాలుకొలుపఁ జాలునిట్టి ♦ సడి వీక్షము ని
న్నేలలనలుఁ దిట్టకము, న్నే లాలితగౌరవము క్ష ♦ యింపకమున్నే. ౨౦౪

తే॥ నిజముగా రాముడెస నీకుఁనెనరు దక్కె, నేని భరతున కిట్టిచే ♦ టెనయ నగును
భ్రాతృవత్సలుఁ డతఁడు నీపాప మోపఁ, గలఁడె చెఱుపవె వాని నఁకార్కరణమున.

క॥ మతివై పరీత్య మొదవిన, గతి సెడు నెవ్వరికి నని జ ♦ గతివారలు స
మ్మతి నెఱపుదు రది నీదెస, శ్రుతి యననై బలువిపత్తిఁ ♦ జూపెడుఁ జాలుకన్.

తే॥ పరమపావన మిక్ష్యాకు ♦ వరకులంబు, దీన ననయంబు వుట్టెడు ♦ దీనివలన
నిన్నుఁ దెచ్చినకర్మంబు ♦ నేటి కిట్లు, పండినది నాదుపాపంబు ♦ గండుకొనఁగ.

ఉ॥ రామున కిట్టిపాట్లటె ప ♦ రాత్రమవంతుఁడ యైన మేలిగా
రామున వృద్ధిఁ బొందె సతి ♦ రాణమెయి న్గొలువంగ సౌఖ్యపుం
గోమునఁ దేలునాఁడె వని ♦ గ్రుమ్మరు మంటివి నిన్ను నీతెఱం
గోము నటంచు నెంచితివె ♦ యోర్తువె రానగు యామ్యయాతనల్. ౨౦౫

క॥ నిను భరతుఁడు రాముని క, న్ను మిన్నగఁ గొలిచి మనిచె ♦ నా; యియ్యను వే
మని చేర్చితి మదిఁ దనుఁ బూ, నినపెనుభూతంబు త్రిప్పు ♦ నెరి యనఁ జనునా.

క॥ ప్రియదర్శనవై యిట్ల, ప్రియభాషిణి వైతి వేమి ♦ పెంపుగనెద వి
మొయి రాముఁ బనుప నెంచితి, వయము నయముఁ గలవె నీ క॥నాత్మవ కావే.

క॥ ముచ్చటకు భరతుమే లొకఁ, డచ్చుపడఁగ నడుగవచ్చు ♦ నాఁ గా దననొ
మెచ్చున కది రామునిపైఁ, బొచ్చెముఁ దలపెట్టి తేమి ♦ పొలుపని చెనఁటి. ౨౯౦

ఆ॥ ఇంటనేని రచ్చ ♦ నేని రాప్తంబున, నేని ముజ్జగముల ♦ నేని రాము
లోకరాముఁ దప్ప ♦ రేకకుఁ గూర్తురే, నీక తోఁచె నిటు వి ♦ వేకహీన. ౨౯౧

ఉ॥ చెట్టవు నీవుఁ దల్లివని ♦ చేరి భజించుట గౌరవంబు నీ
పట్టినదే ప్రమాణ మని ♦ పాడుట వాక్కరణంబు నిన్నియున్
బట్టి నరణ్యమం దిడఁగఁ ♦ బాల్పడె నందట నెట్లొనర్పఁగాఁ
బుట్టితొ పొట్టకింత వెత ♦ పోలునె కేకయవంశపాంసనీ. ౨౯౩

క॥ ఈయప్రియ మెమ్మెయి నే, నాయుత్తమచరితుతోడ ♦ నాడుదు మున్నే
చాయన యేనియు వానిమ, నోయుక్తికి వెలిగ నొడువ ♦ నూల్కొన నెపుడున్.

ఉ॥ సత్యము దానముం దపమ ♦ సక్తత మిత్రత శౌచ మార్జవం
బత్యయమోచనంబు ధృతి ♦ యాదర మూర్జిత మార్యసేవ సం
ప్రత్యయసాధువాదములు ♦ ఊంతి దమంబు శమంబు నిన్నియున్
నిత్యముఁ జేరి కొల్చు రఘు ♦ నేత నతండు మనుష్యమాత్రుఁడే. ౨౯౪

క॥ లాలించు భూతముల మొఱి, లాలించు న్మనుచుఁ బెనుచు ♦ నఖిలజనములన్
మేలెంచి ననుచుధర్మము, కీలెంచి రఘూద్వహుం డ ♦ కీర్తితుఁడటవే. ౨౯౫

తే॥ సత్యమున లోకముల దీన ♦ జనుల వితర
ణమున గురువుల శుశ్రూష ♦ ణమున రిపుల
దమమునను సర్వభూతసం ♦ తతుల సాంత్య
నమున లోఁగొను నన్నిట ♦ సుమహుఁ డతఁడు. ౨౯౬

ఆ॥ దేవదేవనిభుఁడు ♦ తేజస్వి యఖిలాభి, రాముఁ డట్టిరాము ♦ దీమసమునఁ
జెఱుతె జెఱుతు నన్నుఁ ♦ జెడుదువు తాఁ జెడ్డ, క్రోతి వనము సెటిచి॥కూలినట్లు.

క॥ మునినుతుఁడు ఋషివరాభుం, డనయము ధర్మైకలాల ♦ సాత్ముఁడు జగతిన్
ఘనుఁ డెటొ పుట్టక పుట్టెనుఁ, గనుకని దుర్భవకు నీకుఁ ♦ గష్టుం డయ్యెన్. ౨౯౭

క॥ ఆతనిగుణసంపత్తికిఁ, జేతోగతిఁ బొదలుప్రజలు ♦ క్షితినాధులు నేఁ
డేతద్విప్రియ మొదవఁగ, నీతలపై నేమిమోప ♦ నెలకొనువారో. ౩౦౦

క॥ నాకెదియును గతి లేదిక, నీకతనన్ రాముఁ బాయు ♦ నెరి చొప్పడినన్
లోకముల వార్త రిత్త వ, రాకవరాటికకు సాటి ♦ రాక నశింతున్. 300

తే॥ ఆయహింసాధ్యు నాధు ద ♦ యాసనాధు, నాకృతజ్ఞుని విడనాడ ♦ నధమగతియ
కాని వేటొండు లేదు నీకర్జ మసదు, వెడమతి మరల్చుకొనుము ప్రవీణ వగుము.

ఆ॥ పెద్దవాడ నైతి ♦ బ్రీతిమై నేలితి, నాతురత్వ మింక ♦ నందుతటియు
నయ్యె నేటి కేల ♦ యస దనిపించెదు, నాదువిన్నపంబు ♦ నాతి వినుము. 303

క॥ మేలుకొను మనద నీతని, నేలుకొనఁ బ్రసన్న వగు మ ♦ హీనశుభకృతిం
బాలుకొనుము కెంగేలం, గీలుకొనం జేయు మధిసు ♦ కృతగతి సుధృతిన్. 304

ఆ॥ సాగరాంతయైన ♦ జగతి నేయవి నీకు, మెచ్చు వచ్చునవియె ♦ మెలఁత యిపుడ
తెచ్చియిచ్చువాడ ♦ మచ్చికమై నవి, యన్నియును నెటింగి ♦ యెన్నికొనుము.

క॥ నే దోసిల్లాగ్గితిని నీ, పాదము లర్చించువాడఁ ♦ బరిభవ మింకం
గా దగ్రతనయునకు నీ, వే దైవమ వగుచు నభయ ♦ మిడు మిమ్మెలయన్.

క॥ శరణమవై రాముఁడు త్వ, చ్చరణము లర్చింప భరతు ♦ సౌభ్రాత్రమునన్
వరసంపద్వహుఁ జేయఁగ, సురతానన మనుము ప్రథిత ♦ సూన్యత వగుచున్.

ఆ॥ ఇందుముఖులొ యెన్ను ♦ మిం దధర్మము నన్నుఁ, జెందకుండ మేలి ♦ సిరి దొలంక
వంక లేక బ్రదుకు ♦ వాడ నీవాడ నీ, వంక నుభయకీర్తి ♦ వఱలఁ గలదు.

చ॥ అని వ్యసనాభితప్తుఁ డయి ♦ యాడెడువానిఁ జలించువానిఁ జే
తన వెడఁబ్రాకు నట్లగు వి ♦ తాకునఁ గుండెడువాని ఘూర్ణ మా
ననయనుడై నయం బెడలి ♦ నాల్గుదెస ల్లనువాని నమ్మహా
జనపతి తుదదృష్టి గనఁ ♦ జారువిలోచన రౌద్రమూర్తియై. 305

క॥ పొరిపొరి శోకార్ణవ పుం, దరిఁ జేర్పు మటంచువేడు ♦ తరమున పానిన్
దరుణి యలఁతి లోగొని సత్వరముగఁ బరుసములు వలుకఁదలపడెగడకన్.

— ♦ కైక మగనిఁ దూలనాడుట ♦ —

ఆ॥ వరము లొసఁగి యిట్లు ♦ వావిడిచి తపించి, యేడ్వ నీకుఁ దగునె ♦ యినకులీన;
యేను ధర్మపరుడ ♦ నిందఱలో నని, యెట్లు నిలిచి శీర్ష ♦ మెత్తఁగలవు. 306

చ॥ పలువురు పెద్ద లేర్పడి స ♦ భ న్నినుఁ గూటిచి ధర్మపారగుం
డలఘుఁ డితండపో యనెడు ♦ నయ్యెడ నాడుము కైక కే వర
మ్ముల నిడినాడ నన్మనిచె ♦ ముగ్ధ పదంపడి దానియక్కఱల్
దలఁగ దలంచినాడ నని ♦ తా రపు డెద్ది వచింప నెంతురో. 307

తే॥ రాచకొలమున కిటు కావి ♦ రంగు రాయఁదలఁచినాడవపో దీన ♦ ధన్యతముఁడ
వౌడువీనాఁడ మెరమెచ్చులఁడ జొచ్చి,తిప్పుడ తొలంగఁజూచితిం ♦ కేమిగలదు.

ఉ॥ శ్వేనకపోతశై బ్యకథ ♦ చెప్ప నొకప్పుడు విన్నవాఁడవో
మానితొ మాన్యుఁ డాతఁడు స్వ ♦ మాంసముఁ బక్షికిఁ గోసి పెట్టె నొం
డైన యలర్కనాముఁడు ని ♦ జాక్షుల విప్రైన కిచ్చి ముక్తికిం
బోనయినాడు సత్యమునఁ ♦ బోలఁడు నిన్నొకఁడేని వారిలోన్. 308

ఆ॥ సాగరంబు కడచి ♦ చన దొకప్పుడు వేల, మనకొలంబువారి ♦ మనువు గొన్న
యదియ కాదె యదియు ♦ ననవలె నినుఁబోటి,యంద పొడమియిట్టు ♦ లగుటలరసి.

తే॥ సత్యమును ధర్మమును నెట్లు ♦ చనిన నేమి,రాము రాజ్యమునం దిడు ♦ రహినిఁబెద్ద
రాణి కోసలుక న్నెతో ♦ రాణనెఱయఁ,గూడిమనవచ్చు ♦ నొండొంటఁ ♦ గొఱతలేదు.

క॥ నిచ్చలగు కోసలాత్మజ, యిచ్చక మొకఁ డిచ్చఁ గూర్చి ♦ తేమి వలపొ యే
మెచ్చులు సూపెనొ యిటులనఁ, బొచ్చెము లే దేల పలికి ♦ బొంకెదవు నృపా.

తే॥ అది యసత్యమొ సత్యమో ♦ యరయ ధర్మ
మో యధర్మమొ తెలియంగ ♦ నోపఁ గాని
నీప్రతిజ్ఞాత మర్థంబు ♦ నీటఁ గలిపి
నెఱిగని సుఖింపఁ దలఁచుట ♦ నీతిగాదు. 309

క॥ ఇక నీదుసంశ్రుతంబున, కొకట వ్యతిక్రమ మొనర్ప ♦ నొప్ప దదియ వా
రక ఘటియింపుము కాదన, వికల్ప మని లేదు దీన ♦ వేయునొసఁగినన్. 310

ఉ॥ అంజక నీవు కోసలసు ♦ తాత్మజు రాజు నొనర్ప నర్థమై
నంజలులం గ్రహించుచు వ ♦ రాభయహస్తము లాపె సాఁపఁ జే
రం జని కొల్వకే బ్రదుక ♦ రా దని యే నరుగంగ వైచుకూ
డుం జవియకానె యంచని యె ♦ టున్ భృతి మానుటె నిశ్చయించితిన్. 311

ఉ॥ కావున నీతలం పరయఁ ♦ గా వల నొననరాదు నాకు నేఁ
డేవగనైన రాముని వ ♦ నేందిరఁ గూర్పఁగఁ జాలెదేని మే
లావిధ మొల్లకున్నఁ దన ♦ యాత్మజుపై దనపైని నొట్టు సు
మ్మావల నేమి యన్నఁ గల ♦ దా ; తలఁ దార్కొనుదారి కొగ్గఁగన్. 312

క॥ దాఁపటిక మిఁకేటికి నీ, వీపగిది న్నీదుహితులు ♦ నీక్షింప వినం
బేపారఁ గ్రోలి యుసులులఁ, బాపెదఁ జూ బ్రదుకఁ గలవె ♦ పడయుసుఖమ్ముల్.

- ఆ॥ రాజు రాముఁ డైనఁరామమాతం గొల్చి, యొక్కనాఁడ యేనిఁనూర్పుఁబుచ్చుఁ
జాలఁ గాన నతనిఁ ♦ జయ్యనఁ బనిచెదొ, నాదుచరమదశఁ గ ♦ సంగ నగుదొ.
- చ॥ అని వెలిపుచ్చి వానిబ్రదు ♦ కాటడిపెట్టఁ దలంచి యూరకుం
డెనుఁ బ్రియభావ మెక్కడిది ♦ డెందమున న్నెనరే హుళక్కి గా
ననయము సంగనాజనమె ♦ యట్టిద యశానన మున్న కాపిశా
యనమదమ త్తమా కపి నిఁ ♦ కంతలు సేయదె భూతవృత్తియున్. 3-౨౪
- క॥ అలుగులపడు పతిఁ గని తా, నలుఁగుడుపడ దింతయేని ♦ నాల్కకుఁడే దే
పలుకుబడియుఁ బాపమునకు, నులుకుసడియుఁ దోఁపఁ బోవ ♦ దువిదవలనునన్.
- క॥ ప్రియ యప్రియవాదినియై, దయలే కటు దన్నుఁ గూల్చు ♦ దారిఁ దలఁగ కా
మయ మనఁ దార్కొన నరపతి, నయ మేదం బలుకురాక ♦ నవయం జొచ్చెన్.
- ఉ॥ ఆయశుభానువాదముల ♦ నాతఁడు విన్నపుడే ప్రతిష్ఠ పో
నాయె నిఁకేటిజీవన మ ♦ యారె ; వనంబునఁ బెద్దబిడ్డ య
న్యాయవిధిం జరించుగతి ♦ యా ; యని పాయని వెట్టిమోహ పుం
జాయనె లోయఁ గూలె నటు ♦ జాయఁ గనుంగొనె విహ్వలాత్ముఁడై. 3-౨౫
- క॥ భరతన సిరియుఁ ద్రిలోకీ, భరతత్పరు రాము నడవి ♦ పాల్యేతయుఁ ద
న్విరసు నొనరింపఁ బతి య, వ్యరుసం బరుసదనమునను ♦ వగసెడకున్నే. 3-౨౬
- మ॥ పిడుగుం బోలినదైన యాశుషి యెద న్భేదింపఁ జెన్నేదఁ జే
డ్పడెఁ జెట్టట్టుపడె న్వికారపడె నా ♦ పై శక్తి సారంబుఁ గో
ల్పడె దానిం గనుచూడ్కి నిల్వ నెదియో ♦ పాపంబు చూపట్టెనన్
సడికిం జొప్పడె వాఁడు వాని విధి యే ♦ సన్న న్నిరీక్షించెనో. 3-౨౭
- క॥ రామా; యను సద్గుణగణ, ధామా; యనుఁ దద్గుణాస్థ ♦ తవులున నిది నా
నోమా యను సరజీవిత; నోమాయనుఁ గాని తేఁడు ♦ నూల్కొనఁ డబలా.
- తే॥ ఘోరమా దాని వ్యవసాయసార మరసి, తీటఁగారాని తనదుప్ర ♦ తిజ్ఞ నొరసి
కోరలూడ్చినయురగమై ♦ క్షోణిజాని, యారభటి మాని యల్లన ♦ ననియె నిట్లు.
- ♦ దశరథుండు కైకతలంపు గూడనిదని భయనయప్రసాదంబుల బోధించుట ♦—
- సీ॥ ఇయ్యనర్థం బర్థ ♦ మే యని బోధించె, నేనీచురాలు ని ♦ న్నెఱిఁగి యెఱిఁగి
భూతోపహతచిత్త ♦ పోల్కి సిగ్గెడలితి, వాడుపుట్టువుసన్న ♦ నాడ వెదియు
బాలవకా నాఁడు ♦ పరఁగినశీలంబు, నేఁడు ప్రోడవు గాఁగ ♦ నెఱిఁ దలంగె
నింతలో గామునం ♦ దేమి తప్పరసితి, మున్నేమి మేలెంచి ♦ మూఁగవైతి

మగనిమనుపంగ లోకసమ్మతము వడయ, భరతు నిజధర్మనిరతు నపాపరతునిఁ
జేయఁ జూచెదవేని నీచెడ్డతలఁపు,మాని యికనైన సద్వృత్తిమహిత వగుము.

క॥ నావలనున రామునిదెస, నేవిధ మగు కష్ట మసద ♦ యేనియుఁ దోచెన్
దీవరపడెదు నృశంసక, భావా; తుద్రస్వభావ; ♦ పాపోద్ధ్రావా. 333

తే॥ తొంటినోములకొఱత నొద్దుష్టబుద్ధి, బాప మన కిట్లు దయమాలి ♦ పట్టుపట్టి
తింతయే తమ్ముఁ డన్నతోనెడసి యేలఁ,డెల్లయిల నన్ను ముంచె దీవెట్టులైన.

క॥ నీతప్పేర్పడుఁ గాక వి, నీతుఁడు భరతుండు నీదు ♦ నిర్దయకృతినౌ
పోతరమునఁ బోనొల్లఁడు, పాతకరహితుండు వాని ♦ భావిత మసదే. 334

క॥ ధర్మమున రాముకన్నను, నిర్మలుఁ డన నెగడు నతఁడు నీదుష్కృత పుం
గర్మము విని కని రోయఁడె, మర్మములే దింతవట్టు ♦ మహితమ చుమ్మా. 335

క॥ పినతల్లి వరమునకునై, వనమున కీ వరుగు మనుచు ♦ వరసుతుముఖచం
ద్రుని రాహుగ్రస్తునిఁ గా, బొనరింతునొ నీదుపాప ♦ పున్నడ కతనన్. 336

మ॥ మన నెట్లో చిరకాల మేలె మహి సా ♦ మాజ్యమ్ము మేలెంచి రా
ముని తేనిం బొనరింతు నిక్కమని యి ♦ మ్ముల్లార్చె నిష్టేల పొ
మ్మనుటన్న న్నునుఁ బిల్చి తెల్పు మనిన ♦ న్నా; వారి కేమందుఁ గై
కను మెప్పింపఁగ నిట్లుసేసితి ననన్ ♦ గాదంచు నోనాడరే. 337

క॥ తతసామంతహితపురో, హితముఖ్యులు నగరజనప ♦ దేభ్యులు నను స
మ్మతి వేడ నిడినవరమున, కతిక్రమం బేవిధమున ♦ నరసెడు వాడన్. 338

తే॥ వృద్ధులు బహుశ్రుతులు నైన ♦ పృథ్విపతులు
బాలిశుఁడు వీడనఁగ నాన ♦ పరహత యగు
సేనగా నింతవట్టు నా ♦ చేసినదియుఁ
బొల్లువోవదె యింకిటఁ ♦ బున్నె మున్నె. 339

క॥ నీసంకల్పం బరసియ, నాసంగరమే వరంబు ♦ న్యాయమె జగ మ
ట్లాసపడ వల్లె యని యి, ట్లాసత్యము వీడ నిహప ♦ రార్థముఁ గలదే. 340

క॥ బిడ్డలులేనియెడం దన, కిడ్డచనపు మూటగట్టి ♦ యీనాఁ డిమ్మే
లడ్డపఱప నెంచితి వీ, గడ్డుతనము జగతి నెందుఁ ♦ గన వినఁ గలదే. 341

ఆ॥ సత్యమేని నిది య ♦ సత్యమే కాఁగల, చెల్లవారిఁ బిలిచి ♦ యిమ్ము లొసఁగి
రాముఁ దోలి తము నిరాకరించి తెరల్ప, బ్రదుకు నీవు నేనుఁ,బడయఁ గలమె.

తే॥ ఏమనునుఁ గోసలాత్మజ ♦ యింత సేసి

యేమనుచుఁ గాంచువాడ నా ♦ యింతిమోము

హాప్రియంవద, ప్రియపుత్ర, ♦ యార్జ్య, ప్రీతి

కామ నామన మరయుఁ ద్రి ♦ కాలములును.

388

ఉ॥ పట్టపుదేవి నంచు నొక ♦ పట్టున గర్వము లేదు మైత్రి నే

మట్టున వీడ దేననిన ♦ మాట శిరమ్మునఁ దాల్చుఁ బున్నె పుం

గొట్టునఁ దోడ్పడుం దనదు ♦ కోర్కుల కిమ్మగుమేల్చి సూపుఁ దా

నట్టన దేర్పనేర్చు సతి ♦ నెమ్మది నిర్మల మొందుపాటియే.

389

తే॥ తానె సఖి యన వాసినా ♦ ధర్మపత్ని, నాగఁ దోడనఁ దల్లియు ♦ నాగ నెగడు

నర్హురా లది నీదునెయ్యంబు కతన, దాని సత్కారమునఁ గూర్పఁదలఁప నైతి.

క॥ నీవలనిపక్షపాతము, నావెతలకు మూల మయ్యె ♦ నవసి యపథ్యం

నేవాఁడు సేయు దాననె, చావెనయున కాదె యట్టి ♦ జడమతి యెందుక. 392

క॥ రామున కేనొనరించిన, యీమెయివిప్రకృతి నెంచి ♦ యేమందురు త

త్తేమ మరయుతన్మాతలు, బూమె లితనినడత లనుచు ♦ బ్రుయ్యఁ బలుకరే.

తే॥ ఇంక నను నమ్మునె సుమిత్ర ♦ యిందఱకును, నెరవుపడువ్రాత వ్రాసె నాకివిధికృతి

యింత యెఱిగినజన మెల్ల ♦ నీసడింప, బ్రదుక నేమగుఁ జననేమి ♦ బాగు గలదు.

క॥ ఆతురతం బెంచేదం, గాతరయై యింకనేమి ♦ గల దిది యిటుగా

నాతెరు వేగతి కానని, ప్రీతి నెడఁగ నాపె బిట్టు ♦ పెలుకుఱకున్నే. 390

తే॥ ఆ; జనకపుత్రి విను నప్రియద్యయంబు, దేవిగా నర్హ సుగుణ భర్తృప్రియాత్మ

యేను జనుట వనికి రాముఁడేగుటయును, గలదె లోకమునందు నీకష్ట మెందు.

క॥ శోకించుచుఁ బ్రాణముల న, శోకార్హ క్షపింపఁజేయుఁ ♦ జువ్వె యకట; య

ప్రాకృతమూర్తి గుణాధ్య శు, భాకిరుడగు రాము ప్రాణ ♦ మయ్యదె కాచే.

ఆ॥ ఇట్టినాదుబన్న ♦ మెంచి యావత్స యా, పత్సముద్రముననుఁ ♦ బడదె చిక్కి

కీర్తనీయ రాముఁ ♦ గిన్నరి కిన్నరు, నల్లుబాసి యొంటి ♦ నడలి యడలి. 393

క॥ తన తోడిచెలియలని మే, లెనయింపఁగ నైన యదియ ♦ యెడరున నెడయం

జనుకీడు గోరితివి నీ కనయము నయ మనుచుఁ గలదె ♦ యాటడి తక్క. 394

క॥ జనకునిబాంధవమున స, న్న నె జనకజ చెల్లెలనుచు ♦ ననుచు పెరిమ వి

న్ననువున నీస్నుషఁ గొని నిను, ఘనతకు దెచ్చునది యదియుఁ ♦ గానవు కుమతీ.

తే॥ ఏను జీవింతు ననుకొంటి ♦ వేమొ రాముఁ, డడవి కేగంగ సీత పె ♦ డ్లడలుచుండ
విధవనై యాత్మసంభూతు ♦ నధముఁ జేసి, యేకతం బేకరాజ్య మ ♦ ప్డేలఁ గలవు.

క॥ ఎంతటి దుఃఖం బిది నా, కింతటనె తటస్థ మయ్యె ♦ నేమందును సా
మంతుడనయ్యుఁ ద్వదీయదు, రంతోక్తుల వినుచు నోర్పు ♦ టలవడె ననఁగన్.

ఆ॥ అసతి వీవు సతివ ♦ యనుకొంటి రూపిణి, వగుటఁ జేసి లోని ♦ దై నవిషముఁ
గనక మిదిరఁ ద్రావి ♦ కడగండ్లుపడునరు, నట్టులైతి నింక ♦ ననినఁ గలదె. 3౫౮

క॥ అన్యతంబగు సాంత్వనమున, ననుమోదితుఁజేసి చంప ♦ నై తివి గీతి
ధ్వనివశమున మృగమును లోఁ, గొని శబరాంగనయుఁ గోలఁ ♦ గొట్టున కాదే.

క॥ నను ధిక్కరింతు సురఁ గ్రో, లిన బ్రాహ్మణునట్లు జనులు ♦ లేదిక నెట్లున్
ఘనత వగలాడి వలపునఁ, జనువానికిఁ గలదె లోక ♦ సంగ్రహ మెందున్. 3౬౦

సీ॥ ఆర్యు లనార్యు న ♦ న్నండు రచ్చ నపత్య, విక్రాయికుం డయ్యె ♦ వీ డటంచు
నాపాపకర్మ మి ♦ ప్లేపారె దనపేని, నట్టిత్రాడే మెడ ♦ కై న గతిని
బాలుండు కాలాహిఁ ♦ బట్టి యాడెదురీతి, నినుఁ గొని యాడుచో ♦ నేరనై తి
మిత్తివైతివి నేడు ♦ మెయివెంచి తింకేమి, గలదు పాల్పడితి హా ♦ కష్టదశకు
బ్రహ్మచర్యవ్రతంబుల ♦ బహువిధగురు, కలితసేవోపవాసోప ♦ కర్మనములఁ
బనిచి పఱచితి ఫలసిద్ధిఁప్రాప్త యగుడుఁ, బుత్రు నీకృతి విడనాడు ♦ పొలితికై తి.

క॥ బాలిశుఁ డీదశరథుఁ డొక, యాలికినై కామమోహి ♦ తాత్కుండగుచున్
బోలుప్రియపుత్రు నడవిం, గీలరయక త్రోచె నను వి ♦ గీతి మడియుదున్. 3౬౨

తే॥ ఎట్లుపలికిన నొండు ప ♦ లేనిఁ బలుకఁ
డేమి సేయుదు నాపుత్రు ♦ హితచరిత్రు
సిద్ధ మని తాల్పుఁ బూదండ ♦ చెలువ మొప్ప
నాతఁడు మదాజ్ఞ నెపుడు నె ♦ య్యంబుగలఁడు.

3౬౩

తే॥ ఏను బొమ్మన్న వనమున ♦ కేగుఁ గాని, శుద్ధభావుండు దీననా ♦ చొ ప్పరయఁడు
తాను వ్యతిరిక్తముగ నాడె ♦ నేని నెవ్వ, రేమిసేయుదు రది పేర్చు ♦ హితమ కూర్చు

తే॥ సంతతికి నెన్నివ్రతములో ♦ సంతరించి, యెత్తి పెంచినకష్టంబు ♦ లెడల దాన
ననుచుసౌఖ్యంబు గొననీక ♦ నన్ను సుతుల, నిట్లు లెడఁబాపి తీవైన ♦ నెలమి మనుము.

క॥ ఈమెయిఁ గోసలుక న్నెయు, రాముఁడు నేనుఁ దనసుతులు ♦ రహిసెడఁ జన నిం
కేమి సుమిత్రయుఁ బెల్లగు, నామయమునఁబడి నశించు ♦ ననదయ కాఁగన్.

క॥ మృదుమానస జానకి స, మృద మెడలియు భర్తఁ గొలువ ♦ మసల కరుగ నీ
మదమెచ్చఁ గడమకోడం, డైదమెత్తురె నిన్నుఁ దారు ♦ నెడపడి చనరే. 3౬౭

వ॥ నాజీవించియున్న యీతరంబుననె మత్పుత్రకుం డజీవత్పితృకుండననయ్యె నీదురా
త్మున కమ్మహాత్మునితోడి సంగడంబు సంగతంబగునే యాతం డరణ్యంబునకేగ
నేను యమసదనంబునకుం బోవ నీవలన మదీయేష్టపరిజనంబున కేమేమి కీడు
మూడంగలదో యెఱుంగంజాల, నంతలెల్ల నింతలుగాఁగ రామునకుం దోడ్డై
లక్ష్మణుండడవికిఁజన భరతునితోఁ బనివినినవాఁడు శత్రుఘ్నుండును నమయో
ల్లంఘనంబుసేసి మసలినఁ జెంపగునాపత్సరంపర సహింపనోపక శ్లక్ష్యమానస,
యజాతామిత్ర నాఁదగుసుమితయు నిరాశ్రయయై యవసానంబు నొందంగల
యదియ యిట్లందఱుం గడతేఱ నక్ష్యోభ్యం బగు నిక్ష్యాకుకులం బాకులంబు
గావించి శాశ్వతివై పరశ్శతవత్సరంబులు నీవ నేలనేలుకోనుము, నాయుపకీర్తి
యెట్టులున్నను రాజపుత్రివై యీయిలుసొచ్చి యింతింతలొనర్చినందులకే యిందు
నందును మెచ్చవడయంగలదానవు. రథగజాశ్వారూఢుండై విహరించు హరి
మృదుపద నలినయుగలుండు రాముండు శిలాకంటకావృతంబైన కాననంబునం
గాశ్మనడక నెల్లునంచరింపంగలవాఁడు, కుండలంబులుపెట్టి కంకణంబులుగట్టి గట్టి
వార లనిపించుకొనిక సూపకారు లుపకారంబెంచి విమృష్టంబులగు మృష్టాన్న
పానీయంబుల నొడికింబుగ వడ్డింపం బరితుష్టుండగు నాతండు కషాయతిక్తకటుకం
బులగు వన్యాహారంబు లెట్టులాహరించువాఁడు మహార్హ వసనసంవీతుండై సుఖో
షితుండగు నొడయండు వల్కలాజినంబుల నేమని పరిధానించువాఁడు. అనర్ఘ
మణిరత్నపర్యంకంబున హంసతూలికాతల్పోపధానంబుపై సుఖనిద్రసేసి వై తాలి
కులు మేలుకొల్ప మేల్కొనంగ మేకొనుసుకుమారుండు కటకుతాలు ముండ్లు
గండశిలలుంగల కర్కశప్రదేశంబుల శయనించి గూఁబలు నక్కలుం గూయ
నదరిపడి లేచి యుదిలపడుం గాఁబోలు నిట్టికష్టంబు దుష్టాత్మికవగునీకతక్క-
నెవ్వారల కిష్టంబగు జగద్ధితుండగు రాముని వ్యసననిమగ్నునిగా నెఱింగి యెల్ల
జనంబులు నాతనిదెస నిరంతరానురక్తులగుట నిన్నుఁ దిట్టి యిల్లాండ బిడ్డల
నేనియు దిగనాడి యాత్రోవన యనుగమింప జూచెదరు పర్జన్యుండు వర్షింప
కున్నను సూర్యుండు గాన్పింపకున్నను మనుంగాని రామునెడయంగని జీవలోకం
బొక్కగడియలోనన తల్లడిల్లు నేనును దేవకుమారరూపుఁడు చంద్రకాంతా
ననుఁడు మత్తమాతంగగామియు నగు నాతనిరాకడ సంభావించి యానందించు
వాఁడ వానింగని తరుణుండ నయ్యెద నిట్టినామ్రోల వినాశకామవై నీవాడిన
నుడులకు నీపండ్లు వేయుముక్కలై డుల్లిపడనేలొకో యనియాశంకించుచున్నాడ,

చిరకాలమంకంబుననిడి లాలించితిఁ గాని మహావ్యాధివని యెఱుంగనైతిఁ బొంచి
యుండియుండి యిప్పట్టునం గాటందితివి హా హా హాతుండనగుచున్నవాఁడ హా
స్త్రీ లెంతలెంతలైనఁ జేయం జాలుదురుగదా యందఱనననేల భరతమాత
యొక్కరితయే ముజ్జగంబుల ముంప నుంకింపనోపు ఓన్యశంసవృత్తి ఓవ్యసనప్రహా
రిణి నన్ను గొడుకులను బాంధవులనుఁ బురము రాష్ట్రంబునుఁ బోకార్చి యహి
తాభిహర్షిణివై తర్షంబుదీర నామమాత్రమునకు భరతుని గడ్డెఱిపినిడి
యేమేమో యుత్కర్షముం గాంచ నూహించితివి. ఇప్పటి కిట్టులైన నప్పటి
కేనేరంబువన్ని వానినేమిసేయుదో నీవేమియ్యెదో యారయఁగా నేర, ఓసీ
పాపాత్మురాలా, నీవు పరితపించినను మండిపోయిననుఁ జచ్చివ్రాలినను వ్రక్కలై
నేలపయింబడినను మెయిమెయినుండఁగా నేనీదుష్కార్యం బాచరింపం జూమి,
కేకయోత్తరకోసలదేశ గాజుల వంశంబుల నిర్మూలింప మూలంబనై పొడమి
తెంపరినై యడరిన మహాకృత్యవగు నీకీయకృత్యం బొకలెక్కలోనిదనంబోలదు.
నీసుతుండగు భరతుండు భవదీయ సంకల్పంబున కియ్యకొని రాముని వనవాసం
బామోదించెనేని నాచనినపిమ్మటఁ బిమ్మటిపడ వలవదనియు నాకై యార్థ్య
దైహికకృత్యంబులం బ్రవర్తింపంగూడదనియు బోధించి యవ్వని వారింపు
మట్లేని నిన్నునిలింపులు భూమినిలింపులు మెచ్చెదను నాదగునారాటం బొకించుక
శాంతించు. తెమ్ము పొమ్ము నీ మోము గనుంగొనినవారి కవారితమ్మగు వమ్మ
గుంజు మ్మని కినిసియాడి యాడుతనంబున మనోరమవై యిన్నినాశ్శృంగు కాన్పిం
చితివేకాని ఝురోపమ వసత్ప్రియంవదవు ప్రదుష్టభావపు స్వకులోపఘాతినివననై
నాహృదయప్రబంధనంబు దెరల్చి యిట్లుకాల్చుదువని మున్నెన్నఁడు విచారింప
నైతింగదే యని నిట్టూర్పులువుచ్చుచు నాకింక జీవితమేలేదు. సుఖమెక్కడిది
యాత్మజుని విడనాడిన యనాత్మున కరతియకాక రతియనునది కూడఁగలదే
యనుచు దెప్పరంబైన ముప్పునంబడి సంతాపంబు రూపంబుగైకొన్నచొప్పు
చొప్పుడ నప్పడంతుకం గనుంగొని తప్పరసి యొరసి చెప్పందగినమాటలెల్లం
జెప్పితి నింకం దన్నుమంచుటయుఁ దేల్పుటయుం ద్వదధీనంబులై యున్నయవియ
యట్లుంగాన నెల్లవిధంబుల నెల్లలోకంబులకును విహితంబగు హితంబు గోరితివేని
నిప్పాటనైన నిప్పాపప్రసంగ ప్రకోపంబుఁ పశ్చాత్తాపంబున నపనయించి యొం
డెద్దియేనియు నర్థంబర్థించి సమర్థించి కొననెంచి సమంచితవగు మీవిన్ననువున
నిన్ననునయించు నాదువిన్నపం బాలింపుము సత్యముం బాలింపుము కులప్రతిష్ఠం
బాటింపుము సచ్చరితలతాంకురంబు నాటింపుము తిన్నదనంబుదనరం గ్రన్నన
మన్నన వడయుము.

క॥ అని యంస్తులబడి నాధుం, డనాధుగతి వేడుకొనిన ♦ నంగన మది య
య్యనువునఁ గరంగదయ్యెను, బనుపడుభవితవ్యతాప్ర ♦ భావ మలుపమే. 32౯

తే॥ అమ్మహారాజు కనబోలఁ ♦ డట్టిగొడవ, లడలఁ డెన్నఁడు నేలపై ♦ నట్లుపొరలి
పున్నెమంతయుఁ బొలివోవఁబుడమివ్రాలి, సన్న సెడినయయాతి కాసన్నఁ డయ్యె.

—♦ కైక దశరథుని పలుకులు మెచ్చక యతని నిర్బంధించుట ♦—

క॥ ఆతనిఁ గనుగొని యాదట, నాతన్ని వరావలేప ♦ మచ్చుపడఁగఁ దా
నాతతమతి నిట్లను ని, ర్భీత యగుచు వానిభీతి ♦ పెంపు వహింపన్. 32౧

క॥ అర్థిని సిద్ధార్థ నని య, నర్థం బర్థ మనియును మ ♦ హామోదమునన్
స్వార్థసమర్థన మెంచె న, పార్థోన్ముఖు లెందు విధిని ♦ యంత్రితులు జనుల్.

తే॥ సత్యవాది యనంగఁ బ్ర ♦ శ స్తి మించి,
యన్నివ్రతనిష్ఠలనుఁ బెను ♦ పందఁ గాంచి
నావరార్థంబున ప్రతిజ్ఞ ♦ నయము సెలుపఁ
జూచె డేమందుఁ గన నిట్టి ♦ చోద్య మెందు. 323

ఆ॥ ఏలతలఁగఁద్రోచె ♦ దిప్పరమార్థంబు, సత్యమునఁ బ్రతిష్ఠ ♦ చక్కఁబడునుఁ
బ్రాణగొడ్డమునకుఁ ♦ బాపఁడే ప్రహ్లాదుఁ, డాత్మజుని స్వసూక్తి ♦ యనువు వెలయ.

మ॥ అనినం దిమ్మఱపోయి యేమనఁగలే ♦ కయ్యాత్మనీనుండు చ
య్యన నయ్యంగనఁ గాంచి నీవలపునన్ ♦ హా ప్రాప్తమైనట్టిచె
ట్టనుఁ బున్నెంబని యెన్న నీక చను నాఁ ♦ టంగొన్నయాపాపఁ పుం
జనవా ; నేటికి సత్యమై పెరసె నీ ♦ చందాన మేలున్నదే. 32౫

తే॥ నీవు సుఖయింతు వెట్లై న ♦ నేన పోయి, దేవతలుతిట్టి రాముని ♦ తెఱవు నడుగ
నీకతన నిట్లొనర్చిన ♦ నీతి నొడువు, నప్పటికిఁగాని నాసత్య ♦ మరయరాదు.

క॥ పడరానికష్టములుపడి, పడసితి రాము నధిరాముఁ ♦ బరము సుపుత్రున్
గడునియతి నపుత్రత వో, నడవికిఁద్రోతునటె వాని ♦ నయనయవిదితున్. 322

క॥ శూరు జితక్రోధసమా, చారుం గృతవిద్యు డ్దాంతి ♦ సంభృతు రామున్
ధీరుఁ గమలాక్షుఁ బొమ్మని, యేరీతిం గడచువాడ ♦ నీశోకాబ్ధిన్. 32౮

తే॥ ఎట్టు లిందీవరశ్యాము ♦ నెగువ నగుదు, దండకాటవి కీకాప ♦ ధంబు నొడివి
దీర్ఘ బాహు మహాబలు ♦ ధీమదగ్ర, గణ్యు నభిరాము రాము నీ ♦ కారణమున.

క॥ ఉచితసుఖుఁ డకట దుఃఖా, నుచితుఁడు తద్దుఃఖగతికి ♦ నోర్వఁగలనె నీ
వచలితవయ్యెద వీదు, ర్విచారమున నెట్టికష్ట ♦ విధి పైకొనెనో. 3౩౦

మ॥ పడఁతీ ; యమ్మహనీయు రాము నడదె ♦ వ్వం గానలోఁ ద్రోయునా
గొడవ ల్లానకమున్నె మేనెడలినన్ ♦ గోల్పోక గాకుండు నా
కడరెల్లం బడఁగాని యయ్యదియుఁ దా ♦ నై పాల్పడంబోదు పో
కడయుం గల్గునె యెందుఁ గిల్బిషమునన్ ♦ గన్నట్టనొచ్చెట్టకున్. 3౮౧

ఆ॥ ఇదియు వేడబంబ ♦ యే నెన్నిమార్లన్న, నెనరు నీవు పూన ♦ నేరకున్న
రాముఁ గూర్చి యింత ♦ రఘ్నేమె ; వాడేమి, చేసెనో తలంచి ♦ చెప్పరాదె.

క॥ ఘాతుకులారా ; నీవే, పాతకమన జంకుదింకఁ ♦ బనిలే దన నా
వ్రాతఫలం బిట్టి దప, భ్యాతి పరాభవము మృతియుఁ ♦ గలుగును దీనన్. 3౮౩

మ॥ అకటా ; కామిను లెన్నికష్టములపా ♦ లైనం బొనర్పంగఁ గొం
కక వర్తింతురు స్వప్రయోజనమువం ♦ కంగాని పోదెప్పు భా
వకలొనైపుణి దానఁ జొప్పడెడు దు ♦ ర్వారంబు పాపంబుమా
టకు నేమాగతి భావ్యనర్థమునె చూ ♦ డంబోరు తా రన్నచోన్. 3౮౪

క॥ పలుచానలసంగడ మీ, పలుచన కనికాక మేలి ♦ ఫలమున కగునే
పలుగాకుల పొం దందుం, బలుగాములబం దనంగఁ ♦ బడదే యెందున్. 3౮౫

శా॥ మీఁదన్ శీర్షము క్రిందఁ గాలిడి సుఖో ♦ ర్మిం దోఁగు బాల్యాప్తి నా
మీఁద న్ముందల గ్రిందుగా నొదుఁగు నె ♦ మ్మిన్ స్త్రీలచేఁ జిక్కి నం
మోదం బీడ్చులపాలుగాఁగఁ దుది నె ♦ మ్ము ల్వీడఁ బ్రాయంపుఁ బెం
పేదం జీపురుగట్టవోలె నరుఁ డెం ♦ తేనిన్ జడుండ్లై చెడున్. 3౮౬

తే॥ అందఱును నొక్కతీరువాఁరనఁగ నొనె, కొందఱుండరె సాధ్వలుఁగోవిదలును
ముందుగా నినునిల్చి యే ♦ ముగుదనైన, నందుఁ జేర్పం దగునుఁ దదన్తరంబ.

చ॥ పరిభవమే ధృవంబగు న ♦ పాయము పాయ దుపాయమంచులే
దరివయి నీవు న్నెడప ♦ నాఁచికొనం గమకించి పొంచి పె
ల్లరుసమున న్నడల్కొనెద ♦ వాఱడిమాటకుఁ గొంక వింక నీ
శ్వరుతలఁ పెట్టులొనొ యవ ♦ శంబునఁ బొందెడు నాదుచిత్తమున్. 3౮౭

—♦ దశరథుండు కైకవాగ్బంధమున నవశుండై యుండ నూర్జుం డస్తమించుట ♦—

చ॥ అని నృపుఁ డార్తిమై నొగుల ♦ నస్తగిరి నిద్దనాడె భానుఁ డ
ట్లనుపద మవ్విభావరియు ♦ నైందవబింబముతోడఁ దోఁచె నే
మనియొ ప్రికాశహీన యన ♦ నయ్యది యయ్యెను స్త్రీజనంబుపైఁ
దొనఁకెడునప్రతిష్ఠ తన ♦ తొంటిప్రదోషము తీ రటుండఁగన్. 3౮౮

క॥ నిట్టూర్పులువుచ్చుచు నా, కుట్టాకిక కైకఁ గాంచు ♦ గోరంబునకా
పట్టున నెనసిన శర్వరి, పట్టపురాజుదెస మెచ్చు ♦ పడయనిదయ్యెన్. 3౯౦

మ॥ గగనాసక్త విలోకనుం డగుచు నా ♦ కంజారిదేవేరి న
త్తొగహాసం బెనయించుదానిఁ గని యా ♦ ర్తుం డానృపాలుం డనున్
వగలాడీ; సిరిమించు మయ్యుడులతో ♦ వర్ధిష్టుతం గాంచు మా
పగ లెక్కించు పగ ల్చలం బెసఁగ నా ♦ పై వీక రాకుండఁగన్. 3౯౧

క॥ నక్షత్రభూష నిశ నీ, వక్షతపై యుండు మిదె మ ♦ దంజలి కరుణన్
వీక్షింపుము భద్రాత్మిక, వీక్షణమునఁ గడవఁ గాంతు ♦ నేమో క్షణముల్. 3౯౨

తే॥ నీకలిమి గల్గ నెట్టెటో ♦ నిలుచువాడ, రాముపట్టాభిషేకంబు ♦ రహి సెడంగఁ
జూచు నయ్యది రాకున్న సాగయఁజేయు, దీవు నైన నద్దశ భరి ♦ యించు టరిది.

తే॥ ఒకతెఱంగున నీపోక ♦ యొప్పునేమొ, యని తలంచెద నటులేని ♦ నెనరులేని
దీనిఁ గనుఁగొనుపాపంబు ♦ తీఱుఁగడకు, వచ్చు నాపయి నేయది ♦ వచ్చిపడిన.

క॥ ఈనిర్ఘ్నుఁ గనుచున్ క్షణ, మేనియు మనఁజాల నరుగు ♦ మీవిక వేవే
నానయమునఁ గానగునది, గానంబడ నైన దానిఁ ♦ గడవం జూతున్. 3౯౩

చ॥ అని మఱి గైకఁ గన్గొని కృ ♦ తాంజలియై చలియించుచున్ బ్రసా
దనమునకుం గడల్కొనె ము ♦ దంబిడవే దయమానమూర్తి వీ
యనువు సెడంగనీక పర ♦ మార్థ మెఱింగి చరింపఁ జూడు మీ
వనరు దలంగనౌ నసమ ♦ వారణ వారణరాజగామినీ. 3౯౪

ఉ॥ మంచి యెఱుంగు దెట్లు నను ♦ మాన్యునిఁగాఁ దలపోయు దెన్న న
భ్యంచితరాల విట్లని త్వ ♦ దంఘ్రిల నేశరణంబు వేఁడెదన్
గొంచెపుమాటగాదిదియుఁ ♦ గోవిదు లెల్లరుఁ గోరుకొన్నఁ గా
వించితి సత్ప్రతిజ్ఞ నను ♦ వీరిశిఁజేయకు మీప్రసక్తిచేన్. 3౯౫

ఆ॥ సాధువర్తనమున ♦ జరిపితి నిన్నాళ్ళు, దీనుడనుఁగ భవద ♦ ధీనుడనుఁగ
సొలసితిని గతాయుషుని నన్న రాజుఁ బ్రసాదదృష్టిఁ గని ప్రమోద మిడుము.

క॥ శూన్యుడనై యిమ్మొయి ని, న్నన్యాయశ నేతదర్థ ♦ మర్థించెద న
న్మాన్యు నొనర్పము సహృదయ, వన్యాయమువలనఁ బొచియనుశయపరనై.

తే॥ రామ; నీయొసఁగినయదెరాజ్య మగ్ర, సుతున కని నాతలంపునఁజొనుపువాడ
భరతునకు లోకమున కెల్లగురువులకు న, భీష్మమైనప్రయోజనమిదియ చుమ్ము.

క॥ కీర్తితవై రాముని మే, లీర్తింపుము నన్ను దీనఁ ♦ గృతకృత్యునిఁగా
వర్తిలఁ జేయుము శుభకృతి, వర్తిల్లుము జగము వొగడ ♦ వారిజనేత్రా. ౪౦౦

క॥ అని పలుమరు వేడెడున, య్యనకులమణి సూక్తివంక ♦ కెనయదు దైవం
బనవలెఁ గా కటమున్నది, వినీత గాకుండెనే వి ♦ వేకిని గాదే. ౪౦౧

క॥ అరుదయ్యె శుద్ధభావను, నరుణేక్షణు నశ్రుకలు క్షు ♦ మాధిపతిఁ బతిక
గరుణముగ వగచువరకున, నరసియు మే లరయకునికి ♦ యగరా త్తనయా.

ఉ॥ ఆదట నేలపైఁ బొరలె ♦ హాయని వాడెదఁ జొక్కె సోలె సం
మోదమువీడె నేడె తన ♦ మోసము వాటిలు నంచు నెంచె న
వ్యాదునకుం దలంకునిశ ♦ వారనియూర్పులతోన పుచ్చె మే
లే, దయితా ; యటంచు నుతి ♦ యించెడువందుల నాఁగె నత్తటిక. ౪౦౪

ఆ॥ ధూలి ధూసరితు నధూర్తుఁ బ్రాణేశు మ, హీంద్రు సుతువియోగఁమెంచి పొక్కు
వానిఁ గాంచి యిట్లు ♦ వచియించె నమ్మాథ, తనదుచలము డింపఁదలఁప కపుడు.

క॥ సన్న సెడి క్షితితలంబునఁ, బన్నుండినఫల మదేమి ♦ ప్రభవుడవై నీ
వన్నియు నెఱిగి స్వదత్తం, బున్నీతం బెడపఁ జూచె ♦ దుచితమె నీకుక. ౪౦౬

సీ॥ నాప్రతిశ్రుత మిట్లు ♦ నవ్వంబు గావించి, పాపంబు పాల్కొనఁ ♦ బరఁగె దెట్లు
మున్నె తెల్పితి శైబ్య ♦ ముఖ్యులు సత్యంబె, పాటించి కీర్తిసం ♦ పన్నులెరి
సత్యంబుననె రవి ♦ చంద్రులు చరియింతు, సత్యంబు మీఱదు ♦ సాగరంబు
సత్య మేకపదం బె ♦ సంగు బ్రహ్మాంబన, సత్య మందపు ధర్మ ♦ సంగ్రహంబు
నీవు సుకృతపరుండవై ♦ నెగడదేని, సత్యమే వేద మని రాము ♦ సత్ర మెనయఁ
బనుపు మట స్వస్థచిత్తతందనరి భరతు, రాజుఁ జేయు మొకొండనఁరాదువినుము.

క॥ ముమ్మాటికిఁ దెలుపుము నీ, వమ్మెయిఁ బొనరింప వలఁతి ♦ వాదో కావో
సమ్మతినెఱపక వ్యర్థపు, టుమ్మలికమువీకఁ బీడ ♦ నొందకు మింకక. ౪౦౮

క॥ నీవటుసేయక తక్కిన, నీవేళనె నీదుకనుల ♦ యెదుర నె ప్రాణం
బేవీడెద నాపై నెటు, పోవలతో యెంతవట్టు ♦ పున్నెము గనెదో. ౪౦౯

ఆ॥ అనుచు శంకలేక ♦ యాపె చుట్టెడుధర్మ, పాశముననుఁ గట్టు ♦ పడియె నృపుఁడు
మున్ను పేంద్రువృత్తి ♦ మొనయంగఁ జేసిన, బంధనమునఁ బడిన ♦ బలి విధమున.

క॥ యుగచక్రాంతంసృతి పా, యగరానిద కాఁగ భ్రాంత ♦ మై లేటమొగం
బగపడ నడుకొనుధుర్యం, బుగతిం గైకొనియె నృపుఁడు ♦ భూధరపుత్రీ. ౪౧౦

ఉ॥ కన్నులు విహ్వలంబులుగఁ ♦ గార్కొనునశ్రువు లాఁగ నంధుడ
య్య నైఱదైర్య మొప్ప వ్యస ♦ నోద్యతి నెక్కొననీక కైక ; నాఁ
డన్నెటి మంత్రపూతముగ ♦ నగ్నికడం గయికొన్న పాణితో
నిన్నుఁ ద్వధాత్మజు నివడిచి ♦ నేను వినిష్కృతిఁ గాంతు నిత్యతీర్థ రంగ

క॥ విడనాడితి లెమ్మని తెగు, వడనాడి నిగాశుఁ డగుచుఁ ♦ బార్థివవరుఁ డే
ర్పడ గానిచి త్తవృత్తిం, బడరానియవస్థఁ బడుచుఁ ♦ బలికె నృతీయున్. రంగ

ఆ॥ రేయుఁ గడచె నిపుడె ♦ చాయమగండు రా, గురుజనంబు నన్ను ♦ గూడముట్టి
త్వరపడంగఁ జేయఁ ♦ దలపడుదురు వారి, కేమిదెలుపువాడ ♦ నిట్టియఘము.

తే॥ అమితహర్షాబ్ధిఁ దేలెడు ♦ నట్టిజనము, నపుడు గాంచినిరానంద ♦ మై యవాఙ్ముఖంబునై
కనుపట్ట నేఁ ♦ గాంతు నెట్లు, లిపుడు దానిన నీదగు ♦ నిక్కటమున.

క॥ రాము నభిషేకమునకగు, నామెయినంభారములన ♦ యగుఁ బొనరింపన్
నేమేను దొఱఁగ సంస్క్రియ; లామాన్యుడ మీగు రా న ♦ నర్హు లచటికిన్.

క॥ నిను ముంపకపో దెట్లునఁ, గొనకొనునీదగునవజ్ఞ ♦ కూశపు నీతో
ననరా దెద్దియు నీమో, మనదా; కనరాదు పొలియు ♦ మావల నొకటన్. రంగ

ఆ॥ అని మహాత్ముఁ డాతఁడనుచుండ శుభచంద్ర, తారకాధ్య నిశ విచారయుక్త
యగుచుఁ జనెఁ బ్రభాతమయ్యెఁబ్రభాతంబుఁ, దూర్యనిస్వనములుఁ, దోచెనచట.

క॥ పాపసమాచార యగుచు, నాపడఁతుక యపుడు పలికె ♦ నధిపునితో నీ
వేపలు కనినను విషసం, తాపం బొడలి కొడఁగూర్చెఁ ♦ దక్కొన వేలా. రంగ

ఆ॥ తలఁగఁజూడ నెట్లు ♦ తప్పుఁ గృతార్థుండ, వయ్యదేని రాము ♦ నడచి కనిచి
భరతుఁడేనిఁ జేసిపడయుము స్వర్గంబు, ప్రతిన విడిచి నిరయ ♦ పదము గనుము.

—♦ కైక రాముని రప్పింపఁ గోరుట ♦—

క॥ నీతెఱఁగు చక్కపఱచునె, నీతిజ్ఞుని రాముఁ బిలువు ♦ నేర్చినయతఁడే
నీతాపం బెడలించును, నాతప్పొప్పును గణించు ♦ నడుకవల దిరన్. రంగ

ఆ॥ అనుచు రాపుసేయ ♦ నత్యుత్తమాశ్వంబు, తోదనున్న మగుచుఁ ♦ దుర్లిపడెడు
భంగి దోష నతఁడు ♦ పరిభావితుండయి, చలితుఁడగుచు నిట్లు ♦ పలికె నపుడు.

ఉ॥ ఆతతధర్మపాశమున ♦ నట్టిటుఁబోవఁగనీక కట్టనై
కాతరత స్వహించితి వి ♦ కావికలై చెడఁ జిత్తవృత్తి నా
చేతన నిల్వనేర దెటు ♦ శీఘ్రము రాము గుణాభిరాము మ
త్పాతకము ల్దలంగఁ గని ♦ ప్రాకృతపుంగతిఁ ద్రోచి వైచెదన్. రంగ

క॥ అను రాముఁ దలఁచునదె తలఁపను రామునిఁ జూచుచూపె యగుఁజూ పనుమా
యను రామపదమె పదమను, ననురామముగాఁగ జిత్త ♦ మనువుపడంగఁ. ౪౨౪

—♦ వశిష్ఠుండు దశరథుం గానవచ్చుట ♦—

ఉ॥ అంతఁ బ్రభాతభూతయగు ♦ నారజని న్వనుద్రొక్కి భానుఁ డ
త్యంతసమృద్ధి నెక్కినఁగ ♦ నొనెడఁ బుణ్యముహూర్తతారకా
భ్యంతరయోగ మెంచి సుగు ♦ ణాంచితుడైన వశిష్ఠమాని సీ
మాంతసదాపగాస్పదప ♦ యఃపరివ ర్తితనిత్యకృత్యుడై. ౪౨౫

క॥ ఛాత్రులు సంభారోచిత, పాత్రులరై తోడుసూపఁ బావితజనచా
రితుఁడు పురప్రవేశం, బాత్రములఁ దొలఁచుమేటి ♦ యై పొనరించెఁ. ౪౨౬

సీ॥ సిక్తసమ్మర్జిత ♦ చిత్రితసుమమాల్య, సంవిధానవిధాను ♦ పంజితంబు
రమణీయతరగోపు ♦ రద్వారతోరణ, వ్యాకీర్ణమణిమాలి ♦ కాంచితంబు
సవిధపతాకాప్ర ♦ చారణగ్రహణాఢ్య, సువితానమాక్తిక ♦ శోభితంబు
చందనాగనుసార ♦ చర్చాసమర్చిత, ప్రతిధూపితాలయ ♦ ప్రాంగణంబు
హృష్టపుష్టజనశ్రీస ♦ మేత మతిన, మృద్ధవివణాపణాకీర్ణ ♦ మీడితోత్స
వప్రధానకథానోన్య ♦ వర్ధితోత్క, భావ మప్పుర మరసె ద ♦ పస్వివరుడు.

క॥ పుర మియ్యది పౌరందర, పురోపమం బయ్యుఁ దనరె ♦ బూజితలక్ష్మీ
స్ఫురణ ననుపమం బననై, తరమె నుతింపంగ ననుచుఁ ♦ దపసి దలంచెఁ. ౪౨౭

ఉ॥ అచ్చటువాసి యంతిపురి ♦ నావశివర్యుఁడు సొచ్చి కాంచె సం
విచ్చతురు ల్సదస్యులు ప్ర ♦ వీణులు యజ్ఞవిదు ల్ద్విజు ల్మునుల్
సచ్చరితు ల్పురీజనులు ♦ జానపదు ల్నైఱయ నిశిష్టసం
పచ్చయమైన యప్పదము ♦ భావిఫలోదయభావితంబుగఁ. ౪౨౮

—♦ వశిష్ఠుండు సుమంత్రునితో సంభాషించుట ♦—

క॥ ఆవలనుఁ గడచి కనుఁగొనె, ద్రోవనె మనుజేంద్రుఁ బెరయఁ ♦ దోఁతెంచుసుసం
భావితమంత్రు సుమంత్రుఁ, భావుకపరతంత్రు శమిత ♦ పరదుస్తంత్రుఁ. ౪౩౦

క॥ ఆరాజసింహుసచివుఁ, సారథిఁ బ్రియదర్శను నివి ♦ శారదు సముదా
చారరతు నరయఁగని తే, జోరాశి వశిష్ఠమాని ♦ చొప్పడువేడ్కఁ. ౪౩౧

ఆ॥ అతనితోడ నిట్టు ♦ లనె సంయమివరేణ్యుఁ, డింకఁ జాగొనర్ప ♦ నేల యెల్ల
సిద్ధ మయ్యె రాము ♦ శ్రీసంవిధానంబు, తటియుఁ దటియవచ్చె ♦ దర్పరముగ.

సీ॥ భద్రపీఠముతోడి ♦ బంగారుపాత్రీకల్, తీర్థసారాధ్యము ♦ లైఱగుగాంచె
 బూవులు గంధము ♦ ల్పుణ్యబీజౌషధి రత్నము, ల్మణు లుదా ♦ రతఁ దనరెచ్చె
 దధిపయోఘృతలాజ ♦ మధుశర్కరాదు ల, పారపూరములుగాఁ ♦ బరఁగుచుండె
 మాన్యకన్యాతతి ♦ మత్తవారణరాజ, మంచితశ్రీహయ ♦ మరదముదగె
 ధనువు నిస్త్రీంశ మందలంబనుసృతములు
 ఛత్రచామరముఖ్యముల్ ♦ శశివిభములు
 హేమదామపినద్ధమా ♦ ఋషభవరము
 హరి చతుర్దంష్ట్రమును, దావు ♦ లంది మెఱసె.

౪౩౩

తే॥ వ్యాఘ్రతనుభాసితంబు సిం ♦ హాసనంబు
 మెఱయుచున్నది శుభపక్షి ♦ మృగము లొప్పె
 సంప్రదక్షిణజ్వాలప్ర ♦ సన్నఁ డగుచు
 నలరుచున్నాడు ప్రీతి హు ♦ తాశనుండు.

౪౩౪

క॥ వాదిత్రయతులు వేశ్యలు, మోదాధ్యలు స్త్రీలు ద్విజు ల ♦ మోఘవచస్కుల్
 సాదరులు పౌరజానప, దాదులు దేశికవరు ల్మ ♦ హానందయురుల్.

౪౩౫

క॥ వచ్చి రభిప్రాయము లం, దిచ్చిరి పార్థివులు నట్టు ♦ లెదఁ దమకమునన్
 హెచ్చిరి రఘురామునిసిరి, జెచ్చెరఁ గనఁగోర్కు లెదిఁగి ♦ చిడిముడి పఱపన్.

క॥ ఏ నరుడెంచితి ననుచు మ, హీనాధున కింతదెలుపు ♦ మెల్లప్రజలు ల
 క్షీనాయకుడగు రఘువరుఁ, బూని కనుంగొనెడువేడ్కఁ ♦ బొంచెదఁరనియున్.

ఆ॥ శుభముహూర్తమున నెఁసూనృతవాక్పతి, రాజు రాజ్యలక్ష్మి ♦ రమణు రాముఁ
 జేయఁబూవె, గాదెఁశీఘ్రంబ విచ్చేయ, వలయుననుచుఁ దెలుపఁమలయు మనిన.

ఉ॥ అమ్మహానీయుడై నముని ♦ యానతి నొదలఁదాల్చి తేనికిన్
 సమ్మతుడౌట లోనగరు ♦ చయ్యనఁ జొచ్చి తదంగణంబునం
 దిమ్ముగ నిల్చి వానిదశ ♦ యింతయుఁ గాననివాఁడుగాన స్తో
 త్రమ్మునరించె స్వీయము వి ♦ ధానము నెంచి సుధానుగమ్ముగన్.

౪౩౬

—♦ సుమంత్రుండు దశరథుం బ్రబోధించుట ♦—

తే॥ సాగరుడు భాస్కరుండగు ♦ చంద్రుదీప్తి, నెనసి ప్రీతమనస్కుడై ♦ యెట్లు పొంగు
 నట్టులానందమూర్తివీవరున మొందు, మయ్య రామునియభ్యుదయమున మొనసి.

క॥ సాగరుడ వీవు గద న, ర్వాగములఁ దొలంచురాముఁ ♦ డౌగద చంద్రుం
 డీగురుధర్మం బొప్పదె, శ్రీగురుధర్మమున మీరు ♦ చెలఁగుచు నుండన్.

౪౩౭

తే॥ ఇట్టివేళనె యిమ్మొయినింద్రు నింద్ర,సారథి నుతించె గెలిచె గా ♦ క్షనుల నమ్మ
హోమహుం డట్టు లేను నిన్నాదరమున,కలిమి బోధించుచున్నాడఁఘనతవెలయ.

క॥ ఇంద్రునిహారుడవై నీ, వింద్రసఖుం డనఁగ నెగడి ♦ తేదీ; భేదం
బింద్రునకు నీకు రాముఁ డు, పేంద్రుండనఁ జెల్లుఁగాదె ♦ యెల్లవిధములన్. ౪౪౩

తే॥ అధిప; యాదిత్యుఁడునుఁ జంద్రుఁ ♦ డనుగతుఁడుగ
నిచ్చలునుఁ బృథ్వి నెట్లులో ♦ నిగమతతి స
హంగముగ విధి నెట్లులో ♦ యటులె నిన్ను
నేను బోధించుచున్నాడ ♦ నియతి నెఱయ. ౪౪౪

క॥ అజనాత్మభువు నివ్విభు ని, న్నజయ్యు బ్రహ్మణ్యు బ్రహ్మయనఁ జెల్లదె యా
యజరులు వొగడరె యిట్లని, యజితుల యీయిరువు రనిన ♦ నాక్షేపంబే. ౪౪౫

ఆ॥ క్షాతలేంద్ర; లెమ్ము ♦ కౌతుకమంగళ, సంవిధానమునఁ బ్ర ♦ సాద మిమ్ము
మేరుశిఖరినున్న ♦ మిహిరు నట్టులు చదు, ర నెడుదివికి దీప్తు ♦ లడర రమ్ము.

ఉ॥ చంద్రుఁడు ద్వాదశాత్ముఁడును ♦ శంకరుఁడున్ ధనదుండు పావకుం
డింద్రుఁడు పాశపాణియు న ♦ హీనజయోన్నతి నీకు నెప్పు ని
స్తంద్రతతోడఁ దోడ్పడుచుఁ ♦ దార్తురు గావుత మెల్లకాలమున్
సాంద్రయశోవిశాలరుచి ♦ శారదచంద్రిక గాయుఁ గావుతన్. ౪౪౬

తే॥ కడచెభగవతి రాత్రివేడ్కలు దలిర్పఁబవలు పఱతెంచె మేల్కొనుపట్టునందు
నిదురతగునయ్య; భారంబునేఁడు దీఱు, రామునభిషేకవిభవంబు ♦ రాణ నెఱయ.

క॥ ప్రతిబోధ మొందు మింకం, గృతకృత్యుఁడ వాదు వేముఁ ♦ గృతకృత్యులమై
ధృతినమ్మతికై వేచెద, మతులితవిభవా; యనుజ్ఞ ♦ నందీయఁ గదే. ౪౪౭

ఆ॥ పౌరజానపదులు ♦ పార్థివు ల్నములై, దోసిలాగ్గ ద్విజులుఁ ♦ దోడుసూప
నరుగుదెంచి నిలిచె ♦ నదె మనయాచార్యుఁ, డౌవశిష్ఠమాని ♦ యాదరమున.

క॥ రావే, యాజ్ఞాపింపవె, వేవే రామేంద్రమహాము ♦ విశ్వజనీనం
బై వెలయఁజేయ నీవై, భావుకములు గూర్పఁ దానె ♦ పట్టగుఁ బిదపన్. ౪౪౮

ఆ॥ పాలకుండులేని ♦ పశుతలియట్లు సే, నానిరాక వేచు ♦ సేన యట్లు
చంద్రుఁగోరురాత్రి ♦ చందాననున్నది, నిను నిరీక్షసేయు ♦ నీదుసభయు. ౪౪౯

క॥ గోవృషముదెసనె కన్నిడు, గోవులవలె నీదుప్రజలు ♦ కొమ్మలు వెలయం.
గా వెరవరయుచు నున్నా, రీవె ప్రమాణంబు వారి ♦ నెల్లరఁ దీర్పన్. ౪౫౦

- ఆ॥ అనుచు నర్థవంత ♦ మును సాంత్వపూర్వంబు, నై నభంగి నాతఁ ♦ డాడుచుండఁ
బొంగిపోరలె మున్న ♦ పొడమి లో నాఁగంగ, నున్నశోక మబ్ధి ♦ యోజ నపుడు.
- క॥ తనసంతస మంతయు మం, తనము నివ్విడఁగాంచి చనఁగఁ ♦ దనయునిమురిపం
బనువునఁ గనఁ గనుభాగ్యం, బనదలకుం గలదె యనుచు ♦ నలమటపడుచున్.
- క॥ కనులెఱ్ఱనివై తనదగు, ఘనవ్యసనయుక్తిఁ దెలుపఁ ♦ గా శ్రీమంతుం
డనఘుఁడు ధార్మికుఁ డతఁ డి, ట్లనె సూతజుతోడ వికసి ♦ తాంబుజవదనా.
- ఆ॥ మర్మకృంతనములు ♦ మాను మీస్తోత్రము, ల్పొమ్ము నీదుపనుల ♦ పొరువునేర
నోసుమంత్ర; యనిననీసిలుం గేలొకో, యనుచుఁ దలఁగఁబాటె♦నతఁడు పడఁతి.
- క॥ తంత్రమునఁ జిక్కువడి పర, తంత్రతమై నొడువ విభుఁడు ♦ తలఁకుచు నొగులన్
మంత్రజయెన కైక సు, మంత్రునితో నిట్టులనియె ♦ మానుగ మగువా. ౪౫౮
- ఉ॥ ఓయి సుమంత్ర ; రాముదెస ♦ నుల్లసితంబగుకౌతుకంబునన్
నాయకుఁ డెల్లరే నిదుర ♦ నల్లవొ; యొల్లనికారణంబ యీ
చాయను మబ్బు మైకొలుపఁ ♦ జాలెను జాలముసేయ కిమ్మొయిన్
బోయి యశస్వి నవ్విహితుఁ ♦ బుత్రునిఁ దోడ్కొనిరమ్ము నావుడున్. ౪౫౯
- మ॥ అనువై యున్నది పల్కుతీరు శుభమే ♦ యశాఁగాత మెట్టైన ని
య్యనుఁ డొక్కొండు తెఱంగునం గొదరుచొ ♦ ప్పే చొన్నడం బల్కె నం
గనయానం గొని పోక పోకునికియుం ♦ గాదంచు వాఁడెంచుచున్
జనె నియ్యోజన రామదర్శన మవ ♦ శ్యంభావి భావించుచున్. ౪౬౦
- తే॥ రాజమందిరముననుండి ♦ రామదర్శ, నోత్సుకుండయి వెడలి ద్వా ♦ రోపకంఠ
మునఁ గనుంగొనె ద్విజరాజముఖ్యపౌర, జానపదసంఘముల సభా♦నదులనతఁడు.
- క॥ వారలు సూతునిఁ గాంచి మ, హారాజిటులేల తడసె ♦ నధిగతమయ్యెన్
సారతరము రామోత్సవ, మారాదుపహితము లయ్యె ♦ నర్థములెల్లన్. ౪౬౧
- ఆ॥ పుణ్యతీర్థసలిల ♦ పూర్ణ కాంచనకుంభ, ములు సముద్రవారి ♦ ముద్రితమణి
కలశములును లోను ♦ గాఁ గలయవి సమ, కూర్పఁబడిన వెందుఁ ♦ గొఱతలేదు.
- క॥ ఆహృతములయ్యెఁ దిర్య, గ్వాహప్రాగ్వాహగగన ♦ వాహరసంబున్
మోహనమూర్తి విశేషా, భూహితమభిషేకమహామ ♦ హూత్సవ మొలయన్.
- తే॥ విమలుఁడై తోఁచె రవి రఘువీరుజన్మ, లగ్నమునుఁ బువ్యయుక్తమై♦లలిదనరై
ననుచుఁ ద్వరపడి గురువర్యులొనసేయు, చున్నవా రింకనేలొకో ♦ యూరకునికి.

క॥ మంగళవస్తుసమృద్ధి మ, హంగణ మటులున్నయది శు ♦ భాయతనము శ్రీ
సంగతమై రామునిహృద, యంగముమేలెంచి యతని ♦ యట్టిద యగుచున్.

తే॥ భద్రసింహాసనము రామ ♦ భద్రమూర్తి
యెపు డొఱపుగూర్చు, దనకని ♦ యెదురుచూచు
చున్నయది భద్రదంతిహా ♦ యోత్తమసుర
ధములతోడ జనాళి చి ♦ త్తములతోడ. ౪౬౭

క॥ మ మ్మినున కెఱుక సేయఁగ, నమ్మెయి పుణ్యాత్ము లెవ్వ ♦ రా యని యాత్ము
కృష్ణెదలనిండి పైకొన, గ్రుమ్మరుచున్నార మీవ ♦ కూడితి నీకై. ౪౬౮

ఆ॥ అనెడువారి నెల్ల ♦ సాదరుండయి కాంచి, యిట్టుల నె సుమంత్రు ♦ డెలమి మించి
యన్నలార; రాము ♦ నధిపతి పిలుపుమో, యనఁ దదాస్పదమున ♦ కరుగువాడ.

క॥ ఐన స్మీరందఱు ని, ట్లానందమునం దనర్చు ♦ టారసి యెమ్మైఁ
బోనేర్తు నాతఁ డింతకు, రానిసమాచార మెఱిగి ♦ రా నగువాడెన్. ౪౭౦

క॥ రాజునకు రామునకు మీ, రోజమెయిం గూర్చువార ♦ లుర్వీశునకున్
మీజాడ నొడివి యచ్చటి, నైజముఁ గనఁ గాంచి వత్తు ♦ నాదగు నెమ్మిన్.

మ॥ అనుచుం గ్రమ్మఱ నోజ నంతిపురిడా ♦ యంబోయి మాహాత్మ్యముం
డన ; షేజోనిధి ; విశ్వమండలపతీ ; ♦ ధాంకారసంమోహభృ
ద్దనుజానీక ; సురేంద్రపూజ్య ; శుభసం ♦ ధా ; నిత్యసత్యోదయా ;
యినవంశాంచితమాక్తికా ; దశరథా ♦ ధీశా ; ప్రశాసింపవే. ౪౭౧

ఆ॥ నీదుదర్శనంబు ♦ నెఱవేచియున్నారు, తలఁపు దలకుఁ గడవ ♦ ధరణినాథు
లెపుడు మేలుకొందు ♦ వీనాటిమేలున, నిదురవోవఁ జనునె ♦ నీ కధీంద్ర !. ౪౭౩

క॥ భగవతి రాత్రి తలఁగె మే, ల్పగ లించె నీరాకఁ గోరి ♦ పరఁగెడునది తే
ర్పఁగరాదె వీరె బ్రాహ్మణు, లగభేదననిపుణుగురుని ♦ యంతటివారల్. ౪౭౪

తే॥ ఎల్లవేల్పులు శుభము లం ♦ దిచ్చువారు, కొదవవారలు నీమేలు ♦ గోరువారు
జాల మేలపొసర్చెదు ♦ జగముమెచ్చు, రాము నభిషిక్తుఁ జేయ బి ♦ రానరమ్ము.

క॥ అని మేలుకొలుపుచును వాఁ, డనితరముగఁ బొగడ తేఁ డ ♦ నర్థాప్తినిఁ బై
కొనునలజడిపెల్లున ని, ట్లనెనాతనితోడ గిరివ ♦ రాస్వయభూషా. ౪౭౬

ఆ॥ నాకునిద్రపట్టు ♦ నా, సమయాంతరం, బునను రాముఁ దెమ్ము ♦ పొమ్మటంచు
నాతి దెలిపె నదియు ♦ నాయాన గాకుండు, నెట్టు లీవు దాని ♦ నెంచవలదె.

క॥ ఒండొకఁడు దలఁప కింకిట, నిండుమనంబునను నీతి ♦ నెక్కిన రామేం
ద్రుండున్న నెలవుగని కుల, మండనుఁ దోడ్తెమ్ము నాదు ♦ మాటవశమునన్.

చ॥ అని విభుఁ డానతిచ్చినమ ♦ హాత్మ ; ప్రసాద మటంచు వీడుకో
ల్లొని చనె వాఁడు గాము నెదఁ ♦ గూర్చినకూర్పుననై నసంతసం
బనితరమై కడల్కొనఁగ ♦ హాయి దలిర్పఁగ భాగధేయ మీ
యనువున కయ్యె నేమనఁగ ♦ నొనని తా నఖిలైకపావనీ.

౪౭౯

క॥ రామోత్సవదీక్షాహిత, మామానస మపుడు తత్స ♦ మాహ్వనతదీ
క్షామహితయోగనిహితం, బై మురియఁ గృతార్థఁ డయ్యె ♦ నతఁ డద్రిసుఁతా.

క॥ అని విశ్వేశుఁడు వినిచిన, విని విశ్వాత్మిక భవాని ♦ వేడుకపడి యా
తనివల నవ్వల నేమ, య్యెనొ తెలుపవె యనుచువేడ ♦ నెలనగ వెలయన్.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

అశ్వాసాంతపద్యములు.

చ॥ అనుపమయోగభోగవిష ♦ యావధిభూత శుభోపనేతృతా
వన వనవాసి చిత్తనల ♦ పావనవృత్తిమయా, మయామయా
ర్దనచణనైజసంస్మరణ ♦ తత్పరధర్మ సధర్మసంతతి
స్వనుభవలక్ష్యదృక్సుఖన ♦ దవ్యయభావిభవాది లక్షణా.

౪౮౨

క॥ అఖిలాండనాయకా; స, త్సఖిత్వమహితాత్మజనవి ♦ సంగిత్వమహా
సుఖసంధానగుణాంత, ర్మఖనిష్ప్రత్యూహకరణ ♦ మానితచరణా.

౪౮౩

రథోద్ధత॥ భావనాంచిత వి ♦ పాకనిర్మల, శ్రీవిశిష్టనిజ ♦ సేవకాదృతా
భావుకేతర ని ♦ బద్ధదుర్జనా, భావసంక్రమభ ♦ వత్కియోద్యతా. ౪౮౪

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య
కవితాయోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ
విదితనయ లక్ష్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన
వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన
శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబునం
దయోధ్యాకాండంబునం ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ



శ్రీ శివాయగురవే నమః.

త్రిదాశకాండము.

అ యో ధ్యా కాం డము.

తృ తీ యా శ్వా స ము.



నిత్య సేవనాంచద

నూనవిలాసోదయా ; మ ధి హేమాద్యమకలనా

వ్యాసద్ధనదయహృదయా

స్వానందానుభవచిన్మ ధి యా ; జితమాయా.

—♦ సుమంత్రుండు రాము నగరి కరుగుట ♦—

తే॥ అవధరింము ప్రియ కిట్టులనియె శంభుఁ, డట్లువాఁ డరుగుచుఁ గాంచె॥ నప్రధృవ్య
నిరుపమానసుఖోన్నిద్ర ధి నిష్ఠితంబు, పురమునజనంబు పుణ్యానం ధి బోధితంబు. ౨

సీ॥ ఆటపాటలజోలి ధి నగు మాలిమికి మాలి, ప్రభునోలిమికఁ గోరు ధి బాలతతుల
నాలఁ జేనులగట్ల ధి కరికాపులుంచి భూ, పాలుమే లరయు గో ధి పాలజనుల
మాపాలిసంపద ధి మానింప నొఁగాదె, యని యీశుఁ గీర్తించు ధి నబ్జముఖులఁ
బూలఁ బూజించుశుభపున్నె మీహారి నంచు, సరివారి కెఱిగించు॥ పురుషవరులఁ
గనుల కటపు దీఱఁ ధి గాంచుచు రామునిఁ, జూచువేడ్కనంచు ధి చొక్కు వెనుపఁ
బోవుచుండె నూత ధి పుత్రుండు తొలిభవం, బునవిభూతి తఱిని ధి ననిచి నడువ. ౩

ఉ॥ ఎప్పుడు తెల్లవాతెడునొ ధి యెప్పుడు గాంతుమొ యొప్పులానిమే
తెప్పటికడై వింతలపు ధి నే యని శ్రీ పరికించుమోముపై

దప్పక చూడ్కి నెక్కినంగఁ ♦ దామర సేక్షణ ముద్దరాలు మా
యొప్పులకుప్ప సీతజత ♦ నోజ నిలం గని పొంగు తెప్పుడో.

మ॥ శరచాపంబులు దాల్చి లక్ష్మణుఁడు క ♦ న్నన్నం బ్రవర్తింప నె
ల్లరు రాజన్యులుఁ జేతులెత్తి హరిలీ ♦ లామూర్తి యానాఁగ భూ
సురవర్యుల్ శ్రుతిచోదితక్రియలు సం ♦ శుద్ధాత్ములై కూర్ప భా
సురుఁడౌరామునిఁ గాంచుకన్దవలకుం ♦ జోహార్లు గావింపమే.

తే॥ సత్యసంకల్పుఁ డీశుండు ♦ సర్వసద్గు
ణాకరుఁడు రాముఁ డధినేత ♦ యనుగు ఛత్ర
చామరాదులు మెఱయఁ బ్ర ♦ శస్తి నెఱయ
మునులదీవెన లందుచో ♦ మురియ వలదె.

చ॥ శ్రుతిచయపారగు ల్ద్విజులు ♦ సూన్యతవాగ్విదు లాసభాసదుల్
స్మృతిగణసంప్రణేతలు య ♦ మిప్రభు ల్జ్ఞాతులైన భూపతుల్
చతురులు వందిమాగధులు ♦ చారణులుం బొగడంగ జానకీ
పతియెలమోముచందురుఁడు ♦ భద్రపుఁబట్టము దాల్చి ♦ పొల్చెడున్.

తే॥ సతులు నీరాజనలొసంగఁ ♦ జారుహాసి
నులు వెలవెలందు లాడ వి ♦ నూత్నకళల
వాద్యము లెసంగఁ జతురంగ ♦ బలము గొలువ
మలయు లేతేనిఁ గని జన్మ ♦ ఫలము గనమె.

ఉ॥ పచ్చనిపట్టుసేల్వ సిరి ♦ భాసిల హారకిరీటకోటిసం
పచ్చయ ముట్టిపడ్డటులె ♦ పన్నడ దర్పకకోటిసుందరం
బిచ్చటుగాదె యంచొలసి ♦ యెల్లరు నెంచఁ గృతాభిషేకుఁడై
ముచ్చట చెల్ల హస్తీపయి ♦ ముంగిటరాఁ గని మిన్నముట్టమే.

తే॥ ఇంద్రసీలదలప్రభ ♦ నించుమొగిలు
చెంగటి మెఱుంగుఁదీవియ ♦ సీతతోడఁ
బ్రజలు తనచక్కటి శుభంబు ♦ పడయఁ జూడఁ
గోర్కు లీరఘురాముండు ♦ గురియకున్నె.

క॥ భాగ్యము ఫలించె సంప, ద్యోగ్యుల మైతిమి రమాధి ♦ యోగశ్రీసా
భాగ్యమున వెలయురాముని, భోగ్యవిలాసంబు లరయు ♦ పున్నెం బబ్బెన్. ౧౧

తే॥ అనుచు నెల్లెడ నుల్లాస ♦ మాటపట్టు

గా సుపాత్రలు వార్తలు ♦ కాంక్ష లొలయ

శ్రుతిసుఖం బొడఁగూర్పంగ ♦ శుద్ధమాన

సుండు సుమంతుఁడు చనె రాజ ♦ సుతువసతికి.

౧౨

శా॥ కైలాసంబొ సుమేరుసంశ్రయ మొ య ♦ క్షస్వామిధామంబొ శ్రీ

లీలామందిరి మో సురేంద్రుపదమో ♦ లేదఘ్నలం జిల్కు చం

ద్రాలంబంబు గృహంబొ నాదనరి ని ♦ త్యప్రత్యయావాప్తి కా

వాలంబై యవియెల్ల దానె యననొ ♦ వ్యాఖ్యాసమాఖ్య ల్గగ్.

౧౩

ఉ॥ బంగరుకీలుబొమ్మలు సె ♦ బాసన మాటల నాటపాటలన్

హంగులుసూప నూడిగవు ♦ టాండు గడల్కొని కన్నుసన్నలన్

బొంగుచు మన్నన ల్నెఱపఁ బూవులు దీవెలు పచ్చతోరణల్

రంగులు రత్నదీపికలు ♦ రాణదనర్పు హజారపున్మొగిన్.

౧౪

తే॥ మూడు కక్ష్యలు గడచి య ♦ మూల్యరత్న

జంతుసంతతులకు నను ♦ చరము లగుచుఁ

బలుకుశుకపికశారికా ♦ పట్టు లరసి

యంచనడల యొయూరంబు ♦ లాదరించి.

౧౫

ఉ॥ కాన్కలు గొంచుఁ దేల్లునిచి ♦ కాల్నడలం బఱతెంచి చొచ్చి యే

కిన్కలు లేక జన్మఫల ♦ కృత్య మటంచుఁ దలంచి పొంచి యా

వెన్కఁ గనంగసేని పలు ♦ వేడ్కల చూడ్కల సంగడంబునన్

మున్మొనుసంతసంబు తల ♦ మున్కలు గాఁ గనుతేండ్లఁ గాంచుచున్.

౧౬

ఉ॥ ధూపపువాసన ల్నెఱసి ♦ తోరపుఁగప్రపుఁబ్రోవుతీర్పులన్

బ్రోపునమించి చందనముఁ ♦ బున్గు నుశీరముఁ గమ్మకస్తురిన్

దాపునఁ గాంచి తన్మయతఁ ♦ దారొక్కని గంధవహుండు మేలివీ

చోపు లిడంగఁ బూపొదలు ♦ చొచ్చుచు వచ్చువహిన్ గ్రహించుచున్.

౧౭

తే॥ ఇంద్రునై రావణంబున ♦ కెన యనంగ

నెల్లసాభాగ్యములకుఁ దా ♦ నెల్ల యగుచుఁ

దొంటినోముల పున్నెమ్ము ♦ దోఁప వెలయు

భద్రగజమునుఁ గాంచె నా ♦ ప్రభుసచివుఁడు.

౧౮

క॥ ఆశత్రుంజయహస్తీ శు, భాశంస లొనర్చి రఘువ ♦ రామేయగుణ

శ్రీశంసితములు వినుచు ద్వి, జాశీర్వచనప్రశంస ♦ లరయం గనుచున్.

౧౯

చ॥ సోబగుల మించి వేసముల ♦ చొప్పు మఱింతగ వింతసూప వే
డబమని లేక వేడ్క ప్రక ♦ టాబుగ నర్థ ముపన్యసింపఁ దా
ర్యబహువిశేషము ల్పొసఁగ ♦ నచ్చర లట్టులు రామునత్కథల్
విబుధులు మెచ్చఁ దెల్పెను ప్ర ♦ వీణల వేశ్యల లీల లెంచుచున్. ౨౦

ఉ॥ వేడుకతోడి బీరమును ♦ వేసము లల్లన వెల్లడింపఁ బే
ర్వాడినమేటిపోటరులు ♦ వాఁడియలుంగులు దాల్చి సూరెలన్
వీడక రామునత్సవము ♦ వెంబడివార్తలు ముచ్చటించుచున్
బోఁడుము లొప్ప మేకొనున ♦ పూర్వనయోన్నతి కుల్లసిల్లుచున్. ౨౧

సీ॥ ముప్పురంబునగర్ల ♦ మును గెల్చి కొనినచం, దములాంధనములై ప♦తాక లొప్ప
బాలమున్నీటిద ♦ ర్పము లెక్క సేయని, వృత్తు లట్టులు కాంతి ♦ వీచులెనయ
బంగరుకొండకుఁ ♦ బై మెట్టనుచు మేలి, కట్టు దెల్పెడు మేలు ♦ కట్టు లొనర
బహుసంపదలచుట్టు ♦ బలిద్రిప్పినది యల, కాభాగ్య మనితీర్పు ♦ కలన లనఁగ
నర్వమంగళప్ర ♦ శ స్తికిఁ దానకం, బగుచు నగుచు మంగ ♦ శాలయావి
లాసలాసకముల ♦ లలితభాసనముల, నమరు రాముమంది ♦ రమునుఁ దఱిసి. ౨౨

క॥ సేవించువారి భవ్యము, భావించి సుఖించువారి ♦ భద్రదాయిత మం
చావిష్కరించువారి న, నావలవృత్తులగువారి ♦ నటఁజని కనుచున్. ౨౩

ఆ॥ ఆయుధములు దాల్చి ♦ యవిరతశుశ్రూష, నెగడ సంతరముల ♦ నెఱయనీక
కొచియున్నభటులఁ ♦ గంచుకీజనముల, గాంచి పరిచయమున ♦ కడఁక మించి.

క॥ అరదంబులతో విజయ, ద్విరదంబులతో శుభోప ♦ వేశాదృతమై
శరదంబుజాకరభమా, కరదం బుపరాజమంత్రి ♦ గణ మతఁ డొరసెన్. ౨౪

ఆ॥ దోసిల్లాగ్గి నడకుఁ♦దొడరి యుపాయన, మ్ముల నమర్చి యాన ♦ ములఁ దొఱంగి
పరఁగుపారజాన ♦ పదకోటికోటిప, రార్థములకుఁ గాంచి ♦ యనువు నెంచి. ౨౫

క॥ అంతిపురిఁ బెరసినంతనె, పొంతనె తనరథము నిలిపి ♦ పుణ్యుడు ద్వారో
పాంతమున సంతసంబున, దంతురితుం డగుచుఁ దత్ప ♦ దస్థులఁ గనుచున్. ౨౬

క॥ హేమగిరిశిఖరముననొఱ, పామెయి హరివైజయంత ♦ మందము చందం
బామెతలు గొనెడు హూయలను, సామెత లొలయించురాము ♦ నదనంబెనసెన్.

క॥ కాషాయధులు వృద్ధులు, భూషాధులు వేత్రవద్వి ♦ భులు త్ర్యంభకుల్
యోషాగ్గుణవేషా ప్తివి, శేషాంచితులైన ద్వాంప్ర ♦ సిద్ధులఁ గాంచెన్. ౨౭

క॥ అచ్చటివా రధిపతిహితు, మెచ్చి యతనిమెచ్చు వడయ ♦ మేకొని తోడ్తో
నుచ్చలితులై మెలంగం, జొచ్చిరి తమయాసనముల ♦ సూరెల విడనై. 30

క॥ రామప్రీతిచిక్కిరువు, లామెయివా రెల్ల రాద ♦ రాంచితు లగుచు
శ్రీమంతుఁ జేర వచ్చిన, ధీమంతు సుమంతుఁ గనిరి ♦ తేకువ వెలయన్. 31

తే॥ అధిపునానతి శ్రీరాము ♦ నచటికిఁ గొని
చనఁగ నేతెంచివాడ నా ♦ చంద మెఱుక
సేయుఁ డని పరిజనులతోఁ ♦ జెప్పిపుచ్చి
నియతిమెయి ద్వారసీమఁ దా ♦ నిలుచుటయును. 32

క॥ ఆవార్త వినినయంతన, యావార్తదుఁ డఖిలమయుఁడు ♦ నౌరాముఁడు నీ
తావనితాసేవితుఁడై, శ్రీవిలసితుఁ డగుచు నుండి ♦ చిత్కల లెసఁగన్. 33

క॥ గురుసచివుఁ డనెడు గౌరవ, భర ముల్లసిలంగ విభుఁడు ♦ భద్రప్రదుఁ డా
దర మొప్పఁగ నచ్చోటున కరుదేరఁగ నానసేయ ♦ నటఁజని వేడ్కన్. 34

—♦ సుమంతుఁడు శ్రీరాము సందర్శించి సభాషించుట ♦—

సీ॥ ఘనరత్నవర్యంక ♦ మున నుపవిష్టుఁడై, శ్రీదుసంపద గ్రేణి ♦ సేయువాని
సారభాంచితరక్త ♦ చందనోచితవీర, శృంగారమున నిందుఁ ♦ జెనయువాని
నతిదుస్సహం బగు ♦ నట్టి తేజము పరం, తపముగాఁ దపనాప్తి ♦ దనరువాని
నగుమోముజిగివెన్నె ♦ లగొనాల మేలున, జంద్రప్రసాదం బొ ♦ సంగువాని
పచ్చపట్టుకట్టు ♦ భాసిల్ల హారకే, యూరముకుటకటక ♦ సారమణిమ
యాఖిలవిలసితుఁడు స ♦ ముజ్జ్వలకుండల, గండమండలప్ర ♦ కాండుఁ డునయి. 35

క॥ స్మితరుచు లాకర్ణాంతా, యతలోచనదీప్తు లొలసి ♦ యంచితవీక్షా
కృతు లయి తనపయి నెఱయఁగఁ, దతాదరతఁగాంచు నతనిఁ♦దద్దయుఁ గనుచోన్.

క॥ ఆచిత్ర జానకీసతి, యై చైత్రాభ్యుదయమున మ ♦ హామోదముతో
సాచివ్యమున మొనయ శశి, యై చక్షుఃప్రీతి రాముఁ ♦ డతనికిఁ గూర్చెన్. 36

క॥ ఆహరిఁ జేరి విసీతిన్, జోహా రొనరించి నెఱికిఁ ♦ జొక్కుచుఁ దనపు
ణ్యాహాసాదితఫల మని, మోహం బెడఁ ద్రోచి వాఁడు ♦ మురియుచుఁ బలికెన్.

ఆ॥ సుఖమె నీకు నిత్య ♦ శోభనమూర్తి ; శ, య్యాసనాహరణవి ♦ హారములను
జయము కోసలాత్మ ♦ జాసుప్రజారామ ; నిచ్చ నీవశమున ♦ నెగడుఁ గాత. 37

తే॥ రావె ముద్దులమురహరీ ; ♦ రావె తండ్రి ; రావె నీరాకఁ గోరి నీ ♦ రధిగభీరుఁ
డోజ నీక్షించుచున్నాడు♦రాజమౌలి, కేకయాధిపుతనయ వా ♦ క్కేలి వెలయ.

క॥ సకలగుణాధ్యుడ వని నీ, సుకృతముఁ దలపోసి మేల్మి ♦ నూచింపఁగ న
య్యకలంకయు వేడిన వే, డ్కకుఁ గానగు నింత యుత్సు ♦ కత జీవమణి. ౪౧

ఆ॥ అనిన నుల్లసిల్లి ♦ యాతని మన్నించి, యుత్కటత్వ మొప్ప ♦ నూహసేసి
యవనితనయవదన ♦ మాలోకన మొనర్చి, పలికె మేలిపలుకు ♦ బడులు దనర.

ఉ॥ భాగ్యమకాధె వత్సలత ♦ పట్టుగ నెట్టన మధ్యమాంబ సౌ
భాగ్యవతీలలామ మనఁ ♦ బార్థివుఁడుం దనయిచ్చ మెచ్చఁగా
యోగ్యు సుమంతునిం బనిచె ♦ యోజనకుం దగియుండఁ బ్రాంచితౌ
మృగ్యమహూదయం బయిన ♦ మే లొనగూర్చుతల్లంపు పెంపునన్. ౪౩

తే॥ ఆయశస్విని నాదు శ్రేయంబ కోరుఁ,దండ్రి యట్టిడ యని వేటె ♦ తలఁప నేల
ప్రాణపద మిట్టు లీతనిఁ ♦ బనిచి కెంత, వట్టు భావించిరో తటి ♦ వల నెఱింగి.

ఉ॥ ఇంతిరో; మత్స్యయోజనము ♦ నెంచి ముదంబున మించి తల్లి దా
మంతనమం దొకొండయిన ♦ మార్గమునన్ ధృతిఁ బెంచి వేడఁగా
నింతకు నన్నుఁ బిల్చు మనె ♦ నీశుఁ డితం డరుదెంచెఁ గాన నే
నెంతయు వేడ్కమై నరిగి ♦ యెల్లవిధంబు లెఱుంగఁ గాంచెదన్. ౪౫

క॥ సందియము లేదు నెమ్మన, మం దొదవినయర్థ మదియు ♦ నభిషేకశుభా
స్పందిత మాస్మాకమయై, పొందిక మెయి జయముఁ గూర్పఁబొసఁగుచునుండున్.

క॥ ఎత్తెఱఁగున నచ్చోబరి, ష త్తమరెనొ తగినదూత ♦ సంగతుఁ డయ్యెన్
ముత్తఱుల నెఱి యెఱుఁగు గుణ, వత్తరుఁ డివ్వొనిఁ బోలు ♦ వారలుఁ గలరే.

క॥ ఈవెరవున నను రాజుం, గావించురు పట్టమునఁ బ్ర ♦ కాశ మెలయనౌ
నావలనున దేవీపద, మీపు న్వహియింతు వెసక ♦ మెసఁగంగ బలే. ౪౮

తే॥ నీవు నీపరివారంబునెలఁతుకలును, నిందు సుఖముండుఁ డేబోయి ♦ యిపుడ వత్తు
నమ్మహారాజు రాణియు ♦ ననువుమీఱఁ, గూర్చునుపలాలనముఁది ♦ కొనిముదమున.

కే॥ గుఁ, గుఁ, గుఁ, గుఁ = గుఁ, గుఁ, గుఁ, గుఁ

ఆ॥ భద్రముఖ; ద్విజన్మ ♦ భావితధర్మంబు, తొలుత నెఱపి మించి ♦ తోడుతోడ
రాజ్య మెనయఁ గాంచి♦రాజసూయప్రము, ఖాధ్వరములు సేయ ♦ నగుదుగాత.

క॥ నిను లోకకర్త వాసపు, ననుపున రాజ్యాభిషిక్తు ♦ నధిపుఁ డొనర్పన్
దనరారునాసమెయి మే, కొనుఁ గావుత తనదుమేలి ♦ గొనములు గొఱలన్.

ఆ॥ నీదుఘాలతలము ♦ నెఱయు పట్టమురేఖ, యఖిలపట్టభద్రుఁ ♦ డనుపొగడ్డ
కాన్పదంబు గాఁగ ♦నగుఁగాత మిల మహా, త్వవములంది తృప్తి♦దనరుగాత.

క॥ నిను దీక్షితు వ్రతసంప, న్నునిఁ గృష్ణాజినధరు న్మ ♦ నోవాఙ్మయతున్
ఘను ధృతకురంగశృంగుం, గని యుబ్బున మేల్మిఁ గొల్వఁ ♦ గానౌదానన్. ౫౫

ఆ॥ వజ్రధరుఁడు నిన్నుఁ ♦ బ్రాగ్దిశ రక్షించు, దక్షిణమున దండ ♦ ధరుడు ప్రోచు
నాప్రతీచి వరుణుఁ ♦ డాదృతిమైఁ గాచు, నుత్తరమున ధనదుఁ ♦ డోము నెపుడు.

—♦ శ్రీరాముఁడు తండ్రిసన్నిధికి వచ్చుట ♦—

క॥ అనుశుభవాదిని కాయమ, కనుజ్ఞ యిడి తరలె గిరిగు ♦ హాశయసింహం
బనుగతసుమంత్రుఁడై కర, మనురక్తి ద్వాన్ముఁ డనుజు ♦ నంజలిఁ గొనుచున్.

తే॥ అతఁడు మధ్యమకక్ష్యయం ♦ దమరియున్న
యర్థుల సుహృజ్జనులఁ గాంచి ♦ యాదరించి
దీప్తపావకనిభ మయి ♦ తేజరిల్లు
కాంచనస్యందనం బెక్కెఁ ♦ గమలనయన. ౫౬

క॥ మణి హేమవిభూషితమై, యణిమాదులకెల్లఁ దాన ♦ యగుఁబో యననై
గుణితస్ఫురణల నదియు న, రుణమండల మనఁగ రామ ♦ రూఢిఁ దనర్చెన్. ౫౭

తే॥ పిన్న యేనుంగుగున్నలై ♦ పెనుపు పొనర
నున్న హరు లైంద్రరథమున ♦ యుగ్యములుగ
నొప్ప నొప్పారె నది స్వని ♦ తోచితముగ
నతనిఁ బర్జన్యుఁ డనిపింప ♦ నై పురంధి. ౬౦

క॥ ఇంద్రరథ మెక్కి. యింద్రుఁ డ, తంద్రుం డన శ్రీవిశిష్ట ♦ తం దనరుచు మా
హేంద్రనిభము స్వనికేతముఁ, జంద్రుం డన వెడలి రామ ♦ చంద్రుం డొప్పెన్.

తే॥ తోడుతోడన చెలరేగెఁ ♦ దూర్యగతులు, వందిమాగధస్తోతర♦ వంబు లెసఁగె
వేనవేలుగ నడిచిరి ♦ వివిధసైన్య, యోధులును నట్టిఁడగు రాజ ♦ యోగమునను.

క॥ శత్రుంతపుఁడు సుమిత్రా, పుత్రుఁడు శరచాపయుక్తిఁ ♦ బొలుపారుచు సౌ
భ్రాతమునఁ ద్రాతయై స్వ, భ్రాతనుగతుఁడగుచు నేగ♦ రథమెక్కి వెనన్. ౬౩

ఆ॥ ఆమహేంద్రచంద్రుఁ, డాగర్భసశ్రీకుఁ, డట్లువెడలఁ గని ధ ♦ రాధినాథు
లెందఱెందఱో మహేచ్ఛలై తోఁగొని, యరిగి రొదవె హలహాలారవంబు.

క॥ శూరులు రుచిరాకారులు, సారాగరుచందనప) ♦ చారు లసిధను
ర్థారులు ఘనసింహరవో, దారులు బలసి చని రెలయు ♦ తాత్పర్యమునన్. ౬౫

క॥ జనతావల్లభుఁ డాశ్రిత, జనతాపహరుండు గామ ♦ చంద్రుం డితఁడౌ
వినతాసుతవాహనుఁ డని, వినతాదృతవర్గ మనఁగ ♦ వినుచుం జనియెన్. ౬౬

—♦ పౌరజనంబులు గామునిం గని పీఠివాక్యంబులు పలుకుట ♦—

తే॥ పూలు లాజలుఁ జల్లి రఁపురపురంద్రు, లటులె పూజింపరే తొంటివగు భవంబు
లందుఁ గాకున్న వారల ♦ కబ్బునెట్టు, లమ్మహావిభవం బన ♦ న్యాదృశంబు. ౬౭

క॥ వాక్క-లనల వందనములు, దృక్కుల నభినందనములుఁ ♦ దేటపడఁగఁ దా
రెక్కిరి పరయగుకాష్ఠకుఁ, జక్కటి రామేంద్రుఁ గాంచు ♦ సందర్భమునన్. ౬౮

ఆ॥ సౌరసతులఁ బోలు ♦ సర్వానవద్యాంగు, లపుడు హర్మ్యతలము ♦ లందు నిలిచి
రాముఁ గాంచి యతనిఁరాణఁ దలంచి యి, ట్లనుచుఁ బలుకఁ దొడరిఁ రఘులవంద్య.

ఆ॥ అన్న ; నిన్నఁ గన్న ♦ యమ్మ కోసలుకన్నె, యన్నమిన్న కీమ ♦ హావిభవము
గన్నులారఁ గాంచు ♦ పున్నెంబు సమకూరె, నెన్నినోము లదియొ ♦ యిట్టిఫలము.

క॥ నీతల్లిసంతసము గుహు, మాతకునేనిఁ గలదన్న ♦ మాట యనఁగనౌ
నా ; తరమగునా ; పొగడఁగ, మాతృసమభినందనా ; స ♦ మస్తసమమనా. ౭౦

॥ సీమంతినీమహితగుణ, సీమ మహీతనయ మహిని ♦ సీతకు మహి నే
సీమంతిని సరియగు నిను, శ్రీమంతునిఁ బెరసి మేలి ♦ సిరి కిరవగుటన్. ౭౧

తే॥ సీతకిరణుఁ గొన్న రోహిణిఁ ♦ జెప్పఁ దరమె
పద్మహారిఁ గూడి కాదె యా ♦ ప్రతిభఁ గాంచె
ననుచు వర్జించువర్ణన ♦ లలఁతులయ్యె
సీత నినుఁ జెందినది మొద ♦ లేసి రామ. ౭౩

॥ సుచరిత బలుధృతి తప మతి, సుచరిత మిది యనఁ బొనర్చెఁ ♦ జూ ప్రాగ్భవమం
దచలసుత హరుని నెట్లటు, లచలాసుత నిన్నుఁ గోరి ♦ యనవద్యకలా. ౭౪

॥ అని ప్రాసాదాగ్రంబుల, ననితరగుణ లరసి యాడు ♦ నవి యాశీర్వా
దనవోపహారములె యని, తనమదిఁ దలపోసె నతఁడు ♦ తాత్పర్యజ్ఞా. ౭౫

తే॥ రాజమార్గంబుఁ జొరబాటిఁరాఁ గడంగఁ, బురజనంబుల పలుకు లఁప్పొలుపునన త
నర్చె నట్లర్చితుం డౌచు ♦ నంద్యచరితుఁ, డరుగుచుండె సమస్తాగ ♦ మాలవాల.

క॥ శ్రీమంతునిఁ గనఁగంటిమి, నేమం బొప్పార నిందు ♦ నింబలె నిండే
మేమిసుకృతములు హేతువు, లై మేలిమిసూపెనో స ♦ హాయత్వమునన్. 22

ఆ॥ విపుల రాజలక్ష్మి ♦ విభు నిమ్మహామహు, నెపుడు వెరసె నపుడె ♦ యిందఱము స
హృద్ధకాములము స ♦ మేధితైశ్వర్యుల, మనఁగ వలసె నింక ♦ నఱలుఁ గలవె.

మ॥ ఒక నాఁడేనియు నప్రియం బలుక దు ♦ రోగంబు దుఃఖం బలీ
కకలావ్యాప్తియుఁ గాన మీతనియెడన్ ♦ గల్యాణసంపన్నుఁ డీ
ప్రకటప్రాభవుఁ జేరి కొల్చి సుకృత ♦ ప్రారంభసన్నాహ మే
వికలుండేనియుఁ గాంచకుండునె మహా ♦ విఖ్యాతి రాకుండునే. 23

ఆ॥ ఇంతకన్నఁ బ్రియము ♦ లెవ్వి జగంబుల, నెట్టివారికేని ♦ నెన్నఁడేనిఁ
దరముమీఁతె సుఖముతఱిగని కనుఁగొను, చున్నవార మిమ్మహాద్యమంబు.

క॥ ఉన్న వె భోగము లింతకు, మిన్నగఁ బరమార్థములును ♦ మేలుగ నిటుసం
పన్నుని రామునిఁ గనుఁగొను, కన్నుల సౌభాగ్య మెన్నఁ ♦ గాఁ దరమానే. 24

తే॥ అనుచు నున్ముఖులగువారి ♦ యాత్మపూజ
నులఁ గథల నెల్ల వినుచుఁ బె ♦ ద్దల నమస్య
లల్ల నెరపుచుఁ దత్తన్న ♦ హాసమృద్ధు
లాశిషోక్తులుఁ గొనె నాతఁ ♦ డధికవిదుషి. 25

ఆ॥ తండ్రి ; తండ్రితాత ♦ తరములనుండి యే, పగిది నెఱిఁ బ్రజాను ♦ పాలనంబు
నడిచె నట్టినడత ♦ నడుపుము రాజ్యాభి, షేక మంది మించు ♦ సిరులఁ దనరి.

క॥ అన విని నెలకొని పృథుపథ, మునఁ బోవుచు నెల్లవారి ♦ పూజల నీరా
జనలఁ గొని యుల్లసిల్లెను, జనవిభుఁడౌ రాముఁ డెలమి ♦ సంభృతి వెలయన్.

ఉ॥ ఆతనిఁ గాంచువారి మన ♦ మక్షులునేనియుఁ గ్రమ్మఱింపఁగా
నాతఁ డె గానినయ్యె విభుఁ ♦ డచ్చటువాసి చనంగనైన వి
ఖ్యాత మనంగ నయ్యె జగ ♦ మంతట రాముఁ గనంగఁబోనివాఁ
డా ; తదపాంగసృష్టి బడ ♦ డా ; యనువా దటు పాదుకొం చొగిన్. 26

ఆ॥ అతనిఁ గానమైతి ♦ మని తారె తమునింద, సేసికొందు రొండు ♦ సెప్పనేల
వాఁ డెఱింగి కూర్చు ♦ వణ్ణాశ్రమాచార, పద్ధతులకుఁ జొక్కు ♦ పాటు మొనయ.

తే॥ రసతరంగిణి ; వింటె యీ ♦ రసము పొంటె
నొకనిచిత్తంబుఁ బోవ ద ♦ య్యుత్సవమున

సామరస్యంబు పెనుపొందె ♦ సర్వగతులఁ
గైకకర్మ మొకండె నం ♦ కలితమయ్యె.

౫౭

ఉ॥ ధీధిషణుండు రాముఁ డటు ♦ తేకువమై జనుచుండె యమ్మహా
వీధిని స్వీయ ముత్సవము ♦ వెంబడి యుత్సుకయా జనాలి నం
బాధము పావనాత్మపద ♦ భావనలక్ష్మితలక్ష్మ్యవృత్తిని
ర్యాధసుఖోదయంబు పరి ♦ పాటియు నెంచెనుఁ బాటలీప్రియా.

౫౮

ఉ॥ అంబరచుంబకాంబరవ ♦ హంబులు మేల్పడగ ల్విలంబించి
నాంబరమాక్తికావలిన ♦ యంబుల డంబులు మేలుకట్టు ల
ద్దంబుపదంబులం దనవి ♦ ధంబుల యిం బొడికంబుసూప నౌ
సంబరపుంబను ల్గనియె ♦ జానరొ ; జాణ యతం డతంద్రుడై.

౫౯

ఉ॥ చందనముఖ్యగంధములు ♦ చాల్పులు సోల్పులునై తలిర్ప ని
ర్మందసుఖావహూచితస ♦ మగ్రహవిర్దధిలాజసద్గుణ
స్యందిపయోయుగప్రసవ ♦ సారససారసులక్ష్మ్యభక్త్యభ
క్తిం దనరారుచోట్లు పరి ♦ కించె నకించనపోషితోషితా.

౬౦

తే॥ అప్పరి విలాసవతియపో ♦ యతనిఁ గవియఁ
గొత్తవయసునక న్నెయై ♦ కొమరుసూపె
బూలపటపుల నెన్ననౌ ♦ పోడుములను
రాక వేచుచుఁ దటి నను ♦ రక్త యగుచు

౬౧

శా॥ పన్నీటం జలకంబులాడి పృథుధూ ♦ పవ్యాప్తి నీరార్చి స
మృన్నత్వంబునకు న్సరాసరిగ జ్ఞా ♦ మంబు న్నిచోళంబు ము
వ్వన్నె ల్సూపెడు కొన్నగ ల్విరులు రే ♦ వన్దాల్చి మేల్చర్చలన్
గన్నాకౌ పురి శోభనంపుసిరిపై ♦ గన్నుంచె తేఁ డన్నెటిన్.

౬౨

క॥ ఆయెడఁ జతుష్పథము చై, త్యాయతనము దేవపథము ♦ నందఁగ నైనన్
బోయెఁ బ్రదక్షిణముగఁ దన, యాయరదముఁ ద్రిప్పఁ బనిచి యతఁ డగతనయా.

ఉ॥ రాజకులంబు సేరఁ జనె ♦ రాజతకాంచనకూటకోటివి
భ్రాజితనూత్నరత్నఘృణి ♦ రాజిత్యణికృతదేవశైల మ
వ్యాజకలావిలాస విర ♦ హప్రతిపన్నవిభాత్రపూజ్యతా
త్యాజనశీల మన్యయక ♦ ధాగుణజాలవిశాల మత్తటిన్.

౬౩

ఆ॥ అలమహేంద్రభవన ♦ మట్టులు శోభమా, నం బనంగ నైన ♦ నగరులోని
మూడుకక్ష్య లెలమి ♦ మునుకొనఁ గడచి ర, ధావతరణ మప్పుడతఁ డొనర్చె.

—♦ శ్రీరాముఁ డంతిపురికిం జని నిజజనకునిం గాంచుట ♦—

క॥ తనుఁ దోఁకొని వచ్చిన యా, ఘనపరిజన మచట నిలువఁ ♦ గాఁ బనిచి విభుం
డనుజానుగుడై పదగతిఁ, జనె నంతఃపురము నేర ♦ సహజోల్లాసా. ౯౬

తే॥ అచట నిలిచె జనాఘ మయ్యది తదీయ, నిర్గమం బెప్పుడా ; యనునిరతిఁ దవిలి
చందురుని రాక వేచెడునంద్ర పుంబ్ర, వాహ మట్టిద యగుచుని ♦ ర్వాణసుఖద.

అ॥ కాంచె రాముఁ డరిగి ♦ కాంచనాసనమున, నున్నవాని మోము ♦ చిన్నవోవ
దీనభావ మొదవ ♦ దివులు పైకొన నేలఁ జూచువాని బిట్టు ♦ సాగయువాని. ౯౭

క॥ ఉత్సవము సమయ మనక ని, రుత్సాహము దోఁపఁ దొంటియోజన చన నా
పత్సాగరమున మునిగి వి, ధిత్సామూఢత్వమున గ ♦ తిం గనువాని. ౯౯

క॥ ధీరత సారము సెడఁగ న, ధీరతమై బాష్పజలము ♦ తెరలఁగ నుచ్చా
నార క్తములై నేత్రము, లార క్తిం జెలుపఁ దలఁప ♦ నొదశవాని. ౧౦౦

క॥ ఈవిధ మేనాడేనియు, భావింపం బట్టె యితఁడు ♦ పౌరందరమై
త్రీవిదితుఁ డఖండశ్రీ, సేవితుఁ డనిపించు వెడఁగు ♦ చెయిదము వాని. ౧౦౧

క॥ తన కన్నతండ్రి దశరథ, జననాథుం గేకయాత్మ ♦ జాసహితుని గ
న్దొని చరణంబుల కెఱిగి స, మనంతరం బాసవిత్రి ♦ కాదృతి మ్రొక్కె. ౧౦౨

క॥ రామ ; యన నుడివిరామం, బామెయి గద్గదిక పొడమి ♦ యాపాదింప
నేమమునఁ దన్నుఁ గన నొం, డేమియు నొడువంగ నేర ♦ కిక్కట్టుపడె. ౧౦౩

అ॥ ఆయపూర్వ మనఁగ ♦ నైన చందము రాఘ
వేందు నందుఁ గాంచి ♦ యినకులోద్వ
హుండు పాము దొక్కి ♦ యుల్కిపా టెనయు మ
ర్త్యుని విధంబు తన్ను ♦ నొకటఁ బెరయ. ౧౦౪

మ॥ అకటా , రాఘవసింహ మెట్టు హతరం ♦ హం బయ్యె నీశేషుఁ డే
లాకొ ఘూర్ణిల్లుచు రోజెడుం గలఁగ నే ♦ మో కారణం బిమ్మహా
బికి నీభాస్కరుఁ డి స్టువప్లుతుఁడు గా ♦ దిష్టాంతమా కాలమే
ప్రకటం బయ్యెనె యీఋషీంద్రు నుడికిన్ భంగంబు వాటిల్లెనే. ౧౦౫

అ॥ మున్ను గుపితుఁడయ్యుముదితుఁడౌ ననుఁ గాంచి, యప్రసన్నభావమనఁగఁ బోల
ది ట్లహృష్టవినిహా ♦ తేంద్రియుండై సన్న, సెడఁగ నేమి తెఱఁగు ♦ చెట్ట పడెనొ.

క॥ అవిచింత్యకల్ప మీశో, కవిధము కవివరుఁ డితండు ♦ గాయని మొగి లిం
త వెరయ ద్యుతి సెడు నెలనా, నపు మోమున క్షోభ మెనయు ♦ నబ్ధి తెఱవన.

ఆ॥ తల్లడిలుచుఁ గైక ♦ దండ నయ్యండజ, వాహనుండు నిలిచి ♦ వందనప
సక్తి నెఱయఁ బలికె ♦ శారదరాకాభ, విష్ణుశశినిరాక ♦ రిష్ణువదన. ౧౦౮

—♦ శ్రీరాముడు తండ్రియున్నచందముం గూర్చి కైకతో ముచ్చటించుట ♦—

సీ॥ తల్లి నాచెస నొండు ♦ తారసిల్లెనె నేర, మొదవెనేమది మేన ♦ నొచ్చె మొకఁడు
భరతుపై నేమైనఁ ♦ బాటిల్లెనే వార్త, శత్రుఘ్నుఁ డెందును ♦ జంకఁడు గద
జనసులయెడ నేవి ♦ చారంబు లేదుగా, యేబాంధవంబున ♦ నెసఁగె గీడు
నీకుమే లభిమాన ♦ నిరతి నేయది పల్కి, తాన మీఱఁగ నొంటి ♦ కలవియగునె

తెలుపవమ్మ వృత్తం బెల్లఁ ♦ దేటవడఁగ, నీయపూర్వవికార మే ♦ నెన్నఁ డెఱుఁగ
నప్రసన్నుడై వత్సలుం ♦ డధిపుఁడు ననుఁ, గాంచి భాషింపమికి నేది ♦ కారణంబొ.

తే॥ అతని సంతోషపెట్ట కయ్యనఘనాన; నడుప కలుక ఘటించి యిప్పుడమిలోన
నొక్కగడయైన నిలువంగ♦నోపఁ దనదు, పురుషకారం బిదియచువ్వెపుణ్యచరిత.

ఆ॥ ధర్మసాధనంబు ♦ తనువు దానికిఁ దండ్రీ, మూల మతఁడె కనుల ♦ మ్రోల వేల్పు
గురుఁడు తద్ధితంబు ♦ గొనకొని వారించి, బ్రదుకువాఁడు నేల ♦ బరువ కాఁడె.

క॥ సందియము దీర్పు కేకయ, నందిని గురునాజ్ఞ వలను ♦ ననె నామన మిం
పొందు నను రాముఁ గని ని, ర్మందాక్షత మందమతివి ♦ మానిత పలికెన్. ౧౦౯

—♦ కైక రామునకు రాజాతెఱుం గెఱింగించుట ♦—

ఆ॥ బౌనె స్వార్థపరత ♦ యది ధార్మ్య మిడదె యొం

డనఁగ వలెనె మగని ♦ యాచికోలు

చూచి కోలుపోయె ♦ మందరి సౌభాగ్య

మదము తన్నుముంచు ♦ మాట మఱచి. ౧౧౩

ఆ॥ రామ; కుపితుఁ డనఁగ ♦ రాదు రా జిత్తటి, నొండు గీడుఁ దోఁప ♦ దొకటనేని
నొక్కధర్మమున ని ♦ యుక్తుడై ప్రియు నిన్ను, గడవలేక యిట్లు ♦ గలఁగువాఁడు.

తే॥ నాలుకకు రాదు నీతోడి ♦ నయమువీడి

పలుక నప్రియ మనినచో ♦ భయమ కాదె

యేరికేనియు నది నీవ ♦ యెఱిగి కూర్చి

తనదు యొకట మిప్పాటఁ ♦ దలఁగ వలయు. ౧౧౪

క॥ తెలిపెద వరమని మును నా, కలఘుతరుం డొసఁగె నిప్పు ♦ డారాటపడన్

వలెనే గతజలమునకుం, గలుకట్ట యొనర్ప నేమి ♦ గలదు కుమారా. ౧౧౫

ఉ॥ ధర్మముపొందికకా జగము ♦ ధాత్రి నిలంగల దన్నమాట కా
ధర్మపు సత్యమే కద వి ♦ తాయభిమానములేల యట్టిదా
కర్మమున న్బడల్పడఁగఁ ♦ గాదన నొనెటు దానినిక్కమా
మర్మము చక్కనారసి య ♦ మగ్నునొనర్పుము తేని నీనెటికా. ౧౧౭

చ॥ కుపితుఁడు గాఁగ నిట్టియెడఁ ♦ గోవిదుఁ డయ్యును మీఁదెఱుంగకే
విపథము ద్రొక్క నీవలని ♦ వేడుక గూర్చు నె స్వర్గలోక మ
య్యపగణనంబులేల కల ♦ వన్నియుఁ దీర్పఁగ నీవ యిచ్చమై
నిపుడ వచింతు నద్ది ఘటి ♦ యిచ్చెద నంచుఁ ద్వదుక్తి వెల్పడకా. ౧౧౮

ఆ॥ అదియు శుభమయేని ♦ నశుభంబయేనియు, నెడకుఁ బెడకు లాగునిచ్చుఁ గొనక
తగవు దలఁతుననినఁ ♦ దధ్య మేనెఱిగింతు, నిన్నుఁ జూచిపలుక ♦ నేరఁ డతఁడు.

ఆ॥ సత్యపాశబద్ధు ♦ సంతాన మొనర్చు, నెఱిఁ దలంపుమయ్య ♦ నిన్నుఁ గన్న
ఫలము గాంచు నిట్టివలనున కగుఁ గాదె,పుత్రుఁ డనఁగ నెందుఁ ♦ బుణ్యమూర్తి.

—♦ రాముఁడు తండ్రియానతిచొప్పున మెలంగువాఁడ నని వక్కాణించుట ♦—

చ॥ అనువెడపల్కుల నివనిన ♦ యంతనె రాముఁడు కుత్స సేసి యే
మనియెదవమ్మ నాదు తెఱఁ ♦ గారయ వింతకుఁ దండ్రియాన కే
ననలము సొచ్చెద నివనము ♦ నైన భుజించెద నంబురాశిలో
ననువఱఁ గూలెదకా సొలయ ♦ కాడు మభీష్టము మాట పూటమే. ౧౧౯

ఆ॥ సీతఁ బరిహరింతు ♦ సిరి విడనాడుదుఁ, దల్లిపూజ యైనఁ ♦ దలఁప కుందు
నధిపుఁ డధిగురుండె ♦ యాటఁ దదీప్సితం, బెద్ది యల్లె నడుతు ♦ నింత నిజము.

క॥ చెప్పకమును గురు నిష్టం, బొప్పుగ నొనరించువాఁడె ♦ యుత్తముఁ దొకటకా
జెప్పఁగఁ జేయును మధ్యముఁ, డప్పని విని తలఁగుమూఢుఁ ♦ డధముఁడ యెందుకా.

క॥ కాన గురునాన మానక, పూనికమై నాచరింతుఁ ♦ బొలియనిశేషధం
బే నొనరింతు ద్విరుక్తికిఁ, బోనేర్చునె రాముఁ డెందుఁ ♦ బుట్టువు సెడఁగకా.

—♦ కైక తనదు వరప్రసంగంబు రామునితో వివరించుట ♦—

క॥ అని యార్జవసక్తుండై, యనార్య యన కట్లు తధ్య ♦ మాడు కుమారుం
గని యశనికల్ప మగునుడి, వినిచె న్వెఱిపెనయనీని ♦ వేడుక తనరకా. ౧౨౦

మ॥ మును దేవాసురయుద్ధమందు దనుజు ♦ ల్బంపంగఁ దేల్పంగ నీ
జనకుం డమ్మొయినొల్లఁబో నొడలున ♦ న్మల్యంబులం బాచి కా

చినమే ల్పాచినయడ్డె రెండు వరము ♦ ల్పిత్తంబు పొంగార నా
కనుమానింప కొసంగె నాతనిక యే ♦ నప్పంచు నర్పించితిన్.

౧౨౬

తే॥ ఆవరంబులు వేడితి ♦ ననఘ; యిప్పు, డొకట నీ వడవికి జన ♦ నొంట భరతుఁ
డెల్లరాజ్యంబు పాలింపనిది చతుర్ద, శబ్దముల కాలమున మిత ♦ మగుచు నుండ.

ఆ॥ నిన్ను విడువలేక ♦ మున్నన్ననుడి దప్పు, కొనఁగ రాక కుప్ప ♦ గూలి యున్న
వాఁడు నీదుతండ్రి ♦ వలనెంచి యెబ్బంగి, సమయఁ జూతొ ధర్మ ♦ సంకటంబు.

క॥ గురు సత్యసంధుఁ గాఁగఁ బా, నరింపఁ దలఁతేనిఁ గాన ♦ నంబునఁ జొఱఁగా
గర మనురక్తుడ వగు మటు, భరతుని నియమింపు జగతిఁ ♦ బాలింపంగన్.

క॥ ఇది దైవిక మిట్లని నె, మృదిఁ దలఁపుము జనకునలత ♦ మాయింపుము నీ
కొదవెడుఁ బుష్పము లెన్నె, కొదవలుఁ దలపోయువలను ♦ గూడదు రామా.

ఉ॥ చీరలుగట్టి కూరలు భు ♦ జించి జడ త్రైలివెట్టి కోనలో
వారలు దోడుగాఁగ ముని ♦ వర్తనము త్నెగడొంద మేలినం
చార మొనర్పు మిచ్చటికిఁ ♦ జాలును నీయనుజుండు వత్సనం
తారకుఁ డీతఁడంచు నిజ ♦ దారకధర్మము లోకు లెన్నఁగన్.

౧౩౧

తే॥ ఆభిషేచనికార్థంబు ♦ లన్ని యిపుడె, భరతుపట్టంబుగట్టనొ ♦ పనికిఁ గాఁగ
సార్థకము లవుఁ గావుత ♦ మర్థి నీవు, వన్యకార్యానుషక్తిమై ♦ వఱలు మింక.

క॥ చతురంగసైన్యములు నర, పతిచిహ్నము లెల్లవస్తు ♦ భారమ్ములు భూ
పతినివహార్చలు నరయఁగఁ, జతురుడపో భరతుఁ డిచటఁ ♦ జాలమి గలదే.

క॥ అని త్వరపెట్టెడు పినత, ల్లి నయము విదితుడగురాము ♦ లీలకుఁ దో డ
య్యెనుఁ గాని యొండొకం డగు, కనలునఁ బడఁ జూడఁ బోదు ♦ కంజదలాక్షీ.

ఆ॥ ఎంతగల్గఁచొ తలఁకఁ ♦ డేణాక్షి యంతలు, అంతుసేసి చూపు ♦ వింతలకునుఁ
బంతగింపఁ డొండు ♦ పాటింపఁ డర్పించె, సంచకరము నిర్వి ♦ చారమునకు.

—♦ శ్రీరాముడు కైక వరప్రసంగం బంగీకరించుట ♦—

ఉ॥ ఏ నిదె పోవువాడ జన ♦ యిత్రి; త్వదాజ్ఞఁ బ్రతిజ్ఞఁ దీర్ప స
న్మానితుఁ డేలుఁగాత కుల ♦ మండనుఁ డౌభరతుండు రాజ్యమున్
బూనికమ్మై వచింతు నని ♦ పోలదు కోపము నీకు త్రేడు ని
ట్లొనయ మొప్పుఁ బల్కఁ జన ♦ చా; తన దాత్యము మేర మీఱదా.

౧౩౬

తే॥ తానె బోధింపఁ డేల నాతండ్రి తెరలి
యుమ్మలిక మంద నేమి కీడొదవె నింత

కిరువురును మీర లిమ్మెయి ♦ హితము నొడువ
సంతసంబునఁ బొనరింపఁ ♦ జాలనొక్కొ.

౧౩౭

క॥ అనుజున కిది యొక్కండనఁ, బనియేమి యొసంగువాడఁ ♦ బ్రాణముఁ బ్రాణం
బున కెక్కుడైన సీతన, యిన నినవంశమునమేల్చి ♦ యిట్టిద సుమ్మి. ౧౩౮

ఆ॥ గురుఁడు హితుఁడు వ ప్త ♦ వరదుండు నౌభ ర్త
యానఁ జేయరాని ♦ దని యొకండు
గలుగునే త్రిశుద్ధి ♦ గావించువాడఁ ద
ధ్య మ్మటగచు నెడఁదఁ ♦ దలఁపుమమ్మ

౧౩౯

ఆ॥ ఏల నేలఁ జూడ ♦ నింతచింతపడంగ, నెగిచి యశ్రుధార ♦ లిట్లుజాట
నరయఁడే మదీయ ♦ మగు మానసముతీరు, దండ్రఁ గష్టపెట్టు ♦ తరమె నేను.

క॥ మాతులకులగతు నిపుడే, మాతులు భరతుఁ బిలిపింపు ♦ మా ; పతియాజ్ఞ
జేతఁప్రీతి న్వనికిఁ బ్ర, యాతుఁడ నగువాడఁ దలఁచ ♦ నటు పెడజాడక. ౧౪౦

క॥ అను రాచచిలుక పలుకుల, కనుపద మానంద మంది ♦ యటు లొనరింపక
జనుఁ జను మీవవ్వలికథ, ననువ ర్తించెదను నేను ♦ నది గొనకొనదే. ౧౪౧

తే॥ ఉత్సుకుఁడ వయి యిచ్చోట ♦ నొదుఁగరాదు
సిగ్గుపడి తండ్రె తెలుపమి ♦ చేటుగాదు
స్నానమును భోజనంబును ♦ జరుపఁ బోవఁ
డిందు నీవుండ నీతఁ డో ♦ యినకులీన.

౧౪౩

క॥ అను నెడఁ జీచీ యని య, మ్మనుజేంద్రుఁ డసహ్యపడుచు ♦ మానిని వల న
య్యనువునఁ గననొల్లక తన, తనయుని నగుమోము గాంచి ♦ తహతహపడుచోక.

ఆ॥ అతని నూటడించి ♦ యాయమఁ గాంచి క, శాహతిం గులీన ♦ మైనవాజి
యటులె త్వరితుఁ డగుచు ♦ ననె నిట్లు వనికేగ, వలనుసూపుచిత్త ♦ వ ర్తనమున.

సీ॥ అంబ ; యర్థార్థి పీ ♦ డని తలపోయకు, మిం దుండువాడఁగా ♦ నింత గనుము
మునులతోడి దగునాముచ్చట భావింపు, మెపుడు ధర్మపువంక ♦ కెయిదు పుటుఁగు
మే నీజనుడ నన్న నేలుట గమనింపు, మడిగిన నుసు తిత్తు ♦ నని యరయుము
గురునానకన్న నెక్కుడు లేమి గొను పెన్ను, మట్లె తల్లులఁ గొల్చు ♦ టాదరింపు
మేమటంచు నాదు ♦ నేమ మూహించితో, కాక యడవికేగఁ ♦ గలుగుపనికి
రాజుతోడఁ దెలిపి ♦ రాపొనర్పంగ నీ, కగునె సర్వథాని ♦ యత్ర వయ్యు.

తే॥ జనని చిత్తమునకు వచ్చునరణిఁ దెలిసి, సీత ననునయమునఁ దాల్చిఁజెనయఁజేసి
యవల నీనాఁడె దండకాఖ్యాటవినిఁ జ, రింప నేగెద ననుచుఁ ద ♦ లంపు మింక.

క॥ గురుశుశ్రూషల మెలఁగఁగ, వరగాజ్యక్రమము వంక ♦ వాసి నెఱపఁ గా
భరతునకు బోధసేయుము, పరమార్థం బిదియ చూవె ♦ భవ్యవిచారా. ౧౪౮

—♦ దశరథుండు రామునియన్జవం బెంచి దుఃఖించుట ♦—

ఆ॥ అని ప్రయాణ మెంచియామంత్రణ మొనర్చు, రాముమార్దవమ్ము♦రాణఁ గాంచి
పొంగి పొరలుదుఃఖిపూరమ్ము పైకొన, నడలె నొడయఁ డపు డహార్య తనయ.

ఆ॥ ఇట్టులనియె మఱియునేణాంకముఖ; రామ;నన్నుఁ ద్రోచి చనుట♦ నాయమగునె
పుత్ర భిన్ను బాసి ♦ పొలియనే యెఱిగి యి, క్లేల సాహసింప ♦ నెంచితయ్య.

ఉ॥ పున్నవనాటి చందురునిఁ ♦ బోలిన నీనగుమోముఁ గన్గొనన్
దిన్ననినీనుడు ల్విసఁగఁ ♦ దేకువ నెక్కిన నీదుమేలిసం
పన్నతఁ గాంచి పొంగెనయఁ ♦ బాళిమెయి న్నినుఁ జేరికొల్పుమా
యన్నుభిమిన్న సీత తెఱఁ ♦ గారయ నేరని పాపి నైతినే. ౧౪౯

తే॥ ప్రాణవల్లభుఁడపు నీవె ♦ ప్రభుఁడ వీవె, జగములన్నియు నేలనా ♦ జాణ వీవె
సూర్యకులమును వెలయించుచుట్టవీవె, యిట్టినినుఁ బాయుననుబోటి కేమిగలదు.

తే॥ స్త్రీజితుని భ్రాంతహృదయునిస్సిగుమాలి, ధర్ము వెడలంగ నగువృత్తి♦ దవులువాని
నను నిరోధించి తంత్రంబునడుపఁ జనదె, యనఘ;దాన నసత్యమె ♦ ట్లాటునయ్య.

—♦ రాముడు తండ్రి నూఱడించుట ♦—

క॥ అని పర్యంకమునం బడి, యను వరయఁగనీని సాదకు ♦ నై తెరలఁగనై
తనుఁ బెరయుసుతునిఁ గొగిట, నెనయించుచు శోకవార్ధి ♦ నిట్టటుపడఁగన్.

ఆ॥ తన ఘనాంకపాళిఁదార్చి కన్నులనీరు, దుడిచి చిబుక మెలమి ♦ దొడరఁ బుణికి
పుడుకుదొడుకు రామపూర్ణ చంద్రుఁడు రస, మొలుక నిట్లుపలికె ♦ లలితమూర్తి.

తే॥ సోలి తిట్టటువ్రాలితి ♦ జాలిపడితి, తూలి తటులేల నాతండ్రి ♦ తాలిమిమెయి
నేలి తిన్నాళ్లు మేలిమి ♦ గ్రాలితి తుది, గాలివార్తకుఁ దనకిన ♦ శైలి చెడదె.

ఆ॥ తమ్ముఁ డేలు టరయఁ ♦ దప్పె నారాజ్యంబు, నేను నడవిఁ దీర్పు ♦ నెఱఘవేడ్క
నిస్తరింపరాదె ♦ నీప్రతిజ్ఞం గూడి, వచ్చు పదియునాల్గు ♦ వత్సరములు. ౧౫౦

క॥ అయ్యా ; శోకింపఁగ నే, మయ్యెం గారణము దీన ♦ నాలోచింపన్
డయ్యఁబలుకంగ నిది యొక, కయ్యమె ధృతిఁ జెఱుపఁజూడఁ ♦ గా వలనగునే.

ఆ॥ ఆమె సంతసించు ♦ సంతటితోఁ బను, ల్వరున నందికొనఁగ ♦ వచ్చు నాకు
వనము నందు సుఖము ♦ వసతికన్నను వేయు, మడుఁగు లెక్కుడగుచు మలయుచుండు.

తే॥ ఎల్లసంభారములతోడ ♦ నిచ్చమెయిన, తల్లి తలఁపొప్ప భరతుని ♦ ధరణినాథు
నీవు పొనరింపఁ జూడుము ♦ నేడె పిలువ, ననిచి యద్దాన మే లెన ♦ యంగ నగును.

—♦ శ్రీరాముఁడు దశరథువీడ్కొని మాతృసన్నిధి కరుగుట ♦—

క॥ అని యివ్వధంబునం దన, మనమున నెయ్యంబు వలను ♦ మల్లడిగొనఁగా
నునిచి యనువొప్పఁ బెనిచిన, యనుపమ వాక్సరణి వింత ♦ యై తన వారక.

చ॥ మతు లెఱిగించి యిర్వురకు ♦ మంతనమొప్పఁ బ్రదక్షిణక్రియా
న్వితనతు లాచరించి తగ ♦ వీడ్కొని లక్ష్మణుఁ డార్తి గూడిరాఁ
గృతమతి ద్వాస్థస్సమా జనము ♦ కీర్తన మల్లనఁ గొంచు సర్వస
మ్మతుఁ డతఁ డోజమై వెడలె ♦ మాతృగృహమ్మునకై హితైషిణీ. ౧౬౨

తే॥ ఆభిషేచనికం బగు ♦ నట్టి భాండ, మొలసి ముమ్మాఱుఁ దిరిగి యం ♦ జలి ఘటించి
రాజచిహ్నము లెల్ల ని ♦ రాకరించి, పోవుచుండెనుఁ గాకుత్స్థ ♦ పుంగవుండు.

ఉ॥ కాంతుఁ డ్రిలోకకాంతు శశిఁ ♦ గైకొనఁ గాంచినరాత్రి యట్లు శ్రీ
మంతుని వీడఁ జూడదు సు ♦ మాశమున న్నెలకొన్నలక్ష్మి యొ
క్కింతయు రాజ్యనాశమున ♦ హీనత చొప్పడఁబోవ దింతకున్
మంతనమందు విక్రియకు ♦ మార్గము దోపదు మానినీమణి ౧౬౩

తే॥ సహితలక్ష్మీకుఁ డగురామ ♦ చంద్రునకుఁ బ్ర
సంగ మయ్యది శారద ♦ సమయ మయ్యె
దానఁ బ్రహ్లాదనక్రియా ♦ తత్పరత్వ
మాతృజం బది వీడఁ బో ♦ దాత్మవిదుషి. ౧౬౪

తే॥ తన జితేంద్రియతకు దుఃఖ ♦ ధారణకును, నిర్మలత్వంబునకు సిరి ♦ నియమమునకు
నబ్బరం బందె నప్పుడ ♦ య్యభిజనాఘ, మేవిలక్షత గనుపట్ట ♦ దేమి యనుచు.

—♦ రామమాత లెల్లరు వ్యసనాభిభూత లగుట ♦—

ఆ॥ రాముఁ డట్లువెడల ♦ రాణివాసంబున, సతులు రామమాత ♦ లతులమతులు
దలఁచికొనుచుఁ దలఁకు ♦ దలకొనఁదమలోన, నంగలార్పఁదొడరి ♦ రాత్రమునను.

సీ॥ తండ్రియానకుమున్న ♦ తలఁచి యెన్నికగన్న, సత్కారముల మేలి ♦ జాడ లరయుఁ
దనుఁగన్నతల్లి నిం ♦ దఱ నొక్కరూపునఁ, బరికించి వెలయుంచు ♦ బాంధవంబు

పరులు నేరమి నొందుపలికిన నోర్పుమై, క్షమియించుఁగాని యక్షమకుఁజూరఁడు
తారకుం డితఁడె భూతముల కన్నిటికన్న, బుద్ధి నెక్కునఁజేయుఁ ♦ బొరువులకును

నట్టిరాముఁడు ముఖచంద్రుఁడడవిపుడమి, వెన్నెలల నింప నిచ్చోటువిడిచి నేడు
పోవుచున్నాడు మనపాలి ♦ పున్నెములకు, నింత కను విధి విధియించె నే విధాత.

తే॥ బుద్ధిగలవాఁడు మనతేఁడు ♦ పొడవుపడఁగ, నున్నవాఁడని యెంచితి ♦ మిన్నినాళ్ళు
సర్వజగతికి గతి నాక ♦ చానధృతికి, దనయు హితనయు విడనాడఁదలఁచె నిపుడు.

క॥ అని యంతిపురి నెలంతుక, లనంతరస్థితుల నెంచి ♦ యాక్రోశములం
బొనుపడఁ దొడరిరి వత్సం, బునుఁ బాసిన తొడుకులట్లు ♦ పూర్ణేందుముఖి. ౧౨౦

తే॥ పుత్రశోకాభితప్తుడై ♦ పొరలు నాధుఁ, డట్టియార్తనినాద మ ♦ స్థాలకించి
యొడలెఱుఁగనీని మమతమై ♦ నోలమాన, గొనియెఁబర్యంకమున వ్రాలి ♦ కోమలాంగి.

క॥ ఆసడి నొడయఁడు లీనుం, డై సంగడ మెడలఁ గేక ♦ యాత్మజ సిద్ధి
వ్యాస క్తమనోరథయై, శ్రీసముచిత యగుచు నెడఁదఁ ♦ జెలఁగుచు నుండఁ.

— ♦ రాముఁడు తల్లిసన్నిధి కరుగుట ♦ —

తే॥ నిట్టవొడుచుచుఁ జెలరేఁగి ♦ నింగిముట్ట, నిశ్శ్వసన మొనరించు దా ♦ నిప్రధాన
మట్టు లాయత్తుడై తల్లియంతిపురికి, నవ్వశివతంస మరిగెఁ బ ♦ ద్మాయతాక్షి.

ఆ॥ మొదలికక్ష్యఁ బెరసిముఖ్యుఁ గంచుకి వృద్ధు, దొట్టి యచటిజనముతోడుతోడ
హెచ్చరికలు వెలయ ♦ నెలమిమైఁ బొగడంగఁజొచ్చి యొండొకొండు ♦ చోటుదటిసి.

క॥ ఆగవిణియందు వృద్ధుల, నాగమవేత్తల సమంచి ♦ తాత్ముల ద్విజులన్
వేగని యాశీర్వాదము, లాగశ్శమనములు గొనియె ♦ నతఁడు సురాజ్ఞే. ౧౨౫

క॥ మూడవద్వారమునం గల, చేడియ లారామురాకఁ ♦ జెప్పం జని ర
వేడబ మరయమిఁ బెల్లగు, వేడుక లుప్పొంగి వెలయ ♦ విశ్వవిధాతీ. ౧౨౬

మ॥ సుతుమేలంచి జయిష్ణు విష్ణుఁ బరిత ♦ శృద్ధాత్మ కాసల్య రే
నతిభక్తి న్మహితార్చల న్దనిపి హా ♦ మాదు ల్సమర్థించి స
మ్మతిఁ బ్రాతర్యజనోచితక్రమము సం ♦ భావించి చిత్రైకతా
నత వర్తిల్లుచునుండె భావికలనా ♦ నందానుసంధాతీయై. ౧౨౭

మ॥ సమిదాజ్యాక్షతలాజసూనముఖము ♦ ల్సంభారము ల్పాయసా
న్న మపూపంబులుఁ గొంచు దేవధృతి కా ♦ నందంబున న్బాడబుల్
క్రమ మొప్పారఁగ వేల్చునవ్వలనున ♦ న్నల్యాణధామంబు నా
నమరాస్యంబున తెల్విఁ బొల్పెసఁగునా ♦ య్యారంబు గన్పట్టఁగన్. ౧౨౮

శా॥ అంతస్థాద్వయచిత్ప్రకాశుఁడు నిర ♦ స్తాశేషమాయుండు శ్రీ
మంతుం డేకరసుండు సర్వనిగమా ♦ మ్నాతుండు సత్తాత్ముఁ డా
ద్యంతాతీతుఁ డనంతుఁ డీశ్వరుఁ డమే ♦ యప్రాభవుండా హరిన్
స్వాంతోపాంతము సేర్చి తన్మయత వి ♦ శ్వంబెల్ల భావింపుచున్.

౧౭౯

ఉ॥ తెల్లనిపట్టు గట్టి ధృతి ♦ తేకువ మీఱఁగ దేవత్వప్తి కా
యల్ల కృతోపవాసకృశ ♦ యానెటి నెట్టన దేవవర్ణ్యయై
సల్లలితాత్మయోగవిల ♦ సద్వ్యవసాయమునం దనర్చుచున్
దెల్లముగాఁగ నన్నిధి న ♦ భిశితు నచ్యుచుఁ గాన కున్నతిన్.

౧౮౦

తే॥ ఉన్నతటి నాతఁ డన్నెటి ♦ నూహఁగనియుఁ
జేరఁ జనునంతనె సుమిత్ర ♦ శ్రీనివాసుఁ
డరుగు దెంచెను రాముఁ డో ♦ యమ్మ; యనుచు
నంచితప్రీతిఁ దన కెఱిం ♦ గించుటయును.

౧౮౧

ఆ॥ కనులు దెఱచి కాంచెఁ♦గాంచనాంగి కృపాక,టాక్షు నంబురుహ స♦మంచితాక్షు
స్మేరవదను స్వాత్మ ♦ సిద్ధభావానుసం, ధాత తాతఁ గన్న ♦ తాత నచట. ౧౮౨

సీ॥ శతమఖోపలరాజ ♦ సచ్చాయ మగుమేన, దీప్రపీతాంబర ♦ స్థితి తలిర్ప
నుదయాద్రిరవిశృంగ ♦ ముత్తమాంగవిశేష, మలకోచితక్రమ ♦ మాక్రమింప
జగదండకోటి సం ♦ శ్రయత రూపించువ, క్షమున హారప్రచా ♦ రము రహింప
దిక్కూలముద్రుజ ♦ దివ్యకుండలకాంతి, నిఖిలభాసకభాప ♦ నిష్ఠ నొడువ
సకలభూతహితుఁడు ♦ శాంతుఁ డాశాంతపా,లకుఁడు నిరవధికక ♦ లామయుఁడు ని
రామయుం డనంతుఁ♦డక్షరుం డానంద, ఘనుఁడు హరియచేరఁ ♦ గనుటఁగనియు.

క॥ తనయుఁ డను నెఱిన కోసలు, తనయారత్నంబు రాముఁ ♦ దఱియ నతఁడు వం
దన మొనరించిన మేలిమి, గొనకొనఁ గొఁగిటఁ గదించు ♦ కొనె సుకృతమయీ

ఆ॥ అంకముననుఁ జేర్చి♦యలరి మూర్ధాఘ్రాణ, మొనరఁజేసి చెక్కు♦లను స్పృశించి
మేను నిఘురుచును ని ♦ మేషవర్జితదృష్టిఁ, గనుచు నిట్టులనియె ♦ స్కందజనని.

అ॥ నన్నుఁ గన్నవాఁడ♦నాపున్నె పుంబ్రోవ, చిన్నికూన మేలి ♦ సిరులసీమ
యన్న మిడుదు నయ్య;♦యాకొంటె ముద్దుల, మురహిరీ ; వరాల♦మూట నేడు.

తే॥ ధర్మశీలురు వృద్ధులు♦తత్త్వవేత్త, లైనరాజర్షివరులు నీ ♦ యన్వయము
నెట్టియాయువు సిరి యసం♦బెట్టిశ్రేయ, మందఁగాంచిరొ నీ వట్టు♦లందుమయ్య.

క॥ నేడె పొనరించువాఁ డటె, పాడిమెయి న్నిన్నుబట్ట ♦ భద్రునిఁగా నె
ష్టాడి తలఁగఁబోఁడని ప్రజ, లాడఁగ నీతండ్రి పున్నె ♦ మాఁగా రామా. ౧౮౮

చ॥ అని యిటువత్సలత్వమున ♦ యమ్మరయమ్మనఁ దేలియాడుచున్
బొనరగుపేటఁ బెట్టి సుతు ♦ భోజనపున్నెఱి ముచ్చటించుచున్
దన యనఘత్వముం దెలుపు ♦ తల్లికిఁ బ్రాంజలియై చలింప క
ల్లన వినయంబు నాన సక ♦ లజ్జతయుం దగ రాముఁ డిట్లనున్. ౧౮౯

—♦ శ్రీరాముఁడు తల్లికిఁ దన వనవాసప్రసంగం బెఱింగించుట ♦—

ఉ॥ అమ్మరొ; భోజనాదికృతు ♦ లందటు లాదర మంచు లేదు న
నొప్పమ్మనఁ గాననమ్మన ప్ర ♦ భుత్వ మొనర్పఁగఁ దండ్రియానతిన్
గ్రమ్మఱిపింపనొనె మును ♦ గైక కొసంగినయావరమ్మనన్
దమ్మఁ డయోధ్య యేలవలె ♦ దప్పదుచూ పదునాలుగేడులున్. ౧౯౦

చ॥ ఎఱుఁగవు తల్లి; వల్క మటు ♦ లేణ పుఁజర్మముఁ దాల్తుఁ బెంజడల్
నెఱయఁగ వన్యభోజి నయి ♦ నిచ్చఁ జరింతు గురూక్తి సత్యపుం
నెఱి సెడనీని తద్వృత్తము ♦ నిష్కకునై మునిమండలంబు న
క్కఱ లరయంగఁ జాలుదుఁ బ్ర ♦ కాశిలఁ జేయు తదీయవాగ్భృతిన్. ౧౯౧

తే॥ నీకు సౌమిత్రికి వసుంధ ♦ రాకుమారి, కగునుఁ జింతయలంత పె ♦ ల్లనుచు నెంత
నైన వేగమ యరుదెంతు ♦ నాచతుర్ద, శాబ్దములు నన్ని గడెలుగా ♦ ననువుపఱిచి.

—♦ కౌసల్య మార్చిట్లుట ♦—

క॥ తలఁకవల దనెడు రాముని, పలుకులు విని వ్రాలె నఱుకఁ ♦ బడు శాఖ క్రియన్
బలుగాలి కెడలు ననఁటియు, బలె స్వర్గచ్యుతయుఁ బోలె ♦ వానిజననియున్.

క॥ ఆనూత్నదుఃఖమున న, మ్మానిని గతసంజ్ఞ యగుచు ♦ మల్లడిగొనఁ జే
నూని నిలిపె నాతఁడు స, న్నానిత నాయమ స్వకీయ ♦ నయ మొప్పారన్.

ఆ॥ నేలఁ బొరలి బడబ ♦ నెఱిదోఁప నొక్కింత, దెలిసి శోకవేగ ♦ దీర్ణహృదయ
యగుచు మిగులనొగులు♦నద్దేవిఁ గనుఁగొని, సరభసుఁడుగ రామ♦చంద్రుఁడెడరె.

క॥ కడునీతిపరుఁడు వాఁ డటు లడలు జననిఁగని ప్రపన్న ♦ తానతుఁడై చొ
ప్పడు టబ్రమె బడలఁడె యొక, వెడమానిసియైనఁ దొంటి ♦ వెరవెల్లఁ జెడన్.

ఆ॥ ధూలిదుడిచి నిమిరి ♦ మేలిపల్కులు వల్కి, యమ్మఁబింతకిట్టు ♦ లగునె తెరల
ననెడు పుత్రరత్న ♦ మాతనిఁ గని లక్ష్మ, ణుఁడు వినంగఁ దల్లి ♦ నొడివెఁగడఁగి.

—♦ కౌసల్య రామునకుఁ దనదుద్దేశం దెలిపి విలపించుట ♦—

సీ॥ నీవు పుట్టకయున్న ♦ నేనింతశోకంబు, పాల్గొక యెట్టెటో ♦ బ్రదుకుదాన
లే దిట్టిసాద వంజ ♦ లేమకునేనియు, బిడ్డలు లేరన్న ♦ బెఱుకు దక్క
మును భర్తృపౌరుషమున శుభంబునుఖంబుఁ, బడయఁగంటినె నేఁడు♦పాసిచనెనె
నీమేల్మి యూహించి ♦ నెలకొంటి నడియాస, పడిబత్తై మనియెడు ♦ పాడి దొడర
నదియు నిటులయ్యె నిప్పటికవల నేమి, గలదు సవతుల యొరపిడిఁగలఁకపాటి
యున్న నాకిది వింతయేమొండు దలఁప, నేల యిది దుఃఖభాజన ♦ మే యనంగ.

తే॥ నీ వెదుటనుండ నింతలా ♦ నెఱికి నడవి, కీవరుగ నయ్యెడున దెట్టు ♦ లే వచింతు
గై కయానతి భరతుండు ♦ కాలరాయ, దిక్కులేకున్న నెద్దియో ♦ దేవుడరయు.

ఆ॥ ఇంక నోర్వఁజాల ♦ నీపదియేడేండ్లు, నాసఁ గొంటి మాసె ♦ నఘ మటంచు
మఱల దొరలఁ గంటిమహిధరంబున నుండి, యంతులేని లోయయందుఁ బడఁగ.

మ॥ ఉపవాసంబులు యోగము ల్నెఱపి త ♦ ద్యుక్తి న్నినుం గాంచి లే
దుపమానంబున కీపె కోర్తనఁగనై ♦ యున్నంత నాపాలిదా
విపరీతం బగు భాగ్యమే కదిసె ని ♦ వేళ్ళ న్యధాపూర్వ మీ
కృపణత్వంబున ముంప దుర్గతులు ల ♦ క్షీస్తాప్తికి న్యోగ్యులే. ౨౦౧

క॥ నాచేసినపు న్నెంబులు, వీఁచమడఁగి మడఁగె మేలి ♦ బీజంబులు కీ
డొచ్చొటిపడియ నట్టులు, పాచితముం గెడప నొండు ♦ పాల్పడఁ గలదే. ౨౦౨

తే॥ నది యొరయ వానకారున ♦ నవసి కూలు
కూల మట్టులు తెరల దీ ♦ కుజనిహృదయ
మేలొకో వజ్రమునఁ జేసె ♦ నేమొ దీని
దీన వినిపాత మవ్విధి ♦ తెలిసి తెలిసి. ౨౦౩

తే॥ లేవుకాఁబోలు నిమ్మొయిలేమలకు న, కాలమరణంబు లరయఁదోకాలుఁ డడలు
లేడిఁ గొనిచను సింగంబు ♦ లీల నన్నుఁ, బట్టి కొంపోవరాదె యీపట్టెటింగి.

క॥ అట్టిదెస నిట్టిచెట్టలఁ, బెట్టం దల మింతలేదొ ♦ పేర్మినెడినవా
రుట్టిపడి పెనుపుగాంచినఁ, జట్టము మార్పడనొ ; జముఁడునడిఁజేడ్పడెనో. ౨౦౪

క॥ ఇచ్చమొయి నిప్పు డెటులో, చచ్చియు నినుఁజూడ మంచి ♦ జాడయుఁ గనఁబో
నొచ్చెమున వత్స మెడలిన, యచ్చున గవయినయి యటతుయమసదనమునక.

ఉ॥ చందురుబోని నెమ్మొగము ♦ సారససఖ్యముఁ గొన్నదృష్టి నీ
యందము చందము న్గనక ♦ యాదట వందరనేరఁ దండ్రి ; నీ

ముందటిదాననై నడుతు ♦ మోసములే దడవిం జొరంగ నిం
కెందునుఁ బోదు వృత్తి బడు ♦ వీనికయా వెటు దూడ వీడెడిన్.

— ౨౦౭

—♦ లక్ష్మణుండు కౌసల్య నూగార్పుచుఁ పరపక్షము నిరసించుట ♦—

చ॥ అని విలపించుకోసలవ ♦ రాత్మజ రాముసవిత్రి లక్ష్మణుం
డనితరవృత్తిఁ గాంచి యనె ♦ నంబరొ ; యేనును సమ్మతింప ని
య్యనువునఁబోనిపోక తెఱ ♦ వాడుది యాడినమాట లెక్కనే
సి నయ మయంబు నాయతియుఁ ♦ జేడ్పడ రాజ్యము వీడ నెంతురే.

— ౨౦౮

తే॥ కొండికకు రాజ్య మొసఁగుటా ♦ కండు దోస
మంతకును మోస మగ్రజు ♦ నడవి కరుగు
మనుట పొరపొచ్చె మెంచిరే ♦ యన్యులేని
స్వజనులేనియు నీతనిఁ ♦ గుజనుఁ డనిరే.

— ౨౦౯

తే॥ వేలుపనికొల్వవచ్చువి ♦ వేకి దాంతుఁ, డొవ్వనిజనంబునేనియు♦నోమఁ దలఁచు
వత్సలుం డాశ్రితులపట్ల ♦ వరదుఁ డట్టి, రాముపై నేరమెంచు గ♦రాసు గలఁడె.

తే॥ తనతనయుఁ డేల నేలయి ♦ మ్మనుచువేడ
నాపె కగుఁగాక చనవరి ♦ యగుట నొంటఁ
బలుక నేటులయ్యె నన్నఁ గా ♦ నలకుఁ బనుపు
మనుచుఁ గాముకవృత్తుల ♦ కడ్డు గలదె.

— ౨౧౦

క॥ వృద్ధుఁడు విపరీతుఁడునై, సద్ధర్మం బరయ కాడు ♦ జన మాడు నసం
బద్ధవచనముల కలవడు, బుద్ధివిహీనుఁ డెదియేనిఁ ♦ బొరయఁడె పలుకన్. ౨౧౧

క॥ తొల్యంబున నితఁడు వున, రాబ్బల్యం బెనసి మరుబారిఁ ♦ బడెఁ గాదన నా
ఫలోదయ ధర్మాధ్యు న, తుల్య సుపుత్రుం ద్యజించు ♦ తొడుసున కగునే.

క॥ ఇట్టి ప్రసంగంబున నృపుఁ, డిట్టలమగు ధర్మ మెడల ♦ నేమనె సుతుఁ డీ
గుట్టరయ కెట్లుదొరకొనెఁ, గట్టా ; పెరవారు వీరి ♦ గతిఁ గని నగరే. ౨౧౨

క॥ అని రామునిచక్కటిఁ గనుఁ, గొని యిట్లనె వాఁడు నీవు ♦ కోవిదుడవ యే
మని చొరఁబాటితి విట్ట, ట్టన కిక్కొఱగానిమార్గ ♦ మార్పులు దెగడన్. ౨౧౩

సీ॥ ఏటిబలం బేమి ♦ హేతువు తేనికి, నినుఁ గాన కొడ్ల క ♦ వని నొసఁగఁ
బుట్టకమున్నె యి ♦ పోడుము లెంచిరే, వరమంచుఁ గొలమున ♦ వాసిఁ జెఱుప
నాగచ్చునుడి యెట్టు ♦ లయ్యె సూన్యతముగ, నేటిసత్యం బేల ♦ నేలఁ గలసెఁ
గామకానివికార ♦ గతి కారణం బొనె, యిమ్మొయికర్జుంబు ♦ నెరవునేయ

- నేను దోడుగాఁగ ♦ నిన్నెఱిసెలకొన, దిటపుపడుము దివ్య ♦ తేజముననుఁ
దమము విరియఁజూతుఁ ♦ దపనునిచక్కటి, యరుణు నట్టు లన్ని ♦ యంశములను.
- ఆ॥ నేను మిత్తివోలె ♦ నిను, గొల్చుచుండఁ గృ, తాంతుసడికి నీవ ♦ యగుచు నిలువ
నెఱిగియెఱిగి యెవ్వఁడెదిరించు నెదిరించి, బ్రదుకు నెవఁ డెవండుబ్రదికి బలియు.
- క॥ నీ కప్రియ మొనరింపఁగ, నేకాపురుషుండొ తొడర ♦ నేమో యనుప
లేక కాదు లోకమెల్ల న, లోకం బొనరింప నేర్తు ♦ లోఁగొని పెలుచన్. ౨౧౮
- ఆ॥ ఈయమోధ్యలోన ♦ నెవ్వఁడు వారల, పక్ష మెనయు వానిఁ ♦ బట్టి ద్రుంతుఁ
గైకఁ గేకయులనుఁ ♦ గాల్తు శరాగ్నికి, మిడుత లట్టులగుచు ♦ మిడుకుచుండ.
- క॥ భరతుఁ డెదిరించి నిలిచిన, నరవరుఁ డటు కానితలపు ♦ నకు దొరఁకొనినన్
పరుసఁ దెగఁజూచెదను భూ, భర ముడిగింపంగ నిదియె ♦ ప్రారంభముగన్.
- ఆ॥ మృదువు స్థితికిఁ గాదు ♦ మేవడియై చను, వానిజతన కాన ♦ వనితనుడికిఁ
బ్రాయమునకుఁ దిరిగి ♦ పాల్పడునీతేనిఁ, గూల్పవలదె దీనఁ ♦ గొఱత గలదె.
- క॥ కార్య మకార్యము నరయ క, నాద్యుండై గర్వపడి న ♦ యము సెడనొ దు
శ్చర్యకు లోఁబడినట్టి క, దద్యు న్దురునైన నగును ♦ దండు నొనర్పన్. ౨౨౨
- క॥ నాతో నీతో వైరం, బీతం డొనరించి యిచ్చు ♦ నే రాజ్యము ని
శ్లేతావన్నాత్రమె యిది, నీతి యనుచు సమ్మతింప నేర్తురె నేతల్. ౨౨౩
- క॥ అని బిట్టలిగి జననిఁ గ, న్నొని యన్నకుఁ గూర్తుఁ గూర్తుఁ ♦ గువలయమెల్లన్
దన కీన్నెఱిదప్పిన నే, ననియెద నిరయంబు వెరయ ♦ నొదు నటంచున్. ౨౨౪
- ఆ॥ ధనువుముట్టి తపము ♦ దత్త మిష్టముఁ గూర్చి, శపథ మే నొనర్తుఁ ♦ జానమాట
కన్న యడవిఁ జొరఁగ ♦ నై నన్ను వీడంగఁ, దలఁప నగ్నిఁ బడుదుఁ ♦ దత్తణంబ.
- క॥ ననుఁ గూడముట్టుఁ గొనిచని, నను దనతో నడవినే న ♦ నలజలములనే
ననయ మశంకితవృత్తిం, గొనకొని చొచ్చెద సుర ల్వి ♦ కుంతుఁ డితఁ డనన్.
- తే॥ ఇనుఁ డుదయమొంది యివ మెట్టు ♦ లెడలఁ జేయు
నట్లై చుట్టినయీయఘం ♦ జడఁచి వైతు
నమ్మ ; నాదుపరాక్రమం ♦ బరసె దీవు
భ్రాతయు నెఱుంగుఁ గాత మా ♦ జ్ఞాత మొసఁగి.

౨౨౭

—♦ కౌసల్య లక్ష్మణునిమతింబు గొని రాముని నిరోధించుట ♦—

మ॥ అనినన్ గోసలుకన్నె రాముఁగని య ♦ న్నా ; యన్న సౌమిత్రి యే
మనెనో వింటివె యేటి వీరము లి ♦ ట్లైనా ; ప్రపంచంబునన్

దనయుఁ రాజ్యపరుం బొనర్చె నగుఁబో ♦ తప్పేది ని న్బొమ్మనఁ
వనవాసం బొడగూర్చెనే తదుపసే ♦ వావర్తనం బిత్తటిఁ.

..౨౨౮

ఆ॥ తమ్ముకుట్ట కిడితి ♦ ధరణిరాజ్యం బెల్లఁ, బిన్నతల్లిపలుకు ♦ పెద్దసేయ
నాదునుడి నిచటున ♦ నన్నాదరించుచు, నిలుపు మేనుఁ దగనె ♦ నీకుఁ దెలుప.

క॥ పౌరుషముం బొనరింపఁగ, నౌరీతికిఁ జనుము లక్ష్మ ♦ శాభిమతమునఁ
నేర ననుకొనియెదేని స, మారంభము లుడిగి నిలుపు ♦ మాత్మగృహమునఁ.

ఆ॥ రాజు పూజ్యుఁ డెట్లు ♦ రాణి సవిత్రియు, నైన నేనుఁ బూజ్య ♦ నైతి నట్లుఁ
గాన నడవికేగఁ ♦ గా వలవ దటంచు, నిన్ను ధర్మముననె ♦ నిలువరింతు. ౨౩౦

ఉ॥ నాదుసపత్ని రోసమున ♦ నన్నిటుసేయఁ దలంప నీవు న
ట్లాదృతి వీడి వీడిచన ♦ నైనవిసీతి స్వధర్మ మంచు నీ
కొదటఁ గల్గునే నిలుపు ♦ మమ్మెయిపున్నెము లొచరింపు మా
మోదముఁ గాంచెఁ గాశ్యపుఁడు ♦ మున్నొని తల్లినిఁ గొల్చి ధన్యుడై. ౨౩౧

మ॥ అదియుం గాదని యిచ్చవచ్చినటులీ ♦ వన్యాయ పుందారికై
కదియంబాతెద వేని నింక బ్రదుకం ♦ గాజాల కేఁ బ్రాణము
ల్వదలఁ సంద్రపుబ్రహ్మహత్య యటులే ♦ పాటిల్లు నాహత్యయుఁ
దుది నిక్కం బిది దీనినెంచి మది మ ♦ ద్దుఃఖంబు వారింపవే. ౨౩౩

ఆ॥ పుత్ర ; నీవొసంగఁబూయు నమృతంబె, యన్యు లిడినయమృతమైన విషమె
యేమిసేయుదాన ♦ నింతకు నోమితి, ననుచుఁ దనసవిత్రి ♦ యడలుటయును.

—♦ శ్రీరాముఁడు కౌసల్యం బ్రార్థించుట ♦—

తే॥ పాదములు పట్టుకొని యేనుబరిభవింప, నేరఁ దలిదండ్రులను ననునీదుకృపకుఁ
బాత్తు నొనరింపు మిదె తండ్రిప్రతి నెఱపి, వత్తు శీఘ్రంబ నీయానవలను గనఁగ.

క॥ పితృవాక్యవర్తనమునకు, మతిమంతుఁడు కండు వ నెడు ♦ మానివరుఁడు స
మ్మతి గోవును హింసించి ను, గతి వడసెను దొల్లి విను స ♦ కలధర్మజ్ఞ. ౨౩౬

తే॥ మనకొలంబున సగరాఖ్య ♦ మండలీంద్రుఁ
డనుపఁ దనయు లవనిద్రవ్వి ♦ యడ్డుపడిన
వారి దుగ్గింపఁ గడంగి య ♦ వ్వలఁ గృతార్థు
లైరని వినంగ లేదెనీ ♦ వార్యవినుత.

౨౩౭

క॥ మేను దొఱిగిరేనియు వా, రూనినధర్మంబు విడువ ♦ నొకమాత్రఁ దదీ
యానూనవ్రత మసదే, యానయమునఁ గాదె వారి ♦ కబ్బె దివ మటఁ. ౨౩౮

క॥ అని ధర్మ్యం బవ్యగ్ం,బనితర మనుపమ మవిక్ల ♦ భాశయముగ న
మృనుకులతిలకుఁ డనిన నొ, య్యన విని మృత సంజ్ఞ నందె ♦ నన మేకొనుచున్.

తే॥ ఆయమ కడంగి రాము మ ♦ హాత్ముఁ గాంచి
యిట్టులనె నింక నాబ్రదు ♦ కేల కృచ్ఛ్ర
లబ్ధు వరసుతు నినుఁ బాసి ♦ లాఁతివారి
ప్రోవున మెలంగఁగలనె యే ♦ బ్రాద్దు గనుచు.

౨౫౨

క॥ లోకము స్వాహాస్వధలును, నాకేశత్వమును జీవ ♦ నంబును నీవే
నా కనుకొనియెద నట్లయి, నీకాననగతికి నెట్టి ♦ నెఱి గనుదానన్.

౨౫౩

తే॥ వత్స; నాయెందు దశరథుఁడవలనఁ బొడమి, సర్వభూతప్రియంవదత్వమున నెగడి
యుంఛవృత్తిని జీవింప ♦ నోర్తు వెట్లు, కష్టములకెల్ల నీవయై ♦ కాననముల.

క॥ దాసులు భృత్యులుఁ గొలువ ర, సాసన్నసుఖాన్నభోజి ♦ వై వన్యము లి
ష్టేనన్నఁ గుడిచెదో కదె, నాసత్యసమానగాత్ర ♦ నాప్రియపుత్రా.

౨౫౪

తే॥ రామ; యభిరామమూర్తి ని ♦ న్రాజు వనికిఁ
బనిచె నన నెవ్వనికి మది ♦ భయము గదుర
దెవ్వఁ డిఁక స్వస్థచిత్తుఁడౌ ♦ నింతలింత
లాకృతాంతునకే తెలి ♦ యంగనగును.

౨౫౬

ఉ॥ ఏమనుదాన నిన్గనమి ♦ హెచ్చినయూరుపుగాలి వెంప దుః
ఖామయ మిందనౌఘముగ ♦ నశ్రువు లాహుతు లార్తిపెల్లు పె
ద్దామముఁ గాఁగ నెక్కినఁగఁ ♦ దోనె హృదంతరళోకవహ్ని న
న్నామని చిత్రభాను వెటు ♦ లాకృతకక్షము నట్లు గాల్చుదే.

౨౫౭

క॥ కావున ననుఁ దోడ్కొని చను, మేవెతలుఁ దలంపఁ బిదప ♦ నెది యెటులైనన్
నీవదనలక్ష్మీఁ గాంచుచు, జీవితముం గడతు నింత ♦ సిద్ధము తనయా.

౨౫౮

— ♦ రాముఁడు తల్లికి ప్రీధర్మంబు లెఱింగించుట ♦ —

తే॥ అనిన నయ్యెడఁ దెలుపంగఁనతఁడ తగు న,నంగ నిట్లనె క్షితిసుతా♦నాయకుండు
మగడు జీవించి సుస్థితి ♦ మలసి యుండఁ, బుత్రుకడ నివసించుట ♦ పున్నె మగునె.

క॥ పతి ప్రాణముప్రాణం బగుఁ, బతి దైవము రక్షకుండు ♦ పడఁతుక కెపుడున్
బతి మించిన పరతత్వము, గతి యని యొకఁడుండునే వి ♦ కారవిదూరా.

౨౬౦

క॥ ఎటురా జను నమ్మా; నీ, కటవికి రా జనుమతింప ♦ కన్య కధవ క
ట్లటఁజని పతిశుశ్రూషా, పటువ్రతస్థితికి సంవి ♦ భ క్తపు గావే.

౨౬౧

తే॥ వంచన పొనర్చెఁ గైక య ♦ టంచు నమ్మకడవి కే నేగ నీవు న ♦ నాదరించి
తలఁగఁజూడంగ నతఁడు దుర్దశలపాలు,గాఁగలఁడౌ;యంచు దీనికేకలఁగువాఁడ.

తే॥ ఎంతఘాతుకవృత్తి స్త్రీః కేడుగడయుఁ, దాన యగుభ ర్తవిడువంగఁదలఁచుటరయ
మదినిఁ జేర్చకుమమ్మ యఁమార్గ మతివి, గర్హితము త్వత్ప్రశస్తిఁ కనర్హ పదము.

క॥ పతి విడువఁదలఁచెనేనియు, సతి విడువక కొలిచి కాంచు ♦ సద్గతినని స
మ్మతి నెఱపుఁగాదె నెట్టన, శ్రుతిస్మృతులు ధర్మనిష్ఠ ♦ సూన్యతఘణితా. ౨౬౪

తే॥ అతని యానతియే శ్రుతి ♦ యని తలంచి, జీవితావధిగాఁ జెంతఁ ♦ జేరి కొలిచి
తత్పరిశ్రమ మెటులేనిఁదలఁగఁ జూచి, పుణ్యగతిఁ గనగాంచు మోఁపుణ్యమూర్తి.

సీ॥ ఉచితవ్రతంబులు ♦ నుపవాసములు నిచ్చు, లొనరించుచున యొండె ♦ నూరకొండె
దేవపూజలు భూమి ♦ దేవతార్చనములు, గావించుచున యొండె ♦ గాకయొండె
వృద్ధనమస్కృతు ♦ ల్విహితాదరంబులు, మైకొనఁగా నొండె ♦ లేకయొండె
శ్రుతిచోదితక్రియ ♦ ల్సూన్యతసంస్కృత్య, లేర్చివర్తిల నొండె ♦ నేరకొండె

నాతఁ డార్తుండుగా నార్త ♦ యతఁడు ముదితుఁ

డైన ముదితయుఁ బ్రోషితుం ♦ డైన మలిన

కృశయు నగుచు ననువ్రత ♦ వశత మెలఁగు

నది పతివ్రత యన నొప్పు ♦ ననఘచరిత.

౨౬౬

తే॥ అట్టు లనువర్తనియ కాని ♦ చెట్ట యెన్ని
పున్నెము లొనర్చియునుఁ బాప ♦ పుగతి గాంచు
నొడ్లమాటలు నీకేల ♦ యుచితవృత్తి
భర్తృశుశ్రూష లొనరించి ♦ పరఁగుమమ్మ.

౨౬౭

క॥ దేవతలం బ్రార్థింపుము, దేవీ; స్వస్త్వయన మింకఁ ♦ దేకువమెయి నా
కీవేళ సంతరింపుము, సేవింపుము భర్త నెపుడు ♦ శ్రితవత్సలవై.

౨౬౮

—♦ శ్రీరాముఁడు లక్ష్మణుం బ్రశాంతు నొనర్చుట ♦—

తే॥ అని క్రుధితు లక్ష్మణుం గనియన్న; నీవు, తల్లిదుఃఖంబుఁ బెనిచెడుతరమె నాకుఁ
గూర్తు వెక్కుడుగా నైనఁగువలయంబు, గూర్తు ననియెద వద్దానఁగొంతగలదె.

క॥ ఎఱుఁగుదు నీదుపరాక్రమ, మెఱుఁగుదు స్నేహంబు నెఱియు ♦ నెఱుఁగుదునై నం
దటి యరయవలదె ధర్మం, బఱఁ గొనుపురుషార్థ మొక్కఁ ♦ డవనిం గలదే.

ఆ॥ గురుఁడు రాజు తండ్రిఁ కోవిదుం డధివృద్ధుఁ, డతఁడు క్రోధముననొ ♦ మార్షముననొ
కామముననొ పలికెఁ ♦ గాక యక్కార్యంబు, నాకుఁ దీర్చకునికి ♦ నాయ మగు నె.

క॥ సత్యశమముల రహస్యము, నిత్య మరసి మెలఁగువాఁడు ♦ నిర్మలుఁడౌఁ ద
త్ప్రత్యయములు నిలువవు ధ, రాత్ప్రత్యయమున నవియు దాన ♦ నలవడియుంటా.

తే॥ ధర్మమే పరమము లోకతతుల నెందుఁ, ధర్మమున సత్యము ప్రతిష్ఠితత్వ మొందు
ధర్మసంశ్రితమై యున్న ♦ తండ్రి యాన, నేను వెడద్రోయఁగా నెట్లు ♦ నేర్చువాడ.

క॥ ధర్మపరుఁ డగుచు నెత్తటి, నిర్మలుఁడై మెలఁగుజను వి ♦ నిగ్రహ మెందున్
గర్మాయత్తమ తా నా, మర్మ మరసి యతఁడు మలత ♦ మలయక యుండున్.

తే॥ తల్లిదండ్రులకును ద్విజ ♦ దైవతముల, కెది ప్రతిజ్ఞాత మగు నది ♦ యెడయఁ జూడ
రాదు ధర్మలోలున కనఁరాముఁ డొంటఁ, బితృనియోగంబు నెరవేర్పఁబిటికిపడు నె.

ఆ॥ అతడు తెలుపనేర ♦ కారాట మందుచు, ధర్మపాశముననుఁ ♦ దవిలియుండఁ
గైక దెలుపనైనఁ ♦ గాదన్న నాకన్నఁ, గష్టుఁ డొకఁడు జగతిఁ ♦ గానఁబడు నె.

తే॥ ధర్మపుఫలోదయంబులఁ ♦ దవిలియున్న
యర్థకామంబు లెపుడుఁ గృ ♦ తార్థములగు
నందఱకు ద్వేష్యుఁ డగుఁ గేవ ♦ లార్థపరుఁడు
కామహితుఁ డెన్నటికి నెందుఁ ♦ గానివాడు.

౨౭౭

క॥ వశ్యమగు సత్కుటుంబ మ, వశ్యము గృహి కెట్లు లన్య ♦ వర్గం బటులే
వశ్యమగు ధర్మమున కా; దేశ్యం బిది దీనిగుట్టు ♦ దెలియుము వత్సా. ౨౭౮

క॥ పరలోకభీతిభీతుఁడు, పరాక్రమావక్రకుఁ డమల ♦ భావుఁడు గురుఁ డ
వ్వరసత్యసంధుసత్యముఁ, బరఁగింపకయున్న నాదు ♦ బ్రదు కొకబ్రదుకే. ౨౭౯

క॥ కావునఁ దల్లియు నీవును, నావచనము వినుఁడు క్షాత్ర ♦ నయతైక్షణ్యం
బీవిధి మాన్సి మెలఁగుఁ డిఁకఁ, గావింపుఁడు మత్స్యయాణ ♦ కార్యోచితముల్.

వ॥ సౌమిత్రి ; రాజ్యాభిషేకంబునకైనసంభారసంభ్రమం బంతయు వనప్రస్థానమహా
ద్యమంబున కుపయోగించుం గావుతకాలోపహతం బయ్యెడుజీవితంబునుఖంబునకై
రాజ్యకాంక్షంజేసి యచింత్యాప్రమేయాభ్యుదయంబునకుఁ గారణంబై చిరతర
స్థాయిని యగుకీర్తి నధఃకరింపం జాలఁ, దల్లులకునేనిఁ దండ్రికినేనియు విప్రియంబగు
నక్కర్జంబు నబుద్ధంబుగఁగాని బుద్ధిపూర్వకంబుగఁగాని యేనాచరించువాడం
గాను నామేలోర్చియే, తల్లియు నీవును నన్నీ నెలవునన యుండుమనినను మధ్య
మాంబకు సందియం బెడలనేరదు దానంజేసి సత్యభంగచకితుండగు తాత పూజ్య
వాదునకు సుఖం బనువుపడంబోవదు నేను చీరాజినంబులుదాల్చి జటామండల
ధారినైయరణ్యమార్గంబువట్టి చనిన యాక్షణంబై కృతకృత్యమై యీసంభారంబు
లుపెట్టి భరతునియభిషేకమహూత్సవంబుంబొనరింపంజూచుఁ బదంపడి యెల్లర
కుం జిత్తశాంతివాటిల్లు బుద్ధిబ్రణయించి మనస్సును సమాహితంబుఁ గావించి

శ్రీమించి జీవించినజనకునకు నావలన నేల కష్టసంభావన యావహిల్లవలయు సర్వ విధంబులం గేకయపుత్రి సంతసించెనేనిఁ గులప్రతిష్ఠ చెడకుండుటయు నుత్తర శ్రేయం బీవలని కభివృద్ధిపడుటయు సంభవించు, నిట్టిది యంతయుం దైవకృతంబు, యేనాయమయెడనేనియు సూనునియెడనేనియు భిన్నభావంబువ వర్తిల్లమియు నాపెయు మనల నట్లేకనుంగొంటయు నెల్లవారలకును సువిదితంబకాదే, యెఱిగి యెఱింగి యిప్పట్టున నేమనవలసినదయ్యెనభిషేకనివృత్తిపరంబులుం బ్రవాసార్థం బులు దుర్వచంబులు నగువచనంబు లుగ్రభావయై యేను వినుచుండ భర్తృ సన్నిధియం దారాజపుత్రి యథాపూర్వప్రతిపత్తిక యైనచోఁ బ్రాకృతాంగనయ పోలె మత్పీడాకరంబులనక నిర్భీక యగుచునెట్లువాక్కుచ్చు, నవిభావ్యప్రభావం బైనదైవం బెల్లభూతంబులం బట్టి పాలార్చునట్టులే యీయిందఱి నిట్టులాడింపం దొడరె సుఖదుఃఖంబులు భయక్రోధంబులు లాభాలాభంబులు జయాజయంబులు భవాభవంబులు ననునిన్నియు మఱికొన్నియుం దైవంబునకు లక్షణంబు లద్దానికిం గర్మరూపంబై రూపంబు వినీతుండుగాని జనుండు దీనితోడ నేట్లాడ నుద్యమించుం గాని ఫలం బించుకయుం గననేరండు సముదగ్రతపోయుక్తులగు ఋషివరులును దైవపీడితులై యొకప్పుడు నిజనియమంబులు వర్జించి కామమన్యువశంపదులై భంగపడుదురు సమారబ్ధంబైనయూరంభంబు నివర్తింప ననారబ్ధంబయ్యు నాకస్మి కంబై యేయదిప్రవర్తించు నయ్యది దైవకృతం బనం దగియుండు, నిట్టిదియంత యుం బుద్ధిబలంబున విచారించి యాభిషేచనికోత్సవలోపంబునకు లక్ష్మీప్రాప్తి విపర్యయంబునకుం జంకెనయకున్నవాడ, వనవాసాయాసప్రసంగప్రపంచం బకిం చిత్కరం బని నాచిత్తవృత్తిం బొడకట్టుచున్నయది యన్నియుం దెలియనేర్చిన నీవింక నంకిలి దేఱి నాయెఱింగించినభంగి కభిముఖుండవై యుండుమని యన్నెఱి వాది యానతిచ్చిన ఖేదమోదపదంబులకు మధ్యస్థుం డగుచు సుమిత్రానందనుండు.

—♦ లక్ష్యముండు గోసంబు విడువక మాటాడుట ♦—

- క॥ వంచినతల యెత్తక తము, వంచించినపిన్నతల్లి ♦ వలనునఁ జిత్తం
బుంచి బిలస్థము సర్పము, సంచున రోజుచు చిరం బ ♦ సహనార్దితుఁడై. ౨౮౨
- తే॥ భ్రుకుటి యున్నట్టై యుండ మున్బొడమినట్టి, స్వేదబిందువు లంచితశ్రీఁ దలిర్ప
నాననం బప్పు కృద్ధపం చాననంబు, రూపు రూపింపఁ జిత్తప్ర ♦ కోప మడర.
- క॥ చేయి విదిర్చుచు నేనుఁగు, చే యట్టులు మేను వడఁక ♦ శిర మూపుచుఁ గ
ర్ణాయతదృక్కలననె రఘు, నాయకుఁ గన్గొనుచు నొక్క ♦ నయమునఁబలికెన్.

సీ॥ అస్థానసంభ్రమం ♦ బలవడె నెక్కుడై, ధర్మలోకాతిసం ♦ ధానభీతి
నట్లు గాకున్న నీ ♦ యట్టిమహాత్ముఁ డి, ట్లాడునే దైవమ్ము ♦ నధికరించి
కృపణ మర క్తంబు కేవలం బది యెట్టు, లయ్యె శౌండీరమా ♦ నది యనంగ
ధర్ము వడ్డిడి యొడ్లఁ ♦ దలకింపఁ జూచెడు, వారికి లేదె యా ♦ వలనిశంక

కనవు సుకృతోపధులు శ్లష్ట ♦ గతులు నగుచు
గడుసుతనమున సుచరితం ♦ బెడలి స్వార్థ
పరత వత్తువారల ♦ బాంధవంబు
దలఁచె దేమని యీమెత్త ♦ దనము తగునె.

౨౫౫

ఆ॥ మున్నె యున్నఁ గోరి మొనసినఁ బోదె నేఁ, డేల యెన్నఁబడియె ♦ నీవరంబు
లోకు లీసడించు ♦ లోలత్వమున నీదు, మేలు గానలేమి ♦ మేలుకొనెనె. ౨౫౬

ఆ॥ ఎద్దియెంచి ద్వైధ ♦ మెనసె నీబుద్ధి యా, ధర్మ మొకఁడె మోహదశకుఁ దెచ్చె
నిన్ను నన్ను ద్వేష ♦ నిష్ఠితుఁ జేసెడు, ననినఁ దెలుపవలసి ♦ నదియుఁ గలదె.

ఉ॥ ఎన్నిక గన్నవీరుడవె ♦ యేమని కైకకు మేనొసంగి య
ట్లున్ననరేంద్రువాగ్విష మొ ♦ హా ; కొనఁగోరితి పథ్య మర్థ మ
న్నన్న ; జనాభికాంక్షిత మ ♦ యత్నతఁ ద్రోయఁ దలంచి తింక నే
మన్ననుఁ బోల దీశ్వరుడె ♦ యన్నిటి కాననుమాట దక్కఁగన్. ౨౫౭

తే॥ కపటమున నిట్టిభేదంబు ♦ కల్పితంబు, గాఁగ నయ్యె నటంచు నేఁ ♦ గలతఁ నొంద
నీవు నిజమైనధర్మంబు ♦ నిందితంబు, గాఁ దలంచుట నిక్కట్టు ♦ గలిగె నాకు.

ఆ॥ అట్టికామవృత్తు ♦ లత్యాహితోద్యము, లైన తల్లిదండ్రు ♦ లనెడురిపుల
కామపూరణంబు ♦ గావింతు నని యెంతు, వింతమోహదశకు ♦ హేతు వెదియె.

క॥ దైవప్రతిపత్తియె త, ద్భావంబులఁ జెందె నంటి ♦ తాదాత్మ్యమునన్
దావుకొనె నదియె నీయెడ, నేవిధముననేని నర్థ ♦ మొక్కటి యగుటన్. ౨౫౮

ఆ॥ వీరయోగభావ ♦ విక్లబులగువారు, దైవ మడ్డునేసి ♦ తలఁగఁ గాంత్రు
ప్రకటవిక్రములును ♦ భావితాత్ములు నైన, వార లెపుడు దాని ♦ వంకఁ గనరు.

క॥ పౌరుషముంగొని దైవం, బారసి తలఁగింపఁబోని ♦ యసమర్థుఁడు స
త్పారంభంబుల నెఱవఁగ, నేరక యూరక నశించు ♦ నిహతసమయఁడై. ౨౫౯

తే॥ నేడు వ్యక్తీకరించెద ♦ నీప్రయోజ, నంబు సెడఁజూచు దైవంబు ♦ నాదుపౌరు
షంబున మరల్చి తదుభయఁసంగతంబు, తారతమ్యంబు జగములఁవారలెఱుగ.

తే॥ ఇదే నిరంకుశ ముద్దామ ♦ మదబలోద్ధ, తంబు దైవగజంబుఁ బ్ర ♦ ధావితంబుఁ
బొరుషమున మరల్చెదఁ ♦ బాప మనక, నన్ను మన్నింపవే జగ ♦ న్నాధ; యరసి.

సీ॥ ఈశ, నిన్బదునాలు ♦ గేండ్లు వనంబున, నివసించుమని రవి ♦ నీతులగుచు
నెవ్వారు స్వార్థంబు ♦ హేయంబు భావించి, నీయభిషేకంబు ♦ నెఱిచెరల్చి
యాతల్లిదండ్రుల ♦ ననిచెద మున్నుగా, నయ్యరణ్యపథంబు ♦ నధిగమింప
త్వత్కాననస్థితి ♦ తావకపుత్రరా, జ్యవలంబమున క ♦ నంతరంబ

యుచిత మయ్యదె కాదె యీ ♦ యుద్యమంబు, లోక పాలకులేనియు ♦ లోలవృత్తిఁ
దొడరి భంజింప నేర్తు రే ♦ తోడుతోడ, నాదుపొరుష మలమి త ♦ న్నయముఁగెడప.

తే॥ ఏఁ బ్రతిజ్ఞ నొనర్చెద ♦ నెడయ నెందు, నీవు శంకింపవల దొంట ♦ నిగ్రహింతు
రాజ నేకాగ్రుడైన స్వ ♦ రాజ్యమెల్ల, సాగరము వేల యట్లు ర ♦ క్షణమొనర్తు.

మ॥ అభిషేకం బొనరించికొన్ను శుభతీ ♦ స్థాభిప్లుతిం గాంచు మా
విభవప్రాప్తిని మమ్ము దేర్పుము సుఖా ♦ విష్ణుండవై యుండు మే
ప్రభులం దోలఁగనైన నే నగుదు మ ♦ ద్బాహు ల్విభూషోచిత
ప్రభము ల్లా భరియింపఁబోవు శరచా ♦ పప్రాసఖడ్గాదులక.

౨౯౮

ఉ॥ కోరిక గద్దు పోరికని ♦ కూడికమై నరు దెంచెనేని వృ
త్రారినిఁ జీరికింగొనని ♦ యవ్విధి నేఁ జరియింతునంచు నొ
డ్డేరి యెదుర్కొనంగ మహి ♦ నిప్పుడ యీయసిధార వీరహ
స్తోరుశిరస్సరోజముల ♦ నొయ్యన నర్చపొనర్చి తేర్పనే.

౨౯౯

తే॥ కొండలుంబోని వేదండ ♦ తండములు వి
భూషణంబులతో భూమిఁ ♦ బొరయుఁగాత
మొగిలుగుంపులు మెఱుఁగుల ♦ మొత్త మొలయ
దీని కరిగావులై వచ్చు ♦ తెఱఁగు దోఁప.

300

క॥ ఏను శరాసన మెత్తిన, నీనేల న్నెగడుపురుషు ♦ లిందఱిలోనక
దానొకఁడు గలఁడె పూరుష, మానిత్వము సెడక పేరు ♦ మార్పడ కుండక.

తే॥ పెక్కుతాతూపులను నొంటి ♦ బెక్కుల క్షుద్ర
ములను నొక్కండు తూపున ♦ మురువడంతు
నప్రభుత్వంబు రాజున ♦ కందఁజేయుఁ
భ్రాభవము నీకుఁ గూర్చునా ♦ ప్రితిభ నేడు.

30౨

ఉ॥ చందనసారమెత్తి యని ♦ శంబును నీభుజకీర్తి కీయఁగా
నెందు వసుప్రదానమున ♦ నెల్లసుహృత్పరిపాలనంబునన్
ముందుగ నేమటంచు నిల ♦ మోస మొనర్పఁ దలంచువారి కా
కృందనము ల్లుటింప నవుఁ ♦ గావుత మింకిట నాదుబాహువుల్.

303

ఉ॥ ఒవ్వనివార తెవ్వ రిక ♦ నుజ్జ్వలకీర్తిసుహృత్సుఖాసువుల్
దవ్వ లటంచు మించుపరి ♦ తాపమునం చెరలంగ నాదురో
యవ్విధి నివ్వసుంధర స్వ ♦ హస్తవశంబునఁ గన్నుసన్నలన్
మవ్వముసూపు నన్నెఱిని ♦ మామకకింకరవృత్తి మెచ్చవే.

304

తే॥ అనుచుఁ బాదములంబడి ♦ యడరు దొడర
వేడు తమ్మునిఁ గని రఘు ♦ వీరుఁ డతనిఁ
దివిచి కౌఁగిటఁజేర్చి య ♦ శ్రువులు దుడిచి
యెలమి తీయదనం బొప్ప ♦ నిట్టులనియె.

305

—♦ శ్రీరాముఁడు లక్ష్మణునకుఁ దత్త్వోపదేశంబునం గోపోపశమనం బొనర్చుట. ♦—

క॥ ఏ నీనెఱియెఱిఁగియుఁ దగు, పూనిక నిటమున్ను గొంత ♦ బోధించితి న
న్మానము నీదెస నసదని, యేనాఁడుం దలఁపఁబోకు ♦ మెంచుము తఱియున్.

అ॥ ఎద్ది నీదుకనుల ♦ యెదుటఁ గన్పట్టు నా, విశ్వరాజ్యదేహ ♦ విభవమెల్ల
సత్యమేని ననఘ; ♦ సఫలమ్ము తనప్రయా, సమ్మటంచు మదిని ♦ నమ్ముమెపుడు.

సీ॥ కలుగుభోగములు మే ♦ ఘవితానసంస్థాన, చంచలాచాంచల్య ♦ సరణి గాంచు
నగ్నిసంతప్తలో ♦ హస్తమా జలబిందు, వట్టు లాయువు పొడ ♦ వడఁగిపోవుఁ
దగ నీడయట్టిదై ♦ తఱుఁగొరగులతోడి, జాడఁ దోచు నశించుఁ ♦ జపల లక్ష్మి
నీటిపైబుగ్గకొ ♦ నిజమున వర్తిల్లు, నధ్రువం బనఁ జను ♦ యావనంబు
దేహి యిమ్మెయి తెఱఁగెల్లఁదెలిసి సౌఖ్య, పరత నెట్టన రేబవ ♦ శ్లరయ కెపుడుఁ
బాల్లె పడుచుండుఁ గానఁ డేపట్ల రిత్త, సంభ్రమం బిది మృగతృష్ణనం చటంచు.

క॥ పితృమాతృభ్రాతృసతీ, సుతబాంధవసమితికైన ♦ చుట్టటికముఁ గా
ష్టతతికి నడియేటం బ్రపఁ, దతిగొనుప్రాణులకు నట్లు ♦ దలఁపుము మదిలోన్.

క॥ అప్పామునోటఁ జిక్కిన, కప్ప పురువు లొడిచికొనఁగ ♦ గాంక్షించు నరుం
డప్పగిది మృత్యుముఖమున, నొప్పు సెడియుభోగముల క ♦ హూ,యత్నించున్.

అ॥ ఎనయఁజూచు నెడయ ♦ డేనాడు రాగాది, సంకులమ్ము స్వప్న ♦ సదృశ మసదు
గాననైనవిత ♦ గంధర్వపురము సం, సారసుఖము నాక ♦ జడజనుండు. 306

తే॥ రవిగతాగతములఁ బవల్ ♦ రాత్రి యనుచు
నెన్ను నాయువు గడచను ♦ తెన్నఁబోడు
కాలవేగము జర రాక ♦ కాలమృత్యు
విధము వినఁడో నరుం డెంత ♦ వెట్టివాఁడొ. 302

ఉ॥ ఆమఘటాంబువట్టులు క్ష ♦ యం బెనయు న్మనుప్రొద్దు మేనునన్
గీమొనరించికొంచుఁ గను ♦ గిన్న సపత్నులు వోలె రోగముల్
దా మునుమున్నె వ్యాఘ్రివలెఁ ♦ దారసిలుం జర వీక్షసేయుఁదో
నామెయిమిత్తి యేమనియె ♦ యాపద దోషకయుంట దేహికిన్. 303

తే॥ జనుఁ డహంకారమమకార ♦ సంగతుఁడయి, రాజు నేనని లోకాభిరాముఁడనని
చివికి విడ్చిస్మమయమయి ♦ చెడెడుమేని, కాసపడు సుంతగానఁబోఁ ♦ డంతగతిని.

తే॥ మొనకొని త్వగస్థిమాంసవి ♦ ణ్మాత్రబీజ, రక్తయుక్తము పరిణామిరాగముఖ్య
వికృతिसంయతమిమ్మేని♦విధముగాంచి, యాత్మయెటులయ్యెనో తెల్పవయ్య; నీవు.

ఆ॥ దేనియాశ్రయమునఁ ♦ దివిరి లోకములెల్లఁ, గాల్తునంచుఁ దొడరఁ ♦ గడఁగి తీవ
యిట్టిదోషవితతి ♦ మెందు దేహాభిమా, నిర్వముననె తోచు ♦ నిజము వత్స.

ఆ॥ వినుము మేనునేనె ♦ య నెడుబుద్ధి యవిద్య, యే జిదాత్మదేహ ♦ మెట్టులొదు
ననెడు మతియె విద్య♦యది సంస్కృతికిమూలమైన యాయవిద్యనడఁచి వెలయు.

క॥ కావున విద్యాభ్యాసం, బేవేళ ముముక్షు లెఱిగి ♦ యే పొనరింపం
గావలతురు కామాదుల, కావర మడఁగించునేర్పు ♦ గాంచి కుమారా. 304

తే॥ క్రోధ మన్నింటిలోపలఁ ♦ గుచ్చితంపు, శత్రు వియ్యదె మోక్షేచ్ఛనడలఁజూచు
దేనియవలంబనంబునఁ♦దివురు నరుడు, మాతృపితృసోదరాదుల ♦ మడియఁజేయ.

క॥ క్రోధము వ్యధలకు మూలము, క్రోధము సంస్కృతికి మొదలి ♦ కూర్పుచెఱుపనాఁ
గ్రోధము ధర్మపథము నా, క్రోధము డిగనాడువిధికి ♦ గొనకొను మయ్యా.

ఆ॥ క్రోధ మంతకుండు ♦ క్రూర యాత్మష్ట వై, తరణి సంతసంబు ♦ సురవనంబు
శాంతి కామగవి విచారింపుమా శాంతి, నెనసి నీకు శత్రుఁ ♦ డెవఁడు గలఁడొ.

సీ॥ ఆత్మశుద్ధుండు స్వ♦యంద్యోతుఁ డవికాఁ,యానందమూర్తి యవ్యయుఁ డజుండు
దేహేంద్రియప్రాణ ♦ ధీవృత్తులకు సాక్షి, యనుచు నారసి కను ♦ నంతవట్టు
బాయదు సంసార ♦ బంధంబు జన్మజ, రామృత్యుముఖపీడ ♦ లాముకొనఁగ
దుష్పూరయగునాస ♦ తోడఁ దెర్లాడుచు, దివియునేటం బడి ♦ తెరువుగొనన్.

పురువుచాడ్చున సుఖదుఃఖములనుఁ బుణ్య, పాపసంబంధకలనలఁ బడయఁగాంచు
దొరయుఁ పారబద్ధశలకు ♦ దోసిలొగ్గి, యవశుఁడై యవివేకి యి ♦ ట్లహరహంబు.

తే॥ తత్త్వమెఱిగినజనుఁడు ని ♦ స్తంద్రుఁ డగుచుఁ

గష్ట మిష్టంబుఁ గాంచుచుఁ ♦ గర్జముల మె

లంగుచును నైనఁ గనఁడు లో ♦ లత్య మెందు

దాన నాతండు సుఖనిరం ♦ తరుఁడు ఘనుఁడు.

3-23

క॥ ఎట్టులుమెలఁగినఁ దలఁగిన, నిట్టలముగఁ జిత్త మాత్ము ♦ నెనయించుచు స

మ్రా ట్టగు నెట్టనముక్తికిఁ, జుట్టంబనఁ దనరి పూరు ♦ షుం డనవద్యా. 3-24

క॥ ఈనాచెప్పినతత్త్వము, ధ్యానింపుము మదినిఁ జెటుపు ♦ తలఁపు లుడిగి ని

ధ్యానించెద వఖిలము నీ, లోనే మాయావికృతికి ♦ లోబడ వెపుడున్. 3-25

తే॥ అనుచు సౌమిత్రి కెఱిగించి ♦ యంబఁ గాంచి

యిదియె నీవును భావించి ♦ యెలమి మించు

మనుచు బోధించి యిట్లనె ♦ నఖిలలోక

నాథుఁ డాదటఁ దనయను ♦ నయము వెలయ.

3-26

ఆ॥ కర్మమార్గవృత్తి ♦ గడగట్టి వర్తించు, వారి కెపుడు నేటి ♦ వంకఁబోవు

నోడలకును వలెనెఁయొక్కచో నుండంగ, వలనుపడ దటంచు ♦ వలయుఁ దెలియ.

క॥ ఈకొలఁదికాలమే నే, నాకాననవృత్తి మెలఁగి ♦ యరుదెంచెద న

ట్లాకర్జమున జనకునుడి; ప్రాకటముగఁ జెల్లు టొకఁడై ♦ పత్థ్యం బనుచున్. 3-27

మ॥ అనుమానింపకు మమ్ము; నాచనుటకై ♦ యమ్మాన్యుఁ బూజింపు మ

మ్ము; నితాంతవ్రతనిష్ఠ వేల్పులు ద్విజ ♦ ల్మానింపఁ గై కొంచునె

మ్మనము న్నిర్మలముం బొనర్చి కడుసౌ ♦ మత్యంబున న్నించుమ

మ్ము; నిను న్మెచ్చెద రెల్లవారలు శుభ ♦ మ్మా; నాకు సంధిలైడిన్. 3-28

3-28

ఆ॥ అగ్ని దేవతాద్వి ♦ జార్చన ల్గావింపు, మేను వచ్చునంత ♦ కెల్లప్రాద్దు

శుద్ధవృత్తి భర్త ♦ శుశ్రూషలొనరింపు, మాతఁ డడరుతొడర ♦ నడలకుండ.

మ॥ నయసన్నాహ మెలర్ప నమ్మెయిక్మతి ♦ న్నాతల్లి; కావించి యే

నయసంధానవిధాన ముప్పతిల నొ ♦ య్య స్వచ్చెద స్మీదటన్

నియతిం గొల్చెద నీపదాబ్జముల మ ♦ న్నీతి నిమర్శించి మే

ల్పయనం బొనరియిమ్ము స్వస్థ్యయనము ♦ ల్పాటించి వాక్రుచ్చుచున్. 330

330

—♦ కౌసల్య శ్రీరామునకు స్వస్థ్యయనం బొసగూర్చుట ♦—

క॥ అని తనయడుగుల కెఱగిన, తనయునిఁ గనుఁగొనల బాష్ప ♦ తతిగొనకొన నె
ట్టన గొఁగిటఁ దార్చి మహా, జననంద్యచరిత్ర సాను ♦ శయముగఁ బలికెన్.

శా॥ నోము తేర్చిననేర్చి యింత కగుచో ♦ నోరాడ దెట్టెనఁ గా
నీ; మాతాడఁగ నేర కేగుమనఁగా ♦ నెక్కొంటి నాతండ్రి; నీ
నేమంటే ఫలియించుఁగాత శుభమే ♦ నిన్బొందెడుఁగాత నీ
వీమేరం గ్రమియించిగాఁ గనెడునాడే ♦ భాగ్య మాఁగావుతెన్. 333

తే॥ నీవు చరిత్రవతుండవై ♦ నిష్ఠ వెలయుఁ
దండ్రి ఋణమునుఁ దీర్చి త ♦ ద్దయుఁ బ్రియమున
నేగుదేరంగ నై న మే ♦ లిదెయటంచు
నేలమిఁ గన్గొననౌపున్నె ♦ మెన్నఁదొక్కొ. 334

క॥ నాకష్టంబులఁ బాపఁగ, నై కన్నయ్యా; బిరాన ♦ నరుదెంచెదవే
నాకెలనియాకులత నెం, తే! కృతులనుఁ జిక్కుపడక ♦ హిత మెనయింతే. 335

చ॥ అడవిఁ జరించి మేలెనయ ♦ నై చనుదెంచెడునాఁడు చీరలున్
జడలును గట్టి యుట్టిపడు ♦ జాడనె కన్గొని వీతశోకనై
బడలికదీఱ నిన్నెడఁదఁ ♦ బ్రాముకొనంగ శుభోచితంబులౌ
నుడులను నీవుదేర్పఁ బలు ♦ నోములకల్మి ఫలించుఁ బుత్రకా. 336

తే॥ అనుచు నాయాసపడ నిది ♦ యదను గాద
టంచు సరగుననెంచి య ♦ య్యనఘమూర్తి
సలిలసంస్పర్శ మొనరించి ♦ సంయమంబు
దనర రక్షావిధానత ♦ త్పరత మించి. 337

*క॥ రేచకపూరకకుంభక, సాచివ్యముతోడి యోగ ♦ సంగతి జపని
ష్ఠాచేతనతాత్తకలా, శ్రీచతురత సిద్ధు లివిగా ♦ చేకొను మనఁగన్. 338

ఒప్పారుసుధృతి నొప్పుల, కుప్పా; మూయప్ప; యని ర ♦ ఘుప్రవరుదెసన్
మెప్పాన నానసేయఁగ, నప్పావని తొడరె చిన్న ♦ యాచింత్యకలా. 339

1 వల సిదె పోయిరమ్ము గుణ ♦ వార్ధి; రయమ్మున సన్నయమ్ము నీ
వలనిదె కాఁగ ధర్మము ప్ర ♦ వర్తన మెచ్చెదుగాన నద్ది తా
వలమయి నిన్ను బ్రోచుట క ♦ వశ్యము నొప్పెడుఁగాత మెల్లవే
శలఁ దగుదుపాస్యదైవతము ♦ లాలనముం బొనరించుఁ గావుతెన్. 340

క॥ చైత్యాయతనంబుల సుర, లత్యయము లడంతుగాత ♦ మాదృతు తౌచున్
నిత్యముఁ జౌశికదత్త, ప్రత్యయములు శరము లోమఁ ♦ బరఁగెడుఁ గాతన్. 380

క॥ మాతరపితృశుశ్రూషల, నేతటినేనియుఁ బొనర్ప ♦ నెంచెదు మది ని
న్నాతగవు సత్యమును సం, స్థితములై మనుచుఁగాత ♦ చిరకాలంబున్. 381

ఆ॥ కుశసమిత్పవిత్ర ♦ కూటంబు లాయత, నములు స్థండిలములు ♦ ననుచువేదు
లగునుగాత నీమ ♦ హర్ధికిఁ గాచున, య్యగనగక్షుప్రహా ♦ దాదికములు. 383

క॥ పన్నగములు సింగంబులు, మున్నగుజంతువులు తోడు ♦ మొనసి ప్రసాదా
భ్యున్నతిఁ దనరుంగావుత, మిన్నియుఁ జుట్టటికమున స ♦ మీహిత మెలయన్.

వ॥ సిద్ధులు సాధ్యులు విశ్వాఖ్యదేవతలు మహర్షులును ధాతయు విధాతయుఁ బూష
భగార్యమాఖ్యులును వాసవప్రముఖులగునిఖిల దిక్పాలకులును నీకు స్వస్తింగూర్తు
రుగాత సంవత్సరంబు లయనంబులు ఋతువులు మాసంబులు పక్షంబులు దివ
సంబులు ముహూర్తంబులు కలాకాష్ఠాదికంబులు నగు కాలవిశేషంబులు నీకు
శుభదాయకంబు లగుంగావుత స్మృతియు ధృతియు ధర్మదేవతయు నిన్ననుసరించి
ప్రోచుచుండుదురు భగవంతుండై నస్కండదేవుండును సోముండును బృహస్పతియు
సప్తర్షులును నారదుండును సిద్ధయోగివరులును నిన్ను రక్షింతురు దిక్కులు విది
క్కులు దిగీశ్వరులును నిరంతరము నిన్ను బోషింతురు నదీనదసముద్రంబులును
వరుణుండును భూర్భువస్సువరాదిలోకంబులును లోకేశులును భూతధాత్రీయునంత
రిక్షంబును నక్షత్రగ్రహతారకలు నహోరాత్రులు సుభయసంధ్యలును నీకు శుభ
ప్రదంబు లగుంగావుత వసుగుద్రాదిత్యప్రముఖుడై వతవ్యతికరంబులు నిన్ను గూర్చి
భవ్యంబు లొడగుర్చువారలు రాక్షసపిశాచ రౌద్ర క్రూర కర్మక్రవ్యాద ప్రధా
నంబులు నీవలనిభయంబెంచి తలంగుదురుగాతఁ బ్లవగవృశ్చిక దంశమశకసరీసృప
కీటంబు లకించిత్కరంబు లవుంగావుత శరభసింహ వ్యాఘ్రమహాద్విపముక్షదంష్ఠ్రి
శృంగిమహిషముఖ్యంబులు నృమాంసభోజనంబులు నాదగు నెల్లసత్త్వంబులు నావ
లనిమేలరసి నీకు ద్రోహంబొనరింపకుండెడు సదాగమంబులు శివంకరంబు లయ్యె
డుఁ బరాక్షమంబులు సిద్ధించుచుండెడు మశేషసంపదలు సుసంపన్నలగు నిఖిలాకా
శంబులవలన నఖిలదేవతలవలన సకలపార్థివులవలన సమస్తపరిపంథులవలన నీకె
ప్పుడును విజయంబు సమకూరుంగాత నాచేత నర్చింపంబడుగురుసోమసూర్యధనద
యమప్రభృతులు నిన్నుఁ బ్రోతురుగాత వాయుధూమంబులు ఋషిముఖచ్యుత
మంత్రబులును భవద్వశంవదంబులై యుపస్పర్శనకాలంబున నిన్ను రక్షింప వీక్ష
నేయునవియ యవుంగావుత సర్వలోకప్రభువగు బ్రహ్మయు భూతభర్తయు

మఱియు మహితులగు మహర్షులును మిగిలినయెల్లజేజేలును వనవాసివగు నిన్నుఁ
గాపాడుచుండుదురుగాత మని రక్షావిధానంబు గావించి శ్రీమించువేలుపుల
మొత్తంబులకు నత్తమిల్లి పదంపడి యప్పతిదేవతావతసంబు. 388

ఆ॥ సురభిగంధమాల్య ♦ సుమహితసుమములు, తదనురూపనుతివి ♦ తతులు వెలయ
నర్చనల నొనర్చె ♦ నమరలోకంబెల్ల, నమరఁ దత్పరత్వ ♦ మందుచుండ. 389

చ॥ జ్వలననిభుండు సంయమవి ♦ శారదుఁ డొక్కద్విజుండు హేమాతగా
జ్వలనముఖం బమర్చుకొని ♦ సంస్తుత రామున కెప్పుమంగళం
బలవడుఁగాత మంచు ఘృత ♦ హవ్యసమిత్సితసర్వ పాచ్ఛపు
ష్పలలితమాల్యముఖ్యములు ♦ చయ్యన వేల్చె నమర్తు లుబ్బఁగన్. 390

ఆ॥ శాంతిహేమామ మట్లు ♦ జరిపి హవ్యావశే, పంబు సదధిమధుఘృ ♦ తంబు సాక్ష
తంబు గాఁగ బలివి ♦ ధానం బుపాధ్యాయుఁ, డెఱిగి తఱి నొనర్చ ♦ నిచ్చ మెచ్చి.

క॥ సంపూర్ణదక్షిణల నా, సంపూజ్యన కొనఁగి స్వస్తి ♦ జదువుద్విజులు న
ట్లింపునఁ దేలఁగఁ దోడ్తో, సంపన్నులఁ జేసె మేలి ♦ సౌవర్ణములన్. 391

క॥ ఆసచ్చరిత్ర యమ్మెయి, భాసురసురలోకతృప్తి ♦ బానరించి కలా
భాసురయై రఘురాముని, శ్రీసముపాత్తజయుఁ జేయు ♦ సిరి తనరారన్. 392

సీ॥ మంగళం బమర్షి ♦ మాన్యుఁ డింద్రున కెద్ది, వృత్రనాశంబున ♦ వెలయనయ్యె
మంగళం బదితి య ♦ మర్త్యుల కిడె నేది, యంభోధిఁ దరువంగ ♦ నరుగునాఁడు
మంగళం బురగారి ♦ కిం గూర్చె నెది మాత, సుధదేర సురపురి ♦ సొచ్చునపుడు
మంగళంబు త్రివిక్రమక్రమంబున హరి, గాంచె నెయ్యది త్రిలో ♦ కములు వొగడ
మంగళం బది యెల్ల ని ♦ స్మలయుఁ గాత, మంగళాలయ పొత్తున ♦ మనెదుగాత
మంగళాంగసమ్మద్ధి న ♦ మస్త సర్వ, మంగళావిభుఁ డర్థి న ♦ మర్చుఁగాత.

తే॥ అంబుధులు ద్వీపములు సకలర్తువులును, దిశలు లోకము లేదముల్లిష్టములును
మంగళంబులు నీకొస ♦ గంగ నగుచు, ననుచు కూరిమి నిన్నెల్ల ♦ మనుచుఁ గాత.

మ॥ అనుచు స్నేసలు శీర్షమం దునిచి యొ ♦ య్య స్మేలిగంధంబులన్
దనయు స్నేనునఁ జక్కగా నలఁది సి ♦ ధార్థాఖ్య నొండోషధిన్
ఘనపుణ్యాకృతీయా విశల్యకరణి ♦ న్నావించె రక్షావిధిన్
జనసన్మానిత యిష్టమంత్రజపని ♦ హృషారతంత్య్రంబునన్. 393

తే॥ లోనిదుఃఖంబుఁ బైకి రానీనితెఱఁగు, గొంచు వత్సల తనదగుకూర్చి నెఱయ
సజ్జమానవచోమాత్రసక్తిమైఁ బ్ర, హృష్టయై యిట్టులనియెఁ బ్రహేలికాధ్య.

సీ॥ గంటిలే కెల్లనం ♦ కల్పము ల్భలియింప, నభ్యుదయంబుతో ♦ డగుచునుండ
 గాజమార్గంబున ♦ రాణమై నరుడెంచి, పూర్ణచంద్రానన ♦ స్ఫురణ వెలయ
 భద్రదాననం బెక్కి ♦ ప్రతిభమై దనరారు, నిన్నుఁ గన్గొందు నా ♦ యన్న తీర్ణ
 గురువంగరుండవై ♦ కోవిదు ల్మెచ్చంగ, రారమ్ము నెట్టన ♦ రాజవదన

ముగ్ధ ముగ్ధాక్షి వధువు నా ♦ ముద్దుమొలక
 నీదుచేంగట మెలఁగుచు ♦ నీవు వనుపఁ
 జెలఁగుచు బహుకరింప నా ♦ సిరులఁ గనులఁ
 గాంచుచు నిదానమునఁ బ్రమో ♦ దించుదాన.

3౫౪

తే॥ శివుఁడు శివ వేల్పులు మహర్షి ♦ శేఖరులును
 సకలభూతమ్ములును నని ♦ శమ్ము శమ్ము
 నీకుఁ గూర్తురు నాచేత ♦ నిచ్చ లర్చ్య
 మానులగుచు సదామోద ♦ మానులగుచు.

3౫౫

క॥ నాపొనరించిన పున్నెము, లోపి శుభోదయములెల్ల ♦ నొడఁగూర్పఁగ నా
 ప్రాపై జనముల ప్రోపై, యాపై నీరాక హృద్ధ ♦ తార్తి దొలంచుక. 3౫౬

తే॥ అనుచు స్వస్థ్యయనం బట్టులొచరించి, యశ్రుపరిపూర్ణ లోచనంబగుచురాముఁ
 జుట్టి శిరమున మూర్కొనిసారిది గ్రొచ్చి, ననుచుకూరిమి నాలింగ ♦ నంబొనర్చి.

క॥ ఆనందనావహిత య, ట్లానందనుమోము గాంచి ♦ యానునుజెక్కి
 శ్యాని పుణికి పరవసమున, నౌనెరి గద్గదిక దోవ ♦ నటునిటుఁ గనుచుక. 3౫౭

తే॥ పోయిరమ్ము వైశమ్మన్నఁ ♦ బుట్టి కొంతపుట్టకయ కొంత నేర్చిన ♦ ప్రోడవాఁడు
 మాతృచరణారవిందముల్యలయఁ గనుల, నద్దుకొని ముద్దుకొనునామెనాదరించి.

—♦ శ్రీరామండు సీత నగరి కరుగుట ♦—

క॥ ఆమంత్రణపూర్వకముగ, నామాన్య స్వీడుకొంచు ♦ ననుజుఁడు తోడక
 రా మహిజాసదనమునకు, రామమహిజాని చనియె ♦ రాజీవదృశా. 3౬౦

ఆ॥ ధర్మమార్గమార్గ ♦ తత్పరు రాజవి, రాజమాను రాజ ♦ రాజతనయు
 రాజవీధిపట్టి ♦ రాఁ గాంచు నప్పుడె, హృదయమథన మొదవె ♦ నెల్లరకును.

క॥ నైదేహి యవుడు పరమా, మోదం బెసలారఁ దనదు ♦ ముచ్చటలకు మ
 ర్యాదలకు సరిగ జయసం, పాదివిధు ల్లూర్చి భర్త ♦ భావితవృత్తిక. 3౬౧

ఆ॥ రాక వేచియుండ ♦ రాజచిహ్నవిహీన, భావమునకుఁ దనదు ♦ భావవికృతి
 తోడుసూపఁ దోడు ♦ తోడ నెదుర్పడి, యాతఁ డవుడు కనుల ♦ కందుటయును.

క॥ పాదములు గడిగి శుభసం, పాదకములు తజ్జలములు భవ్య ♦ శిరసునం
దాఁదాల్చి యర్చలిడి మదిఁ, దాదాత్వికకలన లెంచి ♦ తద్దయుఁ బలికెన్. 318

సీ॥ నీముద్దుమోముతో ♦ నెఱయ నెక్కినదేమి, శతశలాకము సిత ♦ చ్చత్రరాజ
మిందుహంసనిభంబు ♦ లించుచామర లిరు, క్రేవలొంద విదేటి ♦ కృపణవృత్తి
నాల్లువేదము లట్లు ♦ ననుచువాజులతోఁ బ, రఁగుపూలతే రేల ♦ రాక్షు ముందు
శ్రీమంతమై నీదు ♦ సిరి దెల్పు మదహస్తి, కాన్పింపమికి నేది ♦ కారణంబు
చుట్టి వీరులు పఱతేర ♦ సురుచిరము శుభాసనము దెచ్చియిడ రెంత ♦ యాగడంబు
రాజుఁ జేయ రె నిన్ను బాఁర్హ స్పతంబు, పుష్యభము నేడు శశితోడిపాం దెడలెనె.

తే॥ ఒంటిఁ జనుదేర నెది యిట్టులొంటదయ్యె, వందిమాగధు లేమైరి ♦ వ్యాద్యములకు
మూఁగతన మేమిటికి వచ్చె ♦ మొద్దుపడెనె, ప్రకృతిమండలసామంత ♦ పారవితతి.

తే॥ పుణ్యతీర్థోపహితములు ♦ పూజితములు, రసము లొలికింపరే నీశి ♦ రమ్ముపైని
నాదునోముల నొక్కింత ♦ నయము సెడెనె, చెంగటం గమకింపనొసిరికి నేడు.

క॥ మున్నెన్నఁడులే దీవిధ, మున్నేయముగాదొకొంట ♦ నోజస్వితయున్
సన్నయయి కానుపించెడు, సన్నాహం బెదియొ తెలుపఁ ♦ జనుఁ బ్రాణేశా.

క॥ అని తత్తఱపాటునఁ ద, న్ననునయ మెనయంగ నడుగు ♦ నంగనఁ గని యి
ట్లనిపలికె నపుడు రఘునం, దనుఁడు నిజప్రాధి వెలయ ♦ దయితామణిరో. 319

తే॥ గొప్పకొలమునఁ బొడమితి ♦ కోవిదమణి
యనఁగఁ దనరితి ధర్మజ్ఞ ♦ వైతి ధర్మ
చాణివి నీకు వినిపింపఁ ♦ జనదె యెదియు
వినుము పొడమినయావెడ ♦ విధము దెలియ. 320

—♦ రాముఁడు వనవాసప్రసంగము నీతతో వివరించుట ♦—

ఆ॥ అనువుపడియె నిపుడు ♦ వనమునరాజ్యంబు, నాకు భరతుఁ డిచట ♦ నకు విభుండు
తండ్రియానఁ జేసి ♦ తరలంగ నయ్యెను, దనకు నింతమాత్రఁ ♦ దనకడలదు. 321

క॥ ఆసన్నం బభ్యుదయం, బాసన్న స్వీడవలసె ♦ నంగనరో చే
రాస న్నవయఁ జనదు విధి, యాసన్నతపదుప్రతిజ్ఞ ♦ నధిగతమయ్యెన్. 322

ఆ॥ దాఁపసేల తెలిపె ♦ దను మున్నె పినతల్లి, వరయుగంబు విభుని ♦ వలనఁ బడసె
గోరె నిపుడు మేలు ♦ కొఱకుఁగా యత్నించు, వార లెందుఁ దమప్రవర్గమందు.

క॥ పదునాలుగేండ్లు కానన, పదవిన్ వర్తించువాడ ♦ భరతుఁ డయోధ్యా
పదముం బాలించెడు నా, పదలెల్ల స్వీడుఁ బదపఁ ♦ బంకజవదనా. 323

ఆ॥ సత్యసంగరుండు ♦ జనకుం డతనియాజ్ఞ, నెఱపవలదె యిదియు ♦ నేడ పొడమె
నే తలంగ కెపుడు ♦ నిక్కొలంబునవారు, తండ్రిప్రతినఁ దీర్పఁ ♦ నలఁచువారు.

క॥ మునివేషధారిని నే, వనమునఁ జరియింతు స్థితఁ ♦ బాటింపుము నేఁ
దెనయంజన్తు నచ్చొట్టు నా, కనువ ర్తింపుము గురూత్త ♦ మారాధనలన్. 32౬

తే॥ అత్తమామలశుశ్రూష ♦ లనయమును న
యమ్మ మీఱంగ నెఱపు మ ♦ ధ్యక్షుఁ డగుట
భరతుమోల నాగొనములు ♦ ప్రస్తుతింపఁ
బోకు మది తగ దలలు ప్ర ♦ భుప్రకృతులు.

322

క॥ ప్రకృతులయేనియుఁ బోషణ, సుకరప్రజలేనియుం బ్ర ♦ సూనసమేన
ప్రకృతుల వనువర్తనమున, వికృతిం బెరయంగనీక ♦ నెలయుదు రెపుడున్. 32౮

తే॥ వారిపోషణమున నుండవలయుఁ గాన, నది యననుకూలవృత్తి శక్యంబు గాదు
రాజొనఁగె నాతనికి యశావరాజ్యమింత,దలఁచి మెలఁగంగనగుఁ గూర్చు ♦ దారిసేరి.

క॥ కులమునకు దేశమున కి, య్యలకునుఁ బ్రభుఁ డతఁడు గాన ♦ నేవేశను న
వ్వలనునఁ గూడదు విప్రియ, మొలయింపఁగ నేర్చిమెలఁగు ♦ ముదురాజముఖి.

క॥ ఆరాధించుచు శీలము, తోరముగాఁ గొలుచువారి ♦ దుఃఖము లెడపం
గా రహిగాంతు రొరుల ని, స్సారింతురు నృపతు లెపుడుఁ ♦ జందనగంధి. 3౩౧

తే॥ అహిత మొనరించువారల ♦ నొరసాత్మ, జలనయేనిఁ ద్యజింతురు ♦ చోద్యమనక
పరులనేని హితార్థులఁ ♦ బట్టి విడరు, స్వార్థరతు లెపు నృపతు ల ♦ బ్రాయతాక్షి.

సీ॥ ప్రొద్దుప్రొద్దునవేగ ♦ నిద్దుర మేల్కొంచి, కాల్యంబు లైనయ ♦ క్కఱలు దీర్చి
యిష్టదైవతపూజ ♦ లెలమిమై నెలయించి, నాతండ్రి కభివంద ♦ నం బొనర్చి
కోనలాత్మజ నల్లె ♦ కొలిచి యాయమకష్ట,దశలెంచి తాపంబు ♦ దలఁగఁ గాంచి
యుపచరింపుము కూడియుండుము మదుపమా,తలకు నవ్విధిని స ♦ త్కారములను
నడుపఁజూడ్డుము నాకయినవసి చెడకు, మిహపరప్రాప్యధర్మమం ♦ దిమ్ముగనుము
కొలఁదికాల మరుగ నీదు ♦ కోర్కులెల్ల, నెఱపువాడ నిచటనేరి ♦ నీవు మెచ్చు.

॥ భ్రాతృపుత్రసమత ♦ భరతశత్రుఘ్నులఁ, గాంచు మెపుడు నాకుఁగలికి; కూర్తు
రెలమి మీఱఁ బ్రాణ ♦ ములుగ నవ్వారల, నెంతు నింతయును ని ♦ రంతరంబ.

॥ కానఁ దెలుపవలసెఁ ♦ గాన కే నరిగిన, సత్యధర్మసంప్ర ♦ శస్తులమర
నన్వయంబుస్థితి స ♦ మర్థింపు మన్నిట, నెఱుకగలవు నిలుపు ♦ మేణనయన.

—♦ సీత తన యభిప్రాయంబు రామున కెఱింగించుట ♦—

చ॥ అనుప్రియుపల్కు లారసి ప్రి ♦ యార్హ ప్రియోచితభాషణప్రశ
స్తినిరత హార్దముం బెరయు ♦ చెల్వునఁ జెల్వగునల్కు చెల్వుపై
నెనయఁగఁ జేరి యిట్లనియె ♦ నిట్లన నేలొకొ యేనెఱుంగనిం
తనియనరాని హైన్య మప ♦ హాస్యముఁ జొప్పడనైన చొప్పునన్. 3౮౬

తే॥ వీరు లధివీరు లఖిలాస్త్రు ♦ విదులు నై న, రాజపుత్రుల కిమ్మెయి ♦ రాదు నొడువ
నలఁతిగ ననర్హ మయశస్యమనుపయుక్త, మట్టు లశ్రవ్యమునుఁ గాఁగఁనాడితధిప.

క॥ వీరుఁడ వనుమాటయె కా, వీరేడుజగంబు లేల ♦ నెఱుఁగుదు విపుడీ
సారరహితవాఙ్మయము ప్ర ♦ చారం బేమని తలంచి ♦ సమకూర్చితివో. 3౮౭

ఆ॥ ఆర్యపుత్ర; యయ్య ♦ యమ్మ సోదరులు లాత్మ
జులు స్నుషాదు లెట్టి ♦ చుట్టములును
ననుభవింప నేర్తు ♦ రాత్మీయమగుకర్మ
మెంత లంతవట్టు ♦ నెలయుఫలము. 3౮౮

ఆ॥ భర్తృభాగ్యగతికి ♦ భార్యయొక్కర్తు గా, కన్య లెవ్వ రింక ♦ నలముకొనఁగ.
నిన్నె పొమ్మనంగ ♦ నేను నందునచేరి, యున్నదాన నెదియు ♦ నోర్చుదాన. 3౮౯

తే॥ కారు తలిదండ్రు లాత్మజుల్లారు తనదు, భ్రాతలు సఖిజనము లెల్ల ♦ బాంధవులును
గారు ను మ్మిందునందునుఁగతియనంగ, బతి యొకఁడ కాక యెటులేనిఁబడతుకలకు.

ఆ॥ నేఁడ యడవిద్రొక్క ♦ నిక్క మెంచితివేని, ముందు నేను నడిచిఁ ముండ్లు త్రాలుఁ
గుశలుఁ దలఁగఁ ద్రోచి ♦ కూర్చెద నీమేలి, యడుగు లెందుఁగవ్వు ♦ మందకుండ.

ఆ॥ పీతశేషములఁ గృ ♦ పీటంబులం బోలె, నీను రోసమును బ ♦ హిష్కరించి
నన్నుఁ దోడుకొని చ ♦ నంగ నెంచు మొకొంటఁ, బాప మెఱుఁగ నిట్లుఁపట్టివిడువ.

తే॥ ఆకసంబునఁ బుడమి వఁనాంతరమున, హర్ష్యమున నెందునేనియు ♦ నబల కెపుడు
భర్తృపాదతలచ్ఛాయఁ ప్రక్కబ్రదుకు, బ్రదుకునకు సరియే యింద్ర ♦ పదవియైన.

క॥ మున్నే తల్లియుఁ దండ్రీయు, నెన్ని తెలిపి రనుచుచుండి ♦ యెన్నియొ నీతున్
కన్నది యని కానని దని, యున్నదె నేఁ డొకఁడు నెఱపు ♦ యోజన తక్కన్.

తే॥ ఏను నీతోడ దుర్గమం ♦ బై నవనము, సాచ్చెద వసించెదను నిచ్చ ♦ సుఖితరముగఁ
దండ్రీగృహమేని నలుజగఁత్త్రయమయేని, దలఁపఁ జమ్ము పతివ్రతాధర్మమరిసి.

క॥ నియత నయి బ్రహ్మచారిణి, నయి నే శుశ్రూషమాణ ♦ నయి నీతోడన్
నయమున మెలఁగుదుఁ బుష్పం, ధయకీర్త్యము లగులతాప్ర ♦ తానతలములన్.

సీ॥ ఇంతకన్నను మేటి ♦ సంతసం బనరాదు, నీహిడిగమనంబు ♦ నిశ్చితంబు
కాదనబో రెట్టి ♦ ఘనులేని నిద్దాని, నసమర్థతయును నా ♦ యందు లేదు
నిన్నుఁ గాఁటియపెట్టునెఱికి నేఁ జొరఁబాట, ఫలమూలములఁ దీర్తుఁబ్రాశనంబు
గాననంబుల మెలంఁగఁగఁ గాంక్షయుం గద్దు, భవదీయభుజగు ప్తిభయమొదవదు
నాథ; నాముద్దు చెల్లించు ♦ నయమకాని
యొండొకొండు గొఱంత యిం ♦ దుండ దరయ
భువనపాలనకలనాప్ర ♦ బుద్ధునకును
దనదుభార్య భరింప నా ♦ తగవు సెడుగె. ౩౯౮

ఆ॥ అల్పకాల మిదియు ♦ నగునె యొక్కఁడు లెక్క, యెన్ని వేలయేండ్లు ♦ నేని నీదు
పాదసేవనమునఁ ♦ బరఁగుదు వనము భ, వనము గాఁగ నింత ♦ వట్టు నిజము.

క॥ వానరవారణముఖయో, గానయనము దనరువనము ♦ నంది త్వదీయం
బొనయమున వర్తించెద, నేనాఁడును నొండుదశల ♦ నెంచనివేడ్కన్. ౪౦౦

క॥ నీపాదనియతసేవం, బాహిత్యాదన మొనర్చు ♦ భంగి కలరువి
ద్యాపారంగతు లెంతురె, యేపట్టుననేని స్వర్గ ♦ మిది యది యనుచున్. ౪౦౧

చ॥ నదులు నదంబులు స్పృహఁబు ♦ నంబులు హంసరిరంసికారమా
స్పదములు వట్టదశ్రుతిర ♦ సస్తుతము ల్సరసీవరంబులున్
బొదలుచుఁ గాంచి పొంగెదఁ బ్ర ♦ భుత్వము నీయదె యంచు మెచ్చుచున్
వదలక నిన్ను గొల్చి మను ♦ వారలకెల్ల నభీష్ట మిచ్చుచున్. ౪౦౨

తే॥ నీవు నాధుండవై యుండ ♦ నేర్చి బ్రదుక, నేరనే గిరికందరా ♦ నిర్మరములఁ
బుణ్యతరుచత్వరంబులఁబూవుటీర,ముల మొలకనవ్వు లొలుకునీమోముగనుచు.

క॥ నాయాచితంబు సఫలము, నేయు మనన్యానుష్క్త ♦ జీవిత నింకన్
నాయాన యాన యిడుమో, నాయక నాయకరఁపుంబ్ర ♦ జాలిక వెలయన్.

క॥ గారవము నెఱపుమో రఘు, వీర; లఘుతఁ దలఁగఁ గనుము ♦ వెర వరయుము వా
క్సారముఁ గొను మింతకు నే, నేర మిగులఁ బలుక వైత్రి ♦ నిరతిఁ దలఁపుమీ.

క॥ అని కన్నుల నీరొలుకఁగఁ, దను వేడెడు దయితతలఁపు ♦ దలఁచియుఁ దా ని
ట్లనె రాముఁడు వనవాసం, బున కష్టము లెన్నుచుం బ్ర ♦ భూతరసోత్కా. ౪౦౩

—♦ రాముఁడు సీతకు వనవాసక్షేత్రంబు లెఱింగించుట ♦—

తే॥ మంచికొలమునఁ బొడమితిమానసంబు, మేను నమ్మెయి మార్దవంబూనియుండు
నవియు శుభయంగఁ జనవు వనాంతరమున, కలుగుసిలుగుల వగ్గనెడికంబుకంతి.

ఆ॥ ఏన యడవిపనుల ♦ నెల్లమై దీర్పంగ, నేర్తుఁ గాన నొంటి ♦ నెక్కొనంగ
నెంచినాడ నాతఁ ♦ లంచుజాడనె ధర్మ, మిందు నిలిచి నడుపు ♦ మిందువదన.

క॥ తెలిపెద బహుదోషము వన, మలతిగఁ బోబోదు తెల్ల ♦ మది నామదిలో
నెలకొనినది కృతబుద్ధిని, వల నరయం గనుము తగని ♦ వర్తన మేలా. ౪౦౯

సీ॥ గిరినిర్మల రంబుల ♦ గిటికొనుసింగము, ల్పబలి నిర్భాతోగ్ర ♦ భంగి నటచు
మదమత్తములు మహామాతంగములు నొంటఁ, గవియుమానుషగంధగతుల నెంచి
క్షణపూర్ణసలిలలై చనుదెంచుఁ బయిపయి, నేండ్లు పూండ్లును నెల్లయెడలు దటిసి
లత లల్లుకొని క్రేవ ♦ లం గ్రమ్ముఁ గంటక, వ్యాప్తదుర్గమమార్గ ♦ వర్తనమున
నుబ్బలి గుదించు నొక్కచో ♦ నూషరమ్ము
పాలుపడు నొక్కదెస నొంటఁ ♦ బలుగుఱాలుఁ
గోమలాంగివి నీవిట్టి ♦ కొఱత లొదవ
నొక్కయడుగై త్తి యిడనైన ♦ నోవఁ గలవె. ౪౧౦

ఆ॥ తిరిగితిరిగి భుక్తి ♦ దీర్ప నొక్కటిలేక, పండుటాకులందుఁ ♦ బవ్వళించి
నీరుముట్టనైన ♦ నెటిగాన మనుతటి, నేమనంగలావో ♦ యెంచికొనుము. ౪౧౧

తే॥ నీత ; శీతలజలములఁ ♦ జిల్లులుపడఁ, బ్రొద్దుప్రొద్దునఁ గ్రుంకంగఁ ♦ బొటమరించి
మేను వడఁక నావలనిదె ♦ మేలు దలఁచి, సంతసింపంగ వలయు నాజాడఁ గనుము.

తే॥ ఓసుకేశి ; జడల్దాల్చి యొక్కప్రొద్దు, లుండి పులుగుల తెఱగున నొదిఁగి మెదిఁగి
శీతవాతాతపంబులఁ ♦ జిక్కుపడెడు, నప్పు డేరీతినాభాగ్య ♦ మరయుదొక్కొ.

తే॥ పాములునుఁ దేళ్లు నీఁగెలుదోమ లొండు, కీటములు గ్రొచ్చి మేనికిఁ గీడొనర్ప
నాలనము పాలనము సేయు ♦ నట్టివారు, లేమి కేమి ప్రతిక్రియ ♦ లేమ; క నెదొ.

ఆ॥ కటికిచీకటిగతిఁ ♦ గాదురాకాసుల, బారిఁబడెడునట్టి ♦ భంగి నడవి
చిచ్చముట్టుకొ నెడు ♦ చిక్కున నెక్కొనఁ, జాలవీవు నిలువు ♦ బాల; యిచట.

ఆ॥ కడుపు గట్టుకొనియుఁ ♦ గాదన కతిథులఁ, బూజనేయవలయుఁ ♦ బ్రొద్దువోవు
నంతకును మెలంగనగుఁ ♦ గర్జములవెంట, నోలమానగొనక ♦ యోర్తు వెట్లు.

ఆ॥ మానలోభములను ♦ మలఁచి కాయక్లేశ, మెన్న కెపుడుఁ దపము ♦ నేర్పఱిచి
భయముఁ బాసి నిలువ ♦ ఫలియించు వనవాస, మింత సేయనొదె ♦ యేణనయన.

క॥ అంతిపురికొమలతోడఁ, సంతస మొప్పార మెలఁగు ♦ జాడయ తక్కఁ
గొంతి యిడుమపడువారల, పొంతం జని యెఱుఁగ వింత ♦ పున్నెంబునకు. ౪౧౨

తే॥ కాన నాయాన కొకఁ డన ♦ కానయమున, నత్తమామలమేలుకీ ♦ శ్లఱసికొనుచు
గారవంబున మెలఁగు మీ ♦ కానితలఁపు, గొనకు మేవచ్చితీర్తు నీ ♦ కొఱతలెల్ల.

క॥ అన బాష్పబలాపూర్ణన, యనయై పతిమోము గాంచి ♦ యనవద్యరసా
వనలీల దనర నిటుల నె, దనగుణసంపత్తి యతనిఁ ♦ దనుపునఁ చేర్పన్. ౪౨౦

—♦ సీత రామునితోఁ దనకు వనవాసము సుఖప్రదం బని యుగ్గడించుట ♦ —

సీ॥ ఎవ్వి దోసములంచు ♦ నెఱిగించి తవి యెల్ల, గొనములౌ నీకూర్పు ♦ గోపనమున
గారురాకాసులఁ ♦ గారించుత్వత్తేజ, మరసి నిల్వ మెకంబు ♦ లనఁగ నెంత
లధిప; యదృష్టపూ ♦ ర్వాకృతి నీయది, యెవ్వారితలఁపుల ♦ నిరవుకొనదు
భవదంకపాళిసం ♦ భావ్యనౌ నను గన్ను, లెత్తి కాంచఁ గలాడె ♦ యింద్రుడైన
గురుజనానుజ్ఞఁ గొంటివి ♦ కూడదనక, నన్ను విడనాడుమనియెడు ♦ నయము దానఁ
గలదె నినుఁ గూడి వచ్చెదఁ ♦ గాదటన్న, మేను దలఁగెడుపనికన్న ♦ మించ నగునె.

క॥ అకృతాత్ముల కిట్లనినది, సకలంబును సంభవింపఁ ♦ జనుఁబో యడవిన్
బ్రకటప్రభావుడవు నీ, కకటా దొసఁ గగునె తగవె ♦ యూర్తుల మనుపన్. ౪౨౧

చ॥ జనకునిమందిరంబున ద్వి ♦ జప్రవరు ల్నుగాంచి పల్కి రి
య్యనువరి కానకేగుఁ బతి ♦ యంకముఁ బాయ దటంచు నొక్కయో
గిని యటు లేర్పడ న్నొడివెఁ ♦ గీర్తిత మాజనయిత్రిమోల నే
విని నిను వేడికొంటి నొక ♦ వేళ వరంబుగ నిట్టియర్థమున్. ౪౨౩

క॥ పెద్దలు దెలుపఁగ వింటిన్, దద్దయు రామాయణముల ♦ తత్త్వంబెల్లన్
ముద్దియ సీత విడిచి చనె, నద్దెవతమూర్తి రాముఁ ♦ డన విన నెందున్. ౪౨౪

తే॥ ఇన్ని యిటులుండ నీచెల్మి ♦ కెడపడంగ
నెట్టులయ్యెదఁ బతిఁబాసి ♦ యెందునేని
బ్రదుకునే సతి యపలాప ♦ భంగి కేల
తొడరి తవ్విధి యొక్కింత ♦ తోచఁబడదు. ౪౨౫

ఆ॥ కాన నాన వెలయఁ ♦ గా నరుదెంచెదఁ, గాననమున కీపు ♦ గదలిచనఁగ
నిన్నుబోల నేను ♦ నెఱపెద నవ్వారి, సత్యవాక్ప్రసక్తి ♦ చక్కపడఁగ. ౪౨౬

తే॥ నీకు గురులిడ్డయానతి ♦ నేర్పి నరయ, నన్వయింపదు నాకెట్లు ♦ లర్థమూర్తి
కిల సహస్త్రినివృత్తుల ♦ యెలయుచుండు, సన్నియోగవిశిష్టులౌ ♦ జనుల కనఁగ.

క॥ లావరివి శూరుడవు నీ, తో వనవాసంబు నెరపి ♦ తుష్టిం గనఁగా
నౌ వెర వబ్బెను వీడఁగ, నావిధమున వనిత కెందు ♦ నాయం బగునే. ౪౨౭

తే॥ నిత్యశుశ్రూష లొనరించి ♦ నిర్మలాత్మ, నాదుఁ బతిదేవత యనంగ ♦ నై న నేను
నన్ను నీకిడె నాతండ్రి ♦ నాకలోక, మందు నిందును గతి నీవ ♦ యనియకాదె.

ఉ॥ ఏమని మేలుకీడులను ♦ నెక్కటియై సమనై సువృత్తనై
దీమసమంచులేక నిను ♦ దేవునిఁగాఁ బరికించు నన్ను ని
ట్లామయ మందఁజేసె దగు ♦ నా; తగునా; పతిఁబాసి యన్యులన్
నేమము వీడి కొల్చునతి ♦ నిక్కమ పల్కుము ధర్మసారమున్. ౪౩౦

తే॥ తప్పు నాయది యని మీఁదఁ ♦ దలఁపరాదు,నిన్ను బాసినమేనెట్లు ♦ నిలువఁబోదు
నిజమ పలికితిఁ బ్రాణేశ; ♦ నెఱియెఱింగి,నన్నుఁ గొనిచనుమదె ♦ నీకుఁనాకుహితము.

మ॥ అని విస్పష్టముగాఁగ బల్కునతి నె ♦ య్యం బెంచియున్ స్వాత్మనీ
ననయుం డెట్లును మెచ్చకున్న నభిమా ♦ నం బాదరాస త్తియున్
జనపు న్నెట్టన దోష నిట్లనియె నా ♦ సాధ్వీవతంసంబు సాం
త్వనము ల్వల్కుచు వీడనెంచు పతిచి ♦ త్తస్థైర్య మూహించుచున్. ౪౩౧

— ♦ సీత రామునితో మగ్నోష్ణాటనం బొప్ప మాటాడుట ♦ —

తే॥ తలఁపఁడా యేమి రామ; నాతండ్రి జనకుఁ,డాయశోనిధి మిధిలాధి ♦ నాయకుండు
స్త్రీ పురుషవిగ్రహంబయి ♦ సిరికిఁగూర్చె,ననుట జామాత తనకెటో ♦ యబ్బెననుచు.

తే॥ అకట; యజ్ఞానమున జనం ♦ బాడికొనఁగ,నయ్యె నన్యతంబయైన నే ♦ మనఁగవచ్చు
నాతపనుడౌ దివాకరు ♦ నందునట్లు, రాముడెసఁ దేజమే యన ♦ రాదటంచు.

ఆ॥ ఏమి తప్పు నేసి ♦ తేవెంట భయము నీ, కొదవెఁ దెలుపు మిట్టు ♦ లొదుఁగ నేల
దేనిఁగూర్చి తనదు ♦ తేకువ సెడనన, న్యాప్య నన్నువీడి ♦ యలఁతిపడెదొ.

క॥ మున్ను ద్యుమత్యేనాత్మజ, నన్నియతిన్ సత్యవంతు ♦ ననుగత యగుచున్
బన్నము దలఁగిన సావి, త్రి న్నను నొక్కఁడుగఁ దలఁపు ♦ ధీవర్తనలన్. ౪౩౨

క॥ నిన్నువినాగా నన్యునిఁ, గన్నులనైనం గనంగఁ ♦ గా నెవ్విధియె
ట్లున్నను ననుఁ బ్రాకృతగా, నెన్నెదవే యెడసి యుందు ♦ నే యెపుడేనిన్. ౪౩౩

తే॥ ఉరకఁ గొమారి నతి చిరా ♦ ధ్యుషిత భార్య
నిట్టిన న్నొడ్లపాల్సేయ ♦ నెంచె దెట్లు
చాపి శైలూషు నట్టులు ♦ పట్టువిడిచి
చనఁ దలంచిన యన్నెరి ♦ చాలకున్నె. ౪౩౪

తే॥ ఎవనిపథ్యంబ కోరితి ♦ వెవనియర్థ
మెంచి యిట్టినిరోధంబు ♦ నెనయఁ గాంచి

తతనిదెస వశ్యతయు విధే ♦ యతయు నెఱపు
మనఘ; యది పోలుఁగా కీక ♦ దర్శ మేల.

౪౩౯

సీ॥ కఱకుతాలును ముండ్లు ♦ గలప్రదేశమ్ముల, య్యడుగుమడుంగుల ♦ ననువుపఱప
శాద్వలంబుల దర్శ ♦ శయనంబులే మించు, మెత్తనిసెజ్జల ♦ మేల్మీనూప
నుద్వేలవాతన ♦ ముద్ధూతములు పరా, గము లంగరాగసం ♦ గతికిఁ గాఁగ
నీతెచ్చియిచ్చిన ♦ నీరకందఫలాదు, లమృతాశనవిధాన ♦ మావహింప
నిన్నె కూడివత్తు ♦ నీతోడిదే లోక, మేపథిశ్రమంబు ♦ లెట్టిగొడవ
లెన్నఁబోను నీదుఁహితమె కాంక్షింతు న, న్నాదరమునఁ గొంచు ♦ నరుగు మధిప.

క॥ ఏవిప్రియ మెటులేనియుఁ, గావింపఁ ద్వదుక్తి మెలఁగ ♦ గా నేర్తు నసం
బావహిలు వెతలడఁగు నై, రావణగామిసమ దుర్భ ♦ రనె యే నీకున్. ౪౪౦

శా॥ సంతోషంబున మించు మీనుడులమే ♦ ల్పర్చింపు మొండొక్కకీ
లెంతున్నాకుము పుట్టినింటిబలఁగం ♦ బెట్లుండెనో యంచు భా
వింతేమో యనఁబోకు మేవిధుల నే ♦ వేళన్ స్వకీయాంఘ్రిప
ద్మాంతర్వృత్తియె వృత్తి దీనికని య ♦ య్యర్థంబు మానింపుమీ. ౪౪౧

ఆ॥ ఇన్నిమార్లు దెలుప ♦ నేల నిన్బాసి నే, శోక మోహములవి ♦ పాకమునకుఁ
దాళఁజాల నంత ♦ దనుక నిమ్మేనుండ, దనిన భావితత్త్వ ♦ మరసికొనుము.

క॥ పదిమూడునొకఁడునేండ్ల, య్యది యిది యని యెన్ననేల ♦ యరగడెయు న్ని
న్వదలి మన నింతనిక్కము, పదరనిమది నూహసేయు ♦ పద్ధతిఁ గనుమీ. ౪౪౪

—♦ సీత విషణ్ణ యగుట ♦—

చ॥ అని తెగఁబల్కి శోకరస ♦ మశ్రువులై వడిఁబాఱఁ గాకలీ
ధ్వని నెగఁదొంద నుత్కలిక ♦ దార్కొనఁ బేర్కొని నాధ ; దీనినే
మని విడఁజూచె దంచుఁ గది ♦ యంజని కంతనిషక్తబాహుబం
ధన యయి లేమ బిట్టడలె ♦ దత్పరుడై పతి తల్లడిల్లఁగన్. ౪౪౫

ఆ॥ కలికి చేదుపూత ♦ ములుకులౌ నమ్మెయి, పలుకులంది కరిణి ♦ భాతిఁ గుంది
విడిచె వెంటవెంట ♦ వేడినిట్టూర్చు, డరణి యగ్గి నట్టు ♦ లలరుబోడి.

ఆ॥ స్ఫటికనిభములగుచుఁ ♦ జారుహాసినిచెక్కు, లందుఁ దామరాకు ♦ లందు నటులె
పడియెఁ గనులనుండి ♦ పంకజంబులనుండి, యల్లె వారికణము ♦ లంబుజాక్షి.

ఆ॥ అమలచంద్రకాంతఁమా యతేక్షణరేఖ, మబలమోము శుష్కఁమగుచుఁ దోఁచె
నీర మెడలఁ దివియ ♦ నీరజంబునకట్టి, డవు నవస్థ వికసి ♦ తాబజవదన. ౪౪౮

—♦ రాముడు సీత నూటడించుట ♦—

ఆ॥ బాహువులనుఁ బొదివి♦ పట్టి యక్కునఁ దార్చి, కనులనీరు దుడిచి♦ యనితరేచ్ఛ
శోకనిహత యగుచుఁ♦బొక్కిన ప్రియతెఱుంగ, గరసి రాముఁ డిట్టు♦లనియె నపుడు.

ఉ॥ ఇంతిరొ ; దుఃఖపూరమున ♦ నిట్టిగతిం గ నెదంచు మున్ను నే
నింతయుఁ గాన నీతలఁచు ♦ నిమ్మరయం దమకించిపల్కినన్
జింతకుఁ బాలొనరై మదిఁ ♦ జెట్టలకోరై త్వదీయ మిష్ట మా
వంతయులేక యెట్లు గొన ♦ నౌ నది స్వర్గము మోక్షమేనియున్. ర౪౧౦

క॥ వనమునకు నిన్నుగొనిచనఁ, గనిమనుప నశక్తుడనె వి ♦ కారినె నను గ
న్గొను మీశు స్వయంభువునిఁగ, వనరంచుం గలచె తనకు ♦ వారిజనేత్రా.

తే॥ ఆత్మవంతుండు తనకీర్తి ♦ నట్లు నిన్ను, నేను విడిచి ప్రవర్తింప ♦ నేరఁ జమ్ము
నమ్ము మీనుడి పొడమితి♦నన్ను గూడి, వనమునఁ జరింప నింకేల♦వల దనంగ.

క॥ సూర్య సువర్చల యెట్లటు, లార్యవు నన్ననుసరింతు ♦ వని యెఱిఁగియె ని
న్భార్యఁగఁ బడసితి నీవన, చర్యకుఁ దలఁకుదునె నేడు ♦ చంద్రనిభాస్యా. ర౪౧౩

సీ॥ వనమున కేను బోవకయుండఁ జమ్మింకఁ, బితృవాక్య మొనరించు♦ప్రేరణమునఁ
బెద్దలెల్లరు నిట్లె ♦ పెనుపువహించిరి, దీని మించిన మేలి ♦ తెఱఁగు లేదు
తలిదండ్రులు గురుండు♦దై వతంబు ననంగఁ, దనుధారులకు సత్పథములు నాల్గు
మొదలివి ప్రత్యక్ష ♦ ములు మూడు నవ్వలి, దగు వీనికెటులేని ♦ నవ్వలిదన
సత్యము తపంబు దానంబుశౌచ మాప్త, దక్షిణాకములైనయధ్వరము లెన్ని
యును గురూపాసనకు సరి♦యనఁగఁ బోల, వనిన సాధారణంబెయ్యది పురంధ్రి.

ఆ॥ గురుల సేవవలనఁ ♦ గూడు నెల్లసుఖంబు, లఖిలవైభవంబు ♦ లమరు మోక్ష
మబ్బు గురునితంబ ; ♦ యాదట దుర్లభం, బెద్దిగలుగు నిట్టు ♦ లింత గనుము.

క॥ మాతాపితృసేవాపరు, లోతలిరుంబోడి కాంతు ♦ రుత్తమగతులన్
ధాతృపదంబునవారలు, చేతులు సాచెదరు వారి ♦ సిరి లాలింపన్. ర౪౧౬

ఉ॥ నీ వనవద్యమూర్తివి వి ♦ నీతవు పుట్టువుతోనె ధర్మసం
భావన నొప్పు చెప్పుడు వి ♦ భాస్వర వేవిభవంబు లొల్లకే
భావిని నాదుసంగడముఁ ♦ బాయక కాన మెలంగ నెంచితౌ
నీవలన స్థలద్వయము ♦ నిర్మలకీర్తి వహించి మించెడిన్. ర౪౧౭

ఆ॥ సాధ్వీ ; నీవునాకు ♦ సహధర్మచర్చివైన, యపుడ యెల్లశుభము ♦ లమరె నింకఁ
జాలమేల లెమ్ము ♦ సంతరింపుము పయ, నమ్ము జయరమాస్ప ♦ దమ్ము గాఁగ.

క॥ ఇదియె త్రిలోకీరాజ్యము, ముదితరొ ; పదిలంబుగాఁగ ♦ మొనసె నొసఁగుమా
యది యిది యనక ద్విజన్ముల, కుదర్ద్రదాణులకు భృత్య ♦ కోటి కఘలమున్.

ఆ॥ స్వర్ణభాజనములు ♦ శయ్య లాసనములు, మేలివసనభూష ♦ ణాలు లొఱపు
నెఱపుమణిగణములు ♦ నీవొసంగుము లోక, మెల్లఁ దనియ నసము ♦ వెల్లిచిరియ.

చ॥ అని వచియించుభర్తనుడి ♦ యాదృతిమీఱ గ్రహించి మించుబోఁ
డి నిభృతక్షు వెసందనదు ♦ డెందము వొంగ వితీర్ణి కమ్మెయిన్
గొనకొని రత్నకోటులనుఁ ♦ గొంకక కొల్లలునేయుచుండె భా
వినితెఱఁగెంచి సత్కవులు ♦ వేడ్కమెయిన్ స్తవము లొనర్పఁగన్. ర౬౧

—♦ లక్ష్మణుండు తనరాక కనుమతింప శ్రీరాముని వేడికొనుట ♦—

తే॥ వారిసంవాద మటువిని ♦ వర నీయ
చరితుఁ డనఘుఁడు సౌమిత్రి ♦ సన్నకంఠ
డగుచుఁ గనుకొలుకులనుండి ♦ యడరుతోడి
వేడినీ రొలుకఁగ బిట్టు ♦ వెఱఁగుపడుచు. ర౬౨

క॥ పాదముల కెఱఁగి శుభసం, సాదకగతి కొరగి పలికె ♦ బాడిమెయి న్వాఁ
డాదరము రాముమదిలోఁ, బాదుకొన న్నిఖిలనిగమ ♦ పారమ్యదృశా. ర౬౩

మ॥ విధి యెట్లున్న విధిజ్ఞత న్నెగడెదో ♦ విశ్వాత్మ; త్వద్వృత్తి దు
ర్విధులా కన్గొనువారు నాకనమి యా ♦ వెంటం దలంగింపనౌ
విధ మొప్పారఁగ బల్కి తయ్యపకృతి ♦ న్నీడంగ నేర న్దయా
నిధి; నీయంఘ్రిలు మెట్టునతైరువున ♦ న్నేవత్తు మన్నింపవే. ర౬౪

తే॥ విల్లుకైదాల్చి నీయాన ♦ వెంటనిల్చి, కొల్పెద నిఁకేవరమ్మును ♦ గోర నింద్ర
విభవమునుమెచ్చ నీపొత్తువిడిచి బ్రదుకఁదలఁపుగొన నిట్టులిదియెల్లఁదధ్యమధిప.

ఆ॥ అనుడుఁ దనదుపయనమాఁగ భావించి సాం,త్వములఁ దేర్చుభ్రాతః తలఁపెఱింగి
వాఁడు పలికెఁ దొంటివరుసఁగూర్చి తనుజ్ఞ,యేమికతనఁ దలఁగఁ నెంచె దిపుడు.

క॥ మున్నడి నాదెనఁ గల్కం, బెన్ని తలంగించి తేల ♦ యీయెడ దానిం
బన్ని పొనర్చెదు బన్నం, బన్నా; నీకగునె సంశ ♦ యాస్పదుఁ జేయన్. ర౬౫

తే॥ నాదుత ఘృతీగింపు మోనాధ; యనుచు,దోసిల్గొగ్గి యాచించెడుతోడుగాంచి
యతఁడు తవకన్నమున్నేగ ♦ నవధరించు, టెంచి యిటులనె ధరణిజాధీశ్వరుండు.

—♦ రాముడు లక్ష్మణుని నింటనుండుమని నిర్బంధించి పలుకుట ♦—

- క॥ హితుడవు ధర్మరతుండవు, సతతము సత్పథమునంద ♦ చరియింతువు వీ
రతముడవు భ్రాత వీజీ, వితమున కవునఖుడ వెల్ల ♦ విధముల ననఘా. ౪౬౯
- ఆ॥ వత్స; నీదురాక ♦ వారింపగా నొల్ల, నైన నన్ను మొనసి ♦ యడవి కీవు
రాగ నంబ లిర్వురను భరించెడువార, లెవరు తెలుపు మింత ♦ యెఱుంగవొక్కొ.
- తే॥ పృథివి బర్జన్యఁడుంబోలెఁబెనుపుమీఱ, నెల్లకోర్తులు గురియుమహిమఁద్రుఁడివుడు
ధర్మపాశంబుబంధంబు ♦ దవులుకొనఁగ, నొండుచెస కడుగిడనేర ♦ కున్నవాడు.
- తే॥ రాజ్యమబ్బినతెరువున , రాజమాత, కైక సవతులగతికిఁ దా ♦ గాకయుండు
నాపె చిత్త మనుసరించియలఁతెఱుఁచు, భరతుఁడేనియు నివ్వారి పాట్లరయక.
- తే॥ ఆర్యులగునంబల భరింపు ♦ మయ్య నీవు, స్వార్జితంబునఁగాని త ♦ త్రార్థనమునఁ
గాని పున్నెంబులకు నెల్ల ♦ గారణంబు, వారిశుశ్రూష లొనరించువలను మనకు.
- ఆ॥ నాదునుడి పొనర్చినాయన్న ; వెలయు మ, వ్వారి మనిచి మనుముతీరుగాంచి
వచ్చి యిచ్చవచ్చువర మొసంగెద నాదు, తలఁపెఱింగి మేలిదారి గొనుము.
- క॥ అని పలుకు రాముఁగని మృదు, వనఘుడు లక్ష్మణుడు శ్లక్ష్యయగువాక్కున ని
ట్లనె నాతనితో నొడువన్, విన వారే నేర్తు రాత్మ ♦ విదుషీమణిరో. ౪౭౫

—♦ లక్ష్మణుడు రాముని బ్రార్థించుట ♦—

- ఉ॥ సందియ మొందనేల యను ♦ జన్మఁడు నీదగుతేజ మొంచి నే
ర్చిం దనమేల్దలంచి స్థితి ♦ మేవడియై చనకుండఁ బోచుచుం
డుం దగువృత్తి నంబలు ము ♦ డుంగుతెఱంగునఁ బోయినన్
నిందకుఁ బాల్పడండె కొను ♦ నే ఘనుఁ డంతటిపాపకర్మమున్. ౪౭౬
- క॥ దుస్సంగంబున సజ్జను, లిస్సీ యను తెరువు గాంచ ♦ నెంచెనయేనిన్
నిస్సీమమహిమ ; యాతని, లెస్సగొనక దండ్యుజేయు ♦ లీలకుఁ గూర్తున్. ౪౭౭
- తే॥ మున్న తెలిపితిఁ దత్పక్షమున మెలంగు, వారి నెల్లర వధియింతువరుస ననుచు
నిపుడు వింతగ భావింప ♦ నేమిగలదు, నన్ను నీయేలికొననైన ♦ నయమ తక్క.
- ఉ॥ కోసలుకన్న ప్రోచు బహు ♦ కోవిద; దీనుల వేపురన్ ధృతిన్
నాసరిగా రొకొండనఁగ ♦ నంద్యచరిత్ర కెసంగు నూళ్లు వేల్
గ్రాసమొసంగి భృత్యతతిఁ ♦ గావఁగఁ బెద్దల సత్కరింప నే
మోసములేదు స్వీయజన ♦ పుంబరిపాలన మట్లొనర్పఁగాన్. ౪౭౯

—♦ రాముడు లక్ష్మణు నింటనుండుమని నిర్బంధించి పలుకుట ♦—

- క॥ హితుఁడవు ధర్మరతుండవు, సతతము సత్పథమునంద ♦ చరియింతువు వీ
రతముఁడవు భ్రాత వీజీ, వితమున కవుసఖుఁడ వెల్ల ♦ విధముల ననఘా. ౪౬౯
- ఆ॥ వత్స; నీదురాక ♦ వారింపఁగా నొల్ల, నైన నన్ను మొనసి ♦ యడవి కీవు
రాఁగ నంబ లిర్వురను భరించెడువార, లెవరు తెలుపు మింత ♦ యెఱుఁగవొక్కొ.
- తే॥ పృథివి బర్జన్యుఁడుంబోలెఁబెనుపుమీఱ, నెల్లకోర్కలు గురియుమహీంద్రుఁడివుడు
ధర్మపాశంబుబంధంబు ♦ దవులుకొనఁగ, నొండుచెస కడుగిడనేర ♦ కున్నవాఁడు.
- తే॥ రాజ్యమబ్బినతెరువున • రాజమాత, కైక సవతులగతికిఁ దా ♦ గాకయుండు
నాపె చిత్త మనుసరించియలఁతెఱుఁచు, భరతుఁడేనియు నివ్వారి ♦ పాట్లరయక.
- తే॥ ఆర్యులగునంబల భరింపు ♦ మయ్య నీవు, స్వార్జితంబునఁగాని త ♦ త్రార్థనమునఁ
గాని పున్నెంబులకు నెల్ల ♦ గారణంబు, వారిశుశ్రూష లొనరించువలను మనకు.
- ఆ॥ నాదునుడి పొనర్చినాయన్న ; వెలయు మ, వ్వారి మనిచి మనుముతీరుగాంచి
వచ్చి యిచ్చవచ్చువర మొసంగెద నాదు, తలఁపెఱింగి మేలిదారి గొనుము.
- క॥ అని పలుకు రాముఁగని మృదు, వనఘుఁడు లక్ష్మణుఁడు శ్లక్ష్యయగువాక్కున ని
ట్లనె నాతనితో నొడువన్, విన వారే నేర్తు రాత్మ ♦ విదుషీమణిరో. ౪౭౫

—♦ లక్ష్మణుఁడు రాముని బ్రార్థించుట ♦—

- ఉ॥ సందియ మొందనేల యను ♦ జన్మఁడు నీదగుతేజ మొంచి నే
ర్చిం దనమేల్దలంచి స్థితి ♦ మేవడియై చనకుండఁ బోచుచుం
డుం దగువృత్తి నంబలు ము ♦ డుంగుతెఱంగునఁ బోయినన్
నిందకుఁ బాల్పడండె కొను ♦ నే ఘనుఁ డంతటిపాపకర్మమున్. ౪౭౬
- క॥ దుస్సంగంబున సజ్జను, లిస్సీ యను తెరువు గాంచ ♦ నెంచెనయేనిన్
నిస్సీమమహిమ ; యాతని, లెస్సగొనక దండ్యుజేయు ♦ లీలకుఁ గూర్తున్. ౪౭౭
- తే॥ మున్న తెలిపితి, దత్పక్షమున మెలంగు, వారి నెల్లర వధియింతువరుస ననుచు
నిపుడు వింతగ భావింప ♦ నేమిగలదు, నన్ను నీయేలికొననైన ♦ నయమ తక్క.
- ఉ॥ కోసలుకన్న ప్రోచు బహు ♦ కోవిద; దీనుల వేపురన్ ధృతిన్
నాసరిగా రొకొండనఁగ ♦ నంద్యచరిత్ర కెసంగు నూళ్లు వేల్
గ్రాసమొసంగి భృత్యతతిఁ ♦ గావఁగఁ బెద్దల సత్కరింప నే
మోసములేదు స్వీయజన ♦ పుంబరిపాలన మట్లొనర్పఁగాన్. ౪౭౮

తే॥ లేదు వై ధర్మ్య మింకిటులెంకఁ జేసి, యేలుకొనుమయ్య ననుగృహవాల నిన్ను
విడిచి యొకక్షణమైన జీ ♦ వింపనోపఁ, జక్కపడు నన్ని మేల్లు నీ ♦ సంశయమున.

శా॥ విల్లమ్ము ల్పిటకాఖనిత్రములు నో ♦ విశ్వేశ ; నేదాల్చి నీ
యుల్లంబెంచి చరించెదన్ సుపథము ♦ న్యోజించెద న్వన్యముల్
గొల్లల్లా మొనయించెద న్గొలిచెదన్ ♦ త్రోణీజయు న్నీవు న
త్యుల్లాసంబునమించ రేబవలు ని ♦ త్యోదాత్తభావంబునన్. ర౫౧

—♦ రాముడు లక్ష్మణునిరాకకు సమ్మతించుట ♦—

ఆ॥ అనిన సంతసించి ♦ యాతని మన్నించి, యన్న; నీవుచని మ ♦ హాత్ములైన
గురుల కెలమి నీకుఁ ♦ గూర్చుమిత్రులకునుఁ, జెప్పి పయనమునకు ♦ సిద్ధపడుము.

చ॥ మహితమహాధ్వరంబున సు ♦ మాశమున స్తనకు న్మహాత్మునిన్
మహిపుని మెచ్చి యిచ్చెఁ దన ♦ మాన్యత చొప్పడ జోడువిండ్లు స
న్నహనము లట్లు తూణులు ఘ ♦ నత్సరురిష్టులు రెండురెండుగాఁ
గ హితుఁడు పాశపాణి పతి ♦ కల్మికి నీడుగ నాకొసంగెఁ దాన్. ర౫౩

క॥ అవి యాచార్యునిసన్నిధి, సువిహితములు గాఁగ నిడితిఁ ♦ జొచ్చి తదాజ్ఞన్
గవగూర్చి తెమ్ము నెమ్మి, న్ని వేశనమునేర్చి తెలుపు ♦ నీప్రత్యయమున్. ర౫౪

ఆ॥ అనిన మిన్నముట్టియన్నియుఁ గొని తెచ్చి, యన్న మెచ్చు నెఱయనందుటయును
రాముఁ డాజ్ఞ సేసె ♦ రాణమై గురుపుత్రు, నాసుయజ్ఞఁదేర ♦ నరుగు మనుచు.

ఉ॥ అతఁడు పోయి యత్తపసి ♦ యాత్మనికేతనమంది యాపుఁ జి
ద్భాతుఁ బవిత్రువహ్నిపరి ♦ తోషణతత్పరుఁ గాంచి మ్రొక్కి సం
పాత మెఱింగితే సఖుడ ♦ పాయక దుష్కరకారిమందిరం
బీతటిఁ జిత్తగించి కను ♦ మీ నిను బిల్వగఁ బంచె నావుడున్. ర౫౬

—♦ శ్రీరామమందిరంబునకు సుయజ్ఞం డరుదెంచుట ♦—

ఆ॥ అతఁడు సంజగొల్చి ♦ యమ్మెయివానితో, నరుగుదెంచి కాంచె ♦ నభినివేశ
మొప్పఁ దన్ని వేశ ♦ మురులక్ష్మితో రమ్య, మగుచునున్నదాని ♦ యంతరంబు.

చ॥ అతఁ డడుగిడ్డయాక్షణమె ♦ ప్రాంజలియై రఘుమాలి సీతతో
జతనముమీఱి వహ్నినటు ♦ స్వర్చితుఁ జేసెనుఁ జుట్టిమ్రొక్కి స
మ్మతి పెనుపొంద హారమణి ♦ మండితకుండలముఖ్యమండన
ప్రతతులొసంగె నూత్నరుచి ♦ భాసుర భూసురమూర్తి శ్రీఁ గొనన్. ర౫౮

తే॥ భూమినుత దెల్పు హారము ♦ త్లేమసూత్ర, రశన లంగదకేయూర ♦ రమ్యచిత్ర
రత్నవర్యంకముఖ్యముల్ ♦ రాణమెయి నొనంగ నివి సీతగూర్చె నీనతి కటంచు.

తే॥ మహితుఁ డర్పించె మామామ ♦ మదకరీంద్ర
మదియు శత్రుంజయాభిభ్య ♦ నలరుచుండు
దానితోఁ గొను మంత లి ♦ ద్దానిదశశ
తంబు నని యిచ్చె మంగళా ♦ ధాని మునికి.

ర౯౦

ఆ॥ అతనియాన నాతఁ ♦ డన్నియుఁ గొని జయా, శీర్వచనములిడి వి ♦ శేషవిధులుఁ
గూర్చెఁ దనదుమొదలి ♦ కూరిమివెలయించె, భావికాలశుభముఁ ♦ బరిగణించె.

ఉ॥ అదట ధాత యిందుఁ నటు ♦ లాయనుజన్మునిఁ గాంచి రాముఁ డా
మోదముమీఱ నిట్టులనె ♦ మున్నడి యన్న; యగస్త్యుఁ గౌశికుఁ
శ్రీదులఁ జేయు మాద్విజులు ♦ చిన్నతనంబుననుండి కూర్చువా
రేదియు వారికిచ్చునెడ ♦ నిచ్చుఁ దలంపకు మన్యభాషమున్.

ర౯౧

తే॥ స్వర్ణశతములు గోసహ ♦ స్రములు మహిత
రత్నకోటులు యానముల్ ♦ రహి వొసంగ
నొసఁగి తృప్తిఘటింపు మీ ♦ య్యోజ సస్య
గణము వెలయింపనేర్చిన ♦ ఘనుడ వగుము.

ర౯౩

సీ॥ తైత్తిరీయాచార్యుఁ ధనవంతునిఁగఁ జేయు, మభిరూపుఁ డతఁడు వేదార్థనిదుఁడు
కాతకాలాపులఁ ♦ గావింపు మతిసమ్మ, ధులు గాఁగ నవ్వారి ♦ తలపు లెంచి
దండమాణపులు స్వాధ్యాయశీలురు గాన, వారిలేమి దొలంచువలను గాంచు
మన్యులు స్నాతకు ♦ లర్హార్థలై యుందు; రెందువేనిఁ గొఱంత ♦ లెనయనీకు
మలనులును స్వాదుకాములునగుచు నింద, జొందువనులకు నోపరఁ య్యోజలొరసి
యాత్తకాముల నొనరింపుమయ్య; యదియ,తటి యటం చర లేనినధర్మమరసి.

ఆ॥ అమ్మ సంతసించు ♦ ననువెటింగి పొనర్చు, నిట్టివితరణమ్ము ♦ నెంచి కానఁ
గొల్లనేయు మెల్లఁగోచయమ్ములు రిత్తు, మణులు యానములు విమానములును.

క॥ ఆశ్రితులు వీరు తల్లి క, నాశ్రియులుగ నుండఁజాల ♦ రన్నియుఁ గని నీ
ప్రశ్రియుము వెలయ నెరపుము, సశ్రీకుడ వగుము మేలి ♦ సౌజన్యమునన్.

ఆ॥ అరసి మేఖలులమ ♦ హాసంఘమునకు భ, ద్రకసహస్రములు ప్ర ♦ ధానములుగ
శాలివాహానివహా ♦ శతములు నిడు మెల్ల, ద్విజులఁ దనువు మిట్లు ♦ తెలివి పొదల.

క॥ దాయలు వాహనములు కొ, శేయమ్ములు మణులు ధనవి ♦ శేషము లిడి గు
శ్రీయుతులఁజేయు మిట్టియు; పాయమ్మున నెల్లరకు న ♦ పాయము లెడలక.

ఆ॥ సూతుఁ జిత్రరథునిఁ సుచిరోషితుని సచి, పుని సమృద్ధుఁ జేయుఁ పొంట మెలఁగు
మిన్నియేల యేరి ♦ కెద్ది యిష్టం బట్టు, లిడుము ధనదుకీర్తి ♦ నెనయఁగనుము.

—♦ శ్రీరాముని యానతిగొని లక్ష్మణుం డాశ్రితుల కభిలార్థంబులుఁ గొల్పవెట్టుట—

తే॥ అనిన నెల్లర నర్పించి ♦ యతనియాన, చొప్పున నొసంగె నన్నియు ♦ శుద్ధమాన
సుండు లక్ష్మణుఁ డన్నెఱిఁసూచి కాచి, యున్నయనుజీవివర్గంబుఁ లొరసికొనుచు.

ఉ॥ కన్నుల నీరు దొట్టిల వి ♦ కానము సన్నము గాఁగ నెట్టెటో
తిన్ననిపల్కులం బలుకు ♦ తీరు సమాదరవృత్తిఁ దెల్ప మా
యన్నను వీడనొబ్బదుకు ♦ మాకొనగూర్చె విధాతచెయ్య మే
మన్నను దీఱ దోయని బ ♦ యల్పదువారల గోర మెన్నుచుక. ౫౦౧

తే॥ ఒక్కొకనిఁ బిల్చి వారి కట్లొసఁగె ద్రవ్యమింత లనరాక తనవచ్చు ♦ నంతదనుక
గొఱత లెవ్వియు లేకుండఁ ♦ గూర్చిమిగుల, నవ్విభుం డట్లు నిత్యశు ♦ ధ్ధాంతరంగ.

తే॥ వారితో ననె రాముఁ డో ♦ వారిజాక్షి, మానివేశన మనుజుని ♦ మందిరము న
శూన్యములుగాఁబొనర్పుడు ♦ శుద్ధవృత్తి, యచ్చువడుచుండమావచ్చు ♦ నంతకనుచు.

క॥ ఇది యొకపనియట మాకని, గుదిగొని వారడల నిండు ♦ కూరిమి మనముల్
పదిలపడఁగఁ బలుకులతీ, యదనం బదనంబుగా న ♦ మాళ్వాసింఁచెక. ౫౦౨

మ॥ తఱివో యియ్యదె యంచు వేగమె ధనా ♦ ధృతుం దగం బిల్చి య
క్కట బోధించి న్వకార్థజాతము గడం ♦ కం బ్రోవుగావించి కీ
డఱఁ దాఁబంచియిడెక సలక్షణుడుగా ♦ నాబాలగోపాల మం
దలు నొక్కుమ్మడి బీదసాదలు నమ్మ ♦ ధర్మంబునం దేలఁగాక. ౫౦౩

—♦ త్రిజటాఖ్యుని వృత్తాంతము ♦—

ఉ॥ అందొక బాడబుండు త్రిజ ♦ టాఖ్యుఁడు పింగళుఁ డర్థహీనుఁ డ
స్పందుఁడు గార్లు, డేకృతికిఁ ♦ బాఱఁడు జీవన ముంధవృత్తిమై
నందును వానిఁగాంచి నతి ♦ యాదర మొప్పఁగఁ బల్కె నై జమా
చందమునెంచి మెల్లయగ ♦ చాట్లు దలంగఁ దలంచి నేర్పునక. ౫౦౪

ఆ॥ పెద్దనాఁ డతండు ♦ పెక్కండు బిడ్డలు, యువతి తాను లేమి ♦ కోర్వ లేమి
మగని వేడుకొనియె ♦ మానిని తప్పేమి, జగతి మనుపలేరె ♦ సాధ్యు లెందు.

ఉ॥ ఏలొకొ నాధ; రామధర • ణీదునిఁ గానఁగఁబోవు నీవు తా
నేలఁడె యేరికేనినగు • నిక్కటులెల్లఁ దొలంచి ఫాలకు
ద్దాలకలాంగలంబు లెడఁ • దార్చి తలిర్చెడు ధర్మపాదపా
వాలము సేరఁగాంచు మని • వారణఁ జేకురు నెద్దియేనియున్.

౫౦౮

మ॥ అని నాఁమణి బెల్పు వల్లెయని వాఁ • డర్థార్థియై వచ్చె నె
ట్టన జీర్ణంబగుకట్టుగట్టి జడ లొం • టన్వేల నావేల రా
ముని శుద్ధాంతముసేర గాజపథము • న్మున్వీడి యచ్చోటనా
ఘనకక్ష్య ల్గ్రమియించి మించుకుతుకా • క్రాంతి నివృజ్యభించుచున్.

౫౦౯

తే॥ ఐదుద్వారము ల్లాఁబెబోయంగిరన్నమాను భృగుతుల్యునవ్వానిమానుమనెడు
వాఁడులేడెవ్వఁడును బ్రహ్మవర్చసమున, గ్రాలుచు నతండు రఘువీరుఁగాంచిపలికె.

ఆ॥ ఏను నిర్ధనుండ • నింతలంతలు గాఁగ, నొదవినారు బిడ్డ • లొక్క బారు
కూర లాకు లడవిఁ • గూర్చి కణంబులు, నేర్చి తెచ్చి యిడుదు • నింతవట్టు.

క॥ నీకీర్తివింటి నిప్పటి, కీకరణి న్నిన్నుగంటి • నిటరాఁగంటిక
జేకూరె సిద్ధులంటిక, వేకన్గొనవే కదర్కు • విధమింత యనన్.

౫౧౦

ఆ॥ పిన్ననగవు దొనఁకఁ • బెద్దలకునుఁ బెద్ద, వాఁడు రామవిభుఁడు • వల నెఱింగి
యిట్టులనియె నవిగొఁయెల్లగోధనము లం, దొక్క తెగయు నేర్చియొనఁగ నీకు.

క॥ నీ వెగచి కట్టవినరిన, నావలనున నెంతజేత • మది యాక్రాంతిం
గావించునొ యాలోనివి నీవేయా లొలయు మెలయు • నెఱి నాఁచిగొనన్.

తే॥ అనుడుఁ గటితటి శాటిఁజయ్యన బిగించి, సంభ్రమంబొప్పఁబాటుండుఁచాఁచివై చెఁ
బ్రాణమునఁ గల్గుతక్తియేర్పడఁగదేని, నట్టిదండంబు సరయూతఁకాంత మొరసె

మ॥ బహుసాహస్రము గోవ్రజం బతనికిం • బ్రాపించె నద్దానఁ దా
నహితోల్లాసుఁడు కౌగిటం బొదివి యా • నందంబు చెన్నొంద న
న్మహితుం డీతఁడపో యటంచు ద్వీజు స • న్మానించి తాఁజేర్చె న
న్నహానం బొప్పఁగఁ దద్దనంబు సురలె • న్న న్వానిచో టొందఁగన్.

౫౧౧

తే॥ మజీయు నాతనిఁ బూజించిమలసి పలికె, మన్యు వొనఁపఁబోకుముమాన్యచరిత
నవ్వుటాలకనియకాక • నాదునుడులు, బ్రాహ్మణోత్తముఁ జర్చింపఁబరఁగునయ్య.

శా॥ ఈనీతేజ మనీదృశం బరయనా • నిచ్చం బ్రశంసించితన్

మానింపంబడె నంతయు న్వేలసెఁ ద్వ • న్మాహాత్మ్య మట్లాట నే
మేనర్థంబులు గోరుకొమ్ము కొను మే • నీవెంటఁ గాకేల సం
ధానంబుం బొనరించినాడ ధన మా • తాత్పర్య మూహింపుమా.

౫౧౨

ఆ॥ అనిన నిచ్చమెచ్చి ♦ యాశీర్వచస్తతు, లొనరఁగూర్చి యొచ్చె ♦ మొలయకుండఁ
దనిపి యారఁ డనుపఁ ♦ దద్దయు నుప్పొంగి, చనియె బాడబుండు ♦ జలరుహాక్షి.

మ॥ కలతేఁ డెఁగదె ♦ రామచంద్రుఁడు మన ♦ స్కారంబు చెన్నొంద న
ర్థుల సంప్రీతులఁజేసి మేలినుడులం ♦ దోడ్తో సమర్థించి వా
రలు దీవింపఁ దనర్చెఁ గల్మిషానరా ♦ ర్క గల్లులాభంబు వాఁ
డలఘుం డప్పుడె కాంచె నాశ్రితభృతి ♦ వ్యాసంగవశ్యాత్మికా. ౫౨౦

క॥ లేడు దరిదుఁ డనంగాఁ, బోడన్యులవేడ నొకఁడు ♦ పోడిమి సెడఁగ్గ
గాఁడొండు నసంతృప్తుఁడు, నాఁ డారఘునాధుచూపు ♦ నం దిరమైనన్. ౫౨౧

ఆ॥ అట్లునెరు లడంచి ♦ యానంద మందించి, యోజ నెల్లవారి ♦ నూరడించి
తరలె వాఁడు తండ్రి ♦ దలఁపించి చననెంచి, తమ్ముతోడఁ దనదు ♦ తరుణితోడ.

క॥ అని శంభుఁ డెఱింగించిన, విని శాంభవి యవల నైన ♦ వృత్తంబెల్లన్
వినిపింపుమనుచుఁ దను వేఁ, డిన నందముచంద మొలసి ♦ డెందము వొంగన్.

శా॥ చింతాతంతునికృంతనక్షమమహా ♦ శ్రీనిత్యపాదాబ్జ య
త్యంతామోదకరాత్మదర్శన సురా ♦ ధ్యక్షాదిసేవ్యా దయా
సాంతత్యోచితదృక్పచార జగదా ♦ ర్చర్యప్రభావోదయా
స్వాంతస్థాస్థిలదృశ్యజాలసమవే ♦ తాఖండతేజోనిధి. ౫౨౨

క॥ సకలభువనాధ్యయోగ, ప్రకటమహైశ్వర్య లోక ♦ పాలవిభూతి
స్వకటాక్షహేతుకత్వ, ప్రకారమహితాప్రమేయ ♦ భావానుభవా. ౫౨౩

స్రగ్వీణి॥ భావనాతీతచి ♦ ద్భావనంలక్ష్మితా, శ్రీవిలాసోదయా ♦ చింత్యసంపద్వృతా
దేవదేవాధివా ♦ గ్ధీసమభ్యర్చితా, సావధానత్వల ♦ క్ష్యప్రహర్షోచ్చితా.

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వర చరణనలిననిత్య సేవాసమాసాదితానవద్య
కవితాయోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ
విదితనయ లక్ష్మ్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన
వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన
శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబునం
దయోధ్యాకాండంబునం దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

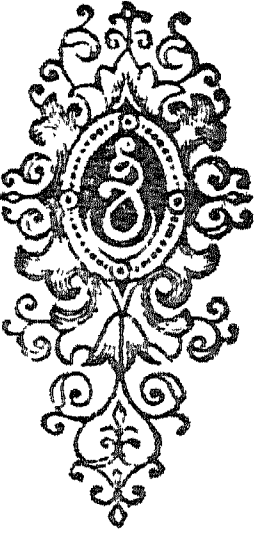


శ్రీ శివాయగురవే నమః.

త్రీరామకథాఽమృతము.

అ యో ధ్యా కాం డ ము.

చ తు ర్థా శ్వా స ము.



సంయోగవియోగా
దాసీన్యవిలక్షణాత్మ ♦ తాంచితనిగమాం
తాసాద్యదైవపురచి
త్పాసాదాగ్రానుభావ్య ♦ పరమైశ్వర్యా.

౧

ఆ॥ అవధరింపు మిట్టులనెఁ బ్రియాంగన కనం, గాభియాతి యతివ ; ♦ యాలకింపు
మట్లువెడలి రాముఁ ♦ డలరాజపథమున, నడుగు లిడుచుఁ బోవు ♦ నవసరమున.

—♦ రాముఁడు రాజానగరి కరుగుట ♦—

సీ॥ శ్యామాయమానంబు ♦ స్మారసుందరము నొ, నెమ్మేనిమెఱుఁగుల ♦ నిగ్గు నెఱయఁ
దనలక్షణములకుఁ ♦ దలఁచనిబంగారు, కొండ దమ్ముఁడు జోడు ♦ గూడి వెలయ
సీతపూజలతోడి ♦ సిరినెఱు ల్లుప్పేక్షభావంబు ధనువుల ♦ పట్లఁ బొనర
శమధను ల్గొనకొని ♦ చర్చింపనగు మేలి, సంయమం బొకవిత ♦ జాడ నెగడ
వచ్చుచున్నవాని ♦ వరపదన్యాసంబు, లచ్చుపడఁగ నైన ♦ యందముననుఁ
బావనత్వమునను ♦ బడలికఁ బుడమికిఁ దీర్ప నెంచువాని ♦ తెఱఁగు గాంచి. 3

క॥ ఆరాజమార్గ మొరయుచు, బారులు ప్రాసాదములను ♦ బడఁతులు నొకఁడౌ
తీరు మొగంబుల నెక్కిన, నై రటఁ దమలోన నిట్టు ♦ లాడికొనంగన్. ౪

— ♦ పౌరులు పరిపరివిధంబులం బలుక దొడరుట ♦ —

తే॥ కష్టమిది చెట్టకాలంబ ♦ కాదె జోడు

గొడుగు ననిలేక యితఁడు కా ♦ ల్నడకుఁ దొడరె

దమ్ముకుట్టయు నాధ్వయుఁ ♦ దవిలి యల్లె

రాగ విధిఁ దిట్ట నోరెత్త ♦ రాదె యితను.

౫

క॥ ఏదొర కదలినఁ దోడ్తో, నాదుకొనునొ నాలుగంచు ♦ లమరుబల మతం

జేదైవము సేతెనొ యెర, నై దాఁన్మొనసి కాన ♦ నయ్యె న్మనకున్.

౬

శా॥ జానో కాదొ యనంగరా దొకట నే ♦ యర్థం బనంబోలు నొం

డైనం దీటదు పల్క కేమివర మే ♦ యాశాస్య మీ జ్యేష్ఠు ని

ల్లానే కానలకంపఁ గామగుణమా ♦ యాచిత్యమా తండ్రి కీ

యాన న్మెచ్చెనె కైక జానకి యనూ ♦ ర్యంపశ్య కీడోర్చునే.

౭

ఆ॥ ఎద్దియేని నొక్కఁ ♦ డెఱుఁగదు పసిబిడ్డ, యొంటికంటఁబడెనె ♦ యున్నచోట

నుండి కాంచె గీర్తి ♦ నుజ్జ్వలగుణ రాజ, పథముఁ బెరసించన నె ♦ పంబు గలదె.

క॥ అందఱుఁ గనఁగా నేడి, ట్లందెన్ దారితల మొనయ ♦ నగుకష్టం బీ

సుందరి యడవింబడి యె, ట్లందెడునో గొడవ లరయ ♦ రా యొక రేనిన్.

౮

తే॥ మేలితిండికి మైపూతఁ మెఱుఁగులకును, మానితాలంకృతులకు నీమంగళాంగి

కూర్చుఁగాక కోనల నాకుఁ గూరలుఁ దిని, శీతవాతాతపంబులఁ జక్క నగునె.

క॥ పతితో నరుగఁ దలంచెను, సతీతిలక మగుట వెతల ♦ జాడ లరయకే

మతిమంతులైనవా రీ, యతివతలం పెఱుఁగ రెట్టు ♦ లనఁజను నింకన్.

౧౦

ఆ॥ అనఘ మగుతపఃఫ ♦ లార్థంబు మగధజ, పెద్దబిడ్డ యితఁడుఁ ♦ బ్రీతితోడ

నన్నకొలుపు గోరి ♦ యరిగెడు నిప్పురి, రిత్త యగున కాని ♦ రీతి గనునె.

౧౧

క॥ రాము విడిచి యెవ్వారే, యామయముం గాంచఁబోవ ♦ రిధిపునిఁ గైకం

బ్రాముకొనె నింత కెద్దియొ, గా మటులుంగాక మేలి ♦ గతికిఁ జెడుదురే.

౧౩

క॥ సుసమాహితుఁ డైశ్వర్యము, రస మిప్పటి కిపుడ కాంచె ♦ రహినరులకున్

బొసఁగించె బహుసమృద్ధుల, ననదే యితఁ డిట్టివార ♦ లవనిం గలరే.

౧౪

ఆ॥ ఆనృశంస్యమాధ్య ♦ మగు ననుక్రోశంబు

దమము శమము సుశు ♦ తంబు శీల

మును ననంగ నాఱు ♦ గొనములు రాముని

మొససి కొలుచు సురలు ♦ మునులుఁ బొగడ.

౧౫

ఉ॥ కావున నీయుపద్రవము • గల్గెను రామున కన్నమాట గా
కీవిధి నెల్లవారలకు • నిక్కటలే కననాను గ్రీష్మపుం
బ్రావ జలంబులక బ్రదుకు • ప్రాణులకట్టులు మీఁదెఱింగి యీ
త్రోవ మెలంగ మేలనుచు • ద్రుశ్యక మున్నడి నిశ్చయింపుడా.

౧౬

తే॥ ఈజగత్పతి కగుపీడ • యెల్లవజల, కొదవు మూలోపహతిఁ దరు • వొందఁ గనవె
పత్రపుష్పఫలాదు లా • భంగదశను, ధర్మసారం బనంగ నీ • తండ కాడె. ౧౭

క॥ ఇంక నుపేక్షించిన నే, వంక శుభం బొదవు మన క • వారణమై రా
మాంకనదులమై వని నక, లంకత మనువార మదె త • లంపునఁ గొనుడా. ౧౮

క॥ అనఘుం డీసామిత్రి మ, హానీయ మహిజయునుఁ దోడ • నరుగఁగ ధృతిగాం
చినతెఱఁ గరయుచు మన కి, ట్లునికి దగునె కడఁగి తలఁపు • లూఱటఁ గనునే.

తే॥ గృహము లుద్యానవదములు • క్షేత్రములును
విడిచి సమదుఃఖనుఖులమై • విభునితోడ
నరిగి మేలందుకొంద మ • సంతరమ్ము
చింత పాల్గొగ మనకేల • సిరి తలంగ.

౨౦

తే॥ నిర్వృతిం గాంచువార మీ • నియతి మనము, రామసేవాపరులమై ని • రంతరమ్ము
నుగ్రములు వన్యమృగపక్షు • లొరపిడి గని, యిప్పురము సేరఁ బాఱఁగా • నింతగనుచు.

క॥ వనమెల్ల నగరమగు ని, య్యనద పురం బడవి యనఁగ • నయ్యెను దానిం
గొని కాలుఁగాక కైకకు, మొనయఁగ మేలనుచుఁ గలదె • ముల్లోకములక.

తే॥ ఇట్టికర్మం బెనయుపొం • తెనింతవట్టు, బ్రదికెఁ బోవృద్ధరా జింక • బ్రదుకఁ గలడె
పూలువిల్చినయూర నేర్పు • సెడ నెట్లు, కట్టియల నమ్మి యేమేలు • గాంచువాడు.

క॥ ఈ హేయంబగు సత్యము, స్త్రీ హేతుక మేమిలగ్గు • సేకూర్చెడిఁ బు
ణ్యాహమని రామురాజ్యం, బూహించి తలంగె నిట్టిఁ • డుచితం బగునే. ౨౪

సీ॥ ధూళి బ్రుంగుడుపడి • తోరంపు నెలవులు, తేజోవిహీనవి • దీర్ఘములుగఁ
గలుగుజలాశయం • బులు తోటలుం దొడ్లు, నాలనతెఱపు లే • కడఁగిచనఁగ
ధనధాన్యములు గావఁ • దత్పరు లేకున్కి, హృతసారము ల్లాగ • నెడలిపోవ
బలికర్మతతు లిజ్య • లలమంత్రజపహోమ, ములు నశింపఁగ • వేల్పు లలఁతిగాంచ

దుష్టకాలంబయై సిరి • తొలఁగినంతఁ

బాడుపడినట్టి యిమ్మున్కి • పట్టు పట్టి

యాదలం బాల్చుఁగావుత ♦ మనద యొక తె
కొడుకు తనుదిట్టి రాముని ♦ గొలిచి మనఁగ.

౨౫

ఆ॥ కాన రాముఁ డున్న ♦ గహనంబె రాజ్యంబు
గాని రాజ్య మెన్న ♦ గహన మింత
యెఱిగి శ్రేయ మెనయుఁ ♦ డెల్లవారు నిఁకొండు.
దలఁపఁబోకుఁ డిదియె ♦ తత్త్వ మరయ.

౨౬

క॥ అని నాగరులెల్లరుఁ దెం, వున నాడెడుపలుకు లఖల ♦ పూజ్యుఁడు వినియున్
దనుకక జనకునిఁ గనఁజనె, వినమ్రభావంబు దనర ♦ విజయోల్లాసా.

౨౭

—♦ వామదేవముని రామదేవునిప్రభావంబు నాగరుల కెఱింగించుట ♦—

ఆ॥ మఱియు నొండువృత్తి ♦ మాని మానితులు త, దేకచిత్తులగుచు ♦ నెరియుచున్న
వారిఁ గాంచి పలికె ♦ వామదేవాఖ్యుండు, మానివరుఁడు భువన ♦ మాన్యచరిత.

క॥ సారవిచారుల రగుమీ, కారాటం బెనయఁ జనునె ♦ యగు నూటడిలం
గారణ మేవినిచెద రఘు, వీరుల కేనాఁడు నిదియె ♦ విహితము సుండీ.

౨౮

ఉ॥ అందఱ యట్లు గాక యితఁ ♦ డాదిమపూరుషుడై నవిష్ణుఁ డా
సుందరి యోగమాయ సిరి ♦ చొప్పడె శేషుఁడె లక్ష్మణుండు నాన్
బొందికమీఱ సజ్జనులఁ ♦ బ్రోవఁగ దుర్జనులైనవారలన్
మ్రందఁగఁజేయ నిట్లనుచు ♦ మానసవృత్తులఁ జేర్పుఁ డింకిటన్.

30

క॥ మాయాగుణయుక్తిం ద, చ్ఛాయానుగవృత్తి నితఁడు ♦ శతధృతిహారిరు
ద్రాయితవేషంబులు, ప, ర్షాయపదంబులు వహించుఁ ♦ బ్రముఖత నెగడన్.

3౧

క॥ మచ్చెమగుచు మును మనువే, పొచ్చెమునం బోకయుండఁ ♦ బ్రోచె జలధిలో
ముచ్చనడఁచి శ్రుతులొడిచియుఁ, దెచ్చి యజనకిచ్చె నితఁడు ♦ తేకువ మెఱయన్.

క॥ సింధువు మధించునాఁడా, మంథానపుఁగొండ మోసె ♦ మాన్యుఁడు దాగ
ర్వాంధుల నసురుల మొఱిగి ను, ధాంధుల కమృతంబు వోసె ♦ నంగన యగుచున్.

క॥ అడుగునబడిన వుడమి వెం, బడి దంష్ట్రందాల్చి యెత్తె ♦ బాధోమయమా
నెడఁ జెడుగు హిరణ్యాక్షునిఁ, గెడపెన్ ముజ్జగములందుఁ ♦ గీర్తి నెఱయఁగన్.

క॥ డింభకునిఁ గావ దంభో, త్తంభితు నమరారిఁ ద్రోవఁ ♦ దత్ప్రహతనభా
స్తంభమున సంభవించిన, శుంభన్నరసింహమూర్తి ♦ చూ యితఁ డెన్నన్.

క॥ కశ్యపుఁ డదితియు వేడ న, వశ్యంబని ముగ్ధమూర్తి ♦ వామనుడై నం
వశ్యత బలి నడిగి యితఁడె, వశ్యంబొనరించె హరికి ♦ స్వారాజ్య మొగిన్.

3౬

- క॥ చెట్టల తేండ్ల మడఁపఁ దా, బిట్టడరెం బరశువూని ♦ భృగురాముఁడనన్
మట్టుసెడె ననుచుఁ దోడ్తో, నట్టె పొడమె రాఘవాన్వ ♦ యము వెలయంగన్.
- ఆ॥ రావణాదులం దు ♦ రంబునం దెగటార్ప, నెల్లవారితలఁపు ♦ లిట్టానర్చెఁ
బొగడి యడుగఁ దెలిపెఁబోరోగిరముతిండి, పోతుమునికి వనికిఁబోదు ననుచు.
- ఆ॥ నరునిచేతఁ గాని ♦ నాకాధిపవిరోధి, మడియఁ డనుచుఁ దాన ♦ మలసె నిట్లు
తెలిపెఁ గాదె మున్ను ♦ దేటపడంగ య, జ్ఞేశ్వరుండు నృపవ ♦ రేజ్యఁ బెరసి.
- క॥ కావున నివుడే యన్నెటిఁ, బోవుం గాకొండు దలఁపఁ ♦ బోడు జగములం
గావ నరుడెంచి మసలునె, ప్రోవడె యామీఁద మనలఁ ♦ బొచ్చెము లెడలన్.
- క॥ ఈతెఱపునఁ దెరలక మీ, రీతటి నీతనిభజింప ♦ నెంచుడు దానన్
మీతలఁపులు ఫలియించును, జేతోముద మొదవు నొంటఁ ♦ జేడ్పడకుఁ డిఁకన్.
- మ॥ కలికాలుష్య మడంచుఁ ద్రొంచు విపదా ♦ క్రాంతిన్ సమర్థించు ని
ట్టలమాసంపదఁ దెల్విఁ బెంచు ద్విషదా ♦ డంబంబు మాయించు మా
యలమంత్రంబులసంచు మంచు మిహిరుం ♦ డట్లాహరించున్ విని
ర్మల మీరామపదం బెదం జొనిపి స ♦ మ్భావింపుఁ డేవేళలన్. ౪౨
- తే॥ అనిశ మెవ్వారు రామ ; రా ♦ మా యటంచు
జపమొనర్తురు వారల ♦ జాడఁ బోడు
జముఁడు మిత్తియు వారిప్ర ♦ సక్తిఁ గొనదు
ముక్తి వరియింప నెంచుచు ♦ మురియుచుండు. ౪౩
- ఆ॥ ఇది రహస్య మింతఁలెంచి మీమది నుంచి, యితనిచేర్చిఁ బొంచిఁయెలయుచుండుఁ
డెల్లశుభము లొసఁగు ♦ నీజానకీజాని, కడఁగి ముక్తు వీరు ♦ కాఁగలారు. ౪౪
- చ॥ అని ముని దెల్పు విస్మయము ♦ హర్షముఁ జిత్తములం దలిర్ప మే
లనిరటు వేత్తృభావము న ♦ యంబునుఁ గల్గినయమ్మహాద్విజుల్
ఘనుఁ డటులేగి తండ్రిఁ గనఁ ♦ గావలెఁ గాంచివచింపు మంచు సూ
తునిఁ గని పల్క వాఁ డరిగెఁ ♦ దోడనె ఘూర్ణితచిత్తవృత్తియై. ౪౫

—♦ సుమంత్రుండు రామునిరాక దశరథున కెఱింగించుట ♦—

- సీ॥ తే జొండువిధ మైనఁతెప్పరంబునచాయ, నుపరక్తుఁడగు సూర్యుఁడొరయువాని
నింధనంబటు ప్రోపు ♦ టిక్క- గానఁగరామి, నిపురుగప్పినయగ్ని ♦ నెరయువాని
వడినేటుపడి యందు ♦ బడి లేక యుడికెడు, నురగమో యన రోజుఁచున్నవాని
మండు వేసవి నీరు ♦ మాయింప గతిసెడ్డ, యాతటాకము పాక ♦ మందువాని

రామరామా యటంచు వి ♦ రామ మిడక
రాముని స్మరించు నెఱిన క ♦ రంగువాని
నెలత దెసఁ గన్గొనుట మాని ♦ నేలఁ జూచు
వాని మానవనాథు న ♦ వ్యాఁడు గనియె.

౪౬

క॥ చూచినయంత సుమంత్రుం, డేచినయుడు కడరసీక ♦ యెడ నిలిచి జయ
ప్రచుర్యము భయలగ్నము, వాచారంభణ మొకంట ♦ వఱలఁగఁ బలికెన్. ౪౭

శా॥ ఆసీబిడ్డఁడు రాజసింహము త్వదా ♦ జ్ఞానక్తుడై కానకుం
బోనే పోవుచు స్వీయమాధనము సొం ♦ పు న్బేంపు దీపింపఁ ద్యా
గానూనస్థితిఁ గొల్లనేసి సుహృదా ♦ ద్యాపృచ్ఛనాంతంబునన్
దా నిస్సనోనవచ్చి ద్వారమున ను ♦ న్నా డన్నెఱిం గాంచితే.

౪౮

తే॥ రాజగుణము లన్నియు రవి ♦ రశ్మి లట్లు
పొదువ రుచులెక్క. నెక్కటి ♦ పాలుచువానిఁ
గాంచుమయ్య జనుష్మత్త ♦ గన్నఫలము
రామనామము మనుకులా ♦ రామభవము.

౪౯

ఆ॥ అనిన నులికిపడుచు ♦ నాధర్మ వాసత్య, వాది యాగభీర ♦ భావవార్ధి
యాయపంకమహిత ♦ మాకాశ మనె నిట్టు, లాప్రధానవర్య ♦ నామతించి. ౫౦

ఉ॥ పొమ్ము సుమంత్ర యంతిపురి ♦ పొల్తులనెల్ల మదాజ్ఞ దెల్పి తో
డైమ్ము మదీయ మాజనము ♦ తేకువ నన్దతీయంగఁ గాంచి యా
పిమ్మటఁ బిల్వనెంతు సుతుఁ ♦ బేర్మికి నీడుగ ధార్మికోత్తముం
డిమ్ములయిక్క వానిఁగని ♦ యీక్షణ మీక్షణత్పప్తి మించెదన్.

౫౧

ఆ॥ అనిన నాతఁ డరిగి ♦ యావార్త దెలుప సా, ర్థము శతత్రయంబు ♦ తలిరుబోండ్లు
కోసలాత్మజాతఁ ♦ గొని చుట్టి యరుదెంచి, రథిపునాన సిరము ♦ లందుఁ దాల్చి
క॥ వారలు రాఁ గని యపు డా, సారవిచారుండు పిలువఁ ♦ జను మన వాఁడుం
దీరుగని వారి మువ్వరఁ, జేరి ప్రవేశంబు నెఱపు ♦ సిరి గాంచుటయున్. ౫౩

౫౩

—♦ దశరథుండు రాము నెదుర్కొనుట ♦—

చ॥ అడుగిడె రాముఁ డన్న నెఱి ♦ కప్పటి కప్పుడె యుత్సృతంబు చొ
ప్పడ నెదురేగనైనవతి ♦ భావన భావినులెంచి యట్టిరె
తొడరఁ దమోభిభూతుఁడయి ♦ తోడనె వ్రాలె బదాంతరంబునన్
వడకుచు వాని మూఁగుకొని ♦ వా రనువారనియార్తిఁ గుందఁగన్.

౫౪

ఆ॥ శోకదీర్ఘః ధరాకాంతుః ధోగామః ; , యనుచు వ్రాల వారలట్లు మొరయ
భూషణారవములు పొడవుపడంగ నా, యులివు బయటపడియెనుత్పలాక్షి. ౧౪౧

క॥ ఆరామలక్ష్మణులు నీ, తారామామణియుఁ దోనె ♦ తటియం జని హా
హారవ మెసంగ యశోవి, స్తాగు సతనిఁ బొదివి యిడిరి ♦ చయ్యన శయ్యన్.

ఆ॥ ఒకముహూర్తకాల ♦ మున్నట్లు లుండి యా, తండు కనులు చెఱచి ♦ తల్లడిలుచుఁ
దన్న గాఁమరీతఁ ♦ వానెంచియును. రాముఁ డిట్లులనియె మదగ ♦ జేంద్రగమన.

—♦ శ్రీరాముఁడు విశంసునఁ జోచోపశయించిరించుచు నిశ్చలమగుట ♦—

క॥ ఆమంత్రణ మొనరింతు మ, హీమహిలాశిశ మాకు ♦ నెల్లరకును నీ
శ్రీమహితము శాసనమే, కామప్రద మట్లుగానఁ ♦ గానకుఁ జనంగన్. ౧౪౨

ఆ॥ కొన్ని కారణములు ♦ గొని తెల్పినను వారు, నన్ను బాయనేర ♦ కున్నవారు
సాధ్య యీపె వీడె ♦ పైదోడు నాతోడ, నరుగుదేరఁ దలచి ♦ రాన యిడవె.

చ॥ కనుఁగొను మయ్యమున్నటులు ♦ గా మముఁ గామము శోకమున్ భయ
మ్మును విడనాడు మయ్య యను ♦ మోదముచొప్పెనయింపు మయ్య నీ
యనుఁగుపజు బ్రజాపతీన ♦ యంబునఁ బాలనసేయు మయ్య నా
యనుకృత మీవ్రతంబుతెఱ ♦ వారసి మేలను మయ్య చయ్యనన్. ౧౪౩

క॥ అని యచలితుఁడై వనగతి, కనుజ్ఞయిండు మనెడు జనక ♦ జాధిపుఁ గని యి
ట్లనె జగతీపతి తనదగు, మనోభిలషితము తదాత్మ్య ♦ మయ మగుచుండన్.

—♦ ధశరథుండు గామనకు వననాసామర్థ్య నొసంగుట ♦—

డే॥ కూచ కైకేయి నిరకథా ♦ క్షోభణమునఁ
దన్న మోహితుఁ కెయన ♦ ర్థముఁ దలఁచిన
వీనిన్యక్కారమున ధరా ♦ విభుడ వగుము
టంచు నా తెల్పినది తోచి ♦ తయ్య రామ. ౧౪౪

మ॥ అనినన్ ధర్మభృదగ్రగణ్యుఁడు మహా ♦ త్మా ; యిట్లనఁ బోలునే
చని నీసత్యమ చెల్ల నాల్గుపదియున్ ♦ సంవత్సరంబు ల్వనిం
బనులందీర్చి యనంతరం జెనసి నీ ♦ పాదాబ్జము ల్లోబ్ధివాఁ
డ నొకొం డెన్నకు మన్నఁ దన్మతము వీ ♦ డంగానిదం చాత్మలోన్. ౧౪౫

ఆ॥ డెడుకుచున్నయాతఁ ♦ డువిదయుఁ బ్రేరేప, ధర్మపాశకలనఁ ♦ దవులుకొన్న
వాఁడు తేడు వలికె ♦ వనరు పైకొన సన్న, కంఠఘోషుఁ డగుచుఁ ♦ గంబుకంఠి.

క॥ శ్రేయము సుసమృద్ధియుఁ బున, రాయానశుభం బరిష్ట ♦ హాన మభయమున్
బాయక నీయెడ మేళొన, నాయనుఁగుంగూన యరిగి ♦ నయమున రావే. ౬౫

సీ॥ ధర్మ వొక్కింతయుఁ ♦ దలఁగఁ జాలనివాని, మరలింపఁ దనతర ♦ మా యటంచు
మత్స్యియార్థంబె నిమంత్రించి యెడఁగూర్చి, కొన్నవాఁడవు తిట్టఁగూడ దనుచు
దుష్కరంబులు దీర్చఁదొరఁకొంటి వెట్లును, సాధింతు వలికింపఁసడల వనుచు
నెల్లభోగము లిష్టె ♦ యిన్నెరి విడనాడి, పోబోవ లోలోనఁ ♦ బొక్కిపడుచు

కొలము వృత్తము దిగఁదావి ♦ కూళ కైక
యురులువన్ని తెరల్చిన ♦ యొటకటమున
నీవు తలయిడి చొరఁబాట ♦ నేర కేగు
మనవలసె నింత నిక్కమో ♦ యన్న వినుము. ౬౬

క॥ ఛన్నాగ్నికల్ప యిది ము, న్నన్ననుడికి నన్ను గాల్ప ♦ నైనసడికి న
న్నన్న సమర్థుడవు నీ, పున్నం గాకొంట సుగతి ♦ మొక్కఁడు గలదే. ౬౭

ఆ॥ ననుఁ దరింపఁజేయ ♦ నాయన్న జనియించి, తగ్రసుతుఁడ వగుచు ♦ నన్మతకథకుఁ
బాసినాడ నింకఁ ♦ బాపవే నాయార్తి, వ్రతము నెఱపివచ్చి ♦ వలను సూపి. ౬౮

ఉ॥ నేటికి నిందె నిల్చి జన ♦ ని న్ననుఁ దేర్చి సుఖోచితక్రియ
ల్పాటిలఁజేసి కాంచఁదగు ♦ పద్ధతిఁ గొనొను మట్టులైననీ
నాటికినేనియున్ మనఁగ ♦ నన్ గలవారల మట్లానర్పవే
సూటికి రేపట న్వనము ♦ సొచ్చెదుగా కగునిచ్చ రాఘవా. ౬౯

క॥ అని యార్తి నొగులు నాతనిఁ, గని రాముఁడు తోడుతోడుగా నిట్లనియెన్
మనము తదీయవ్యసన, మ్మున మొనకొనుదీనభావ ♦ మునఁ జేడ్పడఁగన్. ౭౦

సీ॥ నేటిబుద్ధులు నిల్చు ♦ నే యెల్లిజనుల క, ప్పటికి బోధింపనొ ♦ వ్రభువు గలఁడె
తలఁచిమేలని యిట్లు ♦ తర్లఁజూచితి మింక, మ మ్మాఁగనెంచిన ♦ మతము సెడదె
నీసత్య మిద్ధర ♦ నెలకొనుఁగావుత, మెల్లకాలము సమా ♦ హితము గాఁగ
భరియింపఁ చా నేర్పుఁ ♦ బ్రాభవం బంతయు, భరతుండు భవదాజ్ఞ ♦ పరిధవిల్లఁ
జింతపడనేల తనకైన ♦ చింతితంబ, కాని యిక్కర్జ మొండనఁ ♦ గాదు సుమ్ము
నెఱపివచ్చెద మిమ్మేలినియతి నియతి, పొనర వనవాసభేలనంబునకుఁ దొడరి.

క॥ దుర్ధర్షము సాగర మొక, యర్థమునకుఁ దలఁకునే మ ♦ హావీర ; సతీ
ప్రార్థిత మొసంగి కడఁగి క, దర్థం బొనరించుతలఁపు ♦ వ్యర్థమ కాదే. ౭౧

ఆ॥ భర్తవనుచు నాడు ♦ పాటించి నినువేడె, సుతుడ ననుచు వన్ను ♦ జూచి పలికి
యనుమతింపఁ జేసె ♦ నయ్యర్థమే నేటి, కయ్య తీర్పవలదె ♦ యామెకోర్కి. 23

ఉ॥ నిక్కమ తెల్పువాడ విను ♦ నేలయు మిన్ను దలంగనిమ్ము నే
నిక్కతిమాన నేసుకృత ♦ మేసుఖము ల్లలపోయ నూక్తికిం
దక్కకు మింక నెల్లతను ♦ ధారులలోపల నాజి మేటి య
మ్మక్క ; యనం జెలంగుము న ♦ యంబిదె యంచుదలంచునేర్పునన్. 24

క॥ ఈకర్జ మొలసి సీత న, శోకమునన్ డింపనైన ♦ సాలయం జమ్మి
మేకొనుము మేటిధృతి నీ, శోకం బెడలించి నిత్య ♦ శుద్ధవిచారా. 25

ఆ॥ అల్పకాల మిదియు ♦ నగునె మాకొకలెక్క, నీదుప్రతినిష్ఠ ♦ నెఱపి వత్తు
మేము మువ్వరము వ ♦ నేందిరాసుందరీ, మందహాసకృతమ ♦ మత్స్వ మొలయ.

క॥ ఈమాతల్లుల నిందఱ, నేచుంబున నెలయఁజేసి ♦ నిశ్శోకతమై
నామంత్రింపుము తొలఁచెద, మామయముల నెల్లఁ బునరి ♦ హాగమనమునన్.

తే॥ దేవతలకేనియుం దండ్రు ♦ దైవతంబు
గాన నింతయు నెఱిగి యి ♦ క్కార్యమునకు
నేను దొరఁకొంటి వెలయింతు ♦ నీనిదేశ
మార్తిపడక సుఖంబుండు ♦ మయ్య; యనిన. 26

చ॥ అనుశయమొప్పు బుత్తుని న ♦ యంబున బిగ్గనఁ గొంగిలించి యొం
డన దరిలేక గాఢమగు ♦ నాపదపెల్లున నుక్కడంగి చే
తన సెడఁజూచు నద్దశ ప ♦ దంబొదవించె ననంగనైన నా
ఘనజిమిరంబున న్మునుగఁ ♦ గా విలపించిరి కాంత లొక్కటన్. 27

—♦ సుమంత్రుండు కైకం చూలనాడుట ♦—

క॥ అయ్యెడ సుమంత్రుఁడును నా, యయ్యదశం బాలుకొనియె ♦ హాహాకృతమై
యయ్యరవు వెరవు సెడె నా, దయ్యము పూనినది కైక♦దలఁకక యుండెన్. ౨౮

మ॥ తలయూఁగించుచు వెచ్చనూర్పుచు వెసన్ ♦ దాలేచి నేత్రంబులు
ల్కలరాల్పన్ దశనంబులం గటకటా ♦ స్పందం బమందంబుగాఁ
గలఁగంబాటినమేను నెమ్మదియు నొ ♦ క్కండై వడంకంగ ది
క్కులు వీక్షించి సుమాన్యుఁ డాకయిక సం ♦ క్షోభంబు పాలేయుచున్. ౨౯

ఆ॥ చేతు లప్పళించి ♦ శితశరంబులఁ బోలు, పలుకుబడులు తొడరఁ ♦ బలికె నిట్లు
మర్మకృతనములు ♦ మానినిదెసఁ బోల, వనక దశరథాశ ♦ యంబు పొదల. ౩౦

సీ॥ ఏవీనిఁ దెగనాడె ♦ దినకులేశ్వరుడన, కతఁడపో భర్తచ ♦ రాచరమున
 కజితుఁ డకంపితుం ♦ డక్షోభ్యుడును జువ్వె, హరిగిరింద్రోదధు ♦ లట్లుగాఁగ
 నీచేయనేరని ♦ నేరమంచు నొకొండు, గలదె పతిఘ్నివ ♦ కావా యింకఁ
 గుల మిట్లుమొత్తునం ♦ గూలకే యిమ్మాడ్కి, నిలుచునే మారివి ♦ నీవు పొదువ
 నన్నిటం బేరుగొన్నయీ ♦ యన్వయమున
 జ్యేష్ఠ మొనయంగనౌరాచ ♦ సిరి చెరల్చి
 నీయెదం బెట్టకొంటివి ♦ నీతిదక్కి-
 మనెదుగా కందఱకుఁ దానె ♦ మాటనంగ.

౮౩

ఆ॥ చేసికొన్నమగనిఁ ♦ జెట్లపా లేసెదు, కొడుకు చాలునొక్కొ ♦ కొఱవి ద్రిప్ప
 విభు నభీప్సితంబు ♦ వెలయింప కెబ్బంగి, బుణ్యలోకమునకుఁ ♦ బోదలంతొ.

తే॥ నీవు నీకొడు కేలంగ ♦ నిలుచుదాన, వెక్కటి ధరించు ధాత్రికి ♦ వెక్కసముగ
 నేము పోయెద మెచ్చొటనినకులేంద్రు, రాము నడుగులపూజ తిరమ్ముపడునొ.

తే॥ వివృతగాదేమి మేదిని ♦ వెఱఁగుపడెనొ, చిట్టవగునీదుచెయిదంబు ♦ చెట్టఁ దలచి
 రాముఁ దోలెడునిన్ను ని ♦ రాకరించి, తిట్టరేమని వాగ్దండ ♦ ధృత్ప్రవరులు. ౮౬

ఆ॥ మావిఁ ద్రెంచి వేఁపఁమాని నిన్బొప్పించె, బాలువోసెఁ జేదుఁవాయుననుచు
 నతని కబ్బె నింతతాతేనియలు గ్రోలఁ, బ్రకృతి తెరలునే ప్రపంచమునను. ౮౭

క॥ నీతల్లి యెట్టు లట్టులె, నీతివిధుర వీపు వుట్ట ♦ నేల సెడె యథా
 మాతాసుతాతథాయను, నీతివిదులపలుకు తలఁగ ♦ నేన్పునె యెపుడున్. ౮౮

సీ॥ ఒకమునీంద్రునికూర్చు ♦ నుపదేశమునఁ గాంచె, నీతండ్రి కేకయ ♦ నేత మున్ను
 సకలభూతరుతసం ♦ జ్ఞానప్రకారంబు, దానవిజ్ఞానంబు ♦ దనరుచుండ
 జాయతో తనదగు ♦ శయ్యాతలంబున, శయనించి యుండ నా ♦ చాయఁ బెరసి
 జృంభం బనెడుపుర్వు ♦ చేరి యెద్దియొ విరు, తం బొనర్పఁగ నవ్వె ♦ దా నటంచు
 నీజనని పాపజనని వి ♦ నింద్య యపహ, సింఁచె దేమని నన్ననఁ ♦ జెలువుఁ డింత
 నీకుఁ దెలిపితినేనియు ♦ నేడె నుడియు, హఁడనని పల్కె నెఱిగిన ♦ వాస్తవంబు.

క॥ అంతటనేనియుఁ దలఁకక, యంతలునేయంగఁ దలఁచు ♦ నాజంతయు నీ
 వంతముగాంచిన నేమగు, నింతచెలుప కిచటవాసి ♦ యెటులేగె దనన్. ౯౦

ఆ॥ తెప్పిటిల్లి వాఁడు ♦ దేవతాత్ము యమీంద్రుఁ
 గాంచి మ్రొక్కి యేమి ♦ గతి యనంగఁ

బొలఁతి పొడవడంగి ♦ పోవుఁగావుత మీవు
తెలుపఁబోకు మనిన ♦ దిట్ట యగుచు.

౯౦

క॥ పొమ్మని దాని నడిచి తా, నమ్మహితుఁడు ధనదకల్పుఁ ♦ డలరె ననదయై
బమ్మెరపాటయ్యది గనె, నిమ్మహిపతి నిట్లుచెఱుప ♦ నెంచితి వీవున్. ౯౧

ఆ॥ వఱిలు లోకమునఁ బ్ర ♦ వాదంబు పుత్తుఁడు, తండ్రిఁబోలుఁ గన్నె ♦ తల్లిఁబోలు
ననుచు నిచట నది య ♦ ధార్థంబ యననయ్యె, నీప్రవర్తనంబు ♦ నేడు చూడ.

ఉ॥ ఇంతటనైన మేలుగను ♦ మింతిరొ మేల్కొని యొడ్లమాట లం
తంతలుగా నెఱింగి పతి ♦ యందనురాగము సూపి రాము దు
ర్దాంతు మరల్పు మెల్ల కడ ♦ దాఁటిన సూటి చెడంగ నీకు న
య్యంతకుబారికిం దలఁగ ♦ నయ్యెడునో పరికింపు మెమ్మెయిన్. ౯౨

తే॥ మూడుకాళ్లముదుసలి రాజు ♦ మోసపుచ్చి
జ్యేష్ఠ సుగుణాఘ్య సుతు వని ♦ సేరఁ బనిచి
జనులు దిట్టంగ లోలోన ♦ సగమునచ్చి
చనెద వావల నీవల ♦ శమనుపురికి. ౯౩

క॥ రాముఁడు రాజ్యము సేయఁగ, నామురువునఁ దమ్ములెల్ల ♦ నాతనిఁ గొలువన్
నేమమున మగనిమఱువున, నీమురిపెముచెల్లు నింత ♦ నేరక చెడెదే. ౯౪

ఆ॥ కొలముధర్ము వెంచి ♦ కులపతి నిష్ఠమై, నిలుచునేనిఁ దోన ♦ నీవు నరిగి
శుభపదంబు మేలి ♦ శుశ్రూష లొనరించి, పడయఁ గాంతు వేల ♦ పాడుపడఁగ.

క॥ మంచిగతి నెంచికొమ్మని, యంచితుఁ డటులార్వ నైన ♦ నది క్షోభ మెదం
గాంచదు మోమోడదు తన, వంచనకై పొంచియుండె ♦ వ్రాత యెడయునే. ౯౫

—♦ దశరథుండు రాముని రాజ్యాంగములతోడఁ బనుతు ననుట ♦—

క॥ అంతట రాజు సుమంత్రుని, మంతన మాయమతలంపు ♦ మార్గముఁ గని ధీ
మంతుఁడయి పలికెఁ దనదగు, చింతాభర మాప్రతిజ్ఞ ♦ సేరి ముడుంగన్. ౯౬

సీ॥ రత్నసంపూర్ణమై ♦ రాణువ తోడుగా, నాలుగంచుల సేన ♦ నడువవలయు
ధనధాన్యకోశము ♦ లద్దయుఁ బండ్లపై, నెత్తించి తరలింప ♦ నెంచవలయు
నాయుధాగారంబులందుఁ బ్రముఖ్యము, లేర్చి మోచికొని తో♦నెయిదవలయు
రంభాత్తదంభోప ♦ రామలొరామ ల, ట్లాటపాటలఁ దేర్ప ♦ నరుగవలయు
మేలివర్తకు లయ్యెడ ♦ మేకొనంగ
వలయుఁ బుణ్యదేశంబుల ♦ వలనులందు

యజనము లేయ స్వాధ్యాయ ♦ మలతిపడక
యుండ విప్రోత్తములు కాచి ♦ యుండవలయు.

౧౦౧

తే॥ రాముఁ డారణ్యకం బగు ♦ రాజ్య మేల
భరతుఁడు భరించుఁగాత మి ♦ పృత్తనంబు
గొఱత లెందునులేమి నా ♦ కోర్కె గాఁగ
నెంచి యిమ్మెయినెటి ఘటి ♦ యింపుఁ డనిన.

౧౦౨

—♦ కైక విరసోక్తులాడుట ♦—

ఆ॥ మోము వెల్లవోప ♦ మోసమెల్లఁ దలంచి, కలఁగి వ్యసనవృత్తి ♦ గైక రాజు
మ్రోల నిలిచి పలికెముక్తలజ్జ యటంచు, నలువు రాడికొన సనాధ యగుచు.

చ॥ భరతునకేల యమ్మెయిన ♦ పాడ్పడిపోయినరాజ్య మేలఁగా
నరయఁడె పీతమండ యగు ♦ నాసురఁ ద్రావఁగనేర్చువాఁడు త
త్పరుఁడవుఁ గాక కుచ్చితము ♦ దార్కొన నీవిడుతుచ్చమైనయీ
భరణము గోరి యింతటికిఁ ♦ బాల్పడుదాననె మాటలేటికిఁ.

౧౦౩

ఆ॥ ఇడఁ దలంచితేని ♦ నితని రిత్తకురిత్త, త్రోచిపుచ్చి యిడుము ♦ త్రోవఁ దలఁగ
నెంతువేని నింతయేల యసత్యాబ్ధి, మునుఁగువాఁడ ననుముమొదలు నెడఁగ.

—♦ దశరథుం డాశ్రోశించుట ♦—

తే॥ అనిన నద్దానిచెడునుడు ♦ లాలకించి, కొట్టెదవె గాటఁగట్టి యో ♦ కొఱవి నీదు
పట్టుచెల్లింప దొరఁకొన్న ♦ పాపమునకు, నేలపై నిల్వఁగా నింక ♦ నేర్తు వటవె.

క॥ అని యినుఁడు క్రోధమున నా, డిన ద్విగుణక్రోధయై న ♦ టించుచు నది ప
ల్కెను మును నీవంశంబున, జనపతి సగరుండు జ్యేష్ఠు ♦ సడలింపఁడొకో. ౧౦౪

తే॥ నీమొగంబునఁ దోఁచెబోనీడువెంత, లనిన నిస్సీ యటంచు మోమతఁడుత్రిప్పె
నెల్లజనములు నిందించిరెఱుకమాలి, యాహితముపాలిదై యది ♦ యట్టులుండె.

—♦ సిద్ధార్థుండను మంత్రి కైకను నిందించుట. ♦—

క॥ వృద్ధుఁ డమాత్యవరేణ్యుఁడు, సిద్ధార్థుం డనెడువాఁడు ♦ స్నిగుఁడు పతి కా
సద్గర్ముఁడు కైకంగని, యుద్ధర్తుమనస్కుఁ డగుచు ♦ నొయ్యనఁ బలికెన్. ౧౦౫

సీ॥ నీయన్నవాఁ డవి ♦ నీతుండుపో యస, మంజుం డనఁగఁ గొఱ ♦ మాలినట్టి
కొయ్య యెల్లరఁ బసి ♦ కూనలఁ గొనిచని, సరయువులో వైచి ♦ జడిసివారు
మిడుకుచుండఁగఁ దాను ♦ మిట్టెక్కిచూచుచు, నవ్వచు నుండు నా ♦ నాటఁబ్రజల
కోటమి పనుపడ ♦ నొక్కట మనుజేంద్రుఁ, జేరి నీవుత్రుని ♦ సిరి దలంతొ

మమ్ము బాలించెదో తెల్పు ♦ మలయ వింక
రెండు ననినఁ దద్వృత్త మా ♦ గండఁ డడిగి
తెలిసికొని వానిఁ బెల్చనఁ ♦ దిట్టి పనిచె
వెలఁదితోఁగూడ నపునరా ♦ వృత్తి నొడివి

౧౦౯

క॥ ఘాలపిటకములు గొనిచని, వాలాయము కొండచలుల ♦ వలనులఁ బడి వాఁ
డాలో నె యనుభవించెను, బాలిశభావంబు గూర్చు ♦ శల మచె కాఁగన్. ౧౧౦

తే॥ ధార్మికుం డతఁ డనిచెఁ బో ♦ తనయు నట్టు
లట్టిఁడే రాముఁ డనద ; నీ ♦ వరసినావె
చందురునియందుఁ గందొక ♦ చందమైన
నంతమాత్రంబయైన నిం ♦ దనఁగఁ గలదె.

౧౧౧

ఆ॥ పలుకు మిపుడ వంశ ♦ పాంసని యెఱిగిన, యంతవట్టు నేర ♦ మనస్సుఁ గూర్చి
తప్పఁ బలికితేని ♦ దండించు నింద్రుని, వజ్ర మెగిచి నిన్న ♦ వార్య మగుచు.

క॥ నిజమేని నితనిఁ దోల మ, నుజవిభుఁడే నేర్చు రిత్త ♦ నోనాడకు మీ
ప్రజలెల్లఁ దెగడ నీదగు, ప్రజ నీవును మీఁద పొడవు ♦ పడఁగలవారే. ౧౧౩

తే॥ శక్రునంతటివానినిఁ ♦ జావనడన

కున్నె యీధర్మవిప్లవం ♦ బోపి యెట్లు
లెంచితివి పాపమనఁబోక ♦ యీకువృత్తి
మకట ; గొఱ్ఱా లనఁగ నైతి ♦ వలసి కనియు.

౧౧౪

ఆ॥ మోయఁజాల వెట్లు ♦ మోసంబె వాటిల్లు, నెల్లవారుఁ దిట్ట ♦ నిట్టినింద
గట్టివాతనంబుఁగా దాదటఁ దలంపు, మరసి రాము నిలుపు ♦ మనము గొనుము.

మ॥ అనుచో రా జనువాద మొప్పుఁ జెనఁటి ♦ యాలింపు మీపల్కు లే
మనినం బోలదు మేలుగిండ్లరసి కొం ♦ డాడంగనొ నింక నీ
వనయం బెట్లును వీడవేని వని కా ♦ హా ; పోయెదన్ రాముతో
డన నేనున్ సకలార్థజాతము గొనుం ♦ డా నీవు నీవుత్రుఁడున్.

౧౧౬

—♦ రాముఁడు రాజ్యాంగంబులు వనవాపోచితంబులు గావని నిరాకరించుట ♦—

క॥ అని యతఁడాడఁగ విభుఁడు త, దనుమోదము నెఱవఁ గైక ♦ యవినయమున చూ
ప నయజ్ఞుఁడు రాముఁడు తన, వినీతి వెలయంగఁ బలికె ♦ విధిముఖవినుతా.

ఉ॥ భోగములెల్లవీడి యొక ♦ పోకకునై వనవృత్తి సర్వసం
త్యాగము గోరునాకె యను ♦ యాత్ర మహాదయలాభ మిట్టిసం

రాడక లోఁగృశించువిభు ♦ నాండ్రవిధంబులు నెంచి నిల్చి మో
మోడక చూచుకైక స్మయ ♦ మున్నతియుం గని కోధమూర్తియై. ౧౨౭

— ♦ వశిష్ఠుండు కైకఁదిట్టి సీతకు వల్కులధారణంబు వలదని వారించుట ♦ —

తే॥ కులగురుం డప్పు డాపాతి ♦ కూల్య మరసి, సీత వారించి చీ యింత ♦ సిగ్గుమాలి
యేమిగతి కేగదే కేక ♦ యేంద్రుకొలము, పాడునేసెదె కైక; నీ ♦ పాపమునను.

క॥ అతినంప్రవృత్తవై తివి, మతి సెడె నీకింక మేధ ♦ మాట గలదె దు
ర్గతికోడవు శీలమునం, గతి యెచ్చట నెచట నీదు ♦ కాపథరతియున్. ౧౨౯

ఉ॥ వంచననేసి రాజు నని ♦ వార్యవయై తమకించి పొంచి కీ
లించితి చిత్తశల్య మిటు ♦ లేమలు నవ్వంగ సప్రమాణ నే
నంచుఁ దలంచెదే తగునె ♦ యాగడ మింతలునేసి అంతుచా
లించినఁ బోదె యీచనవు ♦ లేదె జగంబున నొక్కచానకున్. ౧౩౦

తే॥ ఏల చనవలె సీత యి ♦ న్నేలయెల్ల
నేలఁగారాదె యర్థాంగ ♦ మీదినేశ
వంశమణిరామున కుదార ♦ వర్తి కాత్మ
సతియ యని తెల్పుశ్రుతి సమా ♦ శ్రయ మరయమె. ౧౩౧

ఉ॥ రామునిపై నిప్రేముడి ని ♦ రామయయై సతి వోఁ దలంచినన్
మేము పురంబు గాష్ట్రము న ♦ మిత్రముగా సపరిచ్ఛదంబుగాఁ
బోమె సుపుత్రుఁ డన్నగతిఁ ♦ బోవఁడె యాభరతుండు సానుజుం
డై మతిలేనినీతలఁ ప ♦ హా; పెడకీడ్వదె నిన్ను నీకృతిన్. ౧౩౨

తే॥ ప్రజల కిష్టముగానియీ ♦ ప్రతినఁ బట్టి, నీవ యేలెద వీపాడు ♦ నేల యెల్ల
రాముఁ డున్నవనంబె రాష్ట్రంబు నీదు, భవనమె వనంబు గాఁగ నోఁపాపజాతి.

చ॥ క్షీతిపతివల్లఁ బుట్టినది ♦ సిద్ధమయేనిఁ ద్వదాత్మజుండు చా
మతిసెడ నేలఁ డీమహి న ♦ మాన్యుఁడనంబడి నీదుమాతృతో
న్నతీయుఁ దలంవఁ డిచ్చటున ♦ నాయమ చెల్లునకాని నీదురు
ద్గతి యెటులేనియు న్భరము ♦ గాంచదు పారము దుష్టమానసా. ౧౩౩

తే॥ మేలునేయంగఁ దలఁచితిఁమేలుగాని, యదియ సమకూర్ప నొదు వీవాత్మజునకు
బుడమిఁ బొడమినయట్టి యే ♦ పుట్టువైన, రాముఁ బాయదు నీకట్టి ♦ వ్రాత లేదు.

క॥ చెట్టులు పుట్టులు రాముని, పట్టరయుచుఁ జనఁగ నీదు ♦ పాపపుగతి యా
మట్టున కెడల నొకటి మదిఁ, బెట్టెదవో యప్పుడైన ♦ బెడముట్టెదవో. ౧౩౪

రాడక లోఁగృశించువిభు ♦ నాండ్రవిధంబులు నెంచి నిల్చి మో
మోడక చూచుకైక స్మయ ♦ మున్నతియుం గని శోధమూర్తియై. ౧౨౭

— ♦ వశిష్ఠుండు కైకఁదిట్టి సీతకు వల్క్లలధారణంబు వలదని వారించుట ♦ —

తే॥ కులగురుం డప్పు డాప్రాతి ♦ కూల్య మరసి, సీత వారించి చీ యింత ♦ సిగ్గుమాలి
యేమిగతి కేగదే కేక ♦ యేంద్రుకొలము, పాడునేసెదె కైక; నీ ♦ పాపమునను.

క॥ అతినంప్రవృత్తవై తివి, మతి సెడ నీకింక మేధ ♦ మాట గలదె దు
ర్గతికోడవు శీలమునం, గతి యెచ్చట నెచట నీదు ♦ కాపథరతియున్. ౧౨౯

ఉ॥ వంచనసేసి రాజు నని ♦ వార్యవయై తమకించి పొంచి కీ
లించితి చిత్తశల్య మిటు ♦ లేమలు నవ్వంగ సప్రమాణ నే
నంచుఁ దలంచెదే తగునె ♦ యాగడ మింతలుసేసి అంతుచా
లించినఁ బోదె యీచనవు ♦ లేదె జగంబున నొక్కచానకున్. ౧౩౦

తే॥ ఏల చనవలె సీత యి ♦ న్నేలయెల్ల
నేలఁగారాదె యథాంగ ♦ మీదినేక
వంశమణిరామున కుదార ♦ వర్తి కాత్మ
సతియ యని తెల్పుశ్శ్రుతి సమా ♦ శ్రయ మరయమె. ౧౩౧

ఉ॥ రామునిపై నిప్రేముడి ని ♦ రామయయై సతి వోఁ దలంచినన్
మేము పురంబు గాప్రము న ♦ మిత్రముగా సపరిచ్ఛదంబుగాఁ
బోమె సుపుత్రుఁ డన్నగతిఁ ♦ బోవఁడె యాభరతుండు సానుజుం
డై మతిలేనిసీతలఁ వ ♦ హా; పెడకీడ్వదె నిన్ను నీకృతిన్. ౧౩౨

తే॥ ప్రజల కిష్టముగానియీ ♦ ప్రతినఁ బట్టి, నీవ యేలేద వీపాడు ♦ నేల యెల్ల
రాముఁ డున్నవనంబె రాష్ట్రంబు నీదు, భవనమె వనంబు గాఁగ నోపాపజాతి.

చ॥ క్షీతిపతివల్లఁ బుట్టినది ♦ సిద్ధమయేనిఁ ద్వదాత్మజుండు వా
మతిసెడ నేలఁ డీమహి న ♦ మాన్యుఁడనంబడి నీదుమాతృతో
న్నతీయుఁ దలంవఁ డిచ్చటున ♦ నాయమ చెల్లునకాని నీదురు
ద్గతి యెటులేనియు స్ఫరము , గాంచదు పారము దుష్టమానసా. ౧౩౩

తే॥ మేలుసేయంగఁ దలఁచితిఁమేలుగాని, యదియ సమకూర్ప నొదు వీవాత్మజునకు
బుడమిఁ బొడమినయట్టి యే ♦ పుట్టువైన, రాముఁ బాయదు నీకట్టి ♦ వ్రాత లేదు.

క॥ చెట్టులు పుట్టులు రాముని, పట్టరయుచుఁ జనఁగ నీదు ♦ పాపపుగతి యా
మట్టున కెడల నొకటి మదిఁ, బెట్టెదవో యిప్పుడైన ♦ బెడముట్టెదవో. ౧౩౪

మ॥ చెడనేలా తలపోసికొమ్ము స్నుష కీ ♦ చీరప్రదానమ్ము ము
న్నొడఁబా టొండెనొ క్రమ్మటం బొడమెనో ♦ యోజించి భావ్యంబు చొ
ప్పడ మేలానగలం దుసూలముల సం ♦ భావింపు మీకన్య నీ
యుదురాజానన చింతిలంగఁ గడకే ♦ యుద్వృత్తి వాటిల్లునో. ౧౩౭

తే॥ తగినమర్యాద లొప్పార ♦ దాశరథిస, తీవతంసంబుఁ బనుపు మా ♦ తెలివిదక్కి
కానిపోనివికారము ♦ ల్లాంచెదేని, నీనికారం బొదవు నింత ♦ నిక్క మబల. ౧౩౮

ఆ॥ అనిన మిన్నకుండె ♦ నాపె వల్కలములు, వైవ స్వీయయోగ్య ♦ వసనములు ధ
రింపఁ బనిచె గురుఁడు ♦ స్త్రీరత్న మవనిజ, ధవునితలఁపుచొప్ప ♦ దలఁచుచుండె.

—♦ దశరథుండు కైకం దిట్టుచుఁ బరవశుండగుట ♦—

ఆ॥ నాధవతి యనాధ ♦ నాఁగ వల్కములు, దాల్పఁ గడగు టరసి ♦ దశరథేంద్రుఁ
దిట్టఁదొడరెఁ దత్పి ♦ దేశంబుజన మాతఁ, డడలె జీవితాశ ♦ యెడలె ననుచు.

శా॥ నిట్టూర్పు ల్నిగుడించి కైకఁగని నీ ♦ నిర్వాణపుండ్రోవ చూ
వట్టెం గాలకు మింక నేమనుచు నీ ♦ భామావతంసంబు నా
కట్ట న్వల్కములిచ్చి తోపుదువె ని ♦ న్నాలుండు గోయింపఁగాఁ
గట్టా పుట్టితివేల రాజసుతవై ♦ కాకున్నఁ గీడున్న దే. ౧౪౦

తే॥ సీత నీకొంప దీసెనే ♦ సిగ్గులేని, దాన దానవివో కాక ♦ తగవు విడుతు
వెట్లు తాపసి యట్లు లీ ♦ యేణనయన, చనిన సుఖపడెదే మను ♦ జాడ లేదె.

క॥ నీపాడుప్రతిజ్ఞాతం, బీపద్మలనెల్లఁ జేర్చి ♦ యే పొడమెనె యా
పాపోవకృతియె వేణువుఁ, బాప జనించినసుమంబు ♦ భంగిఁ బడసెనే. ౧౪౩

తే॥ నీవు పుట్టినపుట్టువు ♦ నీదుబ్రదుకు, తెఱవు రామునిఁ దెరలింపఁ ♦ దేటపడియె
నింత కీక్రోతిగంతు లిఁ ♦ కేల వైవ, నిరయ మేనాటికిని నీకు ♦ నిశ్చితంబ. ౧౪౪

క॥ అని యాక్రోశించుచు వాఁ, డనయము శోకమునఁ గుంది ♦ యాతురుఁడై మే
దినిపైఁ బడెఁ దలయెత్తం, గననోడి వికాసవిజిత ♦ కమలవనాంతా. ౧౪౫

—♦ రాముఁడు దశరథు నూటడించుట ♦—

ఆ॥ వానిఁ దేర్చి పలికె ♦ వరవర్ణినీ ; రాముఁ, డేను వనికిఁ బోవు ♦ తెఱిగి యెఱిగి
కోసలాత్మజాతఁగొనకొని పోషించు, కొనుము తలఁచి మేలు♦ కొనుము లెమ్ము.

క॥ నాతల్లి యశస్విని భృశ, మాతురయైనది సుశీల ♦ యత్సుద్ర యిటం
జేతనఁ బాయకె యుండ, జేతయచూ మేలునీ క ♦ చింత్యగుణాధ్యా. ౧౪౭

తే॥ పుత్రశోకంబుఁ బొరసి తాఁబొలిసెఁ బో య,నంగనీకుము నీకల్లు ♦ నాడులకును
నీదుసన్నానముఁ దలంచినిన్ను గొలిచి,యెడరు మఱచి ప్రవ ర్తింపఁనేలుకొనుము.

క॥ ఎన్నఁడు శోక మెఱుగదని, కన్నయ్యా; యింతదెలుపఁ ♦ గావలసెను నీ
కన్న నొరు లరయుదురె యే, కన్నాకగు ధర్మునైనఁ ♦ గని నడిపింపన్ ౧౪౯

క॥ అనినం బ్రత్యుత్తర మొసఁ, గను గనుఁగొననేనినౌ ర ♦ కం బఱ వ్యధలో
మునిఁగి ముహూర్త మసంజ్ఞతఁ,గొనిదుర్మనుఁడగుచుఁ బొరలెఁఁక్షోణీంద్రుఁడుమా.

ఆ॥ ఏడ్చె నిట్టులనుచు ♦ నేణాంకముఖ; రామ;యాల నే వివత్స ♦ తై కృశింపఁ
జేసినాడ నన్ని ♦ చేతనములనేనిఁ, జంపినాడఁ బాప ♦ జాతినగుచు. ౧౫౦

ఉ॥ దానిఫలంబు నాకిడక ♦ తా నెడతీయునె మిత్తి యెట్లునౌ
నౌ నది కైకయే యనఁగ ♦ నైనఁ దలంగవు మేనిఁ బ్రాణముల్
గానకు నీవు పోవ గతి ♦ గాన కుపేక్షితవృత్తు లన్నియుం
గా నద నయ్యదే యనుచుఁ ♦ గాంక్షితముం దలపోయుచుండెనో. ౧౫౧

క॥ కాకున్న నీపె వేఁపఁగఁ, బోకకు నీ వియ్యకొని వి ♦ భుండ వీచీరల్
గై కొని తాల్పఁగ నిమ్మొయిఁ, బోకుండునె యెంతమొండి ♦ పుత్తలికంబో. ౧౫౩

క॥ అని రామా; యని దిక్కు-లు, గని కన్నులుమొగిచి కట్టెఁ ♦ గంపం బడనై
పనవిపనవి నెట్టన నూ, తునిఁగనుఁగొని పలికె వాఁడు ♦ తుహినాద్రిసుతా.

—♦ దశరథుండు సీతకు దుకూలాంబరాభరణంబు లొసంగుట ♦—

ఉ॥ చాలు గొనంబులెల్ల నొక ♦ చాలుగ బెంపిడఁజాలు పుత్రునిన్
దోలఁగనైన యాఫలమ ♦ తోఁచెడు నింకిటఁ గన్నవారికిన్
మేలనరాదు నాపలుకు ♦ మేలున మేళిరథంబుఁ బూన్చి యు
ద్యేలవనా ప్తి వీనికిడి ♦ వృత్తము దెల్పు మనంతరంబుగన్. ౧౫౫

తే॥ అనఁ గనకభూషితంబగు ♦ నరద మొకఁడు
పన్ని కొనితెచ్చి నృపుఁజేరి ♦ ప్రణతుఁ డగుచు
దెలుప నత్వరుఁడై కొని ♦ తేరఁ బనిచె
దనదుకోశాధికారి న ♦ ర్థము స్ఫురింప. ౧౫౬

తే॥ దేశకాలము లరసి ని ♦ దేశమున మె, లంగ నేర్చినఘనుఁడు క ♦ లానిధి శుచి
వాఁడతనితోడవచ్చియఁబ్వానికెఱిగి, యానయేమనితలఁపించియడుగుటయును.

ఉ॥ పట్టదుకూలము లృసిఁడి ♦ పైపని మెచ్చులమేనికొన్నగల్
గట్ట ధరింప నీసమయ ♦ కాలము నెంచి కొఱంత యెట్లు నే

పట్టున లేదనం బుడమి ♦ పట్టి కొనంగుము నామనోరథం

బిట్టలమయ్యు నిత్తటికి ♦ నింతకుఁ జాలెఁ గృతాంతుదుర్మతిన్.

౧౫౮

ఆ॥ అన మహాప్రసాద ♦ మనుచు వాడవియెల్ల, నదనెటింగి సీత ♦ కప్పనంబు

సేసి ధన్యుఁ డయ్యె ♦ సీమంతినీమణి, దాల్చి మెఱసె వైద్యు ♦ తద్యుతియుఁగ.

క॥ అది యుదయగిరియకా న, య్యది భానుప్రభయ కాఁగ ♦ నయ్యెడ నయ్యెన్
సుదతి ప్రయాణోన్ముఖయై, సదయుఁడు హరితోడినా ప్రసంగముఁ బెరయన్.

—♦ కాసల్య కోడలిం గుచ్చియెత్తి బుజ్జగించుట ♦—

తే॥ దైన్యనంపాదినియుఁ గాక ♦ తరలుదాని, దాని స్వభుజాంతరంబునఁ ♦ దద్దదార్చి
శిరము మూర్కొని యిట్లునె ♦ శీలవిదుషి, కోసలాత్మజ తనమేల్చి ♦ కొనలువాఱ.

క॥ మారాజలక్ష్మివీ వని, వారితవై వనికిఁ బోవు ♦ వల నరసితె నీ

నేరమని కలదె నేరిమి, సారోదారం బనంబు ♦ సమకూర్పదొకో.

౧౬౨

క॥ సతులమని యనతు లటునం, తతసత్కృతలగుచు నుండి ♦ దయితు విపత్నం

గతుఁ గని యనాదరింతును, మతిఁ దమగతు లూహసేయఁమూర్కొన రెందున్.

ఆ॥ ఎంతకలిమి గనియు ♦ నెన్నిభోగంబులుం, బడసియుచు నొకింత ♦ లడలు పొడమ

భర్తమేల్చి నుంత ♦ పాటింప కెడయింప, నెంతు రెవియె దూఱు ♦ లేర్చికూర్చి.

ఉ॥ శీల మసత్య మావికృతి ♦ సిద్ధ యనాప్యము హృద్గతం బస

న్మూలము సంశ్రుతంబు బలు ♦ మోసపుటిక్కలు చేష్టితంబు లు

న్మూలనదక్షము ల్కృతిన ♦ ముద్గతపాపచయంబు లింతు లా

వాలము లింతకున్ క్షణవి ♦ భాగవిభిన్నవిరాగసాహృదల్.

౧౬౫

తే॥ కొలము దలఁపరు కృత మను ♦ కొనరు విద్య

శూన్య దత్త మవిత్తము ♦ సుగ్రహం బ

వగ్రహం బెవ్విధినిఁ బట్టు ♦ వడుదు రబల

లరయ నశ్వత్థదలచలి ♦ తాత్మ లెపుడు.

౧౬౬

ఉ॥ శీలము సత్యమున్ శ్రుతముఁ ♦ జిన్మయమాశ్రుతమున్ శుచిత్వమున్

బాలనసేయనారులకు ♦ భర్తయై దైవత మట్లుగాన నీ

వోల మతండ్ యం చెదను ♦ రూహము లెంచక వన్యకేగునా

బాలునిఁ గావవమ్మ పతి ♦ వత్నివినా నెగడొందు మమ్మరో.

౧౬౭

క॥ ధనముగలవాడయేని న, ధనుఁడేనియుఁ బతియ తనకుఁ ♦ దానకమని నె

మ్మనమునఁ గూర్తురు సాధ్యులు, వనితామణి నిన్నుఁబోలు ♦ వారలు ధాత్రిన్.

క॥ అనిబుజ్జగింప నెలకొని, యనురాగము రూపమొందె ♦ నన నాయమతో
ననె సీత కృతాంజలియై, యనుకృతధర్మార్థముగఁ ద ♦ దభిముఖయగుచున్.

—♦ సీత యత్త కెఱగి యనుజ్ఞగొనుట ♦—

తే॥ ఆర్య ; నీయనుశాసనం ♦ బంది నేఁ గృ, తార్థనైతిఁ బ్రవర్తింతు ♦ నట్లె మున్ను
వింటి నిత్తటి నీకూర్చు ♦ విధమునం బ్ర, బుద్ధ యన నొదు నొండొంటఁబోవ నెందు.

క॥ ఇయ్యది యసజ్జనముకృతి, నెయ్యము మదిఁ జేర్చునదియె ♦ నెఱధర్మపునఁ
డయ్యక మెలఁగునకా కొక, దయ్యమునకుఁ జేయిసాఁపఁదలఁచునె యెపుడున్.

తే॥ చందురునికాంతి సుమ్మిది ♦ సంభ్రమంబు, వీడవమ్మ యతఁత్రియా ♦ వీణమ్రోయు
రాణగలదె యచక్రంబు ♦ రథము గదలు, నే యపతి సతి సుఖయోగ ♦ నిష్ఠఁగనునె.

క॥ అతివ శతాత్మజ యేనియుఁ, బతిఁగొల్చి ప్రతిష్ఠఁ గాంచుఁ ♦ బరయాగతి ను
న్నతి గననేర దసము సెడ, మతిహీనత నతనితలఁపు ♦ మలఁచునయేనిన్. ౧౭౩

క॥ మితముగనిడుఁ దనతండ్రియు, మితముగనిడుఁ దల్లి సుతులు ♦ మితముగనిడువా
రతివ కమితదాత యనం, బతియాఁ దా నతనికొలుపుఁ ♦ బడయక చెడదే.

క॥ శ్రుతధర్మపరావరయనఁ, బ్రతీతనై మేలియోగ ♦ పద్ధతిఁగొని నే
బతినవమానింతునె దై, వతమే యతఁడనుచుఁ గొలిచి ♦ వఱలుదు నెపుడున్.

చ॥ అను ధరణీజపల్కు లమృ ♦ తాంచితసేకములై తలిర్ప భా
వన పెనుపొంద సర్వజన ♦ వందిత కోసలకన్యదుఃఖహ
ర్షనియతిహీనబాష్పజల ♦ సంగతి సత్త్వ మసత్త్వయోగమున్
వినిహతముం బొనర్ప గుణ ♦ విశ్రుతయయ్యె ధరాధరాత్మజా. ౧౭౬

—♦ రాముఁడు తల్లికి వందనంబొనర్చి నెలపుకొనుట ♦—

తే॥ తల్లులందఱఁగో సత్కృతత్వ మొలయఁ, దనరు తనతల్లి సురవల్లిఁ ♦ గనిమ హేచ్ఛుఁ
డల్లనల్లనఁ జేరంగ ♦ నరిగి యెరఁగి, యెలమి మీఱంగ రఘువీరుఁ ♦ డిట్టలనియె.

ఉ॥ చింతిలఁబోకుమమ్మ పరి ♦ శీలనసేయఁగదమ్మ నాధునిన్
మంతనమొప్పఁ గొల్చునెఱి ♦ మానకుమమ్మ యొకింతకాల మీ
వంతదలంగవమ్మ భగ ♦ వంతునిసత్కృప శ్రేయ మెక్కుడౌ
వంతునకెక్కునమ్మ నిజ ♦ వర్గము గన్గొనవమ్మ యమ్మరో. ౧౭౮

ఆ॥ కనులుమూసి తెఱచు ♦ కాలంబులో నెల్లఁ, గడచు నిదియుఁ బెద్ద ♦ కాల మనకు
మేను వనిజరించి ♦ యిట్లట్లు సుహృదులఁ, గూడివత్తు మేలు ♦ కొనియె దపుడు.

- క॥ అనయము నిద్రాక్షయమున, మొనయుఁ బ్రబోధోదయంబుఁమున్నడి తమమున్
దనరింగనీ కడంచుచుఁ దనతత్త్వం బదియకాఁగఁ ♦ దలపుము జననీ. ౧౮౦
- తే॥ భానుఁ డుదయింప నేపట్లఁబరఁగఁబోదు, తమముదారుం డతని నెదఁదద్ద దలఁచు
జన మతద్యోగ మొదపునేఁజగతి కెన్నఁ, డేని నీవేనిఁ దద్భావఁమెంచి మనుము.
- ఆ॥ అనుచుఁ బ్రోడ యాత ♦ డంబ కాలంబ మా, సంబరంబ కాఁగ ♦ శంసితంబు
శాసితం బొనన్పు ♦ సడి ననుశాసనం, బొలయఁగాంచి యూర్జి ♦ తోక్తి బెంచి.
- తే॥ తడయ కెదనుంచి నార్థశతత్రయంబు, మాతృమండల మీక్షించిఁమలసి మ్రొక్కి
యూర్తలగు వారినెల్లర ♦ నాదరింపఁ, దలఁచి యిట్లనె ధర్మత ♦ త్వరుఁ డతండు.
- క॥ ఏనెఱిగియేని నెఱుఁగక, యేనిన్ జనపుననయేని ♦ నేమంటినొ యె
ష్టానేరమి మఱచి యను, జ్ఞానం బొసఁగుఁడు వనప్ర ♦ చారంబునకున్. ౧౮౧
- క॥ ఆమంత్రణ మొనరించెద, నోమహితచరిత్రలార ; ♦ యుంచుఁడు దయ నా
పై మీరజ వా రాభీ, లామయహతచిత్తలగుచు ♦ నందఱుఁ బెలుచన్. ౧౮౨
- క॥ క్రొంచికలకరిణి నపుడ, భ్యంచితలనువేది యఱచి ♦ రలజడిపడి ము
న్నెంచనగు తూర్యరవముల, మించునగదు శోకనాద ♦ మేదురమయ్యెన్. ౧౮౩

—> సీతారామలక్ష్మణులు వనప్రచారంబునకుఁ బయనంబగుట ♦—

- ఉ॥ అంతట దుఃఖసాగరము ♦ నందు మునింగెడురాజుఁ దేర్చి దీ
నాంతరవృత్తులై సుతులు ♦ జ్యోసుతయు న్సపరిక్రమంబుగా
నెంతయుభక్తిమై వినతు ♦ లేర్పడఁ జేసి యనుజ్ఞఁగాంచి ధీ
మంతులు కోసలాత్మజకు ♦ మానుగ వందన మాచరించినన్. ౧౮౪
- ఉ॥ అందఱ గుచ్చియెత్తి కరు ♦ కాలసవాజ్ఞయ మొప్ప దీవెనల్
పొందుగఁ గూర్చి నన్దలఁచి ♦ పొచ్చెములే కరుదెండు వైశమం
చుం దనివోక పల్కుచు వి ♦ శుద్ధగుణార్థి యనుజ్ఞసేయ సం
స్పందితులై సుమిత్ర నటు ♦ చయ్యనఁజేరి నమస్కరించినన్. ౧౮౫

—> సుమిత్ర యందఱుం దీవించి లక్ష్మణునిఁ బ్రబోధించుట ♦—

- తే॥ అందఱకు దీవెన లొసంగి ♦ యవహితాత్మ
యయ్య సుతమోహవశమున ♦ నవశయగుచు
శిరము మూర్ఖొని చెక్కులు ♦ చేతఁ బుణికి
యిట్లులనె హితమెంచి న ♦ గేంద్రతనయ.

ఆ॥ నిను సృజించె ధాత ♦ నీతిమై నన్నతో, వనికీ జని మెలంగ ♦ వలె నటంచు
మలయనీకు మేప్రమాదంబునేనియు, నన్న ; యతని గొలుపుమహారహంబు.

క॥ వ్యసనియని వీడఁదలఁచుట, సుసమృద్ధుం డనుచుఁ గొల్వ ♦ జూచుటయును రా
గసమేతున కవు నవి తగ, ను సమాహితవృత్తిరెంటఁ ♦ బొసఁగుట దక్కన్.

ఆ॥ నీకు గతి యితండె ♦ నేర్చి ప్రవర్తింపు, మగ్రజుఁడు మహాత్ముఁ ♦ డభిగుణుండు
జగతి జ్యేష్ఠవశగుఁ ♦ డగువాఁడె ధన్యుండు, ననుచుధర్ము విది న ♦ నాతనంబు.

క॥ మనకొలముధర్మ మిదెచూ, మనుప్రౌద్ధున దాననిరతి ♦ మఖదీక్ష దురం
బునఁ దలఁకక మే నొసఁగుట, యనువర్తితమయ్యె నేటి ♦ కనుపూర్వముగన్.

క॥ అన ననుమతిఁగొని యరిగెడు, తనయునితెఱఁ గరసినదియు ♦ దత్త్వనిధి క్షమా
ఖని మఱియు నిట్టులనె నె, మృనము తదాశంసితార్థ ♦ మహితము గాఁగన్.

తే॥ అన్న ; దశరథుఁగా రాము ♦ నెన్నఁగనుము
మలసి నన్నట్టె భావింపు ♦ మాజనకజ
నటవి నెట్లు నయోధ్యఁగా ♦ నరసి కొనుము
ననుచుము యథాసుఖస్థితి ♦ మనుముచనుము.

౧౯౫

—♦ సుమంత్రుఁడు రామునిఁ బ్రేరేపించుట ♦—

క॥ అని సెలవొసఁగె సుమంత్రుఁడు, మనుకులమణి రాము నింద్రు ♦ మాతలివలెఁ జ
య్యనఁజేరి మ్రొక్కి యిట్లనె, వినీతుఁ డధివినయుఁ డగుచు ♦ విలసితమూర్తీ.

తే॥ శుభము తేరెక్కు మిప్పుడే ♦ శోభనాంగ
యశము నీకగు రాజయో ♦ గ్యంబు జయము
నీయదియ నీతలంచువ ♦ నీతలంబు
నేర్తు నొకగడెలోనె సం ♦ సిద్ధి వెలయ.

౧౯౬

ఆ॥ కైకపలుకుపలుకు ♦ గావించి భూమింద్రు, నన్యతయోగతీర్ణుఁ ♦ డన నొనర్పఁ
దలఁచినాడ వింకఁ ♦ దామసం బేటి కు, పక్రమింపు వనని ♦ వాస మనఘ. ౧౯౭

—♦ రామలక్ష్మణులు సీతాపురస్సరులై రథమెక్కుట ♦—

క॥ అను నెడ సూర్యనిభము స్యం, దన మారోహించె సీత ♦ దలకొని హృష్టా
త్మనిరతి జయమెన్నుచు నది, తనపనిగా సిద్ధియోగ ♦ దశ నెగడొందన్. ౧౯౮

ఉ॥ తోడనె యన్నదమ్ము లధి ♦ తోషణ భూషణులై సదీక్షులై
యొడనిచ్చిత్తము ల్వలయ ♦ నూర్జితులై రథమెక్కి రథర.

శ్రీఽడిత వేదినాఁ దనరె ♦ నితశిఖిత్రయి త త్త్రయీసితిన్
గూడినచొప్పుమై నది పి ♦ కుంతవిలాసవిశేషవై దుషీ.

౨౦౦

తే॥ వననివాసంబు లెక్కించివారిజాక్షి, కొసఁగె నెమ్మెయిభూషలు ♦ వసనములును
గొడుకులకు నట్లై కవచముల్లూర్చువిండ్లు, ననుచుశస్త్రములిచ్చెనమ్మనుకులుండు.

—♦ సుమంత్రుఁడు రథముఁదోలుట ♦—

క॥ సీతాతృతీయులను సమ, వేతుల నారూఢియుతుల ♦ నెంచి సమంచ
త్పాతముల సమ్మతములఁ బ్ర, వాతజవుల హరుల వాఁ ♦ డవారణఁ దోలెన్.

తే॥ రాముఁ డడవికిఁ బోయెడు ♦ రయము చొరఁగ
మూర్ఛ మునుకొనెఁ బొరస ♦ మూహమునకు
నంతిపురి కట్టు లాచతు ♦ రంగబలము
లకునుఁ జిత్తములందుఁ గ ♦ లానిధాన.

౨౦౩

వ॥ అప్పు డప్పురవరంబున నెప్పాటిప్రాణులకేనియు విప్పిచెప్పరాని ముప్పువాటిల్లె
నందు సమాకులత్వంబునఁ దరలుజనంబుల సంకులారావంబులును సంకుపితద్విప
క్షోభంబులును నిర్ధూతతురంగ మశింజితనిర్ఘోషంబులును యశావత్తార్తనాదంబు
లును సంపాతాభియాతంబునం బన్ని మిన్నముట్టై ఘర్మార్తులు సలిలంబునకై
యెట్టు లట్టులు రామునింగూర్చి యాబాలవృద్ధంబుగాఁ బ్రసీతులై యెల్లనాగ
రులును సముత్కటయగుపీడ తోడ్పడఁ గూడముట్టనెంచి పరువడించి పరువు
లిడుచు వెనుబడివేలుచు వ్రాలుచుఁ బ్రక్కలకెక్కుచుఁ దదున్ముఖులై శాష్ప
పూర్ణముఖులును భృశనిస్వనులు నగుచు దైన్యంబున నోసూతపుత్రా; నీకుం
బున్నెంబయ్యెడు రథ్యంబుల ప్రగ్గంబుల నొక్కింత చిక్కపట్టు మొక్కపరి రాము
మోముసోముచక్కి సక్కగనుంగొనియెదము, చిరకాలం బియ్యది మాకు దుర్ద
ర్శంబుగదే యని యడలువారును గానుమాత హృదయం బాయసంబకాఁ
బోలు నట్లుంగాకున్న దేవగర్భప్రతీకాశుం డీతం డడవిపాలై చనుచుండ వినిర్భి
న్నంబు గాకుండునే యనువారును మేరుపర్వతంబు నర్కప్రభవోలై బతి ననుస
రించి భర్మనిరతయై ఛాయానుకృతి వీడక యోడక జరుగుచున్న జనకజాతయే
కృతకృత్యపో యనువారును లక్షణా; యెంతసిద్ధార్థుండవు దేవతానువాదియు
సేనకానుమోదియు ననారతప్రియవాదియు ననుసడిసన్నలుగల యీయన్నకుం
బరిచర్యలొనరింప నరుగుచున్నవాఁడ వనువారును ఇదియే నిఖిలసిద్ధి యిదియే
మహాభ్యుదయం బిదియే స్వర్గద్వారం బిదియే నిశ్రేయసంబు సుమ్ము పొమ్మను
వారును నిట్టటననేరక యూరకయ కనుంగొనలనుండి బాష్పంబుకణంబులు
దొరల మరలక చనువారును గా నగుచుండ నంతిపురివెలువడి దీనాంగనాజన

పరివృతుండై మేదిసీపరివృథుండు నాప్రియపుత్రునిం జూపరే యనుచుం చెర
లుచుఁ బొరలుచు యంత్రనిబద్ధంబగు కుంజరంబుచాడ్పునం బొడకట్టఁ గరేణుకా
గణంబట్టు లరీణంబైన స్త్రీణంబురొదలు చదలుముట్టం దోడన పఱితేర తీఱని
యాపద పద నెఱింగి పదపదమని సనిగ్రహగ్రహంబుసూప గ్రహహాపప్లుతుండగు
పూర్ణశశాంకునిం బెరయుచు నరయుచు హాపుత్ర; హాపుత్ర; యని యఱచుచు
వెఱచుచు సన్నుండయ్య నాసన్నుండై రాఁగని విరాగంబున నచింత్యాత్ముండగు
రాముండు సూతునిం ద్వరపెట్టుటకును వెనుబడివచ్చునాతని మెచ్చునవ్వారలెల్ల
నాఁగుమాఁగు మనుటకును నప్రతిహతస్యదంబగు నరదంబు వశంవదంబయ్యె
నయ్యెడ జనసంబాధంబునం ద్రొక్కుడుపడినపుడమినుండి పైకెగసి చనఁజూచు
పరాగంబు పౌరజనాశ్రుజలంబులచే నవరాగంబుగా మీనసంక్షోభచలితంబులగు
పంకజంబులవలనం దొఱిటలు సలిలధారలపగిది నవరోధాంగనలనయనంబుల
దొరఁగు బాష్పజలంబుల సోన లొక్కండై ప్రవహించి శోకార్ణవసమావే
శంబు నిర్దేశించుచో హాహారవంబులు తరంగరింగణనిర్ఘోషంబుల ననుకరింప
నిలింపవల్లభసఖుండగు నాభూమింద్రుం డావినిపాతంబునకు హతమూలంబగు
ద్రుమంబు చాడ్పునఁ బుడమింబడ హలహలాశబ్దంబులతో నంతఃపురజనం
బులు పరిజనంబులుం జుట్టుకొని యత్యంత దుఃఖితుండగుచు నవసాదోన్ముఖు
ండగు నాతని నెత్తిపట్టి తొఱిటలుచు నోరామా ; యోరామమాతా ;
యనుచు నెలుంగెత్తి యొత్తి పిలుచుచుం దత్కాలోపనతంబులగు నుపచార
వచనప్రచారంబులం గొంతవట్టుసేదదేర్చి కూర్చికొని యెప్పటియట్లే కొని
పోవుచుండ దండం గోసలాత్మజయు వత్సాభిలాషంబున నిష్ఠయెడలి గోష్ఠంబు
వెరయంజను సంబద్ధవత్సయు వత్సలయు నగు ధేనువునాఁ గననై యోరాఘవా;
యోజనకజా ; యోలక్షుణా ; యొక్కింతతడవైనం దడవుసేయంజనదే యని
జనంబులమనంబులు సడలఁ గడలకెక్కు నావేశంబున నాక్రోశించుచు డగ్గుత్తిక
పడ లగ్గుత్తుడువడ నన్రంబులుజాఱఁ దమిస్రంబులుందూఱ నవశయా వివశత
నిట్టటునట్టేదు నెఱిం బరిభ్రమించుచుం బఱితెంచుచుండ దశరథుండు రథవేగం
బాఁగంగదే యని సుమంత్రు నిమంత్రితం జేయ నోరూర నెలుంగారం బిలువఁ
జెలువుదోఁప రాముండు ప్రేరేప నుభయచక్రాంతరవృత్తనిమిత్తం బట్టు లాతని
చిత్తం బనుపాత్తార్థంబుగా నలుఁగుడువడం దోత్రార్దితంబైన ద్విపంబుకరణిఁ
బురుషవ్యాఘ్రుండగు రఘురాముండు తల్లిదండ్రులపడుపాల్లెల్ల నెఱింగియు నయ్యం
గడలం గాననోపక కాననోపకలితకృత్యకల్పంబునకు వికల్పంబు గావింపనోడి
ధర్మసంయతుండై పాశబద్ధంబగు కీశోరంబుమాడ్కిఁ జూచియుం జూడక తేరు
దోలించుకొని పోవుచుండ నయ్యపసరంబున.

తే॥ న న్ననాదృతుఁ జేయుదే ♦ యన్న ; యనెడు
తండ్రిఁ గన నిల్వరాదె నా ♦ తండ్రి ; యనిన
సూతుఁడోననె నాటికిఁ ♦ జూతు మింత
లరయ మారయమున నయ్యె ♦ ననఁగ ననుచు.

౨౦౫

క॥ అంతట యంత సమాగతు, లంతికగతులై నవార ♦ లాలింపఁగ శ్రీ
మంతుఁడగు రాముమత మొ, క్కింత దెలిపి తటిమె హరుల ♦ హిమధరతనయా.

— ♦ అమాత్యులు నాగరులు రాజప్రభృతుల మరల్చికొనుచు మరలుట —

తే॥ పురియు నంతిపురియు వాని ♦ పోవుకర్జ, మరసినమదిం బ్రదక్షిణ ♦ మాచరించి
రాజజనము మరల్చువి♦రాగమునకు, మరలె మన మశ్రుధారలు♦మగుడ కెనయ.

క॥ ఎవ్వనిపునరాగతి మతి, నివ్వటిలునొ వానితోడ ♦ నెలకొని పిరుదం
దవ్వరుగరా దనుచు నృపు, నవ్వెరవున నిలిచి నిలిపి ♦ రతనియమాత్యుల్.

ఉ॥ మేనునఁ జెమ్మట ల్వాడమ ♦ మించినయార్తిఁ గృశించుచుం దమో
లీనత దీనభావము వృ ♦ లీకునిజేయ మహింద్రుఁ డాండ్రతోఁ
దా నకునిచ్చి యాత్మజునిఁ ♦ దత్పరతం గనుచుండె నెంత క
య్యానము గానవచ్చెడునొ ♦ యంతయు మేలను చిత్తవృత్తితోఁ.

౨౦౬

తే॥ అంతకంతకు రాముని ♦ యరద మెగచి, చనఁగ నంతిపురిం గల ♦ చానలెల్ల
వత్సవిరహితతా నాల♦వలనుదోష, నినుఁడు విన నార్తి నొగులుచు♦నిట్టులనిరి.

— ♦ అంతఃపురస్త్రీలు విలపించుట ♦ —

తే॥ ఏము కైకకొనర్చిన ♦ దేమొ తేనిఁ, జిక్కఁబట్టి మహామహు ♦ శ్రీసనాధు
రాము నడవికిఁ బంపించెనయము గలదె, యధిపునిశ్చేతనత్వ మి♦ట్లరసి యరసి.

ఆ॥ సత్యసంధు ధర్ము ♦ సజ్జనప్రియు శర, ణార్థిరక్షకు న్న ♦ హాత్ము రాముఁ
గాన కనిచె నింత ♦ గానదే తనమేలె, మేలె యెల్లవారి ♦ మేలు వలదె. ౨౦౭

చ॥ కుపితుఁడుగాఁడు తిట్టినను ♦ గూర్చి యొకొండ మనఃప్రసాద మె
ల్లపుడును గోరు నొడ్లవృధ ♦ లంగని చింతిలుఁ దల్లి నట్టులే
నృపనతు లిందఱం గొలుచు ♦ నేత ప్రజావలికెల్ల నిట్టిఁ డే
యవకృతి కిట్టిచేతఁ బడె ♦ నాలన పాలన లేదె యింకిట.

౨౦౮

అ॥ ధర్మమంచు ధరణి ♦ తనయవోఁ దల్లి పొ, మ్మన సుమిత్రకొమరుఁ ♦ డట్టులేగ
గలదె యిచట నింక ♦ గతియు మోక్షము నాఁగ, బ్రదుకుటెంకధరకు♦ భరమకాక.

క॥ అని యఱచువారియూర్త, ధ్వనులాతం డరసి మున్నె ♦ తనపని చెడఁగా
ననద యయి యున్నగతి కది, యనుగతి రూపింప నవసి ♦ యడలుచునుండెన్.

—♦ పాగజన వైముఖ్యము ♦—

సీ॥ అగ్ని హోత్రములుసే ♦ యరు గృహమేధులు, పాకమెన్నరు నంట ♦ పట్టువారు
కర్జమ్ము లెవ్వియుఁ ♦ గనఁబోవ రేప్రజ, ల్లానరాఁ డమ్మెయిఁ ♦ గర్మసాక్షి
కబళము ల్లానవు నాగములు తురగములుఁ, బసులు గ్రేపులకునుఁ బాలొసఁగవు
కాన కపత్యంబు ♦ గని పొంగదు సవిత్రి, భర్తరా నాధ్వీ సఁ ♦ భ్రమముఁ గొనదు
తల్లిదండ్రులఁ గనఁబోరుతనయు లన్న, దమ్ము లొండొడ్ల నెన్నరుతవులు లేదు
విందులన నంద అన్నియుఁ విడిచిరవుడు, రాముఁ డడవికిఁ జననై నయామయమున.

చ॥ పవనుఁడు వీవఁ డెందు నెల ♦ భాసిలఁబోదు వెలుంగుచూపఁ డా
రవి దెసలం బ్రసాద మన ♦ రా దెడలెం గ్రహతారక ల్పను
భ్యవహిత మయ్యెఁ జీకటి స ♦ మాకులమయ్యె జనంబు నాఁడు రా
ఘవుఁ డఖిలై కపూజ్యుఁ డటు ♦ గానకు నేగెడు నన్నవార్తకున్. ౨౧౭

తే॥ వక్రముఖ్యగ్రహవళి ♦ వక్రగతినిఁ, జంద్రుఁ బైకొనె దుష్టప్ర ♦ సంగమునను
ధూమ్ర లగుచు విశాఖలుఁదోచె నొదవెఁ, గాళికానిలరయమహీ ♦ కంపములును.

ఆ॥ ఒరయుదుర్దినము మహాదధినట్టు ల, య్యార్తి నగరరాజ ♦ మలముకొనఁగ
భోరుకొనియె నదియు ♦ భోరన జగమున, కిట్టిచేటె మూఁడు ♦ నింకననుచు.

క॥ అందఱు శోకపరాయణు, లందఱుఁ బర్యాకులాక్షు ♦ లతిదైన్యగతుల్
మందులునననై రయ్యెడ, నందొకఁడును లేడు హృష్టుఁ ♦ డని మందునకున్.

తే॥ అతనిసుహృదులలోఁ గొంద ♦ అయ్యహామునఁ
బడినయదె పాటుగాఁ బడి ♦ పంచలందుఁ
బండియుండిరి చింతాప్ర ♦ పాతమునను
గానఁబడ దప్పురికి నేమి ♦ గతి గలుగునొ. ౨౧౮

క॥ కైకం దిట్టనియతఁడును, శోకమునకు మేను వైవఁ ♦ జొరనియతండున్
ప్రాకట మగునప్పురమున, నేకరణిం గనిన నన్వ ♦ యింపఁ డొకండున్. ౨౧౯

తే॥ అలపురందరుతో వినా ♦ యైన జగతి, యెట్టు లట్టులె రాఘవుం ♦ డెయిదునంత
నంత మొందెడునను నన్ననడలఁ దొడరె, నడలి పురితన కెదినిల్చుఁ జాడయనుచు.

క॥ ఘోషిల్లునప్పురిం గని, శోషిల్లుచు రామురథముఁ ♦ జూచి పరాగో
న్మేష మరసి యది దోషమి, భాషలుడిగి మూర్ఛమునిఁగి ♦ పడె నృపుఁ డబలా.

క॥ దక్షిణబాహువు నూఁది ను, దక్షిణ కౌసల్య యెత్తె ♦ దయితు నితరమా
పక్షముఁ గొనఁజనెఁ గైక య, దక్షిణ భరతార్థకలిత ♦ దాక్షిణ్యమునన్.

తే॥ సయవినయధర్మమహితుఁ డ ♦ న్నాథుఁ డప్పు
డువిదఁ గన్గొని రామవి ♦ యోగజనిత
తాపసంవ్యధితేంద్రియ ♦ త్వమున నులికి
పడుచు నిట్లని పలికె నే ♦ ర్పడ మృగాక్షి.

౨౨౬

—♦ దశరథుండు కైకను నిరాకరించుట ♦—

సీ॥ దుష్టచారిణి నీవుఁ తొలుచుకొంచునటించి, యేల నాయొడ లాన ♦ నెంచె దిపుడు
ధూమకేతువ పోలె ♦ దోచితి కేకయు, నింట రెండుకొలంబు ♦ లంటఁగాల్పు
భార్యవుం గా వెట్టి ♦ బాంధవంబును లేదు, నాకు నీకును నిన్ను ♦ ననుచుప్రజకు
నింక నీమోము నే ♦ నెన్నఁడుం గనఁబోవఁ, ద్యక్తధర్మవు కేవ ♦ లార్థపరవుఁ
గానఁ విడనాడినాడ సాక్ష్యమునకై న, వహ్నియరయుచునే యున్న ♦ వాఁడులోక
యుగమునందునుఁ దప్పలఁ మొదవుఁగాని, యూర కేపోవ దంతకు ♦ నోర్చి మనుము.

క॥ భరతుండు ప్రతీతుఁడై రా, జ్వరమావిభవాంచితత్వ ♦ మంది మదర్థం
బెరవుపడి నేయుక్రియలు, స్వేదన వనుము రిత్తధనవి ♦ నిష్క్రియమేలా. ౨౨౮

క॥ అని స్పష్టముగా నొడువుచు, జననాథుం డోసరిల్ల ♦ జనవందిత రా
మునిజనని యతనిఁ గొని మర, లెను నిరవునకై చిదేక ♦ లీలాకలనా. ౨౨౯

—♦ దశరథుండు చింతించుట ♦—

తే॥ అగ్గి జేత స్పృశించిన ♦ యట్లు విపుఁ
గూల్చినట్టులు వాఁ డప్పు ♦ గొడుకు నడవి
కనిచి ఘూర్ణిలై దత్ప్రవ ♦ ర్తనముఁ దలఁచు
కొనుచుఁ గుందుచు లోలోనఁ ♦ గోమలాంగి.

౨౩౦

క॥ వెనుకకుఁ దిరిగి తిరిగి చూ, చును వచ్చెడుయానములను ♦ శోధించును నె
మ్మన మట్టిద తనతనయుని, పునరాగమనముతలంపుఁ ♦ బొరయింపనిచ్చే. ౨౩౧

క॥ గ్రస్తుండ్లె యావలనున, నస్తాద్రికిఁ బోవనున్న ♦ యాదిత్యుఁడనన్
ధ్వస్తరుచి యయ్యె నాతఁడు, స్వస్తరుణీపూజ్యమాన ♦ చరణాభరణా. ౨౩౨

తే॥ వాఁడు విలపించెఁ బ్రియపుత్రు ♦ వల నెఱింగి
రాఁడు నాకర్మ మింతియ ♦ రాముఁ డిపుడు

నగరసీమాంత మెనసె బో ♦ నన్నుగాంచు
బోడుగా యింకనంచు బ్ర ♦ బోధమహిత.

౨౩౩

క॥ వానియరదమునఁ బూన్చిన, వానియడుగు లివిగా లోక ♦ వందితుఁ డవ్వఁ
డే నాకన్నుల కగపడఁ, డే నేగతి కేగనైన ♦ నేమగుఁ బిదపన్.

౨౩౪

ఉ॥ చూపులు గన్నభాగ్య మని ♦ చొక్కుచుఁ జేరి మిటారులెల్ల వీ
చోపు లిడంగఁ జాదనము ♦ సొంపెనయింపఁగ మేలిసెజ్జపై
నాపులకాంగి సీత కొలు ♦ వంది ధృతిన్ శయనించుమేటి నే
డాపలుముండ్లు తాలుఁ గల ♦ యవ్వని నెవ్వగఁ బండియుండునో.

౨౩౫

క॥ మేదినిఁ బొరలుచుఁ బాంసువు, లామకొన న్వన్యనాగ ♦ మన నిట్టూర్పుల్
వే దరలించుచు విన్నను, వేదం బ్రసవణతటుల ♦ నెటు మేల్కొనునో.

౨౩౬

క॥ ఆదీర్ఘ బాహు రాఘవు, నాదీనవకలితుఁ గాంచి ♦ యాటవికులు న
న్గాదనరె లోకనాథుని, నాదేబె యనాథుఁ జేయ ♦ నయ్యెనె యనుచున్.

౨౩౭

తే॥ జనకు గారాముకూతురుఁజ్యోతనూజ, యది సుఖోచిత కష్టంబులనియెఱుఁగదు
శ్వాపదానర్దితములు దు ♦ శ్చర్య లరసి, యెట్టులయ్యెడునోమది ♦ నెంతపడునో.

తే॥ ఆపురుషరత్నమును విడ ♦ నాడి యింక, నే బ్రదుకఁబోవ నింతయు ♦ నిశ్చితంబ
కేకయాన్వయపాంసనీ ; ♦కృపణవృత్తి. విధవపు సకామపున్నై ప్రవీణ వగుచు.

క॥ అని పొగులునతనిఁబరిజన, మును స్త్రీలునుఁ జుట్టిరాఁగ ♦ ముప్పునస్నానం
బొనరించి యిల్లుసేరెడు, ననయంబునభంగి కాన ♦ నయ్యెను దస్వీ.

౨౪౦

తే॥ పాడుగొట్టాడుచును నిరా ♦ పణయు శూన్య
చత్వరగృహాంతయు నసంవృ ♦ తత్వగతయు
నైనయప్పురిఁ జొరబాతె ♦ నాసఁ డపుడు
సూర్యుఁ డంబుదమండలిఁ ♦ జొచ్చినట్లు.

౨౪౧

తే॥ రామలక్ష్మణసీతావిరహితమైన యది గతమహామహారగంబైన హ్రదము
గాఁగ నక్షోభ్యమయ్యు నిష్ఠాంతిసూపు, నానిఁ జింతార్ణవముతో నతండువెరసె.

ఆ॥ ఖిన్నకంఠుడై వి ♦ కీర్ణుడై యల్లన, ననియె వాడు దీనుఁ ♦ డగుచుఁ గోస
లాత్మజాత యిరవునందింపుఁ డొండొంట, మదినిఁ బ్రత్యయంబుమలయ దనుచు.

—♦ దశరథుండు కౌసల్యనగరి కరుగుట ♦—

ఆ॥ అనినఁ బరిజనంబు ♦ లట్లొనరింపంగ, మేలిసెజ్జపైని ♦ మేనువైచి

రామ; నన్నుజూడ ♦ రావె వీడఁదలంచి, నావె యనుచు నడలె ♦ భావకలిక.

- క॥ నను నిర్భాగ్యునిఁ గొని యిది, మొనయదు సంపదల వెలయఁమునుఁ జంద్రశ్రీ
చన రాహువుతో నాకస, మనఁగా నీనాటి కనద ♦ యన నయ్యెఁ గదా.
- ఆ॥ మంచికాల మొదవుఁమారాముఁ డరుదెంచు, నోర్పుమీఱ బ్రదికిఁ యున్నవారు
సుఖతు తాడు రతనిఁ ♦ జూతు రాలింగనం, బంది యధికభాగ్య ♦ మందఁ గలరు.
- క॥ నామేను నిలువ దింకిట, నామే లే నెనయఁబోవ ♦ నన్యాకాంతక
శ్రీమానిని నీక్షింపక, యే మానఁగ నానొ కాదొ ♦ యింతటికైనక. ౨౪౭
- క॥ అని విలపింపఁగ రాత్రియుఁ, దనపాలిటికాలరాత్రి ♦ దళఁ గైకొని తాఁ
జనుదేర నర్థరాత్రము, నను గోసలుకన్నెఁ గాంచి ♦ నాథుఁడు వలికెన్. ౨౪౮
- క॥ నాచూడ్కి రాముఁడే కొని, యాచాయం జనియె నేమొ ♦ యబలామణి; నీ
వే చాటుపడితి కానని, యాచందము కనుల కొదవ ♦ నయ్యెం జుమ్మి. ౨౪౯
- క॥ నను నీపాణి స్పృశింపుము, కనులకు మేలొదవునేమొ ♦ గాత్ర మనర్థం
బును బాయునేమొ మనమున, ననుహిత యగువృత్తి పొడమఁనయ్యెడు నేమొ.
- క॥ అనుమనుజేంద్రునిచెంగట, ననివ ర్తిత యగుచునిలిచి ♦ యాశ్వాసింపం
గొనకొనియుఁ దనదుదుర్దశ, మనమునఁ దలపోసికొనుచు ♦ మానిని పలికెన్.

—♦ కాసల్య భర్తతోఁ దనయాపదలం గూర్చి ముచ్చటించుట ♦—

- సీ॥ కుబుసంబువీడిన ♦ కోడిత్రాఁ చన్నవ, కాఁగ నున్నది నేఁడు ♦ కైక యింట
విసము రామునియందుఁవిడిచి యింతలొనర్చె, నెవరి నెంచెనొ యింకఁనిట్లునేయ
నడరువుట్టెను దీన ♦ నడవికేగక బిడ్డఁ, డూరఁ బిచ్చముగొంచు ♦ నుండఁ జనదె
తనకోర్కి సంపద ♦ ల్లానఁ దీఱ కొండున్న, నితనిదాస్యము గణి ♦ యింపరాదె
దైవతంబగు భాగంబు ♦ దైత్యసమితి, కిచ్చమై నిచ్చకంబున ♦ నిచ్చునట్టిఁ
డాహితాగ్నియుఁ గలఁడె యేమనుచు నిట్టి, పర్వమునుఁ జెడఁగొట్టితిఁపార్థివేంద్ర.
- ఉ॥ ఆగజగామి యాసుభుజఁ ♦ డట్టిధనుర్ధరుఁ డెట్టులేనిఁ దా
నేగె వనాంతభూమి కను ♦ టింతియకా కటమున్న యింతియున్
లోఁగొనె నన్నిపాట్లను సు ♦ లోచనుఁ డన్ననుఁ గూర్చి తమ్ముఁడున్
బోఁగనె మీఁద నేమిగతి ♦ పుట్టునొ తెల్పఁగనేర నింతకున్. ౨౫౩
- తే॥ ఆయతివ గూర్చినట్టి దు ♦ రంతమునకు, నీవు లోఁబడి బిడ్డల ♦ నీతిమాలి
తోల ఫలకాలమాన నెట్టిదుఃఖములను, నెన్నఁడెఱుఁగనివా రెట్టులెనయఁగలరొ.
- ఆ॥ రత్నహారులగుచు ♦ రాణించు సెజ్జలఁ, బట్టిచూచి పండు ♦ పట్టు లిప్పు
డాకలమ్ము లెట్టు ♦ లారగింతురు శయ, నింతు రెటు కుశావ ♦ నీస్థలముల.

ఉ॥ ఎన్నకె యొడ్లనన్నఁ బని ♦ యేమగుఁ బూర్వభవంబునం ది తే
యన్నలబిడ్డలం గెడపి ♦ హర్షము తర్షము దీరఁగంటినో
యిన్నెప మిట్లుగా నఘమ ♦ యీబిడ్డయై నవవత్సవత్సమున్
బన్ని హరించుసింగ మటు ♦ పాల్పడె నాసుతు నన్నఁ బాపఁగన్. ౨౫౬

క॥ పాలుంగ్రోలెడునాసన్, బాలురు రాదొడరఁ గాంచి ♦ పసచెడఁగాఁ ద
ద్బాలజననీస్తనక్షతి, నాలోఁ గావించి తత్ఫ ♦ లాహతనై తిన్. ౨౫౭

తే॥ అన్ని గొనములు గలిగి యట్లన్ని చదివి,యెన్నఁ దగియున్నయవ్వాని♦నేకపుత్రుఁ
గాన కనిచితిఁ గానక ♦ కంటిఁ గానఁ, గానబడ వింక నాచేతఁ ♦ గలఫలములు.

క॥ ఉపవాసంబులు వ్రతములు, జపములు తపములు నెలర్చు ♦ జన్మంబులు న
ట్లుపహితము లయ్యుఁ దుది నే, యపకృతినో యిట్లొనర్ప ♦ నయ్యెం బెలుచన్.

క॥ ఆయువు గలిగినసుభుజం, డేయిరవుననేని బ్రదుకు ♦ నిట్టితనూజన్
బాయఁగని పాయ కేనని, యేయనువుననేని బ్రదుక ♦ నిక నేనోపన్. ౨౬౦

మ॥ కలదో లేదో యెఱుంగ నాదుఘనళో ♦ కం బీఁగఁగానెంచి క
న్నులు మూయందెఱవంగ నొతతిన మ ♦ న్మోహంబు వాయంగ నీ
పలుకుంజెల్లఁ గ వన్యవాసకలన ♦ న్బాటించి బోటిన్ సుని
శ్చలుఁ దమ్ముంగొని వచ్చువానిఁ గననా ♦ సౌభాగ్య మీదృష్టికిన్. ౨౬౧

సీ॥ పండువునం బొంగు ♦ పాలసంద్రముకీర్తి, యేతటి నగునొ సా ♦ కేతమునకు
బూలుపండ్లొసఁగుచుఁబురిఁ జుట్టిరా ద్విజ, కన్య లెన్నఁడు ధృతిఁ♦గాంచువారొ
యెదురేగఁ గొనితేర ♦ నేనాఁడు మంగళ, తూర్యధ్వను లైన ♦ ల్లొరయునొక్కొ
పుణ్యాంగనలు పొరి ♦ పొరి జల్లునేస లే, వేళ నాపట్టిపై ♦ వెలయఁగలవొ

గోవు వెనుకొని చనుదెంచు ♦ గోవృషమ్ము

పగిది సతి ముందురా దాని ♦ పజ్జదానుఁ

దమ్ముఁ డాయుధములు గొంచుఁ♦ దన్ను దతీయఁ

బెరసి వాడెపు ననుఁదేర్చు ♦ వెర వరయునొ.

౨౬౨

క॥ ప్రాయమున బుద్ధిఁ బొనువున, నాయమగులఁబోడివాఁ డ ♦ యం బెనయఁగనై
నాయెదుట నిలిచి దీవన, లాయాయుపలాలనములు ♦ నందెడు నొక్కొ ౨౬౩

క॥ మూడేడ్లబిడ్డపాడి, స్వీడకె తనుఁజుట్టి మెలఁగు ♦ వెరవునఁ జని యా
టాడి మరలి చిట్టాడుచు, నోడకుమని పెరయుపున్నె ♦ మున్నదొ లేదో. ౨౬౪

క॥ అంతలు భాగ్యం బున్నను, వింతలు తోచునె యెలర్చు ♦ విధి సెడునె ప్రభా
వంతుం డస్తంగతుడౌ, వంతున నెడబోవునిట్టి ♦ వరకున కగునే. ౨౬౫

ఆ॥ సుతవియోగజంబు శోకానలము సమి, తంబు నన్ను శోష ♦ దశకుఁ దెచ్చె
నానిదాఘమున మ ♦ హతేజమున మించు, తరణి ధరణినట్లు ♦ దవిలి యిపుడు.

— ♦ సుమిత్ర కౌసల్య సూరార్చుట ♦ —

క॥ అని విలపించెడుకోసల, తనయన్ బ్రమదామణిన్ సు ♦ ధర్మం గని యి
ట్లని తాఁ బలికె సుమిత్రా, వనజేక్షణ ధర్మరూఢి ♦ పలనుపడంగన్. ౨౬౭

ఆ॥ పూజ్యురాల నీదు ♦ పుత్రుండు సకలక, ల్యాణగుణగర్వితుఁ ♦ డనఁగ నెగడె
పూరుషోత్తముండు ♦ పుణ్యాత్ముఁ డవ్వానిఁ, గూర్చి పనవునంత ♦ గొడవ యేల.

తే॥ దేవి నీబిడ్డఁ డడవికిఁ ♦ దేకువమెయి, నరిగె మహితుఁడు తండ్రి సత్యమ్ము నెఱప
శిష్టులం దిది శశ్వత్ప్ర ♦ సిద్ధ మరయ, నైహికాముష్మికప్రద ♦ మదియ కాదె.

క॥ సద్గుణయుక్తుఁడు పుత్రుఁడు, సద్గురు లాననఁ గృతిప్ర ♦ సక్తిం జనఁ బ్రాం
చద్గుణ వీ విటు లడల ల, సద్గతికిం గూర్చుమేలి ♦ జన మొకఁడున్నే. ౨౭౦

చ॥ అనఘుఁడు లక్ష్మణుండు తన ♦ యన్ననుఁ గొల్వఁగ నేగెనన్న నే
యనువుననేని వాని కదె ♦ యాఁగద యుత్తమవృత్తి యెల్లరం
గని నెనరుంచువారలకుఁ ♦ గల్గదె లాభ మరణ్యవాసమం
దనఁ బనియేమి శేషుఁ డతఁ ♦ డాతని కమ్మెయి నెల్లకాలమున్. ౨౭౧

క॥ ఎఱిఁగి యెఱిఁగి వనవాసము, తఱి దఱియఁగ నరిగె జనక ♦ తనయయుఁ దనయ
క్కఱ పతి ధర్మనిరతు నే, మఱక గొలుచు టనుచు నుచిత ♦ మార్గము కాదే.

తే॥ కీర్తిభూత పతాక సం ♦ కీర్తితుండు, త్రిప్పుచున్నాడు తనదు ప్ర ♦ తీతి వెలయ
ధర్మసత్యవ్రతతపఃప్రధానుఁ డనఁగ, నెందు జయలక్ష్మి గొనఁడె నీనందనుండు.

సీ॥ అతని శుచిత్వమ ♦ హత్వంబులఁ దలంచి, తపనుండు పాదము ♦ ల్ద్రవుల నెఱయ
డతని సౌగుణ్య మం ♦ దనువెంచి నేవించు, నాతిశీతోష్ణుడై ♦ యనిలుఁ డెపుడు
నతని నిర్మలతత్త్వమరసి చంద్రుఁడు తండ్రి, నిరతి రాత్రుల మేనునిమురుచుండు
నతని మేల్గాంచి నె య్యమచూపు నీభూత, ధాత్రి ధాతయు వీడెతన కటంచు

నతఁడు సామాన్యుడన నగు ♦ నమ్మ ; శంబ
రాత్మజునిఁ ద్రొంచి జనకుఁ బ్రీ ♦ తాత్ముఁ జేయు
టాకఁడ కా కస్త్రము ల్విధి ♦ యొసఁగ నొడిచి
కొనె వనస్థితుఁ డయినంతఁ ♦ గొఱత లున్నె.

- ఆ॥ ఎవనిబాహుసీమః॥ నెనసి యుర్వి సుఖించు, సిరి యురమ్ముఁ బెరసి॥ చెలువు గాంచు
వానిశాసనమున ♦ వర్తింప రెవ్వార, లిషుపభంబు నొరసి ♦ యెవరు చెడరు.
- క॥ తనమందిరమున నెటు లటు, వనమున నరసింహుఁ డతఁడు ♦ వర్తించుధృతిన్
దనరెడువాఁ డెందును భా, గ్యనిరతిమై వెలయకున్నె ♦ యనవద్యగుణా. ౨౭౬
- క॥ ఆతని సిరి శౌర్యము మతి, యాతనికల్యాణగుణము ♦ లంచితసత్త్వం
బాతటిరాఁ బురి నెనసి మ, హీతల మంతయును నొక్కఁడే యేలు ననున్.
- చ॥ అరుణున కాతఁడే యరుణుఁ ♦ డగ్గికి నగ్గి ప్రభుప్రభుండు దా
సిరిసిరి కీర్తికీర్తి కటు ♦ సిద్ధికి సిద్ధి క్షమాక్షమర్ధి ని
రరులకు నిర్జరోత్తముఁడు ♦ సర్వచరాచరభూతజాతకృ
త్సురుచిరభూతభూతుఁడును ♦ జువ్వె తదర్థము గాని దుండునే. ౨౭౮
- క॥ మహి వైదేహీయు సిరియును, మహానీయుం డతఁడు పురికి ♦ మలయఁగనొన
య్యహామున నహమహమికతో, సహాభిషేకోత్సవప్ర ♦ సక్తలు గారే. ౨౭౯
- ఆ॥ అతఁడు వెడలునప్ప॥డసము ల్జాఱంగఁ, బుడమి పుడమిజనులుఁ॥బొల్లువోయి
రింక రాజ్యమేల ♦ నెనయరా నంద తా, నందబాష్పవిలస ♦ నంబు గొనరె.
- క॥ కుశచీరధరుండై యస, దృశుఁ డాతఁడు వెడలె ననెడు ♦ దృష్టిని వ్యధకున్
వశపడెదవేల సిరియు ను, దృశ సీతయుఁ దోడనరుగు ♦ తెఱఁ గరసితివే. ౨౮౦
- తే॥ విల్లునమ్ములుఁ గొంచుఁ బ్ర ♦ వీణుఁడైన
యన్నకుం దగుతోడు తో ♦ డగుచు ముందు
నడుచుచున్నా డటన్న యా ♦ నయము నీదు
మదికిరాఁ బోలదే యింత ♦ మమత చను నె. ౨౮౨
- క॥ నినుఁగాంచి యప్రమత్తుల, రనఁ దగుపౌరులును నాత్ర ♦ మందెద రిట్లుం
జనునే యవసర మరయం, జనదే జనపాలకులప్ర ♦ సంగ మలుపమే. ౨౮౩
- ఉ॥ మానుము శోకమోహములు ♦ మానిని పుత్రుఁడు తీర్ణసంగరుం
డై నయమొప్ప నీపదము ♦ లందు వినముఁడుగాఁ బ్రహర్షజం
బైనజలంబునం దొలుత ♦ నాతని నీవభిషిక్తుఁ జేయఁగాఁ
దా నట రాజ్యపీఠమునఁ ♦ దాత్త్విక మయ్యభిషేక మందెడిన్. ౨౮౪
- తే॥ ఇంత కీవిట్టులెతి వా ♦ వంతయేని, వంతలే దాతనికిఁ జూడ ♦ వలదె వాని
గమనసన్నాహ మది శివంకరమ కాదె,యదియె సమకూర్పదే సక॥లార్థములును.

- క॥ శోకింపకు మాతనికై, లోకాధీశుండు వాని ♦ లోఁ గల వఖిల
శ్రీకలనలు తత్సదృశుఁడు, లోకాలోకాంతపుధివి ♦ లో లేఁ డొకఁడున్. ౨౮౬
- ఆ॥ వార్షికాబ్దరేఖ ♦ వడువున గిరివోలు, నతఁడు మ్రొక్క నీవు ♦ హర్ష సలిల
ధారఁ దడుప నవల♦శారదోదితచంద్రు, సిరికిఁ గూర్చు వాఁడు♦సిద్ధ మిదియు.
- క॥ పోలుహృదంతర మింతకుఁ, బోలదు విక్లబ మొనర్చు ♦ బుణ్యపు నీకై
జాలిపడుజనము దేర్పం, జాలియు నీపట్టు తొదె ♦ చర్చ వలవదే. ౨౮౭
- క॥ వచ్చెద రమ్మివ్వరు నీ, మెచ్చువడసెదరు తలంపు ♦ మేలగు నీవీ
రొచ్చెము గనకుండఁగ నీ, యచ్చుఁదేకువ నగున్ మా ♦ తాఘులఁ జేయన్.
- క॥ ఈవిలపించుట మానుము, దేవీ ; చరితార్థవైతి ♦ తెలియుము సుతుఁడై
దేవనిభుఁ డతఁడు నీయం, దావిర్భావంబు గాంచ ♦ నై నకతమునన్. ౨౮౮
- క॥ మృదుపీనక రాబ్జంబుల, సదమలుఁ డతఁ డొదిఁగి నీదు ♦ చరణాబ్జంబుల్
పొదలుచు నంటి యెరంగిన సుదతీ ; నీసుకృతఫలము ♦ సుప్రథిత మగున్. ౨౮౯
- క॥ పరమేశ్వరు ధ్యానింపుము, పరమార్థంబై నత త్త్వ ♦ పరమరహస్యం
బిరపుకొనె నిట్టు లనకొను, మెరపుపడంజూడు మఘ మ ♦ హేతువు సిరికిన్.
- ఆ॥ అనుచు నివ్వధమున♦ననువు త్త మగు వృత్త, మరసి తెలుపు తెలివి♦యసదుగాని
భవ్యపాకమున శు ♦ భంయువాగ్ధోరణి, నరణి శుచినపోతె ♦ ననువుపటప.
- ఉ॥ రామమహా త్వమున్ సదభి ♦ రామవచోరచనాప్రవీణ యా
రానుసవిత్రికిం దెలిపి ♦ రామ ప్రసంగవిరామసక్తగా
నామహనీయ వొల్చె శిర ♦ దాగమ రాత్రియ కాఁగఁ జంద్రుఁడై
మో మలరన్ స్వకీయగుణ ♦ మోచితమోహపయోదరోధయై. ౨౯౦

—♦ శ్రీరాముని జౌరజన మనుగమించుట ♦—

- ఉ॥ అంత ననంతవిక్రముఁ డ ♦ హర్పతి తేజుఁడు రాముఁ డమ్మొయిన్
సంతసమొప్పు సంతతవ ♦ సంతవనాంతము గాంచనెంచి ని
ష్క్రాంతతఁ గొన్న శక్రుఁ డనఁ ♦ గాననసీమకుఁ బోవుచుండ సం
భ్రాంతతఁ గూడముట్టిచనెఁ ♦ జౌరజనామరవార మాదృతిన్. ౨౯౧
- క॥ నెట్టన వారింపఁగనై, తుట్టతుదకు తేనితోడి ♦ దొరలు ప్రకృతులున్
గట్టిపడి మరలి రన్ములు, పట్టువిడక చనిరి వారి ♦ భావ మసదటే. ౨౯౨
- తే॥ పూర్ణచంద్రుండపోతె నా ♦ పురజనులకు
సర్వగుణపూరుఁ డాతఁ డా ♦ శాస్యుఁ డయ్యె

దా నడవి వెన్నెలల్గాయఁ ♦ దరలుచుండ
నోర్తురే తమకిచ్చోట ♦ నొకటి గలదె.

౨౯౭

ఆ॥ తండ్రి సత్యవత్పరి ♦ ధానుఁ జేయంబూని, తాను వనికిఁ బోవఁదలఁచెఁ గాక
స్వానురక్తులైన ♦ యవ్వారి వారింప, నెంచె నట్టిదాన ♦ నేమిగలదొ. ౨౯౮

క॥ తనప్రజలబోలె నాప్రజ, లనుఁ గొని సన్నేహదృష్టి ♦ లాలింపుచు ని
ట్లనె రాముఁడు సుస్నిగ్ధం, బనితర మగు వాక్పరిచార ♦ మావహిలంగఁ. ౨౯౯

—♦ శ్రీరాముఁడు పౌరులనిలుపుడని ప్రార్థించుట ♦—

సీ॥ ఏప్రితిబహుమతు ♦ లింతలో నాకయి, భరతుపై నమ్మెయిఁ ♦ బఱపు డింక
మీమేలుగోరు నమ్మేటి కల్యాణచా, రితుండు వాఁడెల్ల ♦ రీతులొరయు
బ్రాయం బరయఁ దానుబాలుఁడైనను జ్ఞాన, వృద్ధుఁ డీజగమేలువెరపుగలఁడు
శౌర్యధైర్యాదార్య ♦ వీర్యగుణాన్వితుఁ, డనుకూలుఁడై యుండు ♦ నందఱకును
రాజలక్షణయుతు యువ ♦ రాజపదవి, రాజితునిఁ జేసె నమ్మహా ♦ రా జెఱింగి
మేళొనందగు మీకును ♦ మాకు రాజ, శాసనం బవిలంఘ్యప్ర ♦ శస్త్ర మగుట.

తే॥ ఏను వనవాసమునకేగ ♦ నెట్టులైనఁ
దాపమొందకపోఁడు నా ♦ తండ్రి గాన
నట్లుగాకుండఁ దేర్ప మీరర్హులరు మ
దీయమగుప్రియ మొదవించు ♦ తెఱఁ గటంచు.

300

క॥ ఈకొలఁదికాల మిన్నెఱి, జేకొనుఁ డనురామునుడులు ♦ చేత్రాత్మై త
త్ప్రకామ్యముపై గాపగు, పాకమ్మున లాగికొనియెఁ బౌరులయెదలఁ. 30౧

క॥ ధర్మాస్థితుఁ డెట్టెట్టు ల, మర్మోక్తులఁ దమ్ముదేర్ప ♦ మాలిమి సూపె
నిర్మాయు లట్టులట్టులు, పేర్చి న్నారతనిఁ ద్రిపు ♦ పనిఁగొని రబలా. 303

తే॥ వఱలుధర్మైకపదవశం ♦ వదత నెంచి
దైన్య మొప్పారఁ దమ్మునిఁదన్న బాష్ప
విహితనేత్రులై కనుఁగొంచుఁ ♦ జెరిమ మించు
వా రొకట వీడుదురె వెట్టి ♦ వారె పారు.

30౪

—♦ ద్విజవరులు రాముని వేడుకొనుట ♦—

క॥ జ్ఞానవయోవృద్ధులు తే, జోనూనులు ద్విజులు శిరము ♦ లల్లార్చుచు ని
ధ్యానించుచు దూరగులై, యానతవరదుని మరల్ప ♦ నని రిటు నవలా. 30౫

తే॥ మేలుగూర్చుడు పతికి మీ ♦ మేలు మెఱయ
నోజవాశ్వములార మీ ♦ రోజ నెఱయ
మరలుఁ జరుగంగవలవదు ♦ మామొఱవిని
యు త్రో త్రోత్క. యై ♦ నొలయఁగలరు.

30౬

ఆ॥ కర్ణవంతములు సకలభూతములుఁ దురం, గమము లందు మఱియుఁగొన నిట్లు
వ్రాలి వేడుకొనెడు ♦ వారము మాచేయు, విన్నపంబు భర్త ♦ వినెడువిధికి.

తే॥ ధర్మమూర్తి మహావీర ♦ తముఁ డితండు
శుభదృఢవ్రతుఁ డత్యంత ♦ శుద్ధమాన
సుండు మీ కుపవాహ్యుఁ డా ♦ చొప్పు విడిచి
యేల యపవాహ్యు జేయఁగా ♦ నెంచినారు.

30౮

క॥ వనవాసు నొనర్పఁగ మీ, కనువగునే యితని నిర్భు ♦ లాత్ముల కిది ల
గ్గనఁజనునదియే యెటు లి, పునిఁ బూనితి రవలిదొసఁగు ♦ భావింపరొకో.

క॥ అని యార్తులై ప్రలాపము, ల నడర్చెడువారిఁ గని క ♦ లాశేవధి స్వం
దన మనుపదమే డిగి య, ల్లన నడుగుల నిడుచు నుండె ♦ లాలితవృత్తి. 3౧౦

క॥ తోడనె తోడుం జేడెయుఁ, దోడుపడిరి వానికృతికిఁ ♦ ద్రోవఁ బెరసియున్
వాఁ డరుగ నిలువఁ దోచని, వాడయ్యెను నెనరుపెంపు ♦ వలనన్ లలనా.

ఆ॥ నడుచుచున్నవాడునాధుఁ డింకిట నిది, యేమి యనుచు తప్తహృదయు లగుచు
సంభ్రమంబు గదుర ♦ సద్విజు ల్వారిట్లు, లనిరి రాముతోడ ♦ వనదవేణి. 3౧౨

క॥ బ్రాహ్మణ్యం బిట్లంతయు, బ్రహ్మణ్యుని నిన్ను మొనయఁ ♦ బఱతెంచెడు సు
బ్రహ్మణ్యునిభా ; యిదె తమ, బ్రాహ్మికులతోడఁ గూడఁ ♦ బాలింపఁగదే.

తే॥ వాజపేయోత్థితాతప ♦ వారణంబు
లరణులుంగూడ మూపుల ♦ యందుఁ దాల్చి
యరుగుదెంచెద మిదె శార ♦ దాభచయము
లట్టు లవి పొల్చుచుండ నో ♦ యధిప ; కంటె.

3౧౪

తే॥ గొడుగులే కరుదెంచితో ♦ కొడుకుకుట్ట
రశ్మిసంతాప మొనయు నీ ♦ రమ్యమూర్తి
చాయ లొనగూర్తు మీవాజ ♦ పేయికములు
ఛత్రములు పట్టి నిలునిలు ♦ జరుగవలదు.

3౧౫

తే॥ వేదమంత్రానుసారిణి ♦ పీరిబుద్ధి, సాగె నిటు వనవాసాను ♦ సారిణి యయి
నిన్నుఁ గూర్చినవారికి ♦ నీదుచరిత, మబ్బు టబ్రమె యొండొక్కఁ ♦ డంతరంబె.

క॥ తమహృదయములందే వే, దములున్నవి చారలింట ♦ ధర్మపరత్వం
బమల మొనర్పఁగ నున్నా, రమరసమా ; యొండుమాట ♦ యనవల దింకన్.

క॥ వేదములే ధనములు మా, కోదయితా ; వానిఁగొంచు ♦ నుదయం బెనయన్
మోదంబున నీకాశీ, ర్వాదంబు లొనర్చునేర్చి ♦ వఱలుదు మెపుడున్. 3౧౮

క॥ ఇఁక నొండు దలఁపవలవదు, ప్రకటిత మిటులింత లొరసి ♦ ప్రస్తుతధర్మ
ప్రకరణ మరసి తథాస్తను, మకలంకచరిత్ర ; యస్మ ♦ దాస్థ ఫలింపన్. 3౧౯

తే॥ మరలుదువయేని మరలుము ♦ మమ్ముఁగూర్చి
యరిగెదవయేని మాత్రోడ ♦ నరుగు మిల్లు
రెండు లేవింక ధర్మ మీ ♦ వొండుసేయఁ
దలఁప నెవ్వార లద్దానిఁ ♦ దలఁచువారు. 3౨౦

క॥ యాచించెద మిట్లందఱ, మోచతురమతీ ; విశిష్ట ♦ ముచితం బిదెపో
యాచారము త్వద్భక్తులఁ, బాచెదవే భ క్తభక్తి ♦ పరుడవ కావే. 3౨౧

ఆ॥ నీకు మ్రొక్కెదము విఠనిభృతసదాచార, కూర్చుమయ్య ; చేర్చిఁగొనగదయ్య ;
హంసశుక్లతాస ♦ మంచితకేశమ్ము, తాళిరములు ధూళు ♦ లందఁ జేసి. 3౨౨

క॥ ఏకు లనేకులు ద్విజు లిటు; నీకొఱ కరుదెంచినారు ♦ నిహితాధ్వరులై
చేకొను మిందఱ నీయభి, షేకం బవభృథముఁ గూడఁ ♦ జెల్లించి కృపన్.

క॥ నీవలనిభ క్తి గల వీ, స్థావరములు జంగమములుఁ ♦ ద్వత్ప్రాప్తికినై
యావాహనమొనరించెడు, నావెరవున నీకు వీని ♦ యాదృతి వలదే. 3౨౪

ఆ॥ పాదుకొనియ యుంటఁ ♦ బాదపంబులు సము
న్నతము లనిలసంచ ♦ లితము లగుచు
నానతత్వ మొప్ప ♦ నఱచుచున్నవి వాని
నరయ వయ్య మోద ♦ యాంబురాశి. 3౨౫

తే॥ సర్వభూతానుకంపి వీశ్వరుడ వనుచు, నిన్ను యాచించుచున్నవిఁనేడు జూడు
వర్జితాహారసంచార ♦ వర్తనములు, పక్షు లవె వృక్షనిష్ఠైక ♦ పక్షు లగుచు.

క॥ ఎత్తినమోముల డింపక, యె త్రైయ్యది మదినిఁ గలదొ ♦ యీపసులకుఁ జే
యెత్తుధన మిడిన నుండునె, యిత్తావున నిన్నువీడ ♦ నెంచిన నెదియున్. 3౨౬

క॥ అని యాక్రోశించుచు వా, రనుగతులై చనఁగఁ దమస ♦ యడ్డపడియె న
య్యనువృత్తినివృత్తుల నొక, యను వరయఁగ రాముఁ దేర్తుననుతలఁ పొదవన్.

తే॥ దానియొడ్డున హరుల శాగ్రిం ♦ తముల నిలిపి
నీరుదావించి యొడఘల ♦ నిమిరి కడిగి
శాద్వలములఁ బ్రచారంబు ♦ జరిపి నెఱయఁ
జేసెను సుమంత్రుఁ డామంత్రు ♦ సిద్ధుఁ డలర.

329

క॥ అచ్చోట నిలిచి రవనివి, యచ్చగు లన్యులునుఁ బారు ♦ లనుసృతులై యే
పొచ్చెములేక విభునిమది, మెచ్చొలయం గొలుచుచున్ సమీహిత మెలయన్.

తే॥ రమ్యమగుతమసాప్రతీ ♦ రమున రాముఁ, డట్లువిడిసి సౌమిత్రితో ♦ నవనిజాత
వినఁగ నిట్లనె నిదెమొదల్మనకు వనము, నందు నిలనైనరాత్రు లిందలుకు వలదు.

క॥ శుభ మగు నీకు విభావరి, విభువై ఖగమృగవిలీన ♦ విధి నెఱవఁగ ని
ర్విభలగు వనతతు లిప్పుడు, సభయత విలపించుచున్న ♦ సడి గన నయ్యెన్.

సీ॥ మనరాజధానియం ♦ దనుపూర్వ మనురక్తు, లనరానిజనులు లే ♦ రరసిచూడ
నిటురాఁగ శోకాబ్ధి ♦ నెనయుదు రెల్లవా, రధిపుఁ డంబయు నల్లె ♦ యడలువారు
విని తమ్ము లరుదెంచి ♦ విశ్లేషదుఃఖమ్ము, వాపఁ దలంపరే ♦ వలనుగాంచి
యూహింతు భరతునియుత్తమగుణము ల, ద్దాన నూటట మదిదవుల నుంటి
యాన్యశంస్యంబు వెలయ న ♦ య్యనఘుఁ డొరసి
యరసి యంధులగతి నున్న ♦ యల్లవారిఁ
దేర్పనెంచక పోఁ డను ♦ తీర్పు వొడమి
నాయడ రడంచుచున్నది ♦ నాయమునకు.

333

తే॥ కడఁగి నీవొనరించిన ♦ కర్జ మసదు, గాదు నాతోడవచ్చి తీ ♦ క్రమ మెఱింగి
యేమటక గావనగు భూజ ♦ నింతలంత, లనుచు వనవాస మీగఁనొ ♦ నన్నినాళ్లు.

క॥ నేటినిశిఁ గడపుదము నది, నీటం బారణయొనర్చు ♦ నెఱి రేపకడన్
బాటదఱిసి వన్యము ల, ప్పాటన్ సమకూర్చురీతిఁ ♦ బరికించుటకున్.

334

క॥ వన్యములు వివిధములు గల, వన్యాదృశము లనఁగాని ♦ వైన న్నేఁ డు
క్తాన్యము పొసంగ దెట్లును, మాన్యము తీర్థోషవాస ♦ మహా ముచితముగాన్.

ఆ॥ అనుచుఁ దోడుతోడనని సుమంత్రుం గాంచి, హయవిమర్శనప్ర ♦ యత్నమున వ
ధానివగుము నా న ♦ తఁడుఘాసజలతృప్తి, వాని కొదవఁజేసి ♦ వలనుసేర్చి.

క॥ ఆదిత్యుఁ డస్తమింప న, మాదిష్టప్రకృతకృతుల ♦ నటుదీర్చి సమా
సాదితనవయవసములం, బ్రోదిగ నవ్వాని కునిచి ♦ పొదలెడువేడ్కన్. 335

క॥ వచ్చెను సాంధ్యవిధానము, లచ్చో నవ్వారు దీర్చి ♦ రటఁ దా రెదలన్
మెచ్చఁగ సూతుఁ డమర్యే వి, యచ్చరులొననఁగఁ దలిరు ♦ టాకులసెజ్జల్.

తే॥ అందు శయనించి రాఘవుండుతివతోడ, నిదురకొలువంద సామిత్రినియతివెలయ
రాముగొనములు దెలుపుచుఁరాత్రిఁబుచ్చె, సూతుఁ డాదృతివినుచుండ ♦ శుద్ధచరిత.

క॥ శుభలక్షణుండు లక్ష్మణుఁ, డభయుం డటు రాముఁ గొలువనై మేల్కొనఁగన్
విభుఁడు విభాకరుఁ డయ్యెడఁ, బ్రభాత మొనరించుగుటిఁ బ్ర ♦ పన్నుండయ్యెన్.

తే॥ గోకులాకులతీరసా ♦ ద్దుణ్యయుక్త
మున్నె తమస యద్దానిఁ బ్ర ♦ ముఖ్యఁ జేసె
రాముఁ డచ్చోటుప్రకృతుల ♦ తో మహాత్ముఁ
డధిశయించి నెయ్యముసూపు ♦ నాకతమున. 339

చ॥ మొనసినపౌరులెల్లఁ దరు ♦ మూలములం బడియుండి రంత మే
ల్కని రఘునేత వారిగతి ♦ గాంచుచు లక్ష్మణుతోడఁ బల్కె ని
య్యనఘులు పట్టువట్టిరి ప్ర ♦ యాసము లోర్చియు నెట్టులేనిఁ దో
డ్కొని చనఁజూతు రట్లగుటఁ ♦ గూడునె వీరలపొత్తు మీఁదటన్. 343

క॥ ఇల్లెడలివచ్చి రిమ్మెయి, నల్లాడుచుఁ దమ్ముఁ గూర్చి ♦ యనవద్యులు మి
మ్మెల్ల మనరాదు గొనిచను, పెల్లగతుల దోషయుక్త ♦ మేకద యింకన్. 348

ఆ॥ చూచితయ్య; వీరి ♦ సోలియున్న తెఱంగు, పాయనేరమన్న ♦ పట్టుదలయు
నిట్టివార లెట్టు ♦ లేనిఁ బ్రాణంబుల, పై నిరాశసూపఁ ♦ బరఁగువారు. 349

ఆ॥ వీలుగానిపట్ల ♦ విడుదలచే నై నఁ, చొరకష్టములనుఁ ♦ బాపు టొప్పు
విభున కట్లుఁగాక ♦ వెరవువీరికిఁ గల, దనఁగ బాసిచనుట ♦ యఘము గాదు.

క॥ రాజు మనుచుచుండఁగ యువ, రాజు భరతుఁ జేయునవస ♦ రంబున కిమ్మా
నోజ మెలఁగి నచ్చెద మన, నాజతనఁ దలంపగాదె ♦ యభిమత మొప్పన్. 352

తే॥ వీరు నిశ్చయ మింతకు ♦ వీడఁబోరు, తాను గన్గంటఁ గాంచుచోఁ ♦ దరలిచనఁగఁ
గాన మేల్కొంచునంతలోఁనొనుఁ గాన, నాంతరముసొచ్చి యెందేనినరుగుటరయ.

క॥ ఆవల వలగొనువిసువునఁ, దావలముం జేరఁగలరు ♦ తెగుసిది యన స
ద్యావుఁడు మేలని సూతుం, దేవలయుం దేరుపన్ని ♦ తేఁకువ ననినన్. 355

ఆ॥ ఆతఁ డట్లుగూర్చు ♦ నాలమందలు నిల్చు, వాఁడరిని నంత ♦ వట్టు నిదుర
సేసి నీడి రాత్రి శేషంబు గలుగంగఁ, దమన దాటి చనిరి ♦ తత్త్వవిదుషి.

క॥ అలఁతిగ నది నావర్తా, కుల సులలితుఁ డతఁడు గడచి ♦ సుపథముగొని ని
ర్మల మిది యభయము, భయద ద్భుల కేనియు ననుచు దానిఁచొప్ప నరయుచున్.

ఆ॥ కొంతదవ్వుచని వి ♦ కుంతుఁ డకుంతిత, ముగ నయోధ్యదారి ♦ మొనయఁబాటి
రథముఁదిప్పి మరల ♦ రమ్మనవుడు వాడు, నట్లుసేయఁ గడగి ♦ యరద మెక్కి.

క॥ వాని న్మెచ్చుచు మేలొ, నానయమునఁ దెల్లవారు ♦ నంతకు బహుదూ
రానయన మొప్ప నరిగిరి, శ్రీనంద్యులు వారు గుణవి ♦ శేషవిశిష్టా. 3౫3

క॥ అని వల్లభుఁ డెఱిఁగించిన, విని సల్లలితాత్మ గారి ♦ విశ్వాత్ముచరి
త్ర) ననంతర మంతరసహ, మనరానిమనమునఁ దెలుపు ♦ మని వేడుటయున్.

శా॥ భక్తాపాయవిమోచనోచితలస ♦ ద్భావానుభావాభ్య ని
ర్ణక్తామేయకలావిలాసపదని ♦ ర్ణిద్రాత్మముద్రార్పణా
త్యక్తారుంతుదశోకమోహగుణవి ♦ స్తారా సభాస్తారసం
ప్రక్తాశేషవిశేషవాదవిషయా ♦ భిప్రాంత సర్వాంతరా. 3౫౪

క॥ సంసారవార్ధిపూర, ధ్వంసాగస్త్యయితాత్మ ♦ భజన శుభజనా
శంసార్హపద తమోగ్రహ, కంసారీ వందమాన ♦ కలిమలహారీ. 3౫౬

మాలిని ॥ సకలభువనభారా ♦ శ్రాంతవిశ్రాంతియోగ
ప్రకటితనిజదాక్ష్య ♦ బ్రహ్మభూయైక్యలక్ష్య
వికలితబహుజన్మా ♦ విష్కృతాఘాఘదీవ్య
త్సుకృతశతవిభావ్యా ♦ శుద్ధభావానుభావ్యా. 3౫౭

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య
కవితాయోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ
విదితనయ లక్ష్యంబా గర్భశక్తిముక్తాఫలాయమాన
వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన
శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబునం
దయోధ్యాకాండంబునం జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ



కరుణాబ్ధిభావంబు ♦ గైకొన్నమన్నీని, కీవంచనార్థిత్వ ♦ మెట్లుగలిగె
 నొంటిమైఁ గానలోనొదుగంగఁ దలపించెఁ, గాబోలుఁ దనమీఁదిఁక్ష్మాభరమ్ము
 కట్టియలు గల వగ్గియుఁ ♦ గానఁబడదొ
 యడవిఁబడి పోవఁబోవ నే ♦ రడ్డగింతు
 రేల యిఁక జాలము గుణాల ♦ వాల మితనిఁ
 బాసి మనఁజాల మరయుఁడా ♦ పథమువిధము.

గీ

తే॥ తెచ్చెదమటంచుఁదోడ్పడి ♦ వచ్చి యతని, నడవికిందోలి యేమని ♦ యరుగువార
 మడుగువారలతో నెట్టుల నెడువార, మవల మనువార మెయ్యది ♦ యనుభవింప.

క॥ ఇమ్మెయిఁ జెడనై తిమి కై, కమ్మ యెడం బొడమినట్టి ♦ యనుచితవృత్తి
 జమ్మ లిఁక నెన్ని దోఁచునొ, యిమ్మహినున్నంతపాప ♦ మెందుం గలదే. 2

ఆ॥ అనుచుఁ జేతులెత్తి ♦ యవ్వార లేడ్చిరి, వత్సలత కవశ్య ♦ వశ్యు లగుచుఁ
 దోఁచితోఁచకున్న ♦ తొడనుచేతోవృత్తి, యవల దారిసూప ♦ నచటువాసి. ౩

క॥ అరద మిటులరిగె నిదె యని, సరగుననాజాడఁ గొనుచుఁ ♦ జనఁ దుదిమొదలుం
 బరఁగనిద యగుచు నది తమ, పుర మెనసినబాటసేర్చి ♦ పొడవడఁగుటయున్. ౪

—♦ పారులెట్టకేలకుమరలి పురికింబోవుట ♦—

క॥ దైవోపహతుల కిట్టివె, త్రోవలు గనవచ్చు ననుచుఁ దొడిఁబడెడునడం
 బోవకపోయిరి నగరికి, వావిడిచి వ్యధాప్తి నఱచు ♦ వారగుచు సఖి. ౧౦

ఆ॥ పాపఁజేనిఁ బాసి ♦ పాతాలతల మట్లు, చంద్రురుండులేని ♦ చదలు మాడ్కి
 సలిలహీనమైన ♦ సంద్రమ్ముచాడ్చున, నున్నదానిన య్య ♦ యోధ్యఁ గనిరి. ౧౧

క॥ అందు మహార్హములగునిజ, మందిరములఁ గాంచి కనరు ♦ మఱి స్వీయు నొరున్
 ముందె యెఱుంగఁబో రెఱిఁగియుఁ, గ్రందునఁబడి మనము లెఱియఁగల్యాణగుణా.

తే॥ ఎట్టకేల కాత్మీయు లం ♦ చెఱిఁగి చేరి, వారుఁ దారును శోకించు ♦ వారలైరి
 గాని ముందును వెనుకయుఁగొనఁబోవ, రలఁతిపడి రట్టు లమ్మహిఁతాత్ము లగజ.

శా॥ అంగళ్లంచునులేవు లేదు కృతులం ♦ దామోద మాహర్హ మా
 భంగిం జొప్పడ దెందుఁ గానఁబడ దా ♦ పాకప్రవేకంబు పు
 ణ్యాంగప్రస్తుతు లావహిల్ల వస ద ♦ య్యాయవ్యయస్థాన మ
 థాంగీకారమయేనిఁ బన్నడదు స్వీ ♦ యత్వాభిమానంబునన్. ౧౪

క॥ నవ్వుబహుధనము లబ్ధిన, కష్టము లెవి యెట్లు పాయఁ ♦ గానైన గుణా
 విష్ణుఁడు వ్రథముఁడు పుత్రుం, డిష్టము లొదవ నొదవిన ర ♦ హింపరు పౌరున్.

ఉ॥ ఇంటికిఁ జేరినట్టిసుఖం ♦ మేదఁగ భర్తను గాంచినంతనే
కంటికి రెప్పలట్టు లనఁ ♦ గానుతిగన్న సతీవతంసముల్
మంటికి మింటికిం దలఁపు ♦ మార్గము లల్లుచుఁ దిట్టి రొక్కటన్
బంటికి బంటులైనపలు ♦ బల్కులఁ జల్కగఁ జిల్కుచున్ సతీ. ౧౬

తే॥ తోత్రముల ద్విపముల నట్లు ♦ దోలి రింత, లంతలనఁ గానుపించిన ♦ యంతలోనె
సుఖము దుఃఖమ్ము నెన్నకఁచొప్పరయక, రాము విడనాడి చనిననేరమున కార్యం.

—♦ పారశ్రీలు భర్తలఁ జూలవాడుట ♦—

ఉ॥ ఎవ్వరు రామునిం బెరసి ♦ యేగఁ గడంగి మలంగి వచ్చిరో
గవ్వకుఁ గానివారలకుఁ ♦ గర్జములేల గృహంబులేల లే
జవ్వనులేల సంతతివి ♦ చారణలేల సుఖంబులేల యే
నెవ్వగ లిందు లేవనుచు ♦ నిష్ఠమెయి న్బరికించి కాంచిరో. ౧౭

క॥ ఒక్కఁడె పుణ్యఁడు లక్ష్మణుఁ డక్కన్నియ సీత ధన్య ♦ యనఁదగు నగుఁబో
తక్కొరులకు నెక్కొనునే, యక్కామితఫలదు రాము ♦ ననుగమనింపన్. ౧౮

క॥ కమలాకరములు సరసులు, విమలనదీనదము లెట్టి ♦ విస్తృతపుణ్యం
బమర నమరియున్నవొ యీ, సమయంబున రామున్నాన ♦ సత్కృతుఁ జేయన్.

తే॥ పూలుఁ బండ్లునుఁ గలమేలిపుణ్యతరువు, లంచితములగుగిరులు కుంజాంతరములు
నించుతలఁపుల నతిథిగాఁనెంచి రాముఁ బూజసేయవె యద్దానఁ ♦ బొలుపుగనవె.

క॥ వదలంగలవే రాముని, సదయాత్ము మహానుభావుఁ ♦ జక్కటిగని పూ
పొదరులు గిరిదరులు దరువు, లద నిదె యనుకొని తదర్చ ♦ నాంచితవృత్తిన్.

తే॥ మొనయఁ జిత్రసుమావీడఁములును మంజు, నీలతా యోగసుమహితఁదీతులునుఁ బ
రిభ్రమద్భ్రమరోద్గీతఁవిభ్రమములుఁ, గా నగము లయ్యమదికిసాఖ్యంబొనఁగవె.

ఆ॥ పూజసేయుపాంతుఁ ♦ బొలుపారఁగా నకా, లముననేనిఁ బూవు ♦ లన్ గడింపఁ
జాలి జాలివాపి ♦ శైలముల్ రాముని, యడుగులకు మడుంగు ♦ లిడకయున్నె.

క॥ సెలయెండ్లదరులఁ బులినం, బుల ద్విజసూక్తుల బ్రవుల్ల ♦ పుష్పంబుల స
త్ఫలముల జల్లిమెకంబుల, విలసనముల రామురాజ్య ♦ విధి గిరులకగున్. ౨౦

ఆ॥ లేదులేదు భయము ♦ లేదు పరాభవం, బెండు శూరుఁ డజితుఁ ♦ డిత్తచరితుఁ
డైనరాముఁ డుండు ♦ నచ్చోట నరుడెండు, త్రోవయరసిపోవ ♦ దొఱకకున్నె.

క॥ దాశరథి సారతరథి ద, యాశరథి యొకొండుజాడ ♦ నరుగకమున్నె
యాశంస వెలయుచుండఁ ద, దాశాదేశమ్ము మొనయు ♦ టర్హమకాదే. ౨౧

క॥ పాదచ్ఛాయయు సుఖకరి, తాదృశుడు మహాత్ముడున్న ♦ తల మెనసినచో
నాదయితుడై పున్నెమునకుఁ, బాదు పరాయణము గతియుఁబ్రజలకు నెల్లఁ.

శా॥ సీతం గొల్తుము మేము నేమ మలరన్ ♦ శ్రీరాము సేవింపుఁ డే
యాతంకంబులు దోష వీతెగలయం ♦ దాలించి పాలింతు వా
రేతాదృక్పథ మబ్బినుబ్బెనయలే ♦ కేలా యహృద్యం బసం
ప్రీతం బార్తజనం బయోగ్యమగునీ ♦ వీడొంది గో డందఁగాన్. ౨౯

క॥ కైక నెల వేల జీవిత, మే కా దాసింప ననఁగ ♦ నేకాంక్షితముల్
ప్రాకటవై భవములు సుతు, లేకలుములు నేల భార ♦ మిందఱు ధరకున్. 30

ఆ॥ మీకు మేలు గూర్చు ♦ మేటిరాఘవుడు మా, కవనిజాత శుభము ♦ లందజేయు
ననితెఱఁగు లరసి ♦ యడవిఁ బాలింపంగఁ, జనిరి వారు మనల ♦ మనుపలేరె.

ఉ॥ ఏయది పుత్రు భర్తను ని ♦ జేష్ఠఫలాప్తికిఁ ద్రోవ నెంచెనో
యాయసతీం గులఘ్ని నడి ♦ యాసమెయిం గొలువం దలంచినన్
జేయదె యేరి నెట్లయినఁ ♦ జేటులకెల్లను మూలమైన యా
చాయకుఁ జేయిచాచుపని ♦ చాలుఁ జనుం డిఁక రాముఁ గన్గొనన్. 3౧

తే॥ ఈయుపద్రవ మొదవెఁ బొండ్డిట ననాయ, కం బనాలంబకమునై పురంబు డంబు
సెడ నశించునుగాని యేసిరికిఁ గాదు, వాదుగాంచిన వెనుక మ ♦ వ్వంబు గలదె.

క॥ ఆయుత్తముఁ డరిగెను రా, జేయొచ్చెముననొ మునుంగు ♦ నిఁకఁ గైక యధ
ర్మాయత్త మనాధముగాఁ, జేయున్ రాజ్యం బవస్థ ♦ చెప్పందరమే. 3౨

ఆ॥ రాముఁబాసి యింక ♦ రాజు జీవింపఁబోఁ, డతఁడు వోవ నుండ ♦ నైనఁ గైక
కొడుకు నడ్డునేసి ♦ గొనకొను నడరంగ, నింతకన్న దుఃఖి ♦ మెన్నఁ గలదె. 3౩

క॥ ఎటులైనఁ గైక నెఱపెడు, తుటారముల మనము సుతుల ♦ తోడు మనముసుం
డిటులెంచి యింక మనముం, బటుతర మొనరింపుఁ డచటి ♦ ప్రాపింపంగన్. 3౪

క॥ తా నరుగుచు కై కేయీ, సూనుడు మిమ్మొము ననుచుఁ ♦ జూపుట పసులన్
సానికున కప్పఁజెప్పుట, గా నిందఱ మూహసేయఁ ♦ గాడే మీఁదన్. 35

క॥ పున్నెము కడచన నిమ్మొయి, బన్నములకుఁ బాలుపడిన ♦ వారము రాముం
గన్నులఁ గన్గొన నటుగా, కున్న న్మేనుదొఱఁగంగ ♦ యోజింపుఁ డెదన్. 3౬

సీ॥ పొడుపుచందురు గేరుఁబోడిమినెక్కిను, నెలనగుమోము వె ♦ న్నెలకుఁ గూర్చ
సింహవిక్రమమున ♦ చెలువుసూపెడునడ, యిభరాజగతి పొంక ♦ మీసడింపఁ

దోయదంబునభంగఁ ♦ దూర్వాదలశ్యామ, మగుమేను శుభవృష్టు ♦ లందఁజేయఁ
గమలపండమునేలు ♦ కలికికన్నులమేలు, కారుణ్యదృష్టులఁ ♦ గాంచి పెంచ
వెలయుసత్యవాది ♦ విశ్వజనీనుండు, మధురభాషి శత్రు ♦ మర్దనుండు
సౌమ్యదర్శనుండు ♦ సౌభాగ్య మటవికి, నొసఁగకున్న యదియుఁ బొసఁగకున్నె.

క॥ ఆబిడ్డ యాదయాంబుధి, యాబుద్ధిగురుండు తండ్రి ♦ యాజేఁ డాచి
వ్యాబోధనుఁ డాదేవుఁడు, మాబన్నము లరయఁడయ్యె ♦ మాకర్మమునకా. ౪౦

వ॥ అనియిట్లు లన్నాగరకుటుంబినీరత్నమ్ములు మగల నాకపడి పలుపోకల పలుకు
బడుల నాకరించుచుఁ జీకాకుపడుచున్న నెమ్మనమ్ముల యుమ్ములమ్మున. ౪౧

ఆ॥ కన్నబిడ్డఁ డొంట ♦ గతితావు సెడినట్లు, దోడునీడ సిరికిఁ ♦ దొలఁగినట్లు
లార్త లగుచు నేడ్చి ♦ యారాటపడఁ గన, నేర కస్తశిఖరిఁ ♦ జేరె నినుఁడు.

క॥ మిత్తికిఁ దలఁకుగతిఁ గయిక, యొత్తొరవున కులికి జనము ♦ లొఱపుసెడఁగ సం
పత్తి యెడలె నటురాత్తిరి, కత్తటి సౌభాగ్యహీన ♦ యది యగు టరుదే. ౪౩

తే॥ చీకటులు గ్రమ్మె రజనితోఁజేరఁబాటి, పురముతోఁ బ్రజచిత్తమ్ముఁ పొలములెల్ల
దీపములె కానఁబడవన్నఁదెరువువేల్పుఁ, దెరువుచుక్కలు లేకున్న ♦ తెఱవుగొనవె.

ఆ॥ దిక్కులేని దగుచుఁ ♦ దిట్టులుపడుచుఁ బెం, పెక్కువిధము లెడలఁ మొక్కపడుచు
నగరి రేయు నొక్క ♦ తగవుమైఁ జూపట్టె, కైక కిట్టిగతియె ♦ కలుగు ననుచు.

క॥ తలుపులు వై చినవారే, పలుకకయుండియును రాముఁ ♦ బలికెడువారే
యులుకక కైకందలఁచుచు, నులికిపడెడువారె యై ర ♦ యోధ్యాజనముల్. ౪౬

క॥ లే వధ్యయనంబులు గొఱ, గా వృత్సవములును వైన్య ♦ కలితోక్తు లెఱుం
బో వనరావు సుగీతము, లేవలనుననేనిఁ బురిని ♦ హితసచ్చరితా. ౪౭

ఆ॥ వేదు లంట రన్ని ♦ వెరవు యోజనసేయ, రెందుఁ బాకయోగ ♦ మెన్నఁబోరు
దాన వహ్నులెడలెఁదమ మెల్లెడలఁ గ్రమ్మె, నదియుఁ గాననంబయనఁగ నయ్యె.

తే॥ ఆత్మజాతులపైఁ బేర్చి ♦ యగ్గలంబ
యంతకన్న సాత్మప్రేమ ♦ యధిక మెందు
నుభయనిష్ఠము రామునం ♦ దొఱపుమీఱెఁ
బొలఁతి ; యవ్వారిభాగ్యమ్ము ♦ పొగడఁదరమె. ౪౮

—♦ శ్రీరాముఁడు సీతలక్ష्మణులతో నరణ్యపథం బధిగమించుట ♦—

క॥ అచ్చట రాముఁడు పొచ్చెం, బొచ్చెము నెడలంగ, జందు ♦ నొఱపున నొలపుల్
విచ్చలవిడిగా నెఱపుచు, నచ్చటు విడనాడి కాన ♦ నాభిముఖుడై. ౫౦

క॥ ఆరాత్రిశేషమున బహు, దూరంబు గ్రమించెఁ దనదు ♦ తోడుం బోడుం
దోరా రథగతి నెఱయఁగ, నారఘుకేసరికిశోర ♦ మతిదుస్సహమై. ౫౦

క॥ తనతండ్రిప్రతిహ దలఁచి జ, ననిదుఃఖావేశ మెంచి ♦ ననుచుప్రజలతి
న్ననిప్రేముడినయ మరసియు, మనుకులతిలకుఁ డొకమట్టు ♦ మదిఁ గొనడయ్యెన్.

హే॥ ఆరజని మంగళావహా ♦ యట్లుగొలిచి
యరుగుటయుఁ గాల్యకృత్యముల్ ♦ జరిపి మెఱసి
విషయసీమాంత మరసి ర ♦ వ్వెరవుతోడ
నూళ్లు పల్లెలు వనులు చే ♦ లొరసికొనుచు. ౫౩

ఆ॥ ప్రసవపుష్పలలితబహువనాంతము లట్లు, పంటపొలము లెలయు♦పాడిమొదవు
గుంపులును ధరిత్రి ♦ గూర్చినసుకృతంబ, కాఁ దలంచి కనులఁ ♦ గని యలరుచు.

— ♦ జానపదులు రామునిం గనవచ్చుట ♦ —

క॥ త మ్మరయనచ్చువా రలు, సమ్మదమునఁ బొదలువారు ♦ జతన మెఱిగి యే
మమ్మా ; యనువా రెడఁదల, సుమ్మలికముఁ గాంచువార ♦ లూరూరిప్రజల్.

తే॥ ఎంతయంతకురాలె యా♦యింతి యింత. పాప మెటులోర్చెనే పసి♦పాప లనక
యడవి కనుపుమనంగ నో♦రాడెనటె కొ, లంబుపాడియు మఱచెనే♦లాతు లటవె.

ఆ॥ ఇట్టిరాచబిడ్డ ♦ నిమ్మొయిధార్మికు, నీదయాబ్ధి నీజి ♦ తేంద్రియచయు
నేమిమూటగట్ట ♦ నెంచినదే యది, పాఱఁదోలి భృతికిఁ ♦ బాలుమాలి. ౫౭

ఆ॥ వెట్టివాడ కాక ♦ వెరవుగలండటె, పెద్దరాజు తనదు ♦ పేర్చి సెడఁగ
నెట్టులనుపనెంచె ♦ నేణాంకముఖుఁ డితం, డొకఁడ చాలకున్నె ♦ సకలమునకు.

క॥ మున్నాడిననుడినడికై, బన్నములకుఁ బాలుపడియుఁ ♦ బనిచె నెటులొ తాన్
సన్నతుడకాడె యతఁడును, మన్ననసెడె నేడు కర్మ ♦ మార్గవశమునన్. ౫౯

క॥ ఎది యెట్టులైననుఁ గా దీ, సదయుం బోదోల రిత్తి ♦ సంబరమటె మే
లొదవునె యిందఱతిట్టుల, మద ముడుగదె ముందు మంచి ♦ మార్గముగలదే.

తే॥ ప్రజలపాలితిదగుమేలి♦భాగ్యమిదియ, కాదె యిందఱమేళ్ళు నిక్కతనఁ జెఱుపఁ
జూచెఁబోతేడు వగలాడిచొక్కు వెనుపఁ, గనరెకామాంధులిట్లుజగమునరట్లు.

౧॥ జనకునిగాదిలికూతురు, జనని యనంజాలు నెల్ల ♦ జగతికి శుభవ
ర్ధని నిరతసుఖాకాంక్షిణి, కనఁగలదె ట్లనఘ సీత ♦ కడగం డ్లడవిన్. ౬౨

తే॥ మేనుమెత్తన మెఱుగుల♦మెఱుగుబోడి, మురిపెములజొంపమిల్లాలు♦ముద్దరాలు
గాన నెటులుండునే యింత ♦ గానబడదె, రాలుగాయకుఁ గైకకు ♦ మేలుగీడు.

క॥ అనుగుండమ్ముఁ జతం డీ, తునువువఁ గోపఁదెచ్చ నన్ను • కవిరకగోప ని
మృనుకులమును నీయిఁదను, వనవాసమునలుప నేను • వచ్చివడియెనే. ౬౩

క॥ కల్కములేకయె యిచ్చెయి, నల్కలములుగట్టి కంద • పక్షము గాతుల్
చుల్కగ నమల ననుల కీ, కల్కితనపుకొరలు వనుడ • గాఁ జూచుక పో ౬౪

క॥ బొనే నిస్సేహుం డనఁ, గా నయ్యెకా కళకళంబు • కావళికి న
ట్లానెటి సీసంతానము, గానక పోదోలె నిక • గతియెఁ గలగి. ౬౫

క॥ అన్నయమున నయమెడలగ, నన్నయుఁ దమ్ములను నలియఁ ననుటగనిచూ
నన్నులుఁ బ్రపన్నులును వా, రన్నరపతివిగళఁ గూర్చి • యని వచ్చుముగి. ౬౬

—• రాముఁడు జనపదంబులు నడులు వనములుం గవట గంగాపానంబున మోట •—

క॥ మానుగ నయ్యెపదముల, జానపదులు నొడువునుకుల • నాద లంఘముచే
మానితములఁ గోసలముల, నానేత గ్రమించి మొనసె • నవ్వలిపిచుక. ౬౭

క॥ విశ్రుత శివజలవహ వే, దశ్రుతి యనునదిని దాటి • తజీమిచని కళ
స్త్యాశ్రితదిశ కభిముఖులై, సుశ్రుతు లవ్వారు నిగమ • మాక్షివిహసా. ౬౮

తే॥ గోయుతానూప గోమతిఁ • గోటిపుణ్య, నీరదాటిరి వారు మ • మూరహంస
నాదమేదుర న్యందికానదిఁ దరించి, రమ్మహామహు లపుడుప • బ్బాయతాక్షి.

తే॥ మహిత మనుదత్త మహిమాధ్య • మహిమహేంద్రు
మనుపు దలఁచ దిక్ష్వాకుని • మలసి యనుచు
మహిల కెఱిగించె గాముండు • మాన్యభక్తి
మహిద మానిత మరలి న • మస్కరించె. ౬౯

క॥ సూర యని పిలిచి సూరఘు, నేత పలికె మత్తహంస • నిస్సృణ మలరక
సూరికమున నెన్నఁకెకొ, యీతలముం ద్రొక్కిచూచి • యెలయులు లొకక.

ఉ॥ సారవసారసాశ్రయప్ర • సాదముఁ గైకొనుపొంతుఁ బొంది త
త్తీరవనంబు లారయుచుఁ • ద్రిమ్మగుమారులఁ డందు మారకై
శోరక మెంచి తా నెడఁదఁ • బొక్కుచు పాలుచు వేషధారియై
మారహిఁ గాంచునై భవము • మా కెపుడబ్బునొ నిర్మయుపువూ. ౭౦

తే॥ అవసర మెఱింగికాని యే • నరుగ వేట
కదియు రాజర్షి సమ్మతం • బై తనర్పు
వననిహారంబుసలుపంగ • మొనసి యెనఁ
గాంచుపున్నెంబు గలదొ మా • కనుగవలకు. ౭౧

క॥ కలిదండ్రులగలసి ప్రజల్, మలసి ముదంబలరఁ బొగడ ♦ మాన్యతఁగని యే
మలయుక నిలయుముగొని యి, మ్ముల మెలఁగెడునాటిభాగ్యము న్మది నెంతున్.

క॥ అనుచు ముచ్చటించి ♦ యాతఁడు సెచ్చరి, కలు పొనర్పఁ దేటి ♦ కలిమిమీటి
తా నయోధ్యదెసకుఁ ♦ దలసూపి మధురవా, గ్గార చారసిల్లఁ ♦ దనరి పలికె. ౭౬

క॥ ఆమంత్రిణ మొనరించెద, నామంత్రితవైతి మును మ ♦ హాత్ములచే నే
నేనొయినేనియు గురునిబు, నామయముం దీర్చి పేర్చి ♦ యరయుదు నిన్నున్.

క॥ నీయందలిదివ్యులకు వి, ధేయత నామొక్కులిడుము ♦ తేకువ వెలయన్
మాయమ్మసేమ మారయు, మేయుక్తిసయేని నీకు ♦ హిత మొనగూర్తున్. ౭౭

క॥ అని యశ్రీపూర్ణముఖులై, వినీతిఁ గనుజానపదుల ♦ విధ మారసి య
మ్మనుకులతలకము పలికెను, సునంద్యుఁ డవ్వాఁడు వారి ♦ చొప్పున కగుచున్.

—♦ శ్రీరామఁడు జానపదుల నామంత్రించి పీడ్మొనుట ♦—

తే॥ మీరు దయగలవార లిమ్మొయిన నిలువుఁ, డిందఱను నీడి నిర్దయుండ్డితఁ డర్థ
సిద్ధికై యొందుచో టిట్లు ♦ సేర నెంచి, నాడు క్రమ్మఱఁగాంచు నేఁ నాటికైన.

క॥ అని పలుకునతని చక్కికి, వినఁములై మ్రొక్కి భక్తి ♦ వివశులగుచు నె
ఱ్ఱొని రెడ నెడనిలువఁగఁ దమ, కనుఁగొన లుచ్చానములుగఁగనుఁగొననగుచున్.

తే॥ అటు లతృప్తత నర్చించునట్టివారి, చూడ్కి కెందామరలచాలు ♦ చొక్కుచుండ
నర్కుఁడు నిశాముఖుంబుననట్టులగుచుఁ, జాటుపడె నప్ప డారామచంద్రవిభుఁడు.

ఉ॥ దానము శీలము న్వలయ ♦ దాక్ష్య మెసంగ ననేకయావసం
స్థానము లొప్ప ధాన్యధన ♦ సంపద లింపగుచుండఁ బ్రాంచితో
ద్యానజలాశయావనిక ♦ లాలు విశాలపుఁబంటచేలు నా
ధ్యానము స్వర్గలోకమున ♦ కప్పటికప్పుడె కూర్చుచుండఁగన్. ౮౩

తే॥ బ్రహ్మఘోషప్రణాలికా ♦ భాసురములు
భూసురముఖోద్యమంత్రాహా ♦ తాసురములు
నైనకోసలమండల ♦ వ్యాప్తజనప
దాగ్రహారము ల్గడచె సం ♦ యమినుతుండు. ౮౪

—♦ శ్రీరామఁడు గంగను గనుంగొనుట ♦—

సీ॥ ఎది భూతస్పృష్టికి ♦ హేతుభూతంబగు, ధాతృకమండల ♦ స్థం బమృతమొ
లోకరక్షావిధి ♦ లోలుఁడౌహరిపాదకమలనాళిక దేనిఁ ♦ గనిపెనిచెనా

హరజటాజూటమ ♦ హాటవి యెద్దాని, యాటపాటలకు దీ ♦ టైనచోటా
సాగరు గూర్ప నే ♦ సత్కన్య కుంకువ, యాభగీరధునము ♦ దగ్రతపమొ

అట్టి త్రిపథగ యాదివ్య ♦ యాశివాప, యాయశైవల యాపుణ్య ♦ యాగుణాధ్య
యామునిసురేంద్రసేవ్య గం ♦ గామృడాని, యాప్రతీక్ష్యున కపుడుప్రత్యక్షమయ్యె.

ఆ॥ ఆశ్రమములు యద్వ్య ♦ హారామభూములో, యప్సరశ్చయము యదానిజనమొ
త్రిభువనము యదీయ ♦ దీప్తసామ్రాజ్యభ, వనమొ యామె వారి ♦ వలనిదయ్యె.

ఉ॥ మువ్వ రజు ల్తదీయలగు ♦ ముగ్ధనలేక్షణ లెల్లవేల్పు లా
జవ్వనులుం దపోధనులు ♦ సాధ్యులు సిద్ధులు కిన్నరోరగుల్
మవ్వముగన్నతత్సతులు ♦ మాన్యులు మర్త్యులు తద్వధూమణుల్
దవ్వన కేగుచెంతు రెది ♦ తానకమం చది వొల్చె జెంగటన్.

౮౭

తే॥ పాపచయమెల్లఁ బాపుట ♦ పాప మనదు, రోగులచికిత్సలకు సుంత ♦ రోతపడదు
నంసృతులఁ దెరిలింపంగ ♦ సంశయింప, దట్టి నెఱజాణఁ గన్నవా ♦ రైరివారు.

సీ॥ మొగము గన్నులు మున్ను ♦ మొగియుతానకముల, దేవతాపద్మముల్ ♦ స్థితివహింప
నట్టహాసముతోడి ♦ దాదర్ప మిదియని జలచయాఘాతప్ర ♦ సక్తి నొడువ
మొలకనవ్వులముద్దు ♦ మురిపంబు లనుచోట్ల. సురుచిర ఫేనము ♦ ల్చుట్టి నిలువఁ
గలికిచూఱులసోయ ♦ గముఁ బంచి యిడునెడ, గండుమీ లళులతోఁ ♦ గలిసి యాడ

వాలుకలు పులినంబు లావర్తములును

జక్రచక్రాంగమకరక ♦ చ్చపతరంగ

రింగణంబులు నవయవ ♦ రీతు లొలయ

బొలుచుమినువాఁక యవ్వారి ♦ పున్నె మయ్యె.

౮౯

క॥ ఒక్కెడ వేణీకృతజల, యొక్కెడ నావర్తపృథుల ♦ యుగువేగయు నొం
డొక్కెడ స్థిమితయుఁ గా ధృతి, నెక్కొనునమ్మహిత యాధునీ ♦ మణి పొనరెన్.

క॥ ధీరధ్వనిగంభీరయు, భైరవనిస్వనయు మధుర ♦ భావరసితయున్

సారకలరవాంతరయును, నై రాజ్ఞిగఁ దనరెఁ దత్త ♦ దారంభములన్.

౯౦

క॥ కవిహంసచక్రసారస, కవితాగోష్ఠుల మదాలి ♦ గానంబుల స్వీ

యవిహితతరంగభంగి, ప్రవాహములఁ దనరుదాని ♦ ప్రాభవ మొప్పెన్.

౯౧

తే॥ వరుస దిగ్గజములు వన ♦ వారణములు

నట్లు దేవోపవాహ్యముల్ ♦ హంసచక్ర

ములును ముజ్జగములు గొల్చు ♦ మురువుసూప
నది మహాజ్ఞానా యా ట్రబ ♦ మనగ నగునె.

౯౩

క॥ ముద్దులుసూపు నొకదెసం, బద్దులురూపించు నొక్క ♦ పట్టున మేలౌ
పెద్దటిక చెయికట నెఱపును; దద్దయుశృతి నన్నదీవ ♦ తంస మభిరతిన్.

౯౪

తే॥ కుముదకల్పారవద్మని ♦ కుంజతీర, తరులతాకుంజపుంజవి ♦ స్తారలలిత
కుందకుచ్చులహాసితల ♦ క్షులఁ బొసంగు, నాపెసిరిఁ గని యుల్లాసమంది రబల.

క॥ వా రలరుచు దరిఁజేరఁగ, వారలఁగని పుట్టినింటి ♦ వా రనుముద మ
వ్వారిగ నాయమయు మురియు, తోరపునడిసన్న లపుడు ♦ దులకించె సఖి.

౯౬

తే॥ సుమరజముతోడి దీరభూ ♦ క్షోద మెనయ
చెఱఁగుమాయ నొక్కట మాపు ♦ చీర వదలి
యవల సుస్నాతయై నిర్మ ♦ లాంబరయు న
లంకృతయునై పొసంగువి ♦ లాస మొలయ.

౯౭

క॥ మణినిర్మలదర్శన స, ద్గుణలలిత రసోర్మికాను ♦ గుణచేల సుభూ
షణపదలక్షిత భాస్వ, ద్భ్రుణినికరయుఁ గాఁగ నది సు ♦ కీర్తిత యయ్యెన్.

౯౮

తే॥ మలయుతీరజసుమవృక్ష ♦ మాల లొప్పఁ
గలపరాగము లంగరా ♦ గములఁ గూర్చ
హంసలక్షణకలిత శు ♦ ధాంశుకాఢ్య
రసతరంగిణి శుభగుణో ♦ ల్లసిత యయ్యెన్.

౯౯

ఉ॥ పూవులు పండ్లు తోయములు ♦ పుష్పాడు లొప్పెడుతేనెపెందెరల్
భావనకల్మిఁజేసి తరు ♦ పజ్జులు చెంగటఁదాల్చి నిల్వ హృ
ద్యావిరతద్విజోక్తులు మ ♦ దాలిరసోచితగీతులుం దగన్
బావనసేవ లుల్లసిలఁ ♦ బావని యాధుని వొల్చె నత్తటిన్.

౧౦౦

క॥ ఆసాగరసన్నానిత, యాసాదితమంగళార్థ ♦ యై లాలింపన్
గా సమకట్టి యెదుర్పడు, శ్రీసన్నాహమునతెఱఁగు ♦ సిద్ధం బయ్యెన్.

౧౦౧

ఆ॥ ఊర్మికాదిముద్ర ♦ లొప్పార ననుచున, ముద్రమహిషిఁ గాంచి ♦ మోదమలర
శృంగీబేరపురము ♦ చెంత రథావరో, హాణమొనర్చి రతఁడు ♦ ననుయుతులును.

ఉ॥ సూతునిఁగాంచి యిట్లనియె ♦ శుద్ధమనస్కుఁడు రాముఁ డత్తటిన్
బాతకజాలము లెడపు ♦ భవ్య భవార్చిత నిమ్మహానదిన్

మాతృసమన్ గనుంగొనఁగ ♦ మానితపూజ లొనర్ప వేడ్కమై
నేతదహమ్ము శుద్ధముగ ♦ నిందువసింపఁ దలంపు గల్గెడిన్.

౧౦౩

తే॥ ఇంగుదీవృక్ష మిదె తీరఁమెనసియున్న, దిదియు నిగురులఁ బూల సమ్మద్ధిగలది
దీనికడ నివసించి యి ♦ దేవిసేవ, చేసికొంద మీనాఁ డెల్ల ♦ సిద్ధు లొలయ.

ఆ॥ అనిన వల్లెయనుచునందఱు నచ్చోటు, మొనసి రంత యుగ్యములను విడిచి
సమపచారవిధులు ♦ జరిపి రామునిసన్ని, ధాన మెనసె వాడు ♦ తరలనయన.

—♦ గుహుఁడు రామునిసన్నిధికి వచ్చుట ♦—

ఉ॥ అంత నిషాదజాత్యుఁడు గు ♦ హాఘ్యుఁడు తత్పుర మేలువాఁడు ధీ
మంతుఁడు రామురాకవిని ♦ మంతన మంతయు సంతసంబకా
నింతటిభాగ్యవంతుఁ డనె ♦ మే ననుచున్ గులవృద్ధు లాపు లా
వంతునవారలై మొనయ ♦ వారును దానును వచ్చి చెచ్చెరన్.

౧౦౬

క॥ ఆబాల్యస్నేహంబున, నౌబాంధవమునకు నిదియ ♦ యవసరమని వాఁ
డాబుద్ధిమత్ప్రధానుం, డాబోధమయాత్ముఁ దఱియ ♦ సరిగినయంతన్.

౧౦౭

ఆ॥ రాముఁ డెదురుబోఁ బ ♦ రాకు సామీ యని, చేరిపాదయుగముఁ ♦ జేతఁ బట్టి
కడిగి జలము మస్త ♦ కంబున ధరియించి, యర్ఘ్యవిధుల నెల్ల ♦ నాచరించి.

క॥ ఫలభక్ష్యాదుల నమ్మెయి, నలరుచు నర్పించె సంత ♦ ననఘుఁ డినకులుం
జెలమిఁ గవంగిట నిడ వాఁ, డలభ్యలాభమున కరుస ♦ మందుచుఁ బలికెన్.

క॥ ఒరులకుఁ గలదే యీభా, గృరమావైభవము రామ ; ♦ కలఁడే నీకున్
సరియగునతిథి జగంబులఁ, బరమావధి యిదియ కాదె ♦ ప్రాణులకెల్లన్.

౧౧౦

సీ॥ తొలిపుట్టువున సూర్యుఁ ♦ గొలిచినకతననే, కనులకు నీమూర్తిఁ ♦ గాంచఁగలిగె
నటు సరస్వతి నిచ్చఁలర్పించెఁ గాఁబోలు, నిను రామయని పిల్వఁనేర్చె నొల్క
యొక్కప్రొద్దుండెనోఁయుడురాజుఁ బూజింప, మానసంబరసెఁ ద్వన్మంత్రమహిమ
నాప్రొద్దు శివుసేవ ♦ లాచరించెనొ యేమొ, చేతికందెను నీదు ♦ శ్రీపదంబు
కోసలునికన్య ధన్య సం ♦ కోచమేల, దశరథుం డౌనకాదె యా ♦ దశరథుండు
నాకొదవినట్టిభాగ్య మీనాఁటనెంచి, పొగడువా రెట్టు లవ్వారిఁబొగడువారు.

తే॥ స్వాగతమె నీకు దేవ మ ♦ హానుభావ
యఖిలమహియు నీయదియ యే ♦ మనుచు వేఱు
గలదె శాసింపు మెవియేనిఁ ♦ గలుగుపనుల
లెంకలముగా మెలంగుదు ♦ మింక నిజము.

౧౧౨

- ఆ॥ ఎటు లయోధ్య యల్లె ♦ యిప్పరియును నీకు, నీదుతమ్ములందు ♦ నేనొకండఁ
గింకరుండ నాదు ♦ కీర్తి విజ్ఞప్తి, నవధరింపు మొక్కఁ ♦ డనకు మింక. ౧౧౩
- క॥ ఇదె భక్త్యం బిదె భోజ్యం, బిదె పేయం బిదియె లేహ్య ♦ మీయిన్నిటిలో
మదికొదవినయవి గొనుఁ డ, య్యదె శయ్యాతతి యవే హ ♦ యాహారంబుల్.
- క॥ అని మఱిమఱివేడుచు నె, మృన మఖిలము రామమయమ ♦ యగుచుండ నిషా
దనికేతనధనపతి వాఁ, డనువర్తన మొలయఁ జేరి ♦ యనువలరారణ్. ౧౧౪
- క॥ సాష్టాంగమెఱఁగి నాయఖి, లేష్టములు ఫలించెఁ దొంటి ♦ యిష్టాపూర్త
వష్టంభమె యిది యింక న, నిష్టమనుచుఁ గలదె వీని ♦ కేనాడైనన్. ౧౧౫
- ఆ॥ నీదుపదము లాను ♦ నెఱిఁగాంచినంతనే, నేఁ బవిత్రుఁ డనఁగ ♦ నెగడినాడ
ఆదమఱచి యిట్టు ♦ లనినాడ నాదగు, కొలము పొలముఁ గూడఁ ♦ గూర్చికొనక.
- క॥ అనువిదె యని యీపాదము, లను నాయలుద్రొక్కి పూజ ♦ లనుఁగొనుజతన
న్నను నావారిఁ గృతార్థుల, నొనరింపవె యోదయాప ♦ యోరాశి ; దయన్.

—♦ శ్రీరాముఁడు గుహని బహూకరించుట ♦—

- ఆ॥ అనిన వాని గ్రుచ్చి ♦ యక్కునఁ గీలించి, యనియె నర్చితులము ♦ హర్షితులము
కాలినడక వచ్చి ♦ కాంచితి మేలెంచి, తింతకన్నఁ బేర్చి ♦ యెందుఁ గలదె.
- సీ॥ నినుఁ గాంచఁగంటిమి ♦ నీకు నీవారి క, నామయంబే కద ♦ యఖిలజనులు
పుత్రమిత్రాదులుఁ ♦ బోడిమిమెయి నున్న, వారలే తనుఁ గొల్చు ♦ వలనుగలరె
తండ్రిసత్యమునకై ♦ ధరవీడి తాపన, వర్తనంబున నుందు ♦ వనములందు
బదునాలుగేండ్లంతవఱకుఁ గైకొన నుప, హారంబులెవియు వన్యముల తక్క
వల్కలాజినములుదాల్చి ♦ వచ్చురీతిఁ, గాంచితివికాదె హరులకు ♦ ఖాద్యముల నొ
సంగి తదె చాలు నీతోడి ♦ సంగడంబు, జాలుకొనినది చనదు త్రి ♦ కాలములను.
- ఆ॥ అనిన నట్లొనర్చి ♦ యవ్వొడు తనకొల్చు, గోరి యుండ విభుఁడు ♦ చేరి సాంధ్య
కృత్యములనుఁ దీర్చి ♦ కేవలగాంగతో, యములఁ దృప్తుడయ్యె ♦ నంతలోన.
- క॥ తృణములసెజ్జ యమర్చిన, గుణవతియగు సీతతోడఁ ♦ గూర్చుండఁగ ల
క్షుణుఁడు గడిగెఁ దచ్చరణము, లణమధ్యంగూడి రాముఁ ♦ డట శయనించెన్.
- తే॥ అవల సౌమిత్రి వృక్షమూ ♦ లాశ్రితుడయి
సూతుతోడను గుహతోడ ♦ సూన్యతములు
పల్కుచుండె మేల్కని యప ♦ పాప్పుఁ డన్నఁ
గాచికొనియుంటయే తన ♦ కర్జమనుచు.

- ఆ॥ వానికష్టమొంచి ♦ వాడు నిషాదాధి, నాథుఁ డపుడు పలికె ♦ ననుచుభక్తి
నిట్టులై తివయ్యయిడె శేయ్య శయనింపు, మేనుఁ గలుగఁ గలచెయింతభయము.
- గ॥ కను మూఱుల యీచి శే, మను నిట్టులే యుందు మరసి ♦ నొవ్వెనయకు మీ
వనవాసమునొసఁగుల శే, మనయముఁ బూటపడియుందుమది తెఱఁ గగుటన్.
- క॥ చతురంగబలముగొని శే, బతిఁ గొలుచుచునుందు నిపు ♦ పన్నుండుము స
వృత్తిగొను మీసపతికులం, బతివ్రసిత మగునకాదె ♦ యాద్యులఁ గొలువన్.
- క॥ సుకుమారులు మీ రివ్వెయి, గతవికపడుచుండఁ గాంచఁ ♦ గానయ్యెను నా
కకలంకులార ; నాదగు, సకలము మీయదియ వలదు ♦ సంశయపడఁగన్.

—♦ సుహుఁడు రాముని వనవాసముం గూర్చి చింతిల్లుట ♦—

- తే॥ రామునకుఁ గూర్తు నతఁడచూ ♦ రక్షకుండు
ధర్మమున కర్థమునకు ని ♦ దాన మతఁడె
ముజ్జగమ్ములవారిలో ♦ ముఖ్యుఁ డతఁడె
శ్రేయ మొనగూర్చ నెందు నం ♦ సిద్ధుఁ డతఁడె. ౧౨౮
- ఆ॥ అమ్మహాత్ముఁ డిట్టి ♦ డై తృణశాయిగాఁ
గన్నదోయి కింపు ♦ గాకయున్న
దోయి యన్న యెంత ♦ లొదవె హా ; యిందుఁ గై
కేయి మూలమయ్యెఁ ♦ గేవలముగ. ౧౨౯
- ఉ॥ మెత్తనిసెచ్చ నెట్లులులో ♦ మే నిడువాఁ డలభోగ్యజాతనం
పత్తికఁ గూర్చువాఁ డడవి ♦ పట్టుల దర్భశయానవృత్తికి
ట్టిత్రతీఁ బాల్పడెం గలచె ♦ యింకఁ బ్రవృత్తిసుఖం బొకండ్లకున్
గత్తెర కాఁడకాఁడె విధి ♦ కాల మొకండుగ నుండనేర్చునే. ౧౩౦

—♦ లక్ష్మణుఁడు సుహుమాణిడించుట ♦—

- క॥ అని వాఁ డనుతాపముతో, ననుచుండఁగ ననియె రాము ♦ ననుజన్ముం డొ
క్కని కొకఁడు గీడుసేయునె, తనకర్మమ తనకుఁగాక ♦ దాక్షిణ్యనిధి. ౧౩౧
- తే॥ ఎవఁడొ సుఖదుఃఖములఁ గూర్చు ♦ నెడయఁడేయు
ననుచుఁ దిట్టిన దీవించి ♦ నను ఘలంబు
గలచె స్వార్జితకర్మము ♦ ల్కారణములు
గా నహంకృతి విత యగుం ♦ గాచె సఖుడ. ౧౩౨

లే. గోపకునియొక్క అపరాధములను, తన పితృయొక్క అపరాధములను అట్టి మోక్ష
సాధనములకు పాఠశాలయందు నవగో, పరిమలుతు వచ్చుగా రెట్లు వివరించును.

అట్లు చేసి పోయిన బాబాదునియతి లేక, నీవు త్రోచిన బాబాదునియతి గలుగఁ
జాల నెది వచ్చునోదను * గార మోట్టి, తెన నిచ్చావనన్వంబు * నంగవలదు.

ని. అప్పుడు పాపముం గలియుం * బుట్టెను మే నది యట్టుతొట నా
 నన్న నునింబు ముఖము నొ * సంగకపోవు విమిశ్రకర్మముల్
 చుక్కకు నొం డొకొం డవల * మున్నడి వెన్నడి గాక రెండునుం
 బున్నను గాడబూద జల * సంకములట్టివి వానిచోద్యముల్.

032

తే॥ అనాభవిశుంసః వలయుఁగా ♦ కదియు నిదియు
 బని కని బోనాదనార్జమ్ము ♦ లందకున్న
 వాడె ధన్యుం డవశ్యభా ♦ న్యత యలంఘ్య
 కాయును సెవ్యేన సచ్చిటఁ ♦ దవిలియుంట.

03L

సీ॥ కన్న వండ్రయికాని॥ కాఁచొందు రాజన్య, కొడుకంచుఁ బ్రజ లను॥ కొనెడువాఁడు
 బాగు దేవాసురు ॥ లై వ్వరమ్ము దలపెట్టి, వచ్చిన జముఁజేర ॥ బుచ్చువాఁడు
 శ్రీ సంతాపించు ॥ కృత్యంబు మొనసిరాఁ, దాను మే ననులెక్క ॥ లేనివాఁడు
 ముము గానవే యన్న ॥ మాట విన్నంతనే, తనయాపదయ కాఁగఁ ॥ దరలువాఁడు
 పునయట్టులు గొఱగాని ॥ పిటికిపోల్కి, బద్ధునింబలె నజ్ఞాత ॥ భంగి నేలఁ
 బొడియున్నాడు కంటిగా॥ పొగివేంద్రుఁ, డింక నాగంటి యరయంగ॥ నేమిగలదు.

(౬) కావగజాలునాఘనుఁడు ♦ కట్టినయట్టిమెకంబు కాగ న
 ప్ట్టిననితావతంసమును ♦ నన్నెయిపాట్లనె పాలుగైకొనక
 నావగలేమిసేయుఁ దుది ♦ నన్ననువా రొకరున్నవారె య
 న్నా : విధిమేల్చి యీమదికి ♦ వచ్చునె కంటికిఁ గూర్చు వచ్చునే.

030

ఉ. పున్నెము లన్ని సేసి కని • పూజ్యుడు రాజ్యమొనర్చుభాగ్యమున్
గన్నులగాంతుమంచు నెఱ • కాంక్ష తలిర్పగ వేచియున్నయా
యన్నలమిన్న తల్లి యటు • లయ్యయుఁ బొక్కుచు నేలఁగూల నీ
యన్న వనాధివాసకృతి • నందుటకన్ననుఁ బాప మున్నదే.

038

మ॥ ప్రజలెల్లం బ్రజలట్లు వెంటపడఁగఁ ♦ బన్నాగము ల్వన్ని యా
విజనస్థానమునందు వీడి యిటకుఁ ♦ విచ్చేసినా డట్టిఁడౌ
స్వజనం బ్భీతకు నేమిగాఁగలదోఁ ♦ చర్చింప నీరాత్రితో
విజయం బెట్లగు నన్నచో నవల భా ♦ వింపంగఁ జోటుండునే.

తే॥ రాజు జీవింపఁ డన నల ♦ రాజ్యమాట
దెలుపఁగానేల మాతల్లి ♦ దీర్ఘహృదయ
యై నశించునొ కడగొట్టు ♦ వానిప్రాప్తి
నెంచి ధరియించునో యింత ♦ యెఱుకపడదు.

౧౮౧

తే॥ పోయినది పోయినది యెల్లభోగ్యపదవి, యడవిపాలగుఁజు మ్మయోధ్యాపురమ్ము
రమ్యచత్వరసుస్థానరాజధాని, కోసలేందుల కిచ్చె కదకూర్చునదియు. ౧౮౨.

ఆ॥ కన్నతండ్రి యట్లు ♦ గా సంస్కరింపఁగా, వచ్చువారె పొగడ ♦ వచ్చువారు
మాకుఁ గలుగ దట్టి ♦ మానితయగువృత్తి, విధి తలంచి యిట్టి ♦ విధికిఁ గూర్చు.

క॥ కల్యాణనిధి సుగుణసా, కల్యాత్మిక రాజధాని ♦ త్సౌజానికి స
త్కల్య సురభ్య యయోధ్యయ, హల్యావరదునకె దూర ♦ మననయ్యెఁ గడే.

తే॥ మంగళాశోద్యముఖ్యప్ర ♦ సంగకలిత, యిష్టపుష్టజనాక్షీర్ణ ♦ యిత్థచరిత
దేవతారాధ్య యద్దానిఁ చెలిసి యేలి, యెవ్వ రేక్షీర్తి నెవ్విధి ♦ నెనయఁగలరొ.

తే॥ కందుమేమో బ్రదికియుండఁ ♦ గా మహింద్రుఁ
గన్నతండ్రినిఁ గన్నుల ♦ కఱవదీఱ
నుందుమేమో వ్రతముఁ దీర్చి ♦ యూరివార
లెదురుకొన వచ్చి యప్పురి ♦ యెలమి మెచ్చి.

౧౮౬

క॥ సమ్మతుఁడు త్రిలోకికి శీ, లమ్ముగలఁడు మనుపజూచు ♦ లాతులనైనన్
గ్రమ్మటి యిమ్మెలున నితఁ, డిమ్మెనసి సుఖించుఁగాత ♦ మెల్లరు మెచ్చన్.

ఆ॥ అనుచు నొడువుచుండఁనారాత్రి యారాజ, సుతుల వ్యసనవృత్తిఁజూడనోప
నని తలంగె ననఁగఁనప్పటికప్పుడె, యాప్రభాత మెనసిఁయైక్య మొందె. ౧౮౮

ఆ॥ ఆనిపాదనాథు ♦ నాస్యమం దంబువు, లంబుజంబునందు ♦ నట్లు దొరఁగె
వమ్మతోడిపరిభ ♦ వమ్మ తమ్మఱుమంగ, నంగలాచ్చుచుండు ♦ టచ్చుపడఁగ.

క॥ గురుసౌహృదమున గుహుఁ డా, జ్వరా ర్తమగునాగ మట్లువ్యసనాతురుడై
సరభసముగ నిట్టూర్పులు, పరఁగించె న్వేగుఁబోక ♦ పవనుఁడు వీచెన్. ౧౯౦

—♦ సుహుఁడు శ్రీరామప్రభృతుల గంగ దాటింపఁ బ్రయత్నించుట ♦—

ఉ॥ రాముఁడు మేలుకొంచి యిట ♦ రమ్మని తమ్మునిఁ బిల్చి కంటివే
యామిని దేవి తానరిగె ♦ నర్కుఁడురార దటి యయ్యెఁ గోయిలల్
గోమున బహ్నిణంబులునుఁ ♦ గూయుచునున్నవి గంగదాటిపో
నామనకన్న నన్ననుడి ♦ నాతని కాలఁడు దెల్పివచ్చినన్.

౧౯౧

తే॥ పరిజనముగాంచి సపతియుఁ ♦ బారిబర్హ
యతయుఁ సుధృఢయు సుశ్రీక ♦ యను ననంగ
నైనచక్కనిచాకఁ దెం ♦ డనినఁ దెచ్చి
వారిడం గదిగెచ్చి య ♦ వ్యాఘ్రు వచ్చి.

౧౫౨

ఆ॥ కదిసి గాముచరణ ♦ కమలంబులకు మ్రొక్కి, నన్నగన్నెరిగి ♦ నావదెచ్చి
నాడఁ జూడవే స ♦ నాథ దయాదృష్టి, ననుచువాడ ననిన ♦ నాథుఁ డలరి.

క॥ అంకసదుడవే నిన్నా, తంకమ్ములు మొనయ నల్లల ♦ ధనివై తి వనక
గింకరుడను నీకలపను, లింకఁ దెలుపు మెఱిఁ సేయ ♦ నే కాదుననక. ౧౫౩

క॥ ఈయెడ మే మీతరిపై, నీయనువున నిలువఁ బార ♦ మెనయించుటయే
చేయఁదగుపని యనిన వాఁ, ధోయధిచా ; నీయనుజ్ఞ ♦ కొక యంకిలియే.

ఆ॥ తాతి నాతిఁడెము ♦ రీతిఁ దనర్చునీ, పాదపాకజములఁ ♦ బరగురజము
బ్రాతి యగుచె కొయ్యఁ ♦ బక్షతి నొనర్చుట, ననకటంచు విఠ ♦ దలఁకువాడ.

క॥ నీపాదంబులు గడిగెద, మూపున ధరియించి తరిణి ♦ మొనయించెద ని
న్నాపగ చాఱించెద న, న్నాపయిఁ జేర్పవె భవాబ్ధి ♦ యవ్వలిదరికిక. ౧౫౪

సీ॥ తనపుట్టు దెసఁ గూర్చిఁ దవిలి యజ్ఞేశుండు, పాయసం బొసఁగఁ జూపట్టుటయును
గాకపక్షధరుండ ♦ వే కొకికునియిజ్య, కసురులఁ బోకార్ప ♦ నరుగుటయును
మునిపత్ని శాపార్త ♦ ముంగాలిధూలిచే, వినిహతపాపఁ గా ♦ వించుటయును
ముక్కఁటిచేత మున్మోగకొన్నయావిల్లు, వాలి యెక్కిడి త్రెంచివైచుటయును
విన్నవాడ మేలు ♦ కొన్నాడ నన్నాడ, నెన్ననైనచెలిమి ♦ గొన్నవాడఁ
గన్నవాడ నన్ను ♦ మన్నింపుమని వేడు, చున్నవాడ నలునఁ ♦ గన్నవాడ.

క॥ అని సల్లాపములాడుచు, మునివందితుఁడెంతఁజేరి ♦ మురియుచుఁ దను ధ
న్యునిగా నెంచుచు మించుధృ, తిని వాడవ్వేళఁ దెప్ప ♦ దేలెడుభక్తిక.

ఆ॥ పాదయుగళిఁ గడిగిఁపై జల్లుకొని మ్రొక్కి, పూజ లొనరఁజేసిపుణ్యమూర్తి
జనకజాత ననుజు ♦ సత్కారములఁదేర్చి, వాడు సుకృతి యయ్యె ♦ వామనయన.

క॥ రామునిఁ దనమూపున గా, రామొప్పఁగఁ జేర్చికొంచు ♦ రాణ వొనర నీ
తామహిళను లక్షణుఁ గని, యీమేలొతటిఁ దరిక ర ♦ హించుమెలఁకువక.

క॥ ఆరోహింపుఁ డనఁగ నవు, డారాముని యాన శరశ ♦ రాసనముఖ్య
శ్రీరమణీయకలాపము, లారోహణసదృశుఁ డనుజుఁ ♦ డనువెనయించెక. ౧౫౫

—♦ సుమంత్రుడు శ్రీరాముం బ్రాశ్చించుట ♦—

తే॥ తోడుతో జోడుతో నోడఁకోడ కరుగు, జాడఁగని నన్నువిడనాడఁ ♦ జూడనగు నె
నేడవచ్చితి నేనేను ♦ నిన్నుఁగొలుచు, వాడఁ గానే యనుచుసూతఁవరుడు దటిసి.

క॥ నాచేయుకర్జమే మిఁక, నీచేత ని్విడిచిచనఁగ ♦ నేఁ జాలుదునే
యేచోటున డాఁగఁగ నగు, నేచినత్వద్విరహావహ్ని ♦ యెరియింపంగన్. ౧౬౮

—♦ శ్రీరాముడు నూతుని బుజ్జగించి పీడ్చొనుట ♦—

చ॥ అనవిని రాముఁ డాతనిఁ గ ♦ రాత్మవిమర్శసుఖాత్ముఁ జేయుచున్
మనమునఁ జింతమానుము వి ♦ మానన లెన్నకు మేనువచ్చున
య్యనువుదలంచి యయ్యకడ ♦ నాతనిసేమము లారయంగనై
తనుకకయుండు మేగుమచె ♦ తావకయోగ్యత కానవాలగున్. ౧౬౯

క॥ అగునంతవఱకు వచ్చితి, వగదంకారుడ వనంగ ♦ నై యార్దిదొలం
పఁగ నేమడవులఁ జొరఁగా, దగ దిటపై నీదురాక ♦ దాక్షిణ్యమయా. ౧౭౦

క॥ అరదముగొనిచను మయ్యది, యిరవునకుం జేర్పఁదగిన ♦ దే యింకిట మే
లరయుమనుచుఁ దటిమెడుదా, శరధితలపు దలఁచి నాడు ♦ తద్దయుఁ బలికెన్.

ఉ॥ యోజనసేసిచూడ ఫల ♦ మున్న దె విద్దెల బుద్ధులన్ గుణ
భ్రాజితవృత్తి మార్దవము ♦ బాగున నార్జవమందు నెంచునుం
దేజముసూపకున్న నినుఁ ♦ జెచ్చె సభార్యు సహానుజన్ము ని
ట్టిజడతాప్తి కిన్ని యన ♦ నేమనఁగావలె నొడ్లసంగతుల్. ౧౭౧

తే॥ నిఖిలతంత్రస్వతంత్రుఁ డ ♦ న్నేత ధాత, నీవునట్టులె యన్నియు ♦ నేర్తుకానఁ
గాననుండి జయింతు లోకముల నెల్ల, వంచితులమైతి మేమె మీఁవలన రామ.

క॥ పాపమొనర్చితి మమ్మొయిఁ, బాపాత్మిక కైకపాలఁ ♦ బడితిమి తానై
త్రోపాడుఁగాక యింకిటఁ, బ్రాపుగలదె యిట్టిదుఃఖ ♦ భాగుల కధిపా. ౧౭౨

క॥ అని యాత్మసముని రాముని, వనగతు వనటమెయి నాడి ♦ వాఁ డేగతియున్
దనమదిఁ దోపమి విలపిం, చెను హామని పెద్దతడవు ♦ శ్రితభరణచణా. ౧౭౩

ఆ॥ అట్టులైనవాని ♦ నాశ్వాసితు నొనర్చి, కనులు గడిగికొని ము ♦ ఖంబుసూపు
మింకననుచుఁ బనిచిఁయెనయరాఁ బొదివియిట్లనియె రామవిభుఁడుననుచుఘణితి.

సీ॥ ఇత్వాకుకులమున ♦ కీనీకు సరివచ్చు, హితుడు లేడనుచు నా ♦ కెఱుకగలదు
దశరథేంద్రుడు శోకఁదశఁ గుంది నశియించె, ననుకీడు పడకుండఁనరయవలయు

నలుగా కొకొంట ని ♦ న్నరుగుమందునె ధర్మ, బద్ధుడై యావృద్ధు ♦ బడలినాడు
కామనంబున ♦ గతిసెడఁ బోయంచు, వాదల్లుకొనియె నీ ♦ వసుధయందుఁ
ననయభిష్టంబునకుఁ గాని ♦ ధరణి యేలు, కష్టమేటికివచ్చె భూ ♦ కాంతులకును
నిన్నియుఁ దలంచి యే నేతఁదిచ్చుఁ ద్రోవ, నెంచకున్నాడఁ జూయిదిఁయింతనిజము.

క॥ అతఁ డార్యుఁడు వృద్ధుఁడు ని, ర్జితేంద్రియుఁడు సూన్యతోక్తిఁ ♦ జెనసి గెలిచినా
డతిదాక్షిణ్యుఁడు గురుఁడ, మృతిమంతునితలఁపుసెఱుప ♦ మాకుందగునే. ౧౭౪

తే॥ కష్టవడియైన నీవు న ♦ న్నాంచి యాయ
దృష్టదుఃఖుని యిష్టంబు ♦ దెలిసి మెలఁగి
నడుపు మీకొన్నినాడు లి ♦ న్నయము దోఁపఁ
జక్కపడు నన్నియును మత్స్య ♦ సంగమునను. ౧౭౫

ఆ॥ కాన నమ్మహాత్ముఁ ♦ గదిసి నానుడి గాఁగ, బలుకు మేను నీత ♦ భ్రాతయునుఁ ద
లఁపము వీడు వీడుల గెంచియును వన, మందు మెలఁగుచుంటి ♦ మలతిననియు.

క॥ ఈరేడువత్సరంబుల, నీరేడుదినంబు లట్టు ♦ లెనయించి తుదిన్
జేరెదము నీపదద్వయ, మారూఢిం గాంచి మ్రొక్క ♦ నభినందింపన్. ౧౭౬

తే॥ ఈవు పర్యుత్సుకుఁడవు గా ♦ కెలయు మనుచు
దెలిపి మాతల్లిఁ గౌసల్య ♦ దేవిఁ గొలిచి
యాదరింపుము మాతల ♦ కందఱకును
మఱియుఁ గైకేయికిం దెల్పు ♦ మావినతులు. ౧౭౭

క॥ భరతుని రావించి సుగుణ, నిరతు నిపుడె రాజ్యపదవి ♦ నిలుపుమని కృపా
భరితుఁడగుతేనిఁ దేర్పుము, విరతముగాఁబోల దిట్టి ♦ విధికృతి నదియున్. ౧౭౮

తే॥ అతనితోఁ దెల్పు మాతల్లులందఱను సుమిత్రఁ గౌసల్యఁ గనఁగాంచిఁమేలెఱింగి
యాదరింపుము నీతల్లి ♦ నట్టె కాని,యంతకునునెక్కుడుగఁ గానియని నయమున.

ఆ॥ తండ్రిమేలు దలఁచి ♦ తనభావ్య మూహించి,నన్నుగూర్చి యైన♦ నడుపు మనుము
కలుగు సుభయలోకఁగతి సౌఖ్యములు నిట్టి,యాపయికము వలనఁనని తెలుపుము.

క॥ అని బోధించి యరుగుమన, ననితరళోకాభితప్తు ♦ డై వాఁ డతనిం
గనలేకగాంచి పలికెను, వినమ్రభావంబు పొదల ♦ విశ్వగుణజ్ఞా. ౧౭౯

—♦ సుమంత్రుఁడు రామునితోఁ దనకొలుపు గొనుమని మఱిమఱివేడుట ♦—

సీ॥ ఉపచారములుపల్కు ♦ చుంటినాకుము గొను, మతిభక్తివివళు న ♦ న్నాదరమున
నీవులే కీతేరు ♦ నిలుచునో నడుచునో, మున్నాడి యాయున్న ♦ నన్న గనుము

- పుత్రశోకార్తనాః ♦ బానుపడునట్టి య, పురిఁ జొరంబాటనా ♦ తెరు వరయుము
జనని మాతులువీటికనిచివచ్చితి బుత్రు, నందునో కందునోయది దెలుపుము
నేనెఱుంగ నిట్టి ♦ నీతిబాహిరవృత్తు, లెన్నఁడును బ్రియంబు ♦ లే వచించి
తక్కఁ దక్కుగలుగు ♦ దశలెల్లఁ దలఁచి నేఁ, డందుఁబోవమొనయన్తైతి ననఘ.
- ఆ॥ దూరగతుఁడ వగుట ♦ దోఁపక మనమున. నున్ననిన్నుగనుచు ♦ నన్న మనక
యున్నపురజనంబు ♦ నోదార్తుఁ గాకేమి, యడవి విడిచినాడ ♦ నయ్య ననుచు.
- క॥ కాపున నయోధ్యఁ గానం, బోవంబో నీవు నిల్చు ♦ పొలమున మెలఁగం
గా వలతు నట్లుగాదన, నావలఁ దుదిముట్టఁగాంచు ♦ నంతర మెంతున్. ౧౮౫
- క॥ నీకనులసన్న మెలఁగగ, నీ కగునవిగూర్చ విఘ్న ♦ నిరతి దొలంపన్
స్వీకృతవృత్తిఁ జరించెదఁ, జేకొనవే నాదుకొలుపు ♦ శ్రితసంతరణా. ౧౮౬
- ఆ॥ అప్పు డప్పురంబునం దొనరించితి, సూతకృత్య మిపుడు ♦ జొచ్చి యడవి
యందుఁ గూర్చు నేర్చి!యావల నినుఁగొని, యరుసమెసఁగ వీటి ♦ కరుగఁ దలఁతు.
- క॥ క్షణదేశ్వరముఖ నీదరి, క్షణములుగాఁ గడతు నిట్టి ♦ సంవత్సరముల్
గణనకువచ్చునె తనవీ, క్షణ మెనసి సుఖించుచున్న ♦ జనమున కెపుడున్.
- క॥ భృత్యుఁడు భక్తుఁడు వీఁడీ, కృత్యమునకుఁ దగు నటంచుఁ ♦ గీర్తించి కృతిన్
మత్యుపహితఁ జేయుము మ, స్మత్యవగత మిదియ నన్ను ♦ మనుపు మధీశా.
- క॥ అని వేఁడుకొనెడువానిం, గని సేవకజనహితార్థ ♦ కాముఁడు నిష్కా
మనుఁడు మనుకులతిలకుఁ డి, ట్లనెఁ దద్దయుఁ బుజ్జగించు ♦ నను వేర్పడఁగన్.

—♦ రాముఁడు సుమంత్రు నయోధ్యకుఁ బసుచుట ♦—

- తే॥ నీదుభక్తి యెఱుంగుదు ♦ నిన్నె యిప్పు, డనుపవలసినదయ్యె నీ ♦ వరుగకున్న
నధిపుసత్యమ్ము నిలువ దా!యమ్ము నమ్మ, దయ్యకు సుఖమ్ము నేకూర ♦ దందువలన.
- క॥ మిథ్యావాది యటంచు న, తథ్యమ్ములె పలుకుచుండు ♦ దాన నతనికిన్
బధ్యము పనుపడదు యథా, తథ్యం బొడఁగూర్చి మేలి ♦ దారి నడుపుమీ.
- తే॥ భరతురాజ్యంబు స్థితియుఁ జొ ♦ పృథదు దాన
నాపెకు ముదంబులేదు నీ ♦ వరిగి తీర్పు
మిన్నియు నెఱింగి నాదగు ♦ హితము గూర్పు
మలఁతిసేసితి ననఁబోకు ♦ మన్న యిపుడు. ౧౮౩

- క॥ అని తగవచించి యెట్టేనొ, యనుమతు నతనిం బొనర్చి ♦ యనుపదమె గుహుం
గని సజనంబగువనమున, నునికి పాసఁగ దొకట నొంటి ♦ నుండఁగ వలయున్.

ఆ॥ రిషసులైనఁ బులయఁ దగినయ్యాఁ మమున, నుచితమెఱిగి నింకఁ నుండఁబోదు
మరియెమున్ నేడఁ నన్యగోభతమవర, స్త్రీరములు ఘటించుఁ జేర్చిజడలు. ౧౯౫

—♦ రాముడు అశ్రుణుడును జవజువాఁడుట. ♦—

క॥ అన నతఁ డవిగొనితెచ్చిన, జననాథుండలై దనకు ♦ సామిత్రకి నే
ర్పున జడలు చాల్చిపోల్చిరి, ననుఁ బోల్పఁగ నగుచు వాసునగరాజసుతా. ౧౯౬

ఆ॥ వల్కలములుగట్టి ♦ వరజటామండల, ధారులగుచు నిష్ఠ ♦ వాసుపూని
వజలి రపుడు మేలి ♦ వైభానసము మార్గ, మనుసరించుతపసు ♦ లట్టు లబల. ౧౯౭

క॥ ఆదట గుహుఁగని యిటులనె, నాదయమానుండు ♦ నగరి కరుగు మెఱిగిసం
పాదింపు మృషమత్తుడ, నైదాత్యము నెఱయఁ గీర్తి ♦ ననితరవృత్తి. ౧౯౮

క॥ బలకోశదుర్గజనపద, ముల రక్షణమునఁ బ్రసక్తి ♦ మొనయుము దానన్
నెలకొను తేనికిఁ బున్నెము, నెలపు ప్రజాపాలనంబు ♦ నేర్చి మెలఁగినన్. ౧౯౯

తే॥ నన్ను భావింపు మెద నీకు ♦ ననుచువాడ
గొలఁదికాలముననె వత్తుఁ ♦ గోర్కు లలర
ననుచు నామత్రణ మొనర్చి ♦ యతఁడు ననిచెఁ
దరిదఱియఁ దమ్ముఁ డతివయుఁ ♦ దరిలిరాఁగ. ౨౦౦

—♦ సీతారామలక్ష్మణులు నౌకాగోహణం బొనర్చుట ♦—

ఉ॥ వేగవతీలలామ నతి ♦ వేగమున స్థరియింపనెంచి హృ
ద్భాగమునేర్చి సన్నతులుఁ ♦ బన్ని సహూదరుఁ గాంచి వత్స ముం
దీగణసీయ దీనిపయి ♦ నెక్కఁగఁ జూడుము తోడ నీవుగా
రాఁగలవాడ నేను నచి ♦ రంబన నాతఁడు నట్లొనర్పఁగన్. ౨౦౧

ఆ॥ ఆనిషాదవిభుని ♦ హస్తంబు చేఁబూని, యరిగివత్తు ననిన ♦ నధిప మేలు
గాదె నాదురాక ♦ కలఁకమై నిచ్చోట, నింక నుండఁజాల ♦ నెట్లు ననిన. ౨౦౨

ఆ॥ ఆసుమంత్రునట్టు ♦ లాతనిఁ దేర్చి నా, తావెటింగి వచ్చి ♦ పోవుచుండు
వాడ వేను వత్తు ♦ వ్రతము సాఫల్యంబు, నొందఁ గాంచి యనుచు ♦ నూటడించి.

క॥ తరణివయి రాముఁ డమరినఁ, దరణిప్రభ లొదవె నమర ♦ తతి వినుతింఁచెన్
దరివాహులకు గుహుఁడు హె, చ్చరికం బొనరింపఁ గదలెఁ దద్దయు నదియున్.

శా॥ బ్రహ్మక్షత్రజప్రధానవిధితా ♦ త్వర్యంబు చెన్నార నా
బ్రహ్మణ్యుండు జపించె మంత్రములు సం ♦ భావించి రయ్యాపగన్

బ్రహ్మణీనుత సీత యమ్మగధజా ♦ పత్యమ్ము దాను న్నిజా
జిహ్వాత్వం జెసంగ న్నతు ల్నుతులు సు ♦ శ్రీయుక్తి గావించుచున్. ౨౦౫

మ॥ నడువంజొచ్చెను నావ నావికజనా ♦ నందానుసంధాన మె
క్కుడుగా రామకథాసుధాక్షరసుదృ ♦ క్షుత్వర్హవస్తుస్థితీ
నడివాళం జొర బాటునయ్యెడ కెడ ♦ న్నారీవతంసంబు చొ
ప్పడుభక్తి నిమిథిలేంద్రకన్యక ధునిన్ ♦ బ్రాహ్మిచే భవ్యార్చనీ. ౨౦౬

—♦ సీత గంగం బ్రాహ్మిచుట ♦—

చ॥ దశరథపుత్రుఁ డమ్మరొ యి ♦ తండు తదాజ్ఞఁ బ్రతిజ్ఞమై వనిన్
వశిజనవృత్తి నాల్గుపది ♦ వత్సరము ల్చరియింప వచ్చె న
వృశమునఁ దమ్ముఁ డేనుఁ గొలు ♦ వం జనుడెంచితి మిట్టిమాదశన్
విశెదముగా నెఱింగి యతి ♦ వేలశుభోన్నతి గూర్చు మేర్పడన్. ౨౦౭

తే॥ ఏము పునరాగతులముగానితఁడు గాజ్య, మేలఁ గనునంత సర్వసమ్మదనగుచు
వేలకొలఁదిగఁ గూర్తునీ ♦ మేలుదలఁచి, పూలపూజలుయజనము ♦ ల్పున్నెములును.

తే॥ గోశతసహస్రచయములు ♦ పేళలాన్న, పేయవస్త్రసమ్మద్యులుఁ ♦ బ్రీతిఁగూర్చు
దాన దానము ల్నీయందుఁ ♦ దవులుభక్తి, ద్విజవరేణ్యులఁబిలిపించి ♦ తృప్తి నెఱయ.

క॥ ఓతాపసవందిత నే, నేతన్మార్గమున మేల్చి ♦ నెనసి యరుగుచో
నీతీర్థాయతనంబుల, భూతములకు వేల్పులకునుఁ ♦ బూజ లొనర్తున్. ౨౧౦

చ॥ అరసి సురాసుధాఘటన ♦ హాస్రశతంబులు మాంసభావితా
న్నరుచిరభక్ష్యరాసులును ♦ నవ్యఘృతాక్తములై చెలంగ నీ
దఁ గొలుపు ల్లుటెంతు నియ ♦ తస్థితి పాల్పడ నేటనేట న
మ్మరొ! త్వదుపాత్తియశాకరుణ ♦ మాకు శుభోదయవృత్తి గూర్పఁగన్. ౨౧౧

తే॥ ఏనుఁ దమ్ముఁడుఁ దోడుగానితఁచరితుఁ, డితఁ డయోధ్యకుఁజేరి మే ♦ లెనయఁగ నెడు
చొప్పు చొప్పుడ నినుగొల్తు ♦ శోభనాంగి, మఱచుదానను గాను నీ ♦ మహిమలెపుడు.

ఆ॥ నీపు బ్రహ్మలోక ♦ నియతవై త్రిపథగ, కైతి లోకపావ ♦ నాత్మమూర్తి
వగుచు హరజటాంత ♦ గాసాద్యవై యబ్ధి, పత్ని నాఁగ జగతిఁ ♦ బరఁగి తిపుడు.

క॥ నీయనుభావం బెన్నఁగ, నీయలఁతుల కింతమాత్ర ♦ నే యగునే వి
ద్యాయోగవిదధినేతివి, మా యోగక్షేమ మరయు ♦ మా గిరిపుత్రీ. ౨౧౨

తే॥ అనుచుఁ బ్రాహ్మిచుచుండె న ♦ య్యవనికన్య, దక్షిణతటం జెనసె నావ ♦ తత్త్వణంబ
యాసుదక్షిణ తలఁచిన ♦ యవియు నెల్ల, దీర్తునని గంగ పొంగారు ♦ తెలివి దోఁప.

క॥ ఆలోనె రామశీతము, లాలావరులై నదాశు ♦ లటుపాడి కృతం
బాలలిఖనియింపంగ ను, శ్రీలాలితులై రి మాని ♦ చింత్యపదాబ్జా. ౨౧౬

సీ॥ రామన్న భావింపు, ♦ డేమన్న మోక్షంబు, రాదన్నలార యీ ♦ పా దరయుడు
రా మన్న సంపదల్ ♦ రామన్న సేవింప, బో మన్న యనుచు గా ♦ రాముసూపు
రామన్నఁ బూజింప ♦ రా మన్న నల్లూర్పు, రా మాన మేలరా ♦ పామరుండ
రామన్న దేవుండు ♦ రామన్న కన్నయ్య, రా మమ్ముగన్నయీ ♦ రామ లక్ష్మి
గా యనుచు రావడేర బి॥రాన యనుచు, రాపొనర్పంగఁ జెల్లదు♦రా యటంచు
ధీవరులు బోధకలనాసుధీవరు లయి, రామ హూదయలబ్ధిఁ బద్మాదయతాక్షి.

ఉ॥ ఆదట నావవీడి నది ♦ కంజలిసేసి పథిప్రసక్తులై
పోదలఁపూను నయ్యెడనె ♦ పుణ్యుడు రాముడు తమ్ముఁ జూచి ని
ర్వేదమువంకఁబోనిమది ♦ రేవును మాపును నెల్లవేళలన్
బ్రోదియకాఁగఁ బ్రోవనగుఁ ♦ బూజ్య విదేహజ వైరిమర్దనా. ౨౧౮

తే॥ అగ్రభాగమునను నీవు ♦ నవల నవని, జయునుదదనుపదం బేను ♦ నయి తనర్చి
నడువవలె నజనం బజ ♦ నంబుఁ గాఁగ, నెట్టులగుచోటునను వల ♦ దేమటంగ.

క॥ ఒండొకళ్ళుల రక్షణమున, నుండవలె న్మనము కడచి ♦ యొక్కండగునే
దుండగితన మొదవిన వా, దుండనగునకాని మంచి ♦ యోజన కలదే. ౨౨౦

చ॥ అనఘకు నేడుగాఁ దెలియ ♦ నయ్యెడుఁ గాననవాసకష్ట మే
జనమును క్షేత్రమున్ గనని ♦ జాడమెయిన్ విషమప్రపాతముల్
ఘనగిరిదుర్గము ల్గదియఁ ♦ గాఁ జొరఁగాఁ దినఁ ద్రావఁ గానమిన్
ననుచు నొకొందుచోటికిఁ జ ♦ నంజనునక్కడగండ్లు బొల్పడన్. ౨౨౧

క॥ అనుచున్నయన్నయన్నుడి, గొని సజ్యాశ్రమము సుమిత్ర ♦ కొడుకు ధనువు గై
కొని నడువఁ దోడ ధరణిజ, యనంతరము రాముడుగను ♦ నరిగిరి గిరిజా.

క॥ గంగాపరపారంగతు, నిం గాంచఁ దలంచి యెగయు ♦ నెఱిఁ గానమి దృ
ష్టింగీలించియుఁ జేడ్పడి, భంగపడె సుమంత్రుఁ డపుడు ♦ పర్వేందుముఖి. ౨౨౩

—♦ సీతారామలక్ష్మణులు గంగదాటి యడవిత్రోపం గొని చనుట ♦—

క॥ ఆలోలాంబకతోఁ గని, రాలోలతరంగ గంగ ♦ నటుదాటి యటన్
శ్రీలలితసస్యమాలా, వేలసమృద్ధులగువత్స ♦ విషయముల నుమా. ౨౨౪

తే॥ అవి గడవఁగాంచి యాకలియగ్గలంబు, గాగ మెకముల నాల్గింటిఁ♦గాంచి త్రుంచి
మేధ్యములు మాంసములు గొనిమేలెఱింగి, యొకవనస్పతిరాజమ్మనొలసి రపుడు.

ఉ॥ పశ్చిమసంధ్యవార్చి సుర ♦ పాలసమర్చితః డాతః డాత్మవై
పశ్చితి మీఱః దోరముగః ♦ బారణ స్వీయులుః దానుః దీర్చి యా
స్వశ్చరుతాననం బరఃగు ♦ సన్నియతిం దగి తోడివారివౌ
నిశ్చయము ల్గనం దలఁచి ♦ నిర్మలభావముతోడ నిట్లనున్.

౨౨౬

—♦ రాముఁడు సీతలక్ష्మణులతో నరణ్యావాసకష్టముల మగ్గడించుట ♦—

క॥ ఒకరాత్రి గడవనయ్యెడు, నకలంకు సుమంతుప్రేడ ♦ నైతిమని మదిన్
గకవికపడకు మతంది, త్వకలితవృత్తిన మెలంగ ♦ వలయుఁ గుమారా. ౨౨౭

క॥ ఊర్జితలమయ్యు నేడిటు, స్వార్జితతృణశయనశయుల ♦ మైతిమి దొసఁగే
యార్జవమునఁ గననయ్యెఁ బ్ర, మార్జన మొనరింపనెంచు ♦ మలయిక వలనో.

ఆ॥ అన్న లక్షణా ; మ ♦ హాసమృద్ధుఁడు వృద్ధ, రాజు నేలఁబొరలుఁ ♦ దేజ మెడలి
తుష్టయగుచు నుండు ♦ దుష్టకామన కేక, యాత్మజాత సిద్ధు ♦ లమరె ననుచు.

వ॥ ఇంతటిజంత భరతునిరావించి మించినరాజ్యోన్మాదంబు కారణంబుగా ముదుక
తేనిం బరిమార్పనేర్పటపకుండునే మునుమున్న కామవశంవదుండై యన్నాతి
పన్నినవలలంజిక్కియున్న యన్నాధుం డనాధుండును గతవయస్కుండును మద్వి
రహితుండునై నేడేమిచేయంగలవాఁడు, ఇట్టిదగుగట్టివ్యసనంబును మహారాజ
మతివిభ్రమంబును భావించి ధర్మార్థంబులకన్నను గామంబు యతిశయితంబైన
యది యని నిర్ణయించెదఁ గాకున్న నవిద్వాంసుండేనియుం గన్నతండ్రియగు
నాతండు ఛందానువర్తయగుపుత్రుని నపత్రప మాని ప్రమదయగునది వలచిన
యిష్టకృత్యంబువలని పరిపూరణంబునకై పరిత్యజింపనేర్చునే తాతపాదుండు
వయోఽతీతుండగుటయు నే నరణ్యాశ్రయిండనగుటయు సభార్యుండై సుఖం
బుండి కేకయసుతాసుతుండగు భరతుండు భరతపదం బన్వర్థంబుగా ముదితంబు
లుదితంబులునగు కోసలదేశంబుల ననేకంబుల నేకముఖంబుగా నేలంగాంచి
యధిరాజ సింహాసనపదం బధిష్ఠింపంగలండు, కామమెక్కుడుగాఁగొని యర్థ
ధర్మంబులంబెద్దసేయక వర్తించునాతం డీచక్రవర్తినన్న నాసన్నుండగు నను
కొనుము ఇంతకు దశరథాంతంబునకు మద్వనాంతప్రాప్తికి భరతురాజ్యంబునకు
నిక్కైకేయి యక్కొలంబునం బొడమినయది కాఁబోలు, సౌభాగ్యమదమోహి
తయై యయ్యది యాహితం బెన్నక మత్కృతంబునం గౌసల్యాసుమిత్రుల నెట్టి
యొరపిడిపెట్టంగలదో కద యుద్రకగ్మోచితయగునక్కైక ద్వేష్యంబెంచి యవ్వ
రల కన్యాయ్యం బాచరింపకపోవదు సుమీ. అది యల్లెలకావలె సభార్యుండనై
యేనిక్కాననంబున వసియించెద నిక్కాలకర్మంబులనెంచి తటిగడవకయమున్న
యన్నగరికివరిగి యయ్యనాథల కుయ్యాలించి యిష్టపడదేని భరతునిపోషణంబు

ననునిచియుఁ గన్పట్టనితోఁచెనేని స్వతంత్రియు క్తిమనిచియు నుద్ధరింపంజూడుము
వాడుజన్మంబున నేనారులబిడ్డలతోడ నెడఁబాపిరో యయ్యనిష్ఠం బియ్యెడం
గట్టికునువనయ్యె, కష్టలబ్ధుండనై చిరపుష్టుండనగునేను ఫలకాలంబున నాయ
మను ద్విత్వదోచివచ్చితి నింక నిమ్మెయివాఁ డేయిమ్ముననేనియు నేయమ్ముకును
పనియింపకుండుంగావుత లక్షణా ; నాకన్నతల్లిచే బెనుపఁబడినయల్లశారికయే
నాకన్న నెక్కుడగు ప్రేముడిముడిగలయది యని యెన్నుచున్నవాఁడ వింటివకాచే
యది, యోగుకమా ; మనకత్యంతారియగు బావురుకానికాలు కలుపు నుని
సనుయ మరసి పలికి యాయమకుఁ బ్రీతి నొదవించినది, యంతమాత్రంబేనియు
భాగ్యహీనయై శోకించుచున్న యమ్మాతకుఁ బుత్రుండనై యే నొనరించి నది
యేమియున్నది అత్యల్పభాగ్యయగుమజ్జనని కౌసల్యననువీడి పరమదుఃఖార్తయై
శోకసాగరంబునంబడి మునుంగుచున్నయది దశరథుంబోలి ధర్మపాశంబునం
దవులుకొని యుంటింగాని యేనొక్కండ నిర్ధరావలయంబు నయోధ్యతోడం
గూడఁ జూట్టికరింపం జాలనే, యధర్మపరలోకభయభీతుండనగుట జాలిదలంచి
చాలించి వచ్చితి నట్లుంగాకయున్న నిజాభిషేకంబు నివారింప నీరేడులోకంబుల
నేని నొండాకొం దుండునే, యిట్టిదియంతయు నీయంతరంగంబున సంతరించి
తోచినవిధం బాలోచించుమని సకరుణంబుగాఁబలికి యవ్విజనంబగువనంబునం
బుడమిపై నొడలువై చియున్నయన్న తెఱం గరసి యన్నయవేదియగు లక్షణుం
డేలొకోయీజ్వలనుండు జ్వాలాశూన్యుండయ్యె నీసాగరంబువేగడంబరం బేమి
కతంబున నుపసంహృతంబయ్యెనో యనుచుం దలపోసికొనుచు నిట్లనియె. ౨౩౦

—♦ లక్షణుండు రామునిఁ బ్రశాంతు నొనరించుట ♦—

క॥ నధ్యునిఁగ నెంచితేని న, యోధ్యుం డొకఁడున్నె నీ క ♦ యోధ్యాపురనా
ధా? ధ్యానింపుము నీదగు, నధ్యాత్మప్రతిభ యలఁతి ♦ యగునే యెందుకా.

క॥ నాబోంట్లతెలివి గనుటకుఁ, గాఁబోలు న్నీవు నిన్నుఁ ♦ గలకపడుజనుం
గాఁ బోల్చుకొనుచుఁ బలుకుట నీబోధమయాత్మవృత్తి ♦ నెఱిగంటిఁ గడే.

ఆ॥ చంద్రుఁబాసినట్టి ♦ శర్వరి చాడ్చున, నేడు నిన్నువీడి ♦ నీనగరియు :
నిష్ప్రభత్వ మెనసి ♦ నెఱిమాలి మాలెత, యట్టులున్న దనుచు ♦ నరసి కనుము

క॥ నీ వాయాభావన మది, భావింపుచుఁ బరితపించు ♦ పద్ధతి యిపుడో
దేవా తతభావాయి, ద్వేషియు నేనునుఁ గలంగు ♦ తెఱఁగున కయ్యెకా. ౨౩౧

తే॥ ఏము నినుఁబాసి యొకక్షణ ♦ మేని బ్రదుక
జాలము జలోద్ధృతములై న ♦ ఝషములట్టు

తెంచఁ గనఁ దల్లినండ్లుల ♦ నేనిఁ దమ్ము
నేని స్వర్గమునేని నే ♦ నీవు వెలిగ.

౨౩౫

క॥ నెనరుచుము నా సేవం, గొను మను ననుజుని స్మితాప్తిఁ ♦ గులకితయగుదృ
ష్టినిఁ గనె రఘుకులతలకుం, డనంతరము నిద్రసేసి ♦ రందఱుఁ దరుణి. ౨౩౬

క॥ గిరిసానుగతమహాకే, సరు లటుమేల్కని వటప్ర ♦ సక్తి నెడలి య
య్యరుణుం డుదయించునెడఁ, దరలిరి భాస్వరులు వారు ♦ తాపసవంద్యా. ౨౩౭

—♦ రామప్రభృతులు ప్రయాగకుఁ జేరుట ♦—

ఆ॥ గంగయమునతోఁ బ్ర ♦ సంగం బెనసె నెందు, నెది తపస్విజనుల ♦ కేడుగడయొ
బ్రహ్మయజనయోగ ♦ భాసితం బాప్రయా, గస్థలంబు సేరఁ ♦ గాఁ దలంచి.

తే॥ తఱిమినడుచుచు సన్మహాతరువనముల, భూమిభాగంబుల నదృష్టపూర్వముల మ
నోరమమనోరథోదయఁసారవిషయ,ముల నరసికాంచుచును వారుఁమొనసిరబల.

ఉ॥ తమ్మునిఁగాంచి రాముఁడు ము ♦ దమ్మున నిట్లనిపల్కె నప్పు డీ
యిమ్మొనయంగఁగంటి మవె ♦ యితరసద్వయమేలనధ్వనుల్
సొమ్ములువెట్టినట్టు లవె ♦ చూడ్కులకబ్బెడు మేల్తరంగపుం
బొమ్మలయెమ్మొ లిన్నదుల ♦ పోఁడుము లెన్న విధాత శక్తుఁడే. ౨౪౦

క॥ సారస్వతప్రవాహము, సారతరం బాంతరప్ర ♦ సక్తి నెగడు నీ
తీరమెనయువారికి మది, నారయఁ గొనరానిభాగ్య ♦ మని యొక్కఁ డున్నే. ౨౪౧

క॥ మునిమండలమండనుపద, మున మొనసినదారి దారి ♦ మొనకొనె నదిగో
యనలుని భగవంతునిఁ దా, ననుమితికిం గూర్చుఘామ ♦ మగపడెడు బలే.

ఆ॥ వనమునందు దారు ♦ వర్ధనం బందందు, గాంచి యెదుర మేలి ♦ కళఁ దలిర్చు
నుపవనంబు నెంచిఁయూహించితని భర, ద్వాజమునిపదంబు ♦ వల నటంచు.

—♦ భరద్వాజాశ్రమగమనము ♦—

క॥ అనితెలుపుచు వారలతో, ననుగతుఁడై యరిగె భానుఁ ♦ డస్తాద్రికిఁ బో
ననువగునయ్యెడ సంయమ, ధనముఖ్యునియాశ్రమంబు ♦ దఱియఁగ సుగుణా.

ఆ॥ చేరి యొక్కశిష్యుఁ ♦ జీరి తమ్మెఱిగించి, యెఱుక సేయుమన ము ♦ నీంద్రునకు న
తండుమొక్కి తన్విఁతమ్ముండుఁ దోడరా, నరుగుదెంచె రాముఁ ♦ డయ్య; యనిన.

క॥ పూజాద్రవ్యములంగొని, పూజితుఁ బూజింప నత్త ♦ పోధనముఖ్యుం
డోజమెయి నెమరుపడియెను, తేజము తేజమ్ము మొనయుఁ తెఱఁ గగపడఁగన్.

ఆ॥ అమ్మహనుభావు ♦ నల్లతఁగని మ్రొక్కి, తనదురాక విభుడు ♦ తఱిన యెఱుక
సేయ నమ్మి పూజఁసేసి వారలఁగొని, చనుచు నిట్టులనియె ♦ వనజనేత్రీ. ౪౭౨

—♦ కరద్యాజముని రాముని బహుకరించుట ♦—

ఉ॥ లోకముపాడివాడవె య ♦ లోకసమానవిలోకనా ; నినున్
లోకముకంటకంబుల వి ♦ లూనముసేతకుఁ దోచినట్టిము
ల్లోకముకర్త గాంచనగు ♦ లోపలిచూ పమరెం ద్వదీయము
ల్లోకముదావహంబగు న ♦ లోపతపఃప్రణిధాన మేర్పడన్. ౨౪౮

ఆ॥ బ్రహ్మచేత మున్నుఁ ♦ బ్రాధింపఁబడి యేయ, క్షణకృతికి నవత ♦ రించినావొ
యియరణ్యవాస ♦ మేరీతిమేయిఁ బన్ని, నావొ యరసిగాంచి ♦ నాను దేవ.

క॥ చెప్పవలె నింకనేమని. యిప్పగిదిఁ గృతార్థభావ ♦ మెనయంగని మే
ల్చొప్పడదె ప్రకృతికవ్వలి, యప్పురుషాఖ్యంబు తత్త్వ ♦ మరయుట గలుగన్.

తే॥ నాతపములెల్ల ఫలియించెనన్నఁగన్న, యన్న; నాతోడనిలువు మా♦యర్థమునకు
నుభయసరిదంతరాంచిత♦ము త్తమోత్తమంబయినయీస్థలంబున♦యంబుఁ బెనుప.

క॥ సీతాసమేతుడవుగా, సీతావున నీవు తమ్ముఁ ♦ డీతఁడు గొలువన్
జేతోముదమున నిలునఁగ, నేతన్మాత్రమున గెలువ ♦ నే ముప్పులముల్. ౨౪౯

మ॥ అనినన్ రాముఁడు వల్కె నోమునివరే ♦ ణ్యా ; యల్లెయశాఁగాక యే
ననయం బిచ్చటనుంటినం చరయు మా ♦ యర్థంబునన్ దీనిపొం
తనివేశంబుల నూళ్లఁ బల్లెల జను ♦ ల్పన్నాంచఁగా నెంచి వ
చ్చినఁ గాదంచనఁ బోల దానెఱిని వి ♦ డ్డేపంబ చేకూరెడిన్. ౨౫౩

తే॥ కాన నేకాంతముననుండఁ ♦ గాఁ దలంతుఁ
గాననేష్టం బవధి యెల్లఁ ♦ గడచువఱకు
నట్టిచోటొక్కఁ డరసి నె ♦ య్యమునఁ దెలుపు
మెందు వై దేహిమది ముద ♦ మెనయఁగలదొ. ౨౫౪

క॥ అనినఁ దదీయశుభోక్తి, స్మనమునఁ దలపోసి పలికె ♦ మాన్యుం డట్లు
నను నిటపైఁ బదికోసులు, జన జననంద్యం బొకండు ♦ శైలం బుండున్. ౨౫౫

తే॥ గంధమాదనమట్లు ప్ర ♦ ఖ్యాతమయ్యె, జిత్రకూటంబనఁగ నది ♦ సిరులఁ దనరి
వేవురు మహర్షివరులు నే ♦ వించిసిద్ధు, లైరి మేనులతో స్వర్గ ♦ మందఁగాంచి.

ఆ॥ కాంచునంతలోనొకల్యాణధామంబు, లెపుడుఁ బావబుద్ధులెనయఁబోడు
నరుఁడు యచ్చిరోజ్జ ♦ నాలికాపాలిక, ల్గనిసుఖంపఁగలుగు ♦ కాల మగునొ.

క॥ సురగరుడోరగకిన్నర, వరగంధర్వులు చరించు ♦ వారయ్యెడఁ గుం
జరరాజములుమయూరము,లురురుముఖ్యములుమృగములొలయుచునుండున్.

క॥ పుణ్యప్రసవణంబు ల, గణ్యంబులు మధురవృథుల ♦ కందఫలాదుల్
పణ్యాచితములొనర్చున, రణ్యంబులు దానిచోట్లు ♦ రమణీయంబుల్. ౨౫౯

ఉ॥ కోకిలపంచమశ్రుతు ల ♦ కుంతితచంద్రకిలాస్యకృత్యవ
త్కే-కలపాకసంపదలు ♦ కీచకసంభృతవాంశికత్వముల్
నీకును నీసతీమణికి ♦ నిచ్చులుఁ బొచ్చెములేనిమెచ్చులం
గైకొనికూర్చుచుండు మదిఁ ♦ గాననవాసవిశేషసౌఖ్యమున్. ౨౬౦

ఆ॥ అందుఁ దీర్చుమయ్య; ♦ యాసాదితవ్రత, దీక్ష యనుచు వారిఁ ♦ దేర్చి పేర్చి
యర్చలొనరఁగూర్చె ♦ నర్చితుం డమ్ముని, వరుఁడు పురుషులేనియరుస మెసఁగ.

తే॥ సర్వకామసమృద్ధుల ♦ సన్మునీంద్రుఁ, డాప్రియాతిథివర్గంబు ♦ నట్లు పూజ
సేసి తనియించె సత్కథా ♦ శ్రీవిశేష, మధురభాషణములు గూర్చి ♦ మంజువాణి.

క॥ అదె పుణ్య యయ్యె యామిని, యదె ధన్యం బయ్యె మాని ♦ యాశ్రమపద మ
య్యదెపో ప్రయాగతీర్థము విదితంబై పరఁగె నదుల ♦ వేల్పులతోడన్. ౨౬౩

క॥ సీతాతృతీయుడై స, ప్రీతుండై రఘువరుండు ♦ పేర్చి నెఱపె నా
రాతిర్చి యధ్వశాంతిస, మేతయుఁగాఁ జనఁ బ్రభాతమెనయం గనియెన్. ౨౬౪

క॥ ఆలో నరహరి మునిశా, ర్దులుంగని మ్రొక్కి ముదము ♦ తోననె నిశ యీ
లీలఁదగె నిచట భగవ, ల్లీలాయిత సత్యశీల ♦ లేములు దలఁగన్. ౨౬౫

తే॥ అనఘ! సుఖముంటి మిచ్చోటనాన యొసఁగు, మింక నీనొడివినయెడ ♦ కేగుటకును
భావుకాశీప్రభావసంపత్తి యెపుడు, మాదొసంగులఁ దొలఁగించిమనుచుఁగాత.

క॥ ఆమాటకు స్మేరాననుఁడై ముని యగునయ్య యల్లె ♦ యనిచెద పొమ్మా
నీమేలె మాకుమేలిడఁగా మూల మటంచుఁ బొంగి ♦ కలయిక వెలయన్. ౨౬౬

తే॥ అపుడె స్వస్థయనముగూర్చి ♦ యాత్మజులను
దండ్రె యట్టులె ప్రేమించి ♦ తదనుగామి
యై తనర్చి యనుప వచ్చి ♦ యనియె మాని
దారి తెలుపంగ నుత్సుక ♦ త్వంబు నెఱయ. ౨౬౮

క॥ గంగాయమునలసంధి శు, భంగములార; వెనుపడెడు ♦ భంగింజని చూ
డంగలరు ప్రత్యగాస్యఁద, రంగిణిఁ బింగల శివాంగ ♦ రవిసుత నచటన్. ౨౬౯

మ॥ అతివేగాఁజిత దాని దాటననువౌ ♦ యత్నంబునంబేర్చి స
 స్మృతిమై మేలిష్టవంబమర్చికొని య ♦ మృన్యం బ్రశంసింపుచున్
 సుతరం జేసి యెలర్చి పైఁజనఁ గనన్ ♦ సుచ్చాయ మత్యుచ్ఛితం
 బతినిస్తారము సత్పలాశము వటం ♦ బచ్చోటఁ గన్పట్టెడిన్. ౨౨౦

తే॥ దాని సింధులు సేవింతు ♦ తవులుభక్తి, గొలుచువారి కభీష్టము ♦ ల్లూర్చుచుండు
 నది తదీయప్రసాదంబు ♦ నందఁగాంచి, సీత నెలవగు సకలార్థ ♦ సిద్ధులకును. ౨౨౧

క॥ అచ్చో మెలఁగిన మేలగు, బొచ్చెములే దచటువిడిచి ♦ పోఁ గ్రోశమునన్
 సచ్చరితము నీలాఖ్యం, బుచ్చైస్తర మగువనాంత ♦ మొకఁ డెదురుపడున్.

ఉ॥ యామునవంశము ల్బదరి ♦ కాగము లట్లు పలాశవృక్షముల్
 శ్రీమహితంబులౌ నచటఁ ♦ జెల్వగుమార్గము మార్దవంబునన్
 సేమముగూర్ప నగ్గిరికిఁ ♦ జేర్పఁగఁ జాలు దవాగ్నిముఖ్యముల్
 బాములుగీములందుఁ జొరఁ ♦ బాటవు క్షేత్రమహత్త్వసంపదన్. ౨౨౩

క॥ అనితెలిపి మాని మరలెను, జనితానందుడయి రామ ♦ చంద్రుఁడు తమ్ముం
 గని పున్నెమకాదే యి, మ్ముని యిమ్మొయిఁ బ్రీతి నెరయ ♦ మొనయు టలఁతియే.

ఆ॥ అనుచుఁ దెలిపికొనుచు • నాత్రోవఁగొని చని, యధిక వేగయుక్త ♦ నాన్రవంతి
 గాంచి చింతపడిరి ♦ కట్టియ లేవొపుల్, గూర్చి మేలిష్టవమొ ♦ నర్చి రపుడు.

తే॥ మేలగునుశీరము లెచ్చి ♦ మెత్తసెజ్జ
 సేసి శ్రీమూర్తి యద్దేవి ♦ సిగ్గుపడఁగ
 నెత్తిగూర్చుండఁబెట్టె న ♦ య్యెడ మహామ
 హుందు రామేంద్రుఁ డపుడు బిం ♦ బోష్టి వింటె. ౨౨౬

ఆ॥ ఆపెభూషణంబు ♦ లంబరంబులు మూట, గట్టి గట్టిసేసి ♦ పెట్టె నుడువ
 మందు నట్లె స్వీయ • మాయుధౌఘమునేర్చి, యమరి రచటవారు♦నవల నబల.

క॥ ఇరుప్రక్కలఁజెక్కలఁగొని, యిరువు రరసినడువ నర్థ ♦ మొనసె నది నదిన్
 దరియించుతఱిని ధరణిజ, తరణిజకున్ మ్రొక్కి యిట్లు♦తద్దయుఁ బలికెన్. ౨౨౮

ఆ॥ స్వస్తి దేవి మమ్ము♦దరిఁజేర్పు మోయమ్మ, నామగండు వ్రతము ♦ నడుపునెడల
 నొండుపొసఁగకుండ♦నోము మీమేము వ్ర, త్యాగతులము గాఁగ♦హర్ష మెసఁగ.

క॥ నిను గంగ నెట్టు లట్టులె, గొనకొనిపూజింతు ననుచుఁ ♦ గోర్కిదెలిపి మ్రొ
 క్కినయంతన తనయంతన, చనెనన దరిమొనసెఁ దరియు ♦ సద్గుణశీలా. ౨౨౦

- ఆ॥ దానివిడిచి వార ♦ లానది కంజలి, సేసి తఱిమినడిచి ♦ చేరి రవుడు
మానిసూక్తిసరణి ♦ మాన్యమాన్యగ్రోధ, మటు తదీయభాగ ♦ మందఁగనిరి.
- ఆ॥ దోసిల్లాగ్ని చుట్టి ♦ దోతెంచి మ్రొక్కి స్వీ, యేచ్ఛఁదెలిపి వేడి ♦ యెలమిగాంచి
నిలిచె నంత సీత ♦ నిర్మలవృత్తిమ్రో, బలికె ననుజుతోడ ♦ భానుకులుఁడు. ౨౮౨
- క॥ ఎన్నఁడు యాచించియెఱుఁగ, దిన్నలినదలాక్షి. యెల్ల ♦ యెడ వేడెడుఁ దా
బన్నములఁ దలఁచి మనకై, సన్నత యేమటక దీనిఁ ♦ జనుఁ బాలింపన్. ౨౮౩
- క॥ కోరినపూవులు ఫలములుఁ, జేరిచి యొసఁగందలఁపుము ♦ సిరిసంపద లా
తీరున నరసినమది కొక, దారి నరుసమందఁజేయు ♦ తగ వగుఁగాడే. ౨౮౪
- క॥ అనితెలిపి క్రోశమాత్రం, బనవద్యుఁడు సీతతోడ ♦ ననుజునితోడన్
జనిగాంచె నీలవనమున్, ఘనతరులత్తికాదరీవి ♦ కాసనదనమున్. ౨౮౫
- క॥ కుంజరిచాడ్పున నాన్యప, కుంజరయుగళాంతరమున ♦ గొనకొని నిర్భీ
తింజనె జనకజ మేలిని, కుంజలతాతతు లొరయుచుఁ ♦ గువలయనయనా. ౨౮౬
- తే॥ వార లందిచ్చుసుమఫలావళులు గొనుచు, నానదీమణిసాభాగ్య ♦ మరసికనుచుఁ
దత్తటంబునదారిని ♦ దారితారి, నలరఁజేయుచు నన్నారి ♦ యరిగె గారి. ౨౮౭
- క॥ ఆయమునాతీరమ్మున, చాయ న్వసియించి యార ♦ జనిఁ గడపి చనన్
బో యగునని పోయి గుణ, శ్రీయుతమగువాస మరసి ♦ చెందినవేడ్కన్. ౨౮౮
- తే॥ మేధ్యమృగముల వధియించిమించుమేలి, పక్వమొనరించి దేవతాపజ్జీఁ దనిపి
తారు భుజియించి సైకతస్థలమునందు, వారు శయనించి రానాఁడు ♦ వారిజాక్షి.
- క॥ ఆరాత్రి గడవ సామి, త్రీ; రవిదోచుతఱి యయ్యెఁ ♦ దెరు వెనయఁగనా
సారవనద్విజసువ్యా, హారస్వనములు పొసంగె ♦ నని రాముఁ డనన్. ౨౮౯
- ఆ॥ అతఁడు మేలుకాంచి ♦ యాసు ప్రితందాప, ధిశ్రమముల వీడి ♦ తెఱఁగుగనిన
నన్నదీజలముల ♦ ననువెంచి స్పృశియించి, చిత్రకూటపథము ♦ చేరఁగాంచి.
- క॥ పోవుచుమండిరి వా ర, పూవుంబోడియు సుమిత్ర ♦ పుత్రుఁడు విన సం
భావనసేయుచు రాఘవుఁ, డావనికంగూర్చి మనము ♦ లలరఁగఁ బలికెన్. ౨౯౦
- తే॥ అవిగొ కనుఁగొంటె యీశిశి ♦ రాత్యయమునఁ
బెండిలిజనంబులట్లు దీ ♦ ప్రిస్ఫురణల
పోడుములెసంగఁ గింశుకం ♦ బులు సుపుష్ప
మాలికలఁ దాల్చె మణిరత్న ♦ మాలికలుగ.

క॥ పుల్లయగుచుఁ గనుపట్టెడు, భల్లాతకతతి నరాను ♦ భప మెఱుంగనిదె
యల్లనె యలవతానత, యల్లాసముగలుగఁజేయు ♦ చున్నది నాకున్. ౨౯౪

తే॥ అపరాధాప్రమాణంబులై ప్రతినగ, లంబమానంబులై దృష్టి ♦ లాలితములు
గాఁ దలఁచెను మధుకారికాభృతములు, తేనెపెర లంచితంబు లిం ♦ పీవరాక్షి.

క॥ సత్యూహక్రోశమునకుఁ, బ్రత్యుద్దేశమునఁ గేకి ♦ పఱపెడుఁ గేకా
ప్రత్యయము గంటె లక్షణ, సత్య మెదిరికృతి సహింహ ♦ జాలరు శూరున్.

క॥ గజరాజయాధగతులన్, ద్విజరాజత్కూజితముల ♦ ధృతచిత్రమృగ
వ్రజరామణీయకంబుల, నజరార్చ్యము చిత్రకూట ♦ మదె కననయ్యెన్. ౨౯౭

క॥ సమభూమితలము రమ్యము, ద్రుమవిస్తృత మంచితము వి ♦ ధూతాఘము పు
ణ్యము నగ మిది మనకు నివా, సముచేయఁగ యోగ్యమగుఁ బ్రశంసితులారా.

తే॥ అనుచుఁ దెలుపుచు రా వార ♦ లరుస మొందఁ
బాదచారమ్మునన పోయి ♦ పడయఁగనిరి
చిత్రకూటంబు మణిరత్న ♦ చిత్రకూట
సారసుమనోరమంబు మ ♦ నోరమంబు.

౨౯౯

చ॥ గిరిఁగని వారు పొంగిరి న ♦ కించను లబ్బురమైనపెన్నిధిన్
సరగునఁగాంచి యుబ్బుగతి ♦ సౌమ్యలతాద్రుమకుంజపుంజభా
సురఫలసూనసంతతము ♦ సుందరకందరమందిరమ్ము స
త్సరసరసోపమోదకము ♦ చాగురె యియ్యదె యంచు మెచ్చుచున్. ౩౦౦

తే॥ తఱియఁజని రాముడనె దన ♦ తమ్ముతోడ
ననిచె నిది జీవనాడియై ♦ నాకుఁ జూడ
స్వాద్యబహుమూలఫలముఖ్య ♦ సంగత మగు
నిందు మహితాత్ములొమును ♦ లుందు రెపుడు.

౩౦౧

క॥ కావున నీశైలంబున, నే వసతిఘటించి సౌఖ్య ♦ మెనయుద మనుచో
నావిర్భవదానందులు, గా వారును వల్లెయనిన ♦ ఘనుఁ డాదృతుడై. ౩౦౨

—♦ వాల్మీకిమహర్షి సందర్శనము ♦—

తే॥ ఇచట వల్మీకసంభవుం ♦ డిత్తతేజుఁ,
డైనమునియాశ్రమంబుండు ♦ నందుఁజని మ
హాత్ముఁగని మ్రొక్కఁగని తదీ ♦ యాజ్ఞఁగొని ని
వాసము రచింపుద మటన్న ♦ వార లలరి.

౩౦౩

ఆ॥ తోడరాఁగ నేగి ♦ ధుతరాగునయ్యాశ్ర, మాంతమెనసి సమయ ♦ మరసి పెరసి
యమ్మునీంద్రనుతుప♦దాబమ్ములకు మ్రొక్కి, నిలిచెఁ దోడివారు♦నియతి దనర.

క॥ వందనములనొనరించిన, నందఱ నాశీర్వచించి ♦ యానారా మా
సుందరమూర్తియె, యాశ్రిత, మందారము గానవచ్చె ♦ మాకన్నులకు॥ ౩౦౫

క॥ అని యలరుచు నర్చలు నా, ససములు సమకూర్చి రాము ♦ సకలాత్ముని న
మ్మనువంశ్యుఁ బొదివి యాలిం, గనమొనరించి ప్రేమదాశ్రు ♦ కలితేక్షణుఁడై.

—♦ వాల్మీకిమాని శ్రీరామని స్తుతించుట ♦—

సీ॥ ఇదెకదా క్షీరాబ్ధి ♦ నెనయుహర్షాబ్ధిపై, శయనించునాశేష ♦ శాయిమూర్తి
యిదెకదా తొడనేర్చి ♦ యిందిరాసుందరి, కరనలార్చణానర్పు ♦ చరణయుగళి
యిదెకదా విధిజన్మ ♦ మెంచుమించులసంచు, పుట్టినిల్లనిపించు ♦ బొడ్డుదమ్మి
యిదెకదా నిజహితా ♦ హితులమేలుంగీండ్లుఁ గేలిమైమొనయించు ♦ కేలుదోయి
యిదెకదా కూర్చి నెనరుల ♦ యిల్లటంబు, కలుములకొటారు శుభవృష్టి ♦ కలిత దృష్టి
యిదెకదా రామణీయకం ♦ బేలుసీమ, సత్ప్రసాదనరమ మోము ♦ చందమామ.

సీ॥ కాదుకా దిది త్రిజ ♦ గన్మోహనాపధి, భవపాశమోకప్ర ♦ పాతకంబు
కాదుకా దిది కోటి ♦ కందర్పసందర్భ, మైరమ్మదీయాంత ♦ రమ్మతనాడి
కాదుకా దిది మాయి ♦ కప్రధాభూమిక, సకలజీవంజీవ ♦ చాంద్రలక్ష్మి
కాదుకా దిది పరా ♦ క్రమదీప్తిచోళి, సిద్ధాశ్రమజనాత్త ♦ సిద్ధఘటిక
కాదుకా దిది సురలోక ♦ కాంక్షితార్థ, మఖిలధాత్రీప్రథితసుక్య ♦ తాబ్జవనిక
కాదుకా దిది దశరథ ♦ క్రతుసమ్మది, యఘహరము రామనామర ♦ సాయనమ్ము.

క॥ నిత్యానందరసాత్మక, మత్యాహితమోచకము స్వ ♦ యంద్యోతకదృ
క్పత్యయ మమలము శాంతము, ప్రత్యగ్జ్యోతి యన నీవు ♦ పరగుదు రామా.

ఆ॥ వల్కలములు చుట్టి ♦ వరజటామండల, మండితుండ వగుచు ♦ మాకనులకుఁ
గానవచ్చితయ్య ♦ కలుములనెల వీవ, యయ్య భూతభావ ♦ నాంతరాత్మ.

క॥ అని తన్మయమానసుడయి, యనితరభావమునఁ బొగడు ♦ నమ్మునిఁ గని యి
ట్లనె రాముఁడు భవదీయం బనఘము దర్శనము మొనయనయ్యెను మాకు॥

తే॥ మీ యెఱుంగనియది లేదు♦మేము నేడు, తొడరి జనకునిసత్యసంధునిఁ బొనర్ప
నరుగుదెంచితి మిచ్చోటు♦నందుఁ దగిన, యాశ్రమ మొనర్చి నిలువంగ♦నానతిండు.

క॥ సీతాసహితుఁడనై యీ, భ్రాతయు సాయంబొనర్పఁ ♦ బరఁగుడు నిచటన్
నీతిమెయి ననిన నమ్ముని చేతోముద మొదవ మేలి ♦ చిటున వ్వొలయన్.

—♦ వాల్మీకిమని శ్రీరామని మాహాత్మ్యం బభివర్ణించుట ♦—

- ఆ॥ ఇట్లులనియె దేవ; యెల్లలోకముల కీ, వే నివాస మనఁగ ♦ నెన్నఁబడితి
వేనివాస మెవ్వ ♦ రెఱిగింపఁ గలవార, లఖిలభూతజాత ♦ మదియ కాదె. 3౧౪
- క॥ అది నాథానాపద మి, య్యదనున నీనుడి విశేష ♦ మచ్చుపడె న్నా
మది నిట్లు లిదియు నొడివెద, ముదితుఁడవై విశ్వసించి ♦ మొనయుము రామా.
- శా॥ సీరింగూడి వసింతునంటివి బలే ♦ చిన్నాత్రతత్త్వండు వీ
వాతంకంబులులేనిచోట్లు గల వ ♦ య్యర్థాప్తి కేఁదెల్పెదన్
బూతాత్ము ల్సమదృష్టు లంచితభవ ♦ ద్బోధు ల్ప్రశాంతు ల్లును
వీతాసూయులు నై నవారిమది స ♦ ద్వేష్మంబు నీకైతగున్. 3౧౬
- క॥ ధర్మాధర్మము లరయని, నిర్మమవృత్తి గొని నిరతి ♦ నినుగొలుచుటయే
ధర్మ మనువాని హృదయము, నిర్మల మది నీకుఁదగిన ♦ నిలయ మధీశా. 3౧౭
- క॥ నీమంత్రమే జపించుచు, నేమమ్మున రామ; రావె ♦ నీవే గతి న
న్నోముమనుచు నిర్ద్వంద్వని, రామయుఁ డగుఘనునిచిత్త ♦ మధిపద మధిపా.
- క॥ మమతాహంకారరహితు, లమలాత్ము లరాగవైరు ♦ లంచితచరితుల్
సమలోష్ఠకాంచనులునగు, శమధనులమనంబు నీకు ♦ సదనం బనఘా. 3౧౮
- ఆ॥ నెఱి మనమ్ము బుద్ధి ♦ నీకప్పనమొనర్చి, నిత్యతుష్టుఁ డగుచు ♦ నెగడి త్యక్త
కర్మఫలుఁడు విజిత ♦ కామాదివర్లుండు, నై నవానిహృద్ధృ ♦ హమున నిలుము.
- క॥ ప్రియమొనసి పొంగిపడ క, ప్రియమొదవినఁ గట్టపడక ♦ చేర్చి న్నిను న
మ్మి యఖిలము మాయికమ యను, నియతాత్మునియంతరాత్మనీగృహముహారీ.
- ఆ॥ వికృతులెల్ల దేహ ♦ వృత్తు లభ్యాత్మమ్ము, నందఁబోవు తత్త్వ ♦ మరయక్షుత్తృ
పార్తిభయసుఖాదు ♦ లటు ప్రాణధీగతు, లనునసంగుస్వాంత ♦ మాఁచికొనుము.
- ఉ॥ సర్వగుహాశయస్థు ఘను ♦ సత్యచిదద్వయవిగ్రహు న్మహా
నిర్వృతిదాయి శేషశయ ♦ నీయనిరంతరశాయి నిన్నె యే
గర్వమువంకఁబోక గను ♦ క్షాంతుని నెమ్మది మాదృగాప్తదృ
క్పర్వముగా వసింపు మిఁకఁ ♦ బావని జానకిఁ గూడి రాఘవా. 3౨౩
- మ॥ నిను లోచూపునఁజూచి నిచ్చలును ధ్యా ♦ నింపం దదభ్యాస పుం
బని మేల్కొల్గునువారు నీదుపదప ♦ ద్మంబు ల్భృతింగొల్పువా
రనువొప్ప భవదీయనామపదమే ♦ యన్నింటికిం జాలుఁబో
యని కీర్తించెడువారు ధన్యులు తదీ ♦ యాత్మస్థితిం గాంచవే. 3౨౪

క॥ రామా; నీనామమహిమ, మేమని వర్ణింపనేర్చు ♦ నేవాడైనా
భూమానందమయం బది, సామాన్యమె యొడ్ల కగునె ♦ చర్చింపంగన్. 329

—♦ వాల్మీకిమనీంద్రుండు నిజపూర్వవృత్తాంతం బెఱింగించుట ♦—

తే॥ ఏనె బ్రహ్మరి నైతిగా ♦ యింతకన్నఁ, గలదె విస్మయ మీనాదు ♦ కథ వచింప
వేడ్కపోడముచునున్నది ♦ వినుము తెలుపు, వాడ నీవాడనైనయన్వలనునెఱయ.

సీ॥ ద్విజమాత్రుఁ డనిపించు ♦ తెఱఁగునఁ బాడమితి, లలిబ్రచేతనుఁడుమూ ♦ లంబుగాఁగ
దుష్టకర్మస్థితి ♦ తొడరి కిరాతుల, తోఁ జేర్చి తాఁజెంచె ♦ ధూర్తుఁ జేసి
యజితేంద్రియుఁడ నౌట ♦ నబ్బె నాకొకశూద్ర, దానియందొదవె సం ♦ తానశతము
గాలించి కొంపలు ♦ గడిగితి దొంగల, తోఁగూడి యర్థాశ ♦ తొలుచుచుండ
పట్టుపడక గొన్న ♦ పట్టువీడక యెల్ల, ప్రాణిహింసలకును ♦ బాలుపడుచుఁ
దిరిగినాడ మిత్తి ♦ తెఱవునఁ దెరువులు, గొట్టి యాయుధములు ♦ పట్టి ముట్టి.

క॥ మన్నీ లరయఁ గనుంగొన, మన్నెముసార రాక బయిసి ♦ మాలి విసువునన్
జన్నివిడిచి రెదురనిలే, కన్నెఱి జరియించితిని స ♦ మధికుడ ననుచున్. 330

మ॥ ఒకనాఁ డూర్జితభావవైభవభవం ♦ బుల్లస మొప్పార స
ర్వకలాకోవిదు లంచితాత్ములు మహా ♦ రంభు ల్నిరీహు ల్లునుల్
స్వకకారుణ్యరసార్ద్రదృష్టు లనుయు ♦ కృప్తోపసంఖ్యు ల్లునుల్
ప్రకటద్యోతులు నాదుబారిఁబడి రే ♦ భాగ్యంబు పై కెక్కెనో. 331

క॥ వారిం గాంచినయంతనె, వారనిలుబ్ధత్వ మెగిచి ♦ వల నెఱింగింపన్
జీరంగని చేరంజని, మారిమసంగెడు తెఱంగు ♦ మై నిట్లంటిన్. 332

చ॥ నిలునిలుఁ డింక నొండువిధి ♦ నెక్కొనఁగాఁగలవారె యేమిపో
కలు పలుగాకిపాలఁబడి ♦ కంటకులై నిహతిం గనంగ నే
ఫలమొదవున్ వితాకుపడు ♦ భావన మేలె విధాతచ్చెయి య
వ్వలికథఁ దెల్పునే మనుచు ♦ వర్గమువా రిటఁజేరవత్తురే. 333

ఆ॥ అనిన వారికెట్టియనుతాపమును లేదు, మోముమోడ్పు మున్నె ♦ మొనయరాదు
స్మితము కనులకొనలఁజిందులాడకపోదు, నన్ను గాంచి పలికినారు మునులు.

తే॥ ఓద్విజాధమ యేమేమొయలికిపడుచు, బలుకుచున్నావు మున్నొడిఁబడినదేమి
యిపుడు పోయెడునది యేమియింతమాత్ర, కలఁతిపడనేల కలయంతలరయరాదె.

క॥ నీవచ్చినపని దెలుపుము, నావుడు నుదేకమెడలి ♦ నానోటనె నే
నీవిధిబ్రదుకుదుఁ బుట్టువు, తోవచ్చెనుఁ ద్రోవగొట్టు ♦ చుడుకుతనంబున్. 334

- ఆ॥ పెనుపుగాంచువారు॥ బిడ్డలున్నారు పె, క్కురు కుటుంబినియును॥ బొరుగుచోటు
దొక్కి మెఱుగ దట్టి॥ తొడసులబోషింప, వచ్చినాడ నర్థ॥ వాంఛజేసి. 33౫
- తే॥ ఎద్దియేనియు మీయొద్ద॥ నెనయ నగున
టంచు వచ్చితి నన వార॥ లట్టులైన॥
గడకుఁ గిల్చిషరాశి న॥ గంబుపంచి
కుడుతురేమొ యిందఱు గూర్చి॥ కొని యరయుము. 33౬
- క॥ ఏమెందు॥ జనెడువారము, గా మియ్యెడనుందు మేమి॥ గతి నందురొ వా
రామెయివార్త లరసి నీ, కామితము ఘటించి యరుగ॥ గాఁగల మనినన్. 33౭
- ఆ॥ వారినుడులవలని॥ వలనెంచి చని తిట్టు, వడియు నంతవట్టు॥ వారి నడుగ॥
దెచ్చియిడినయంత॥ దినికూర్చుమే మేల, పాపములకుఁ బాలు॥ పడుదు మనిన.
- క॥ విసువుజనింపఁగ॥ దాపము, గసిమనఁగ॥ దలంప॥ దరలి॥ కరుణామయమా
నసులు మును లున్న దెసకు ర, భసమున॥ జనుదెంచి పడితి॥ పదములకెలనన్. 3౩౮
- ఆ॥ ఎంతగలరొ వారి॥ నెనసినయంతనె, చిత్తశుద్ధి యొదవె॥ సిరులు పొదలె
విల్లువైచి మ్రొక్కి॥ వేడితి శరణార్థి, నంటి॥ బాపభీతి॥ నందఁగంటి. 3౪౦
- క॥ ఓపుణ్యమూర్తులారా, పాపార్ణవమందు॥ గూల॥ బడితిఁ దెరలఁగా
నోప దరిఁజేర్పరే యని, యావట్టే పట్టుగాఁగ॥ నఱచితిఁ బెలుచన్. 3౪౧
- ఆ॥ లెమ్ము లెమ్ము కంటి॥ లే మేలు నిన్నేలు, దేవుఁ డున్నవాఁడు॥ దిట్టవగుచు॥
జక్కనిలువు మనిరి॥ సత్సమాగమ మెందు, మంచిసేయ కొండు॥ మాట పడునె.
- క॥ అసి వార లొండొరులయా, ననములు గనుగొనుచు నెట్లు॥ ననుచునొ పీ డొ
య్యన సుగతికి॥ బాపాత్ముఁడు, వినఘ్నుఁడైనాడు త్రోపు॥ వెరవే యనుచున్.
- క॥ యోజించి రామపదవి, భ్రాజితవర్ణద్వయంబు॥ వ్యత్యస్తముగా
నోజ మెఱయ నుపదేశం, బాజాణలొనర్చి యిట్టు॥ లని రాదృతులై. 3౪౪
- క॥ ఈనామమంత్ర మెది యెటు, పోనాయెనయేని॥ బ్రొద్దు॥ పొడువం గ్రుంకం
గా నైననేనియును నొక॥ డై నిలువన వలయు నీహృ॥ దంతరసీమన్. 3౪౫
- ఆ॥ ఇది సుమంత్రరాజ॥ మీరాజహంసావ, తంస మెపుడు నియతి॥ దనర నీడు
మానసమున నిలిచి॥ మనుచు నిన్ను మునిప్ర, పంచమునకు॥ బట్ట॥ భద్రుఁ జేసి.
- తే॥ అరసి యే మరుదెంచెడు॥నంతవఱకు, నుండు మిట్టులె యని వార॥లూర్ధ్వగతిని॥
జనిరి నిలిచితి నమ్మొయి॥ శాంతమూర్తి, నై తదీయోపదిష్టమ్ము॥ ననుసరించి. 3౪౭
- క॥ ఏకాగ్రవృత్తి యొదవ న, నేకాహము లరుగ బాహ్య॥ మెఱుగఁనితెఱగే
నాకేర్పడె॥ దన్మహిమం, బేకాంతము నిర్వచింప॥ నెట్లగు స్వామి. 3౪౮

తే॥ సర్వసంగంబు లన్నెటి ♦ సడలిపోవఁ, బుట్టపెరిగెను నాపయి ♦ దుట్టతుదకు
క్షుత్తిపాసలు లే వింక ♦ క్షోభ మెద్ది, గలదు త్వన్నామజపనిష్ఠ ♦ వెలయ రామ.

ఉ॥ ఆదటఁ బెక్కుతొయుగము ♦ లమ్మొయి యిమ్మున. బోవ నెమ్మితో
నాచెనకేగుచెంచిరి న ♦ నాతను లమ్మునివర్యు లంచితా
మోదముపాదునెమ్మనము ♦ ముచ్చట మెచ్చెడుస్తేరదృష్టుల
త్యాదరవృత్తిఁ చెల్ప స్వక ♦ మాఫలవృక్షముజాడఁ గన్గొనన్. 3710

శా॥ తెమ్మొయి ఫలియించె నీనియతిలే ♦ లేగొమ్మదానిమ్మ మా
సామ్ముంగూర్చెను దోహదమ్ముకలనన్ ♦ జోద్యమ్ము లేదింక ని
న్నెమ్మొ గన్గొనవచ్చినార మనిన ♦ న్నెక్కిన్నయానొక్కులే
క్రమ్మొ గర్జరసాయనంబు లగుచుం ♦ గాకుత్సవంశోద్భవా. 3711

ఉ॥ ఎక్కడిశక్తియో తలఁపు ♦ లెట్టివో బన్నములెందుఁబోయెనో
చక్కనియావివేకమున ♦ జాడనె పుట్టఁబెకల్చికొంచు మం
చుక్కుననుక్కడంచి యుద ♦ యోజ్జ్వలుఁ డయ్యెడుభానుచందము
న్నెక్కినఁజేయుచుం బొడమి ♦ నేను మునీంద్రులచక్కి నిల్చినన్. 3712

ఆ॥ పుట్టఁబుట్టి యిట్టి ♦ పోడిమిగన్నావు, పుట్టపేరు నీకుఁ ♦ బొసఁగకున్నె
వజలువాడ వింక ♦ వాల్మీకియన నిది, యుత్తరంబు జన్మ ♦ మోమునీంద్రు.

క॥ అని సర్వసంస్కృతునిఁ జే, సిసిరాబారులు చనంగ ♦ సిరి నెగఁబొందం
గనినాడ నాడుమొదలుగ, మొనకొనుత్వన్నామమహిమ ♦ మున రఘుతిలకా.

తే॥ నాటి కీనాటి కిట్టిచా ♦ నయము సూపి, నాదుకన్గవ కొరులుగ ♦ సంగరాని
కాన్పుపండువు గూర్చితిఁకాన్కలెన్నఁ, గలచె సతితో ననుజుతోడఁగానుపించి.

సీ॥ నిర్వికల్పుడ నన్న ♦ నీవిట్లు నెలకొల్పు, సంకల్పముననె ప్ర ♦ స్తావవికృతి
యవుదు వగోచరుండవు నిరాభాసుండ, వనుమాట నొడువ నోరాడదయ్యె
నాద్యంతముల కీవ ♦ యాదువు సాక్షి వ, ప్పొలమునవంకఁ బోఁ ♦ బోదు దృష్టి
నిరుపద్రవుండవు ♦ నిర్ముక్తబంధుండ, వైన నన్యులఁగాచు ♦ టసదు గాదు
నిత్యుడ వసీహుడ వమేయఁనిష్ఠుడవు ని, రత్యయుడవు నిరాకృతివచ్యుతుడవు
దాంతుడవు శాంతుడవు నాసదాశివుడవు, నీప్రభావంబు వర్ణింపనేర మభవ.

ఆ॥ ఓయి శ్రీనివాస ♦ యోయనంతచిదాఖ్య, యోస్వయంప్రకాశ ♦ యోసుఖాత్మ
మమ్ము భ్రోవ నిట్లు ♦ మాయామనుష్యరూ, పాయితండవైన ♦ చాయ నిజము.

ఉ॥ కన్నులె మిన్న లిట్టినినుఁ ♦ గాంచుటఁ గర్ణయుగంబు తృప్తిగై
కొన్నది నేటిసీనుడులఁ ♦ గోర్కులెల్లకయున్నె మున్నె రా

మన్ననుఁ గొన్ననాల్కకు ద ♦ దంచితభాషణయుక్తి నింక నే
మన్ననువీట దింద్రియచ ♦ యంబు ముదాత్మత మించె శ్రీహరీ. 3౫౮

తే॥ విందువెలయుపుడౌ యింటివిందు లైతి, రనుచు సరసోక్తులాడుచుననుచుకూర్చి
నోగిరమ్ములు వెట్టించి ♦ యుల్లసిల్లఁ జేసి విలసిల్లె మునిసింహుఁ ♦ డోనురాజ్ఞి.

క॥ సమయోచితవాక్యంబుల, విమలమనస్కుండు మాని ♦ విశ్వాత్మునితో
సమరసగోష్ఠి మెలంగుచుఁ, దమస్వినిం గెడపె బెద్ద ♦ తడ వభియుక్తా. 3౬౦

తే॥ అమృహాకవి యాకృతి ♦ కట్టు లమరు,
టబ్రమె పయోనిధిశయానుఁ ♦ డవలఁ దోడి
వారుఁ దానును శయనించి ♦ వఱలువేగుఁ
బోక మేల్కొంచి మునిజేరఁ ♦ బోయి నిలువ. 3౬౧

—♦ వాల్మీకిమహర్షి రామనకు నివాసస్థలంబు నిరూపించుట ♦—

తే॥ వాసయోగ్యస్థలంబు నీ ♦ వచనసరణి, నెంచియున్నాడఁ దండ్రీ రా ♦ వే యటంచు
మానివర్యుండు వారితో ♦ మలసిచని వి, నిర్ణయం బొనరించె వి ♦ నీతి వెలయ.

తే॥ అదియు మందాకినీనది ♦ కయ్యహార్య, మునకు సంగతమై మేల్మి ♦ మొనసియుంట
సంతసించిరి వా రను ♦ జన్ముతోడ, శాల నిర్మింపుమనిరామ ♦ చంద్రుఁ డనియె.

క॥ మునినిర్దేశమ్మున న, మునిశిష్యులుఁ దోడుపడఁగ ♦ మొనసి విశాలఁ
బొనరించె శాల లక్షణుఁ, డనితరశీలత సలీల ♦ మగుయత్నమునన్. 3౬౪

క॥ నిష్ఠితయు బద్ధకటయున్, గోష్ఠీపదయుతయు మహిత ♦ గోప్యస్థలయున్
బ్రేషయు శ్రేష్యయు నగుచు వ, రిష్టుఁడురాఘవున కదియె ♦ ప్రీతి ఘటించెన్.

క॥ శాలాయజన మొనర్పఁగ, నౌలక్షణ; యైణమాంస ♦ మగు శ్రీపణింపన్
లేలెమ్ము తెమ్మనఁగ నతఁ, డాలీలం గూర్చె విధివి ♦ ధార్వాణ తనరన్. 3౬౬

ఆ॥ అన్న ; తెచ్చినాడ ♦ నన్నియుఁ గుశలుండ, వీవ యెల్లయెడల ♦ దేవయజన
తర్పణముల ననుచుఁ ♦ దన కెఱింగించిన, సంతసించి రామ ♦ జనవిభుండు. 3౬౭

శా॥ స్నాతుండై సవనావసానికములౌ ♦ సన్మంత్రము ల్జప్యతా
ఖ్యాతంబు ల్పఠియించి శాకునవచ ♦ స్సందర్భ మొప్పన్ సుఖ
స్థీతుండై గృహదేవతాలి భువన ♦ క్షేమంకరుం డుత్తమ
శ్రీతేజోనిధి తృప్తి నుల్లసిలఁ జే ♦ సెన్ హోమామవిధ్యర్చులన్. 3౬౮

తే॥ వైశ్వదేవబలియు రాద్ర ♦ వైష్ణవములు, వాస్తుసంశ్రయమంగళ ♦ వర్తనములు
జప్యజపములు పాపసంశమనములును, మేలిపూజలు నొనరించెమిహిరకులుఁడు.

- తే॥ విహితబలిహూమము లొసర్చి వేదికాయ, తనికచై త్యప్రముఖ్యము ల్లద్దసేర్చి
భూతత్వస్తి వసీఫలములపక్వ, మాంసములగూర్చె రఘువంశమండనుండు.
- క॥ సీతాసమేతుడై యను, జాతుడు దోడగుచునుండ నకలార్చనముల్
చాతురిమెయి జరిపి శుభో, పేతోదయమున గృహప్రవేశ మొనర్చెన్. 320
- ఉ॥ ఆకులకప్పు వాకిళుల యందలియొప్పు సువేదికాదిక
శ్రీకృతమైనచొప్పు తన చెంగటిపూపొదరిండ్ల దీవెలన్
మూకుల మించువిప్పు దరి మాన్యసరిన్మణియప్పు నప్పురీ
మోకము రామదేవుమది ముప్పనిపింపనిమెస్సర గూర్పగన్. 321
- ఆ॥ ఆసుధర్మ బెరసియమరేంద్రు డాశచి, తోడ సురలుగొలువ దోచు నెట్లు
లట్లు లవనిజాతయనుజుండు మునులును, మొనయ గొలుపుకూటమున దనర్చె.
- క॥ అయవిధివిహితం బమ్మెయి, దయామయుడు గొని తపస్వి తాత్త్వికగోష్ఠిన్
నియతి దనరె నితడె జితేం, ద్రియు డని యెల్లరును మెచ్చ శ్రితపాలనికా.
- క॥ అని విభు డెఱిగించిన నౌ, నని భాసురమూర్తి గిరిజ యవ్వలికథమె
ప్పున కువ్విళులూరుతలం, పెనయించుచు వేడ నాతఁ డించుమనమునన్. 322

—♦ అశ్వాసాంతపద్యములు ♦—

- శా॥ నిత్యానందవిభూతిలక్షణజగ న్నిర్మాతృతాచాతురీ
ప్రత్యక్షప్రతిభాప్రభావ మునిభా వప్రపేక్ష్యసద్భావ హీ
శ్రీత్యాగగ్రహణోపపత్తిమదుదా సీనత్వసంభావనా
స్థిత్యాగూఢవిభావ భావభవల క్షీవ్యాపకప్రాభవా. 323
- క॥ ఆగోరహితమహితసం, త్యాగోల్లసితప్రకార తానిర్మలచే
తోగోష్ఠీసంజ్ఞాతమ, హాగోవిషయాధిక్యతచి దానందమయా. 324
- ఉపేంద్రవజ్ర॥ స్వయంప్రకాశప్రతిభాసమానా, నియంతృతాత్మస్థిసీయమానా
దయామయత్యోచితదానమానా, వయోముఖాస్థావ్యతివర్తమానా. 325
- గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య
కవితాయోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ
విదితనయ లక్ష్మ్యంబా గర్భశక్తిముక్తాఫలాయమాన
వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన
శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబునం
దయోధ్యాకాండంబునం బంచమాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

—♦—

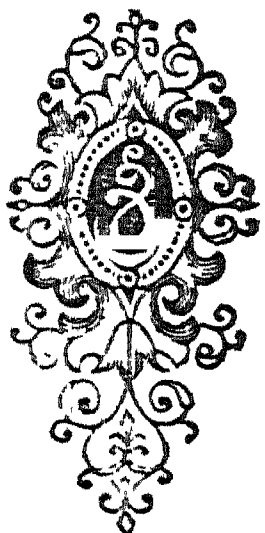
శ్రీ శివాయగురవే నమః.

త్రీరామకథాఽమృతము

అ యో ధ్యా కాం డము.

—:0:—
ష ష్టా శ్వా స ము.

—0—



నిత్యవిశ్వమోహక
థాఽనిత్యకలాపిలాస ♦ హతకిల్బిషభా
వానత్యయభాసా జన
తానత్యవగతవిశేష ♦ తత్త్వవికాసా.

౧

వ॥ దేవా ; దివ్యాంతరాత్మ వృత్తినవధరింపు మట్లనంతరవృత్తాంత శ్రవణకుతూహలా
యత్తచిత్తయగు దేవేరికి దేవేరితపాదపద్మండగు పద్మాసఖసఖుం డిట్లనియె నట్లు
రాముండు సహదారసహూదరుడై భాగీరథీదక్షిణరోధంబుం బ్రసాధించి
యవ్వలనిమార్గంబు స్వీకరించి యనర్గళగమనంబున నరుగుచుండునయ్యవసరంబున.

తే॥ రాముగొనములువర్ణించు ♦ రాణ తనయ
దియయనందగి సూతుండు ♦ దెలుపమలయు
సొమ్ము తనపాలిదే యను ♦ నెమ్మి గ్రమ్మ
నానిషాదుండు వినుచుండె ♦ నలఘుమతిని.

౩

ఆ॥ కానవచ్చువఱకుఁ ♦ గలయంగఁ బరికించి, యవలఁజనినదారి ♦ నట్లుగాంచి
మరలె వారిదృష్టి ♦ మనము తన్నయముగా, నచట నిచట నాట ♦ లాడుచుండ.

—♦ గుహుఁడు నిజపురికింబోవ సమంత్రుం డయోధ్యకువచ్చుట ♦—

క॥ రామునియానతి రాజ్యము, బూమెలు పరికింపఁబోయె ♦ బోయ తదన్యం
డామెయినరదముదామక, మామంత్రముఁగొని యయోధ్య ♦ కరిగె సుమధ్యా.

తే॥ దారితలఁగాంచె నాతఁ డు ♦ ద్యానకల్ప
ములు సుగంధిసుమాంచిత ♦ ములు వనములు
సరససారసములు సరో ♦ వరము లట్లు
ననుచుసలిలాఢ్యములు నదీ ♦ నదపదములు.

౬

క॥ ఉత్తమకేదారములఁ బు, రోత్తింసంబుల ద్విజన్మ ♦ యుతవేదీవే
దాత్తమహిమాస్పదంబులఁ, దత్తరమునఁ జనెడువాఁడు ♦ తద్దయుఁ గాంచెన్. ౭

తే॥ పుణ్యతీరసలంబులు పోఁడుములకుఁ
బుట్టినిండఁగుపల్లెటూ ♦ శ్లఱ్ఱు లెనయఁ
గాంచుచుఁ గ్రమించి సాయాహ్నా ♦ కాలమునకు
నాత్యతీయాహమునఁ బురి ♦ కరిగె నతఁడు.

౭

చ॥ నృపసచివుండు గన్గొనె వి ♦ సేతుఁడు వీతకుతూహలుండుగా
వ్యవగతయయ్యెనో యిది య ♦ హా ముదమేదఁగ శబ్దశూన్యయై
నిపుణతఁబాసి చీకటులు ♦ నేటుకొనం గనుపట్టకున్న ద
య్యపరిమితార్తి చిచ్ఛఱుమ ♦ నాహతిగాంచెనొ యంచు నెమ్మదిన్.

౮

ఆ॥ శ్రీఘ్రిపాతిహాయవి • శిష్టం బరద మట్లు, తఱిమి తోలుకొనుచు ♦ ద్వారదేశ
మెగించి లోఁజనంగఁ నేడి రాముఁ డటంచుఁ, పొరజనులు వెంటఁబడిరి గిరిజ. ౧౦

—♦ పౌరజనులు సుమంత్రుంగని దుఃఖించుట ♦—

ఉ॥ గుంపుగ వేనవే లటులు ♦ గూడుచు వేఁడుచు రాఁగ వాఁడు నై
లింపసరి శ్చటంబున స ♦ లీలచరిత్రుని వీడుకొంటి న
న్నంపెను ధాన్మికుండు మహి ♦ తాత్మఁ డతం డన విన్నయంతనే
పొంపిరివోవుజూర్తి జల ♦ పూరితలోచనులైరి వా రుమా.

౧౧

ఆ॥ పలికి రిట్లు వెతల ♦ పాలైతి మింక న, య్యితచరితుఁ గాంతు ♦ మే వ్రతోత్స
వాదు లున్నె యతనినలరుచుఁ గొలిచెడు, భాగ్య మున్నె యిట్టిపాపులకును.

ఆ॥ తల్లిదండ్రు లెడయు ♦ తరమున దుఃఖించు, ప్రజల మైతి మింక ♦ భవ్యమంచుఁ
గలదె సుఖముపేర్చి ♦ గలుగునే మది కేమి, సేయవార మని వి ♦ శీఘ్రులైరి. ౧౩

మ॥ కలదే రామునిలోలువాడు జగత్తే ♦ గల్యాణధాముండు వాఁ
డలఁడే యెగదే కనుంగొనెడుభా ♦ గ్యం బబ్బునే యింక న
య్యలఘున్ ధర్మపరున్ వ్రతోత్సవవివా ♦ హాది ప్రసంగంబులన్
మలయంగాంచి నకన్న లియ్యపి యట ♦ న్మల్లామడిం గాంచవే. ౧౪

క॥ ఇంటింటికరిగి మీకే, కంటకములు లేవుగద ను ♦ ఖసమ్మద్దు లెటున్
బంటింపవకద యెదిప్రియ, మంటి ర నెడురాజపుత్రుఁ ♦ డవనిం గలఁడే. ౧౫

ఆ॥ తెండియగునొ వాడుతనయుండొ కాక తదన్యఁ డనఁగ నగునెయందఱకును
గోల్పడితిమి రాముగోడొందితిమి మేలి,గతి యొకొండు మనకుఁగలదె మీద. ౧౬

క॥ వాతాయనగతలై శ్రీ, లాతతదుఃఖమున మునిగి ♦ యమ్మెయిచుడులం
గాతరలై నొడువఁగ వగ, కాతఁడు పాల్పడుచు వినుచు ♦ నరిగె బురంఘ్రి. ౧౭

ఆ॥ మోము గప్పుకొనుచు ♦ మురువెల్లవీడి య,వ్యాడు రాజపథముఁ ♦ బాసి నగరు
నేరి తేకుడ్గి ♦ తీరొందుకత్య ల, య్యేడుఁ గడచి లోని ♦ కేగుచుండ. ౧౮

క॥ హాహాకారము లెసఁగ ని, రీహమగుచు నంతిపురిమ ♦ హేచ్ఛము బలఁగం
బూహించి యొండొరులఁగని, మోహపరిభ్రాంత మగుచు ♦ మునుకొనుచింతన్.

తే॥ అశ్రువేగపరిప్లుత ♦ యగుచు నేత్ర, కమలవని బాలభాస్కరు ♦ కానరామి
ముడుఁగ నల్లన తేడునఁమోదమెడలి,వినఁగ నొక్కండునుడిగాఁగననియెనిట్లు

ఉ॥ రామునిఁ దోడుకొంచుఁ జనె ♦ రాము నెటోవిడనాడివచ్చె నిం
కేమనువార మీతనికి ♦ నింతలువోచెనె కోసలాత్మజ
న్నేమమునన్ గనంగలఁడె ♦ నీతులువల్కునె రామమాత లం
చీమెయినున్న యిందఱకు ♦ సేగతి సూపఁగ నోపువాడొకో. ౨౦

తే॥ ఆశలం ద్రెంచికొని కొడు ♦ కరుగ నిచట, గోసలాత్మజ బ్రదికెడు ♦ కుచ్చితంపు
బ్రదుకు గాంచుచు నింకిటవశమె జీవ, నంబు గడపుట యిదియు వనంబ కాదె.

— ♦ సుమంత్రుడు రాజమందిరమునం బ్రవేశించుట ♦ —

క॥ అనుచు రాజపత్నులడలంగ వినుచు ని, క్కంబ యింత యనుచుగాసిపడుచుఁ
దాను శోకవహ్నిదరికొన్నయన్నగ, రంది లోని కరిగెనాతఁ డతివ. ౨౩

౧॥ ఆయప్తమకత్య కృత, చ్ఛాయయు విచ్ఛాయ గాఁగ ♦ జనపతి ప్రాప్తా
పాయోన్ముఖుడై నిజతన, యాయత్తతఁ జిత్తమెడల ♦ నవశత నుండన్. ౨౪

౩॥ ఆవిభుఁ జేరఁగాంచి యతఁ ♦ డంజలిసేసి ప్రసంగమెత్తికొ
లావఁగగూర్ప నేర్పరయు ♦ నంతన మూర్ఛమునింగె తేడు త

ద్భావనఁజేసి యంతిపురి ♦ వర్గము చేడ్పడె వాఁడు నేలపై
గోవటుగూల నెత్తి రెటా ♦ కోసలపుత్రియు నాసుమిత్రయున్.

౨౫

తే॥ పలికెఁ గొసల్య యిదియేమి ♦ పాటు సూతుఁ
డరుగు దేరంగఁదద్వృత్తి ♦ మరయ వలచె
సిగ్గుపడెదేల చేసిన ♦ చేత కదియె
మేలిడుంగాక శోకింప ♦ మేలు గలచె.

౨౬

క॥ అసహాయత యొక్కండే, పానఁగునపో యేమిగలుగు ♦ బొలఁతి కలికెదో
యిసుమంతయేని విను మ, య్యసంగతుం డడవినుండి ♦ యనిచినయదియున్.

౨౭

ఆ॥ ఇంతయరయు మింతి ♦ యిచటనలే దని, యాపె దీర్యమాణ ♦ యగముశాఖ
వోలెఁ గూలెఁ దోడిపొల్తు లందఱును బో, రనఁ గలంగి యేడ్చిరపుడు పడఁతి.

తే॥ అంతిపురిపాటు విని పౌరు ♦ లటులె నేల, వట్టి శోకింపఁదొడఁచి ♦ మట్టుమీఱె
నాటిబన్నంబె మున్నీటినయముదోప, నన్నగర మాతపడి నెఱయంగ నబలు.

ఆ॥ కొంతవడికిఁ దెలివిగొని తన్నుఁ బిలువంగ, సూతుఁ డెదుటనిలిచిఁ స్రుక్కి దక్కి
యున్నవాని తేని ♦ నొయ్యనఁగని మ్రొక్కి, యతనితీ రెఱింగి ♦ యలుకుచుండ.

—♦ దశశకుండు రామవృత్తాంతము సూతు నడుగుట ♦—

ఆ॥ అపుడు బద్ధనాగ ♦ మట్టు లస్వస్థతఁ, బడిన నృద్ధు రాజు ♦ బడలియున్న
వానిఁ బాంసులాంగు ♦ బాష్పపూర్ణక్షణు, దైన్యయుక్తుఁ గాంచి ♦ తద్దవలికె.

సీ॥ ఎచ్చోట నున్నవాఁ ♦ డీనాట ధగ్గాత్ముఁ, డేచెట్టుమొద లయ్యె ♦ నిరపు తనకు
సుఖభోజి కేటికి ♦ చొప్పడె భుజియింప, నమరునే యప్రయా ♦ సముగ నదియు
నేదుకిఖ మెఱుంగని ♦ యిత్వాకుకులదీపుఁ, డేనేలఁ బవళింప ♦ నిచ్చగించె
బలుసైన్యములు గొల్వఁబరఁగెడుదొర యిప్పు, చిజనస్థలం బెట్లు ♦ విడిది సేసె
వ్యాళమృగములు కృష్ణసర్పములుఁ దిరుగు, నట్టిపట్టున నెటునిల్వఁగట్టిపడియె
నాతపస్విని సుకుమారియనుజుఁ డట్టి, డును సమవ్యధులై కొలువెనయుచుండ.

తే॥ మెత్తనివ యన్లు లిగురుల ♦ మెలపుగలవి, పూవుబోడి వసుంధరా ♦ పుత్రి యెట్లు
రథముడిగి యిడె నడవిలోఁరాణ రాణి, వాసమున నలరులమెట్టువలను మఱచి.

తే॥ రాకొమారులు తారట్లు ♦ రాటుపడిరి, పాదపద్మంబు లడవుల ♦ పాలుసేసి
యాదితేయులబోలువా ♦ రథమగతినిఁ, బోవఁ గూర్చినదైవ మే ♦ నై వెలార్ప.

క॥ మందరము దస్రు లట్టుల, మందులు మందులయు యడవి ♦ మలయఁగఁ దోనా
సుందరియుఁ జొరఁగ నికనే, మందు న్నావ్రాతఫల మహా సూతసుతా.

3౫

తే॥ ఏమిచెప్పెను రాముఁ డే ♦ మేమి నొడివె, లక్ష్మణుం డైరి వా రిట్లులాఁతివార
లక్షవైదిక్కినయప్పుడే మనియె వత్స, మహిజ వై దేహియిచ్చటిమాటఁ దలచి.

క॥ నాకొమరుఁడు సుకుమారుఁడు, నాకాధిపనదృశుఁ డిట్లు ♦ నయ మేర్పడఁగన్
జీకాకుపడెడుగతి వినఁ, గా కొంట న్నేన నునుఁటు ♦ గడుకొనియెడునే. 32

తే॥ మంటి సిద్ధార్థుడవ యోసు ♦ మంత్ర నీవు
నాకులే దట్టిపున్నెం బ ♦ నయముకతన
మనికిపట్టినరించి స ♦ న్మాన మెసఁగ
దొరయనుప వచ్చి తిచ్చటి ♦ దొసఁగు లరయ. 33

ఆ॥ మాన్యునునికి భుక్తి ♦ మార్గంబు శయితంబు, వర్ణనం బొనర్చి ♦ వఱలుమయ్య
పతితుడయ్యు సత్ర్ప ♦ పత్తి యయాతియ, ట్లంతవట్టుసౌఖ్య ♦ మందువాడ.

క॥ అనియిట్లు ప్రేరితుండే, సిన బాష్పపినద్ధకంత ♦ సృష్టికతన నె
ట్టన స్థితవాగ్ధతుండై, మొనయించెను వాడు వార్తి ♦ మునిపూజ్యపదా. 34

—♦ సుమంత్రుఁడు రామవృత్తాంతంబు రాజున కెఱింగించుట ♦—

ఉ॥ అంజలి యాదలం గదియు ♦ నల్లుగ ధర్మపరుండు దార్చి యీ
యంజకు మ్రొక్కు లెక్కుడగు ♦ నాచరణంబునఁ జేర్చి కూర్చి నీ
నెంజలికిం జలించుచు వి ♦ నీతతమై వచియించె నిట్లు లా
మంజిమ వానికే తగును ♦ మానవనాథ గణింపశక్యమే. 35

సీ॥ నాచేసినవి వంద ♦ నము లయ్యయంఘ్రిల, కర్పింపుమోయి నా ♦ యల్లై నీవు
విన్నపించితి నను ♦ విదితాత్ముఁ డతనితో, నుత్కంఠపాలుగా ♦ కుండు మనుచు
నంతిపురి గల ♦ యవ్వారికి యథార్హ, మారోగ్య మడిగి మ ♦ దర్శ లిడుము
ననుగన్ననెట్లీకిఁ ♦ బొనరింపు కుశలంబుఁ, బ్రశ్నించి వినతులుఁ ♦ బ్రార్థనములు
నప్రమాదంబుగా ననుమనఘ ధర్మ, నిత్యపగుచు యథాకాలనియతి నగ్న్య
గారపరవయి పతికొల్పుగనుము మెలఁగు, మంబలం దభిమానమానాదు లెడలి.

తే॥ రాజునెడఁ బోలఁ గై కయం ♦ దోజపడుము
భరతు యువరాజు పాడినైఁ ♦ బ్రస్తుతింపు
మర్థమున రాజు లొదు ర ♦ త్యధికు లెపుడు
ధర్మనిరతి యిట్లని మదిఁ ♦ దార్చి మనుము. 36

క॥ ఆయమకిట్లనితెలిపి స, మాయుక్తు భరతుఁ గాంచి ♦ యడిగితిఁ గుశలం
బాయుష్మంతుని నని నిర, పాయంబుగ మెలఁగునెఱియుఁ ♦ బలికితి ననుమి. 37

తే॥ తల్లులందఱ నొకఁడుగఁ ♦ దలఁపు మెపుడు

తండ్రి పూజ్యుండు వృద్ధుండు ♦ ధర్మపరుఁడు

తదుపహితశాసనంబునఁ ♦ దవలియుండు

మరయుము త్వదీయయావరా ♦ జ్యంబు గరిమ.

౪౫

క॥ అనఁ దెలుపుము నీతల్లిఁ, గనినటు ననుగన్నపల్లిఁ ♦ గాంచు మనుచు న

న్గని కన్నుల నీరుంచెను, ఘనుఁ డాతం డేవిధమున ♦ కరుణ గలండ్లో.

౪౬

ఉ॥ నిట్టూర్పు ల్నిగుడించుచు న్నయకలో ♦ నిద్రుండు సౌమిత్రి తాఁ

గట్టల్క న్వచియించె నిట్లు మహిజా ♦ కాంతుండు వర్తించె నే

మట్టునీఱుమహాపరాధమున ధ ♦ ర్మంబంచుఁ బోదోలఁగాఁ

గట్టా; కామవిలోభము ల్తొలఁచు చోఁ ♦ గద్దా వివేకాప్తియున్.

౪౭

తే॥ అది యకార్యమనక కార్యమనుచు నెడఁద, నెంచె గైకేయిశాసితీ ♦ యుచ్చకమున

దానిపరిణామ మిందఱఁ ♦ దవలికాల్చె, నింక నేమేమిసేయంగ ♦ నెంచినదియె.

క॥ లోభమనిన వరకృతమగు, లాభమనినఁ గిల్చిషంబ ♦ లా గొం డరయం

గా భాసిల్లదు మున్నే, యీభాగం బెంచి యునిచి ♦ రే యవియెల్లన్.

౪౮

తే॥ ఈశ్వరత్వకృతం బిది ♦ యుచ్చమెయిన

కానగునకాని హేతువు ♦ గానఁబడదు

రాము నెడలించుకృతి సమా ♦ రబ్ధ యగుచుఁ

బ్రజలయాక్రోశ మాఁగంగఁ ♦ బాలుపడెనె.

౫౦

ఆ॥ బుద్ధిలాఘవంబె ♦ పొనుపడఁజేసె గౌ

రవము నొంటఁగలదె ♦ రహి యటంచు

నింక నమ్మహీంద్రు ♦ నేఁ దండ్రి యనఁ దండ్రి

భ్రాత గురుఁడు హితుఁడు ♦ రాముఁ డగుట.

౫౧

క॥ నాకె యననేల రాముడు, లోకములకు నెల్ల గురుఁ డ ♦ లోలుఁడు సుకృతా

నీకములప్రోవు ప్రోవఁడె, యీకలుషం బెసయకున్న ♦ నిందఱఁ దమ్మున్.

౫౨

ఆ॥ సర్వలోకసుహృదు ♦ సర్వాత్ము సర్వాభి, రాము రాము విడిచి ♦ రా జటంచుఁ

బలుకఁబడునె నోటఁ ♦ బండ్ల నొకండ్లచే, క్షితికి నెల్లఁ దా న ♦ హితుఁడ కాఁడె.

చ॥ అని యతఁ డగ్నికల్పుఁ డపు ♦ డాడె ధరాత్మజ విస్మితాస్మిత

త్వనియతి నూర్పువుచ్చెడవి ♦ ధంబున భూతహతాత్మవృత్తిగా

నను గను శక్తిచనంబుఁ గను ♦ నాధునిఁ గన్గొను మోమువాడఁ గ
న్గొనల వ్యభాత్రపు ల్దానక ♦ గన్పడుఁ గాని వచింప దెద్దియున్. ౫౪

ఆ॥ రామఁ బోల్పు నయ్యె ♦ రాముండు నయ్యెడ, నీదుకష్టమెంచు ♦ నిరతి నేమొ
యిరువురకును దాన ♦ యేలికగా నున్న, వాడు లక్ష్మణుండు ♦ బాహుగుప్తి.

క॥ ఏమని తెలుపుదు నరవర?, యామహితు నుదారభావ ♦ మన్నిటికినిఁ దా
నేమమునఁ జాలెఁగా కెటు, లీమహి నొకఁడుండనేర్చు ♦ నింత దొనఁకినన్. ౫౬

తే॥ గంగయొడ్డున నలగుహుఁసంగతిఁ గని, యతఁడొసఁగినఫలాదుల ♦ నటస్పృశించి
యునిచి సోదరు ల్బ్రజ్జీవాఁలను బిగించి, రటుజటామండలము లొంట ♦ ననువుపడఁగ.

క॥ మున్నె శివమూర్తి యాఘనుఁ, డున్న తెఱఁగున నె శివాత్మ ♦ యుక్తి మెఱసె నే
మన్నను దీఱదు మనపా, పోన్నతి యాకపడి యిట్టుఁలొరయుటఁ దలఁపన్. ౫౮

తే॥ గంగ దాటంగనై నప్రసంగమునను, బోయివచ్చెద మనుచు నే ♦ ర్చన వచించి
యడవిసుఖ ముగ్గడించి మిమ్మడలవలవ, దనియె మోమునవికసనంబచ్చుపడఁగ.

క॥ నృహరిం బూజంచె బలే, గుహుఁడయ్యెఁ గృతార్థుఁ డతఁ డ ♦ కుంతితుఁ డాయా
విహితములు నెఱపు నయ్యెడ, నహర్పఠిప్రతిభుదృష్టిఁనందినకతనన్. ౬౦

ఆ॥ ఓడఁ గూడఁబాటుఁనోజ ధర్మత్రీజ, యత్తమామలకు న ♦ మర్దులకు మ
దీయవందనములు దెలుపు మంచని చనె, నవల గంగదాటి ♦ యరిగి రధిప. ౬౧

క॥ నిలువుఁడని యతని నన్నున్, గలికితనంబున విభుండు ♦ గనుకలివెట్టన్
నిలిచితిమకాక యొక్కని, కలవుగలదె మముమరల్పు ♦ నాచికొనంగన్. ౬౨

తే॥ అప్పు డభివందనమ్మలే ♦ నాచరించి, వారియానతి నిల్చి య ♦ వ్వలనె కాంచు
చుంటి గుహుఁడునుదోడుగాఁనుండెమీఁది, కష్టదశ లెంచుచు నెబ్బిట్టుఁగ్రాఁగుమదిని.

క॥ కొంతవడికేనిఁ బిలుచునొ, కాంతుఁ డనెడునాస నిలువఁ ♦ గంటిఁ ద్రవ్యహములా
వంతునఁ గడపి గుహుఁడు చనె, నంతట నరుదెంచినాడ ♦ నను విటుదోపన్. ౬౫

ఉ॥ కన్నులనీరుఁగార్చుచునె ♦ కాలిడ వశ్యము లెన్నబోలు రా
మన్నవనాంతవాసదశ ♦ నట్టిటు లాగఁ గడంగెఁ ద్రోవలో
నున్నసుమద్రుమాదికము ♦ లొయ్యన వాడెను వేడినీళ్లుగా
నన్నదు లాసరస్సులు బ ♦ యల్పడె దద్యధమోయునన్నెటిన్. ౬౬

ఆ॥ కట్టెలట్టివయ్యెఁగాననారామము, ల్మృగములేని గడుసుఁమెకములేనిఁ
దిరుగ విట్టునట్టుఁదేబెల్లె పక్షులు, పలుక విప్పు డెందుఁబార్థివేంద్ర. ౬౭

క॥ ఏమిచుపత్రప వొడమెనొ, మేమెయిదూ టింతకును న ♦ యొచ్చెనొ భూత
గ్రామ మొకట గతిసెడియె నిఁ, కేమని వచియించువాడ ♦ నినవంశభవా. ౧౮

తే॥ పద్మనసములు మొగిడె వి ♦ పత్రములుగ, నడుసుపైఁదేలె వాసన ♦ లడుగువట్టె
జలచరకవిప్రచారముల్పాటుపడియె, భృంగగానరసోద్యత్ప్రసంగ మెడలె. ౧౯

క॥ జలముల స్థలముల వనముల, గలయొప్పిద మిప్పు డెందుఁ ♦ గానఁబడదు నే
నలసితిఁ గనికని యిట్ల, య్యలాసుతాదయితుఁ డేగు ♦ తే మొద లనఁగన్. 20

క॥ నారాకఁ గాంచి యీతఁడె, యారాముని డించివచ్చె ♦ నట బా గనుచున్
నేరములు పన్నువారలె, యారాజవరేణ్య యిచట ♦ నొండెడ నైనన్. 21

చ॥ పలుకరు నన్నఁగాంచి యెటా ♦ పల్కినఁ దిట్టెడుపాశితోడిదా
నలుకయె కాని వేఱొదవ ♦ దయ్య; పురిం జొరఁబాటునంత న
మ్మలు నటులయ్యలు నివిగత ♦ మండనులై విలపింపజొచ్చి రే
వలనున మేలుగూరెడునొ ♦ వారల కెల్లరకున్ హితాయతెన్. 22

తే॥ పట్టులను మెట్టులను బడి ♦ పంచలను వి
మానముల హర్ష్యముల రాజ ♦ మార్గములను
నెందు రాము నరయువారె ♦ యెరియువారె
కాని సుఖులంచు నొక్కటఁ ♦ గానఁబడను. 23

క॥ కన్నలసేరొల్కఁగ నా, కన్నయ్యను నెమకువారె ♦ కన్నజనం బ
ట్లన్నగరియాండ్ర బిన్నము, లన్నన్నా; యెన్ననలవి ♦ యగునె నరేంద్రా. 24

ఆ॥ పుత్రుఁ బాయఁగాంచిపాక్కెడుకోసలు, కన్యై బోల్పనయ్యెఁ ♦ గాంత యిప్పు
డీయయోధ్య యెచట ♦ నేని హితాహిత, భేద మిడని వెతల ♦ పెల్లిదమున.

క॥ నదులనియే కా దిప్పుర, వరమునఁ గలయెట్టిస్వల్ప ♦ వస్తునయేనిన్
దిరముపడు మేల్మిఁ గనుపడ, దరయఁగ రాముపయనమున ♦ నైనయలంతన్.

* క॥ ణ్యంతము రము, ధాత్వర్థము స్వంతంబై రామునెడ న ♦ మర్థం బయ్యెన్
వింతపడనేల యాతని, వంతునకున్ వత్తు రెవరు ♦ వానవమిత్రా. 25

—♦ దశరథుని వివాదము ♦—

క॥ అనుచు సుమంత్రుఁడు చెలువఁగ, వినుచునె బాహ్మీపహతీయు ♦ విన్నదనంబున్
ఘనగద్గదికయుఁ బొడమఁగ, ననఘుం డినుఁ డిట్టులనియె ♦ నతివిహ్వలుఁడై. 26

ఉ॥ పాపపుఁబ్బు వాకయిక ♦ పల్కినపల్కున కాడి తప్పఁగా
నోపనటన్న వెఱ్ఱిఁ బడి ♦ యూరకె రాముఁ దొఱంగఁ గంటి నా

పాపమెవంజె బండ్లితులు ♦ బాంధవు లాపులు మంత్రులు నృథం
జేషిది నృచితు రది ♦ యెంచిమెలంగక మోసపోయితిన్.

౭౯

క॥ ఈహేయంబగు కృత్యము, స్త్రీహేతుక మని యెఱిగియు ♦ జెడితి నియతియే
నాహాసికవృత్తి యిడి న, మ్మోహమువాటిల్లజేయ ♦ మొనయంగంటిన్.

౮౦

ఆ॥ ఇట్టివృసన మొదవె ♦ నిది కులనాశంబు, నేయుఁ గాని మాఱు ♦ చేతఁబోవ
దొండనంగఁ గలదెయసులులు త్వరపెట్టు, చున్నయవి యుపాయమెన్ననీక.

ఉ॥ ఇప్పటికైన నాసుకృత ♦ మించుక యుంజెనయేని రాము నేఁ
జెప్పినమాట చెప్పి యిటఁ ♦ జెచ్చెరఁ దోడ్కొనిరమ్ము వాఁ డెటుం
దప్పడు నాయనుజ్ఞ కిది ♦ లవ్వునియెంచినఁ దండ్రీదక్కఁ డో
యొప్పులకుప్ప యం చనుము ♦ యోగము వేగమ కూర్పు మాదృతిన్.

౮౧

క॥ దూరగతుఁ డయ్యెనోయని, యూరకె మది నెంచి నీ వ ♦ నుత్సుకుడవుగా
కీరథమున న న్నిడుకొని, యూరఘువరుఁ జేర్చి మనువుమయ్యా యింకన్.

౮౨

ఉ॥ ఎక్కడనున్నవాడొ కద ♦ యిందునిభాననుఁ డల్లవాడు నా
చక్కదనాలతోట నెఱ ♦ జాణతనమ్ములపేట మక్కువల్
నెక్కినుకోట మేల్పెనరు ♦ నించినబాట వరాలమూట నేఁ
డక్కట నాకుఁ గాననగు ♦ నా హతదైవముచేత చెల్లునా.

౮౩

క॥ ఆవృత్తిదంష్ట్ర నాన, ద్భావు మహేష్వాసు సుభుజఁ ♦ దమ్మునితోడన్
భావినితోడ న్మొనయఁగ, జీవముతో నుంటినేనిఁ ♦ జేరంగాంతున్.

౮౪

ఆ॥ ఆప్రసన్నవదను ♦ నారక్తనేత్రు నా, ముక్తకుండలాధ్యు ♦ మోహనాంగు
నాదయాసముద్రు ♦ నాజానకీజానిఁ, జూడకున్న జమునిఁ ♦ జూచువాడ.

౮౫

క॥ ఇంతకు మిక్కిలి గలదే, వంత యనఁగ నీయవస్థ ♦ వాటిలె సీతా
కాంతుఁ డెడచనిన యప్పుడె, చింతాలత పెచ్చుపెరిగి ♦ చిక్కిడదె యింకన్.

తే॥ రామ ; రామానుజ ; విదేహ ♦ రాజతనుజ
యెచటనున్నారు నాగతి ♦ యెఱుంగ రకట
దుస్తర మపార మగుశోక ♦ తోయనిధి ము
నుంగుచున్నాడ నిక్కట ♦ నొప్పుగాంచి.

౮౬

క॥ అని దుఃఖపూర మటు తల, మునుకలు గా దేవిఁగాంచి ♦ మొనయఁగ నయ్యెన్
దనపాలిటిచరమదశా, దిన మిదెకా మెలఁగు మింకఁ ♦ దేకువ నెలయన్.

౮౭

సీ॥ రామాపదాభోగ ♦ భూమసంలక్ష్మంబు, సీతావిరహపార ♦ చింతితంబు
 శ్వసితోర్మికావర్త ♦ సంస్థంబు బహుజల, భావవిస్తారవి ♦ స్థావరతంబు
 బాహువిక్షేపమీ ♦ నాహతం బాకరించి, తాఘోష మశ్రుతి ♦ నావిలంబు
 కీర్ణక్షీణోరు ♦ కేశవైవాలంబు, హాకుబ్జికోక్తిమ ♦ హాగ్రహంబు
 కేకయాపత్యబడబాముఁ ధాకులంబు, మదఘవేగంబు వరవేలఁ మదయ మభము
 రామవనవాసపర్వతీ ♦ వక్రము శుగభి, మస్తకం బిది దీనిలో ♦ దుమికినాడ. ౯౦

తే॥ రాము సహరాము సానుజ ♦ రాగమహితు
 నోడఁ గాఁ గొని కడచు భా ♦ గోదయంబు
 లేదు నా కింక నైతి వి ♦ లీనుడ నని
 మూర్ఛితుం డయిపడె జగ ♦ న్మోహనాంగి. ౯౧

ఆ॥ అతనిపాటుగాంచి ♦ యాపల్కుబడితెఱుం, గెంచి తన్ను దానె ♦ ముంచుకొనిన
 యట్లు గాఁగఁ గోసఁబాత్తుజ భీతాత్మ, యయ్యె దారి గతియుఁ ననఁగ మఱచి.
 క॥ భూశోపస్పృష్ట పోలిక, నాతలిరుంబోడి కంప ♦ మందుచు నిలఁపైఁ
 బాతరలాడుచు నిట్లని, సూతునితోఁ బలికె జ్ఞాన ♦ సూనవిలసితా. ౯౩

—♦ కొసల్యవిలపింప సుమంత్రుఁడు ప్రతిబోధించుట ♦—

ఆ॥ ఎచట రాముఁ డనుజుఁ ♦ డెలనాగయును నున్న
 వారొ యచట నేర్ప ♦ పలయు నన్న
 మిలఁచు మింక రిథము ♦ మామకజీవితం
 బట్లుగాక నిలువ ♦ దరక్షణంబు. ౯౪

క॥ ఏఁ గనఁగాంచెద వారల, చేగతియెట్లునునొ విదప ♦ నిమ్మెయినున్న
 వేగ మయమమందిరమున, కేకెద నివ్వెథము బుద్ధి ♦ నేర్పడఁ గనుమా. ౯౫

క॥ అన ఖన్నకంఠుఁ డై వాఁ, డనె జేతులుమోడ్చి పలుకు ♦ లటునిటుగా నీ
 కనువగునె దేవి యిట్లన, మొనయుచె సాహసము నీవు ♦ మూఢతఁగొనెదే. ౯౬

చ॥ విడువుము శోక మోహముల ♦ విభ్రమమందకు మెట్టిచెట్టజే
 డ్పడకుము రాముఁ డయ్యడవిఁ ♦ బొలననేయఁగ నున్నవాఁడు త
 మ్ముఁడు గొలువంగ సీతధృతి ♦ ముచ్చటఁ గూర్పఁగ నూర్ధ్వలోకముల్
 దొడరి జయించి తండ్రికిడఁ ♦ దోరఁపుధర్మున నైలంగెడిక. ౯౭

క॥ ఏకాంతము కాంతారం, బే కాంతమటంచుఁ గాంతు ♦ నిచ్చమెలఁగుచో
 నాకాంతతలపు లొప్పెడు, నాకాంతసదు ల్పుతించు ♦ నయ మేర్పడఁగక. ౯౮

ఉ॥ దైన్య మొకట లే కడవిఁ ♦ చా నునుమెట్టినగుట్టుదోఁప న
 క్కన్యక సీత చంద్రముఖ ♦ కాంతునిపై ధృతి దృష్టియు న్నిలన్
 ధన్యతఁ బెల్చుచున్నయది ♦ తత్పరత న్ననుబోంట్ల కెన్న సా
 మాన్యముగాదు తన్మృతము ♦ మాన్యము వేల్పులపక్షి కేనియున్. ౯౯

క॥ ఉద్యానవిహారం బెటు, హృదయం బగు రాముతో న ♦ సీదృశ కిపుడీ
 పద్యమెలఁగుటయు లాభం, బద్యతనం బనెడుతలఁపు ♦ నందించెఁ జుమీ. ౧౦౦

క॥ తదధీనహృదయజీవిత, కదనున రాముఁ డెడఁబాయు ♦ నపుడె యయోధ్యా
 పదము దవ మనెడుతలఁ పటు, విదితంబయితోఁచె నీవు ♦ వెతపడనేలా. ౧౦౧

ఆ॥ దారితలను దయితుఁ ♦ దద్దయు మఱఁది నా, యమ సపుష్పలసిత ♦ హసితతరుల
 తానికుంజనదన ♦ దీనిగమాదులఁ, గూర్చి యడుగుచుండుఁ ♦ గొసరికొసరి. ౧౦౨

తే॥ పులిని సింగంబునేనియుఁ ♦ బొలఁతి గాంచి
 భయమునొందదు రాఘవు ♦ బాహుసంశ్ర
 యమున యామునపథమున ♦ నట్టలరుగు
 చుండ నాతపాదులవంక ♦ నోటలేదు. ౧౦౩

ఉ॥ ముద్దులుగుల్కు నెన్నడలు ♦ ముచ్చట లాననచంద్రచంద్రికల్
 తద్దయు విందొనర్చ సతి ♦ దాశరథి స్థఁగించుచుండు నే
 ప్రౌద్ధును విన్నవోవుననఁ ♦ బోల దల క్తరసోచితమ్ము ల
 మృద్దియయంఘ్రు లిప్పుడు న ♦ ముక్తసుర క్తపయోజభాగ్యముల్. ౧౦౪

క॥ ఆమోముతెలివి యాభా, పామాధురి యాటపాట ♦ సంగతినననౌ
 నామాలిమియు వెలయఁదగు, నామాన్యయె కూర్చు భర్త ♦ కఖిలార్థంబుల్.

క॥ ఒండొక్కఁడుఁ గైకఁగూర్చి య, ఖండరసోచిత వచించెఁ ♦ గాని మదికిరా
 కుండె నదిదెలుప నటుపో, నిం డేమిటనేనిఁ గొఱత ♦ లెనయపు వారికె. ౧౦౫

ఉ॥ కాన విచారములెడపి ♦ కాంతుఁ గనుంగొను మట్టిమేలునన్
 గానకుఁబోయి వారునుఁ బ్ర ♦ కాశితకీర్తిత నేగుదెంతు రు
 ద్యానవిహారకల్పముల ♦ యా రఘురామున కీప్రచారముల్
 నీనెఱి సూనుసుస్థితియు ♦ నెక్కొను ముజ్జగముల్నుతింపఁగన్. ౧౦౬

క॥ అనినొడువుసూతు నుడు ల, ప్దనుమోదించియును రాము ♦ నటవీవాసం
 బెనయించు దుఃఖపూరం, బున మొనయుచు భర్తఁగాంచి ♦ పొలఁతుక పలికెన్.

—♦ కాసల్య దశరథునితో రాముప్రవాసముఁగూర్చి యాశ్రోశించుచుఁ బలుకుట ♦—

సీ॥ ప్రియవాది నెఱదాత♦దయగలవాఁ డంచు, నిను ద్రిలోకి నుతింప♦నెగడె దెవుడు
రామతోఁ గూడంగ ♦ శ్రీమంతు సత్పుత్రు, వనమున కనిచి తే ♦ మనితలంచి
నేరమ్ము లనిలేక ♦ యూరకే త్రోవంగ, నేర కాతం జేగె ♦ నీతి యనుచు
ననుజుండు తోడయ్యె ♦ నాతనియగచాట్ల, కంగన యేవెంట ♦ నలఁతిపడునొ
యాపె సుకుమారి కడమవా♦రట్టివార, మృదుమధురభోజ్యము ల్గాని♦మెత్తసెజ్జ
లందుఁ బుడెడువా రింత ♦ కొదురెట్లు, శీతవాతాతపాదులొ ♦ సిలుగు లొదవ.

ఆ॥ అడవికూళ్లు గుడిచి ♦ యందందుఁ దిరుగుచుఁ, గఱకుతాల ముండ్ల ♦ గాసిపడుచు
మిట్టపల్లములను ♦ మేనులువైచి యా, బిడ్డ లుందు రెటులు ♦ పెనుపుదక్కి. ౧౧౦

తే॥ భద్రతూర్వధ్వను ల్విని ♦ భద్రమూర్తి, నిద్రమేల్కొంచు మైధిలి ♦ సీతనయుల
మాట లట్లుండ మెకములు♦మలసియార్వ, నిప్పు డేరీతనిఁ బ్రబోధ♦మెనయఁగలదొ.

క॥ ఇంద్రధ్వజసంకాశం, బింద్రనిభుని బాహుపరిఘ ♦ మిపు డుపధానా
తంద్రత్వ మెనయనున్నది, సాంద్రయశుఁడ వైననీప్ర ♦ సాదముకతనక. ౧౧౧

ఆ॥ తమ్మిఁబోలఁ బరిమ ♦ శమ్ములు గ్రమ్ము సు, కేశ మాధ్యదృశము ♦ క్షీతమ్ము
రాముమోము గాంచు♦రాణ నా కున్నదొ, లేదొ యరయ నిట్టి♦లేమివెరయ.

ఆ॥ ఇంతకరుణకర్మ ♦ మీ వొనరింప నా, కన్నులారఁగంటిఁ ♦ గదలకుంటి
నింక వజ్రసార ♦ మీహృదయం బేల, వ్రయ్యఁగలదు వేయు ♦ వ్రక్కలగుచు.

క॥ పదునేనగునేటికిఁగద, బ్రదికిన నరుడెంచు టరయఁ ♦ బరభుక్తయకా
సదనని సంపదకై యా, సదమలమతి యాసపడుప్ర ♦ సంగముగలదే. ౧౧౨

ఉ॥ కొందఱు శ్రద్ధమంచుఁ దము ♦ గూర్చినవారల తృప్తిఁగూర్చి యా
మందలదాటి యందఱస ♦ మానముగా భుజియింపఁజేయఁగా
నుందురు వారిభోజ్య ముచ్చు ♦ తోన్నత మైనను సద్ద్విజర్ష భుల్
గొందురె శృంగభంగ మను ♦ కొందురు వీడుతలంపుపెంపునక. ౧౧౩

ఆ॥ అట్లు తమ్ముఁ డొక్కఁ ♦ డనుభవించినసిరి, కాసపడునె జ్యేష్ఠుఁ ♦ డగ్రగణ్యుఁ
డైనరామశశి ప ♦ రాశితశేషమ్ము, వ్యాఘ్ర మరసి వీడు ♦ వలను వినవె. ౧౧౪

ఆ॥ యాతయామములగు ♦ హవిరాజ్యకుశపురో, డాశయూపచయము ♦ లేశతులును
నొండు జన్మమునకు ♦ నొసగూర్తురే నప్త, నామ మధ్వరమ్ము ♦ చూడఁగలదె.

క॥ కాపున సీరాజ్యరమక, భావింపఁడు రాముఁ డింకఁ ♦ బరహృతసారక
ధీవెలయువాడు సురనటు, లావిలభావమున రెంటి ♦ యర్థమొకఁడుగాక. ౧౧౫

ఉ॥ కాంచనపుష్పము శృంగాయఁ ♦ గాశితధారము తా శరంబు ల
భృంచితుఁ డూచినిల్చిన ను ♦ రాసురు లేకతఁ గ్రమ్మివచ్చియున్
మంచికిఁ దాఁకొనంగలరె ♦ మాయఁగఁజేయక పోవనిచ్చునే
చించి విరించిభాండ మటు ♦ చేతులతీటకు నాటలాడఁడే.

౧౨౦

క॥ మందరముం జూర్జింప న, మందగ్రహభము నభమ్ము ♦ మహిఁగూల్పు నిలం
గ్రందునఁ బడఁద్రోయఁగ నా, నందనుఁడే చాలు నొడ్డ ♦ నయమునువలెనే.

ఉ॥ నీ కపకారము న్నెఱప ♦ నేరఁడు గా కెటు లోకసంచయం
బాకులపాటు నొందదు మ ♦ హాభుజఁ డాతఁడ యల్లెనేనియున్
దేకువలేక వాలధివి ♦ దిల్చివ నోర్చునె వ్యాఘ్ర మింతకున్
నీకతనన్ శమించుటయె ♦ నెక్కొనె ద్రిక్కక యిట్టిపట్టునన్.

౧౨౧

క॥ మచ్చెము తనబిడ్డను దిను, మచ్చున నీసుతుని నీవె ♦ మాయింపఁగ నా
నిచ్చుఁ గొని మెలఁగి తేమన, వచ్చును వలగొన్న ధర్మ ♦ వాసనసెడఁగన్.

ఆ॥ పతియ మొదలిదైన ♦ గతి సతి కాత్మజుం, డవలగతీయ తలఁప ♦ నటఁ దృతీయ
గతి యనంగ జ్ఞాతి ♦ కాండ మామీదటి, గతి చతుర్థి యెందుఁ ♦ గానఁబడదు.

ఆ॥ నాకుఁ గానివాడ ♦ వే కదా నీవు నా, తనయుఁ డరిగె వనికి ♦ ధర్మ మెడలి
నేనుఁ బోవరాదు ♦ నీచేత ని న్నింటఁ, జెఱుపఁబడితి నింకఁ ♦ జెప్పఁగలదె.

క॥ ఆసింహసత్త్వు నానర, కేసరి వృషభాత్ము వసతి ♦ గెడసించనంగాఁ
జేసితి వి కిట ధర్మం, బేసరణిం ద్రొక్కునొక్కొ ♦ యింతయు నెఱుగన్.

క॥ ఈనీవు ధర్మనిరతుఁడ, వే నేటికిఁ దగవుమెయిన ♦ యేలితి విలఁగా
కీనాటికృత్యమున నవ, సానంబొనగూడె దత్ప్ర ♦ సంగంబునకున్.

౧౨౨

క॥ ఏ నీవుఁ జెడుటయే కా, కానెరి జగమెల్లజెడియె ♦ నాదట ధరలోఁ
బూని సనాతనధర్మవ, ధానమ్మున నెగడు ద్విజునిఁ ♦ దడవి పడయుదే.

౧౨౩

మ॥ హత నైతిన్ సతనూజ నే నిటులు నీ ♦ వా కాంతు వట్లాహతిన్
హతులై రీపురవాసు లాప్తసచివు ♦ ల్లా రాజ్యమా రాష్ట్రమా
హతమయ్యె న్మునుమున్న యింకిట సుఖం ♦ బవ్యాహతంబై తగన్
సతియున్ సూనుఁడుఁ బొల్చువారు స్వకమా ♦ సంకల్పకల్పంబునన్.

౧౨౪

—♦ దశరథుండు వ్యధితుడై కాసల్యసు వేడుకొనుట ♦—

ఆ॥ అనెడునుడులు పిడుగు ♦ లద్దేవితలనుండి, వెడలి తన్ను దుఃఖ ♦ వేగవివళుఁ
జేయఁ బార్థివుండు ♦ చింతించెఁ జిరకాల, మేమిపాపకర్మ ♦ మిదియటంచు. ౧౨౫

క॥ వ్యాహతుః డాన్యపుః డమ్మైయి, మోహమున మునింగి యెట్లా మొనయు తెలివితో
నోహరిసాహరి బెనఁగెడు, నీహానిశ్శ్యాసములయ డ హీనత జడుడై. ౧౩౧

తే॥ కెలనఁ గౌసల్యఁ గాంచి నిష్క్రించనుండ, పోలె ధైర్యంబు పొనుపడబుద్ధిసెదర
దీనుడై విలపించెడుతీరునందె, తోచె బూర్వకృతం బగుదుష్కృతంబు. ౧౩౨

క॥ దానికి మిక్కిలివగచుచు, దానివతంసంబు మున్ను డ దవిలినవగ య
ద్దాన ద్విగుణంబు గాఁగ ని, దానం బయి సుతవియుక్తి డ దాపముఁ బెనుపన్.

క॥ ఆరెండుశోకముల నతఁ, డారాత్కృతమాళి యగుచు డ నంజలిబంధం
బారాణిచెసకుఁ గూర్చి య, సారుండై పలికెఁ దత్ప్ర డ సాదనపరతన్. ౧౩౪

తే॥ నినుఁ బ్రసన్న నొనర్పంగ నెఱపినాడ, నిదియను మృంజలి విధాతయిట్లుసేసె
నీవు వత్సల వసృశంసవితరులంద, యేనిఁ గావునఁ గరుణింపుమింతయరసి. ౧౩౫

క॥ గుణవంతుఁడయేనియు ని, ద్గుణుడేనియుఁ బతియ వేల్పు డ కులసతి కెపుడున్
గణియింతువు సద్ధర్మము, లణీయసుల యట్లుగాక డ యనవరతంబున్. ౧౩౬

తే॥ దుఃఖితవ యేనియు దురంత డ దుఃఖికలితుఁ
దొడరి విప్రియములు నగుం డ తుదములు నగు
నట్టి నుడుల నలంప నీ డ కర్హమగునె
యన్తురాల వటంచు ము డ న్నరయలేడె. ౧౩౭

— డ కౌసల్య త్నమాపణం బర్థించుట డ —

చ॥ కరుణముగాఁగ నిట్లు పతి డ గాసిలి పల్కెడు తీరుగాంచి య
ప్పరమపతివ్రతామణి వి డ పన్నత నెట్టన సోలి వ్రాలి స
త్వరయయి త్రస్తయై యతఁడు డ దాల్చినదోసిలిదమ్మి వట్టి తా
శిరమునఁ బూన్చుకొంచు సువి డ శీర్ణపదాక్షరవృత్తి చొప్పడన్. ౧౩౮

క॥ జలనిర్గమమార్గంబుల, జలజలప్రవహించు వృష్టి డ జలధారలనన్
గలికికను లశ్రుధారల, వెలార్పఁగా దుఃఖితాత్మ డ వివశతఁ బలికెన్. ౧౩౯

క॥ వెసఁ గరుణింపుము దాసిం, బ్రసాదమునుఁ గోరుచుంటి డ బద్ధాంజలిన్
యసదుక్తికి భూమిపయిం, బ్రసక్తిమై నొరగి చేటు డ పాటుంగంటిన్. ౧౪౦

క॥ నీచే నిప్పటి కిమ్మెయి, యాచింపంబడుట నిహత డ నైతిన యింకన్
నాచేసినయపకృతి కిదె, నాచెలుపుడ శిక్ష, తగుదు డ నను మన్నింపన్. ౧౪౧

ఆ॥ స్థాఘనీయుఁ డఖిల డ శాసిత ధీమంతుఁ, డైన భర్తచేత డ నదనుగాంచి
మలఁచికొనుటకుబ్రతిమాలించుకొనునట్టి, పొలఁతియుభయలోకములకుఁజెడదె.

క॥ నీదాక్షిణ్య మెఱుంగనే, నీదాక్ష్యం బట్టు లరసి ♦ నేర న తెలియన్
లే దక్షమ నావలనునఁ గా దక్షిణంబు జడను ♦ కదియఁబడుటయున్. ౧౪౩

ఆ॥ సత్యవాది వనుచు ♦ సకలజ్ఞుడ వటంచు, ధర్మపరుడ వనుచు ♦ దాత వనుచు
ని న్నెఱింగియుంటి ♦ నే బుత్రశోకార్తి, నెఱుకమాలి యిప్పు ♦ డిట్లు లంటి.

ఉ॥ శోకము ధైర్యముం జెఱుచు ♦ శోకము వ్రెంచు శ్రుతప్రశస్తి నా
శోకము సర్వనాశనముఁ ♦ జొప్పడజేయునుఁ బ్రాణికోటికిన్
శోకమె నిత్యశత్రువు వి ♦ శోకుఁడు గాక సుఖంపనేరఁ డ
ప్రాకృతవర్తనంబునకుఁ ♦ బాల్పడు తత్త్వరసజ్ఞుడేనియున్. ౧౪౪

క॥ అహితుఁడు చేచేఁగూర్చిన, ప్రహార మోర్వంగవచ్చుఁ ♦ బాపపుశోకం
బహితఁ బొనరించు కాటున, నహహ విసమెక్కి చెడఁడె ♦ యంతకుడైనన్.

తే॥ అయిదు దివసము లయ్యె నా ♦ యయ్య యడవి
యందు వసియింపఁగాఁ బోయి ♦ యవియె శోక
హతధృతికి దీని కననయ్యె ♦ నై దువత్స
రములు వాత్సల్యకృతము ని ♦ ర్ణయముకతన. ౧౪౫

క॥ ఆచింతలఁ బెరింగి యనా, లోచితమై శోక మింత ♦ లోఁగొనెఁ దతవే
గాచితల నదుల పెనకువ, నేచిప్రవర్తించు సంద్ర ♦ మే యననగుచున్. ౧౪౬

క॥ అని సౌజన్యము వెలయఁగ, ననితరగుణ కోసలాధి ♦ పాత్మజ సంప్రా
ర్థన సేయుచుండ సవితృఁడు, చనెఁ జరమాదికిఁ ద్రియామఁచయ్యన దోఁచెన్.

తే॥ అధికశోకసమాక్రాంతుఁడయ్యు నృపతి, యాశుభచరిత్రశుద్ధవా ♦ క్యములశ్రుతిసు
గతికిఁ గూర్పంగఁ జాలుసత్కులన మెలఁగ, నిద్ర కొక్కింత వశపడె ♦ నీరజాక్షి.

ఆ॥ ఒకముహూర్తకాలఁమొదిలి యట్లుండి ప్రబుద్ధుఁ డతఁడు ప్రాప్తబోధుఁడగుచుఁ
దన్నుఁ బొదుపుచింతఁదవిలి శోకార్ణవ, మందుఁ బడియెఁ దొంటియట్టిఁడగుచు.

క॥ ఆసూర్యుఁ గవిసెఁ దమ మ, య్యాసుర మటు రామలక్ష్మ ♦ ణాసాద్యవనా
యానస్మరణంబున న, వ్యాసవసముఁ డయ్యుపద్ర ♦ వంబునఁ దెరలెన్. ౧౪౭

క॥ అనఘుఁ డటు రాముఁ డడవికిఁ, జన నాషష్ఠి యగు రాత్రి ♦ జననాధునకున్
దనచేసిన దుష్కృతమే, కనుపట్టెను వింతయగు ప్ర ♦ కారము నెఱయన్. ౧౪౮

ఆ॥ పుత్రశోకముననుఁ ♦ బొరలుచుఁ బుత్రశో, కార్త యైన దేవి ♦ నపుడు పిలిచి
యాదరించి పలికె ♦ నాతండు స్వపురాకృ, తంబు డంబరంబు ♦ దవులు మదిని.

— దశరథుండు కాసల్య కాత్మకృతయజ్ఞదత్తవధ వృత్తాంతం బెఱిగించుట —

- క॥ ఓకల్యాణీ; వింటివె, యాకులపడనేల యెవ్వఁ ♦ డశభము శుభమో
యేకరణిం బొనరించునొ, యాకర్తకుఁ దత్ఫలంబు ♦ యగు నటు గుడువన్. ౧౫౫
- తే॥ తొలుతఁ గృతినరముల గుణదోషములను, సురులఘుత్వములనుగనికూర్పఁడేని
నవల శోకింప నేమగునతని వృద్ధుఁడనను బాలుండ పో యందురార్యులెపుడు.
- ఆ॥ తివిరి యామ్రవణము ♦ బ్రెంచి పలాశాలిఁ, బెంచి పూలుగాంచి ♦ పృథు ఫలాశ
మించి యవల నేడిచ్చిమిడికెడు జనుఁడెందు,నన్నుఁ బోల్పఁజను ననాధుఁడతఁడు.
- చ॥ శరదృతి శబ్దపేధిగతి ♦ చక్కగనేర్చి కుమారభావ మొం
డరయఁగనీని యాదశనె ♦ యా నితఁ డొక్కఁడె మేటియంచు నె
ల్లరు నన ధన్వినై తగి ఘ ♦ లస్థితిఁ గా దని త్రోవరాని దా
దురిత మొనర్చినాడ నది ♦ ద్రుంగకము న్ననుజేరి కాలృడిన్. ౧౫౬
- ఆ॥ ఆపలాశముగ్గు ♦ న ట్లది న న్నిది, నేసె నిట్లు వేతె ♦ చెప్పనేల
విసముఁగొన్నవాని ♦ విధమున సంతాప, మునకుఁ బాలుపడితిమొదలు సెడఁగ.
- తే॥ ఆయవిజ్ఞాతశబ్దవే, ధృమయఫలము, తెఱఁగు వినిపింతు వినుమప్పు ♦ దేవి నీ వ
నూధ వే యపరాజునై యుంటి నొదవె, రాగమదవృద్ధికరము వ ♦ రాగమంబు.
- క॥ కృషికిం జేయూతయకాఁ, గృషీవలు లొనర్చు తపము ♦ కృతిఫలగతికై
సుషమాభ్యాకృతి సమయో, నిష్పితము మిషమున యధేచ్ఛమేకొనె జగతిన్.
- తే॥ భామరసముల నేవించి ♦ పరఁగి ధరణి, కంశుసంతాప మొనగూర్చి ♦ యాపరేత
చరితయగు దిశ కరిగె భాస్కరుఁడు తనదు, శాసనం బెందునేనియు ♦ సాగుటరసి.
- లే॥ ఉష్ణముడివోయె నప్పుడేయోజపడి ఘనములు స్నిగ్ధములై తోఁచెననిచెమిగుల
భేకసారంగ బర్హిణ ♦ ప్రీతి పులుఁగు, లార్ద్రపక్షములై చెల్లు ♦ నాక్రమించె.
- క॥ వాతావధూతశాఖ, వ్రాతముల సమాశ్రయించి ♦ వానిగతియ కా
కాతటి తమ కొం డొదవమి, కాతంకము నొందుచుండె ♦ నఖిలఖగములున్.
- తే॥ పడినయది పడుచున్నయ ♦ ప్పటిదియు నగు, జలవితతి గప్ప మత్తగ ♦ జప్రసక్త
మచల మచలంబ యగు సంద్రమట్లువొల్చె, నాఘనాగమకాలంబునందుసాధ్యి.
- చ॥ ధరముల ధాతువర్గములు ♦ దావకృతంబులు భస్మరాసులున్
బరువడిఁ గొంచుఁ దీవ్రగతిఁ ♦ బాతెడు నన్నదు లెల్ల రక్తపాం
డురభుజగంబు లట్లయి క ♦ డుం గనుపట్టె నవక్రవక్రతా
నిరతి హుటాహుటి న్నైఱయ ♦ నెక్కొనువారలు సంభ్రమింపఁగన్. ౧౫౭

క॥ జలదాక్రమణమున న్ని, బృలములె ప్రోతస్సు లెగచి ♦ రాగకలుషితం
బులు నడు: యున్మార్గము: గొనె, పలగొను నిజమార్గ మెడలి ♦ వారని నికృతిక.

తే॥ అట్టి సుఖసమయంబునఁయందు ధనువు,దాల్చి పొమ లిషువుల నింపిఁతద్దపొదలు
వేడ్క మెయి: దురగంబెక్కి ♦ వేట కరిగి,విడిసితిని సరయూతట ♦ విపినములును.

క॥ యోగులకు రాగులకును వి, రాగులకు నొకంట నొదిగి ♦ వ్రాలంగ నౌ వ
ర్నాగమము మత్ప్రస క్తదు, రాగమబోధకృతి కధిక్య ♦ తాగమమయ్యెక. ౧౬౯

క॥ ఏకాంతగతుండ నగుచు న, నేకాంతత్వమున నడరి ♦ యిటునటుఁజొరనౌ
నేకరణిమొకమునేనియు, బోకార్ప దొడంగితిక బ్ర ♦ భుత గుబ్బతిలక. ౧౭౦

ఆ॥ తీరగతము నెల్లఁ ♦ దీర్చితి వివృతకా, ర్ముకుడ నగుచు విసువు ♦ మొనయుదేర
దెనయుశబ్దముననె ♦ యేసి చక్కాడితి, హింసమేని నదిత ♦ దితరమేని. ౧౭౧

క॥ ఆరాత్రి నంధకారము పూరించె న్నాదు బుద్ధి ♦ పొలము నటు లహం
కారము కార్కొనె నగదం, కారుడు లేఁ డావిధిప్ర ♦ కారం బఱుమక. ౧౭౨

ఆ॥ అనువుపడియ యుంటిఁనజితేంద్రియత్వంబు, కతనఁ దన్ని పానఁగతము మహిష
మట్లు జలనిమిత్తమభ్యాగతం బిభ, మ్మాకపడెడు శ్వాపదాలిఁ గెడప. ౧౭౩

తే॥ పూర్వమాణసలిఁకుంభభూత మక్షి,గోచరము గాని ధ్వని చెవిఁ నాఁచికొనియె
నాతమోవృత యౌ రాత్రిఁయందుఁ దనకు,ఘోరమైవారిణధ్వానఁకుమతిఁ బెనుప.

క॥ బుడబుడయనుశబ్దం బటు, లడరి గజభ్రాంతిఁ గూర్చె ♦ నగుఁబో యదియుక
నడయె యవశత్వమున నే, ర్పడెఁ గాక వనేభ మేయఁ ♦ బదరుదురె దొరల్.

క॥ ఆశీవిపోషమం బన, నౌ శర మొక్కండు దొడిగి ♦ యపుడ కడఁకమై
నాశబ్దముననె లక్ష్మ్యము, నాశ మెనయ విడిచితిని సఁ నాధుండననుచుక. ౧౭౪

క॥ ఎచ్చోటు గూర్చి చనె శర, మచ్చోటనె శబ్దమొదవె ♦ హాహా యని కీ
డచ్చుపడ నీటఁగూలెడు, నొచ్చెములేసి వనవాసి ♦ యుక్తికి మొదలై. ౧౭౫

క॥ పడి యాదట నొడివెను జే, డ్పడుచుం బరువడిఁ దపస్విఁపైఁబడ శరముక
దొడిగినయతఁ డెవ్వఁడు మే, నెడల జల్గార్ది యని కాన ♦ కీ నిశివేళక. ౧౭౬

అ॥ పాపమనక యిట్టి ♦ పాటున కొనగూర్చె, నే నొనర్చినదియు ♦ నేమొ తనకు
వన్యభుక్తి జడలుఁవల్కలమ్మలు గొన్న, యడవిబడువులును వధార్హులైకొ.

క॥ నను వధియించిన యంతన, పనుపడునర్థంబదేమొ ♦ పరంగ ననర్థం
బన కొనరించుచెనఁటికృతి, ననుమోదించెదరె యార్యు ♦ లన్యులు నగరే. ౧౭౭

క॥ గురుతల్పగుఘల మేత, త్వరుఁ డొందునటంచుఁ దిట్టు ♦ పడఁజెట్టు లితం
డురుసుకృత మెంతలేనిఁ బొ, నరించెనో యదియుఁ జెడచె ♦ నాగతికతనన్.

ఉ॥ ఏ నిటువోవువెంట మది ♦ యింతయుఁ జింత నలంతఁ గాంచఁ బో
దైనను నాదుప్రోవుగాని ♦ యాత్తులు వృద్ధులు తల్లిదండ్రు లి
క్కాననికాన్పె ది క్కనుచుఁ ♦ గన్నులులేసికబోదు లున్నవా
రేనెఱి జీవయాత్ర నెన ♦ యించెడునో చెడు గిట్టిదా కృతిన్. ౧౮౨

క॥ ఏ నొక్కడ వా రిరువురు, దీన న్నిహతులమ యింత ♦ తెలివి దొఱగి యి
మ్మెనున గొచ్చునె యిమ్మెయి, నొ నారస మింకఁ దనకు ♦ నొ మే లున్నే.

తే॥ అనుడుఁ గరుణోల్బణం బగు ♦ నా నుడివిని, చెడితి ననుకొనునంతలోఁ ♦ జేతనుండి
పడియె సశరశరాసనంబెడలి బడలి, శోకవేగాహతిం బడిచొక్కుగదుర. ౧౮౩

క॥ దీనుఁడ హతసత్త్వఁడ ని, ర్మానుఁడ నిర్గతుఁడ నొచు ♦ రహిసెడఁ జైత
న్యానితునియట్టులై చని, యానెలవుం గంటి నట భృ ♦ శార్తత్వమునన్. ౧౮౪

క॥ వారనిశరహతి సరయూ, తీరంబునఁ జెరలి పొరలు ♦ ధృతకీర్ణజటా
భారున్ శోణితదిగ్ధశ, రీరున్ సంయమికుమారుఁ ♦ ద్రిక్కుచుఁ గంటిన్. ౧౮౫

తే॥ నివులుగవిసిననిప్పట్టు ♦ నెగడుతేజు, పాంసువులఁ గప్పఁబడియును ♦ బరఁగుచుండ
జలకలశహస్తఁడై ధరాశయ్య నొరగి, శల్యపీడితుఁ డగు నాప్రశస్తఁ గాంచి.

చ॥ వడఁకుచుఁ జేరఁబోవునెడ ♦ వారక న న్గని నాయసంజతం
బొడగని నాదుపు ట్టరసి ♦ పుణ్యఁ డతం డెసలారుతేజునన్
బుడమియు నాకసం బవియ ♦ బోరన నిట్లనె నేను విన్ననై
బడిశముగొన్న మత్స్యమున ♦ పాటున కైయెడఁగాంచుచుండఁగన్. ౧౮౬

మ॥ తగునే యిమ్మెయి నేయఁ దాపసులమీఁ ♦ దన్ దర్పమా లాభ మే
మగు దీనన్ నిశిఁ బొంచి యిట్లఱుముఁగా ♦ నొవేటవొప్పవ్వరే
విగుణు లేర్పిరి దూరదృష్టి వలదే ♦ విఖ్యాతచారిత్రు లీ
తెగవా రింతటికర్మము న్గొనిరె యా ♦ దిష్టంబునం గొలరే. ౧౮౭

ఉ॥ నీ కపకారమైన కృతి ♦ నిర్ణయ మున్నదె యొంటఁబోక యే
మేకత ముండి యాకలము ♦ లెవ్వియొ బొక్కుచు జీవయాత్రకుం
బ్రొకిడుచుండ నోరువమిఁ ♦ బాపపుదైవము నిన్నుఁ బన్ని యి
ట్లీకతమాయఁ జేసెనొ మ ♦ హిన్ జనియించితొ యిట్టిచేట్లకున్. ౧౮౮

మ॥ లలితంబు, స్థితసత్త్వ లంఘులు జరా ♦ దాసు ల్విపాసార్తులై
కలగంబాటిన వారిఁ దేర్ప జలము ♦ లైకొంచుఁ బోబోవ న
స్థలగంబెట్టితి వొక్కముల్కిఁగొని యీ ♦ మాత్రంబునం బోదునీ
దులఘుత్వం బిటువారికిడరసి తో ♦ డ్దో నిన్ను బాధించెడిన్.

౧౯౧

క॥ ఎటు లోర్వఁగలరు వారలు, కటు వాత్మప నేడు మీఁద ♦ గతియెద్ది కృతం
బటునిటు సెలగక మిన్నక, తటుకునఁ బోనెంచునే వి ♦ ధాత్యఁ డలఁతియే. ౧౯౨

చ॥ చదివిననేమి సంయమము ♦ చక్కి మెలంగిననేమి కిల్బిషం
బద నిది యంచుఁగాల్ప నయి ♦ యాకపడన్ దరిలేనివృద్ధుఁ డీ
సాదఁగనఁ గాంచెఁగా సుతునిఁ ♦ జూచునె యింకిటఁ జూచి యెట్టిదా
రి దవులువాఁ డశక్తుఁడు హా ♦ రీ పడుమ్రా నొకమానిని నిల్పునే.

౧౯౩

ఉ॥ నేరకె చేసినాడ విఁక ♦ నీకును నాకునుఁ దీర్చికొలునన్
నేరుపు లున్నె యిన్నెటిన ♦ నీ వటఁబొ మ్మదె యాకుటీరముం
జేరి వచింపు మిట్టిపనిఁ జెచ్చెర నాతఁడు నిన్ను శుష్కకాం
తారము దావవహ్నిగతఁ ♦ దద్దయుఁ గాల్పకయుండుపద్ధతిన్.

౧౯౪

క॥ ఇచ్చె యేకపది యదియ పో, సదమలవృత్తులు మదీయ ♦ జననీజనకుల్
మదిమది నెలకొనునాశ్రమ, మదనున నారాక వేచి ♦ యఱచెద రఁచటన్. ౧౯౫

ఆ॥ తత్ప్రసాదనమునఁ ♦ దగుయుక్తి చొప్పడె, నేని బ్రదుకువాఁడ ♦ వీశరంబు
తీర మంబురయము ♦ తీరున నగలించు, చున్నయది పెకల్చు ♦ నోజఁ గొనుము.

తే॥ దీన నాబాధఁ దీర్చి నీతెరు వెఱుంగు, మనుడు నితఁడు విశల్యుఁడై ♦ నను నశించు
నింకను సశల్యుఁ డైయున్నన్ సెట్టులోద్చు, వాఁడు దరిలేనియిమ్మహా ♦ వ్యధ నటంచు.

క॥ లోలోనకుంది కుమిలెడు, నాలో గతి నెంచి యోర్పు ♦ నలువొందఁగ న
న్వాలాయముగని నుడితెఱఁ, గాలోలముగాఁగ నిట్టు ♦ లనె నుడివడుచున్.

ఆ॥ శోకమాఁగి నీదు ♦ సుగతికి నెట్టెటో, పలుకుచుంటి నేను ♦ బ్రాహ్మణుండఁ
గాను బ్రహ్మహత్య ♦ గారించునని గుట్ట, కూలఁబోకు మిదియుఁ ♦ గూర్చికొనుము.

తే॥ వైశ్యజటిలువలన శూద్రఁవనితయందు, బొడమినాడఁ దపోవృద్ధిఁ ♦ బొడవుపడితి
మాశ్రమంబున నిలిచి పఞ్చార్థ్య మెంచి, సాకుచుండుదు వారినిఁ ♦ చ్చలుఁ బ్రపత్తి.

క॥ అనిఘూర్ణిల్లుచు బలువే, దనఁబడి చెయ్యలుసెడ నివి ♦ తాకుపడెడు నా
లేని గనఁజాలక యా లె, మ్మని శరముం బెఱికివైచి ♦ యటు గనునంతన్.

ఆ॥ ఉసుటువాసి తపసి ♦ యుర్విపై శాంతాన్ని, యట్టు లుండఁ దొంటి ♦ యాయలంత
తోడి శోకమెగిచి ♦ తొడిబడ ననుముంప, బడలుపడుచు నేలఁ బ్రాకులిడుచు.

ఉ॥ ఎక్కటి దిక్కు లేనిగతి ♦ కే నయి స్రుక్కుచు మంచిదారియుం
జిక్కు నె యిట్టిపాపున కి ♦ నీ యనుచున్ జడదారి పల్కునన్
జక్కటిదారిఁ గొంచు గురు ♦ సంయమిబారికిఁ జేరఁ బాటితిన్
జక్కనివారి నించిన వి ♦ శంకటమా ఘట మూని చెచ్చెరన్.

౨౦౩

ఉ॥ అచ్చటఁ గంటి దుర్బలుల ♦ నంధుల వృన్ధుల లూనపక్షతన్
బొచ్చెము గన్న పక్షులనుఁ ♦ బొల్పఁగనై పరిణాయశూన్యులై
హెచ్చును గుందు లేక దెస ♦ లేకతఁ గన్గొను నయ్యనాథులన్
జచ్చినవానిమేలగుప్ర ♦ చారమున న్లథలల్లువారలన్.

౨౦౪

తే॥ ఆసపడువారి నటుపిపా ♦ సార్దితులను, నతనితలిదండ్రులనుఁ గాంచు ♦ నంతఃజిత్త
వృత్తి భయశోకసంభ్రమ ♦ వివశగాఁగ, నల్లనల్లన దటియనై ♦ యడుగులిడఁగ.

క॥ ఆ యలుకుడు విని ముదుకఁడు, నాయన్నా, యిట్లు తడసి ♦ నావేమిర పా
నీయము దేజనిజననిచి, రాయతృషావ్యధిత యాయె ♦ రా యరయుమురా.

తే॥ తేర జలకలశం బిట్లు ♦ తెరలుచుంటి, మెన్నఁడును మసలనివాడ ♦ వేకతమున
నింతజాగొనరించితి ♦ వేకతమున, నీట నాటాడుటయు మేలొ ♦ నీతి సెడదొ.

క॥ నీఁదలఁగ వేనాఁడును, మా తెఱఁ గెఱిఁగి యరయుదువు ♦ మానవునియతిన్
పాతరలాడెడు మము నే, డేతలఁపున వీడి తడసి ♦ తేమో తెలియన్.

౨౦౫

తే॥ పలుకునేరములైనఁ జొ ♦ వృడవ యెవియొ, యున్న నట్టివి నీమది ♦ నుంచఁబోకు
మెన్నఁకికి నీవ చూగతి ♦ యిట్టియగతి, కులకుఁ గను లీవ యీపుట్టు ♦ గ్రుడ్డులకును.

క॥ అసువులు నీదెస నున్నవి, మస్మణము లవి యేల యింక ♦ మాటాడ విపే
కసిగొంటివొ యేయాపద, పొసఁగెనొ తెలుపవు కలంత ♦ పుట్టెడు మదిలోన్.

ఆ॥ అనుచుఁ బుట్టిమునిఁగి ♦ నట్టులై గుట్టెడ, లంగ వివశుడై య ♦ లంతపడెడు
ముదుకదబిసిఁ గాంచు ♦ మొగి ముప్పుదలమున్క, లైనఁ దెరలువాళ్లు ♦ ననునయించి.

క॥ సి గ్గడలు నలజడియు నొక, ముగ్గడియై తన్నుఁ బొదువ ♦ మొదలఱు నొటవన్
డగ్గుత్తికపడు నెలుఁగునఁ, దగ్గియుఁ దగ్గనిద తెంపు ♦ దగ నిట్లంటిన్.

౨౦౬

క॥ వాచఁయమశేఖర నే, రాచకొలమువాడఁ బజ్జి ♦ రథనామకుడన్
నాచేసినకర్జంబున, నీచతఁ గన్ననైతిఁ గాను ♦ నీతనుభవుడన్.

౨౦౭

తే॥ అయ్య సాకేతపుర మేలు ♦ నట్టివాడ, వల నగు వినీతి నెఱి గన్న ♦ వాడవెఱ్ఱి
వేటతమకంబు గొనివచ్చి ♦ విధివశమున, రాత్రీ గాపుంటి మెకముల ♦ రాక లరయ.

క॥ బుడబుడయచు శబ్దము నది, బొడమె ఘటము ముంప నదియ ♦ పో గజకృత మం
చడరి ధ్వనిలత్యమునఁ జన, విడిచితి శర మొకఁడు దాన ♦ వెడఁగురుపడితిన్.

మ॥ నరవా క్కొక్కఁడు దోచె నానదినివా ♦ నస్థానమం దంత స
త్వరితంబోగని శల్యభిన్నహృదయుం ♦ బ్రాణప్రయాణోన్ముఖున్
ధరణీభాగశయానుఁ దాపసు సము ♦ త్తామ్యద్దళిన్ గంటి ను
ర్వరఁడై గూలితి నేను వాని కెనయై ♦ ప్రాప్తార్తివజ్రహతిన్. ౨౧౬

తే॥ ఆతఁడు మదజ్ఞతాకృత ♦ మరసి యొక, శల్య మెడలింపు మే నోర్వజాలఁ దాప
మనుడు నట్లొనరించినయంతి స్వర్గ, మెనసె నమ్మహానీయుఁ డే నెరియుచుండ.

క॥ జలకలశముఁ గొని మీయడు, గులు గొలువఁగఁ జేరినాడ ♦ గొనకొని మీప
ల్కలె పలుకుచుఁ జనినా డా, యలఘుఁడు నీవ యగు దింక ♦ నన్నిగతులకున్.

క॥ అజ్ఞానలబ్ధ మియ్యది, సుజ్ఞానాసాద్యదృష్టి ♦ జూచి నొడువు మ
య్యాజ్ఞమెయి మెలఁగువాడ న, వజ్రకుఁ గడునొచ్చియున్న ♦ వాడ మహాత్మా.

తే॥ అనుచు వేడెడు సన్నఁ గ్రూఁరాఘశంసి, నురకవిడువంగ నయ్యోగి ♦ యోర్వరాని
చిత్తవృత్తిని నిట్టూర్పు ♦ సిలుగుఁబెనిచి, యంతయును నగ్గిజేయ బాష్పేషు మడర.

ఉ॥ అంజలిఁ గూర్చి తెప్ప యటు ♦ లార్పఁ దలంకుచుఁ గాంచు నన్ను దా
నెంజిలి మీఱ నత్తపసి ♦ నిద్దపువేడిఁ గరంచుచూడ్కి మై
నంజక గ్రచ్చి యిట్లనియె ♦ నౌ దురితాత్ముడ యింతసేసియీ
మంజులభాషణంబులనె ♦ మాలిమిసూపెద వేమిసేయుదున్. ౨౨౧

క॥ ఈ నీపొనరించిన చెడు, గౌ నోరీ ; తెలుపఁ దలఁప ♦ కచటనె యడఁపం
గా నెంచితేని నీతల, తోనే ధరవ్రాలు వేయు ♦ దుందుకులుగాన్. ౨౨౨

క॥ ఏ నొకక్షత్రియుడ ననుచు, వానప్రస్థుల వధింప ♦ వచ్చితివా య
జ్ఞాన మనికాని యింతకె, యానీకుల మడఁగు నెంత ♦ లగు నీ వనఁగన్. ౨౨౩

తే॥ ఇదియె జ్ఞానకృతంబైన ♦ నిందుఁడేని, స్థానచలనంబు పాల్గొక ♦ చనునె రిత్త
బ్రహ్మవాదిఁ దపోవంతుఁ ♦ బాడుములికి, వఱపి చంపితి వింక నీ ♦ వాసి గలదె.

క॥ లలిసెడ నొకఁ డొనరించిన, కలుషమునఁ గొలంబు మాయుఁ ♦ కథ వితథయగున్
దొలిదోసమె నీకింతగ, బలిసెఁ బదంపడి యిఁకెన్ని ♦ పరఁగించెదవో. ౨౨౪

తే॥ ఓరి యాదేశమున నె మమ్మునుపు మింక, నతఁడు పశ్చిమదర్శనుండాత్రి నెఱయఁ
జేరి కాంచెద మతిర క్తసిక్తుఁ గీర్ణ, వల్కలు ధరాశయను యమవశ్యఁ దనయు.

చ॥ అన నెది దిక్కు మొక్కనక యద్దమరేయిన వారి నిద్దరన్
గొనకొని మోచికొంచుఁ జని యూర్చితఁ గూర్చుకుమారురి తమే
ననఘచరిత్రుఁ డత్తపసి యంగన తోడుగ సంస్పృశించి తో
డన ఘనశోకమోహములు యాపుకొనం బయివారిలి యిట్లనున్. ౨౨౭

సీ॥ అలుకగొంటే తండ్రిపలుకవు మ్రొక్కవు, నేలపైఁ బడియుంటి నేమ మెడలి
యే నప్రియుండనైతి యేని నీజననితో, భాషించి లాలింపఁ బరఁగుమయ్య
యింక నెవ్వని వానించువాక్కులతోడి, విద్వైలు సుద్దులు విందు వత్స
సంధ్యాగ్నృపాసన ల్పలిపి మమ్ము భజించు, నతఁడుండునేపుత్ర యవనిలొన
వన్యభోజ్యార్థముల నిచ్చువచ్చు నట్లు, జేర్చి కూరిమి గొనరి భుజింపఁ జేయఁ
గలరె యొడ్డి టమిఁద నీకాలుసేయి, గన్న లేకున్న తొడుగులఁగని కుమార.

తే॥ అనఘ భరియింతు నెట్టు లీ యధ వృద్ధ, నీజనని వృద్ధు నంధుండ యే నెఱింగి
మున్నె పరలోకగతికి నై మూటగట్టి, యున్నయది యిది యిపుడేమియోజగలదు.

ఆ॥ కన్నతండ్రి పుత్ర గర్భిని యీషెతో, నన్నుఁగొని చనంగ నాయ మరసి
నేడు నిలుపు మెల్లి నేమం బమర నేగు, వార మందఱము ను దారగతిని.

ఉ॥ ఈ విపు డిట్లులే చనెద వేనియు రేపట నేను వచ్చి యా
జీవితనాధునిం బెరసి తీర్పొనరింపఁగ వేడువాడ నో
దేవ ; యనాధు లంధు లిటు దిక్కటియుండిరి వీరిజక్కగాఁ
బ్రోవఁగ వీని, బంపు మని పుణ్యుఁ డతం డభయం బొసంగఁడే ౨౩౧

తే॥ నీ వఘ మెఱుంగ విమ్మెయి నెఱికిఁ దక్కి, పాపకర్మునిచే జిక్కి పడితి వింక
సత్యమున దీనఁ బడయుము శత్రుయోధి, వర్గ మెనయనై పరఁగు సువర్గసుఖము.

క॥ సత్య మహింసయుఁ దోడుగ, సత్యయరహిత మగుధర్ము వంది మెలఁగుసం
ప్రత్యయు లెన సెడు పదమే, నిత్యముగా సద్గుణాఢ్య నీ కొదవెడిదా. ౨౩౩

తే॥ యుద్ధమున ననివర్తుతా యోద్ధలకును, యోగసాధనులకు నేది యొప్పు నట్టి
సూర్యమండలమార్గంబు సుతుండ నీకు, నొదవుఁగాత మ మ్మరసినయోజఁ జేసి.

క॥ మాతాపితృశుశ్రూషల, నేతఱినేనియుఁ దలంక కెలయించితి ద్యో
నేత యలరింపఁడే నిను, మాతలదొసఁగునన కాక మడియచె తండ్రి. ౨౩౫

తే॥ సగరశైబ్యప్రముఖు లెట్టి ♦ సత్పథమ్ము, నందఁగాంచిరొ సీకట్టు ♦ లమరుఁ దండ్రు
సర్వసాధులై స్వాధ్యాయ ♦ సత్తపస్య, లేమటనివారిబదవి కీ ♦ వేగు మనఘ.

ఆ॥ భూమి గోసహస్ర ♦ భూరిదు లాహితా, గ్నులు గురుప్రపత్తి ♦ కోవిదులును
న్యాసపరఁ నెట్టి ♦ డాగతిఁ గనఁ గాంతు, రదియ నీకునబ్బు ♦ నలఘుచరిత.

క॥ అకుశలగతిఁ గనఁబోవఁడు, స్వకులంబునఁ బొడమినట్టి ♦ జనుఁ డొక్కఁడున్
బ్రకటమగుఁగాక ని న్నిటు, లకలంకునిఁ దునిమినట్టి ♦ యతనికె యదియున్.

మ॥ అని దీనుండయి యేడ్చియేడ్చి సతితో ♦ సంతక జటాధారి నె
ట్టన డెల్వింగని వానికిం దిలజలా ♦ ధ్యంబౌ నివాపాంజలిం
దనయిచ్చుం బొనరించుచుండె నపుడే ♦ ధన్యాత్ముఁ డవ్వాఁడు శ
క్రనియుక్తం బగు తేరిపైఁ బొలిచెఁ బ్రా ♦ కామ్యం బసామ్యంబుగన్. ౨౩౯

ఆ॥ దేవరాజుతోడ ♦ దిలపుమై నమ్మెయిఁ, దోచి తల్లిఁ దండ్రు ♦ జూచి మీర
లడలవలవ దింక ♦ నగు నిట్టిఁడగునట్టి, సుగతి మీకు నిత్య ♦ శుద్ధులార. ౨౪౦

క॥ మీశుశ్రూషలకతన సు, రేశాక్షికృపాకటాక్ష ♦ మెనసి మహితసౌ
భ్యాశయము నెరయ నరిగెద, యాశ లుడిగి మీరు నిల్లె ♦ యరుదెం డనుచున్.

ఆ॥ వారి నూటడించి ♦ వారని కుతుకంబు, మలయ నింద్రుసరివి ♦ మానమునఁ బొ
సంగి చనియె నతఁ డ ♦ సంగిత్వమున ఫల, మనఁగనైన సుగతి ♦ కనుపదంబ.

తే॥ అమ్మెయిం బరలోకకృత్యమ్ము లతనిఁ, గూర్చి పొనరించి సతితోడఁగూడిరాఁగ
వచ్చి దోసిలిగొని తమవలను గాంచు, నన్ను గనుఁగొని యవశతనయముద్రోవ.

ఆ॥ మండిపడుచుఁ బడుచు ♦ మానంబునను మిట్టి, పడితి వింతలయ్యెఁ ♦ బాపగతికి
వింతలనియు గలవె ♦ వెడఁగా యపుత్రుఁగా, నేకపుత్రుఁజేసి ♦ తెలుగ ననుచు.

ఉ॥ కావున నిప్పు న న్మడఁపఁ ♦ గా నయిన న్వ్యధలేదు గాని నీ
వీవగఁ బుత్రశోకమున ♦ నీల్గెద వజ్రఁడ నన్నమాటకున్
బో వలబ్రహ్మహంతృగతి ♦ పొల్లికి దక్షిణదాత కట్లు నీ
కీవృజినంబుశైలి ఫలి ♦ యించును నైశమ యంచు వ్యగుడై. ౨౪౧

తే॥ కట్టియలుగోరి యేజేర్పఁగఁ జితాధి, రోహణ మొనర్చి చిచ్చిడియాహతాశుఁ
డౌ తపస్వి సదారుడై యమరపురికిఁ, జేరె నటుమీఁద నేఁ బురిఁ ♦ జేరఁగంటి.

శా॥ చింతం బొక్కుచు బొర్లుచుండ నిటువ ♦ చెప్పె జ్ఞప్తికిం దీవ్రమా
సంతాపం బొనగూర్చుచున్ జటివచ ♦ స్సన్నాహ మావృత్తమి

ష్ఠంతంబుఁ ఘటియించుఁ గాని విడఁబో ♦ వాశబ్దవేదోద్భవా
సంతారణ్యకమానిసంహరణక్య ♦ త్యాక్యత్య మాధీలమై.

౨౪౭

—♦ దశరథుండు తనకు కాల మాసచ్చంద్రై నది యని కొసల్యకుఁ దెలుపుట ♦—

ఆ॥ అతివ పుత్రశోక ♦ మద్దాన నొదవిన, యది యపత్యభుక్త ♦ మన్నమున ర
సంబు జ్వరముఁ బెనిచిఁనన్నిపాతముఁ గూర్చు, నట్టిఁడగు విపాక ♦ మందె నిపుడు.

క॥ దీనికిఁ బ్రతిక్రియము లే, దే నియ్యెడ నునుఱుఁబాసి ♦ యెందే నరుగం
గా నొనకాని పుత్రునిఁ, గానంగలభాగ్య మింకఁ ♦ గలుగ వొకొంటఁ. ౨౪౯

శా॥ దుర్మార్గుం డనియేనిఁ బుత్రునిటులే ♦ తోవంగ నేఁ దక్కనే
మర్మజ్ఞు డగుతండ్రి పాల్పడును నా ♦ మాట బ్రవర్తించుటే
ధర్మంబుచు రఘుప్రవీరుఁ డతఁడే ♦ తాఁ బోయెఁ గా కెవ్వఁ డీ
నర్మోచ్ఛేదకరంబు దుర్జయము స ♦ న్నాహంబు మన్నించెడుఁ. ౨౫౦

ఆ॥ నాకు నిదియ తగును ♦ నాకేశవండ్కు డా, తనికి నదియ తగునుఁ ♦ దనదుకర్మ
మునకుఁ బోలుదశన ♦ మొనయంగఁ గలవార, లెల్లజగమువార ♦ లింత నిజము.

శా॥ దేవీ; కన్నులు గానరావు స్మృతియుం ♦ దీఱంగనా నద్దెసఁ
బోవంజొచ్చెను యామ్యదూత లఱుమం ♦ బ్రొద్దెచ్చుచున్నారు నా
యావేగం బధిభాగ మొందెనిదె యే ♦ నాసన్నతం గంటి ని
ష్ఠావిన్నాణపుమోమువానిఁ గనఁ బో ♦ యట్లయ్యె ని న్గంటయుఁ. ౨౫౧

తే॥ ఆతపం బల్పసలిలంబు ♦ నట్టు లునుఱు, నూడ్చుచున్నది రామవి ♦ యోగజంబు
శోక మియ్యెడ నాతనిఁ ♦ జూచుగతికి, నోమ దీనికి మిగులు ము ♦ ప్పేమి కలదు.

తే॥ చారుశుభకుండలము రామ ♦ చంద్రవదన, చంద్రమండలముఁ గాంచి ♦ సంతసించు
వారు వేల్పులపో నరు ♦ ల్లారు పోరు, వాయ నా పదునేనవ ♦ నత్సరమున. ౨౫౪

ఉ॥ తామరరేకుల నైఱపఁ ♦ దార్కొను కన్నులు మారుతుంటవిం
డ్లమొ యనంగనా బామల ♦ నీదృశతారక లొంటఁగూర్చునా
నామెయిదంతపక్షి మృదు ♦ హాసపువెన్నెల మించువాస నల్
గోము నెసంగ రెంటికినిఁ ♦ గూర్చెడు రాముని మోముఁ జూతునే. ౨౫౫

ఆ॥ శారదేందుసార ♦ సప్రఖ్య మయ్యది, దానిఁ గాంచువారె ♦ ధన్యు లపుడు
నేర కేర్చికొన్న ♦ నేరమ్ము లన్నియు, నొకటఁ బొదివె నింకఁనుండఁగలనె. ౨౫౬

క॥ ఈవనవాసాస్తమయము, వోవఁ దఱిగని యయోధ్య ♦ పురి నుడువీధిఁ
శ్రీవేణయు శుక్రనట్టులు, రా వానిప్రసక్తి మేల్లు ♦ రాణఁ బొసంగుఁ. ౨౫౭

- క॥ ఓహితకామా ; చిత్తవి, మోహము హృదయము నడంప ♦ మొనసెడు క్షీణ
స్తేహముదీపమురశ్మలు, గా హతిఁబడె నక్షములు స్వకస్ఫురణలతో॥ ౨౫౮
- ఆ॥ కాన నింద్రియార్థ ♦ గతి మాసె వాక్క్రమ, మాత్మశోక మెగిచి ♦ యాపగార
యమ్ము కూలమట్టు ♦ లాక్రమించె నికొండు, డెలుపనేర నిదియె ♦ తీఱుగడయు.
- తే॥ నాధ; రామ; మదామాస; నాశనా; య, నాధవత్సల; పితృభక్త; నంద్యమూర్తి
యెచట నున్నాడవోకదేయిదె నశించు; చున్నవాడ దుర్గతివాప యొడ్ల కగునె.
- ఆ॥ ఋణము దీతె మైధి ♦ లీ; లక్ష్మణా; రామ; మోక మెప్పు డపుడమీకు నాకు
మిమ్ము బాసితిని సుమిత్ర; తపస్వినీ; కోసలాత్మజాత; కూలినాడ. ౨౬౦
- క॥ కేకయకులపాంసని యో, కైకా; నీకతన నిట్టి ♦ గతి పాల్పడె ని
స్తేకతమ లోకమెల్లను, నీకతల ముడుంగఁ బాల ♦ నివ యగు మింక॥ ౨౬౨

—♦దశరథుండు స్వర్గితుండగుట.♦—

- క॥ అని రామమాత లక్ష్మణ, జననియుఁ దచ్చోకమున దె ♦ సం బడియుండె
జనవిభుఁడు రామఁ దలంచుచు, జనె నాకమునకు భృశార్తిసంగతుఁ డగుచు॥
- ఆ॥ కాలరాత్రి రాత్రి ♦ గడవ రేపకడ వం, దులు సుసంస్కృతులు నుతులువొనర్ప
కలితమాంగలికను ♦ ఖప్రగీతము లొప్ప, రాజభవన మబ్ధి ♦ రాణమొరసె.
- క॥ స్తుతు లొనరించెడు సూతుల, ప్రతిభం గొని పాణివాద ♦ వైజ్ఞానికు ల
ప్రతిహతముగఁ బతివృత్తం, బతివిశదముగాఁగఁ గూర్చి ♦ రనువాదముల॥ ౨౬౫
- క॥ కొమ్మలఁ బంజరముల నా, యిమ్మునఁ గలమేలిపులుగు ♦ తెల్లఁ డెలివిమై
నిమ్ము గని కూజితమ్ముల, గమ్మన నెలకొలుపఁ దొడరె ♦ గళ లొప్పారె॥
- తే॥ మ్రోసె వీణ ల్పవీణలుమొత్తమగుచు, గిన్నెరల కిన్నరుల ప్రౌఢ ♦ గీతి వెరసె
శుచిసమాచారమాచార ♦ సూన్యతోక్త, మమరెనమరీజనమువోలు యావతమున.
- క॥ ఆశీర్వాదోల్లాస, శ్రీశస్తులు సుప్రశస్తి ♦ చిన్మహితులు భూ
పాశంసలొనర్పంగ ని, వేశాంగణ మెనసి యోజ ♦ వెలసిరి విపుల్. ౨౬౮
- తే॥ పర్యుపస్థాన మిమ్మొయిఁ బరఁగుచుండె, నాటపాటలవారి స ♦ య్యాట లొప్పె
వరపుడ మొనర్చువారలవర్తనంబు, లును యథాపూర్వలక్షణ ♦ మనుగమించె.
- తే॥ ఆకుమారీబహుశమయియలరు స్త్రీణ, మగరుహరిచందనోచిత ♦ మగు రసంబుఁ
గనకకలశంబులం గొని ♦ కానిపించె, గాల్యవిధివిజ్ఞ భావంబు ♦ గడలుకొనఁగ.
- తే॥ మంగళాలంభనీయములమలసెఁ బ్రాశ, నీయము లుపస్కరములతో నెగడుచుండ
జెలఁగె నాభిహారికము సు ♦ శ్రీవిశిష్ట, లక్ష్మణోపేతవిధికలా ♦ లాలితముగ. ౨౭౦

క॥ అటు సూర్యోదయ సమయము, పటుతర మగుచుండఁ నింక ♦ బ్రభుదర్శన మే
మిటఁ గా దనుశంకం గొని, తటుకునఁ బయ్యుత్సుకత్వ ♦ దశ తగె నచటన్.

ఉ॥ చేరఁగఁబోయి జేనిదగు ♦ సెజ్జ కనంతరలై తడీయతా
నారులు మేలుకో త్నెఱుఁ ♦ నందితఁగితి విసేతి నీతెయున్
జారుతరంబుగాఁ బొనరు ♦ సంగతి నెక్కొని చక్కఁగాంచి రా
తీరున యందు వానిదగు ♦ తేకువ చొప్పడ దయ్యె నయ్యెడన్. ౨౨౩

ఆ॥ ప్రాణవిషయశంక ♦ పనుపడ స్వప్నచే, హ్వావికారదార్ధ్య ♦ చలనములనుఁ
బ్రాప్తమాప లెనసి ♦ పరికించి కించిత్తు, గాననేర నైరి ♦ కలిమిఁజెఱుగు. ౨౨౪

క॥ నవయుచు వడఁకిరి వారలు, ప్రవాహపుండరితృణముల ♦ పద్ధతి నవలన్
నవలారతనము లాతఁడు, గవిసినదశ గవిసి కనిరి ♦ గవిసెన లెడలన్. ౨౨౫

క॥ కోసలుక న్నె సుమిత్రయు, భాసిల్ల రనంతరలుగఁ ♦ బడియుండి తమి
సాసంగతఁ దారక ల, ప్లూసమయమునందు దీన ♦ లై విలులితలై. ౨౨౬

తే॥ పుత్రిశోకపరాజితఁబ్బుణ్యమతులు, సుప్తిభోధమ్ము లనరాకఁ ♦ సుక్కియుండి
రానతాంగులు సన్నతఁలగుచుఁ జెంత, గండుకొను నశ్రువులు ముఖఁ ♦ కాంతఁజెఱుప.

క॥ ఆయంతిపురిజనం బటు, లాయింతుల గతులు గాంచి ♦ యహహః పతి దా
బోయెన్ సుప్తిం బడియే, పో యెట్లనవలయు ననుచుఁ ♦ బొక్కెం బెలుచన్.

—♦ కొసల్యాప్రభృతులు విలపించుట ♦—

తే॥ దిటన్ సెడఁగ వరాంగన ♦ తీన లగుచు, చ్యుతకఁద్రక రేణుకా ♦ గతికిఁ జాలి
రాస సెడి క్రందన మొనర్చిఁరపుడు నాధ, నాధ యను భోధనంబులుఁ ♦ నాక మొరయ

ఆ॥ త్యక్తనిద్ర లగుచుఁ ♦ దత్తరపడుచుఁ గౌ, సల్య మాగధియుఁ బ్ర ♦ సక్తఁ గాంచి
స్వర్శనం బొనర్చి ♦ చనినచొ ప్పరసి హః, దేవ యని ధరిత్రిఁ ♦ జెరలి రపుడు.

క॥ ధారుణి వ్రాలి రజోవృత, తార యనఁగ నాగరాజ ♦ తరుణి యనఁగనై
యారాజ్ఞ పొరలెఁ గోసలు, గారాబుతనూజ తనదు ♦ గారవ మెడలన్. ౨౨౭

క॥ ఆయంగన లందఱు న, పై యార్వ నెటింగి పెరసి ♦ యట్టిదెసకుఁ గై
కేయియుఁ బొల్పడి పొగిలెనుఁ, గాయము పొడిఁబడఁగఁ బాపఁ ♦ కర్మము పొదువన్.

క॥ ఇంచుక స్థిరీకృతంబై, మంచి కెదుర్పడిన గృహము ♦ మఱి యార్తరవో
దంచితదుర్గతిపా లై, యెంచంబడె నిరయమార్గ ♦ మేమో యనఁగన్. ౨౨౮

తే॥ వడఁకువారు సంభ్రాంతులౌ ♦ వారు హేతు
పరిపరిసముత్సుకతకు లోఁ ♦ బడెడువారు

తుముల మాక్రందముం దాప ♦ మానతయును
దవులువారును నైరి బాం ♦ ధవజనములు.

౨౫౪

క॥ సప్తానందనిలాసము, పుష్పవికాసము విశీర్ణ ♦ పుణ్యోల్లాసం
బప్తాభాసము నగుచున్, గప్తావాస మన నచట ♦ గానంబడియెన్.

౨౫౫

తే॥ అట్లు దిప్తాంత మెనసి శాం ♦ తాగ్నవోలె
నంబుహీనాబ్ధిగతి హత ♦ భార్కురీతి
నున్నపార్థివు బాష్పాఘ ♦ మురలఁ గాంచి
మోముఁ బుణుకుచుఁ నఘపూర ♦ మున మునింగి.

౨౫౬

క॥ ఆకరణి శోకపుండర, లాఁకపడం గడవనేర ♦ కడ రవశతయున్
దోకొన నెట్టన దొడిబడి, యాకైకంగూర్చి కోస ♦ లాత్మజ పలికెన్.

౨౫౭

క॥ కోరికెలు దీతె నన్నియుఁ, గూఁమిగలతేఁడు సనినఁ ♦ గొఱతయె యింకన్
దీరగు రాజ్య మకంటక, మై రా వనటపడనేల ♦ యలమటలేలా.

౨౫౮

క॥ ఆరాట మొక్కఁడు గలదే, యారాముఁడు వనికిఁ బోయె ♦ నదిదానఁ జనం
గారాదె నేరవో విభు, గారామున నింత వుట్టఁ ♦ గలదో యనుచున్.

౨౫౯

క॥ కింపాకభక్షణంబునఁ, గంప మెనయఁబోని లుబ్ధ ♦ గతికైతివ యా
సంపదలయాస విభునిం, జంపితి విపుడేల యింత ♦ జాలిపడంగన్.

౨౬౦

ఆ॥ రఘుకులంబు గూల్చు ♦ రవణమై నరుడెంచి, నావు నీవు భర్తృ ♦ నాశనమున
నంత వింత గలదె ♦ వంతలపాలగు, వార లున్నవారు ♦ వగవవలదు.

౨౬౧

క॥ అబ్జసుహృత్కులదీపు ప, దాబ్జంబుల కొల్వవీడ ♦ నయ్యెను మా కా
కుబ్జనెరి నీవుగొంట క, కుబ్జాతముఁ బెరసెఁ గీర్తి ♦ కొప్పొడియంగన్.

౨౬౨

ఆ॥ సుతుల వీడనాడి ♦ స్నుషమేలు గన కన్ని, వెతలఁ బాలుగొన్న ♦ విధమ కాఁగ
నీసుమిత్ర యేను ♦ నీయాంధ్రు నవసి నీ, కతనఁ బతినిఁ బాయఁ ♦ గంటి మిపుడు.

ఆ॥ కూళ నీకతమునఁ ♦ గొడుకుకుట్ట దొఱంగె, భర్తవాసి స్వర్గ ♦ పథముఁ బట్టె
నేనుఁ బోదు నటులె ♦ యింద తేమగుదురో, యెదల నీదువృత్త♦మెంచుకొనుచు.

క॥ పతియేతనపాలిటిదె, వత మాతని నిటు లొనర్చి ♦ పడయుదు సుఖ మా
గతికేమి యనెడు సతియు జ ♦ గతిఁ గలదే నీవుదక్కఁ ♦ గలువాత్మమతీ.

అ॥ నీనియోగమునను ♦ నేత రామునిదోలె, నెఱిన కాంచి తిట్లు ♦ నీ వటంచు
విని విదేహరాజు ♦ వెరవట నాయల్లె, యడలఁగలఁడు సుకృత ♦ మబ్బు నీకు.

- ఆ॥ ఏను విధవ నౌట ♦ యింతవుట్టుట సుంత, గాముఁ డరయఁ డకట ♦ రాముడేవి
కళలనెలవు నాదు ♦ గాదిలికోడ లే, మగునొ యిదియు వినఁగ ♦ నైన నడలి.
- క॥ మృగఖగవికటధ్వనులకు, మృగాక్షి యేమివెత కగునొ ♦ మెయివెంచుచు మ
మృగతికులఁ జేయ నెంచెను, విగీత మగు నీదుతలపు ♦ వేయువిధములన్. ౨౯౮
- తే॥ దానితెరు నెన్నకొనుచుఁజింతల మునింగి, తా నసంతానుఁడుగ నె వృద్ధత్వ మెనసి
పోవుఁగాకేమి రాముఁ డేప్రోడతనము, లేదు నీపాదుకొలిపినలీలయందు. ౨౯౯
- క॥ అనాటికష్టములు విన, నానాయకు నిపుడు పాయ ♦ నాకేలా యి
ట్లే నియతి నితని దేహము, తో నవుదాహమున దివము ♦ శ్రోవఁ బెరసెదన్.
- తే॥ అని మఱియుఁ బెక్కువిధములఁననదతనము, దోడ వాపోవుచుం బతితోడి గతికిఁ
బాలుపడి పయిఁ బడియున్నపార్థివసతి, దలఁగఁ బెట్టించి రట రాజధర్మవిదులు.

—♦ పశుభుని శక్తిముఁ జైలద్రోసి నుంచుట ♦—

- చ॥ ఉచితము గాదు భూమివిభు ♦ నుత్తము నిత్తిఁగి గర్మకర్త లే
క చితకుఁబాలొనర్చుటని ♦ కాచినతైలపుద్రోణి నుంచి యా
సచివులు గాచియుండి రటు ♦ శాయితుఁడైన నరేంద్రు చుట్టికో
లచిరకృతంబుగా నడలి ♦ రాండు నిరస్తసమస్తతోషలై. 30౦
- ఆ॥ చేతులెత్తి యెంత ♦ సేసితి మాకర్మ, మెట్టు లింక రాము ♦ నెడయఁ జేసి
నిన్నఁ ద్రోచి కైక ♦ నెగడెడు తఱి దరి, బ్రదుకు తోడుపాటుఁ ♦ బడయఁగలమె.
- క॥ ప్రియవాది వెపుడు సత్యము, నియతి న్నియదియ కాఁగ ♦ నెగడు దపనయం
బయ మెద్ది యడ్డుపడి యి, ట్లయమితగతిఁ దోడుకొంచు ♦ నరుగం గనెనో.
- క॥ కాకున్న మే మొనర్చిన, యేకల్కములేని నెంచి ♦ తేమొ వినిచి య
ట్లాకృతులకైన విధికృతి, గైకొనఁగారాదొ యివి ♦ గర్హణ మేలో. 30౧
- తే॥ నీకు మాకును గతి యతంఁడే కదా స, దేకవినుతుండు రాముండు ♦ ప్రాకటముగ
లోక మేలంగఁ గలవాఁ డ ♦ లోలుఁ డరయ, నేకతన వానిసిరిఁ బాపి ♦ తిట్టులైతి.
- క॥ నిను ద్రుంప నిందఱను నె, ట్టిన మాయంపంగ నక్క ♦ టా తలఁచిన యా
వనితకె తోడ్పడె దైవం, బననేలా నీవు సంత ♦ కై యుండంగన్. 302
- క॥ ఎమిసుఖించితి వాకొమ, నేమంబున నిన్ను మొఱఁగ ♦ నేబల్కినప
ల్కామెయిఁ జెల్లించెద నని, నీమానముతోడి ప్రాణ ♦ నిష్ఠఁ దలఁగితే. 30౩
- క॥ ఇందఱ కీగతిఁ గూర్చిన, సుందరి మమ్మొక్కలెక్క ♦ చూచి మెలంపన్
గ్రంధుకొనకున్నె మాయా, క్రందన మాలించువారు ♦ గలరే జగతిన్. 30౪

ఆ॥ తమ్ముకుట్ట గొలువఁ ♦ దలిరుబోడిఁ గూడి, యరిగినాడు నీవ ♦ రాత్మజాతుఁ
డడవి దిరిగివచ్చు ♦ టారసి యైనఁగా, కురక యిపుడ తలఁగి ♦ తుచిత మిదియె.

క॥ అని రోదననాదమ్ములు, వినువీధికి నెక్కఁ బొదువు ♦ వివశతమైఁ గ
న్దొన లశ్రునివహముల జా, ల్దొనఁజేయఁగ నడలనైరి ♦ కోమలు లంతక. 3౧౧

—♦ రాజమృతికిఁ బౌరులు దుఃఖించుట ♦—

సీ॥ కన్నీరు మున్నీరు ♦ గాఁ బొర్ల నింటింటఁ, గులసతు ల్పతులతోఁ ♦ గూడి కూర్చు
హాహారవంబుల ♦ య్యంబరచారుల, తో విమానంబులఁ ♦ దూలపుచ్చ
నగుచుఁ బ్రవర్తింప ♦ నంగడు ల్బుగియంగ, నటుచారసంచార ♦ మడఁగి చనఁగ
స్థలశోధనంబులు ♦ చత్వరాలంకృతు, లనరాక మాటాడు ♦ ననువులేక
పాడుపడియుండె నప్పురి ♦ ప్రథితుఁ డవని
విభుఁడు సనఁ బ్రియుఁ బాసిన ♦ వెలఁదిమాడ్కి
చందురుఁడు లేని రాత్తిరి ♦ చందమునను
నర్కునెడసిన ద్యోకాంత ♦ యల్లు నపుడు. 3౧౨

తే॥ ఎందుఁజూచినఁ గై కేయి ♦ నిందతోడి, యిక్కముల యీరెలుంగులే ♦ పిక్కటిల్లె
మంచివార్త యొక్కెడనేనిమలయదయ్యె, నయ్యనాధత కార్తయకానప్పురినుమ.

చ॥ నరపతి శోక వేగమున ♦ నాకముఁజేరుఁ దదంగనాగణం
బిర నిరవొందుచుండు నది ♦ యిచ్చట నాదుప్రచారమొప్పు దం
చరిగె నినుండు చొప్పురసి ♦ యామిని తప్పదు స్వప్రచార మం
చొరసి యరాజలక్ష్మీదేస ♦ నొందుట నొందనిదయ్యెఁ జందమున్. 3౧౩

క॥ కాలమునకు తేడే కాఁ, జాలుం గారణ మతండు ♦ సనినకతనఁ ద
త్కాలము రేతత్సతు లటు, లే లాలితగాని దశ న ♦ యింపఁగఁ బెరసెన్. 3౧౪

ఆ॥ రాత్రిఁ జనిన యితని ♦ రాత్తిరి సంస్కరిం, పంగవలయు సుతులు ♦ పజ్జ లేమి
నదియు వలనుపడని ♦ దయ్యె నంచమ్మెయి, నూనెతోట్టి నునిచి ♦ నొగులుచుండ.

క॥ అందెందుఁ జూచినను సా, క్రందనిరానందసాన్ర ♦ కంతజనసమా
స్కందనమె నెఱయ నటు దా, నుం దలరుచుఁ దరలె రాత్రినొ వ్వేర్పడఁగన్. 3౧౫

ఆ॥ మొగము చాటుసేయఁమోమోట యెడపడు, టింతెకాక యదనఁమేమి యొదవు
నద నెఱింగి వీరినాశ్వసించుటయె మే, లనుచుఁ దోచె నపు డ ♦ హస్కరుండు.

— మంత్రిపవరులు మున్నుగా వసిష్ఠునితోఁ గార్యాలోచనం బొనరించుట ♦—

క॥ అంతటఁ దపోధనులు సా, మంతులు మంత్రులునుఁ గొలువు ♦ మలయఁగనై యా
సంతమసహరి కులగురు, నెంతయు భక్తిమెయిఁ బొగడి ♦ యిట్లని రొకటన్.

తే॥ శార్వరత చెల్లఁ గడచె నీశర్వరి ఘనుఁడౌహితాగ్ని మహామహుంఁడరిగెఱేడు
రామలక్ష్మణు లేగి ర ధిరణ్యమునకుఁ జనిరి పెరవారు మాతుల ధి సదనమునకు.

క॥ ఈయిక్ష్వాకుకొలంబున, నే యిక్క ట్టింతవట్టు ధి హేతుకృతముగా
నాయెంబోయెను రాష్ట్రము, చాయన రాజత్వ మెడసి ధి చను టరయఁజనున్.

సీ॥ మెఱుఁగుపొందికతోడిమేల్మిమైఁ గురియించు,గుఱియుంచునే మొగిల్లున్పువేల్పు
పంటవలంతిపైఁ ధి బడుచిన్కు లేకున్న, నంకురం బెఱ్ఱెడు ధి నదియుఁ గలదె
దున్నవా రెనయఁ బోకున్న చేడ్పాటున, నావహిల్లదె తామ ధి మదను గాంచి
దీనులై ప్రజ లొండు ధి దెన కేగి కూలంగ, నెఱిదలంగక నిల్చు ధి నియతి గలదె

యాధులును వ్యాధులును బాడ ధి వడఁపఁ దొడర
సత్యమును శౌచవిధియుఁ గా ధి ర్భ్యమున మునుఁగ
నొకట నల్లాడి వ్రాలరే ధి యున్నవార
లెందునేని నరాజత్వ ధి మేర్పడంగ.

3-29

ఆ॥ పలుకు వినునె భార్య ధి పరఁగునే సంతతి, పేర్మిఁబెట్టిసేత ధి పెనఁకువలును
గలవె యర్థలోప ధి కారక యగు నరా, జకత పాదుకొన్న ధి జనపదమున.

క॥ సద్యానంబు లొదవునే, యుద్యానము లున్నె మేలి ధి యూళ్లుఁ దనరునే
విద్యాప్రసంగములు పిల, సద్యాగారింభములునుఁ ధి జనవే యెరవై. 3-30

మ॥ శ్రుత మస్తేయము బ్రహ్మచర్యమును సం ధి శుద్ధత్వమున్ భవ్యసం
తతీలాభంబు నహింసయున్ దపము శ్ర ధి ధ్ధాభక్తులున్ శాంతియున్
గృతసంసక్త్యకృతాప్రసక్తులును ని ధి ప్కృష్టప్రభావంబు భూ
పతిసాలింపనిచోటుల ద్విజులకున్ ధి బ్రాపింపఁగా నేర్చునే.

3-31

తే॥ జన్మములు శుభకృతులు ను ధి త్వవములును ద
లంగ నింగాల మట్టు లి ధి లాతలంబు
పొంగడఁగి యుండఁగలదె యే ధి ప్రొద్దు బ్రమకు
తెఱుఁగున మెలంగు మేలిసు ధి ధీవరులకు.

3-32

క॥ నటన ర్తకాదులకు ను, దృటగాయకులకు సుభృత్య ధి భటతతులకు నొ
క్కట జీవనవిధి చేడ్పడఁ గటకటపడరే కలావి ధి కాసము లెడలన్. 3-33

క॥ యోగక్షేమము లని లే, కాగము లెవ్వేళ బలువు ధి లై యుప్పతిలన్
బోఁగడచు నెఱికి మాలి దు, రాగతులై జనులు నిరయ ధి మరయం జనరే.

- క॥ ఎచ్చొట్టుననేని సత్త్వం, బచ్చుపడునె పిన్నపెద్ద ♦ లనతరగతు లా
మచ్చెములు మచ్చెములఁ దిను, పొచ్చెమునకుఁ గాఁగ నరులు ♦ పొనుపడిపోరే.
- క॥ ఒండొరులఁ బొడిచికొని తమ, తిండికిఁ బాల్పడెడు ప్రజలఁ ♦ దిట్టెడు వారే
యుండమి నండసెడి యిలా, ఖండము గురింగజె విశేష ♦ గతు లెటు లున్నన్.
- శ॥ ఆదానంబును దానముం జెడఁగ దు ♦ ప్టార్థార్థులౌ చోరులే
యేదారిం జననీక యాకపడ దు ♦ స్త్రేతూక్తులం బామరుల్
గాదంచున్ శ్రుతిపద్ధతిం జెఱుపఁగాఁ ♦ గల్యాణఘంటాపథం
బాదేవప్రియసజ్జనోచితతపో ♦ వ్యాసంగ మల్లాడదే. 330
- తే॥ వర్తకులులేక యంగడు ♦ ల్వాసిచెడఁగ, దూరదేశంబులకుఁ బోవఁ ♦ ద్రోవశంక
రాబడియుఁ బోబడియు ననఁరాక చెరల, నమ్మహాక్షోభ మిట్టిఁడౌననఁ దరంబె.
- ఉ॥ మేలికథాప్రసంగములు ♦ మేకొనుపూజలు భోజనంబులున్
జాలఁగ నొప్పు సత్కృతులు ♦ సర్వజనప్రియవేషభాషలున్
జాలుకొనంగనేర్చునె వి ♦ శారదుఁడై నలువొందు నేలతేఁ
డాలలి నన్నియుం దనవె ♦ యౌ ననువృత్తి భరింప కున్నచోన్. 333
- తే॥ రామ లడు గిడుదురె గృహఁ ♦ రామములన
యేనియుఁ గుమారికలకు మే ♦ లింత గలచె
దంపతుల సంపదల కొక్క ♦ దాం యున్నె
రాకొమరులు వెలయని ♦ రాష్ట్రమునను. 334
- చ॥ తెలుపులు లేనివైధనము ♦ ధాన్యము వట్టిచనంగ ముందువె
నక్కలు ననిలేక యాపదలుఁ ♦ గార్కొనఁ దీతెడువారిఁ బ్రోతుమం
చు లఘుతరు ల్దొడంగి కను ♦ సుంకములం గొని పోవుచుండ్రు గా
కలఘుగుణాధ్యు లౌ నృపతు ♦ లట్లు భరించుప్రసక్తిఁ గాంతురే. 335
- ఆ॥ శస్త్రవిద్యనేర్చి ♦ చన సైన్య ముడివోవఁ, దారె దొరల మండ్రు ♦ దస్యు లెగిచి
యోపువాని దగుమ ♦ హూన్నతి యెవ్వేళ, రాచప్రోవునకు వి ♦ రామ మొదవ.
- తే॥ రాజు వెలయ వసంతమ్ము ♦ మ్రాఁకు లట్లు
ప్రజలు శోభిల్లుదురు నేల ♦ పట్టుకొమ్మ
గలుగు లత యట్లు సుమధల ♦ ఖ్యాతిఁ దనరి
యెల్లవారల భరియించి ♦ యెలయుచుండు. 336

- ఆ॥ నీరు లేని యేటు ♦ నెగడొందుత్యణతతి, లేని పొలము గోస్త ♦ లేని యాల
మంద యెట్టు లట్లు ♦ మడఁగు రాష్ట్రము తేని, ప్రోపు లేకయున్న ♦ బొడవడంగి.
- తే॥ పాపభీతులు గాని దు ♦ ర్భగులు భిన్న, సకలమర్యాదు లట్లునా ♦ స్తికులు నైన
వార లేనియు ♦ గాంతున ♦ ద్భావగతిని, రాజశిక్షాప్రసక్తి వి ♦ రక్షులగుచు.
- క॥ మేనికి దృష్టి యెటులొ భూ, జానియు గాష్ట్రమున కట్లు ♦ జను వర్తనమున్
బూని నడిపింప సత్యం, బానెటి ధర్మమును ♦ దనప ♦ దార్థము లగుటన్. 380
- క॥ రా జగు సత్యము ధర్మము, రాజే కులవంతులకు వి ♦ రాజత్కుల మా
రాజే తల్లియు ♦ దండీయు, రాజే హితకరుడు చూ ధ ♦ రాజసములకున్. 381
- తే॥ ఇంద్రయమపాశ పాణియ ♦ త్తేశకళల, బుడమిపాలన మొనరించు ♦ బుడమితేడు
వాన ♦ దత్తత్రప్తభావవృ ♦ త్తముల నల్ల, వారి నెల్ల విశేషించి ♦ వఱలనేర్చు.
- క॥ ఇది రి త్తతమోమయ మగు, నొడవ దొకింతయును చెల్వి ♦ యుక్త మయుక్తం
బద నరసి తెలుపనేర్చిన, సదమలమతి రాజులేని ♦ జనసంతతికిన్. 383
- క॥ జ్ఞాపనము ధ్వజము రథమున, కాపగిదిన్ భూమ మగ్ని ♦ కటు లస్మద్వి
ఖ్యాపకు ♦ డీయజనందను, డేపటి పరలోకమార్గ ♦ మెనయం గాంచెన్. 384
- క॥ ఆకాలము నీయానతి, జేకొనియే ప్రోచె మమ్ము ♦ క్షితిపతి యట్లుం
గాక కులగురుడ వన్నెటి, గైకొని మా కెల్ల ♦ దెఱఁగు ♦ గల్పింపగదే. 385
- ఆ॥ అబ్ధి వేల నట్లు ♦ లనఘ నీయానతి, గడవఁబోదు జగతి ♦ కాన నేడు
మే లొనర్చు ముసి ♦ మేదినివల్లభు, డితఁడు మీ కటంచు ♦ నెఱుక గూర్చి.
- క॥ ఇయ్యది యరణ్య మనఁగా, నెయ్యము సెడి యుంకె మున్ను ♦ నిర్మలమొకదా
యియ్యార్తి గెడపి మనుకుల, మయ్యా నిలఁజెట్ట నీక ♦ యగు వేయేలా. 382

— ♦ వసిష్ఠుండు భరతుని బిలిపింప నమజ్ఞ నేయుట ♦ —

- క॥ అనువారల పలుకులు విని, ఘనుడు వసిష్ఠుండు పలికె ♦ గర్జము మదిఁ దె
ప్పున నిర్ణయించి యాచదు, రున నందఱు గలయఁగాంచి ♦ రూఢి వెలయఁగన్.
- క॥ మాతామహుఁ గన భరితుడు, మాతులుతోఁ జనెఁ దదీయ ♦ మండలమున క
ట్లాతటి శత్రుఘ్నుని గొని, చేతోముద మొదవ నింత ♦ సిద్ధమకాదే. 386
- క॥ మసలిరి వా రచ్చోటున, వెసఁ జని తోడ్కొందు కార్య ♦ విధ మయ్యదెనాన్
బొసఁగుననువారువిన న, య్యసదృశమతి యిట్టలనె న ♦ నంతరదృష్టిన్. 387
- తే॥ అనఘ సిద్ధార్థ విజయ జయంతుఁడా య, శోకనందన కదలుఁ డీచొప్పుననె జ
వనవనాయకముల నెక్కి ♦ వారిపురము, నేడ చొరఁ బాటవలయును ♦ నియతిదనర.

- అ॥ వారిఁ గాంచి సుంత ♦ పనరుదోపగనీక, నాదుశాసనముగ ♦ సరవరేణ్యుఁ
డైన భరతుతోడననుఁ డిట్లు లని మీర, లొక్కరీతి నెనయుఁయుక్తి వెలయ.
- క॥ నీతగుకుశలం బడిగెను, నీతిజ్ఞుఁడు నీగురుండు ♦ నీ ననుజుఁడు నే
యాతంకము లేకుండిరె, మాతులసదనమున మమత ♦ మవ్వం బెసఁగన్. 3౫౩
- అ॥ అనుచు సేచు మడిగి ♦ యాత్యయికంబగు, కృత్య మొండు వలసి ♦ కూర్చిమీఱ
మిమ్ము దోడితేర ♦ మమ్ము బంచె నొకొండు, దలఁప వలదు వేగఁ ♦ దరలిరండు.
- క॥ అని వస్త్రభూషణాదుల, ననుపదమ యొసంగి పయన ♦ మమరింపుఁడు రా
ముని వనగతి జనపతిమృతి, యును నెట్లును వెలయనీక ♦ యుచితజ్ఞులరై. 3౫౪

—♦ మంత్రులు భరతశత్రుఘ్నులం దోడ్కొనిరా నరుగుట ♦—

- చ॥ అనుచు ననుజు సేసినఁ ద ♦ దర్థములం గొని వార లర్థిమై
జనిరి హయమ్ము లెక్కి యతి ♦ సత్వరులై మహితాత్మనీనవ
ర్తనులు ప్రలంబమయ్యపర ♦ తాలము నీవలనావలందగన్
మన కనుమాలినీతటము ♦ మార్గ మనర్గళ మంచు నెంచుచున్. 3౫౬
- తే॥ గంగ దాటిరి హస్తీపురాంగణమున, నవలఁ బ్రత్యజ్ఞుఖత్వంబునందుచుఁ గురు
జాంగలంబులనడుమఁ బాంచాలదేశ, మెనయు నమ్మెగిదారి వాఁరేగి రగజ.
- క॥ సరసుల నదీనదంబుల, నరసియు నరయని తెఱంగె ♦ యనువుపడఁగ వా
రరిగిరి ప్రసన్నశంబర, శరదండాహ్వాయఁ దరించి ♦ జవ మొప్పారన్. 3౫౮
- అ॥ కృత్యవిదులు పారు ♦ సత్యోపమాచన, మాసికూలవృక్ష ♦ మంది మ్రొక్కి
మ్రొక్కఁదగిన దాని ♦ మురువెంచి యవలఁగు, లింగపురిఁ గనుంగొ ♦ నంగనైరి.
- క॥ పైఁ జని యభికాలముఁ గని, తేజోభిభవంబు దలఁగఁ ♦ దివిరి సుపుణ్య
భ్రాజిత నిక్షుమతీనది, నోజం దరియించి యరిగి ♦ రుత్పలగంధీ. 3౬౦
- తే॥ పరఁగ నంజలిపానుల ♦ బ్రాహ్మణులను
వేదపారగులం గాంచి ♦ వేగ బాహ్లి
కాంతరము సొచ్చి యాసుదా ♦ మాఖ్యనగము
నెనసి విష్ణుపదము సంశ్ర ♦ యించి మించి. 3౬౧
- క॥ లలిత చిపాశఁ గడచిశా, ల్మలిఁ గనుఁగొని నదుల మేల్కొ ♦ లంకుల వనభూ
ములఁ జూచుచు దూరపథం, బలఘులు క్రమియించి చొచ్చి ♦ రామండలమున్.
- తే॥ శ్రాంతవాహను లాగిరి ♦ వ్రజపురంబు, సేరి రవ్వార లానాఁడె ♦ సిద్ధిదెసనె
ననుచు సమధికవేగసన్నాహ మెగిచి, తమపరిశ్రమ మంతయుఁదలఁగఁజేయ.

క॥ ఏరేయిని వా రప్పురి, జేరియో యారేయియందె ♦ శ్రీమానిత లీ
లారమ్ముడు భరతుడు కనె, దూరప్రియచరితమైన ♦ దుస్స్వప్న మొగిన్.

ఆ॥ రాత్రి కడచి చనియె ♦ రాగానిస్వప్నమి, స్థావరపడియె నెట్టి ♦ పోకగలదొ
యనుచుఁ బరితపించె ♦ నపుడు రాజాధిరా, జాత్యజుడు ప్రబోధ ♦ మందఁ గాంచి.

చ॥ అతనివయస్సు లంత విని ♦ యాదృతిమైఁ జని మేలిపల్కులన్
వితతకథాప్రసంగముల ♦ వేడుకపుట్టు లనంగఁ జెల్లు హా
స్యతతుల గానగోష్ఠుల మ ♦ హాకవిభావవిహారభంగులన్
జతనదలిర్పఁ దేర్పఁ గని ♦ చాలనివారలె వార లొనెడన్.

311

తే॥ అందుఁ బ్రియతముఁ డనఁజను ♦ నట్టి సఖుడొ
కండు మహితు నతనిఁ జేరఁ ♦ గాంచి బుజ్జ
గించి నేడొదవిన యట్టి ♦ కీ డదేమి
యామలక యొంటుచెవి కెక్క ♦ రామిఁ గొనెనె.

312

క॥ స్వకము సుహృన్మండల మిటు, లకలంకము మలసి యర్థ ♦ మరయన వేడన్
వికలత నునికి చనునె నీ, కకృతప్రజ్ఞనకు నట్ల ♦ నాదృత మగునే.

313

ఆ॥ కష్టమేమొ తెల్పఁగని తీర్పఁజను నంచు, దన్ను వేడుటయు సుధాముఁ డాతఁ
డిట్టులనె గ్రహింపుఁడీదైన్యమునకు మూ, లంబు నాగనగు విడంబనంబు.

314

—♦ భరతుండు దుస్స్వప్న వృత్తాంతంబు మిథుల కెఱింగించుట ♦—

మ॥ కలగన్గొంటిని దండ్రుచేటు గనుల ♦ న్నన్నట్లు లద్దానిచే
గలఁగ న్గంటిని ముక్తమూర్ధజుడు త్య ♦ క్తశ్రీకుడుం గాఁగఁబా
క్కలనం బాసి గిరింద్రమెక్కి నెఱిద ♦ క్కం దాఁ బడెన్ గోమయో
త్కలమా నొక్క ప్రాదంబున న్మనిఁగె బొం ♦ తం దేలె దైన్యసిథిన్.

320

తే॥ తైలమును దోయిటం గొని ♦ త్రావుచుం ది
లోదనము భుజియించుచు ♦ నురక వెకలి
యై హసింపుచుఁ దలక్రిందు ♦ గా హఠమున
మరలఁ దైలంబునం జొచ్చి ♦ మాటుపడియె.

321

సీ॥ సాగరం బినికిన ♦ చందంబు గనుపట్టె, భూమిపైఁ బడి శశి ♦ పొల్లువోయె
నమ్మెయి జగ మెల్ల ♦ నంధకారావృతం, బై యుపరుద్ధ మై ♦ యలఁతిపడియె
నౌపవాహ్యము నాగ ♦ మవిషాణమై తోఁచె, జల్లారెఁ దెప్పున ♦ జ్వలిత మగ్ని
యాత్తశుష్కద్రుమయై ఖోణి ఘూర్ణిలై, బొగ పుట్టెఁ గొండలపొలములందుఁ

గప్పు గట్టి విభుడు ♦ కార్ణా యసం బగు, నాసనమున నుండ ♦ నతనిఁ గాంచి
కృష్ణపింగలలు ని ♦ కృష్ణలు ప్రమదలు, నవ్వుచున్నవారు ♦ నయము సెడఁగ.

క॥ సత్స్వరుడై టేడు సధ, ర్మత్వం బుడివోవ రక్త ♦ మాల్యాంబరలే
పత్వకలితుడై ఖరయు, క్తత్వంబు గలట్టి యొకర ♦ ధముపై నిలువన్. 323

క॥ వెడనవ్వును వికృతాస్యముఁ, జెడుగుంజెయిదములుఁ దోఁపఁ ♦ జేడె యొక తెయా
యొడయని రక్తాంబరయై, పొడవడఁగం దివిచె జముని ♦ పొలము మొగముగన్.

తే॥ ఈభయావహ యగురాత్రినింతవట్టు, గంటిఁ గలఁ గలయనుమాట♦కాదు కాదు
తండ్రినొండెను మత్స్యహాదరులనొండె, నేమిచే టిప్పటికి నెట్టులాముకొనెనొ.

క॥ నాకెద్ది మూడనుండెనొ, నాకేశసఖుండు తండ్రి ♦ ననుచునె యింకన్
శ్రీకలనతోడ సఖరం, బా కురథము నెక్కి యట్టిఁ ♦ డై కలఁ దోఁపన్. 324

తే॥ ఏభయనిమిత్తమును గానఁకిట్టిభయము, చొప్పడంగని మిమురి త్తచూచుచుంటిఁ
గాని సన్మాన మొనరింపఁ ♦ బూసనై తి, నింక నేమనువాడ నీ ♦ యెడరుతోడ.

ఉ॥ కుత్తుక యెండిపో, దొడరె ♦ ఘూర్ణిలఁజొచ్చెను మానసం బటే
రిత్తకురిత్తగా నడరు ♦ రెమ్మెడుఁ బైని స్వరంబుచాయసం
పత్తియు వీటివోవు గతి ♦ పాల్పడె నిన్నియుఁగాన్ స్వగర్హణ
యత్తత నుంటి నాదట బ ♦ యల్పడఁగా నగు చెట్ట యెట్టిదో. 322

తే॥ అనుచు దుస్స్వప్నమాపులకతఁడు దెలుపు, చుండఁ బెరసిరి దూతల♦య్యోజరాజ
రాజపుత్రులఁ గాంచి స♦ భాజనముల, మించి తమతేనికాన్పుగా ♦ మించి పొంచి.

తే॥ పలికి రోజమ్ము నీకగు ♦ భద్రమూర్తి, కుశల మడిగెను సర్వార్థ ♦ కోవిదుండు
నీపురోహితుఁ డెలమిమైనిన్నుఁదోడి, తెమ్మనె నవార్థ యైన కృ ♦ తిం దలంచి.

ఆ॥ ఈమహార్హవస్త్ర ♦ హేమభూషలు తాత, కట్లు మేనమామ ♦ కప్పనంబు
సేయు మీధనములుఁ ♦ జేర్చు మిర్వది పది, కోటు లల్లవారు ♦ గూర్చి బొదల.

—♦ భరతుడు స్వకీయుల క్షేమం బడుగుట ♦—

క॥ అని యొసఁగినఁ గొని వారల, కనుపద మర్పించి స్వీయ ♦ మాగతము సుహృ
జ్జనముం గాంచి సుసత్కృతు, లనుఁ బొనరించి విలసత్క ♦ లత నిట్లనియెన్.

సీ॥ కుశలియే మాతండ్రిక్షోణీమహేంద్రుండు, సుఖయె మాయన్న వి ♦ క్షోభితాఘుఁ
డటు లక్షుణుఁ డరోగుఁడై యున్నవాడే మ, హాత్ముఁ డాధర్మసూక్ష్మార్థపేత్రి
మాయుత్తమాంబ రామసవిత్రి యాత్రంబు, లేక యొప్పెడునె ని ♦ ర్లేపసుకృత
మూర్తి సుమిత్ర సమ్మోదమ్ముమై నున్న, యదియె తమ్ములఁగన్న♦యలరుబోడి

మాప్రజావతి సౌజన్య ♦ మహిత జనక, మహిత యానందకలితమే ♦ తోడివారి
మెచ్చ చాత్మాభిమానిని ♦ యొచ్చె మెంచు, నట్టి నాకన్నతల్లియు ♦ నలరునదియె.

చ॥ అని యిటు వేటువేటు నతఁ ♦ డందఱసేమముఁ గూర్చి ముచ్చటిం
చిన ఘను లయ్యమాత్యులు వి ♦ శిష్టరమార్చితమూర్తి నీతలం
పున యదుపక్రమంబునుఁ బ్ర ♦ భూతము నౌ కుశలంబువేడి త
య్యనువున వార లందఱకు ♦ నయ్యెడు మే లది దెల్పు నేటికిన్. 353

క॥ త్వరసేయు మింక మనకై, నిరీక్షణము సేయుచుండ ♦ సేమంబున నాన్
భరతుఁడు కేకయవల్లభు, సరభసముగఁ గాంచి సత్ప్ర ♦ సక్తి బలికెన్. 354

తే॥ ఏను గురునానఁ బనివిన ♦ నెంచినాడ, మరలవత్తు నీతలపున ♦ మలసినపుడ
రాకపోక లనఁగ నెన్న ♦ రాని యవియె, కూర్చి మాసేమ మెపు డీవు ♦ గోరుచుండ.

క॥ అనుమనుమనిఁ గొని యాలిం, గన మొనరించి తనరెడు వి ♦ కాసమున శిర
మ్మున మూర్కొని యాతం డి, ట్లనియె శుభాశంసలాలయ ♦ ననుమతి వెలయన్.

—♦ భరతశత్రుఘ్నులు కేకయరాజు వీడ్కొని పయనం బగుట ♦—

ఆ॥ అన్న ; పోయిరావె ♦ యాకైక సుప్రజ, నిన్ను గాంచినంత ♦ నెగడు దాని
సేమ మట్లు విభుని ♦ సిరిమించు కుశలమ్ము, ననుచు కూర్చి నడిగి ♦ నార మనుము.

మ॥ మహాసీయుండు వశిష్టమహానికి ధృతి ♦ న్మామ్రమొక్క లందింపు ము
న్మహులు ద్దాములు రామలక్ష్మణులు పే ♦ మ న్వారి మే లెంచియా
వహిఁ దక్కుంగలయట్టివారల సుఖ ♦ ప్రస్తావము ల్గూర్చు లా
వహిలం గూర్పుము నాకు మాటుగ లస ♦ ద్వాహారపాఠీణతన్. 355

ఆ॥ అనుచుఁ బలికి యుత్త ♦ మాశ్వంబుల మహాగ, జంబులను విచిత్ర ♦ కంబలముల
మేలి రత్నతతుల ♦ నోలి మహాధనం, బుల నొసంగె సంప్ర ♦ బుద్ధుఁ డగుచు. 356

క॥ నమ్మఁదగునట్టివారల, నమ్మెయి ననుయాయుల న్మ ♦ హాబలమతులన్
సమ్మద మనువార నతం, డ మ్మనుమని బలసికొలువ ♦ ననిచెఁ బలుపురన్.

తే॥ ఐంద్రశిరములు ప్రియదర్శ ♦ నాంచితములు
నైన నాగము లతేజవా ♦ ధ్యములు ఖరము
లటు మహాధనములును రా ♦ జాత్మజుండొ
సంగె సంప్రీతితోడి ప్ర ♦ సక్తి నెఱయ. 357

తే॥ వ్యాఘ్రవీర్యబలాన్వయ ♦ వ్యాప్తి గలిగి, యంతిపురి కాపుగొని యుండు ♦ నట్టివైన
మేలిదంష్ట్రాయుధముల న ♦ మ్మేనమామ, మేనయల్లున కిడెఁ దన ♦ మేను పొదల.

కానరా వేముకో ♦ కల్యాణభూమిక, లుద్యానవనవిహా ♦ రోద్యమములు
పొడకట్టబో వేము ♦ పురబాహిరస్థి, మహితోత్తమతురంగ ♦ మండలములు
చందనాగరుకర్పూర ♦ చర్చ లొరసి, ధూపధూమకలాసమృ ♦ ధూలఁ దనర్చి
మలయఁ దల పెట్టకున్నాడు ♦ మలయపవనుఁ డెట్టిదుర్ణయ మొదవెనో ♦ యిన్నగరికి.

క॥ భేరిమృదంగవీణల, సారస్యం బెలయఁజేయు ♦ శబ్దతతులపై
వైరాగ్యమె పాల్పడె నే, కారణమున నిప్పురంబు ♦ గతి మార్పడెనో. ౪౦౫

తే॥ శారికాకీరవితతుల ♦ చదువు లుడిగె
భ్రమరికాముఖగీతి సం ♦ భ్రమము లడఁగె
జంద్రకుల లాస్యములు హంస ♦ చంద్రమణము
లెడలె నెడసొచ్చి వెడలుట ♦ లెఱుకపడవు. ౪౦౬

మ॥ అడవిం బోలఁగ నున్న దిన్నగరి యు ♦ ద్యానంబులా శూన్యముల్
పడయంగాదు నరప్రచార మని యే ♦ భద్రార్థశబ్దబాయితం
బడుగ న్వచ్చునె వల్లువాశితములు ♦ ద్యన్తార్గ సంచారముల్
గడచె న్మాఁకులు శోకపూరితములై ♦ కన్పట్టె నిప్పట్టునన్. ౪౦౭

క॥ నాకు నిమిత్తము లన్యము, లై కనుపట్టెడు విషణ్ణ ♦ మయ్యెనుఁ జిత్తం
బేకారణమో మోహం, బాఁకపడెడు నెదియొ వినఁగ ♦ నయ్యెడు నింకన్.

ఆ॥ ఎవరికేమిపొసఁగెనేమో యనుచు స్రస్త్త, హృదయగతుఁడు విలులి ♦ తేంద్రియుండు
నగుచుఁ జొచ్చెఁ బురమునప్పాటు లటు దల, పోసికొనుచు బిట్టు ♦ గాసిపడుచు.

తే॥ వైజయంతం బనెడు సంజ్ఞవటలు నగరి, ద్వార మొలసి తత్రత్యులు ♦ తానవిజయ
శంసనములొనరింప సాశంకుఁ డయ్యు, వారిఁ బ్రత్యర్చలనయించు ♦ వలనెనయుచు.

క॥ లోఁజని యిక్ష్వాకుముఖ, భ్రాజిష్ణుమహీమహేంద్ర ♦ పరిపాలిత య
పూజితపురి యవిరాజిత, యా జతనకు నొగిలి సూతు ♦ నారసి పలికెన్. ౪౦౮

ఉ॥ ఆరయ మొప్ప న న్బిలువ ♦ నంపినవార్తయ తక్క నెద్ది యె
ట్లారయనేనియు న్మదికి ♦ నందదు శీలమువీడి భావ మే
కారణ మెన్నకే దొసఁగు ♦ కల్పనల న్నెలకొల్పసాగె నె
వ్వారును రాదు న న్నెనయ ♦ వచ్చె నటన్న సుమాళ మెచ్చఁగన్. ౪౦౯

ఆ॥ మున్ను దొరలు పేరు ♦ గన్నవా రెడసిన, యప్పు డిట్లె యుండె ♦ ననదయగుచు
నిది యనంగ వింటి నేమందు నానోటి, మాట యెదియు నోటి ♦ మాటయయ్యె.

మ॥ బలికర్మంబులు లేవు ధర్మ మని సం ♦ భావింపరా దధ్వర
ముల వార్త ల్లనుపట్ట వేశుభము లి ♦ మ్ముల్లోప వేమేలిగు
ర్తులుఁ జూపట్టవు మార్జనారవకల ♦ ట్టూరోజ్జిత ల్లక్తతో
భలు ద్వారాంగణభూము లీనగరి కే ♦ భంగంబు వాటిలైనో.

౪౧౪

క॥ వాకిభులు దీయ మూయం, గా కంగడు లుంచుటయును ♦ గానఁబడ కల
క్షీకములగు గృహముల గృహు, లే కనులకుఁ దోపకుండి ♦ రిది యేగతియో.

క॥ ఏవలనుననేనియు లే, వావసథములందు ధూప ♦ మటు దీపంబున్
జేవాలయముల రథ్యల, నేవా రడుగిడఁ దలంప ♦ రెంతటిదొసఁగే

౪౧౫

క॥ సంతమస మెనసె నెల్లెడ, సంతస్థస్సం బగుచు శోక ♦ మగపడుచుండెన్
జింతార్ణవము తెరలఁ బురి, కంతపుదశఁ గూర్చునట్టిఁ ♦ జౌ గతిఁ గవిసెన్.

తే॥ ధ్యానసంవిగ్నహృదయముఁ దీనములుగ, శైలిచెడి చైత్యములనుబ్రా॥ సాదములను
బక్షులే యిట్లుగాజన॥ పక్షహైన్య, మెంచి యూహించు నెడఁద కిం ♦ కేమిగలదు.

క॥ అసి దీనమానసుండై, జనితవిషాదమునఁ జేరఁ ♦ జనె రాజగృహం
బసితర మింద్రసదననిభ, మనింద్ర మది నిరయ మట్టిఁ ♦ డై యుండంగన్. ౪౧౬

తే॥ అనధిక్యతమయి శూన్యమై ♦ యప్రియమయి
ధూళి బ్రుంగుడుపడి తోడు ♦ తోడ దుఃఖ
పూరమున ముంచె నది వాడు ♦ సారమెడలి
కదిసె నెట్టన దలవాంచి ♦ గతిదలంచి.

౪౧౭

ఆ॥ తండ్రినగరు సొచ్చి ♦ తతదుర్గతం బయి, పాలనంబు లేక ♦ పరువ మెడలి
యున్నదానిఁ గాంచి॥ యూహించి తనతల్లి, సదన మెనసె ననుజ ♦ సహితుఁడగుచు.

—♦ భరతుఁడు తల్లియున్నచక్కటి కరుగుట ♦—

క॥ ఆభరతుఁ బ్రోషితున్ సుతు, నాభగ్నోత్సాహుఁ గాంచి ♦ సంతఁ గయిక ర
త్నాభాంచిత మాసనము స, లోభ యెడంద్రోచి యెగసె॥ లోగొనెడు నెడన్.

తే॥ శ్రీరహితమైన నగరున ♦ చెట్టలెంచి
యును జనసిపో యటంచు న ♦ య్యార్జితండు
పాదములచక్కిఁ బడి మ్రొక్కి ♦ ప్రశ్రయమ్ము
సాశ్రయము నాగ నెగడున ♦ య్యదనెఱింగి.

౪౧౮

చ॥ తనయుని గ్రుచ్చియెత్తి త్వరి ♦ తంబుగ నంకముసేర్చి శీర్షమున్
గొనకొని మూర్ఖునంగ నయి ♦ కోర్కులు దార్కొని యిర్కటంబునన్

జనగౌన వాని మోముపయిఁ ♦ బ్రేముడిచూడ్కి నిగిడ్చి స్వీయ మ
య్యనయమువంకఁ బోని మది ♦ నల్లరిఁ గల్లరి నేసి యిట్లనున్. ౪౨౪

—♦ కైక కొడుకుతో నెల్లర సేమముం గూర్చి ముచ్చటించుట ♦—

తే॥ ఏన్ని నాల్గయ్యెఁ దండ్రి య ♦ యిష్టబంధు
పురము వీడి పయన మయి ♦ పొలుపు దక్కి
తెంతయుఁ బథిశ్రమంబున ♦ నెల్లవారుఁ
గుళలులే కద నాపైనిఁ ♦ గూర్చి గలరె. ౪౨౫

క॥ మాతామహమాతులముఖు, లాతతసుఖులై చరింతు ♦ రయ్యా ధృతిఁ బ్ర
ఖ్యాత మొనరించు మంతయు, నీతలఁ పలరార నిచ్చ ♦ నెగడిరె మెలఁగన్.

ఆ॥ అనిన భరతుఁ డనియెనమ్మరో ; యేడునా, శ్లయ్యె నచట వీడియరుగు దెంచి
యందఱును సుఖాత్ములై యున్నవా రెందుఁ, గొదవ లనుచుఁ బేరుకొనఁగలేవు.

క॥ బలకనకరత్నపరికర, ములుఁ బరిజనములు మదర్థ ♦ ముగ నిడినవి పె
క్కులు గల వధ్వశ్రాంతి మ, సలె నెల్లియొ నేడొ చక్కి ♦ చక్కం బెరయున్.

ఆ॥ ఏను రాజసచివులేడైఱఁ ద్వర పెట్టఁ, దఱిమి నడిచి యిచటదఱియఁ గాంచి
నాడ నాతలంపునం బొంగు నుద్వేగ, ముచ్చిపోవఁ బలుకుమొంటఁ జనక. ౪౨౬

మ॥ శయనీయం బిటు శూన్య మయ్యెఁ బురి నే ♦ సన్మార్గముం దోప దే
నయముం జొప్పడఁబోవ దంతిపురి స ♦ న్నాహంబు సన్నాహమై
ప్రియముం బాసినయట్టిడైనది గుణ ♦ వీతితుండు ధర్మిషుఁ డా
దయమానాత్మకుఁ డేడి తండ్రిగొలువం ♦ దాత్పర్య మొప్పారెడిన్. ౪౩౦

తే॥ కోసలునికన్నె మాయమ్మకొలుచుచుండ, నచట నుండెనొ యేవెంటనరిగెనో వ
చింపు మిత్తఱి జిత్తంబుసిరి దలంగ, నుత్తలపడంగ దరి దారియొదవ దనిన.

—♦ కైక దశరథుని వృత్తాంతంబు కొడుకున కెఱింగించుట ♦—

క॥ తనమే లెంచినయదెకా, ననయం బిదె యనక యప్రి ♦ యమె ప్రియ మనుచున్
వినిపింపఁ దొడరె నడరెడు, ననంతరపు గతికి దేని ♦ ననువు పఱచెనో. ౪౩౨

తే॥ యాయజూకుండు తేజస్వియాయశోధ, నుండు మహితుండు ధర్మలోలుం డతండు
నీదుజనకుండు సకలభూనేత భూత, వితతి కెది గతి యచ్చోటువెలయఁ జనియె.

క॥ అను నుడి పిడుగు నడవడిం, గొని వడిఁబఱతెంచి నెఱయఁగూలె నతఁడు నె
మ్మన మదరి చెదరి పొనుపడ, ననుపదమే హా హతోఽస్మియనుచుం బెలుచన్.

తే॥ ఎట్టకేలకు జీవితం ♦ బెనసి మొనసి, నట్టి పితృమృతిజనితశో ♦ కాంధకూప
మున మునుంగుచు నిట్లనె ♦ మోసపోయి, నాడ నాటాడ నొండెడ ♦ ననుచు జాడ.

తే॥ మున్ను జలదాంతమున శశి ♦ మొనయు రాత్రి, యందు శోభాకరంబగు ♦ నంబరంబు
భాతె నలువొందు నీ సెట్టి పాడువడుట, కుమ్మలిక మేల జనియింప ♦ దో యెఱుంగ.

ఆ॥ నీరు వట్టిపోవు ♦ నెరిని మున్నీ రట్టి, డయ్యె నియ్యనాథ ♦ మైన నగరు
నన్నగన్నతండ్రి ♦ నానేత నాగురుం, డతఁడు నాకుఁ గాక ♦ యరుగుటయును.

క॥ అని కనుల నీ రెడల్పుచు, వనజాతాడ౯ందు వాఁడు ♦ వదనము వస్త్ర౯
బునఁ గప్పుకొనుచు విలపిం, చె నీరెలుం గడరఁ బడలి ♦ చేడ్పడు మదితోఁ.

శా॥ లీలామానవమూర్తి దేవనిభుఁ డా ♦ లిప్తుండుగా నయ్యెడన్
సాలస్కంధముఁ బోల నేలఁబడి ప్ర ♦ చ్ఛన్నాస్యుడై చంద్రుఁ డి
ట్లాలోలత్వముఁ గాంచెనో తెరలెనో ♦ యాహేళి యాయగ్ని కీ
బాలం బేర్పడెనో యనంగ నయి యో ♦ జం బాసి శోకించుచున్. ౪౩౯

తే॥ మత్తమాతంగ మట్టిఁ డమ్మనుకులుండు, పుట్టిమునిఁగిన తెట్టునఁ ♦ బొరలఁ బట్టి
యెత్తియిటునీకుఁజను నె మహీంద్రువలనఁ, బుట్టి యిమ్మాత్ర కెయనుంగు ♦ పట్టి తెరల.

తే॥ నిన్నుబోఁటులు శోకంబు నెలపులే స, దస్యసమ్మతుఁడవు సత్రు ♦ ధానుఁడవు స
దానయజ్ఞ శ్రుతితపోని ♦ దానశీల, యర్కుప్రభఁబోని నీమతి ♦ యలఁతపడు నె.

— ♦ భరతుం డారాటంబున నెల్లవృత్తాతంబునుఁ దట్టి నడిగి తెలిసికొనుట ♦ —

క॥ అని యాపె ప్రబోధించిన, విని విననివిధంబు దోఁప ♦ విశ్వజనీనుం
డను శోకపరిప్లుతుడై, యనుపద మెదఁబొడము వృత్తు ♦ లాటడిపెట్టన్. ౪౪౨

ఉ॥ జన్నము సేయ నెంచెనొ ప్ర ♦ జ ల్వాగడన్ రఘుగాము రాజపీ
ఠి న్నెఱయింపఁ జూచెనొ దృ ♦ ధీకృతచిత్తుఁడు వేగఁ దోడితెం
డన్న విధం బొకొం డనెడు ♦ నాధృతిమై నరుదెంచినాడ ని
ట్లన్నయమెల్ల వీడఁ జర ♦ మార్తి బయల్పడు సన్నఁ గానమిన్. ౪౪౩

తే॥ అంబ యెది మూల మయ్యె మా ♦ యయ్య మేనిఁ
బాసి చన నాధియా వ్యాధి ♦ యా సమస్త
మెఱుక సేయుము రామాదు ♦ లే కృతార్థు
లమ్మహాత్ముని సంస్కృతి ♦ కనుపుపడుట. ౪౪౪

ఆ॥ న న్నెఱుంగఁ డిపుడు ♦ నాతండ్రి కీర్తిమం, తుఁడు మహాప్రభుండు ♦ దొరయునంత
శిరము మూర్కొనంగఁ, జేసాఁచి కౌఁగిలిం, పంగ నాఁచికొనఁగఁ ♦ బదరు నతఁడు.

క॥ ఏమయ్యెనొ చూమయహర, మామెయికర మిపుడు ధూళియంటె ననుచు ము
న్నామేని నిమిరి కడుగా, రామున లాలించు నెది క ♦ రం బుజ్జ్వలమై. ౪౪౬

ఆ॥ అన్న తండ్రి దాత ♦ యధినేత బాంధవుం, డార్కుఁ డాత్మనిష్ఠుఁ ♦ డంచితుండు
రామచంద్రుఁ డామ ♦ హామతిశాలి యెం, దున్నవాఁడొ యిప్పు ♦ డెఱుకపడదు.

ఆ॥ దైవ మనఁగ నతఁడె ♦ తానకం బతఁడె నా, కెల్లవారలకు న ♦ ధీశుఁ డతఁడె
విన్నవాఁడె మా న ♦ వేగాగమనవృత్త, మెఱుక సేయరొక్కొ ♦ యింతవట్టు.

క॥ ఏ నతని వాసుఁడను నా, కానాధుఁడె తండ్రి జ్యేష్ఠుఁ ♦ డౌకతనఁ బదా
బ్రాహ్మఁడనై యమ్మెయి, మానుగఁ బూజింతుఁ దెలుపు ♦ మా జనయిత్రీ.

ఆ॥ ధర్మవేత్త నిత్యధర్ముండు సత్యసం, ధుఁడు దృఢవ్రతుం డ ♦ దుష్టసత్య
విక్రముండు తండ్రి ♦ వెరవుమై నేమంచు, జరిపెఁ జరమ మైన ♦ శాసనంబు.

క॥ అది వినవలె నొడువుము మది, గుదురదు రామునకు నన్ను ♦ గూర్చి తెలిపెనే
యది ప్రోషితుల న్నము నె, మ్మది నిడక తలంగుమాట ♦ మహితున కగునే.

తే॥ అనిన రామా ; యటంచు సీ ♦ తా ; యటంచు

లక్ష్మణ ; యటంచుఁ జనియె నా ♦ లబ్ధవస్తుఁ

డుత్తమ యనంగ నగుగతి ♦ కొండు దలఁపఁ

డతఁడు పాశాహృతం బగు ♦ హస్తీవోలె.

౪౪౭

క॥ సిద్ధార్థులు కందురు సం, సిద్ధుల నవ్వారిఁ బురికిఁ ♦ జేరిననాఁ డా
బద్ధుఁడ నా కదిలే దని, యద్ధార్మికుఁ డమరనగరి ♦ కరిగెను వత్సా. ౪౪౮

క॥ అనుడు ద్వితీయాప్రియశం, సన మిదియని వెల్లఁబోయి ♦ సన్మహితుఁడు వాఁ
డనె నమ్మివ్వరు సన్నిధి, ననువొందరె యెందు నిలువ ♦ నై రేకతనన్. ౪౪౯

ఆ॥ అనినఁ జీరవసనుఁ ♦ డై డండకాటవి, నుండఁబోయె రాముఁ ♦ డువిదతోడ
నండ యగుచు నరిగెననుజుం డతనికొల్పు, ననుచు మానసంబునయము సూప.

మ॥ అన నాశంక కడంకతోడ మదిఁ బె ♦ ల్లారాట మాటాడ నే
మని రాము న్నెడలించి రేజనులహా ♦ త్య లేసె నేవిపు ని
ర్ధనునింగాఁ బొనరించె నేమహితులన్ ♦ దర్పంబునం దిట్టె నె
వ్వని దార స్థరియించె నొ వ్వెనయకే ♦ వా దోషిరే మోపఁగన్. ౪౫౦

క॥ ఊరకె యన నేమయ్యెన, సారంబగు పలుకు చెల్లఁ ♦ జనునె యతనిదా
నేర మొ తమనేరమియో, ధీరు లరసిరేమొ తెలుపు ♦ తెల్లముగ ననన్. ౪౫౧

ఉ॥ మంచి యటంచు నెంచె నవ ♦ మాన మెఱుంగదు మూఢచిత్త య
భ్యంచితఁ డాతఁ డిప్పనుల ♦ యం దొక్కఁడేనియు నాచరింపఁ డే
వంచనకుం గడంగఁ డొక ♦ వాడు ఘటిల్లదు నీకుఁగాఁగ నా
యెంచినకర్జ మిట్లు ఫలి ♦ యించె నివారితవారణంబుగన్. ౪౫౮

క॥ అని వెండియు నిట్లనెఁ దలఁ, కనిదై కని దైవ మట్లు ♦ గరకరి నెరపన్
తనచావున కగుమం దన, కనదతనము తన్ను బొదివి ♦ యూటాడింపన్. ౪౫౯

—♦ కైక రాముని వనవాసనిమిత్తంబు భరతున కెఱింగించుట ♦—

ఆ॥ రాజు రాము యశావ ♦ రాజ్యాభిషిక్తుఁ జే, యం దలంపఁ దొల్లి ♦ యర్థి నొనఁగి
నట్టి వరములెంచి ♦ యాచించితేని నీదు, శ్రీసమృద్ధి తద్వి ♦ వాసనంబు. ౪౬౦

తే॥ సత్యసంధుండు తనదగు ♦ సంగరము దొ, అంగనేరక రాముఁ ద ♦ లంగఁ జూచె
మెలఁత పతితోడ నరిగె సౌమిత్రి యన్నఁ, బాసినిల్వఁ డమ్మువ్వు ర♦ప్పాటఁజనిరి.

క॥ రెండవవరమునకై నిను, మండలపతిఁ జేసెఁ దదభి ♦ మాని విభుఁడు రా
ముండు చన గండడఁగి దివి, నుండఁ దలఁచి యేగె నిచ ట♦యోగ్యం బనుచున్.

ఉ॥ నీ వఖిలార్థము ల్సకృత ♦ నిష్ఠమెయి న్బరఁగింపనేర్తు వం
చీవగ నాపొనర్చినది ♦ యెల్ల ఫలింపఁగఁ బ్రాజ్యరాజ్యమున్
ద్రోవక పూని ప్రోవు మెదఁ ♦ దొట్రిలఁ బోకుము పారతాకికం
బావిధిఁ దండ్రికి న్నెరపు ♦ మంచితులౌ ద్విజు లొననన్ ధృతిన్. ౪౬౩

ఆ॥ ఆవస్థివముఖ్యు ♦ లారామురాజ్యంబు, కన్న మేలు భరతు ♦ కలిమి యనుచు
నిన్ను రాజపీఠి ♦ నిలిపి కృతాభిషే, కుం బొనర్ప నేర్పు ♦ గొని మెలఁగుము.

—♦ భరతుఁడు కైకను నిందించుచు నాక్రోశించుట ♦—

క॥ అని విస్పృచ్ఛముగా నొడి, విన దుఃఖిమనూత్ముఁ డగుచు ♦ విని విసిపాతం
బున కిట్లు మూల మిదె య, య్యె నయ్యయోయనుచుఁ దాప♦మేపఱఁజేయన్.

ఆ॥ ఆపెతోడఁ బలికెఁ ♦ బాపాత్మురాల నా, కేల పుడమి బ్రదుకు ♦ తేమిటికి మ
హాత్ము గురు వధింపఁనన్నఁ దత్సము నంప, వచ్చినాడఁ బనులు ♦ వలని కెక్కె.

క॥ రాముని వని కనిచి మనో, రాముని దివిసేరఁ బనిచి ♦ రాజ్య మరయు మం
చేమని పలికెదు వ్రణమున, దీమసమున నుప్పు పెట్టి ♦ తెరలించెదవే. ౪౬౭

క॥ నోరాడెనెట్లౌ భర్తను, బోరి మడఁప సుతునిఁ పనుపఁ ♦ బూనిన జతనన్
నేరవొ యిట్లన నమ్మెయి, గోరం బెడచ నెనొ యిపుడు ♦ కూశపు గావో. ౪౬౮

ఆ॥ కాశరాత్రి యిది జగంబు ముంప జనించె, నిప్పుప్రోవు గూర్చి నెఱయఁ గొంటి
నని తలంపఁబోవఁ డక్కటా మాతండ్రి, మోసపోయె నేల డ మొదలు దలఁప.

క॥ అత్యయ మొనగూర్చితి వా, సత్యమతికిఁ బతికి నేను డ చన నెన్నడు న
న్నత్యయము గొంటివేమొ య, పత్యము గంటి నని మగని డ పా పెంచెదవే.

తే॥ అనఘుఁ డాసత్యనిధి యమ్మహాయశుండు, తీవ్రశోకాభితప్తుడై డ తెరలి యెట్టు
లఱచెనో కదె నిను గొన్నయట్టి కర్మమునను ధర్మము డిగనాడిముట్ట మునిగి.

క॥ నీ వాడుపుట్టు వెనసితి, వీవిధమున భర్తృనాశ డ మెంచితి వింక
గావలమున నిను బోలం, గా వలతురొ మగలఁ జంపఁ డ గామిను లిలలోక.

ఆ॥ నిన్ను బుట్టు మనియె డ నీపొట్టలోఁ బుట్టఁ బనిచె నన్ను విధి వి డ పాక మెంచి
పొట్టబెట్టికొంటి డ పురుషాదినివ కాగఁ, బుణ్యబురుషుఁ బుత్రుఁ డ బోవనడఁచి.

క॥ న న్నేమిసేయనెంచెదొ, ము న్నింత లొనర్తు ననుచు డ ముట్టించితివే
మన్నన సెడఁబాటిన యా, సన్నన సన్నద్ధ వగుచుఁ డ జన కుండెదవే. ౪౭౪

శా॥ రాజు న్వేడిసి రాజ్యలుబ్ధ వగుచుక డ రాగాపు గావింప నా
యోజం బుణ్యచరిత్రుఁ బుత్రు వనమం డ దుద్వృత్తిఁ ద్రోయింప నే
బీజం బుద్భవ మొందె నీమది విషో డ ద్వేదం బదే చాలె ని
న్నీజన్మాంధతఁ ద్రోయఁ దొంటిధృతి మా డ యింపం గులధ్వంసినీ. ౪-౫

ఆ॥ నీవు నెలవసాచ్చి డ నెగడిన యది మొద, లాసుమిత్ర కోస డ లాత్మజయును
బీడ లొంది రిపుడు డ బీడింపఁబడుచుండి, రడరు పుత్రశోక డ మందఁగాంచి.

చ॥ నిను భగిని స్వతఁ గను వి డ నీత యశస్విని జ్యేష్ఠమాత య
ట్లనుసృతవృత్తిఁ దత్సుతుఁ డ డ హంకృతిదూరుడు తల్లిబోలఁగా
ననవరతంబుఁ గొల్చు ఫల డ మందఁగఁజేసితి వీవు కాననం
బున వసియింపఁగా ననిచి డ పుట్టితి పాపముతోడ దుష్కృతీ. ౪౭౭

తే॥ పాడుపొట్ట కిమ్మొయి పట్టు డ పట్టినావు, ప్రాణవిభు మిత్తిపా లేసి డ పనిచినావు
చీర లిడి జ్యేష్ఠ సుతు వనిఁజేర్చినావు, పాప మనినను నీకింక డ భయము గలదె.

మ॥ చిరకాలంబు భరించె రాజ్యము మహా డ శ్రీమంతుఁ డాధర్మస
త్యరతుం డాశ్రితవత్సలుండు సబలుం డ డాయొంద్రుడే మేదినీ
భరము న్మోవఁగఁజాలు నంచు స్వకమా డ భాగ్యోదయం బెంచి రా
ము రఘూత్తంసునిఁ గోరె నొం డహ మన డ న్మోహంబ కా కన్యమే. ౪౭౯

- క॥ మేరుపు మేరువనము బలె, సారయశుం డతని వీడి ♦ చనె నొడయం డి
ష్టాగామలక్షణులు సము, దారులు వని నుండ నాకు ♦ దరియుం గలదే. ౪౮౦
- క॥ ఆభగవంతుఁడు రాముని, దౌ భారం బే వహింప ♦ నౌదునె దమ్యం
బేభాతి మహాధుర్యధు, రాభుగ్నము గాక నెఱసి ♦ రహిఁగనఁ గాంచున్. ౪౮౧
- ఉ॥ ఉండున కాక శక్తి మహి ♦ మోక్షులుఁ డాతనికొల్పు గోరి యే
నుండెదఁ గాని నీవలచు ♦ నుత్పథముం గొనఁబోవ భూమిపై
నుండెదొ పోయెదో యిపుడె ♦ యూరు దలంగఁగఁ బుత్తు నన్న రా
ముండు దయాబ్ధి యేమనునొ ♦ మోస మొకో యని మిన్నకుండితిన్. ౪౮౨
- ఉ॥ ఎఱ్ఱులు దోచె నీదుమది ♦ కెవ్వరు చెల్పిరి పాపకర్మ మి
ట్లుట్టిపడంగఁ బూర్వుల గు ♦ ణోజ్జ్వలవృత్తులు వీటివోవ నీ
పుట్టిమునుంగ భ్రష్ట వయి ♦ పూజ్యులు దిట్టఁ బరం బిహంబు నా
కట్టె చెడంగనొ సుగతి ♦ కైతివి నీతి దొఱంగి దుక్కుతీ. ౪౮౩
- క॥ జ్యేష్ఠుఁడు రాజ్య మొనర్పఁ గ, నిష్ఠు లతనిఁ గొల్వఁ గీరి ♦ నెగఁదొందు గుణ
శ్రేష్ఠం బీరవికుల మప, నిష్ఠం బననయ్యె నీయ ♦ నీతి కతమునన్. ౪౮౪
- ఉ॥ చొచ్చితి వీవు పాపగతి ♦ చొప్పున నిట్టికొలంబునందు నీ
యిచ్చకు వచ్చినట్లు ఘటి ♦ యించితి వెల్లదురధ్వగార్థముల్
పొచ్చెములేని రాచటిక ♦ పుం గరువం బెఱుఁగంగనైన యా
ఘుచ్చట నీదు మో మెనయ ♦ మున్ను విధాత లిఖింప కుండుటన్. ౪౮౫
- తే॥ నీకొలము మంచి నెడ నవి ♦ నీత నైతి, గాని నీపాపనిశ్చయ ♦ గతి మెలంగ
జీవితాంతకరం బది ♦ చేఱుఁబుంగు, వాఁడు గొనఁబోవఁ డీనేర్చి ♦ వలనుపడదు.
- క॥ ఆసవితృవంశభూషణు, దాసుఁడ నై కొలుతుఁ డెత్తు ♦ దద్దయుఁబ్రీతిన్
భాసిల్లుదు నీమొగమున, వ్రాసినవ్రాత యది యేను ♦ వాసి చెడుదునే. ౪౮౬
- క॥ అని ముట్టనాడి నెట్టన, దనికెడు రోసమున విడుపు ♦ దవులని చిత్తం
బునవంకఁ బొనరి గర్జి, చెను గిరికందరమృగేంద్రుఁ ♦ జెనయఁగ నగుచున్.
- సీ॥ రాజ్యయోగమున కర్హువుగావు కై కేయి, దుష్టచారిణి యిల్లు♦దొలఁగు మింక
సద్ధర్మ మున్నె నృ ♦ శంసురాలా; నీకుఁ, గులవినాశము గూర్చి♦కొంటి గదవె
యీభూణపాత్య ని ♦ న్నేనాఁడు వీడదు, పతిలోకగతి కదై ♦ పాపమతికి
నిప్పుడు చర్చింతు ♦ వే చన్నవారికై, యున్నవారల కేడ్చు ♦ బుత్తమంబు

భర్తఁ జంపి తడవి ♦ పా లొనర్చితి మహా, మహా సుపుత్రునాదు ♦ మానసమునఁ
జిచ్చువెట్టి తేమి ♦ నేయపు నిను గన్న, వారి ధాతఁ దిట్ట ♦ వలదె యెఱిగి.

తే॥ మాతృరూపవై యిమ్మెయి ♦ మలసినావు
మిత్తివో కృత్తివో నాదు ♦ మే ల్దలంతె
రాజ్యకాంక్షఁ బఱిఘ్నివై ♦ రాజినావు
మండెదవ యింక ననుఁ గూడ ♦ మడఁపఁ దొడరి.

౪౯౦

క॥ దోషము వచ్చును నిను గని, భాషించిన నెట్లొ మాటు ♦ పడు మెందైనన్
రోష ముడిగి సాధ్యులు సం, తోషింపఁగఁ గొలిచి మనుము♦దుర్గతి దలఁగన్.

క॥ కులదూషణి నీకృతిఁ గో, సలుక న్నే సుమిత్ర యొడ్లు ♦ జనయిత్రులు నే
వలనున వెతలకుఁ బాల్పడ, రలఁతిగఁ బోనిచ్చి తెన్నఁ ♦ డనుసృతి వెలయన్.

ఆ॥ అశ్వపతికిఁ బుట్టితనరాదు నిన్ను ధీ, మద్వరుండు ధర్మ ♦ మహితుఁ డతఁడు
చెడుగుజాతి రక్కసివి తల్లి పే రెంచఁ, బొడమినావు కొలము ♦ పొడ వడంప.

ఉ॥ పాపితి కన్నతండ్రి నటు ♦ భ్రాతృవియు క్తినిఁ జేసి తీతఁ డా
పాప సుతుం డనంగ నగు ♦ బాటు ఘటించితి కీర్తిమాసె నే
యాపద లందఁబోవ నిక ♦ నందఱుఁ దిట్టఁగఁ బూవులమ్మి యీ
తేపకుఁ గట్టియ ల్విలుచు ♦ దేబె నొనర్చితి వింత చాలదే.

౪౯౪

తే॥ దోస మెఱుఁగని కోసలు ♦ దుహిత ధర్మ, యుక్త నింతలు సేసితి ♦ వొక్కనాఁటి
కేనియును నీదుకిల్బిషం ♦ బెడసించనదు, పుణ్యలోకంబు తెరువునఁ ♦ బోక లేదు.

క॥ అరయపు రాము మహిమ నే, వెరవరి ననుకొంటి విట్ట ♦ వీగితి విట్ట
వ్వరదుఁ బితృసముఁ గెడపి తత్పరుఁ బరు నొనరించి తది వి♦పాకముఁ బెరసెన్.

తే॥ అంగమునను బ్రత్యంగము ♦ నందు హృదయ
మందు భవ మొందు పుత్రుని ♦ యందుఁ గూర్చి
యొక్కడు సవిత్రి కనుచు నీ ♦ కెఱుకయున్నఁ
దక్కొరుల బాంధవం బల్లె ♦ తలఁప వలదె.

౪౯౭

— ♦ ఇంద్ర సురభి సంవాదము ♦ —

మ॥ ఒకనాఁ డూర్జితభావవై భవమహిమ ♦ ద్యోగాధ్య సద్ధర్మమ
ర్మకలాభిజ్ఞ సురార్చ్య యా సురభి భౌ ♦ మంబు ల్మహాభారవా
హకృశంబు ద్విసార్థభాగగతసూ ♦ ర్యాభీశుసంవిగ్నముల్
ప్రకటాఘంబులు నైన యర్భకములం ♦ బాటించి నిర్భగ్నయై.

౪౯౮

క॥ కన్నుల నీనొలుకఁగ మా, యన్నలు గీడ్పడిరె యితఁ ♦ లని నేలదెసం
దిన్నఁగఁ గనునెడ శక్రం, డన్నెలవున నరుగుచుండె ♦ నధిగతకృత్యై. ౪౯౯

తే॥ అటు లధస్తలమునఁ జను ♦ నతని మేన
బాష్పములు జారిపడ నుల్కి ♦ పడుచు సురభి
లంబు లిపి యెచ్చటివొ యని ♦ యంబరమున
దృష్టి నిగుడించి యాకామ ♦ ఘృష్టిఁ గాంచి. ౫౦౦

క॥ దీనయు భృశదుఃఖితయును, గా నగు నద్దేవి తెఱఁగు ♦ గని త్రిదశేంద్రం
డానతుఁ డుద్విగ్నఁడనై, తో నిట్లని పలికెఁ బలుకు ♦ దొట్రిలుచుండె.

ఉ॥ మాన్యపు దేవి యెల్లరకు ♦ మంచి దలంతు సుధన్య వాత్మవా
దాన్యక మన్యదుర్లభము ♦ తద్దయు ధర్మవె నీదుమూర్తి సా
జన్యము సత్తపఃఫలము ♦ సారము తావకమా యశమ్ము మా
ర్థన్యము నేటి కిట్లు పరి ♦ తాపము నొందుచుఁ గుండ నేటికి.

ఆ॥ ఒండువలని భయము ♦ నొంద మే మింతకు, నొరుగుతరుగు లేక ♦ యున్నవార
మేమి తలఁచి తల్లి ♦ యిట్లు శోకించెడు, తెలియఁజేయు మెల్ల ♦ తేటపడఁగ.

క॥ అన విని శాంతము పాపం, బనుమానింపకుము మేల ♦ యందఱకును నా
తనువునఁ బొడమిన బిడ్డల, యనుపమదుఃఖమున నిట్లు ♦ లైతిని దేవా. ౫౦౪

ఉ॥ వేడి వెలుంగురశ్మిఁబడి ♦ వేఁగుచు దీనములై కృశింపుచున్
బీడల కోడి నట్టి నిరు ♦ పేదలఁ గట్టి కృషీచలుండు పైఁ
జూడఁడు చూడు మల్లవిగొ ♦ చూచి సహింపఁగ నేర్తు నెట్లు లీ
జాడకుఁ గన్నతల్లి నిలఁ ♦ జాలునె పుత్రునిఁ బోల నుండునే. ౫౦౫

ఆ॥ అనిన నామె పలుకుఁలాలించి సురనాథుఁ, డర్థి బల మొసంగునట్టి తృణము
లోదవఁజేయు వృష్టిఁనూహించి కురియించె, గాన్పువలని పేర్చిఁగని గణించె.

ఉ॥ వేలకొలందిబిడ్డ లతి ♦ వేలగుణాఢ్య సుశీలనిత్య శ్రీ
లాలిత లోకధారణ ♦ విలాసవిచక్షణ కామధేను వ
ట్లాలపనం బొనర్చి తన ♦ యూర్తిఁ బ్రవర్తిలఁ జేసి కుండె నిం
కేలలన ల్పహింపఁ గల ♦ రీఁగఁగరాని యపత్యదుస్థితి.

ఆ॥ ఏకపుత్ర లోక ♦ హితకామ్య సాధ్యి కో, సలునికన్నె రాము ♦ సద్గుణాభి
రాము నిజతనూజు ♦ నీమెయి నెడఁబాసి, తెరలి కుందుదెసకుఁ ♦ దెచ్చి తివుడు.

తే॥ నీవు బ్రదికిన మడిసిన ♦ నీచగతిక, వత్తు వెందును మే లొందు ♦ వలను లేదు
కీర్తి గొందు, బిత్తభ్రాతృ ♦ భేద ముడువ, జాలు జతనంబు మది నెంచి ♦ సంతరించి.

చ॥ అడవికిఁ బోయి రాముఁ గని ♦ యంఘ్రిలపైఁబడి యొత్తి వేడి నా
బడలికదీఱ నాతఁ డను ♦ భావపఠ్ఠుఁడు గారవింప నీ
వెడఁగుతనంబు దెల్పి ముని ♦ వేసమునం జరియింప నేన యై
పుడమికి భర్తగా నతనిఁ ♦ బూన్పెదఁ బంకము నిస్తరించెదన్. ౫౧౦

అ॥ అడలుపౌరజనుల ♦ యాపద ల్గననేర, నీదునేరమునను ♦ నిరయగతికిఁ
భావనేర నీకు ♦ బున్నె మా నను వీడి, యరుగు మెచట నైన ♦ నదరిపడుము.

క॥ అగ్నిం జొరఁబడి కాలుము, బొగ్గె పడు మడవిసాచ్చి ♦ పొలియుము మెడకున్
బగ్గము దవిలించి కడుం, బగ్గె నెఱపు మెట్టులేనిఁ ♦ బ్రాణము లెడలన్, ౫౧౧

క॥ నానేరని తెఱ వారసి, యానేరిమికాఁడు మరలి ♦ యరుదేరఁ గృతి
త్వానూనగతి మనద లే, దా నేనుం దెరలి యుసులు ♦ దద్దయుఁ బుత్తున్.

—♦ భరతుఁడు తన్నరయవచ్చినవారితో స్వకనిరపరాధం బుగ్గడించుట ♦—

చ॥ అని తెగనాడి మోడికొని ♦ యంకుశచోదితమై కడంగు న
వ్వనగజ మట్టు లేటుపడి ♦ వారక యూర్పెడలించు పన్నగం
బును బలె వీకమై నడరు ♦ పొల్పున సింగముపోల్కిఁ దన్ను దా
గనుఁగొననీని యల్కమెయిఁ ♦ గన్నుల నిప్పులు రాలుచుండఁగన్. ౫౧౨

క॥ అంబరము జాఱ నాభర, ణంబులు సడలంగ సద్దు ♦ ణంబుల దెస నే
రంబులె వెదకుచుఁ బదరుచు, నంబుధిసడిఁ బెచ్చుపెరిగి ♦ యవనిం బొరలెన్.

క॥ తాపప్రతాపములు బి, ట్టేపునఁ ద న్బొదువ నన్య ♦ మెఱుఁగని గతికై
కోపుచెడియున్న తల్లిం, జూపోపక చూచి తిట్టు ♦ చుం జేడ్చుడుచున్. ౫౧౩

తే॥ తనయమాత్యులు నేరఁ ద ♦ ద్దయునుఁ బలికె
వార లెల్లరు విన వంశ ♦ పావనుండు
తలఁపునం దున్న యంతలుఁ ♦ దధ్య మగుచు
వేదమునఁ గొన్న ప్రామాణ్య ♦ విధి గుణింప. ౫౧౪

ఉ॥ కోరను రాజ్య మెద్దియును ♦ గూర్చి వచింపను దల్లితోడఁ ట్లో
ణీరమణుండు మేల్విధి గ ♦ ణించినవార్త యెఱుంగ నింతయున్
శ్రీరఘరాము నద్గుణవి ♦ శిష్టునిఁ గానల నుండఁబంచు నీ
నేరముఁగానఁ గానని య ♦ నీతి ఘట్టిలైఁ బురాకృతంబునన్. ౫౧౫

తే॥ తనదుమాతామహునిఁజూడఁ దమ్ముకుట్టి, తోడఁ జనఁగంటి నమ్మెయిఁజూడ దూర
దేశమున కొం డెఱుంగని ♦ తెరువువట్టి, వంశమున లేని యపకీర్తి ♦ వచ్చిపడియె.

ఆ॥ అమ్మహాత్ముఁ డట్లు ♦ లరుగు నంతలుగాఁగఁ, దోడ నేగువారి ♦ దోస మున్నె
తలఁపుఁ బాయకుండుఁదరుణి సాధ్వీమణి, తమ్ముఁ డన్నమాటఁ ♦ దప్పఁ డెపుడు.

—♦ భరతురాక సడిగని కాసల్యరా నెంచ నాతం డాయమ సన్నిధి కరుగుట ♦—

క॥ అని యాక్రోశించెడు న, మృనుకులభూషణము భరతు ♦ మాట విని సుమి
త్రను గని కోసలసుత యి, ట్లనె మనమున నెంచి మించు ♦ న య్యాదృతితోఁ.

ఆ॥ క్రూరకార్య కైకఁకొడు కదె యరుచెంచె, దీర్ఘదర్శి యొండు ♦ తెరువు గొనెడు
వాఁడు గాఁడు వాని ♦ వలను గన్గొన నంద, పోవుదాన నదియె ♦ బుద్ధి యనుచు.

క॥ అని మలిన కృశ వివర్ణయు, ననదయు నై తెలివిసెడిన ♦ యద్దేవి వడం
కెనయఁ జననెంచు నత్తటి, ననఘుం డనుజన్ముతోడ ♦ నయ్యెడ కరిగెన్. ౫౨౫

క॥ అన్నయుఁ దమ్ముఁడుఁ గోసలు, కన్నెం గనినంత నడరు ♦ గదుర దొరసి యా
పన్నులు సన్న సెడి పడిన, యన్నయవతిఁ బొదివికొనుచు ♦ నడలిరి పెలుచన్.

ఆ॥ తెప్పిటిల్లి వారిఁ ♦ దేకువమైఁ గాంచి, యవల భరతుతోడ ♦ ననియె నట్లు
వృద్ధికామునకుఁ బ్రవృద్ధిఁ గూర్పఁగఁ జాలె, దల్లితలఁపు మెచ్చఁదగున కాదె.

శా॥ క్రూరారంభ మొకండె కూర్చునెఱిఁ దాఁ ♦ గూర్పించె సామ్రాజ్య మి
ట్లీరాము న్వనిఁ ద్రోవ నేమి పొసఁగెన్ ♦ హేతుప్రకారంబు కీ
డౌ రారాపున కొక్కదారి గలదా ♦ యశాఁగాక యప్పాటున
న్నేరం బెద్దియుఁ దోపదే నుతునితో ♦ నేమించి న నృంపఁగన్. ౫౨౬

ఆ॥ నాహిరణ్యనాభు ♦ నాబిడ్డ నాకూనఁ, బాసి యిట్టిచోట ♦ బ్రదుకఁ జాల
నమ్మతోడఁ దెలుపుఁమంపిపు మోయన్న, నీకుఁ బుణ్యమొదవుఁ నెఱియుఁగలదు.

మ॥ మునివృత్తిం గొని యున్నవాఁడు కొడుకా ♦ ముక్కారుద్రుక్కారు కా
నను గానన్వలె వానిఁ బంపుఁ డెట్లులై ♦ న న్నానిచో నీసుమి
త్రను దోడ్కొంచుఁ దదర్థ మేఁ జనెద వై ♦ తానాగ్ని నెక్కోలు చొ
ప్పెనయ న్నా కదియొప్పుఁ గాక యొకఁడౌ ♦ హీనత్వ ముద్భావ్యమే. ౫౩౦

మ॥ పురుషవ్యాఘ్రుఁ డతండు తండ్రి వనుప ♦ నోబ్బెయెం దపోనిష్ఠకున్
బరుసంబేల మృదూక్త మేమిటికి మీ ♦ భాగ్యమ్మున న్వాజిహ
స్తిరథోపేతము శ్రీసమృద్ధము ధరి ♦ త్రీప్రాజ్యరాజ్యంబు సే
కుర నయ్యెం గొని యేలుకొమ్ము మహితా ♦ షోభ్యత్వలక్ష్యసితిన్. ౫౩౧

ఆ॥ అనుచుఁ బలుకుమెయినయద్దేవి భర్త్యింపవ్యధకుఁ బాలుపడియెవ్రణమునందు
సూదికుట్టుకుట్టుఁజొనుపంగ నొ నట్టి, డగుచుఁ దెలుపు దోఁపకనఘుఁ డతడు.

—♦ భరతుఁడు కాసల్యపాదంబులపైబడి యెట్లు పెట్టుకొనుట. ♦—

చ॥ చరణతలంబునంబడి వి ♦ సంజ్ఞఁ డనం జని సంజ్ఞ యెట్టెటో
పరఁగిన యంత నిల్వఁబడి ♦ ప్రాఁజలియై కడునెంజిలికా విజి
త్వరుఁ డటు సత్వరుం డగుచుఁ ♦ దద్దయు నెవ్వగఁ గంది కుందు న
వ్వరజననిం గనుంగొని నె ♦ పంబటు నత్తైరువొప్ప నిట్లనుకా. ౫33

ఆ॥ ఆర్యురాల యిట్టు ♦ లనియెదవే రామ, కింకరుండ విగత ♦ కిల్బిషుండ
నని యెఱింగి యుష్మ ♦ దంఘ్రిపూజకునిపై, నింత లలుక గొన నిఁ ♦ కేమి గలదు.

వ॥ జనయిత్రీ నానొడివెడు నుడు లాలకింపుము సత్యసంధు సద్వరేణ్య మహామహు
దయాసాంద్రు శ్రీరామచంద్రుఁ గాననంబున కనుచు ననువెఱింగి సమ్మతించిన
యమ్మానిసి చదివిన యెల్లశాస్త్రంబులు స్మృతికి రాకయుండఁ దత్కృతమతికిం
గాక వ్యర్థుండై చెడుంగాత పాపాత్ములకుం బ్రేష్యుండై వినష్టుండగుంగాత, ఇంక
సూర్యున కెదుర్పడి మలమూత్రవిసర్జనం బొనరించువాఁడును గోవుం దన్ని
లేపువాఁడును గృత్యంబుల మెలంగిన భృత్యున కర్థలోభంబునం దప్పులు వట్టి
యేమియునిడక నిరర్థకమ్ముగాఁ బొమ్మనువాఁడును గన్నబిడ్డయట్లు లేలువాని
యేలుబడి కుండి యాతనికిం గీడొనగూర్ప నెంచువాఁడును నాటవభాగం బాహ
రించుచుండియుఁ బ్రజలకష్టంబు లారసిప్రోవనివాఁడును దపోయజ్ఞాదులయందుఁ
బ్రతిశ్రుతంబులైన దానదక్షిణల నీయక తప్పుకొనువాఁడును జతురంగసంబా
ధంబు శస్త్రసమాకులంబును నగురణరంగంబుననుండి తలంగువాఁడును బుద్ధి
మంతుండైన గురువర్యునిచే సప్రయత్నంబుగా నుపదేశింపబడిన సుసూక్ష్మం
బగు శాస్త్రార్థసంప్రదాయంబుం బోకాక్చువాఁడును జంద్రార్కసమ తేజస్కుం
డును పూహబాహ్వాంసుండును సింహాసనస్థుండునై రాజ్యభారంబు వహియించి
యున్న రాజేంద్రుని జూపోపమిఁ జూడఁబోవనివాఁడును బాయసకృతరాన్నభాగం
బుల నిర్ఘ్నుండై యపరమార్థంబుగా భుజియించువాఁడును గురువుల నిందించు
వాఁడును గోజాతిం గొట్టువాఁడును బెద్దలపై నేరంబులు మోపువాఁడును మిత్ర
ద్రోహం బొనరించువాఁడును నేకాంతంబున విశ్వాసకథితంబగు పరీవాదంబు
వెల్లడించువాఁడును నొడ్లమే లోర్వనివాఁడును జేసినమేలు మఱచినవాఁడును
దపోనిష్ఠ విడనాడువాఁడును గురులసన్నిధింజంకనివాఁడును సిగ్గెగులు లేనివాఁడును
నెల్లరతో ద్వేషించువాఁడును గృహంబుననుండి యభ్యాగతపుత్రదారభృత్యాదు
లకుం బెట్టక మివ్వం బొక్కండు కుడుచువాఁడును దగినకన్నెం బెండ్లియాడక

మేలియపత్యంబు వడయక యపక్రియాతంత్రుండై మడియువాడును సంతతిం గానక చింతమైకొన నొండుపథం బాన కర్థాయునై మేనెడయువాడును రాజ స్త్రీబాలవృద్ధుల వధియించువాడును భృత్యుల విడనాడం జూచువాడును వేతనంబులకు మాటుగా లాక్షామధుమాంసలోహవిషాదు లొసంగి యసత్క ల్పంబున నల్పజీవనులగు ననుజీవుల భరించువాడును శత్రుపక్షభీమంబగు సంగ్రా మంబున భీతుండై పఱువిడునాతని బొలియించువాడును బానప్రసక్తుండును స్త్రీలోలుండును నక్షాభిరతుండును గామక్రోధోద్ధతుండును నే యే దుర్గతికిం బాల్పడుదురో యట్టిద యవస్థ యివ్వానికిం దటస్థించుంగావుత మతీయు నిట్టి ద్రోహం బొనరించినవాడు కపాలపాణియుఁ జీరసంవృతుండును భిక్షాశనుండు నున్మత్తుండును నై పిశాచంబుకరణి భూమిపయిం దిరుగుంగాత ధర్మకర్మంబులు మనంబున కెక్కక మధర్మాసక్తుండును నపాత్రవర్షియు నయ్యెడుఁ జిరకాల కష్టార్జితంబులగు బహుధనంబులం దస్కరు లపహరింప శోకించుంగావుత ఉభయ సంధ్యల శయనించువాడును వహ్నిదాయకుండును గురుతల్పగామియు స్నిగ్ధ వంచకుండును దేవర్షిపితృతర్పణంబులు మాతాపితృ శుశ్రూషలుం జేయనివాఁ డును నెట్టి నారకకూపంబులం గూలుదురో యదియు నిదియునెల్ల నివ్వానికి నెట్టన సంప్రాప్తించు సల్లోకంబువలనను సత్కీర్త్యంబు సంజుప్తంబు నగుకర్మంబు వలనను వాడు పరిభ్రష్టుండు కాఁగలండు మాతృవందనం బొనరింపని దోషం బునం బోవు బహుపుత్రుండును దరిదుండును జ్వరరోగ వీడితుండును సంతత క్లేశియునగు, ఆశలంచెలిపి దీనులై యూర్ధ్వదృష్టు లగుచు నొల్లంబోవు నర్థుల నిరర్థులఁ జేయు దుష్కృతంబునం జను మాయావియుఁ బరుషవచనుండును బిశునుండును నశుచియు రాజభీతుండును నధర్మాశ్ముండు నై చెడు సతియు ఋతుస్నాతయు సముచితానురోధినియు నైన భార్యను దుష్టవర్తనంబున నతి వర్తించువాని భూణహత్యకుం బాల్పడు ధర్మదారపరిత్యాగంబును బరదార నిషేవణంబును ధర్మాసక్తి లేకుండుటయు మూఢత్వంబును నిట్టివానికి సంభ వించు విప్రలుప్తసంతానుండైన విప్రుని దుర్దశకుం బాలగు బానీయంబులు గలు పంబులు గావించి విషాన్నంబు లిడి బ్రాహ్మణసత్కారం బొదవింపంబూని యును మాని కలుషేంద్రియుండైనవాని దురితంబునంబొడవడంగు, లేదూడ నోరు గొట్టి యావుపాలు గొనువానికి దృష్పార్దితులకుం బానీయం బెడసేయువానికి వివాదం బొనరించువారి నడుమం జేరి చూచుచుండువానికి నెట్టిదోషంబు లావ హిల్లు నట్టివ గొట్టు లాకట్టిడిం జుట్టుకొని ముంచుంజు మ్మని యుమ్మలించుచు నొట్టులుపెట్టుకొని.

క॥ పతిపుత్రు లట్లు వాసిన, గతిసెడియున్న గురుజననిఁ ♦ గని స్వికయా. స
న్మతి సెదర నావ్యలీకం, బతిమాత్రం బగుడుఁ గూలె ♦ నాతం డవనిన్. ౫౩౬

ఆ॥ అట్లు పడినవాని ♦ ననరాని వినరాని, తిట్లు లొట్లు సేసి ♦ తెగువ సూపి
నట్టివాని సుతునిననవద్యుఁ గని తల్లి, దిగులు బాసి యతని ♦ దిగులు గొనియె.

—♦ భరతుండు మార్చమునంగఁ గౌసల్య యాతనిం దేర్చి యూటడించుట. ♦—

ఆ॥ సేదదేర్చి పలికెఁ ♦ జిన్నారిపొన్నారి, కూన రార యింత ♦ కొఱత పడితి
వేర యిట్టిచెట్ట ♦ నారాటపడు మేన, నుసులు నిలువజాల ♦ నోయితనయ. ౫౩౭

మ॥ వరధర్మస్థితి నించుకేనిఁ జలియిం ♦ పం బోదు తత్వార్థత
త్పర యన్యాయవిదూర ప్రాంచితగుణ ♦ ప్రస్తావ నీబుద్ధి మే
లరయ న్నెక్కిను నెట్లు నూటడిలఁ జే ♦ యం జాలి తౌ సత్యసం
గరతం గాంచితి పుణ్యలోకముల ద ♦ క్కంగొంటి సత్పుత్రకా. ౫౩౮

క॥ అని భరతునిఁ దనతొడ్డపై, ననితరగుణ సేర్చి గ్రొచ్చి ♦ యాలింగనమున్
బానరించి భ్రాతృవత్సల, యని యాహ్వానించి తేర్చి ♦ యట దుఃఖించెన్. ౫౩౯

క॥ ఆయమ ప్రసన్న యగుటకు, నాయదనున ధృతిఁ దనరై ♦ నంతియ భృశదుః
ఖాయాసితుఁ డాతఁడు మదిఁ, బాయనిమోహమున టిచ్చ ♦ పాటున నుండెన్.

ఉ॥ భ్రాతృవియోగమున్ బితృవి ♦ పత్తియు నెక్కిని చిత్తవిభ్రమో
పేతునిఁ జేయఁ జేతనకు ♦ హీనత చొప్పడ నప్తబుద్ధియై
పాతరలాడుచుండె నెటి ♦ పాడ్వడ నేడ్చుచు వెచ్చనూర్చుచున్
బాతక రాశియట్టె తమ ♦ పాలిటి చా నిశ నుత్తరింపఁగన్. ౫౪౦

ఆ॥ వేగునంతలోన ♦ మేగుదెంచెఁ దపస్వి, కులగురుండు సర్వ ♦ శోవిదేంద్రుఁ
డవ్వశిష్ఠుఁ డరసి ♦ యాడె నిట్లనుచుఁ ద, త్రృస్తుతో క్తమెల్లఁ ♦ బ్రస్తుతముగ.

క॥ చాలింపుము శోకభరం, బాలింపుము నాదునుడుల ♦ నొఁగావుత మే
లోలలితభావ యిమ్మెయి, లోలతఁ గొందురె యశోర్థు ♦ లు నరేంద్రసుతుల్.

తే॥ ప్రాప్తకాలంబె పతికిని ♦ పాపవిధులఁ, దీర్పు మామీఁద నారయుతెఱఁగు లేదె
చేయ నేమగు గతజల ♦ సేతుబంధ, నంబు నీబోటి కజ్జభా ♦ వంబు వలనె.

—♦ పశిస్థప్రేరితుండై భరతుండు దండికి నివాపవిధు లొనర్చుట ♦—

ఆ॥ అనిన దెలివిదెచ్చిఁకొని ధృతిమెయి వల్లె, యని కడంగి యమ్మ ♦ హామహీంద్రు
మేని నూనెతోట్టిలో నుంచినది గాంచిఁ పరఁగఁ బొదివి నిలిపెభానుకులుఁడు.

క॥ నానారత్నపరిష్కృత, మా నెలవునయం దమూల్య ♦ మగు సెజ్జను న
మ్మానవపతి యొడలిడి యనె, మానధనుఁడు ఘూర్ణమాన♦మానసుఁ డగుచున్.

సీ॥ అగునయ్య నీబోటి♦ కనరాని యీవృత్త, మెట్లు యోజించితో ♦ యెఱుకపడదు
నినువీడి యొండెడ ♦ నిలిచిన తప్పించి, నారాక గోరమి ♦ నయము గాదు
కాదన్న రామునిఁ ♦ గానల కంపుట, వెరవె లక్ష్మణుఁ డంత ♦ వెట్టివాఁడె
పురుషసింహులఁ బాసి♦ పొలిసితివో కాని, యీదుఃఖితము జన♦ మెడయ నగునె

యున్నదియె స్వర్గమున నింత ♦ కన్న మేల్మి
మున్ను నీయరయనిదియే ♦ యిన్నగరికి
యోగమును సేమమునుఁ గూర్చు ♦ నుజ్జ్వలుం డె
నండుగా నిర్ణయించి తా ♦ వాసి చెడదె.

౫౪౮

ఆ॥ విధవయయ్యే నేఁడు ♦ విశ్వంభరాదేవి, చంద్రహీన రాత్రి ♦ చందమునను
నగరి నాదు మదికి ♦ నచ్చకున్నది తోడు, నీడ లేక యేను ♦ నిలువఁ గలనె.

చ॥ అని విలపించు నాతని క ♦ నంతరుఁడై గురువర్యుఁ డేల జా
గనుపద మీవిశాంపతికి ♦ నక్కట లెల్లను దీర్చి కాక యి
మ్మన మిటుసేసికొన్న గతి ♦ మానుగఁ దోచునె వ్యగ్రభావ మెం
దును ఫలదంబె భావితుఁడు ♦ దుఃఖమువెంటఁ జరించు టొప్పునే.

౫౫౦

క॥ అని హెచ్చరించినంతనె, మనస్వి యతఁ డుచితమెంచి ♦ మన్నించి నయం
బున ఋత్విజులఁ బురోహితు, లనుఁ ద్వరితులఁ జేసెఁ దదుపఁ ♦ లాలితమతియై.

తే॥ అగ్న్యగారమునం దున్న♦యమ్మహాగ్ని, చిత్ప్రవసు నగ్ను తెత్తితె♦చ్చిరి ప్రపూజ్య
లైన ఋత్విగ్వరేణ్యులు ♦ యాజకులును, సన్మహిత మాశరీరంబు ♦ సంస్కరింప.

చ॥ మణిమయమైన యానమున ♦ మండలనాథుని మేను సేర్చి వీ
క్షణముల వేడినీరొలుకఁ ♦ గాఁ దగువారు వహింపఁజొచ్చి రా
క్షణము విలక్షణం బగుచుఁ ♦ గన్నడె మానికము ల్సువర్ణముల్
గణనకు మీటి నల్దెసలు ♦ గ్రమ్మఁగఁ జల్లుచునుండి రమ్మొగన్.

౫౫౩

ఆ॥ సరలపద్మకాఖ్య ♦ చందనాగరుచంద్ర, దేవదారుతతులు ♦ దివ్యవస్త్ర
భూషణౌఘములునుఁ♦బురుహూతనిభుఁ గొని, పోవు నెడము నెఱసి♦పొలిచె నవుడు.

క॥ గంధములు వెలయఁజేసెను, గంధవహుం డట్టు లరిగి ♦ త్నావల్లభు ని
ర్గంధులు ఋత్విజులు చితా, సంధానయుతుం బొనర్చి ♦ సముచితభంగిన్. ౫౫౫

చ॥ హుతవహుఁ జేర్చి యిష్టిజప ♦ హోమసమష్టులు స్విష్టకృత్సున
మృతములు గాఁగ సామగులు ♦ మానితు లంచితసామగానముల్
శ్రుతము లొనర్ప వేల్చి రతి ♦ శుద్ధుని మేని దహించెఁ బావకుం
డతులితవిశ్రుతార్చు లటు ♦ లంబరముం బరికించుచుండఁగన్.

౫౭

మ॥ శిబికాయానముల న్యథార్హముగఁ ద ♦ తీమంతిను లోయగ్యవృ
ద్ధబలోపేతలుగాఁ బురంబెడలి సం ♦ తాపంబునం బొక్కుచున్
గబరీబంధము లూడఁ జింతయెడలన్ ♦ గాడన్ వ్యధాశ్రుప్లుతిన్
సాబగుల్వీడఁగ వచ్చి రచ్చటునకున్ ♦ శోకాధిదై వాత్మతన్.

౫౮

ఆ॥ చేరి యగ్నిచిద్వి ♦ శిష్టుని చితిచుట్టుఁ, గోసలాత్మజాతఁ ♦ గూడి తిరిగి
రాత్తనాదసాధ్య ♦ సాకంపములతోడఁ, గ్రమము బుత్విగాత్తి ♦ కలన నరసి.

ఉ॥ క్రౌంచికలట్టు లాకొమలు ♦ గాఢవిషాదనిమగ్న తాచు ఘో
షించుచు వై మనస్యమునఁ ♦ జేతన యూతఁదొఱంగ నెట్టులో
సంచితకర్మసంగతిని ♦ పక్షగతిన్ సరయూప్రతీరమున్
గాంచిరి చేర స్నానముఖ ♦ కల్పవిధు ల్నెఱయించి రమ్మెయిన్.

౫౯

ఉ॥ పుత్రులతోడివా రగుచుఁ ♦ బూజ్యులు వార లమాత్యముఖ్యులున్
బుత్రివరేణ్యుడౌ నృపతి ♦ భూరిగుణాధ్యునిఁ గూర్చి కూర్చి రా
వత్రిబలుల్ జలాంజలులుఁ ♦ బావనవృత్తు లెల్లర్పఁ బుణ్యసాం
యాత్రికు తాచు నయ్యఘము ♦ నాత్రిము నీగు తలంపు లొప్పఁగన్.

౬౦

ఆ॥ పురికిఁ జేరి రంత ♦ భూశాయితాముఖ్య, నియతి తనరుచుండ ♦ నెఱపి రట్టు
లాదశాహమునుఁ దదంతకృతస్నాన, శుద్ధు లైరి స్మృతిని ♦ బద్ధులగుచు.

౬౧

ఉ॥ ఆదట ద్వాదశాహమున ♦ నర్చితుఁ డాభరతుండు తమ్మునిన్
వేదవిదు ల్విధించు పద ♦ విన్ గొని శ్రాద్ధములెల్లఁ దీర్చె ని
ర్వేదమువంక నెమ్మదిఁ జ ♦ రింపఁగనీని పితృప్రపత్తి హ
వ్యాదుఁడు విప్రవర్యులు ని ♦ రంతరత్మప్తి వహించుచుండఁగన్.

౬౨

ఁ॥ ధన మన్నంబును రత్నము ల్వసనము ♦ ల్దాసీసహస్రగులున్
ఘనయానంబులు వేశ్మము ల్మోదవులున్ ♦ త్మదేశసత్సన్ని వే
శనముఖ్యంబులుఁ దండ్రితృప్తికయి యా ♦ శ్రద్ధాఘ వాశ్రాద్ధ మ
త్యనఘంబై నలువొందఁ జూఱయిడె ది ♦ వ్యస్తామ ముహూంగఁగన్.

౬౩

తే॥ అంతఁ బదుమూడవది యైన ♦ యట్టియహము
నం దుదయవేశఁ జితిమూల ♦ మందు శోధ

నార్థ మరిగినవాఁడు త ♦ దర్శములఁ ద
లంచి యిట్లనె భరతు, డ ♦ భ్యంచుతుండు.

౫౬౪

ఉ॥ అన్య యనంగరాని దగు ♦ నాదృతిఁ బెంచితి వింతకాలమున్
మాన్యుఁడవే కదా కలుగు ♦ మాటఁ దలంపవె రాముఁ బంచి సా
జన్యము వీటివోవ నను ♦ జాలిచెసం బడవైచి తేల యీ
శూన్యముపాలివాఁడ నయి ♦ శోకమహార్ణవ ముత్తరింతునే.

౫౬౫

ఆ॥ ఆయనాధఁ గోస ♦ లాత్మజ నాయంబ, నావిశుద్ధచరిత ♦ నట్లైనర్ప
నేమినేర మొదవె ♦ నేకపుత్ర సుపుత్రు, నెడయఁ జేసి తింత ♦ యెఱుక సెడనె.

మ॥ అని దాహారుణితాస్థిభస్మవద మ ♦ య్యాశాస్యవృత్తుండు చ
య్యన డాయంజని యేడ్చుచుంబడియె నై ♦ రాశ్యంబునన్ శక్రకే
తనమోనాగ యయాతిభాతి నటుతా ♦ తన్నేతతో మంతుల
మ్మును లట్లే యభిపాతమందఁగని ర ♦ మ్మూలంబునం బొక్కుచున్.

౫౬౬

ఆ॥ అట విసంజ్ఞతా ప్తి ♦ నటువ్రాలె శత్రుఘ్నుఁ, డన్నతోడివాఁడ ♦ యనఁగ నగుచు
నయ్య గుణములెంచి యాదట విలపించెఁ, డెలిసి తెలివిఁ బాపుఁకొక్క గొనుచు.

క॥ ఆకపడి మంధరోత్థము, కై కేయిఁగ్రాహయుతము ♦ కాపథవరదా
నాకుల మక్షోభ్యము నగు, శోకార్ణవ మతని ముంచు ♦ చొప్పునఁ గవిసెన్.

క॥ సుకుమారు బాలు లాలితు, నకపటు నత్యార్దు భరతు ♦ నక్కట వీడన్
వికటమతితోఁచె నెట్టులు, స్వకము జనము వ్యధఁ దలంచు ♦ జాలియుఁ జనెనే.

ఆ॥ భోజ్యసానవస్త్రు ♦ భూషణంబులపట్ల, నొడ్డఁ గా దటంచు ♦ నోజమెఱయ
నీవ మమ్ము దనుప ♦ నేర్తు వమ్మెయివార, లెవరు మాకు మహిమ ♦ హీతలేంద్ర.

తే॥ ధర్మమర్మజ్ఞుఁడ వటంచుఁ దవిలి కొలిచి, నీమహాత్వంబు నీపొందు ♦ నెఱియు నరసి
యేలవిడనాడె యిన్నేల యెడయు నపుడె, పగులకున్నది యిదియేమి ♦ పాపమొక్కొ.

చ॥ అను నెడఁ గైకయాత్మభవుఁ ♦ డమ్మెయిఁ బొక్కుచు లేచి యన్న తా
వనమున కేగెఁ దండ్రి పితృ ♦ వర్గముఁ జేరఁగఁ బోయె నింక ని
య్యనకులమాలిపాలిత బు ♦ ధేడ్య యయోధ్యఁ జొరంగనేర నే
నసలముఁ జొచ్చువాఁడ హృద ♦ యాస్థ తలంగెను నేడు తమ్ముఁడా.

౫౬౭

ఆ॥ శూన్య మీపురంబు ♦ సొచ్చి నాపొనరించు, పనియుఁ గలదె సత్త ♦ పరిప్రసక్తి
వసము నేరువాఁడ ♦ వారింప నేమగు, నన్నతోడిదైన ♦ యట్టి గతిని.

౫౬౮

—♦ భరతశత్రుఘ్నులు వ్యసనిమన్నులై పొరల వశిష్ఠుం డవ్వారలం దేర్చుట ♦—

తే॥ అని వ్యసనిమన్నులై వారలదనునందు, భగ్గుశృంగము లగు వృషభములపగిది
నవనిఁబడి పొరలఁ ద ♦ దాశితులును, నట్టిరై తెరలంగ భా ♦ వ్యర్థ మెడలె.

చ॥ భరతుని లేవనెత్తి యిటు ♦ పల్కెఁ దపోమయమూర్తి వైద్యుఁ డా
దరయుతుఁ డౌ పురోహితుఁడు ♦ తాత వశిష్ఠుఁడు సావశేషయా
నిరతి దఁ నిట్లుము ♦ నెయ్యము మెత్తురై మూడు ద్వంద్వముల్
నరులను బాయనే యరసి ♦ నంద్యచరితుఁ లుపేక్ష సేయరే. ౫౭౬

ఉ॥ వృద్ధుఁడు లోకనాథుఁ డతి ♦ వేత్త మహామహితుండు సత్యసం
బద్ధపరాక్రముండు సుఖ ♦ భావ్యము లన్నియుఁ గొన్నవాఁడు సం
పద్ధనయుక్తు లెన్నక స ♦ వప్రవరంబులఁ దీర్చినా డిఁకే
పద్ధతి కావలెం ద్రిదశ ♦ పాలపదార్థముఁ గొంటఁ దక్కఁగన్. ౫౭౭

తే॥ ఆత్మనిత్యుఁడు శుద్ధుఁ డవ్యయుఁడు జన్మ, నాశవర్జితుఁ డధిచిత్త ♦ కాశమూర్తి
జడము మే నవచిత్ర మశాశ్వతంబు, వీని తెఱఁ గరసియు నిట్టి ♦ వెఱ్ఱిఁ గొనెదె.

చ॥ తనయుఁడు తండ్రి మృత్యుగతి ♦ దార్కొని రంచును శోక మాత్మతా
డనకలితంబుగాఁ గొనఁ గ ♦ డంగుదు రజ్జులు ప్రాజ్ఞ లెమ్మెయిన్
జననము మృత్యుహేతు వను ♦ సంయమ మెంచి యసారసంసృతిన్
మొనయు విరక్తి శాంతిఁ గని ♦ ముక్తిసుఖం బెదఁగాంతు రెప్పుడున్. ౫౭౮

తే॥ కర్మవశమునఁ బుట్టు నక్కతన గిట్టు,జంతు విది నిక్కమను జ్ఞానిజరుగు ననుఁగు
బందుగులఁ గూర్చి శోకవిపాక మెనయ, నెంచునేనియు నది రిత్తయెఱుకగాదె.

తే॥ ననుచు బ్రహ్మాండకోటులు ♦ నష్టగతినిఁ, గనవె క్రమృతఁ గలుగవే ♦ కడమపడవె
యబ్బులటు శుష్కములు గావెయాస్థ యేల, క్షణికమగు జీవితముపైనిసారమతికి.

మ॥ చలపత్రాంతవిలగ్ననీరకణల ♦ క్ష్యం బాయు విద్వానిపైఁ
గలదే ప్రత్యయ మాత్మ ప్రాక్తనకృతిన్ ♦ గాంచున్ శరీరంబు దు
ష్కలనన్ జీర్ణత నొందెనేని నెడయం ♦ గాఁ జూచు నూత్నగ్రహం
బొలయు స్నిర్ణయ మిట్టిఁ డంచరయ శో ♦ కోత్పత్తి వర్తిల్లునే. ౫౭౯

ఉ॥ పోవఁడు జీవుఁ డెన్నఁడును ♦ బుట్టఁడు ముట్టఁడు హానివృద్ధులన్
భావవికారవర్జితుఁ డ ♦ పారసుఖాత్ముఁడు జ్ఞానమూర్తి స
త్తావిదితుం డమేయుఁడు స ♦ దాశివుఁ డద్వయుఁ డక్షరుండు నౌ
నీవు దలంపు మిట్లని య ♦ నింద్యచరిత్ర వగ ల్దలంగఁగన్. ౫౮౦

క॥ అని గురుఁడు బోధనేయఁగ, ననితరగుణుఁడైన భరతుఁ డటపైఁ జిత్తం
బును గట్టిసేసి శిష్టం, బును దీర్చి తనరౌ నకల డ పూజితుఁ డగుచున్. ౫౮౪

— డ భరతశత్రుఘ్నులు పితృయజ్ఞపరిసమాప్తి నొందించి నగరునేరం గనుట —

ఉ॥ కన్నుల నొత్తుకొంచుఁ గడుఁ డ గందిన మోములు దీరువాసి య
ట్లున్న మనంబులున్ బడలి డ యొప్పని మేనులు నొప్పఁ జేరి రా
యన్నయుఁ దమ్ముఁడున్ నగరి డ కయ్యెడఁ బెద్ద తెఱిం గెఱింగి యా
పిన్న వచించె నిట్లనుచుఁ డ బెంపు వహించు తలంపు చొప్పడన్. ౫౮౫

చ॥ గతియట సర్వభూతములఁ డ గావఁగ నొనట నేఁడు దుఃఖనం
గతులని నిన్ను నన్నుఁ గని డ కారుణికోత్తముఁ డాదరింపఁడే
యతిజవసత్త్వఁ డాతఁడు వ డ నాంతమున నృతితోడ నిల్వ స
న్ముతిమెయిఁ బోయెఁ గాల మిటు డ మార్పడె నొండగు నేర్పు చెల్లునే. ౫౮౬

తే॥ బలయుతుఁడు వీర్యసంపద్విభాసితుండు, లక్ష్మణుండన్న యన్నయఁలాక్షణికుఁడు
పైతృకము నిగ్రహమొనర్చిభ్రాతృకౌలువు, గోరియరిగెనుఁ దనకూర్మిఁగొనకొనంగ.

ఉ॥ తప్పొనరించినార మిది డ తప్పని యెన్నక మున్నె స్త్రీకి మే
నప్పననేసి యుత్పథము డ నందిన తండ్రిఁ దలంగఁజూడఁగా
నొప్పఁకించి దాన నిటు డ లోటమి గల్గె నిఁకేమిచెప్ప నా
యొప్పులకుప్ప తెప్పగిది డ నుండెడువారొ వనాంతసీమలన్. ౫౮౭

ఆ॥ ఆప్రవాసయోగ డ మనదకర్జము గాఁగ, నన్నప్రోవుఁ బాసి డ యడల వలసె
నిక నొండు గలదె డ యిక్ష్వాకుసంతతి, వారి కొదవె నిటు వి డ వల్లనములు.

— డ శత్రుఘ్నుఁడు మందరం బట్టి పరాభవించుట —

చ॥ అనుచు సుమిత్రాపిన్నకొడు డ కాడెడు నయ్యెడఁ బూసి కట్టి మిం
చిన బలుసొమ్ములుం దొడిగి డ చెట్టదలంపక పట్టభద్ర యా
వనచరివోలెఁ దూర్పుదెస డ వచ్చి నిలంబడెఁ గుబ్జ తోడివా
రనువుపడంగ నట్టి దొసఁ డ గారసి ద్వారనివాసు లయ్యెడన్. ౫౮౮

శా॥ ఆపాపం గొనిపోయి పిన్నదొరతో డ నయ్యా యిదే యింతలా
వాపంబు ల్సమకూర్చు పన్నుగడలం డ బన్నె న్ధరిత్రీవిభుం
డాపన్నుం డయికూలె నన్న చని వ డ న్యం దూలె నిద్దానికిన్
రూపింపం దగు శిక్ష నీదుహృదయా డ రూఢానురోధంబుగన్. ౫౮౯

మ॥ అనునంత భృశదుఃఖితుం డతఁడు పె ♦ ల్లారాట మొప్పారఁ జ
య్యన నాజ్యాహుతి నెల్లు నగ్గి యనఁగా ♦ నై యెల్లరుంజూడ ని
ష్ఠనయుంగావుత మాకొలంబునకుఁ జే ♦ శ్రేణిఁ గల్పించె న
ట్లన యావశ్యకమా ఫలం బిదియు నం ♦ చాఘూర్ణ మానాత్ముడై. ౫౯౨

ఆ॥ పొదివి పట్టుకొనినఁ ♦ బొల్లి కూయిడ దాని, తోడి చేడె లెల్లఁ ♦ గీడుమూడె
నింక నొకతెఁ దక్కనీయఁ డీదొరయంచుఁ, జెదరి పాటి యొకటఁ ♦ జేరఁబాటి.

ఆ॥ నెనరుగలదు ధర్మ ♦ నిష్ఠితాత్మ యశోవి, శాల కోసలాత్మ ♦ జాత యభయ
దాసశీల మనుచుఁ ♦ దద్దయు నద్దేవి, శరణుఁ జొత్తు మనుచు ♦ జరుగునంత.

శా॥ ఆశత్రుఘ్నుఁడు దాని నేలపయి మో ♦ మై యుండఁగా నీడ్చె నా
క్రోశింప న్గడఁక న్గడంగి యెడ నె ♦ కోల్లన్న భాండంబు త
న్నాశం బెన్నుచు వీడిరాల నగు న ♦ న్నాహంబు చెన్నార న
ద్దేశం బొప్పెను శారదాంబరమునం ♦ దీరొందు సత్కాంతులన్. ౫౯౩

మ॥ బలవత్క్రోధమున నృలిప్రవరు డా ♦ పాపాత్మికం గొంచుఁ బో
యి లయోగ్రుం బురుడించుచుం గయిక ని ♦ న్నీదుష్ట మంత్రంబు తె
క్కలిపా లేసెనకాదె దీనిగతిఁ జ ♦ క్కంగాంచితే దుష్కృతిన్
ఫల మిట్లే జనియించు నం చటిమి ని ♦ ర్భర్తించుచుం బల్కుచోన్. ౫౯౪

ఆ॥ ఉగ్రమూర్తి యతని ♦ యోజఁ గన్గొని యుల్కి
యభయదాన మొసఁగు ♦ మయ్య యనుచు
భరతు వేడికొనియెఁ ♦ బాల్పొక కైక య
య్యనఘుఁ డుచిత మెఱిఁగి ♦ యనుజఁ గాంచి. ౫౯౫

ఆ॥ వలవ దబల లెందువధ్యలు గా రందుఁ, దల్లి యీపె యదియుదాసి యనద
లైన వీరిఁ ద్రుంప ♦ నగు మే లికెయ్యది, మన కటంచు మున్న ♦ మానుకొంటి.

ఉ॥ మన్నన వీడి యన్న యను ♦ మానపడున్ మనవృత్త మెంచి రా
మన్న దయాళు వొండనిన ♦ నందు నొకొండగు చెట్టపుట్టరే
వన్న యవస్థఁ గాంచమె య ♦ నర్థ మెఱింగి క్షమింపు పాపమే
యున్నను శాసకుం డతఁడ ♦ యొడ్లు స్వతంత్రత నూన శక్తులే. ౫౯౬

చ॥ అనిన మతం బెఱింగి యతఁ ♦ డాజరభి న్మనుమంచు వీడె జ
య్యన రుషతోడ నయ్యదియు ♦ నంతకుబారిఁ దలంగు ప్రాణియై

పనభుచుబోయి కేకయజ ♦ పాదములంబడి క్రొంచి యట్లు నె
ట్టన మొరయంగ నూరటప ♦ డం బొనరించె బ్రసక్తి నాపెయున్. ౬౦౦

ఆ॥ దైవగతియయట్టి ♦ దారిచూపెనకాక, కోరి కొంపఁ గూల్చు ♦ కొనెడువార
లందుఁ గలరె తలఁపఁకుందురే యానాటి, మచ్చు విరియ నుచితఁమార్గవిధము.

—♦ వశిష్ఠుండు భరతుం బ్రబోధించుట ♦—

క॥ అంతఁ ద్రయోదశదివసా, నంతరకల్యమున మంతు ♦ లాప్తు లనుఁగులుం
జెంత నెలకొన గురుండు స, భాంతరపీఠి జనమండ ♦ లాభ్యర్హితుడై. ౬౦౧

ఆ॥ ఆచతుర్ముఖుండె ♦ యన నుండి భరతు రా, వించి పేర్చి గార ♦ వించి దేశ
కాలయుక్తమగు ర ♦ కంబున తెలివిమై, నిట్టులనె మహీధ ♦ రేంద్ర తనయ.

శా॥ వత్సా ; రాజ్య మనాయకం బగుచు ని ♦ ల్పంబోదు మీతండ్రి డా
దిత్స స్వీడఁగఁ బోల దెట్టులయినన్ ♦ దేవేరి ప్రార్థింప సం
పత్సారం బొసఁగెన్ ద్వదర్థముగ న ♦ భ్రాంతి స్ఫవద్భ్రాతయున్
సత్సంగోచితుఁ డానచెల్లుబడి కా ♦ సందర్భము న్నెకొనెన్. ౬౦౪

తే॥ జనకుప్రతిన జ్యోత్స్నఁజంద్రుండు వోలెనా, ఘనుఁడు వీడ కరిగెఁగల్గనిజము
లరసి నీవు నట్టుల య్యుభయుల యాజ్ఞ, నెఱపఁ దలఁచుటయునునీతగాదె.

క॥ కొలుతురు ప్రాచీప్రముఖత, గల దిశలం గలుగువారు ♦ కలిమి వెలయ నిన్
పలనుమెయి నిహతకంటక, యిల యేలు మహీనవిభవ ♦ మేపారంగన్. ౬౦౬

క॥ అమ్మహితు నేలుబడిఁ గని, యమ్మహి యిపు డెడసి భర్త ♦ యే కఱవైనం
బమ్మెఱపాటున నెఱిసిడి, దిమ్మరి యగుఁగాదె తనదు ♦ తేకువ తెరలన్. ౬౦౭

ఆ॥ కానఁ బితృసముండు ♦ కాననంబుననుండి, వచ్చునంతవఱకు ♦ వలదునాక
ప్రజలఁ బ్రోవుమయ్య ♦ ప్రాభవంబున నభి, పేక మెనసి మేలి ♦ సిరి దలిర్ప. ౬౦౮

క॥ నేడే నెఱపెద మాకృతిఁ, గీడాడకు మనుచు దేవ ♦ కీర్తితుఁ డనినన్
వాడియలుంగుల గ్రొచ్చిన, జాడంబడి శోకవేగ ♦ సంహతుఁ డగుచున్. ౬౦౯

—♦ భరతుండు విషణ్ణుండై తనయభిప్రాయం బెఱింగించుట. ♦—

ఆ॥ ధర్మనిష్ఠ నెఱయ ♦ ధర్మజ్ఞ రాము నె, మృదిఁ దలంచి మ్రొక్కి ♦ మానివరుని
యిచ్చఁ దెగడి పొగిలియేడ్చె గద్గదకంఠ, కలన హంసనాదఁకలితుఁ డగుచు.

ఆ॥ పలికె నిట్లటంచుఁ ♦ బాపాత్మురాలు నా, తల్లి జరిపినట్టి ♦ త ప్పెఱింగి
యుంటినేనిఁ గర్మ ♦ యుక్తి గురుద్రోహ, మాచరించినాడ ♦ ననఁగ వలయు.

మ॥ అగునా యిట్లన నయ్య నేటివఱకి ♦ య్యాదిత్యవంశంబువా
రగచా ట్లందఁగ జ్యేష్ఠుఁ బంచి యవరు ♦ ల్వాహరులై విక్రమిం
పఁగఁ గాక్షించిరె నీయెఱుంగనిదియున్ ♦ బ్రాప్తంబె నాకాననే
యఁగరాదే యటు గాననుండుమని ప్ర ♦ త్యాసత్తి కన్పట్టినన్.

౬౧౨

శా॥ విద్యాన్నాతుఁడు ధర్మలోలుఁడు లన ♦ ద్వీర్యుండు నౌ రాము సం
పద్యోగంబు హరింపఁ బుట్టితినె సం ♦ భావించెదే యి ట్లనా
ర్యోద్యుక్తం బగుకర్మము న్నెఱపునే ♦ యుద్యోతుఁ డౌ నాజి మే
ల్పద్యంబట్టి జనించినట్టి జనుఁ డ ♦ ల్పంబైన కల్పంబునన్.

౬౧౩

ఆ॥ అఘ మనార్యజుష్ట ♦ మస్వర్గ్య మియ్యది, యే నొనర్తు నేని ♦ నినకులంబు
సెఱుపఁ బొడమినట్టి ♦ చెడుగున కాకుందు, నెట్టు లింతయెఱుంగ ♦ వే మునీంద్ర.

ఆ॥ జ్యేష్ఠుఁ డాఘనుండు ♦ శ్రేష్ఠుండు ధర్మాత్ముఁ, డనుదిలీపనహుషుఁ ♦ డాశ్రితావ
నుండు తానె దశర ♦ థుం డెట్టు లట్టులే, యేలఁగలఁడు రాముఁ ♦ డింత నిజము.

తే॥ అనువుపడకుంట నిచ్చోట ♦ నడఁగియుంటి, రాము నెమ్మదిలో నిడి ♦ రక్తి మంటిఁ
బ్రొద్దుపొడుపున నచటికిఁ ♦ బోవనుంటి, శ్రీఘనునిదెస కంజలి ♦ సేయుచుంటి.

క॥ అలఁతిగ నతని మరల్పఁగ, వలనుపడదయేని నే న ♦ వారితవృత్తిన్
నిలుతు నచట లక్ష్యణువలెఁ, గొలుతున్ రఘునాథుఁ గ్తి ♦ గొనకొని నెఱయన్.

క॥ సమపక్షులైన సాధుల, సమక్షమున రామదేవు ♦ సన్నుతిసేయన్
మమత న్నెఱపఁడె రాఁడే, యమాన్యుఁగా ననుఁ బొనర్చు ♦ సంతటివాఁడే.

తే॥ విష్టికర్మాంతికుల సర్వ ♦ విదుల మార్గ, శోధకుల రక్షకుల మదిఁ ♦ జొనిపినాడ
నాదయామయుఁ జేరంగఁనరుగ నాచ, తుర్విధవ్యూహ మవిపత్తితోడ నడుప.

ఉ॥ కూర్పుము గొప్ప సేన గుణ ♦ కోవిదు నమ్మహాసీయుఁ గొల్వఁగాఁ
దార్పుము నేను మంత్రులునుఁ ♦ ద్వత్కృత మియ్యభిషేకభాండమున్
నేర్పునఁ గొంచు నేగి కడు ♦ నెయ్యమునన్ రఘునేతఁ దేరఁగాఁ
దీర్పొనరింపు మట్లతనిఁ ♦ దేర్పుము న స్తతకృత్యుఁ జేయఁగన్.

౬౨౦

ఉ॥ నీవు పురస్కృతుండ వయి ♦ నిర్మలమానసవృత్తి మున్నుగా
భావిత లంబలుం బ్రజలుఁ ♦ బౌరులుఁ బెద్దలుఁ దోడివారుగాఁ
బోవలె రాజచిహ్నములుఁ ♦ బూనికమై గొని భద్రదంతియున్
రావలె రాము నచ్చటనె ♦ రాజుఁ బొనర్చి పురంబు సేర్పఁగన్.

౬౨౧

తే॥ మాతృగంధిని యాకైకమాటయేల,వచ్చినను నొచ్చినను నొక్కవలను గలదె
యవనరంబేని నే నుందునడవియందు,భ్రాతగైకొన్న మునివృత్తిభంగి కగుచు.

క॥ రక్షులు దోడుగ శిల్పా, ధ్యక్షులు సమవిషమపథము ♦ లరసి రయమునన్
దక్షతఁ జక్కపఱప ముని, ఋక్షేశా; పనుపు మిపుడె ♦ యెలమిదొలంకన్.

క॥ ఆత్రం బెడలఁగ నాయీ, యాత్రం జాటింపఁబనుపు ♦ మట నెవ్వరుస
త్పాత్రతఁ గందురొ యవ్విభు, నేత్రములలరంగఁ గాంచు ♦ నెఱిగలవారో.

తే॥ అని సభాసదులం గలయంగఁ గాంచి,యందఱును నిట్లు హర్షింపనవునటంచుఁ
దెలిపి మంత్రులతో నిడతీరొకొండు,మదినిఁ జేర్పకుఁ డనియె నమ్మానధనుఁడు.

—♦ భరతుని తలం పెఱింగి యందఱు నానందించుట ♦—

శా॥ ఆనందాశ్రుపఠితనేత్రు లయి యా ♦ హా యెంతవాఁ డీతఁ డీ
శ్రీనంద్యం గొనియాడ నేర్పుగలదే ♦ చిన్మాత్రగాత్రుండ కా
కీనేర్పు లలవే జగంబుల నొకం ♦ డ్లేపాటివా రిన్నెఱిన్
గాన న్నాదని తెల్పనంచుఁ బ్రథితా ♦ కాంక్ష త్తల శ్రీఱఁగన్. ౬౨౬

తే॥ ఇట్లు పలికిన నిను సిరి ♦ యెల్లవేళఁ, బ్రోచుఁగావుత మిమ్మెయి ♦ బుద్ధి మెచ్చి
బిడ్డనట్టులు రాముపైఁ ♦ బేర్చి నెఱయ, రాజు నొనరింతు నంటివి ♦ రాజతనయ.

తే॥ ఇమ్మహామహా గురునాన ♦ యి మ్మెఱింగి
మంత్రులును మేము నిజసైన్య ♦ మార్గమెల్ల
సంస్కృత మొనర్పఁ దగువారి ♦ సత్కరించి
యనుచు వారమ యిందేమి ♦ యడ్డుగలదు. ౬౨౭

క॥ అనిన గురువర్యుఁ డలరుచు, జనవంద్యం డితనివృత్తి ♦ చక్కనిదేకా
యనితర సాధారణిఁ గీ, ర్తినిఁ గనె నది ముజ్జగములఁ ♦ దేకువఁ గొనియెన్.

తే॥ అతని తలఁపునఁ గలకర్జ ♦ మనువు పఱుపుఁ
డన మహానందలక్ష్మియై ♦ య్యార మొలయఁ
గమలవని యయ్యె సభ పురి ♦ గలయ నంతి
పురి వెలయ నొక్కఁడగుచు నం ♦ భోరుహాక్షి. ౬౩౦

క॥ ఆభానువంశ్యుఁ డెలమిన్, నాభాగ్యం బని తలంప ♦ ననిచెఁ బ్రయాణ
శ్రీభావ్యము మంగళతూ, ర్యాభగ్నోత్సవమురవ మ ♦ నంతం బగుచున్. ౬౩౧

క॥ అని తెలిపిన దయితునిఁగ, న్గొని మెచ్చి నగాత్మజాత ♦ కూరిమి నెఱయన్
మనమలర ననంతరకథ, వినిపింపుము దేవ యనుచు ♦ వేడికొనుటయున్. ౬౩౨

—♦ ఆశ్వాసాంత పద్యములు ♦—

చ॥ లలితకలానిధాన శుభ ♦ లక్షణయోగవిధావిధాన సం
వలితజగత్ప్రధాన కృతి ♦ వారణకారణసంవిధాన ని
ష్కలనిరుపాధికత్వవర ♦ కాల్పనికత్వకృతావధాన భా
వలయసుఖాత్మధాన ముని ♦ భావవినోదనభవ్యసాధనా. ౬౩౩

క॥ అమృతమయమూర్తి ; తతని, ర్మమతామమతాప్రియుక్త ♦ మార్గవివర్తి
సమరససద్గుణవర్తి, విమలమహానందయోగ ♦ విశ్రుతకీర్తి. ౬౩౪

మాలిని॥ అనుదయలయయోగా ♦ వ్యాప్యతానందభాగా
వినిగమనవిదూరా ♦ వేదవేదాంతసారా
సునయననయవేద్యా ♦ శుద్ధభావాతిహృద్యా
సనకముఖసమస్యా ♦ సత్కృతాంచన్నమస్యా. ౬౩౫

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య
కవితాయోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ
విదితనయ లక్ష్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన
వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన
శ్రీరామకథాఽమృతంబను మహాప్రబంధంబునం
దయోధ్యాకాండంబున షష్టాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

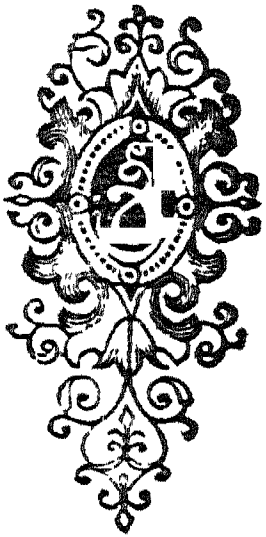
—♦—

శ్రీ శివాయగురవే నమః.

త్రీరామకథాఽమృతము

అ యో ధ్యా కాం డము.

సప్తమా శ్వాసము.



నిత్యధర్మపుష్కల

స్వానందరసాతిహృద్య ధానచణ సర్వధనికా

మానిప్రతిరూపరూప్య

మండలదీపా.

౧

వ॥ అవధరింపు మనంతర కథాశ్రవణ కుతూహలాయత్త చిత్తయగు తుషారాద్రి
తనయతో రజతాద్రిని కేతనుం డిట్లనియె నట్లు నిర్దోషుండైన భరతుండు గురు
భావానుసారంబు తోరంబుగా నాజ్ఞాపించినమంచి దలంచి మించినకుతూహలంబు
పారావారంబు వెల్లివిరిసినట్టె యెడలెల్లంగ్రమ్మఁ గమ్మనివార్తాగంధంబుల నెల
కొల్పిం గంధవహప్రచారులై చారులు ప్రవర్తింప సచివులంపఁ దలంపుపెంపున
స్వకర్మాభిరతులు శూరులునగువారలం దోడ్కొని భూమిప్రదేశజ్ఞులు సూత్ర
కర్మవిచక్షణులు ఖనకులు యంత్రకులు కర్మాంతికులు స్థపతులు వర్ధకులు మార్గి
కులు వృక్షతక్షకులు కూపకారులు సుధాకారులు వంశకర్మకారులును దరలి
నిఖిలసాధనంబులు సమకూర్చుకొని సమర్థులైనయువద్రష్టలతోడం గూడిచని
యుద్దేశవిషయంబగు వనమార్గప్రదేశంబునం బ్రవేశించి

౨

—♦ సునియానతి శిల్పి ప్రవరులు వనపథంబు ఘంటాపథం బొనరించుట ♦—

సీ॥ చెడుగుదీగెలు పొదలెచ్చెట్లు గుట్టలు మోళ్లు, ఛేదించి యొండొంటఁజిక్కఁజొనిపి
యవురుదుబ్బలుచెక్కి ♦ యనువుగా నవరించి, తాలు టంకాహతి ♦ నేలఁగలిపి
చట్టుదిబ్బలుగొట్టి ♦ చదునుగావించి ని, మ్మస్థలంబులఁ బూడ్చి ♦ మలకలూడ్చి
మరుభూములను నీడఁమలయుమాఁకులునాటి, కూపముల్మేల్మీటఁగుదురుపటిచి

కట్టడంబు లమరఁగట్టికాల్వ లెనయఁ జేర్చి క్షోద్యంబు లొదవించిచిదురుపలుగ
భేద్యములనెల్ల భేదించిపేరులేని, దారి రహదారిసేసి రఁవ్వారు దొడరి. 3

క॥ నిర్జలదేశము లన్నియు, నిర్జరదేశంబు లయ్యె ♦ నిర్ణయకారో
పార్జితముహూర్తబలయో, గార్జవమున నల్పకాల ♦ మందె పురంధీ. ౪

ఉ॥ పూజితకుట్టిమస్థలము ♦ పుష్పఫలాధ్యలతాప్రతానరా
రాజితశాఖబృంద మలి ♦ రావకలాంచిత ముల్లసద్విజ
భ్రాజితవాదమోదము ప్ర ♦ భావవివృణ్వాదుదూఢవైజయం
తీజనితార్కవీజనము ♦ తీర్చినమార్గ మెలర్చె నత్తటిక. ౫

తే॥ చందనోశీరజలములు ♦ చల్లి సరస, రసనివేశమ్ము లొదవించి ♦ రాణివాస
యోగ్యలగు నుపకారిక ♦ లోజఁగూర్చి, సురపథోపమ మనిపింపఁజూచి రపుడు.

క॥ ఇమ్ములగునిమ్ములకు మే, ల్సొమ్ములుపెట్టి గమకించు ♦ చొప్పున మెప్పుల్
గ్రమ్ముకొననెఱిపి రమ్మెయి, నమ్మార్గపుఁగట్టడమ్ము ♦ లాశిల్పివరుల్ 2

క॥ భూషించి సజ్జ్వలములగు, భూషణరాజముల మేలి ♦ పాలుపున లక్ష్మీ
యోషాచరిత్ర జాహ్నువిఁ గన, వేషం బటుదాల్చివెడలు ♦ విధ మొప్పారక. ౩

తే॥ చలువపందిళ్లు మేలి ప్రపలు పలుతెఱఁగుల వితానప్రతానములూటయంత్ర
తంత్రములు కలువడములు ♦ దారితలను, దనరె నద్దానిఁ జైత్రర ♦ థం బొనర్ప.

క॥ స్వాదుఫలతరువు లటు లా, మోదప్రదనుమమరంద ♦ ములు పొదరులు స
ద్వేదీవిలసితదీర్ఘిక, లొదయితుని చిత్తవృత్తి ♦ ననురోధించెక. ౧౦

ఆ॥ విడిదిచోటు లనుచు ♦ విశ్రుతుం డారాజ, తనయుఁ డెంచినవియుఁ ♦ దలఁచినట్లె
వరిఖ లింద్రకీలభంగులు ప్రాకార, సౌధపజ్కులునుఁ బ్ర ♦ సక్తి బొనఁగె. ౧౧

క॥ ఆసాదితప్రసాదము, లాస్యతి ప్రాసాదములు వి ♦ యత్తలమెల్లక
భాసిల్లఁజేయ శిల్పుల, శ్రీసముపాత్తము యశమ్ము ♦ సిద్ధి వహించెక. ౧౨

ఆ॥ ఆవిమానవితతు ♦ లాప్రతోలిక లట్టి, వగు విటంకములును ♦ నాపతాక
లాజలాశయంబు ♦ లనువొందు నుపవనం, బులును లేవు స్వర్గ ♦ పురమునందు.

క॥ శారదగాత్రి సచంద్రస, తారాగణమడితంబు ♦ తారాపథమ
స్థారాజమార్గ మయ్యెడ, గారాజిత మగుచు శిల్పి ♦ రచనల నలరెన్. ౧౪

క॥ ఎప్పుడు సంకల్పించిరొ, యెప్పుడు కల్పించిరొక్కొ ♦ యెవి యెన్నియొ తా
రెప్పగిదివారొ యెందలొ, యప్పటవ మెన్నదరమె ♦ యజునకునైనన్. ౧౫

క॥ ఆమార్గము నటుపేర్చి త్రి, ధామార్గంబెరయఁ జేర్చి ♦ తాత్పర్యమునన్
ధీమంతులు శుభవృత్తము, శ్రీమంతున కెఱుకపఱుపఁ ♦ జెలగిరి వేడ్కన్. ౧౬

—♦ సూతమాగధులు భరతుని స్తుతించుట ♦—

శే॥ అంత నాందీముఖ యనంగఁనైన రాత్రి, సూతమాగధు లానిత్యశోభను నను
జన్ముఁ బొగడిరి మంగళఁసంహితాను, పంజితములగు శ్రుతిపాఠఁసంగతముల.

క॥ యామాభిహతము దుందుభి, యామహితునిమోల మొరసెనామెయి శంఖో
ద్దామగుణరవము నెఱసె ను, ధామాధుని బెరసె శుభతతద్ధానములున్. ౧౭

క॥ ఆపొలుచునాదములు దిన, మాపూరితముం బొనర్చు ♦ నటుగాఁ గైకే
యీపుత్రుఁడు తనదుఃఖం, బేపున మేనొనఁగ వారి ♦ నేర్పడఁ గనుచున్. ౧౮

ఆ॥ రాచలచ్చిమగఁడు ♦ రాముఁడొ గాని నేఁ, గాను వేడబములు ♦ గావు నెఱప
నచట వలయుఁగాననాగుఁ డిచ్చెయి నని, వారి ననిచి యనుజునలను గాంచి.

—♦ భరతుఁడు శత్రుస్సృనితోఁ దనదుకష్టదశను వివరించుట ♦—

క॥ తమ్ముఁడ చూచితె యాకై, కమ్ము పొనర్చినది యెంత ♦ యపకృతియో నా
కిమ్మహిఁజలకు నిమ్మున, నెమ్మొయిఁ జరియించువాడ ♦ నేనాఁడైనన్. ౨౦

ఆ॥ తలకుఁజుట్టి చనియె ♦ దండ్రు దయాసనా, ధుండు నాధుఁ డడవి ♦ నుండఁబోయె
నేమిసేయువాడ ♦ నీరేకుజగముల, మ్రోసెఁ బాపజాతి ♦ మోస మిట్లు. ౨౧

క॥ నాపై దుఃఖములెల్ల, నోపిరి నే నోపుచెట్లు ♦ మోహవశమునన్
బ్రాపుచెడి చెడుదుఁగా కే, యాపుదలం గాంచి శుభము ♦ లందెద నింకన్. ౨౩

ఆ॥ ధర్మరాజునాఁగఁ ♦ దనరె మహాత్ముఁ డా, దయితు రాజలక్ష్మి ♦ ధర్మమూల
యలపుసెడి జలౌఘు ♦ మం దపకర్ణిక, యోడజాడఁ దిరుగు ♦ చున్న దిపుడు.

క॥ నాచేయునదియుఁగలదే, చేచేతులఁ దోలెఁ గైక ♦ శ్రీచున్మూర్తిన్
యాచనికకల్పశాఖన్, గాచమునకుఁగాని నన్ను ♦ గన్న నెపమునన్. ౨౫

క॥ అని నగవ నంటిపురివా, రనుశోచింపంగ నచిన్రు ♦ లావల సభకున్
జనుదొచ్చిరి గురుశాసన, మనునర్తించి చరితార్థు ♦ లై మోదమునన్. ౨౬

—♦ వశిష్టప్రభృతులు సభ కరుదెంచుట ♦—

ఉ॥ అంచితశాతకుంభమయ ♦ హర్మ్యవిలాసము వైజయంతభృ
త్సంచితభావికాసము సు ♦ దామజనిప్రతిభాసమున్ సుధ
ర్మాంచలమాసమాసమును ♦ నైన సభాంతరవాసమున్ బ్రవే
శించె గురుండు తత్కులము ♦ శ్రీమగపోడిమివేస మోయనన్. ౨౭

క॥ స్వగణము గొలువఁగ మణిర, త్నగుణాస్తరణాథ్య మాస ♦ నప్రవరముపై
నిగమజ్ఞుడు మునివర్మం, డగణితవైభవమునన్ స ♦ మంచితుండగుచున్. ౨౮

క॥ ఉండి యనుజీవులం గని, నిండుమనంబునను గార్య ♦ నిర్ణయ మొప్పన్
బొండు గొనిరండు నృపజుల, దండిమగలఁ బ్రకృతులం బ్ర ♦ ధానుల ననుచున్.

క॥ ఆనతిసేసిన వా రటు, లానందితచరితు వచన ♦ మౌదలనిడి స
న్మాన మెసఁగ నెఱిగించిన, నానముల యగుచు వార ♦ లాక్షణమె ధృతిన్. 30

తే॥ నాల్గుజాతులవారును ♦ ననుచుప్రకృతు
లును ననుపదంబ యచ్చటు ♦ మొనసిరి ముని
యానమెయి భరతుండును ♦ నతనితమ్ముఁ
డును బెరయఁగాంచి రాచదు ♦ రును గడంగి. 3౧

క॥ సునయుడు భరతుం డత్తఱి, ననుజుడు దో డగుచునుండ ♦ హర్మ్యశ్వకులా
వనతత్పరు గురుఁ జేరం, గని తచ్చరణముల కెఱిగి ♦ ఘనతఁ దనర్పన్. 3౨

తే॥ ఎల్లప్రకృతులుఁ బౌరులు♦నేకవృత్తి, నతని నమరేంద్రు నమరు లట్లనునరించి
రపుడు దశరథుడే రూపమంది రాఁగ, నయ్యెనో యనుబుద్ధి చయ్యన జనింప.

క॥ తిమినాగముఖ్యసంకుల, మమలమణీశంఖశర్క ♦ రాదిసమృద్ధం
బమితసలితౌఘమునునై, యమరు హ్రదం బనఁగఁ బరిష ♦ దధిపద మొప్పెన్.

క॥ విద్వజ్జనులును మునులును, సద్వంశ్యులు ప్రకృతిపౌర ♦ జానపదులు సం
పద్వినిహితశుభశోభా, ముద్వలమాను లయి మొనసి ♦ మురియుచునుండన్. 3౫

తే॥ ఆసనముల యథాన్యాయమాసభాంత, రమున గురునానతిన యెల్లరమరు నపుడు
భవ్యవస్త్రాంగరాగసత్ప్రభల శుభల, సన్మహాద్యోతయై యదిచాలనెగడె. 3౬

క॥ తానును దమ్ముడును దదా, జ్ఞానందితవృత్తులై వ ♦ రాసనయుగమున్
మానుగ నలంకరించిరి, శ్రీనాయకునంశయుగము ♦ సిరి దళుకొత్తన్. 3౭

తే॥ ఆర్యగణపూర్ణయై నట్టియాసభఁ గని, పూర్ణచంద్రుండు శారదస్ఫూర్తి నెగడు
రాత్రి నట్టులు దా నెంచెరాముఁ దేర, జనెడు కుతుకమ్ముసంద్రమ్మునంతరింప.

- క॥ అందఱఁ గాంచి రవికులఁ, నందనసంధానభావ ♦ నాంచితుఁడు గురుం
డందము చందము నుడులం, బొందుపడం బలికె భరతుఁ ♦ బూజ్య నొనర్పన్.
- తే॥ తండ్రియానతి నెఱి జవ ♦ దాఁట ననుచు, నా నడవి కేగినాడు నీ ♦ తావిభుండు
సత్యసంగరుఁడగుటఁ బ్రశస్తృఁడగుట, మరలివచ్చు ననెడు మాటమాటగాదు.
- క॥ స్వారాజ్యనిభము పూజ్యం, బౌ రాజ్య మరాజకముగ ♦ నడఁగార్చి చనం
గా రాదు మానఁగా రా, దారాత్తత్సన్నిధాన ♦ మనువుపడంగన్. ౪౧
- తే॥ మున్నె తెలిపితి నింక నిర్మోహవృత్తి, రాజ్య మేలు మవలఁ గాంతుఁపూజ్యతనని
దానఁ జూపి తసమ్మతిదానఁజేసి, యిచ్చగించితి నేనుఁ ద్వదీప్సితంబు. ౪౨
- క॥ కావునఁ దరలుం డావల, దేవుండే యన్నవాఁడు ♦ తీర్పొనరింపన్
నీవలనిచెడుతలంపులఁ, ద్రోవంగలుగుటయు మంచి ♦ త్రోవయ తలఁపన్. ౪౩

—♦ భరితుండు గురూక్తులకు సదుత్తరం బొసంగి ప్రస్థానంబు వేడుట ♦—

- ఆ॥ అనినగురునినుడుల ♦ నాలించి భరతుండు, పలికెఁ బలుకుమేల్మి ♦ భాసిలంగఁ
దనకు రాజ్య మేలతను వేల రాణివా, సం బదేల యొండు ♦ జాడ లేల. ౪౪
- క॥ రామపదాశ్రయమున నా, రామపదాశ్రయమె సురపురం బెడసినస్వ
ర్థామమె నారక మిట్లని, నేమమున వహించినాడ ♦ నే మది నెపుడున్. ౪౫
- క॥ అన్నియు నెఱిఁగిన నీయెదు, ర న్నేర్తునె నేర్చిపలుక ♦ రహిమిఱంగ న
న్నిన్నెఱి రాముపదాబ్జయు, గి న్నెఱియఁగఁ జేర్నవే వి ♦ గీతి దలంగన్. ౪౬
- క॥ సకలాగమవేత్తవు నీ, వకలంకచరిత్రుఁడవు మ ♦ హాత్ముఁడ వీనా
వికలత్వ ముడిపి ప్రోవవె, సుకృతం బొడగూర్చు త్రోవ ♦ చొప్పుడ ననినన్. ౪౭
- క॥ భరతునిభావ మరసి రస, భరితు లగుచుఁ బరఁగువా ర ♦ పారామృతవి
స్ఫురితచరితముల నటు సా, గరితు లనం దనరె రపుడు ♦ కల్యాణమయీ. ౪౮
- క॥ ఎల్లయు సిద్ధంబైనది, యెల్లఁగడచి యతఁడు తఱిమి ♦ యేగకమునుపే
మొల్లముగాఁ జనవలె దొర, యుల్లమునన్ దొరయునట్టి ♦ మోజన నెఱయన్. ౪౯
- క॥ అనునుడు లాలింపుచుఁ దన, మనమున నవ్వారి నెల్ల ♦ మానింపుచుఁ జే
రినవారల లాలింపుచు, ఘనుఁ డాశ్రవజనులఁ జక్క ♦ గనుఁగొని పలికెన్. ౫౦
- ఉ॥ అభ్యుదయంబు గోరుజను ♦ లందఱు లెండు మదుక్తిసంగతిన్
సభ్యులు మంత్రు లాపులు ప్ర ♦ సక్తులు చారులు పౌరు లింటివా
రిభ్యులు ప్రాజ్ఞు లూర్జితులు ♦ నిన్నెఱి గొల్వఁ దలంపుఁ డొంట దా
ర్లభ్యము నెంచి రాముని ధ ♦ రాతనయాహృతయాభిరామునిన్. ౫౧

తే॥ మున్నె చాటింపఁబనిచితి ♦ మోస మున్నె
యాభిషేచనికము భాండ ♦ మట్లు రాజ
చిహ్నములుఁ దరలింపుడు ♦ స్త్రీజనముల
యానచయములు సాగింపుఁ ♦ డనుగుణముగ.

౫౨

క॥ అని గురువసున కెఱఁగి నా, కనుమతిసేసి చనుదేర ♦ నవు నాపుడు మే
లని కదలె నాఘనుఁడు తో, డనె హలహల లొదవె భేరి ♦ భాంకారములున్.

తే॥ అట్లునెలకొల్పి తగువారి ♦ నామతించి
కాల్యకృత్యము వీర్చి వి ♦ కార మెడలి
యాసుమంత్రుండు దెచ్చిన ♦ యరదమునను
దమ్ముఁడును దానుఁ బొల్చి స ♦ త్వరమె తరలె.

౫౪

—♦ భరతుండు రాముని సన్నిధికి ససైన్యండ్లై బయలుదేరుట ♦—

క॥ అంతటఁ బురోహితులు సా, మంతులు మంత్రులు రథాశ్వ ♦ మాతంగములన్
సంతసమున నెగడుచుఁ దదు, పాంతముల న్గదిసించని ర ♦ హంపూర్వికతోన్.

ఆ॥ ప్రతికులంబునందుఁబరఁగు రాజన్యులు, వైశ్యు లన్యులును వి ♦ వాహమునకుఁ
బోవు నట్టు లెదలఁ ♦ బొదలుచు రామద, ర్శనము గోరి కడుఁబ్ర ♦ సక్తిఁజనిరి.

ఉ॥ సూర్యరథోపమంబులు స ♦ సూతమహాశ్వములౌ రథంబులం
దార్యవరు ల్పథానులు త ♦ దన్వయ మొప్పఁగఁ బోయి రాత్మవి
ద్వర్ములు వృత్తసమ్మతులు ♦ బ్రాహ్మణు లంచితవేషు లౌచు న
య్యర్యమతేజునిం గనఁగ ♦ నయ్యెడ నేగిరి గోరథంబులన్.

౫౬

తే॥ పరఁగఁ దొమ్మిదివే లిభిపఙ్క్తు లట్లు, నూలువేలు తురంగము ♦ ల్నాత్మకళలఁ
దనరు నలువదివేలు రథములు నొప్పె, ధన్వివరు లల్లదొరతోడఁదరలుటయును.

తే॥ సత్యసంధు జితాక్షు ని ♦ త్సౌకుకుల సు, నందను సనందనాద్యభి ♦ నంద్యనిష్ఠు
రాజపుత్రు యశస్వి భ ♦ రతునిఁ గూడి, పత్తనంబెల్లఁ దరలె శు ♦ భంబు వేడి.

తే॥ కైక సేసిననేరమ్ముకడన యొదిఁగె, నాపెయు సుమిత్రయునుఁగోస ♦ లాత్మజయును
భానుమండలనిభము లౌ ♦ యానములను, జనిరి రామునిఁగొని తెచ్చు ♦ సంభ్రమమున.

సీ॥ కందుమో కన్నుల ♦ కాటకం బెడయ నా, సీలమేఘశ్యాము ♦ నిర్మలాత్ము
నుందుమో సిరియంక ♦ మోలగమ్మున నుండు, శ్రీపాదయుగలమ్ము ♦ చెంతఁ జేరి
విందుమో వీనుల ♦ విందుగా ముందుగా, వేదవేదమ్ములు ♦ విభుని నుడులు
మందుమో హృదయేచ్ఛ ♦ మందుగా సంపూర్ణ, శతవత్సరంబులు ♦ సామిఁగొలిచి

యుదయభాస్కరుఁ డొగి తమం ♦ బూడ్చు నెట్లు
లట్లు మనశోక మెడలించు ♦ నయ్య యింక
ననుచుఁ బొదలుచు నాగర ♦ జను లరిగిరి
రామదేవానయనకాంక్ష ♦ రాణఁ దనర.

౬౧

క॥ ఒండొరులఁ గొగిలింపుచు, నొండొరులకు మేలివార్త ♦ లొగిఁ దెలుపుచు స
న్మండనముల సవరింపుచు, గండుకొనుచు రాముఁ గాంచఁగఁ జనిరి ప్రజల్.

వ॥ మఱియు నాప్రస్థానమహూత్సవంబున నెగడొందు నప్పురవరంబున నింటింటం
బురంధ్రీరత్నంబులు నాధులం గని యింకం జాగేల లోకనాధునిం గొనితేర
నరుగుచున్నవా రల్లదె యని పురికొలుపువారును మున్నేము నేరకాడిన యాడి
కలు మఱచి పాడిమెయి నచ్చొట్టున కేగి రామేంద్రుని వేడుకొని మోడి కొని
తోడికొనియ రాజూడుఁ డని హెచ్చరికసేయువారును బరిజనంబుల నింటం
గాపువెట్టి మమ్ము గూడఁ దోడుతోడన కొనిపోవంజనదే యని ముచ్చటించు
వారును వలవదనుమాట పుట్టమికిం బొంగి భర్తనువర్తనం బొనరించువారును
నై యుండ నాండ్ర యుల్లాసం బరసి నియోగింపంబడినవారికన్న నెక్కుడుగా
బయలుదేరి యొండొరులం జీరు యోధవరేణ్యులును, రాజసమ్మతులునుఁ
బ్రకృతిపరివారంబులును మణికారులునుఁ గుంభకారులును సూత్రకర్మమర్మజ్ఞు
లును శస్త్రోపజీవులును మాయూరకులునుఁ గ్రాకచికులును రోచకులును వేధకు
లును దంతకారులును సుధాకారులును గంధోపజీవులును సువర్ణకారులునుఁ
గంబళధావకులును స్నాపకులును ఛాదకులును వైద్యులును ధూపకులును శౌండి
కులును ిజకులునుఁ దంతువాయకులును గ్రామఘోషాగ్రణులును శైలూషు
లునుఁ గైవర్తకులునుఁ దమతమ కుటుంబినులతోడం గూడి కదలి రామసేనాభి
రతుఁడగు భరతు సనుసరించి రయ్యనసరంబున.

౬౩

తే॥ అతఁడు శుద్ధాంతసింగులంఁచను వెఱింగి, రామభక్తికి మెచ్చుచు ♦ రహిఁదనర్యేఁ
గాని కాదనఁ డొకళులఁనేని నెవ రొ, నర్చుపున్నెంబు వారిదై ♦ ననుచు ననుచు.

ఆ॥ నెలవు గోడిపడఁగ ♦ నేల యీనినయట్టు, లంతమెనయరాని ♦ యాబలౌఘ
మతనితోడ నరిగి ♦ యాశృంగి బేరమ్ము, చెంత గాంగతటముఁ ♦ జేరె నపుడు.

—♦ భరతుఁడు సనైన్యపరివారుండై గంగదరిఁ జేరుట ♦—

ఉ॥ రాము ననుంగు నెచ్చెలి ప ♦ రా కొకయింతయులేని సేవకుం
డామహానీయు నెప్పుడు హృ ♦ దంతరమం దిడుమేలిభక్తుఁ డు
ద్దామబలుండు వీరుఁడు ప్ర ♦ ధానులు జ్ఞాతులుఁ గొల్వ నేలు నా
భూమి నిషాదవల్లభుఁడు ♦ పూజ్యగుహాఖ్యుఁడు నేమ మొప్పుగక.

౬౬

ఆ॥ అట్టిచోటు మొనసి ♦ యాసేన దేవసే, నావిలాసయుక్తి ♦ ననిచి నిలిచెఁ
జక్రవాకనివహ ♦ సమ్యగలంకృత, సైకతస్థలప్ర ♦ సక్తి కలరి. ౬౬

—♦ భరతుడు గంగాతీరమున నిజసేన విడియింపం బనుచుట ♦—

చ॥ అనుగతయైన వాహినిమ ♦ హత్త్వము తత్త్వవిదుం డెఱింగి నె
ట్టన సురవాహినిం బృథుత ♦ ట్ శివజీవన సేవ్య నెంచి తా
ననె నయకోవిదుండు భర ♦ తాధిపుఁ డల్లన మంత్రీవర్గమున్
ఘనసుతీసర్గము స్థని పృ ♦ కాశితభవ్యగుణానుభావ్యుడై. ౬౭

తే॥ నాయభిప్రాయ మరసి సై ♦ న్య మభిమాన్య
మిచట విడియింపుఁ డెల్లర ♦ మొనయఁ గాంచి
బడలికలు దీఱ రేపటి ♦ పయనమునకు
నిమ్మహానదిఁ గడచుతీ ♦ రెన్నవలయు. ౬౮

క॥ పావనజలములఁ గ్రుంకి శు, భావహఁ బూజించి తండ్రి ♦ కంచితధృతిమై
సీవలె జలాంజలులు స, ద్భావుని స్వర్లోకగతి వి ♦ భావ్యత వొసఁగన్. ౭౦

క॥ అన వల్లె యనుచు నవ్వా, రనలసులై సేన నిలిపి ♦ రచోటున గం
గను మొనసి సరాసరిగా, ననువర్తింపంగనైన ♦ యట్టులు తరుణీ. ౭౧

క॥ ఆనయమున నాతఁడు మహి, తానీకిని సుఖనివేశ ♦ మనువుపఱిచి యా
ధ్యానించుచుండె శ్రీరా, మానయనముఁ గూర్చి చిత్త ♦ మం దభియుక్తా. ౭౨

—♦ సుహుండు భరతునిసేనం గూర్చి శంకించుట ♦—

ఆ॥ కన్నులార ధ్వజనిఁ ♦ గాంచి గంగకుఁ దోడి, గంగ యగుచు నది ప్ర ♦ కాశిలంగ
నానిపాదనాధుఁడతిసంభ్రమమున స్వీ, యులనుఁ బిలిచి భావమొప్పఁ బలికె.

ఉ॥ కంటిరె సేన యియ్యది వి ♦ కస్వరయై వెడసంద్రమట్టులై
మంటికి మింటి కొక్కఁడుగ ♦ మార్కొననెంచుచు గంగతోడి దా
గొంటున నుబ్బుచున్నయది ♦ క్రూరతమై భరతుండె స్వీయని
ష్కంటకితాప్తికై యటుమఁ ♦ గాఁ దలఁపూని బిరాన వచ్చెనో. ౭౪

క॥ అంతము లే దిద్దాని క, నంత న్నులిసేయఁ జాలు ♦ నది యిదెకా మ
త్స్వాంతమును నెఱయుచున్నది, చింతాబ్ధి నృనుపనోవు ♦ చెట్ట నొడువుచున్.

తే॥ కోవిదారధ్వజం డదెఁగొఱలుచున్న, వాఁడు సమధిక కాయుండుఁవాఁడిగలఁడు
దాశవర్గంబు గెడపునోదాశరథికి, గీడొనర్చునొ యెది మదిఁగీల్కొలిపెనొ.

- క॥ బంధించునొ యిందఱఁ ద, ద్బంధుత్వం బెంచి ముప్పిరి ♦ బంధుఁడు సిరికై
యంధనృపతి తోచిన ని, ర్బంధము చాలదొకొ రాము ♦ పై నెత్తిచనన్. 22
- ఆ॥ కైకయాదుఁ బుట్టు ♦ గాంచి కాపురుషుండు, గాకయున్నె సిరికిఁ ♦ గాక భ్రాత
ప్రాణములకుఁ గూడఁ బాల్లెంచుచున్నాడు, నాదుప్రాణ మనెడు ♦ నయమరయఁడు.
- క॥ ఈగుహుని మే నివిడిచి యును, తేగకమును రాము నొక్కఁ ♦ డితఁ డొనరింపన్
గాఁగలఁడె కాని చూతము, వేగమవలె నానయించు ♦ వెర వలవార్పన్. 23
- ఆ॥ జీవసఖుఁడు భర్త ♦ సేవ్యుం డతండెనా, దేవుఁ డట్లుగానఁ ♦ చెలిసి మీరు
చాలునంతవట్టు ♦ సన్నద్ధులర యయి, నిలువుఁ డేతద్ధర్మ ♦ నియతి దనర. 24
- క॥ రామార్థకామపరులై, శ్రీమంతుల రగుచు సిద్ధిఁ ♦ జెలఁగుదురు తుదిన్
సామాన్య మనకుఁ డిదియు, స్నేమమున మెలంగుఁ డొలయు ♦ నేర్పున నింకన్.
- క॥ ఒగి నైదునూర్లు నావలు, మొగిఁకొనఁగా నిలిపి యొడ్ల ♦ మోస మరయఁగాఁ
దగు కోడతనమువా రా, శుగములు గొని యుండవలయు ♦ సాలయక ధృతితోన్.
- క॥ ఓడ కొకశతము వంతున, నోడక తటి వేచి కాచి ♦ మోజ గలబలం
బాడుచుఁ బాడుచు నిలవలె, నాడిక యామీఁద నెట్టి ♦ దగునో తెలియన్.
- క॥ గంగానూపాశ్రయణ మె, సంగన్ ఫలమూలమాంస ♦ సంగహ మొప్పన్
సంగతిమై నెలకొనుఁ డా, సంగం బితరము దలంగి ♦ జతన వొసంగన్. 25
- చ॥ బలముల నెల్లఁ జయ్యనఁ బ్రి ♦ భావసమగ్రములం బొనర్చి బా
ల్లెలయఁగ నేటిసంగడము ♦ నేమటకుండఁగఁ జేర్చి చాఁబు
ష్కలముగ నాయుధోత్తమని ♦ కాయము లేర్పడఁ దార్చిరిండు న
న్గలియ నుపాయనంబులు ర ♦ కంబులుగాఁ గొని సత్వరింబుగన్. 26
- ఆ॥ మంచి దలఁచెనేని ♦ మన్నింపవలయుఁ గీ, డెంచెనేనిఁ దొడరి ♦ నేగవలయు
రాముఁ గొలువఁబోవు ♦ రాణ గాకున్న మి, న్నేటివాఁక దాటి ♦ యెనయఁగలఁడె.

— ♦ గుహుఁడు భరతునిఁ గనుంగొనవచ్చుట ♦ —

- క॥ అని శాసించిన వారు త, దనుశ్రుతముఁ గూర్చి మొనయ ♦ నరుగుటయును వాఁ
డనుపదము రాముపదముల, ననుస్మరించుచు నె ధృతిస ♦ మంచితుఁడగుచున్.
- క॥ తెచ్చినవస్తుచయంబుల, మచ్చిక మెయిఁగొంచు భరతు ♦ మానితుఁ గాంచన్
జెచ్చెరఁ జనఁగ సుమంత్రుం, డచ్చుపడు విసితి నేత ♦ క నె నిట్లనుచున్. 27
- ఆ॥ ఈవిషాదనాథు ♦ నెఱుఁగుదే నినుఁ జూడ, వచ్చినాడు చాల ♦ వలనుగలఁడు
తేని కితఁడు గూర్పు ♦ నీనాఁడు రఘునాథు, భక్తియుక్తిఁ గొలిచి ♦ పరఁగినాడు.

ఆ॥ అట్టిచోటు మొనసి ♦ యాసేన దేవసే, నావిలాసయుక్తి ♦ ననిచి నిలిచెఁ
జక్రవాకనివహ ♦ సమ్యగలంకృత, సైకతస్థలప్ర ♦ సక్తి కలరి.

—♦ భరతుఁడు గంగాతీరమున నిజసేన విడియింపం బనుచుట ♦—

చ॥ అనుగతయైన వాహినిమ ♦ హత్త్వము తత్త్వవిదుం డెఱింగి నె
ట్టన సురవాహినిం బృథుత ♦ ట్ శివజీవన సేవ్య నెంచి తా
ననె నయకోవిదుండు భర ♦ తాధిపుఁ డల్లన మంత్రీవర్గమున్
ఘననుతీసర్గము స్థని పృ ♦ కాశితభవ్యగుణానుభావ్యుడై.

తే॥ నాయభిప్రాయ మరసి సై ♦ న్య మభిమాన్య
మిచట విడియింపుఁ డెల్లర ♦ మొనయఁ గాంచి
బడలికలు దీఱ రేపటి ♦ పయనమునకు
నిమ్మహానదిఁ గడచుతీ ♦ రెన్నవలయు.

క॥ పావనజలములఁ గ్రుంకి శు, భావహఁ బూజించి తండ్రి ♦ కంచితధృతిమై
నీవలె జలాఁజలులు స, ద్భావుని స్వర్లోకగతి వి ♦ భావ్యత వొసఁగన్.

క॥ అన వల్లె యనుచు నవ్వా, రనలసులై సేన నిలిపి ♦ రచోటున గం
గను మొనసి సరాసరిగా, ననువర్తింపంగనైన ♦ యట్టులు తరుణీ.

క॥ ఆనయమున నాతఁడు మహి, తానీకిని సుఖనివేశ ♦ మనువుపఱిచి యా
ధ్యానించుచుండె శ్రీరా, మానయనముఁ గూర్చి చిత్త ♦ మం దభియుక్తా.

—♦ సుహుండు భరతునిసేనం గూర్చి శంకించుట ♦—

ఆ॥ కన్నులార ధ్వజినిఁ ♦ గాంచి గంగకుఁ దోడి, గంగ యగుచు నది ప్ర ♦ కాశిలంగ
నానిషాదనాథుఁడతినంభ్రమమున స్వీ, యులనుఁ బిలిచి భావమొప్పఁ బలికె.

ఉ॥ కంటిరె సేన యియ్యది వి ♦ కస్వరయై వెడసంద్రమట్టులై
మంటికి మింటి కొక్కఁడుగ ♦ మార్కొననెంచుచు గంగతోడి దా
గొంటున నుబ్బుచున్నయది ♦ క్రూరతమై భరతుండె స్వీయని
ష్కంటకితాప్తికై యులుమఁ ♦ గాఁ దలఁపూని బిరాన వచ్చెనో.

౧॥ అంతము లే దిద్దాని క, నంత న్నులిసేయఁ జాలు ♦ నది యిదెకా మ
త్స్వంతమును నెఱయుచున్నది, చింతాబ్ధి న్బెనుపనోపు ♦ చెట్ట నొడువుచున్.

తే॥ కోవిదారధ్వజం డదెఁగొఱుచున్న, వాఁడు సమధికకాయుండుఁవాఁడిగలఁడు
దాశవర్గంబు గెడపునోదాశరథికిఁ, గీడొనర్చునొ యెది మదిఁగీల్కొలిపెనొ.

- క॥ బంధించునొ యింజఱఁ ద, ద్బంధుత్వం బెంచి మప్పు ॥ బంధుఁడు సిరికై
యంధనృపతి తోచిన ని, ర్బంధము చాలదొకొ రాము ॥ పై నె త్తిచనన్. 22
- ఆ॥ కైకయఁడుఁ బుట్టు ॥ గాంచి కాపురుషుండు, గాకయున్నె సిరికిఁ ॥ గాక భ్రాత
ప్రాణములకుఁ గూడఁబా ట్లెంచుచున్నాడు, నాదుప్రాణ మనెడునయమరయఁడు.
- క॥ ఈగుహుని మే నివిడిచి యును, తేగకమును రాము నొక్కఁ ॥ డితఁ డొనరింపన్
గాఁగలఁడె కాని చూతము, వేగమవలె నానయించు ॥ వెర వలవార్చన్. 23
- ఆ॥ జీవసఖుఁడు భర్త ॥ సేవ్యుం డతంజెనా, దేవుఁ డట్లుగానఁ ॥ చెలిసి మీరు
చాలునంతవట్టు ॥ సన్నద్ధులర యయి, నిలువుఁ డేతదర్శ ॥ నియతి దనర. 24
- క॥ రామార్థకామపరులై, శ్రీమంతుల రగుచు సిద్ధిఁ ॥ జెలఁగుదురు తుదిన్
సామాన్య మనకుఁ డిదియు, స్నేమమున మెలఁగుఁ జొలయు ॥ నేర్పున నింకన్.
- క॥ ఒగి నైదునూర్లు నావలు, మొగిఁకొనఁగా నిలిపి యొడ్ల ॥ మోస మరయఁగాఁ
దగు కోడతనమువా రా, శుగములు గొని యుండవలయుసొలయక ధృతితోన్.
- క॥ ఓడ కొకశతము వంతున, నోడక తటి వేచి కాచి ॥ యోజ గలబలం
బాడుచుఁ బాడుచు నిలవలె, నాడిక యామీఁద నెట్టి ॥ దగునో తెలియన్.
- క॥ గంగానూపాశ్రయణ మె, సంగన్ ఫలమూలమాంస ॥ సంగహ మొప్పున్
సంగతిమై నెలకొనుఁ డా, సంగం బితరము దలంగి ॥ జతన వొసంగన్. 25
- చ॥ బలముల నెల్లఁ జయ్యనఁ బ్ర ॥ భావసమగ్రిములం బొనర్చి బా
ర్లెలయఁగ నేటిసంగడము ॥ నేమటకుండఁగఁ జేర్చి చాఁబు
ష్కలముగ నాయుధోత్తమని ॥ కాయము లేర్పడఁ దార్చిరిండు న
స్థలియ నుపాయనంబులు ర ॥ కంబులుగాఁ గొని సత్వరింబుగన్. 26
- ఆ॥ మంచి దలఁచెనేని ॥ మన్నింపవలయుఁ గీ, డెంచెనేనిఁ దొడరి ॥ నేగవలయు
రాముఁ గొలువఁబోవురాణ గాకున్న మి, న్నేటివాఁక దాఁటియెనయఁగలఁడె.

— ॥ గుహుఁడు భరతునిఁ గనుంగొనవచ్చుట ॥ —

- క॥ అని శాసించిన వారు త, దనుశ్రుతముఁ గూర్చి మొనయ ॥ నరుగుటయును వాఁ
డనుపదము రాముపదముల, ననుస్మరించుచునె ధృతిస ॥ మంచితుండగుచున్.
- క॥ తెచ్చినవస్తుచయంబుల, మచ్చికమెయిఁగొంచు భరతు ॥ మానితుఁ గాంచన్
జెచ్చెరఁ జనఁగ నుమంత్రుం, డచ్చుపడు విసితి నేత ॥ కనె నిట్లనుచున్. 27
- ఆ॥ ఈనిషాదనాథు ॥ నెఱుఁగుదే నినుఁ జూడ, వచ్చినాడు చాల ॥ వలనుగలఁడు
తేని కితఁడు గూర్పు ॥ నీనాఁడు రఘునాథు, భక్తియుక్తిఁ గొలిచి ॥ పరఁగినాడు.

ఉ॥ జాతిసహస్రముల్ స్థపతి ♦ జాతుఁ దనుం గొలువంగ నంచితా
జాతుఁడు కార్యదక్షుఁడు ప్రశస్తబలుండును నై ప్రసక్తిమై
నీతఁడు దండకాఖ్యపద ♦ మెల్లయు నేలుచునున్నవాఁడు వి
జ్ఞాత మనంగ నొ విభుని ♦ జాడయు నీతని కంచు నెంచెదన్. ౯౦

ఆ॥ కాన నితనివలనఁఫునుని మే లరయంగ, వలయు ననిన యంతఁవాఁడు పొంగి
యింతకన్నఁ గలదెఁహితుఁడ కాడే తన, కన్నఁగొలుచు మహితుఁడని కడంగి.

క॥ చెచ్చెరఁ బిలిపింపఁగ గుహుఁ, డచ్చటునకుఁ జని మహాత్ము ♦ ననవద్యు స్వసం
పచ్చయసువిరతు రామప, దోచ్చారణనిరతు భరతు ♦ నొయ్యనఁ గనియెన్.

ఆ॥ రాముపోక యెడఁద ♦ రారాపువెట్టంగ, నొగులుచున్నవానిఁ ♦ బగులఁదిట్టి
చెట్ట నెట్లు గట్టి ♦ సేసెనో విధి యను, వానిఁ బెరసె దాశ ♦ వల్లభుండు. ౯౩

క॥ సంసారవిరతిఁ ద్రిజగ, త్సంసారిపదాశ్రయణమె ♦ చాలు నని తదా
శంసాపరులఁ గొని యఘ, ధ్వంసాదృతి నెగడువాని ♦ వందితమానిన్. ౯౪

తే॥ తమ్ముఁ డార్దులు మంత్రులుఁ ♦ దన్నుఁ జుట్టి
రాముగొనములు వర్ణింప ♦ రక్తుఁడయ్యు
సంబుదశ్యామితనుఁడు చీ ♦ రాంబరుండు
కృతజటామకుటుండు నై ప్ర ♦ కృష్ణుఁడగుచు. ౯౫

క॥ ఉన్నయతని సన్నుతు నా, పన్నుం బ్రతిపన్నుఁ జూచి ♦ బళిరా మారా
మన్నకుఁ దగుతమ్ముడె ము, న్నిన్ననయితే నిటు లటంచు ♦ నెసఁగెడు భక్తిన్.

తే॥ విచ్చుకత్తులవారు ప్రా ♦ వీణ్యమెసఁగ, బలసిరాఁ దెచ్చినట్టి యు ♦ పాయసముల
నప్పనము సేసి సాష్టాంగ ♦ మైన వందనం బొసర్చి కడుంబ్రీతి ♦ ననుచుటయును.

—♦ భరతుఁడు గుహుని బహుకరింప నవ్వఁ డాతనిఁ దనయింటికి రమ్మని వేడుట ♦—

ఆ॥ అతఁడు గుచ్చి యెత్తిఁయాలింగన మొనర్చి, యాదరంబుమెయి న♦నామయంబు
పృచ్ఛసేసి చెలిమిఁ ♦ బెనుచుధోరణి వాని, నాత్మబంధుఁగాఁగ ♦ నరసె నపుడు.

క॥ గుహుఁ డాతని గురుభక్తికిఁ, గుహకర్తవ్యము లేక తన్నుఁ ♦ గూర్చుకొనుటకున్
సహపరమామోదుం డయి, యహంయుత స్వీడి వాని ♦ కల్లన ననియెన్. ౯౯

క॥ ఆరామనిభమ కాడే, యారామవిభుండు నీవు ♦ నన్యులె పురికిన్
జేర న్వచ్చియు మాపై, నేరం బిడినట్టు లిచట ♦ నిలుచుట వెరవే. ౧౦౦

తే॥ దానకులమున కేతేరఁదగునుఁ గంద, మూలఫలములుగాని యా♦మోదమొసఁగు
రాజయోగ్యములగుపదార్థములుగాని, యెనయఁజేయుదుమిందొక్కఁ♦డెరపులేదు.

- క॥ ఈసేనతోడఁగూడ ను, పాపించెద నిన్ను భక్తిఁ ♦ బాద్యప్రముఖ
శ్రీసారములగు విధులన్, భాసురకృతుఁ జేయవే శుభంకర యనినన్. ౧౦౨
- ఆ॥ అనఘుఁ డాతఁ డిట్టు ♦ లనె నీప్రయత్న ము, త్యూర్జితంబ కాచె ♦ యొకఁడ వింత
సేన కభినమర్చ ♦ సేయుమ నంటి ము, ద్దురుసఖుండ వొంటఁ ♦ గొఱిత గలచె.
- క॥ తన కింతయుఁ గృత మయ్యెను, మొనసి భరద్వాజఁ గొలువ ♦ మునిపదమునకున్
జనవలె గంగానూపం, బనితరసాధ్యంబు గడచు ♦ నవ్విధిఁ జెపుమా. ౧౦౪
- క॥ అని తన్నడిగిన గుహుఁ డ, య్యనఘున కిట్లనియె సంత ♦ యన నేమిటి కి
ప్పనివల నిది యని యరయమి, ననుమానం బొడవె గాన ♦ నడుగఁగ వలసెన్.
- ఉ॥ అంతకు నేన యాదు విది ♦ తాఁడ నైతి నయేని నొంట నొ
క్కింతయుఁ బాటులేక యొక ♦ యెత్తున నైన సిరి నృసింహ కి
ట్టింతటిసేనఁ గొంచు వని ♦ కేగఁ దలంపఁగ నేమివచ్చె నీ
వింతయలంత కౌ ఫలము ♦ వేఁడెద నూజట గల్గఁ దెల్పవే. ౧౦౬
- క॥ రామున కొండు దలంపమి, నామదికిం దోచెనేని ♦ నరవర నీకే
యామయ మొదవకయుండం, గా మొనసెద జ్ఞాతివర్గ ♦ కలితుఁడ నగుచున్.
- ఆ॥ అనిన వెచ్చనూర్చి ♦ యలమటపా లయి, కైకచేత నెంత ♦ కానివాఁడ
నైతి ననుచుఁ బొక్కి ♦ యాతని గురుభక్తి, ఫక్కి కెదఁ గరంగి ♦ పరు వెఱింగి.
- క॥ ఆకాశనిర్మలుం డనె, నాకష్టము లెన్నఁబోకు ♦ మన్నా యింకన్
నాకాంక్షి తార్థ మారసి, యేకరణిం బలికె నట్టు ♦ లేఁ జరియింతున్. ౧౦౯
- ఆ॥ అన్నఁ దోడితేర ♦ నగుగుచున్నార మీ, విన్నపంబు మెచ్చు ♦ విధము విభుఁడు
సూ పెనేని నపుడె ♦ సారిదిమై నర్పించు, పనికి వలసె నింత ♦ పరిధవంబు. ౧౧౦
- క॥ ఆనిర్ణయనిష్ఠానిధి, నానిర్దోషత్వ మరసి ♦ నను మన్నింపన్
మేనిదెస నాస లూనెద, మానెదఁ గాకున్నలోక ♦ మాన్యుఁడ నగుచున్. ౧౧౧
- తే॥ అన్నకుం గూర్తు గురుకన్న ♦ నధికుఁగాఁగ, నెంతు నిచ్చఁ బ్రపత్తి సే ♦ వింతు నాదు
కర్మవశమునఁ గలిగె నీ ♦ కలవరంబు, నొప్పు గంటిని సత్యమ్ము ♦ నొడువువాఁడ.
- క॥ కైకోలు నెఱపుమయ్యా. కైకవలని జనియ తక్కఁ ♦ గాఁ బెరయఁ డితం
డేకొలయు నని తలపుమ, య్యా కారుణికత్వ మెలయు ♦ మయ్యా సుకృతిన్.
- చ॥ కొలిచితి రాముఁ దత్పదముఁ ♦ గూర్చితి శీర్ష ము నాధుకౌగిటన్
మలసితి వాత్తకాముఁడవు ♦ మానుషదేహము సార్థకంబుగా

మెలగితి స్వామిపూజల న ♦ మేయగుణాకర నన్నుఁ జేర్చు న
ప్పొలికినిఁ బున్నెముం గొనుము ♦ భూరియశం బెనలారుచుండఁగన్. ౧౧౪

—♦ గుహుండు భరతునిభావం బారసి సంతసించుట ♦—

మ॥ అనినన్ సంతసమంది సంతమన మొ ♦ య్య స్వీడె బోధోదయం
బనవద్యం బననయ్యె నేకపట మే ♦ నందంగఁబో నింక ధా
త్రిని ధన్యుం డన నీవ కా కితరుడే ♦ శ్రేయం బుపేయంబె నాఁ
దనరెం జేసి తయత్నలబ్ధధనసం ♦ త్యాగంబు శుద్ధాత్మతన్. ౧౧౫

ఆ॥ మేలు మేలు తండ్రి ♦ మేకొంటి శాశ్వతిఁ, గీర్తిఁ గొంటి వీవు ♦ కేవలుడవె
యింక నిన్నె పొగడు ♦ నీరేడులోకంబు, లన్నఁ గొలిచి నెగడు ♦ సన్న లరసి.

క॥ రాము సుగుణాభిరాము సు, ధామున్ గొనితేర బంధు ♦ తతితో నరు లి
ట్లాముకొన నరుగుచుంటివి, నీముచ్చట మురువుఁ బొగడ ♦ నేర్తురె యితరుల్.

చ॥ అని గుహుఁ డాడుచుండఁ దన ♦ యన్వయము న్వలయింపఁ బుట్టినా
డనఘుండు వీడు రాముఁ గను ♦ సంతకు జాలము పోలదంచుఁ జ
య్యనఁ జనె భానుమంతుండు మ ♦ హామహుఁ డన్నెలవెల్ల వెల్లులన్
దనరఁగఁ జేయుచుండునెటిఁ ♦ దా మదినుంచి హిమాద్రినందనీ. ౧౧౬

తే॥ రాత్రిరా సైన్య మెల్ల బి॥రాన సన్ని, వేశ మొనగూర్పఁబంచి వి॥వేకి గుహుండు
తన్నుఁబరితుష్టునిం జేయఁదటియ భరతుఁ, డనుజతోడ శయ్యాస్థలమందియుండె.

—♦ భరతుండు సంతాపపడుచుండ గుహుం డతని మాటార్చుట ♦—

సీ॥ దావాగ్ని దరికొను ♦ తటిలోని యగ్గిచేఁ, దరురాజ మనఁగ సం ♦ తాప మొనసి
యినురశ్శు లెనసినహిమవంతమున హిమ, మెట్టు లట్టులు స్వేదమెడల సడలి
యలుగులు దెగిన యబ్జాకరంబున నీర, మై బాష్ప మొడియంగనలసిసొలసి
యబ్ధి మున్నెడు నావ ♦ యట్టిదౌ మది గావ, నేరమి గర్మంబె ♦ నిర్ణయించి
రామచింతామయంబు వి॥రామ మిడక, తన్నుఁ బొదివిన శోకంబుదలఁగలేని
వాడు ధర్మాభిరతుండు మ॥వ్యంబు గెడయ, జేయు నద్దశ కయ్యెఁ బద్మావతాక్షి.

తే॥ ధ్యాననిర్దర ముచ్చాస్యస॥ధాతుతతి ప్ర, యాసశ్యంగము మోహద్య॥నంతస త్వ
మార్తిపాదపచయము తా॥పౌషధికము, దుఃఖిగిరి త్రొక్కె వానిఁ దోడ్తోడ గిరిజ.

క॥ నాధునిఁ బాసితి నే నని, యూధచ్యుతము వృష మట్టు ♦ లొగి దుర్మనుడై
యాధిజ్వరపీడితుఁ డతఁ, డాధర్మపరుండు బడలె ♦ సంభోజాక్షి. ౧౧౭

ఆ॥ ఆనివాదవిభుఁ డ ♦ నంతంబు తద్దుఃఖ, మరసి పెరసి యిట్టు ♦ లగునె తండ్రి
కానఁబోవుచుంటి♦గాదె యగ్రజ ముట్ట, మునుఁగ నొండు తన్ను♦మోవఁగలఁడె.

క॥ అని యాశ్వాసించుచు నొ, య్యన రాముని మేల్మి వొగడి♦యనఘుఁ డతని కొ
ల్వన లక్షణుండు మెలఁగుటఁ, గొని గొనకొని మఱియు ననియెఁ♦గోవిదవంద్యా.

మ॥ శరచాపాసివిశిష్టుఁడై సగుణుఁడై ♦ జాగ్రత్కలోపేతుఁడై
విరతిం బూనక భ్రాతృగుప్తి కయి ని ♦ ర్వేలప్రభావంబు మే
ల్పరఁగఁ రాత్రి మెలంగు లక్షణుని వ్యా ♦ పారంబు వీక్షించి త
త్పరతం దత్సుఖ మొంచి నేఁ బలికితం ♦ బ్రస్తావ మొప్పారఁగఁ. ౧౨౫

శా॥ నీకై గూర్చితి మయ్య శయ్యయిదె యీ ♦ నిర్బిదతం గొన్న దు
ష్పాకం బందదె మేను మెత్తనిది నీ ♦ భారంబు కైకోలునం
బ్రాకట్యంబు వహింతుఁ గష్టమనుచున్ ♦ భావింప రీజాతివా
రేకాలంబును సత్య మింతయు మదిన్ ♦ హేతుస్థితిం జేర్పవే. ౧౨౬

ఉ॥ రాముఁడె యిష్టబాంధవుఁడు ♦ రాముఁడె వైవము దేవుఁడన్న శ్రీ
రాముఁడె మెల్లయర్థములు ♦ రామునియందె ఘటింపనేర్చి యు
ద్దామతమైఁ జరింతు వెడ ♦ దంభము లే నెఱుఁగ న్నదీయమా
నేమముఁ జిత్తిగింపు మెడ ♦ నెవ్వగఁ జేర్పకు మేవిధంబునన్. ౧౨౭

ఆ॥ ఏనుఁ దత్ప్రసాద ♦ మెనసి సంస్మృతివార్ధి, నుత్తరింపఁ దలఁచి ♦ యున్నవాఁడ
నమ్ముమింతవట్టు ♦ నాతల్లిదండ్రులొ, వీరీఁ గాచికొ నెను ♦ వెర వెఱుఁగ నె.

క॥ ఈయడవిలోన నెద్దియు, నాయరయనియదియ లేదు ♦ నాజ్ఞాతులు నే
నీయెడ ధనుర్ధరులమై, యీయధిపుం గొలిచి యుందు ♦ మేమఱి కెపుడున్.

తే॥ ఒడ్ల చతురంగబలముల♦నొక్కమాత్ర, గెలుతు మర్పింతు మనువులు♦గేళిమెయిని
రాముఁ డనినను నెడఁద ది ♦ రమ్మనేసి, నీవు శయనింపుమయ్య వి ♦ నిర్మలాత్మ.

ఆ॥ అనిన ధర్ము వొకఁడె♦యతనిదృష్టికిఁ గూర్చుఁ, గాని యొండాకొండు♦గాదు మమ్ము
దేర్చుదొడరె నిల్లు ♦ ద్రిక్కక నెలకొను, రామభక్తి కడుది ♦ రమ్మ పఱప.

చ॥ అతిసుకుమారి దేవి తన ♦ యంఘ్రిలచెంగట మేను వైచి యే
స్థితియుఁ దలంప కొత్తిగిల ♦ శ్రీఘనుఁ డారఘనాధుఁ డట్టు లీ
క్షితిఁ బడి చేడ్పడంగ నెటు ♦ శేముషి నిల్పుదు నిద్రఁగాంతు జీ
వితము ధరింతు సౌఖ్యములు ♦ వేడ్కలు నెంతు వచింపుమో సఖా. ౧౩౨

తే॥ తృణములంబడి సీతతోఁగదెరలు నితనిఁ, గంఠె తెఱగంటిబంట్లు రక్షప్రవరులు
నొక్కఁడై యెత్తివచ్చిననుదిలపడక, యొర్పువాఁ డిటుగానెటు లోర్పువాఁడ.

క॥ బలుముంఘ గఱకుతాల్లల, నెలవులఁ దెల్లాడవలసె ♦ నిర్ణయ మిటులై
యలవడె విధి తనతలపున, చలము వహించిన మఱల్ప ♦ శక్తుఁడు గలఁడే. ౧౩౪

తే॥ పలుతపంబులు నెఱపెగాసిలెనుఁదండ్రొయిమ్మహాత్మునిఁబడసి తానెడఁదమెచ్చెఁ
దగినపుత్రుఁ డితండ పో ♦ దశరథునకు, నెలమిమాలిన పెరమూఁక ♦ నెన్ననేల.

సీ॥ రాజు జీవింపఁడు ♦ రాము నిల్లెడఁబాసి, విశ్వధాత్రియు నేడె ♦ విధవ యగును
నెలుఁగురాల్పడ నేడ్చియెడయుదు రంగనల్, శుద్ధాంత మంతయుశూన్యతఁగను
గొసల్య యొడయనిగతిఁ గాంచు మాతల్లి, తరలునో యాపుత్రుఁడలఁచి మనునొ
గోరిక లన్నియుఁగోలుపుచ్చి రిఁకేల, రామురాజ్యముఁ గాంచురహి తలంగఁ

బోయెబోయెను మేల్మి యీ ♦ ప్రొద్దు గడవ

నయ్యయోధ్య మహాకష్ట ♦ మందఁగలదు

తండ్రొసంస్కార మొనరించు ♦ ధన్యుఁ డెవఁడొ

రాణమెయిఁ బురి నెక్కొను ♦ రాయఁ డెవఁడొ.

౧౩౬

చ॥ బలయుత రమ్యచత్వర వి ♦ భక్తమహాపథ భర్మహర్మ్యసం
వలిత మనోజ్ఞతూర్వరవ ♦ వర్ధితశోభన హృష్టపుష్టభా
వలలిత సజ్జనోచిత ప్ర ♦ వాలసుమ ప్రసవాఢ్యయోగ పు
ష్కలవనలక్ష్మ్య యిన్నగరిఁ ♦ గాచి సుఖించెడి వాఁ డెవఁడొక్కో.

౧౩౭

క॥ మాతండ్రరాజధాని స, మేతోత్సవఁ గాంతుమొక్కొ ♦ మేముఁ బ్రతిన నీ

భ్రాత కుశలియై నెఱపెడు, వ్రాతఫలము గలిగి మరలివచ్చితి మేని.

ఆ॥ అనుచు జాలి వొడమ ♦ నమ్మహామహుఁడు దుః, ఖించుచుండ నేనుఁ గీర్తనీయు

తోడివాడ నగుచువీడఁబాటకె యుండ, నడరు శర్వరియు దశాంత మెనసె.

క॥ పొద్దుపొదుపు గనుఁగొని వా, రిద్దరు జడ లల్లుకొని మ ♦ హీయఃప్రతిభుఁ
ముద్దియతోఁ దరలిరి నేఁ, దద్దయు సుఖవృత్తి నేటు ♦ దాటింపగన్.

౧౪౦

ఆ॥ నేమ మొప్పుచుండనేలద్రొక్కుచుఁ బోవు, వారు జడలుచెట్టు ♦ వల్కలములుఁ
గట్టువారు వనులఁగందమూలాదులు, దినెడువారు నగుచుమొనసి రనఘ.

చ॥ అని తన కప్రియం బయిన ♦ దంతయు వాఁ డెఱిగింప ధ్యానముం
గొని యొకలీల నుండి ధృతిఁ ♦ గోల్పడి తద్దయు నేలఁ గూలెఁ జి

క్కినకరి తోమరాహతులఁ ♦ గీడ్పడుచందము దోచు దుర్మనుం
డనితరవ ర్తనుండు నయి ♦ యత్యవసన్నదశాభిపన్నతఁ.

౧౪౨

ఆ॥ అధికసాకుమార్యుఁ ♦ డటు ప్రియదర్శనుం, డబ్బలోచనుఁడు మ ♦ హాభుజుండు
తనదుతోడు తెరలిధరవ్రాల శత్రుఘ్నుఁ, డడలె నతనిఁ బొదివియనువుఁ బాసి.

క॥ అందఱు తల్లులు వారల, చందముఁ గని చేరి మున్నె ♦ సన్నసెడినవా
రెందు గతి గాన కేడ్చి ర, మందధ్వను లెసఁగ దీర్య ♦ మాణహృదయలై.

క॥ మతిసెడియుఁ గోసలాత్మ జ, సతీతిలక మట్లు సేరఁ ♦ జని నేర్చున నా
సుతుఁ బొదివి యంకమున నిడి, యతులితవాత్సల్య మొప్ప ♦ ననె నిట్లనుచుఁ.

—♦ భరతుఁడు రామునికష్టములు విని మూర్ఛవోవఁ గౌసల్య యాతని నూటడించుట ♦—

ఆ॥ పేరులేని వ్యాధి ♦ పెరసెనే నాతండ్రి, యేల యిట్టు లైతి ♦ వింతలోనె
యధిపుఁ బాసి యనదనై ♦ రాము వని కంపి, నిన్ను జూచి బ్రదుకు ♦ చున్నదాన.

క॥ ఈగతిలేని పసుల కీ, వే గతి యనుకొంటిఁ దమ్ము ♦ డెలనాగయుఁ దో
డ్తోఁ గదిసి చనఁ ద్వదగ్రజుఁ, డేగిన విధ మెంచి యిట్టి ♦ యెడ నేమందుఁ.

తే॥ ఏకపుత్రనా నాపుత్రుఁ ♦ నెడనకాని
లక్ష్మణునిదెసఁగాని యే ♦ లాపుసెడిన
వార్త వినరాదుగా యేల ♦ వల నెడలితి
తెలుపు మోయన్న యీమూర్ఛఁ ♦ దేఱఁగాంచి.

౧౪౩

క॥ అని బోధించిన నెట్టన, ఘనయశుఁ డాతండు తెలివి ♦ గననై యమ్మా
తను నూరడించి గుహునిం, గనుఁగొని యిట్లనియె నార్తి ♦ గడలుకొనంగఁ.

—♦ గుహునివలన రాముని కష్టములు విని భరతుండు పరితపించుట ♦—

ఆ॥ నాటిరేయి గడపె ♦ నాయన్న యెచ్చోట, నుండి తమ్ముతోడ ♦ నువిదతోడ
నెది భుజింపఁగాంచె♦నేయెడ శయనించె, దెలుపుమయ్య సఖుఁడ♦తేటపడఁగ.

చ॥ అనిన నిషాదనాథుఁ డను ♦ నాతనియోగ్యత కిచ్చమెచ్చుచుఁ
జనవర రాము నయ్యతిథి ♦ చంద్రము సాంద్రకుతూహలంబునఁ
మొనసి నమస్కరించి ఫల ♦ మూలసులక్ష్మ్యరసాన్నజాతము
ల్లానకొని చేర్చి యేర్చి యిడి ♦ కూర్చి గ్రహింపుఁ డటంచు వేడితిఁ. ౧౪౪

ఉ॥ సత్యపరాక్రముండు వర ♦ సంయమిపూజ్యుఁడు రాముఁ డన్నిటిఁ
బ్రత్యనుష్కృతభావమున ♦ భావనసేసి స్వధర్మమెంచి సం

ప్రత్యయము ల్వచించెఁ జొరఁ ♦ బాటిగ్రహింపఁగఁబోఁ డాకొండ్లకున్
నిత్య మొసంగుదాత గొన ♦ నేర్చునె యొడ్లపదార్థ మెద్దియన్. ౧౫౨

ఆ॥ ఆతఁ డనునయించె ♦ నందఱ లక్షణా, నీతగాంగజలము ♦ నిర్మలంబు
గొనియె సాంధ్యవిధుల ♦ గొనకొని తీటిచి, శిష్ట మదియ త్రావఁ ♦ జిత్తగించి.

క॥ ఆమువ్వురు నుపవాసం, బామెయి నెఱిపిరి సుమిత్ర ♦ యధినందనుఁ డే
నేమమునఁ గుశాస్త్రరణము, రామునకుం గూర్చెఁ దరువఁరమ్మునక్రిందన్.

ఆ॥ సీతతోడ నందుఁ ♦ జేరి రాఘవు డుండ, వారిచరణములను ♦ వారి వోసి
కడిగి చల్లుకొని ని ♦ కామభక్తి ననుజ్ఞ, వడసి నన్నుఁ జేర ♦ వచ్చె నపుడు.

క॥ ఇదె యాయుంగుది యను తరు, విదె యాతృణశయ్య రాముఁ ♦ డింతిసరస న
య్యదనున రాత్తిరిఁ బుచ్చెను, విదితుం డటులొదిగి కీర్తి ♦ నెలయఁగ నధిపా.

క॥ శరరాజంబు లిషుధులుం, గరాంగుళిత్రములుఁ దాల్చి ♦ ఘనకార్ముకమున్
వరగుణయుతము నొనర్చి సు, నిరతిన్ లక్షణుఁడు కాపు ♦ నెఱినుండె నృపా.

క॥ ఏనును నాబందుగులును, నానెఱి నన్నేతఁ గొలువ ♦ నైతిమి సన్నా
హానూనత తనరారఁగ, నానిశఁ గడపితిమి సుకృత ♦ మబ్బె నటంచున్. ౧౫౩

క॥ అని నిపుణముగాఁ బలుకు న, తని పలుకులు వినుచు నరిగెఁ ♦ దల్లులు మంత్రుల్
తనతోడరా నచటు గన, ఘనాశయుం డాతఁ డపుడు ♦ కల్యాణగుణా. ౧౫౪

ఉ॥ ఇంగుదిమూలముం దరసె ♦ నిందునిభాస్యుఁడు రాముసెజ్జ వా
రిం గని పల్కెఁ గంటిరె య ♦ ిణుఁడు దర్భశయానుఁడైన తీ
రంగదఁగూర్పదే పరుల ♦ కైన సుఖోచితుఁ డార్తిఁగూర్చు రా
త్రిం గడపె నివిమర్ద మిదె ♦ తెల్పెడుఁగాదె తదీయకష్టమున్. ౧౫౫

తే॥ పెద్దవారికొలంబునఁబేరు పెంపు, గలిగి పొడిమినవాఁడు శ్రీ ♦ ఘనుఁడనఘుఁడు
దశరథతపఃఫలం బనఁ ♦ దనరువాఁడు, రాముఁడా యిట్టిపల్ల రా ♦ రాపుపడుట.

సీ॥ మేరుదేశ్యత దోష ♦ మెఱుఁగారు బంగారు, పోఁడుము ల్గల సప్త ♦ భూమికలను
జంద్రప్రశాశప్ర ♦ చారంబు నడికించు, చంద్రశాలాసము ♦ చ్ఛాయములను
బుష్పసంచయచిత్ర ♦ పుణ్యగంధోపేత, సంస్తరప్రథితసం ♦ స్థానములను
శుకశారికాలాప ♦ శుద్ధాగమకలాప, భవోపవనసరః ♦ ప్రాంతములను

మెలఁగువాఁడు జిలుగు ♦ మెత్తనిసెజ్జపై, మేనువైచి స్తుతుల ♦ మేల్మి గీత
సత్కలావిశేష ♦ సంగతి మేల్కొంచు, వాఁ డతండుఁ దగునె ♦ వన్యగతికి.

క॥ వందనము లొనర్తురు వర, వందులు మాగధులు సూత ♦ వర్షులు కవులు
సుందరతరగాధాని, వ్యందరసామేయపరవ ♦ శత్యము పొనగన్. ౧౬౩

తే॥ మేలుకొలుపుదు రతనిఁ గ్రొమ్మెఱుఁగుబోడు, లాటపాటలవలనుల ♦ నతివిచిత్ర
గాధల విపంచికాంచితకళల మురజ,రణనముల భూషణరవాంతరములఁ దేర్చి.

క॥ పరులని లే రెల్లరు నా, పరంతపునిఁ గొలుచువారె ♦ ప్రాభవము గుణ
కరుఁ డతఁడు పొడమినప్పుడె, పరఁగెం దదధీన మగుచుఁ ♦ బ్రాజ్ఞులు వొగడన్.

తే॥ సత్యమని నమ్మఁదగని దీ ♦ జాడచూడ, నమ్మహామహుఁ డీజాలి ♦ కయ్యె ననిన
మోహమో స్వప్నమో విధిమోసమో త,టస్థమైనది మది కియ్య ♦ వస్థఁగూర్చు.

క॥ ఎవ్వారి నందుఁ గాదని, యెవ్వారు మలంక దీర్తు ♦ రిదమిత మటం
చెవ్వారిసదుపదేశము, నివ్వటిలెడు తాప మార్చి ♦ నెలకొననగునో. ౧౬౪

తే॥ కాలదోషంబు నెట్టన ♦ గడలుకొనిన, దైవతము బలవత్తర ♦ త్వము దలంగు
దాశరథి రామచంద్రుఁ డేతద్వశమునఁ,బొడవు సెడిభూమిపైఁ బడిపొరలెననఁగ.

ఉ॥ నాదుగురుండు భ్రాత గుణ ♦ నంద్యుఁడు కోసలుక న్నె పున్నెపుం
బాదునఁగన్న కల్పకము ♦ పావనుఁ డారఘుపుంగవుండు నేఁ
డీదెసనుండె నీత్యణము ♦ లేర్పడె సెజ్జకుఁ బొర్లిగింతలన్.
బ్రోది సెడంగనై నలిగి ♦ పోయిన వవ్వియుఁ జక్క గంటిరే. ౧౬౫

క॥ అమ్మొయిస్థండిలముననే, యమ్మహిజాత గుణపూత ♦ యశావతమణి తా
నెమ్మొ సెడఁగ శయనించెను, సొమ్ముపసిఁడిచుక్క లిందుఁ ♦ జూపట్టంగన్. ౧౬౬

క॥ ఈకఠినకుశాస్తరణం, బేకరణిం గొనెనొ కాంచుఁ ♦ డీ యదసీయం
బౌ కౌశేయము ప్రోగుల, సాకేతపుఁద్రున్నుషకుఁ ♦ జనుఁగద యిదియున్.

ఆ॥ అలవిదేహవిభుని ♦ యాత్మజ సుకుమారి, సాధ్వీ బాల యీయ ♦ శస్త్ర శయ్య
భర్తఁ గొలుచునెఱినిఁ ♦ బాటింపదోకాని, యెన్నఁజెఱుఁగు నిట్టి ♦ హీనగతిని.

క॥ ప్రియదర్శన రఘురాముని, దయిత శయిత యయ్యె నేల ♦ దశరథున్నుష సీ
త యనఘ యఘములపా లయి, నియతిగడవవశమె భువన ♦ నేతకునేనిన్. ౧౬౭

ఉ॥ ఈమహాసీయు లీసుకృతు ♦ లీయనవద్యులు దంపతు ల్బ్రహ్
శ్రీమహితంబు రాజ్యమునుఁ ♦ జెచ్చెర వీడి యనాధవృత్తి ని
ట్లామయ మందఁగా నరసి ♦ హా మనువాడ నృశంసుఁ డింక నొం
డిమహి నున్నవాడె నను ♦ నిందఱుఁ దిట్టరె మేలు గాంతునే. ౧౬౮

క॥ వందనము లొనర్తురు వర, వందులు మాగధులు సూత ♦ వర్షులు కవులు
సుందరతరగాధాని, వ్యందరసామేయపరవ ♦ శత్యము పొనగన్. ౧౬౩

తే॥ మేలుకొలుపుదు రతనిఁ గ్రొమ్మెఱుఁగుబోడు, లాటపాటలవలనుల ♦ నతివిచిత్ర
గాధల విపంచికాంచితకళల మురజ,రణనముల భూషణరవాంతరములఁ దేర్చి.

క॥ పరులని లే రెల్లరు నా, పరంతపునిఁ గొలుచువారె ♦ ప్రాభవము గుణ
కరుఁ డతఁడు పొడమినప్పుడె, పరఁగెం దదధీన మగుచుఁ ♦ బ్రాజ్ఞులు వొగడన్.

తే॥ సత్యమని నమ్మఁదగని దీ ♦ జాడచూడ, నమ్మహామహుఁ డీజాలి ♦ కయ్యె ననిన
మోహమో స్వప్నమో విధిమోసమో త,టస్థమైనది మది కియ్య ♦ వస్థఁగూర్చు.

క॥ ఎవ్వారి నందుఁ గాదని, యెవ్వారు మలంక దీర్తు ♦ రిదమిత మటం
చెవ్వారిసదుపదేశము, నివ్వటిలెడు తాప మార్చి ♦ నెలకొననగునో. ౧౬౪

తే॥ కాలదోషంబు నెట్టన ♦ గడలుకొనిన, దైవతము బలవత్తర ♦ త్వము దలంగు
దాశరథి రామచంద్రుఁ డేతద్వశమునఁ,బొడవు సెడిభూమిపైఁ బడిపొరలెననఁగ.

ఉ॥ నాదుగురుండు భ్రాత గుణ ♦ నంద్యుఁడు కోసలుక న్నె పున్నెపుం
బాదునఁగన్న కల్పకము ♦ పావనుఁ డారఘుపుంగవుండు నేఁ
డీదెసనుండె నీత్యణము ♦ లేర్పడె సెజ్జకుఁ బొర్లిగింతలన్.
బ్రోది సెడంగనై నలిగి ♦ పోయిన వవ్వియుఁ జక్క గంటిరే. ౧౬౫

క॥ అమ్మొయిస్థండిలముననే, యమ్మహిజాత గుణపూత ♦ యశావతమణి తా
నెమ్మొ సెడఁగ శయనించెను, సొమ్ముపసిఁడిచుక్క లిందుఁ ♦ జూపట్టంగన్. ౧౬౬

క॥ ఈకఠినకుశాస్తరణం, బేకరణిం గొనెనొ కాంచుఁ ♦ డీ యదసీయం
బౌ కౌశేయము ప్రోగుల, సాకేతపుఁద్రున్నుషకుఁ ♦ జనుఁగద యిదియున్.

ఆ॥ అలవిదేహవిభుని ♦ యాత్మజ సుకుమారి, సాధ్వీ బాల యీయ ♦ శస్త్ర శయ్య
భర్తఁ గొలుచునెఱినిఁ ♦ బాటింపదోకాని, యెన్నఁజెఱుఁగు నిట్టి ♦ హీనగతిని.

క॥ ప్రియదర్శన రఘురాముని, దయిత శయిత యయ్యె నేల ♦ దశరథున్నుష సీ
త యనఘ యఘములపా లయి, నియతిగడవవశమె భువన ♦ నేతకునేనిన్. ౧౬౭

ఉ॥ ఈమహాసీయు లీసుకృతు ♦ లీయనవద్యులు దంపతు ల్బ్రహ్
శ్రీమహితంబు రాజ్యమునుఁ ♦ జెచ్చెర వీడి యనాధవృత్తి ని
ట్లామయ మందఁగా నరసి ♦ హా మనువాడ నృశంసుఁ డింక నొం
డిమహి నున్నవాడె నను ♦ నిందఱుఁ దిట్టరె మేలు గాంతునే. ౧౬౮

ఉ॥ ఎంతటివారలుం దఱియ ♦ రీపురి నీభువి నెన్నఁడేని సా
మంతుఁడు రాముఁ డయ్యడవి ♦ మంతనమంచుఁ జరించునేనియున్
జింతకుఁగూర్పడే యతని ♦ చిత్కలతోడిది బాహువీర్య మీ
పొంతకు వత్తురే యిచటి ♦ భూతి విషాన్నత నొచరే రిపుల్.

౧౮౭

చ॥ ఇదిమొద లేను భూమిపయి ♦ నే తృణశయ్యనె పవ్వళింతు బా
క్కుదు ఫలకందమూలములె ♦ కూర్తు జట ల్తురువల్కలంబులన్
వదలకదాల్తు నిల్లె జన ♦ వందితుఁ డారఘవేద్యు పాదముల్
బ్రదుకుదుఁ గొల్చి తత్కరుణఁ ♦ బాటిలవే సుఖవృత్తు లన్నియున్.

౧౮౮

చ॥ అతఁడు ప్రతిశ్రవం జెడయ ♦ నంచు వచించిన నేఁ దదర్థమై
గతిగనువాఁడ నుత్తరముఁ ♦ గాలమునెల్లఁ గ్రమింపఁ గానలో
నతులితు నీసుమిత్రసుతు ♦ నండగఁ గైకొని యెల్ల రౌననన్
బ్రతినయుఁ జెల్లు నట్లయిన ♦ భర్త భరించును రాజ్యభారమున్.

౧౮౯

తే॥ తన్ను లక్ష్యుఁ డిట్టులేతవిలికొలువ, రాముఁడుండు నయోధ్యాపురంబునందు
భువనపరిపాలనంబునం ♦ బూన్చువార, లీగురువరేణ్యు లీహితు ♦ లెల్లద్విజులు.

క॥ నాపాప మెట్లు వాపఁగ, నోపుదు నీకైక కూర్చి ♦ యునిచినయది నే
నాపై నిర్లేపుఁడనై, యేపగిదినయేని మెలఁగి ♦ మెలయుతు ధృతిన్.

౧౯౦

ఆ॥ కాళ్లఁ జుట్టుకొంచుఁ ♦ గదలనీయక వేడి
కొందు నట్టులైనఁ ♦ గూర్చువాఁడు
గాఁడె విభుఁడు నన్నుఁ ♦ గడకుఁద్రోయునె ప్రసా
దము వహింపఁడే ము ♦ దం బొసఁగఁడె.

౧౯౧

క॥ కాదన వనమున నుండెద, నాదయితుం గొలిచికొని త ♦ దనువర్తన మా
మోద మిడఁజాలు సుర లను, మోదింతురుగాత నాదు ♦ ముచ్చటలెల్లన్.

క॥ అని నిశ్చయించి భరతుఁడు, గొనకొని యారేయి గంగ ♦ కూలంబున నె
ట్టన గడపి వేగుబోక నె, యనుజునితో నిట్టు లనియె ♦ నాతురుఁడగుచున్.

—♦ భరతుఁడు శత్రుఘ్నుని మేల్కొల్పి గంగదాటింప గుహునిఁ బ్రార్థించుట ♦—

తే॥ ఏమి శత్రుఘ్ను నిద్రించె ♦ దింక భద్ర
మగునుగావుత మేల్కొంచి ♦ యనువు మీఱ
గుహునిఁ బిలువము చెలికాఁడు ♦ కూర్చి నెఱయ
గంగ దాటించు మేలి ప్ర ♦ సంగమొలయ.

౧౯౨

క॥ ఈనాడే సేవించెద, మానాయకు మేలియడుగు ♦ లంచితములు శ్రీ
మానితము లెల్లదొసగులు, వో నెగడెద మవల ననుచు ♦ పున్నెంపుసిరిన్.

ఆ॥ అనిన నిదురవోవ ♦ నయ్య మేల్కొనియుంటి
నన్నచెయిద మెడఁద ♦ నలముకొనఁగ
ననుచు మేలుకొలుపు ♦ నతనితో శత్రుఘ్నఁ
డనియె నచటుసేరఁ ♦ జనియె గుహుఁడు.

౧౯౭

ఉ॥ ఆనరసింహు లట్టినెటి ♦ నాలపనంబు లొనర్చు పెంచుచున్
దా నర లేక దోసిలిని ♦ దాశవిభుం డలికంబుదార్చి దే
వా; నదిపొంతనిల్చి సుఖ ♦ మందఁగఁ గంటె యనామయంబె నీ
సేనకు రాత్రి సేవఁగొను ♦ చెల్వున మించెతె మేలుకాంచితే.

౧౯౮

క॥ అని స్నేహమునెఱయఁగ గుహుఁ, డను నుడులకు నిచ్చమెచ్చి♦యనఘా సుఖమే
పనుపడె నీసత్కారము, లనువృత్తము లయ్యెఁ గొఱతలారయఁ గలవే. ౧౯౯
తే॥ గంగ దాఁటింపు మయ్య నీకరుణపెంపు, దనర నిందఱతో మేలి♦ దారి గొంచు
నన్నపదముల సేవించి♦యలరువాడ, నన్నిటికిఁ ద్వత్సహాయంబె♦యధిక మనుచు.

—♦ గుహుఁడు భరితుని గంగ దాఁటించుట ♦—

చ॥ అనుభరతానుశాసనము ♦ నందినయంతనె సత్వరంబునన్
జని స్థపతీంద్రుఁ డన్నెటినె ♦ జ్ఞాతులఁ గన్గొని లెండులెండు నె
ట్టన నృపవాహిని న్గడపి ♦ రావునఁ జేర్పవలెన్ శుభంబ మీ
కనయముఁ జొప్పడుం దగిన ♦ యట్టులు నావలు దెండు నావుడున్. ౨౦౦

౩॥ విభుని శాసనమున ♦ వేగంబు చేర్చి ర
వ్వార లైదునూర్లు ♦ వరపతాక
లొరయ స్వస్తికాఖ్య ♦ లొప్పార ఘంటలు
మొరయ మెఱయుతరుల ♦ ముదము నెఱయ. ౨౦౧

౪॥ అన్యల సుశోభమానల, ధన్యాత్ములు వారు కూర్చి ♦ దార్చిరి మఱియున్
మాన్యశుచికంబలాధ్యల, విన్యాసవిశేషభక్తి ♦ విలసన మొప్పున్. ౨౦౩

తే॥ అనఘగతులు సుసంహతులైనవానిఁ, గాంచి మేలని యొడికంబు♦గా గణించె
నునిచె స్వస్తికసంజ్ఞితనూర్జిత గుణ, నందిఘోష నుజ్జ్వలమూర్తి♦ననుచుదాని.

౫॥ శ్రీనందితఁ గల్యాణి వి, తానచ్చదరుచులఁ దనరు ♦ దానిన్ ఘనవి
ద్యానయుఁడు దాశవిభుఁ డిడి, తా నతులొనరించి పలికె ♦ దాశరథులతోన్.

- ఆ॥ అన్నలార దీని ♦ నధివసింపుడు మీరు, గురులు వారితోడి ♦ కోవిదులును
దల్లు లెల్లరాజ ♦ దారలు నవ్వలి, పార మింతలోనె ♦ పడయగలరు. ౨౦౬
- క॥ తక్కుపడినవా రెల్లరు, దక్కినయోడలు భరింప ♦ దరియించెద రిం
కొక్కగడలోనె యిందఱ, మక్కువమెయి జేర్చువారు ♦ మావా రనినఁ.
- ఆ॥ అతని మెచ్చి వార ♦ ల ట్లధిరోహింప, నపుడు మెఱసె నెలవు ♦ లధ్యనీకి
నీప్రచారణమున ♦ నెఱి నులివులు మిన్ను, ముట్టె మేలిగతికి మొనసె దరులు.
- క॥ కొన్నిట నారులు నరు లటు, గొన్నిట దేరులును మఱియు ♦ గొన్నిట వాజుల్
గొన్నిట గరులు మహాన్నత, సన్నతధనయానములును జక్కగ నమరె.
- క॥ టెక్కలుగల కొండల నెఱ, చక్కదనము దోప ఘనవి ♦ శాలపతాకల్
నెక్కినుటెఱలుం గలిగి చి, వుక్కున నెగసి చనునోజ ♦ బానరెం దరణుల్.
- ఉ॥ ఎప్పుడు గూర్చిరో రఘుకు ♦ లేంద్రుడు రాముని సచ్చరిత్రముల్
మెప్పొనగూర్చు పాటలుగ ♦ మేలు కృతాంధులకారె ఫివరుల్
రొప్పక పారవశ్యమున ♦ రూఢి దలంగక పాడుచుండి రా
యొప్పులకుప్ప కైకసుతు ♦ డోజ సుఖాంబుధి నోలలాడగన్. ౨౧౦
- క॥ గజరాజంబులు నెలకొని, గజాధిరోహకులు నడువ ♦ గా గులగిరు ల
ట్లజరాద్భిత నన్నది దా, టె జవము బిరుదమ్ము లించు ♦ లేవ దలిర్పన్. ౨౧౧
- తే॥ కొంద టోడల బ్లవములఁగొంద అట్లు, కుంభఘటములఁ గొందఱుగోర్తులమర
నమ్మహాపగఁ గడచి రొయ్యార మొప్ప, గొందఱీదుచుఁగాంచిరి కూలమెనయ.
- క॥ ఆవాహిని పుణ్యాంచిత, యావాహిని ను త్తరించి ♦ యవలఁ బ్రయాగ
శ్రీవిలసిత వనసీమ, న్నావించె న్నాంచగనుట ♦ గనుపండువుగన్. ౨౧౨
- క॥ మైత్రముహూర్తంబున స, స్మిత్రుం డూర్జస్వలం బ ♦ మేయంబు బలం
బాత్ర మెడల దరిజేరగఁ, జిత్రితవృత్తి యగు నెడఁద ♦ సిరి దనరారెన్.
- ఉ॥ వారిని డించి యోడల ని ♦ వర్తిలఁ జేసిరి దాశముఖ్యు లు
తూరితులు నివేశకృతి ♦ దద్ద మెలంగిరి తేడు నిల్వ న
వ్వారల కాజ్ఞ సేసి గురు ♦ వర్యుడు ఋత్విజులుం జెలంగుచున్
జేరి క్రమింప నచ్చటి వి ♦ శిష్టతపోవనసేవనార్థియై. ౨౧౬

—♦ భరద్వాజశ్రమ గమనము ♦—

- క॥ ఒకశ్రోశము గాల్పడతో, నకలంకుడు గడచి దొరసె ♦ నమరేడ్కుడు సం
ప్రకటయశుఁ డఖిలశుభదా, యకుడు భరద్వాజు డున్న ♦ యాశ్రమపదమున్.

ఆ॥ కాంచి కలులవిందు ♦ గావించుచు నించు, నమ్మహాత్ము రమ్య ♦ మాస్పదమ్ము
చాలు మేలిసిరుల ♦ జాలుకొనంజేయ, నొర యనుచుఁ జేర ♦ నరిగె నతఁడు.

మ॥ దివిజేంద్రోపవనాకృతిం దనరు నా ♦ దివ్యర్షి వాసంబు సే
రి విసేతి నిహితాస్త్రశస్త్రుడయి స ♦ శ్రీకుండు సంశుద్ధవే
షవిధిన్ లోఁజనిచూచె భవ్యుడు నిజా ♦ చార్యుండు పూర్వుండుగా
భవనాతీతతపఃప్రభావకలనా ♦ పూజ్యం దపస్వీంద్రునిన్. ౨౧౯

తే॥ ఆభరద్వాజమునియు మహాత్ముఁ దపసి, చందురు వసిష్ఠుఁగాంచి యాసనముడిగ్గి
అర్ఘ్య మాసన మానయఁయనుచుఁ జీరె, శిష్యజన మర్చనార్థసంసిద్ధు డగుచు.

క॥ భరతాభివందితుండై, పరమర్షి వసిష్ఠుఁ గూర్చి ♦ బరగించుచుఁ ద
త్పరతం బూజించి కుశల, మరసె స్థనుఁ డతఁడు తత్కు ♦ లార్థములందున్.

క॥ వరముని నటు మానించి నృ, వరసుతుఁగా భరతు నెంచి ♦ వారని కుతుకం
బిరవుకొన గారవించెను, దరమిడి యమ్మానివరుఁడు ♦ తద్దయు నేర్పిన్. ౨౨౨

తే॥ ప్రకృతులన్నిట సేమంబుపరఁగ నడిగె, గాని రాజేంద్రువృత్త మాఘనుఁడుతలఁప
డెల్లజగముల వర్తన ♦ లెఱిగి మెలఁగు, వారి కియ్యది వింతయే ♦ వారిజాక్షి.

ఉ॥ ఆదట రాజపుత్రుఁడు మ ♦ హాత్ముఁడు తద్గురుఁడుం బ్రసక్తితో
మోద మనామయంబు ముని ♦ ముఖ్యుని యాత్మతపోఁగ్నిశిష్యవ
గ్గాదులఁ గూర్చి ముచ్చటల ♦ నాడుచు వేడి రతండు మేల యం
చాదర మొప్పఁ దెల్పి మది ♦ నర్థ మొకొండు దలంచి చెచ్చెరన్. ౨౨౪

క॥ రామస్నేహనిబంధన, మా మార్గము వెలయ నిట్లు ♦ లనె భరతునితో
భూమానందమయుం డు, ద్దాముఁడుఁ దా నయ్య స్థితివి ♦ ధానోత్సుకుండై.

—♦ భరద్వాజుండు భరతునిరాకం గూర్చి పొల్పించుట ♦—

సీ॥ ఏమికారణమున ♦ నిట్లరుదెంచితి, ప్రజలఁ బాలించున ♦ పృనులు లేవె
స్త్రీజితుం డారాజు ♦ చెల్లఁబో సంసిద్ధి, నీకుఁ గూర్చెనకాదె ♦ నిజ మెఱింగి
కోసలాత్మజ గన్న ♦ కూరిమిబిడ్డండు, సతితోడఁ జనెఁ గాన ♦ జాడఁ గొనుచుఁ
దన్నుఁ బోలిన దరి ♦ ద్రాణుండె సౌమిత్రి, యన్నఁగొల్తు నటంచు ♦ నతనిఁ బెరసె
నలఁతిఁ బదునాలుగేం డ్లంచు ♦ నడవిఁ దిరుగ
గడువు పెట్టితి రింకెద్ది ♦ గడమపడియె
నొంటి నాతనిఁ దీర్చి ని ♦ ష్కంటకముగ
సుఖముఁ బడయంగ నొం డెత్తుఁ ♦ జూచినారొ. ౨౨౬

క॥ ఎంతటిసాహస మెన్నకె, యింతటిబలంగమ్ము గొంచు ♦ నేగెదవే నీ
పొంతనము పోల దనినన్, జింతార్ణవమందు మునిగి ♦ చేడ్చడు మదితోన్.

ఆ॥ కనుల దొట్టు నీరు ♦ కాల్యలై పాఱి సం, సజ్జమానవాక్పి ♦ సంగుఁ డగుచు
మానితోడఁ బలికె ♦ మానధనుండు వాఁ, డెంచి రాముపదము ♦ లెదఁ గదించి.

—♦ భరతుఁడు సంయమిందునిను నిజాభిప్రాయం తెలియించి : పాశ్చింపుట ♦—

క॥ అజ్ఞులనుకొనెడునెరి సక, లజ్జఁడ వీ వనినఁదెలుపు ♦ లావుసెడదె నీ
వైజ్ఞానికత్వ మేర్పడఁ, బ్రజ్ఞాప్రతిపత్తి నరసి ♦ పలుకంజనదే. ౨౨౯

క॥ భగవంతుఁడ నీవంతయు, సుగమము నీకొక్కఁ డెంచి ♦ చోద్యంబుగ నా
డఁగ హతుఁడ నైతిఁ దలఁపఁగ, నిగమముతోడి దగుఁగాదె ♦ నీనుడి యెపుడున్.

ఉ॥ నాయెడ దోసమున్న ముని ♦ నాధ మలంచి యలంచితేనియున్
న్యాయమ యట్లొనర్చుము క ♦ దర్శ మదంబ ఘటించినట్టి య
మ్యాయనికృత్య యే నెఱుఁగ ♦ మామగృహమ్మున నుంటిఁ జేరి వి
చ్చాయతఁ గంటి గంటిపడి ♦ సంభ్రమ ముట్టిపడంగఁ దిట్టితిన్. ౨౩౦

క॥ ఆయజ్ఞ నీకు మేలగు, చాయ న్నమకూర్చితిం బ్ర ♦ సంగమున సటం
చాయెడఁ బల్కిన పల్కుల, తోయము దూషించి యపుడెఁతొలఁగితి నచటన్.

శా॥ అంగీకారము లేదు తద్వచన మే ♦ నాలింప నింతేని దు
స్సాంగత్యం బటురోసి రాము నెడఁదన్ ♦ సంగాతిఁ గావించి భ
వ్యం గాంతు నిర్విభుఁ గొల్తు రాచసిరి కు ♦ ద్యోగింపఁ బ్రార్థింతు స
త్సంగుం డాతఁడు మెచ్చి గా నిజపురీ ♦ సంసక్తునిం జేయుదున్. ౨౩౧

ఆ॥ అనుచు నెల్లబలఁగ ♦ మాతేని బిరుదుల, ట్లాభిషేచనికత ♦ నమరు భాండ
మును మునీంద్ర కొంచు♦ మొనయంగ నరిగెద,నరయుమింతయునుదయార్ద్రవృత్తి.

క॥ నాదెసఁ బ్రసాద మొప్పఁగ, నాదయితుం డున్నచోటు ♦ ననుచువిధంబున్
బోదియయి తెలిపి పొమ్మనఁ, బోదుం దత్పాదపీఠి ♦ బూజింపంగన్. ౨౩౨

ఆ॥ అనుచు వేడుకొనఁగ♦నావశిష్టఁడుఁ దోడి,మునులు నర్థిఁ దెలుప♦ననఘమూర్తి
సంయమింద్రుఁ డతనిఁజక్కఁ గనుంగొని,యెడరు దొలఁచు కూర్మినిట్టులనియె.

—♦ భరద్వాజ మనీంద్రుండు భరతుని బహుకరించుట ♦—

మ॥ తగు నీ కియ్యది నీవు దాశరథివే ♦ త్వద్వంశజు ల్ధన్యులే
నగుబాటుం గనఁబోవు మేలితెరు వె ♦ న్నంజాలి తే నింత కి

ట్లగులె మృంచుఁ దలంచెయు న్ననమునం ♦ దాదార్థ్యముం బెంపఁ గీ
ర్తి గడల్కొల్పఁగ నంటి నీపలుకురీ ♦ తిం గాంచి మోదించితిన్. ౨౩౭

తే॥ దమము శమమును సాధువృత్తము గురుప్రపత్తియు వశంవదములినవంశజులకు
ధర్మపరులర మీర లీ ♦ తరమునందు, బొడమినా రందు నీకీర్తి ♦ పొడవు పడియె.

క॥ రాముని లక్ష్మణు సీతా, రామ న్నే నెఱుఁగుదునుఁ బ ♦ రమధర్మజ్ఞుల్
శ్రీమహితు లనుచు వారల, సేమంబరయుచు నె యుందుఁ ♦ జిన్నయదృష్టిన్.

తే॥ దేవనిభుడైన నీయన్నదేవయోగ్యమనఁగఁ దనరెడు చిత్రకూటాద్రియందుఁ
గుళలముగనున్న వాడెల్లిగూర్తుకనుల, కందమానందమునుమహితాభ్యుదయము.

క॥ మీరలు ప్రియాతిథులు మీ మౌరూఢిం గాంచినపుడె ♦ యలవడె మది స
త్కారోల్లాసము త్వద్వా, క్షూరం బద్దానిఁ బెనిచి ♦ పొడవొనరించెన్. ౨౪౧

శా॥ ఆతిథ్యం బొడఁగూర్చువాడ మును లి ♦ య్యార్యోత్తము ల్మంత్రులున్
బ్రీతిల్లం బవ లెల్లరేయు నిచటన్ ♦ శ్రీమీఱవర్తింపుఁ డా
ప్రాతఃకాలకృతప్రయాణమున నా ♦ భద్రాత్ము సేవింపఁ ద్వ
ద్వాతాయాతవిధావధానమున స ♦ ద్వాసంగ మూహించెదన్. ౨౪౨

ఆ॥ అనుడుఁ బూజ్యపాదులొచ్చరించిన పాద్య, మర్ఘ్యమట్లు వన్యమైన యదియుఁ
జాలదొక్కొ యతిధి ♦ సత్కారము కృతంబ, యింతవట్టు దొడర ♦ నేల యనిన.

చ॥ భరతునిఁ గాంచి యాఘనుడు ♦ పక్కున నవ్వి ప్రతీతభావ మే
నరసితి నీదెస న్దనకె ♦ యాదర మెక్కుడుగా ఘటిల్లెఁ ద్వ
ద్వరగుణయుక్తికి న్మహిత ♦ వర్తనకుం దగినట్టి సత్కృతుల్
సురుచిరవృత్తిన్ నెఱవఁ ♦ జూచెద నొండుదలంప నేటికిన్. ౨౪౪

తే॥ నీకు నీసేనలకు మంత్రి ♦ నివహమునకు, రాజదారలకునుఁ గవి ♦ రాజులకును
నిమ్మనిమహేంద్రులకు నేర్చి యిమ్మునందు, సరసమృష్టాన్నములఁదృష్టిసంతరింతు.

క॥ విధివిహితాతిధి సత్క్రియ, లభిపుసుతుడ వధిగుణుండ ♦ వంది చనిన న
వ్విధ మారసి రఘునాథుడు, సుధార్మికుడు మెచ్చు మేలి ♦ సుకృతం బొదవున్.

తే॥ అర్హుడవకావె నీవు రాజర్షిచంద్ర, సకలపరివారములతోడఁ ♦ జనదె యిచట
మొనయమునివాటి యనిదూరమున నెనిలిపి, వచ్చువాడ వెనీవుమావాసమునకు.

క॥ అని ప్రేముడి నెఱపెడు న, మృనివల్లభుఁ గాంచి రాజ ♦ ముని భరతుడు నె
మ్మన మలర నిట్టు లనియెనుఁ, దనభక్తివిధావధాన ♦ దశ చొప్పడఁగన్. ౨౪౫

మ॥ భగవానుండవు నీవు త్వద్భయ మెదం ♦ బాటిల్లదే సంయముల్
నెగడంజాలెడుచోట్ల కొంటిచనుటే ♦ నిర్ణీత మాఁగాదె యి
జ్జగమెల్ల నైఱయంగఁ జాలునది యీ ♦ సైన్యంబు మన్నాధునిన్
వగ దీఱంగన నుత్సహించినది భ ♦ వ్యం జెన్నఁగాఁ జెల్లదే. ౨౪౯

క॥ ఆశ్రమవాసంబున కె, స్త్రేశ్రమ మొనగూర్చునదియొ ♦ యేమో యని త
ద్విశ్రాంతి నెఱపి న్నరు, మిశ్రు న్నినుఁ జేరినాడ ♦ మిహిరస్ఫురణా. ౨౫౦

ఆ॥ అనిన నట్టులనకుఁమందఱఁ గొనితేరఁ, బనుపు మనుచు మాని ♦ పలుకు పెఱిగి
వాఁడు గూర్చునట్టి ♦ వలచున నయ్యాజ్ఞ, శ్రీసమృద్ధి వఱలఁ ♦ జేయుటయును.

క॥ స్థలజలతరుకుంజములకు, బలవత్సంకటము గూర్పఁ ♦ బడకుండఁగ మే
ల్వల నొప్ప నలబల మ్మల, బలముడిగి కడంగి యచట ♦ వలగొని మెఱసెన్.

—♦ భరద్వాజమహర్షి సనైన్యం దగు భరతునకు వివృతించుట ♦—

ఆ॥ అగ్ని హోత్రశాల ♦ యందుఁ బ్రవేశించి, యమ్మహాతపోధ ♦ నాగ్రగణ్యఁ
డాచమన మొనర్చి ♦ యటు పరిమార్జన, మాచరించి యిట్లు ♦ లనియె నపుడు.

తే॥ ఏను రాజర్షి చంద్రుఁ డీ ♦ యిత్యచరితుఁ, డీరవికులీనుఁ డీధన్యుఁ ♦ డిచ్చమెచ్చ
సకలపరివారములు నెల్ల♦సైన్యములును, సంతసింపంగ నొకవిందుఁజరుపువాడ.

సీ॥ కల్పింపవలె దేవ ♦ శిల్పి యిచ్చట మేలి, వైభవంబులకుఁ గా ♦ వలయు సిరులు
గాన్పింపవలె నిచ్చ ♦ గని మెచ్చునమకూర్పఁ, గల్పద్రుమంబులు ♦ కామగవియు
హర్షింపవలెఁ గాంచియనువెంచి మువ్వరు, ప్రభువు లింద్రాదిది♦క్పాలకులును
నర్తింపవలె నుగా ♦ నప్రసక్తి తనర్ప, దేవగంధర్వులు ♦ దివ్యసతులు

సోముఁ డన్నంబు దివ్యంబు ♦ సురుచిరములు
భక్త్యభోజ్యాదులు నొనర్ప ♦ వలయు నొలసి
యెల్లనదు లైక్షవాదు ల ♦ ట్లించు రసము
లుద్భవిల్లంగఁ దగురీతి ♦ నొందవలయు

౨౫౧

క॥ పేయంబులు మాంసాదులు, పేయంబులు గాఁగఁ బెరసి ♦ పీఠికొలుప నొ
సాయ మొనగూర్పవలె వ్యవ, సాయ మొనర భూతతతి విశాంపతి మెచ్చన్.

క॥ విశ్వావసుప్రముఖు లటు, విశ్వాచి ఘృతాచి మున్ను ♦ వెలయు వెలఁదులున్
శశ్వత్సిద్ధులతో భూ, మీశ్వరుఁ డెదఁ బొంగఁ దలఁపుఁ ♦ డేతేరంగన్. ౨౫౨

క॥ ఏయోష లింద్రుఁ గొల్తురొ, యేయోషిన్మణులు బ్రహ్మ ♦ నెలయింతురొ వా
రాయు త్తమ లెల్లరు నేఁ, డాయత్తత మెఱయ నిచటికరుదెండు ధృతిన్. ౨౫౩

ఆ॥ తుంబురు గారముండు మున్నగు కలా, నిధులు విధులు నెఱయనిధుల యట్టు
లఖిలసంపదలకుఁ నాలవాలములకా, నిందుఁజొచ్చి మెలఁగుఁడించువేడ్క. ౨౫౯

క॥ గుణవద్దివ్యచననభూ, షణఫలసుమపత్రరాజ ధ సుపద లొలయన్
బ్రహ్మతులకుఁ దానకములై, క్షణమున సకలసురవనులుఁ ధ జనుదేరఁజనున్.

తే॥ చిత్రమాల్యానులేపన ధ శ్రీవిధాన, వస్త్రభూషణపర్యాప్తి ధ వఱలవలయుఁ
జైత్రరథః పనాది ర ధ క్షాప్రసక్తు, లెనసి నాధు మనస్కార ధ మనుసరించి.

క॥ ఇనుఁ డెల్లకొఱత లెడలఁగ, ననుపమతేజమున వెలయ ధ నగు రాజకులం
బునకు నెఱివొసఁగ సుహృదా, ననకమలము లుల్లసిల్ల ధ ననుచుజతనతోన్.

ఆ॥ అనుచు నవ్విధమున ధ నఖిలలోకవిధాన, నిపుణుఁ డల్లధాత ధ నెగడఁజేయు
మేటితబిసి యెడఁద ధ సూటి గూర్చినకూర్పు, విబుధకోటిపైని ధ విసరుటయును.

చ॥ తపమునఁగన్న తేజ మవ ధ ధానముపొందిక భవ్యశిక్ష వి
న్నపమునతీరు ప్రాజ్ఞుఖత ధ నంద్య స్వరౌచితియున్ బొసంగ న
య్యుపనిషదర్థవేది ముని ధ యూహఁ బెనంగుచుఁ బల్కె నెట్లు ల
ట్లపరిమితార్థజాతకలి ధ తామరలోకవిలోక మేర్పడెన్. ౨౬౪

సీ॥ మలయదద్దురముల ధ మలసి నిర్మలవృత్తి, గని చేరె దక్షిణ ధ గంధవహుఁడు
నందనోద్వానంబునందలి విరులెల్లఁ, గురియించెఁ బతివేడ్కఁగొఱల ఘనుఁడు
దిక్కులన్నియు మేలితెలివిఁ గైకొన మ్రోసె, దివ్యదుందుభు లాస్థదిటవ్రపడఁగ
నాటపాటల యంద ధ మందిచ్చి రొక్కట, దైవతాంగనలు గం ధ ధర్మవరులు
రోదసి మున ని ధ రూఢ మగుచు, మధురమధురంబు తచ్చబ్బ ధ మంజిమంబు
సకలజీవులకుఁ సంతరించె, మొదలి సంతర్పణము జగన్మోహనముగ. ౨౬౫

క॥ సమలయగుణాన్వితంబుగ, సుమనస్కత సేర్పి యెదిరి ధ సొగియించెఁ గడున్
సుమనస్తతి గూర్చిన య, విమలము వీణారవంబు ధ విభవోజ్జ్వలమై. ౨౬౬

ఉ॥ ఆదట విశ్వకర్మకృతి ధ యందలి యందములెల్ల మేకొనం
గాఁ దిరమయ్యెఁ గన్నులకుఁ ధ గన్నడుచొప్పన పుణ్యరాశియై
యాదరమొప్పఁ గన్గొనియె ధ నాభరతాధిపు సైన్య మంచితా
మోదము వెల్లిగ్రమ్మి తల ధ మున్ములు సేసి మలంచు సంచునన్. ౨౬౭

సీ॥ నీలపుంబచ్చల ధ నెలపులతోడివై, శాద్వలస్థలములు ధ సంఘటిల్లె
నలవిమానములతోఁననఁగి పెనంగుచు, బ్రాసాదములు మిన్నువాఁక కెగఁచె

గల్పవృక్షములలోఁ ♦ గలిసి వర్తిలె నదు, త్తమమేల్మికై యిడ్డ ♦ తటరుహంబు
లుత్తరకురువుల ♦ యొట పెల్లరూపించె, బొరపొచ్చె మనిలేక ♦ భూతవితతి
పంచయోజనవిస్తీర్ణ ♦ భాసమాన, హాటకోత్తమమణివర ♦ కాంతరాధ్య
తోరణద్వారకక్ష్యావ్ర ♦ తోలికాది, వివిధరచనాస్పదప్రతి ♦ వేశనమున. ౨౬౮

క॥ దివ్యవననదనదులు చి, ద్భావ్యము లటు భవ్యకలనఁ ♦ దనరారుచు రా
నవ్యంబిది యని రన్యలు, శ్రీవ్యాపకుఁ డమ్మునీందుఁ ♦ చెయిది కొదుగుచున్.

తే॥ బిల్వవనసకపితామ్ర ♦ బీజపూర, కామలక్యాదిఫలభూష ♦ కాగమముల
యాగమం బబ్బురం బననయ్యె నొడ్ల, కయ్యె నిగమాగమాధ్యున ♦ కది సుగమము

శా॥ లీలామందిరము ల్కలాగృహము లా ♦ లీముఖ్యగోష్ఠ ల్చతు
శ్శాలాస్థానులు హస్తవాజివృషగో ♦ సద్మంబులుం బ్రాంచి త
శ్రీలాలిత్యవిశేషలాలితసుధా ♦ సిద్ధచ్ఛధామచ్ఛవి
వాలాయం బిరవొందె నందు సురభా ♦ వ్యాపార మేపారఁగాన్. ౨౭౦

ఉ॥ చందురుకప్పు గప్పనగు ♦ చందముఁ గైకొను మేలిచాందినీ
లందము గొంద మింద్రపురి ♦ హర్మ్యము లాఁగి యటంచు సాగి స
స్పందితతా పతాకికలు ♦ చక్కనిచిక్కని పూలపందిఘల్
ముందుగఁ దోచె నన్నెలపు ♦ మోహకలాప్రణిధానమై తగన్. ౨౭౧

ఆ॥ మౌనివరు నియుక్తిమంగళాయతనమై, యదియ చాలె భరతునలరఁ జేయ
నం దొకొండు వొల్చెననుభావసంపన్న, మగుచు రాజయోగ్యమనఁగ నగజ.

ఉ॥ తెల్లనిచాయతోఁ దనరు ♦ తీర్పులతో సువితానవల్లితో
వేల్లితతోరణోపహిత ♦ వీధికతో ధ్వజరాజరాజితో
పుల్లసుగంధిపుష్పచయ ♦ పూజలతో నవధూపదీపసం
పల్లవసంగృహీతసుర ♦ భాగ్రమతోఁ దనయొప్పు లొప్పఁగన్. ౨౭౨

ఆ॥ ఒకపు లొలపు లీన ♦ నొరపిడి యనువార్త, లేక నాలు గంచు ♦ లేకకలన
నమర నమరభోగ ♦ మందిచ్చు నద్దానిఁ, దా నినాన్వయుం డ ♦ నూనుఁ డరసి.

ఉ॥ పొందగు సద్రసాన్నములు ♦ పోడుములున్ శయనాసనోచితా
స్పందకలావిలాసములు ♦ భాగ్యము భోగ్య మొనర్చి కూర్చి మే
ల్విం దని సన్న సేయు నెఱి ♦ విస్మయ మంచు నె రాముతమ్ముఁ డ
మ్మందిర రాజముం బెరసె ♦ మౌనివరేణ్యుని యానచొప్పునన్. ౨౭౩

క॥ శ్రీమంతుడయ్యె నాడ, ధీమంతుడు తపసికరుణ ♦ దేవుడె వాడ
సామంతతకు దగడే, యామంతున కొదిగెగెగాక ♦ యగరాజసుతా. ౨౨౨

మ॥ మణిరత్నోజ్జ్వల మమ్మహాస్పదము న ♦ మృష్టిం బ్రవేశించు నా
గుణిరత్నంబునచాయ నెక్కినిరి సా ♦ గుణ్యంబునన్ స్వీయు లా
ప్రణేధు లేలిపురోహితు ల్హితులు సా ♦ భాగ్యంబు చెన్నొంద నం
గణము న్యోధగణంబు ద్రోక్కి యితరా ♦ క్రాంతిం దలంగింపగన్. ౨౨౩

తే॥ అందు రాజాసనము దివ్య ♦ తాంచితంబు, ఛత్రచామరకలితంబు ♦ సత్పతాక
మతడు గనుగొని శ్రీరామునందుఁ జేర్చె, భావనాబలభవికసద్భావుఁ డగుచు.

క॥ ఆతలపు ముదమొసంగ నీ, తాతస్వీదయితుఁ గోర్కి ♦ దనరారంగ ని
ట్లేతటి నెనయింతునొ యని, పూతచరిత్రుం డెడందఁ ♦ బొదలుచు నుండెన్.

తే॥ మంతులునుఁ దాను నద్దాని ♦ మలసి చుట్టు
దిరిగి క్రమమొప్పఁ బూజించి ♦ దేవనిభుడు
వ్యజనముం గొని వీచు న ♦ వ్వలనునందు
మొలగె సచివోచితాసన ♦ మొలసి గిరిజ. ౨౨౪

ఉ॥ ఎంతటివాడొ యాకలుము ♦ లెల్ల నిజంబులె యైన జానకీ
కాంతునివంచు నెంచు శశి ♦ కాంతుఁ దలంచు నమస్కరించు నే
వెంతలబోని చిత్త మభి ♦ విత్తముగాఁ బొనరించు దాస్యమున్
వంతలఁ బాసి వాడఖిల ♦ వంద్యుడు నా నెగడొందడే సఖి. ౨౨౫

క॥ అంగనరో తగువారల, నం గలవారెల్ల నచట ♦ నం దనవెంటన్
సంగతిమొయిఁ దనరిచి హృద, యంగమవిహితాసనముల ♦ నాసమయమునన్.

ఆ॥ మానివరుడు వొంగె ♦ మాన్యుఁ డీతండ పో, యెంతకేనిఁ జెట్ట ♦ యెనయనీయఁ
డెడఁద రామమయ మ ♦ నీదృశంబు భవాబ్ధి, దాటినా డటంచుఁ ♦ దరలనయన.

క॥ ఆమంత్రిపురోహితముఖు, లామంత్రిత మెంచి లోక ♦ మం దిటు గలదే
నేమముగల తపసి కృతి, న్నేమమునుం డిదియు ననుచు ♦ నెఱసిరి ప్రీతి. ౨౨౬

ఉ॥ పాయసకర్దమం బొలయు ♦ పాలును మీగడ శర్కరాదులుం
బాయని వేడ్క బ్రహ్మముని ♦ పట్టిన పట్టున నే ర్లనంగ నా
చాయఁ బ్రవర్తితం దరుల ♦ సప్తిప్రసాదముకల్మిఁ గల్గె ర
మ్యాయతనంబు లొక్కట మ ♦ హాద్యుతశిల్పములం దనర్చుచున్. ౨౨౭

ఆ॥ ఆముహూర్తమున నెఱయఱలాభరణభూషి, తాంగు లగుచు దివ్యః లై న యువతు
లెలమి నరుగుదెంచి ♦ రిరువదివేలు బ్ర, హృజ్ఞః బ్రాజ్ఞః లబ ♦ మంది పొగడ.

క॥ మణిమాక్తికహారోచిత, లఘుమధ్యలు ధనుడుఁ డనుప ♦ నమ్ముని వని ప్రాం
గణ మపు డలంకరించిరి, గణికలు వింశతీసహస్ర ♦ గణనాంచితలై. ౨౮౮

ఉ॥ చొచ్చినయంతలో నరులఁ ♦ జొక్కున ముంప మెలంప నేర్పు పా
టచ్చరవృత్తి కే మని తొ ♦ డంగుబెడంగులవా రుదార ల
య్యచ్చర లేగుదెంచిరి ర ♦ సాద్భుత లింద్రవనస్థ లందఱ
ష్టచ్చటు నచ్చగుర్చునెఱి ♦ న త్తొనరించుతలంపు పెంపునన్. ౨౮౯

క॥ అవ్వారి యాగమంబున, నవ్వారిగ ననిచె నాప్ర ♦ యాగవనమునన్
మవ్వనఁ బొదువఁ గనులకు, దవ్వ నలు వనఁగనౌ మ ♦ దనమర్యాదల్.

తే॥ నారదుఁడు తుంబరుఁడు గోపనాథుఁడు నను, తరణితేజస్సులై న గంధర్వవరులు
పాడి రాడి రలంబుసాప్రముఖ లించు, చాన లాచదురున మానిశాసనమున.

ఆ॥ అమరలోకముననె ♦ యమరారు నవియును, జైత్రరథమునం బ్ర ♦ సక్తిగనిన
యవియు నాప్రయాగమందొంటఁ జూపట్టెఁ, బుణ్యగంధమాల్యభూషణములు.

ఉ॥ ఎంతకు లేడు మానివరుఁ ♦ డింత లొనర్చి పొనర్చె నొడ్లకున్
సంతస మొప్ప నెల్లెడల ♦ సర్వము తౌర్యకలావిధాన మా
వంతున బిల్వవృక్షములె ♦ వచ్చె మృదంగము లూని యక్షము
లెంతవహించెఁ దాలగతిఁ ♦ జెల్వుగనాడెఁ జలచ్చదాగముల్. ౨౯౩

తే॥ కుబ్జవామనమూర్తులై ♦ కూర్చుకృతుల
మలసె సరలతిలకనక్త ♦ మాలతాల
ముఖ్యములు వృక్షములు నిజా ♦ మోద మొలయ
నంచితామోద మన్నెఱి ♦ నచ్చుపడఁగ. ౨౯౪

క॥ ఉత్తమలతికాతతు ల, త్యుత్తమనారీజనముల ♦ యోజఁ దనరి గీ
త్యుత్తమస్మృత్తవిశేషము, లత్తఱిఁ బురికొన నొనర్చె ♦ నను వొనరారన్. ౨౯౫

క॥ లాస్యమున కొలసెఁ గొన్ని స, హాస్యస్థితి మలసెఁ గొన్ని ♦ హాస్యవిలాసో
ల్లాస్యాభియుక్తిఁ గొన్ని యు, దాస్యాస్థం గొన్నియుం బ ♦ దరె నుత్సుకతన్.

తే॥ శింశుపామలకీముఖ్య ♦ సిద్ధలతలు మాలతీనవమాలికా ♦ మల్లికలును
సుందరీమణులై పొడ ♦ చూపి రప్పు, డందఱకు మేలి సత్కృతు ♦ లనువుపఱప.

చ॥ పలికిరి కోర్కీదీఱ సురఁ ♦ బానము సేయుఁడు పాయసంబు పు
ష్కలము బుభుక్ష వాసిచనఁ ♦ గైకొని భక్షణముం బొనర్పుఁ డీ
వలనిసుమేధ్యమాంసముల ♦ వాంఛ లేలర్ప భుజింపుఁ డింక మీ
యలయిక లాస్తులుం దలఁగు ♦ నందము చందము తీర్పు లేర్పడున్. ౨౯౮

మ॥ అని యొక్కొక్కని కార్గు రేడుగురు గా ♦ నై సారసాక్షు ల్వరాం
గన లమ్మైఁ బొదలించుచు న్గదిసి కాం ♦ క్ష ల్వాంగ నభ్యంగనం
బను వొందంగఁ బొనర్చి యార్చి రుచులొ ♦ య్యం బేర్కొనం బేర్చి పే
యనికాయంబులఁ బాయసాన్నములఁ దృ ♦ ప్తిం గూర్చి రత్యాదృతిన్. ౨౯౯

తే॥ నేర్చి చందనాగురుసారఁచర్చ లొనరఁజేర్చి సింగార మొనగూర్చి ♦ శ్రీ లేలర్పఁ
బాదసంవాహనంబు లఁప్పడఁతు లేలమి,మించి యన్నెఱిసొదవించి ♦ మెప్పుగొనిరి.

క॥ బప్పులు మెప్పులుఁ గా కే, తప్పులు ముప్పులును లేక ♦ తరతమభావం
బప్పాటఁ దోఁపనీయని, యప్పావనమైన వింద ♦ యందఱఁ దివిచెన్. 300

ఆ॥ హయగజోష్ఠ్విఖరము ♦ ఖాఖిలవర్గంబు, లాజపిష్టముఖ్య ♦ భోజనంబు
లంది చెఱకురసము ♦ లాని పుష్టివ హించె, నొడలి యెఱుక మఱచు ♦ నోజఁ దనరి.

క॥ టంకెలువై చెను వృషభము, లంకము లొప్పార ననుచు ♦ నవియై యవియుం
బొంకములఁ దనరె నా లట, సంకట మొకయింతలేని ♦ సమ్మదమొదవన్. 303

క॥ తమతమగజహాయములఁ బశు, సముదాయమ్ములను మత్త ♦ సముదితులై యా
సమయమునకలిమి సేనా, సమవేతులు మఱచిసొండు ♦ జాడలు గలవే. 30౪

క॥ పూయుట తొడుగుట కట్టుట, చాయలువెనుచుటయుఁ దక్క ♦ సమ్మదము మద
మ్మాయుక్తిఁ దమ్ముఁ బొదువుట, నేయుద్యమ మొదవ దప్పు ♦ డేణాంకముఖి.

తే॥ భరతునకు సేమ మఱఁగాతఁభాగ్యవంతుఁడౌను గావుత రాముండు ♦ పూని యేమ
యోధ్యవంకకుఁ బో మను ♦ యుక్తితోడ, స్వర్గమిదె యను వాచాప్ర ♦ సంగ మొదవె.

సీ॥ మునిమహాత్త్వమ్మున ♦ మొనసెఁగా కీకల్మి, యధ్వరాశుల కున్నె ♦ యనెడువారు
లతికాలతాంగుల ♦ లాలనంబులకు లోఁ, బడి మేలిపలుకులు ♦ వలుకువారు
రామాభిసేవాప ♦ రతఁగల్గె నిది యంచు, వల నెంచి గంతులు ♦ వైచువారు
పొసఁగువేసంబుల ♦ పోడుము ల్మెచ్చుచు, సాగి బరాబరు ♦ ల్సలుపువారు

విడెముగొని సెజ్జపై నొడ ♦ లిడెడువారు, పుణ్యగీతిప్రసక్తికిఁ ♦ బొదలువారు
హాస్యరసయుక్తికలనల ♦ కలరువారు, నైరి సేనానివేశంబు ♦ నందు నరులు.

మ॥ సరసాన్నోత్కరము ల్సుభక్ష్యగిరులున్ ♦ సన్మాంసపుం దిన్నెలున్
వరసారాంచితపాయసాసవనదీ ♦ వర్గంబులున్ శర్కరా
జ్వరసాలేక్షుమధూపదంశపితర ♦ స్థానప్రధానంబులున్
నరసామాన్యవిశేషదృష్టి కిడె నా ♦ నందం బమందంబుగన్.

305

తే॥ పృథులయావన ముదితక ♦ పితసంజ
మతిలలితయోగజము రసా ♦ లాఖ్యము నగు
తక్రములఁ బూరితములు హ్రా ♦ దములు దధిసు
ధాసరస్సులుఁ గూర్చె సం ♦ తర్పణంబు.

306

క॥ మైరేయపూరితమ్ములు, క్షీరౌదనకర్దమోప ♦ చితములు సన్మాం
సారూఢంబులును నకూ, పారనిభము లచటి కూప ♦ వర్గము లొప్పెన్. 307

క॥ నాపిక లోపి కనుంగొన, శ్రీపద్యలు ఫలరసప్ర ♦ సిద్ధలు మధుపూ
రాపూర్ణలు నయనోత్సవ, మాపాదించెను మహాత్ముఁ ♦ డమ్మునిశక్తిన్. 308

ఆ॥ కామదుఘలు కల్ప ♦ కద్రుమంబులు గాఁగ, నయ్యె నచటితొట్టు ♦ లచటితరువు
లెవరి నెటులు దనుప ♦ వేస్పష్టికిం జొర, వెరవులేని మునిమ ♦ హేచ్ఛఁ జెరసి.

తే॥ తృప్తిగాంచి మఱియుఁబఱ ♦ తెంతురు నవ, నవరసాలసవృత్తులై ♦ నాయకులునుఁ
జేటకాదులవిధి వేఱె ♦ చెప్పనేల, ననిచి పొగడొందు నావిందు ♦ నం బనందు.

మ॥ ఫలనిర్యాహములు న్రసాయనములు ♦ స్ఫర్ష్యోపభక్ష్యంబులున్
గలమాన్నంబులుఁ గండచక్కెఱలు మే ♦ ల్కజ్జంబులు న్బానకం
బులు గోక్షీరసిరాదులు స్సరలు సం ♦ పూర్ణంబులై యక్షయం
బులుగా నుండెను భుక్తశేషదశకుం ♦ బోల్పంగరా కయ్యెడన్.

309

సీ॥ లేడుగా సంతృప్తిలే దొంట ననుదంట, మానసంబున కొంగ♦మనుచువాడు
కాడుగా మాలిన్య ♦ కలన కే నని జాలి, మాలి పైకొను నీను ♦ పాలివాడు
పోడుగా యొండొక్క♦పొలితి కయ్యెవిత, వగ లబ్ధినను భక్తి♦వఱలువాడు
రాడుగా రామువి ♦ రాగంబుపై నింత, నేరమెన్ను తలంపు ♦ నెఱయువాడు
నాడు గానామృతంబున ♦ నవకమునకుఁ, దోడుగా మునిగూర్చిన ♦ చేడెగూడె
మాడు గారాము నుడిచంద♦మంద మొంద, వీడు గాంక్షింపనీని యా♦విందునందు.

క॥ భృంగారికలుం గలశము, లుం గరికలు భాజనములు ♦ లోజగుకూజా
లుం గిండ్లుఁ బల్లెరములును, బంగరుపోతపనిముట్లై ♦ పరగె నచటునన్. 310

- సీ॥ తెలికూర్చికలసమి ♦ త్తుల మించి మలకించు, దంతధావనపదా ♦ ర్థప్రతతులు
కల్కచూర్ణకషాయ ♦ కమ్రసుగంధిల, తైలాదికన్నాన ♦ జాలకములు
యుగ్మభూతసుపాదు ♦ కోపనహంబులు, హాటకస్ఫురితాంశు ♦ కాంశుకములు
మణిరత్నమండన ♦ మండలంబులు మాల్య, చందనాగురుధూప ♦ సారములును
విమలదర్పణములు కంకతములు భావు, కాంజనకరండములు మహితాసనములు
సంవిధానోపహితసుఖశయనములును, నంగళులు దీర్చినట్టులైయమరె నచట.
- క॥ చిత్రములు ధనుశ్శస్త్రత, నుత్తాణమ్ములు శరధులు ♦ నూత్నవిహితమ
ర్మత్తాణమ్ములు నయ్యెడ, నత్తాసగుణాప్తి దనరె ♦ నతిమాత్రములై. 3౧౮
- మ॥ ప్రతిపానహ్రదము ల్భరోష్ఠగజగోఽ ♦ శ్వప్రీతికిం గూర్చె ని
ష్ప్రీతిమాజ్ఞోత్పలము ల్సుతీర్థములు నై ♦ రామల్యాఢ్యచంద్రాశ్మవ
ర్ణితతోయంబులు పుష్కరాచ్ఛములు హా ♦ రిశ్రీహారిదాససం
స్థితకూలంబులునై యమేయవిభవ ♦ సేమాభిరామాకృతికా. 3౧౯
- క॥ ఆవితచంద మెదలో, నావంతయుఁ బోల్పరాని ♦ దై తార్కొన వి
ద్యావంతులె విభ్రాంతత, మావంతని తొడరి రిట్లు ♦ మాటాడంగకా. 3౨౦
- చ॥ మునిజపయు క్తియో భువన ♦ మోహినిశక్తియొ స్వప్నరక్తియో
ఘనవిహితైంద్రజాలికవి ♦ కాసవిభక్తియొ యెన్నఁబోల ది
య్యనువునఁ గంల్లఁగట్టి నటు ♦ లై కనుపట్టెడుఁ జోద్య మెట్లు లా
ననితరవేద్య మియ్యది య ♦ సంతవిలాస మనంగఁ జెల్లదే. 3౨౧
- ఆ॥ రామువలని కూర్మిరాణించు మేటి యి,మ్మాని తలఁచినది యమాన్య మగునె
యింద్రభోగకళల ♦ నీనడింపఁగఁజాలు, వై భవోద్భవంబు ♦ వలనఁపఱచె. 3౨౨
- క॥ ఒక్కొక్కట నొక్కొక్కఁడు నుతి, కెక్కినసిరి నెరసెనేమొ ♦ యెనసి సకల మీ
చక్కఁ గనుగంట నెక్కొనె, దక్కొ లనరాదె యెదియుఁదాపసు నెఱికికా.
- క॥ సిగ్గుపడవలె ననంజను, నిగ్గారవయోగ మరసి ♦ హీనపుసిరులం
దిగ్గనద్రోచి నతికిఁ దల, యొగ్గరె నరు లిదియు నొక్క ♦ యోజన గాదే. 3౨౪
- ఆ॥ అవుర భరతుజన్మ ♦ మందె సాఫల్యంబు, రాముడే ఘనుండు ♦ రాచవారి
కొలుపు గూర్చె మనకుఁ ♦ గోటిలాభంబులు, భూమికన్న మేలి ♦ పొలముగలదె.
- క॥ అని సానందులగుచు నం, దనవనమునఁ దనరుమేలు ♦ దలఁపని మది క్రొం
దనమునఁ బొనరుచు నాయా, మిని యామినిఁ గడపఁగాంచి ♦ మేల్కొని రంతకా.

క॥ స్వర్గాద్యాహూతము లతి, సర్గవిరోదంబు నెఱపి ♦ సంయమియాజ్ఞా
నర్గళగతి నంతర్థి ని, సర్గప్రతిభ వెలయుంపఁ ♦ జాలె క్షణమునన్. 322

తే॥ ఎల్లెడల బూరటిలఁ జేయఁ నెంచె నపుడు, మలయపవమానుఁ డమ్మేలిమంతనంబు
సురభిలాగరుచందన ♦ సుమసుమాల్య, రసరసాలసురామోదఁ రసికుఁ డగుచు.

మ॥ మదిరాగంధము పోదు తత్కృతరసో ♦ న్మాదంబు పోనైనఁ ద
త్పద మొదెం ద్రిదివార్థజాత మెదలం ♦ దార్కొన్న వ్యాసంగమా
వదలన్నేరదు తుష్టిపుష్టు లనుభా ♦ వప్రేక్షణోల్లాసముల్
చదలం బ్రాకుచునుండె నెల్లరకు నా ♦ సంభ్రాంతవృత్తిస్థితిన్. 323

ఆ॥ అట్లుదివ్యపరిమ ♦ శాంచితులై వారు, పెండ్లికొడుకు లనఁగఁ ♦ బెనుపు మీటి
నిలిచి రపుడు భరతుఁ ♦ డలరుచుఁ దనతోడి, వారిఁ గూడి మాని ♦ వరునిఁ జేరి.

—♦ భరతుఁడు భరిద్వాజ మునిని స్తుతించుట ♦—

ఉ॥ ఫాలతలంబున న్నెఱయఁ ♦ బట్టిన యంజలి పట్టినట్టులే
క్రాల నుతించు నామహితుఁ ♦ గాంచి తపస్వి హుతాన్ని హూతుఁడై
యాలలిఁజేరనై యనియె ♦ నన్న మదీయము సత్కియాక్రమం
బోలి ఘటించెనే ధృతి సు ♦ భోచితవృత్తి మెలంగఁ గంటిరే. 330

ఆ॥ రాక్షో మేల్మిగనె సు ♦ రాజంభవం బయ్యె, దేశ మిదియు మదుప ♦ దేశకలన
నీవు గొంటి వెల్ల ♦ నిర్మలంబయ్యె నా, తిథ్యమున తెఱంగె ♦ తెలుపు మయ్య.

క॥ అని యనువున నొడివెడు న, మృనియాదర మెంచి రాజముని యిట్లనె నో
మునిచంద్రా నీసృష్టిం, గని యిదమిత్థ మన నొడ్లు ♦ గలరే జగత్త్. 331

క॥ సృజియింపనేర్తు వెన్నియు, వృజినముల నడంపనేర్తు ♦ వేదములెల్లన్
నిజశక్తి భువికిఁ దెచ్చితి, వజరామరుఁడ వనికాక ♦ యననొకఁడున్నే. 332

ఆ॥ అరిది యాస మేరకబ్బుటే యిది యను, ప్లాస మయ్యె నొంటఁ ♦ బట్టి కాంచి
తెలుపువాఁడె నరుఁడు ♦ దేవునకును నీకు, నరసిచూడ భేద ♦ మనుచుఁ గలదె.

క॥ బలవాహములు దనిసె దు, ర్బలులుం బలమెనసి రేనుఁ ♦ బ్రణిధు లమాత్యుల్
గలయంతవట్టువారును, గలిమికి మించిన సుఖంబు ♦ గంటిమి మానీ. 333

శా॥ తృప్తి గాంచితి మయ్య యెల్లవిధుల ♦ న్దేవేజ్యసంకాశ సం
ప్రాప్తంబయ్యెను భాగ్యయోగ మిదె సం ♦ ప్రార్థింతు రవ్వేల్పులున్
సప్రద్యపములేలు నాతనికి నీ ♦ సాభాగ్యసంపత్తి యీ
దీప్తిస్ఫూర్తియుఁ గైవసంబగునె కీ ♦ డిం గంటి వేళోవలన్. 334

క॥ నారాక సఫలమయ్యె న, ధీరత్వముఁ దొలఁచి చక్క ♦ జేర్చితి జేజే
లారాధింపంగల పద, మారాదుపగత మొనర్చు ♦ ననుభావమునన్. 33౮

ఆ॥ అన్నఁగొలుచు పనికి ♦ నరుఁడెంచినాడ నీ, యాదరంబు ముట్టె ♦ నంబగాంత
మనల ముదమ కాక ♦ యన్యంబు గలదె యీ, సూచనంబె పరమ ♦ శోభనంబు.

క॥ ఆమంత్రణ మొనరించెద, నీమెయి నెనరుంచు మెల్ల ♦ యెడల గుణశ్రీ
ధాము రఘురాముఁ గనుఁగొనఁ, గా మది యుత్సుకతఁ బెరసికలఁచెడునింకన్.

ఆ॥ తెరువు సూపు మయ్య♦దీను న న్నామహా, భాగుఁ జేర్చి పుణ్య♦ ఫలము గాంచు
మయ్య నీవు భగవ♦దవతార మనికాక, యొండు దలఁప నిది త్రి ♦ యుక్తమయ్య.

క॥ నాపాలిభాగ్య మాఘనుఁ, డేపట్టున యాశ్రమంబు ♦ నెనసినవాఁడో
దాపయిన దారి యెద్దియొ, ప్పాపయి యెఱిగించి నన్ను ♦ బనువు మునీంద్రా.

—♦ భరద్వాజుండు భరతుని బహుకరించి తల్లులం గూర్చి ముచ్చటించుట ♦—

చ॥ అనిత్వరమాణచిత్తుఁ డయి ♦ యమ్మెయి వేఁడెడువాని భ్రాతృద
ర్శనకృతిలాలసత్వమును ♦ సద్భద్రయోచితవృత్తియుం దపో
ధనవరుఁ డెల్లనారసి ము ♦ దంబున నిట్లనె భానువంశమం
డనమణి చిత్రకూటనిక ♦ టంబున దివ్యసరిత్తటంబునన్. 3౪౩

ఆ॥ ఉన్నవాఁడు రాముఁడుద్దాముఁ డాశ్రమ, మొనరఁ గూర్చి మూడుయోజనంబు
లిచటి కది సరిద్ది ♦ రీంద్రాంతరాధ్యసు, రమ్యకాననాభి ♦ రామ మనఘ. 3౪౪

సీ॥ నిచ్చలు బుష్పించునియతిమై ఫలియించు, నెఱిఁ బాయఁబో వవ♦ నీరుహములు
వనపాదపంబుల ♦ మొనసి జొంపమ్ములై, తనరుఁ బూగుత్తులు ♦ దాల్చి లతలు
దీగలు తముఁ బోచుఁతెఱఁగున కనువుగా, నాటపాటలు సూపునళివితతులు
భృంగపాళులవృత్తి ♦ కంగమ్ములై తగు, శుకశారికాదుల ♦ సూన్యతములు
గంగ పావని యొక్కెడఁగనకశిఖరిఁబోల్పనగు గిరి యొక్కెడఁబొనరుపడఁగఁ
బున్నెములదీవి యాశ్రమపుం బొలమన, రాముఁడేలుచునున్నాడరణ్యపదము.

తే॥ భాగ్యవంతుండ వీవు సా ♦ భాగ్య మొదవఁ
గాంచెదవు రాముఁ గల్యాణ ♦ కలితనాము
దక్షిణాపథమున సవ్య ♦ దక్షిణములు
గాఁగ నడిపింపు మీసేనఁ ♦ గ్రమ మెఱింగి. 3౪౫

క॥ అని త్రోవనూపి పయనం, బనువుపటప వృద్ధనృపతి ♦ యంగనలెల్లన్
మునిఁ జుట్టిమొనసి రయ్యెడ, ఘనయానార్హులు విసీత ♦ గతిఁ గాల్పడతోన్.

ఆ॥ అందు వేపమాన ♦ యతిదీన కృశ కోస, లేంద్రసుత సుమిత్ర ♦ యెనసి ఛేర్ప
నాపె దానుఁ దపసి ♦ యంఘ్రియుగ్మంబున, కెఱిగి యొరనిలిచి ♦ శేర్పడంగ.

క॥ తనకామం బసమృద్ధ, బననై జన గర్హణముల ♦ నందినదై సి
గ్గున మునిగి తేలు కైకయు, ముని వలగొని నిలిచె దై న్యమున సుతుమోలక.

చ॥ భరతునిఁ గాంచి సద్వ్రతుఁడు ♦ ప్రిజ్ఞుఁడు మానివరుండు కూర్మిమై
నరయఁదలంచితిక రఘువ ♦ రాన్వయభూషణ; తావకాంబికాం
తరవివరంబు నావుడు సు ♦ ధార్మికుఁ డంజలి నేర్చి పల్క నే
ర్పరి యితఁడే యనంగ ననె ♦ భావము నిర్మలమై తనర్పఁగక. 3౫౦

ఆ॥ బ్రహ్మమూర్తి శోక ♦ పరవశ నిరశన, కర్మితాంగి దీనఁ ♦ గాంచె దీవు
దేవతాత్మబుద్ధి ♦ దేవి యాయమ తండ్రి, కగ్రమహిషి కోసలాశ్మజాత. 3౫౧

తే॥ సింహవిక్రాంతగామి నృ ♦ సింహమూర్తి
హరి నదితియట్లు రాము ని ♦ య్యనఘ కనియెఁ
దాను నోమిన నోములు ♦ తరముమీఱి
ఫలము సూపంగఁ దొడరు నా ♦ ప్రాభవమున. 3౫౨

క॥ కాలముఁ గర్మముఁ గూడ సు, శీలమహిత యంత లింత ♦ సెడి హృదయమ్ముక
బోలని శాపము పొనువఁగఁ, దూలినయది తూల మట్టు ♦ దుస్థిత యగుచుక.

ఆ॥ కర్ణికారశాఖ ♦ కలపూవు లెడలంగ, నెట్టులుండు నడవి ♦ నట్టు లగుచు
నీమె వామభుజము ♦ నెనసి చూపట్టెడు, మానివర్య యామె ♦ మగధతనయ.

క॥ తనదు సుమిత్రాహ్వయమున, కనునగు గొనమున మెలంగు ♦ నతిదుర్మనయై
కనుపడ దివుడు వినీతకి, నెనరునకు నైలవు ధర్మ ♦ నిష్ఠాపరయుక. 3౫౩

క॥ వీరులు సత్యపరాక్రమ, సారులు లక్ష్మణపదోప ♦ శత్రుఘ్నపదో
దారులు దా రిద్దేవికు, మారులు సుకుమారు లుచిత ♦ మార్గవిచారుల్. 3౫౪

ఆ॥ చేటు గాంచె రాజ ♦ సింహంబు దశరథుం, డడవి సొచ్చె రాముఁ ♦ డబలతోడ
దేనికతనఁ గొలము ♦ ధృతి మాసిపో నయ్యె, నట్టి యీపె కేక ♦ యాత్మజాత.

మ॥ అకృతప్రజ్ఞ సుదృఢ కోధన యహీ ♦ నైశ్వర్యకామాంధ యా
ర్యకలారూపసురూపమానిని యనా ♦ ర్యత్వోపసంఖ్యాన ఘా
తుక పాపాత్కటవృత్తినిష్ఠ స్వకమా ♦ దోషమ్మున న్నన్నఁ గూ
ల్పకగూల్పం గని పెంచె మజ్జనని స్వ ♦ ల్పంబైన భాగ్యంబునక. 3౫౫

- క॥ అని కన్నులనీ రొలుకఁగ, ననితరగుణుఁ డెలుఁగు సడల ♦ నడలెఁ గుపితమై
యనువు సెడి రోజు నాగ, మునుఁ బోలఁగఁ గావిరంగు ♦ మోమై యుండన్.
- ఆ॥ అట్లు గంది తెరలు ♦ సనవద్య భరతు శు, భరతుఁ గాంచి ♦ తెలివి పట్టుకొమ్మ
దబిసిచందురుడు ♦ తా నిట్టులనె వాని, నూరడిల్లఁ జేసి ♦ యుచిత మరసి.
- క॥ ఏ నీదు మనోదార్థ్యం, బానెటిఁ బరికింప నట్టు ♦ లాడితి నెది యె
ఘ్నెనఁ ద్వదీయజననియు, న్మానార్హయకా నెటింగి ♦ మన్నింపఁజనున్. 319
- తే॥ దోష మిడకుము తల్లిపై ♦ దూష్యురాలు, గాదు కై కేయి యిది దైవ ♦ కల్పితంబు
దేవదానవనరముఖు ♦ ల్దృష్టసుఖులు, గాఁగలరు రాము ప్రవాజ ♦ నాగమమున.
- క॥ ఋషివరులు భావితాత్ములు, తుషితులు గాఁగలరు రామధూర్జటి యిట్టి
మిష దుష్టులఁ బోకార్చఁగ, సుషమాంచిత యగుచు జగతిసాబ గొందుఁజుమీ.
- క॥ సర్వహిత మిదియు నొరులకు, దుర్వార మటంచు నెంచి ♦ తొడిబడ కీ వా
సర్వజనీనుని శాసిత, నిర్వహణము గూర్చి మిగుల ♦ నెగడెదవు బలే. 320
- క॥ లోకములు వొగడ మహితాః, లోకుఁడురఘువరుఁడుసుకృత ♦ లోలుఁ డహితమున్
బోకడఁచి హితము నెలకొన, నీకడ కరుదేర నెంచు ♦ నిజ మిది వత్సా. 321

—♦ భరతుఁడు భరద్వాజ మనీంద్రుని నెలవుగొని చిత్రకూటంబున కరుగుట ♦—

- ఆ॥ అనినయంతఁ దేటియామంత్రణ మొనర్చి, యమ్మహాత్ము నంఘ్రు ♦ లాన శిరము
మోపి మ్రొక్కి సై న్యమునుఁ దరలింపంగ, నాన సేసె భరతుఁడధిక్రతులకు.
- క॥ వాఙుల నరదంబులతో, యోజన సేసి రవి హాట ♦ కోజ్వలకాంతిం
బూజితము లగుచుఁ బొనర మ, హాజను లమరిరి రఘూద్య ♦ హాయితమత్తులై.
- ఆ॥ కరివరంబు లటులె ♦ కరిణీగణంబులు, హేమకక్ష్య లొప్ప ♦ నించురుచుల
తోఁ బతాకలు దివిఁద్రోవ నెక్కినఁ గారు, మొగిలుగముల సరణి ♦ మొనసినెరసె.
- ఆ॥ పెద్దలయ్యు లఘుతఁ ♦ బెరసి మహర్హత, రమణఁ దనరు చిత్ర ♦ రథవరములు
పూజ్య లధివసింపఁబాలుపొంది పయనమ్ము, సేయఁ దొడరెగడఁగి శిఖరితనయ.
- క॥ పదసాధనులై నడిచిరి, పదాతిజను లదియె తమకు ♦ భాగ్యోదయమై
పదభక్తావనచతురుని, నదనునఁ గదియింపఁ జాలు ♦ నది గానుటన్. 320
- తే॥ ముదితలై కోసలాత్మజ ♦ మున్నుగాఁగ, రాజవత్సులు పుత్రద ♦ ర్భనకుతూహ
లాత్తచిత్తలగుచు మేలియానములఁ బ్రయాణ మొనరించిరంచితోద్యానరసిక.
- క॥ మునిసేవనమునఫల మటు, మునుకొని యాగము లడంప ♦ మొగకొనుటయకాన్
జనితప్రమోదులై చొ, ప్పెనసిరి వారెల్ల రాత్త ♦ హితకామనులై. 321

తే॥ తరుణచంద్రార్కభాయుక్తిః॥దనరు నొక్క,శుభిక శిబిక నధిష్ఠించి॥సూన్యతుండు
తరలెభరతుండు సపరిచ్ఛ॥దత్వ మమర,శ్రీమహితుఁ గాంచఁజి త్తమ్ము॥చెంగలింప.

క॥ గజవాజిరథాకులయుం, గజబిజిలేకుండ నడిచె ॥ ఘనసేన నిస
ర్గజ మగు ఋజుభావంబున, కజరార్చితఁ గొల్వఁ జను న॥యము దోడ్పడుటన్.

క॥ అది దక్షిణాశఁ గ్రమ్మగ, నుదితోత్థితమేఘమాల ॥ యో యననై స
మ్మదనినద మొప్పఁ బనివినె, సదమలభూషాతటిత్ప్వ ॥ చారము పొసఁగన్. 32౫

చ॥ భరతునిసేన గంగ పర ॥ భాగమునం గనుపట్టె సర్వరీ
గిరివరకాననావళులఁ ॥ గేళిమెయిన్ గిటికొంచుఁ గాంచుచున్
విరతి యనంగ రాని గతి ॥ విశ్రుతయోగవిభాగ మొప్పఁగన్
సరభసవృత్తి రామవిభు ॥ చందము నందము నంది పొందఁగన్. 32౬

తే॥ అమ్మహావాహినిప్రవాహ ॥ మట్లునాద, విదితమై యాక్రమింపంగ॥వెరవుఁ బాసి
గాసి వనవాసియూధముల్లలఁగి పాటె, ఋక్షపృషతాదికములు ప్ర॥త్యక్ష మెడల.

క॥ అత్తటి స్వయాధ్యములతో, మత్తములగు యూధపములు ॥ మలసిచని మహీ
భృత్తటినీతటవన్యా, యత్తత నందందుఁ గాన ॥ నగుచుఁ జరించెన్. 32౭

క॥ ప్రీతుం డతఁ డాధర్మస, మేతుఁడు దశరథసుతుండు ॥ మితిమీటి సుసం
ఘాత యగు సేన నెందే, యాతంకముఁ బెరయకుండు ॥ సటు లెనయించెన్. 32౮

తే॥ ప్రావృడంబుద మెట్టు లం ॥ బరముఁ గప్పు, నప్పగిది భూతలంబెల్ల ॥ నాక్రమించె
రామచంద్రానుసరణాఘ॥రక్తి వెలయ, సాగరాఘనిభంబు త ॥ త్రైన్య మపుడు.

క॥ వారణతురంగమాద్యప, వారణ మొకయింత లేని ॥ వరసైన్యమునం
దారంభము భూవివరం, బారయరా దనఁగ నయ్యె ॥ నక్కాలమునన్. 3౨౯

తే॥ దూరపథ మట్లు గడచియా॥దూరదర్శి, శ్రాంతవాహనుఁడును ముది॥తాంతరంగుఁ
డును నగుచు నిట్టులని పల్కె॥మనుకులీన, మంత్రిమంత్రవిదగ్రణి॥మానితోడ. 3౩౦

క॥ ముని మునుకొని యాతంక, మ్ము నితాంతప్రాప్తి మాన్ని ॥ మొనయించిన యి
మ్ము నయమ్ము వానిహృదయ, మ్మున రామునిఁ గొలుపుకూట॥మున నిలిపెఁజెలీ.

తే॥ కంటి మయ్య యాదేశంబు ॥ కలిమి కగ్గ
మగు ప్రదేశంబు దేని నె ॥ య్యమునఁ దెలిపె
నలభరద్వాజమునివర్యుఁ ॥ డరసి కాంచి
శ్రుతిమతిహితంబు దృగ్యుగా ॥ శ్రుతివహింప.

క॥ అదె చిత్రకూట గిరి యి, య్యదె మందాకిని తదేత ♦ దంతరమున ను.
న్నది నీలమేఘసదృశము, సదమల మొకయాశ్రమము ప్రసంగోచితమై. 3౮౫

చ॥ గిరిచటేయ ల్గానెన్నిరుల ♦ గేరు మదీయ కరీంద్రము ల్బ్రహ్మ
ధరమహిజాతము ల్సలిల ♦ ధారల వారిధరంబు లట్లుచె
చ్చెర సుమధారల స్థరియు ♦ చెల్వు బయల్పడె నిందు నందు సుం
దరతరమూర్తి నామహితుఁ ♦ దద్దయుఁ గన్గొను భాగ్య మబ్బెడిక. 3౮౬

తే॥ కంటె శత్రుఘ్న; కిన్నరాకలనఁ దనరు, నిమ్మహాద్రి సమున్నతియెసక మెసఁగ
మొకము లామకరాదులమెయి మెలంగ, సాగరముఁబోల్పనగునొకచందమునను.

క॥ వాయుప్రవిధశారద, తోయదతతి యెట్టు లటు వి ♦ ధూతత నెఱసెన్
వ్యాయతసైన్యప్రేరిత, యాయారణ్యకమృగాళి ♦ యిర వెడలంగన్. 3౮౭

తే॥ దాక్షిణాత్యులు ఫలకము ♦ ల్దార్చి కుసుమ, శేఖరమ్ముల శిరములఁ ♦ జేర్చువార
లట్లు మనసైనికులు నట్టివైన చెల్లు, దఱిసి ధరియించుచున్నారుదామకముల.

క॥ ఘోరప్రదర్శనంబై, యారాన్నిష్కూజ మగుచు ♦ నడరునడవి యి
ష్టీరాజసేన పెరయం, జేర నయోధ్యగతి వింత ♦ సిరిఁ గాంచెఁజుమీ. 3౮౮

క॥ తురగఖురోదీరిత మగు, పరాగ మాకసము గ్రమ్మి ♦ ప్రభవించిననే
ర్పరి నాకుఁ బ్రియ మొనర్పఁగ, హరిదంతమ్ముల కనిచెడు ♦ ననిలుం డనుజా.

క॥ సూతవరాధిష్ఠితములు, శ్రీతజవోపేతసితహ ♦ రీంద్రోధములై
యీతేరు లడవిఁ గాంచి ని, రాతంకత నెగసిదుముకు ♦ టరసితె నృవరా.

క॥ ప్రియదర్శనములు చంద్రకు, లయారె విత్రాసితంబు ♦ లై చెదరి శిలో
చ్చయ మధివాసము సొచ్చెడు, రయమునఁ జిత్రగతి వెలయఁరమణీయముగన్.

తే॥ పృషతమృగములు తమమృగు ♦ ల్పుషమ నెఱయ
నెనసి మెలఁగంగఁ బూవుల ♦ ట్లనువు సూపు
చుక్క లొప్పారఁ గంటికిఁ ♦ జోద్యముగ మ
నోజ్జగతి విహరించెడుఁ ♦ బ్రాజ్ఞ కంటె. 3౮౯

3౮౯

ఆ॥ ఇది యభీష్టఫలద ♦ మిది యభిరామ మి, య్యదియె పూజ్యతాప ♦ సాధివాస.
మనఁగ నెగడుచున్నయది స్వర్గపథ మింత, కెక్కుడగుచు నెడఁద ♦ కెక్కుఁగలదె.

క॥ సైన్యముల నిలుపుఁ డివ్వన, మన్యముగా దరసికాంచుఁ ♦ డధినాథుని న.
న్మాన్యచరిత్రుని జాడ న, నన్యాదృశుఁ డిచ్చటనుండు ♦ ననుజుడు గొలువన్. 3౯౦

ఆ॥ అన నొడ్డు వొంగ ♦ నారాజపురుషుల, వ్యనముసాచ్చి మేలి ♦ వలను లరసి.
మరలివచ్చి భరతు ♦ మహిజాధిపపదాబ్జ, నిరతుఁ గాంచి పలికి ♦ రరుస మెసఁగ.

శా॥ ఇందే యుండు మహిజ లక్ష్మణుఁడుఁ ద ♦ న్నేవేళ నేవింప రా
మేందుం డింతయు నిక్క మగ్నికలనం ♦ బిచ్చోటఁ గన్పట్టె నిం
పొందింపంగల ధూమరాజివలనం ♦ బొప్పారుట న్నాధ; యా
నందం బందెడుఁ జిత్తము ల్తగ నమం ♦ దప్రజ్ఞ నూహింపవే. 3౯౮

క॥ రామప్రభృతులె యిచ్చట, నేమంబున నుండి రట్టి ♦ నెఱి గాతున్న
రామోపమానులగు మును, లో మానుగ నెలయుచున్న ♦ యోజ ఘటిల్లు.

క॥ అన్నియు శుభసూచనములె, యన్న తదీయార్యసమ్మ ♦ తాభాషణముల్
పన్నుగ విని భరతుం డా, యన్న మదిం దలఁచి మ్రొక్కి♦యనె వారలతో.

మ॥ గురుఁ డేను న్గుహుఁడున్ సుమంత్రుఁడును సం ♦ గుణ్య న్యశఃకాము రా
మరమానాధుఁ దపోవనస్థుఁ గని సం ♦ భావ్యంబు భావించి యె
ల్లర రావించెద మంతవట్టును నన ♦ ల్ప నేన నిచ్చోట ని
ల్పి రహింగాంచుచునుండుఁడా వలదు సం ♦ భేదంబు గల్పింపఁగన్. ౪౦౦

క॥ అనిన నగుననిరి వా ర, య్యనఘుని యానతిన నిలిచె ♦ నంతయు సైన్యం
బనువుపడెం బొగ యెచ్చట, ననీదృశుఁడు నిగుడఁజేసె♦నచటికి దృష్టి. ౪౦౧

ఉ॥ ధూమముఁ గాంచి పొంగి త్వర ♦ తో, గవియం దమకించు సేన యా
రామ మదూర మం చరసి ♦ రామునిఁ గన్గొనకే వ్యవస్థితన్
నేమమున న్గణింప నగు ♦ నిర్ణయమెంచియు హృష్టయయ్యెఁ ద
ద్ధామనిష క్తిచేఁ దదను ♦ దర్శనయుక్తి నెదం దలంచుచున్. ౪౦౩

క॥ అని విభుఁ డెఱిగించిన య, య్యనువున నానందసాంద్ర ♦ యై యచలజ చ
య్యన నవ్వలివృత్తాంతం, బనూనకృప వెలయఁ దెలుపు♦మని యడుగుటయున్.

—♦ ఆశ్వాసాంత పద్యములు ♦—

మ॥ దయమానాక్షియుగాంతరంగమహితా ♦ త్మా ; లోకసంరక్షణా
ప్రియనిర్వాపణదీక్షి తాంఘ్రియుగళా ♦ శ్రీయోజనాస్థాయుతా
వ్యయనామా ; రచితాంతరాధ్వరగుణ ♦ వ్యాసంగదూరై క్యవి
న్నయనాయత్తసుధామ ; ధామనిధిసం ♦ ధాతృప్రభావోదయా. ౪౦౫

క॥ వ్యక్తకలనాత్మభూతా, వ్యక్తప్రభుతాభిషన్న ♦ యాగికమాయా
సక్తత్వాసక్తత్వవి, రక్తోదాసీనభావ ♦ రమణవిలాసా. ౪౦౬

భుజంగ॥ పరంధామనిత్యప్ర ♦ భావప్రకారా

నిరాకారనన్మాని ♦ నిర్ణీతసారా

సురమ్యాధ్వపూర్వోక్తి ♦ సూక్తప్రచారా

విరామాభిరామాత్మ ♦ విద్వజ్జుమారా.

౪౦౭

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్య సేవాసమాసాదితానవద్య

కవితాయోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ

విదితనయ లక్ష్మ్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన

వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన

శ్రీరామకథాఽమృతంబను మహాప్రబంధంబునం

దయోధ్యాకాండంబున సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

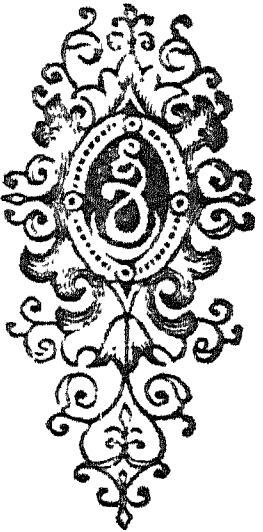


శ్రీ శివాయగురవే నమః.

త్రీరామకథాఽమృతము

అయోధ్యాకాండము.

అష్టమాశ్వాసము.



క్షాంతిశాంతిముఖకల
నాక్షాళితపంకిలాంత ♦ రంగగురుదయా
దీక్షావహనోచితజన
రక్షాచణసన్ననోభి ♦ రామవికాసా.

తే॥ అవధరింపుము నిత్యక ♦ ల్యాణమూర్తి
సర్వమంగళ యటువేడ ♦ శర్వుఁ డెలమి
దొనక నిట్లనెఁ దనమేలి ♦ మినుకు లించు
చిలుకుచినుకులగుటి మించు ♦ చెలువమొలయ.

చ॥ భరతుఁడు తన్నుఁ గొల్వ నభి ♦ పన్నత నెక్కొనునట్టివేళ ము
ద్భుతహృదంతరుండు ముని ♦ పాలనరక్తుఁడు రాముఁ డోజమై
దరుణినిఁ గొంచు గాంగతట ♦ తద్గిరిసంగతరమ్యకాననాం
తరసుఖభూవిహారముల ♦ తార్పున నేర్పున నుండె నిండుగన్.

తే॥ ఇన్ని నాల్గును మహిజతో ♦ నెఱిమిమీఱఁ, జిత్రమగు చిత్రకూటాద్రిఁ ♦ జేరియుండు
నుపవనస్థలి మెలఁగుచు ♦ నున్నవాఁడె, యాపులోమజతో నింద్రు ♦ నట్టి డగుచు.

—♦ కాకాసుర వృత్తాంతము ♦—

మ॥ ఒకనాఁ డమ్మహిజాని జానకియుఁ దా ♦ నుల్లాస మొప్పార న
య్యకలంకోపవనంబునం దిరిగి హృ ♦ ద్యంబైన తత్సానుమ
న్నికటప్రాచితజాహ్నవీతటకుటో ♦ న్నిద్రప్రదేశంబు ని
ద్రకు వశ్యాత్ము నొనర్ప భూమితనయో ♦ త్సంగప్రసంగమ్మనన్. ౫

క॥ శిర మునిచి మేను దర్భా, స్తరణమ్మునఁ జేర్చి యొలసి ♦ శయనింపఁగ న
వ్వరవర్ణిని విభుపైఁ దన, కరము కటాక్షమునుఁ దనరఁ ♦ గాఁ బొనరు నెడన్. ౬

క॥ కాకం బొక్కఁడు కర్మవి, పాకము తనుఁ బొదువ వేడ్కఁ ♦ బటతెంచి వెసన్
శ్రీకాంతుకాంత మేనునఁ, దాకించెం ద్రోటి రక్త ♦ ధార లొలుకఁగన్. ౭

సీ॥ ఆలోన మేల్కొంచియధిపుఁ డాయమ పడ్డ, బన్న మాదుష్టునిసన్నయుఁ గని
వీఁ డైంద్రి యిటు కాకి ♦ వేసంబున నలంప, వచ్చిననా డని ♦ వానిపైని
నొకయిక్షీకము మంత్రయుక్తంబుగ నొనర్చి, వైవ ధ్వాంక్షము పాటవహ్నిశిఖల
నలముచుఁ దో నేగఁనస్త్రు మాతఁడు వెఱ, చఱచి యింద్రాదులశరణ మనినఁ

గూళ; యీవెత దీర్పంగఁ ♦ గూడ దొరుల

కచ్చటున కేగు మనిరి వాఁ ♦ డలసిసాలసి

చేరఁజని ప్రాణదానంబు ♦ నేయు మయ్య

యనుచు మొఱియిడ శ్రీరాముఁ ♦ డభయ మొనఁగి.

౮

క॥ నీక న్నొసంగు మిది య, ప్రాకృతశర మనిన నట్లు ♦ పరఁగించి సుఖా
స్తోకత మించి నుతుల సు, శ్లోకున్ శ్లోకించి వాఁడు ♦ చొప్పెనసి చనెన్. ౯

క॥ ఆదట భూమానందుఁడు, సాదరుడై భూమిజాత ♦ ననునయమొప్పన్
మోద మొనగూర్చి చేర్చెను, శ్రీదయితానన్యుఁ డాత్మ ♦ సిద్ధాశ్రమమునన్. ౧౦

—♦ శ్రీరాముఁడు నీతతో చిత్రకూట వనస్థలంబున విహరించుట ♦—

ఆ॥ నాఁడు యువతిచిత్త ♦ నాలీకవికసనం, బరసి రసికుఁ డాత్మ ♦ హర్షభృతియు
నట్టి దగుచునుండ ♦ నాయాస్థలంబుల, కలన లెల్లఁ దెలుపఁ ♦ గడఁగె నగజ.

క॥ వినుము జనకాత్మజా యి, వ్వనమున నీతోడఁ గూడి ♦ వర్తిలెడు ని
య్యనువున స్వర్గము మోక్షము, ననునవి యెవియో యెడంద ♦ కందపు సుమ్మి.

క॥ రాకాశశిముఖ; రాజ్యని, రాకృతి సుహృదాప్తివిరతి ♦ రమణియగుణ
శ్రీకామ్య మీనగోత్తమ, మాఁకపడెం దనదు మేల ♦ యగు మే లనుచున్. ౧౩

మ॥ కనుఁగొంటే ననబోడి యాకసము ద ♦ క్కంగొంచుఁ డైయిక్కఁ గాం
చు నెఱి న్నెక్కొను ధాతురాగపటలీ ♦ సూతాంగముల్ శృంగముల్
తనలా వెన్నఁగ నిన్నగఁ జెనఁగు ము ♦ తైవిమ్రమేందోపలా
దినవద్యోతములై స్ఫురించు వివిధో ♦ ద్వేశంబు లొప్పారఁగన్. ౧౪

తే॥ రజతనిభములు క్షతజవి ♦ రాజితములు, పీతమాంజిష్ఠమణివర ♦ స్థీతరుచులు
నట్లు జ్యోతీరసాధ్యపు ♦ మ్యార్క కేత, కాభములు నగధాతురా ♦ గాస్పదములు.

క॥ నానామృగగణగుణగణ, నానూనద్విజసమంజ ♦ సాలాపకలా
శ్రీనందితమై యిగ్గిరి, సానుమదగ్ర్య మనఁ దనరె ♦ సఖి ; కనుఁగొంటే. ౧౫

ఉ॥ చాయలు పూలుఁ బండ్లునుఁ బ్రీ ♦ సక్తిమెయిం దనరంగ నంగనా
ప్రాయలతాకుడుంగముల ♦ పొత్తున హత్తుకొనంగ నైనవీ
చాయఁ దరూత్తిమంబులు వి ♦ శాలసుశాలత మేలిపున్నెము
లేస్య గృహస్థులుం బలె బ ♦ లే యిది యెన్నఁగరాదె మున్నుగన్. ౧౬

సీ॥ మాకంద మిడనేర్చు ♦ మాకిందములఁ గూర్చు, చెలువున మాధవీ ♦ చేష్టితములు
పున్నాగముల గేరు ♦ పున్నాగములఁ జేరు, గణికాళికల్పోప ♦ కల్పనములు
ఫలపూరపృథురస ♦ ఫలపూరసమరసా, భూహితద్రాక్షోప ♦ గూహనములు
శ్రీఫలాశ్రయకలా ♦ శ్రీఫలావాప్తికై, కే ల్సాపు మాలతీ ♦ ఫేలనములు
పనసఖర్జురరంభాది ♦ పరిభవములుఁ, దనదు బలఁగంబులోనివై ♦ దనరుచుండఁ
బొనరుపడిన దివ్యనితోడ ♦ భూధరంబు, నామనం బాకపడి శ్రీసఃనాధమగుచు.

పృథ్వీ॥ మృగీమృగచయంబు ల ♦ మ్నెయిని దుష్టభావంబు సు
న్నగా నగవనంబుల ♦ న్ననుచు సామరస్యంబునన్
సుగేయ మిది గాదె వి ♦ స్ఫురితరాగరామక్రియా
గ్రామిత బయల్పడన్ ♦ బ్రతినమృద్ధయా పృథ్వీలోన్. ౧౭

తే॥ జతలుజతలుగ దీనిప్రస్థములయందుఁ, గిన్నరులు దార్కొని సుఖించు ♦ చున్నవారు
కంటె కనుఁగొన్న మాత్రనె ♦ కామజనిత, రోమహర్షణ మొప్పారు ♦ రూఢ మగుచు.

ఉ॥ కొమ్మల వ్రేలుచున్నయవి ♦ కోమలి ; చూచితె కోమలాంగు లొ
కొమ్మల మేలివస్త్రములు ♦ కోటికిరాదగు సొమ్ములోర్చు ఖ
డ్గములు నివ్వనేందిరకుఁ ♦ గాన్కలు వెట్టిన యల్లు విదైదా
ర్ణముల జోడుగూడి రమి ♦ యించు నెఱానెలు లందఁజేయుచున్. ౧౮

తే॥ ఎలయు సెలయేటి బాదల ♦ యించు బుగ్గ
 లెక్కటివినోదము ల్లూర్ప ♦ నెంచు వాఁక
 లెనయఁ బొడకట్టుచున్నది ♦ యిన్నగము సృ
 వన్నదము ద్విప మనెడు భా ♦ వంబు నెఱయ. ౨౨

క॥ కంటే గుహాసమీరణు, కుంటెనకాని నెఱి దిరుగు ♦ గుఱి గొంటెపనుల్
 గెంటినఁ బోఁ డెలదీగెల, నంటినసుమసారభంబు ♦ లన్యుల కిడుచున్. ౨౩

క॥ ఈతనిచెయిదం బేనరు, నీతటి నుద్రిక్తుఁ జేసి ♦ మెలయింపదు నా
 నాతరువరలతికాకును, మాతతపరిమళము లేర్చి ♦ యందిచ్చుధృతిన్. ౨౪

తే॥ అళులు పొదలుచు విరితేనెలానుచుండు, ఫలరసంబులు గొన శుకపక్షి వేచు
 మేలి యిగురులఁ గోయిలఁబ్రెక్కఁగాంచు, నింటిదొంగలఁ బట్టంగఁనెవ్వఁ డోపు.

సీ॥ అవె చిల్కకదుపుల ♦ ట్లెత్తి కనెడుఁ బో, యించుపల్కుబడి కా ♦ సింఁచెనేమొ
 యవె తేంట్లు మొరయుచునాటాడఁదొడరెఁబో, యిదిపయోజనియంచునెంచెనేమొ
 యవె కోయిలలగుంపులఱవంగఁ జొచ్చెఁ బో, కంఠస్వరము వినికలఁగె నేమొ
 యవె నెమ్మిగములు శా ♦ ఖాగ్రంబు లెనసెఁ బో, కబరీభరశ్రీలు ♦ గవిసెనేమొ
 యవె మరాలంబు లటునిటునరుగుచున్న, వందియల మేలినులివులకదరెనేమొ
 యిన్నియును నీదుబలఁగంబులే తలంప, నెఱుక లేకుంట యొక్కటియే కొఱంత.

ఉ॥ ముద్దులు మూటగట్టఁ జను ♦ ముచ్చటలాడు ద్విజవ్రజంబులున్
 హద్దులనిల్చు పూపొదరు ♦ లాటలు పాటలుఁ గూర్చు తీగెలున్
 బద్దులుసూపు మన్నఘని ♦ పాటును నీటును గోటమీట నై
 ముద్దియ నిన్నుఁ గూడి ముద ♦ ముంగను భాగ్యము నా కొసంగెడున్. ౨౫

క॥ పంచేంద్రియసంతృప్తి పృ, పంచంబిటు సులభమగుచుఁ ♦ బరఁగునె యొంటన్
 బంచాననమధ్యా ; నీ, పంచ న్నన్నఱుమఁ దరమె ♦ పంచాస్త్రునకున్. ౨౬

ఆ॥ సుఖరతుండ నైతిశుభగాత్రి ; యాయెడఁ, గలుము లెల్లఁ బెరయఁగాంచినాడ
 స్వర్గసౌఖ్య మన ని ♦ సర్గరమ్యసుదృక్ష్వ, వణవనాప్తికలన ♦ వలనఁ గాదె. ౨౭

చ॥ ఇహముఁ బరమ్ముఁ గూడినవి ♦ యింతిరొ ; ని న్గొని యిన్నగాటవిన్
 బహుఫలపుష్పతోయము ల ♦ పారములై సమకూర సమ్మదా
 వహములు కూటము ల్పొసఁగ ♦ నయ్య వచించిన వాక్కు సెల్లఁగా
 సహకృత మైన ధర్మమున ♦ జాడన యీ డనరాని సంపదన్. 30

క॥ భరతుఁ డొకయింతకాలము, భరతత్వము సార్థకముగఁ ♦ బరఁగించు సిరిన్
సురల పరామరికలు భా, సురలుగ నీతోడ నిందుఁ ♦ జొప్పఱుతు నెఱిన్. 30

మ॥ అనిశంబు న్నినుఁ జేరి సౌఖ్యముల నొ ♦ య్యం గాంచెదం దమ్ముఁ డి
ట్లనుషక్తుండఱు కొల్వు గూర్చెడు నయో ♦ ధ్యం గాదు నాకమ్ము నే
ని నపథ్యంబుగఁ జూతు నాదటన యే ♦ నిం జెక్కుతానేండ్లు ని
ట్లనుభావింతు మెలంగ నీహృదయ మి ♦ య్యాచిత్యము న్మెచ్చినన్. 31

శా॥ వైదేహీ ; వినుతింతె న న్గలిసి యీ ♦ వన్యస్థలిం జిత్రకూ
టాదార్యంబును మెచ్చితే హృదయవా ♦ గంగప్రసంగమ్ము స
మ్మోదం బంచెనె భావము ల్వివిధము ♦ ల్ముక్కారుగావే తలం
పేదీ తెల్పుము వింద మొక్కపరి నీ ♦ హేలాప్రహేలాస్థితీన్. 33

ఉ॥ అందఱ కాశ్రయం బిదియ ♦ యందఁపుఁబొమ్మరొ ; ముందువారలున్
గ్రిందటివారు నెన్నుదురు ♦ కీర్తిత మివ్వనవాససౌఖ్య మె
ట్లెందును సాటి లేని జగ ♦ తీంద్రులు మాయినవంశరత్నముల్
చెందిరి పుణ్యలోకగతి ♦ శ్రేయ మమేయముఁ గాంచి రమ్మెయిన్. 34

తే॥ నీలవీతసితారుణ ♦ నిర్మలాంత, రంగ లగు శిల వీశైల ♦ మందు నెఱసి
నిన్నుఁబొంట్లకు సుఖవృత్తి ♦ సన్నసూపు, చున్నయవి చూచెదే మేలిచిన్నెలొలయ.

క॥ అగ్గిసిక ల్లు మెఱసెడు, నిగ్గిరి నోవధులు రాత్రి ♦ నెనసి వెలుగులం
దగ్గక వేలకొలఁదులై, డగ్గరువాదికి విశంక ♦ టశ్రీ లిడుచున్. 35

మ॥ పనికట్టు ల్లల యిండ్లఁ బోల్పనగు మే ♦ ల్ప ట్లిందులోఁ గొన్ని మిం
చినయుద్యానములన్ హాసించు తెలివిం ♦ జెల్వొందుచుం గొన్ని తీ
ర్చినయ ట్లేకశిలాతలత్వమున భా ♦ సిల్లంగనై కొన్నియున్
దనసౌభాగ్యముఁ దెల్ప నిన్నగము శ్రీ ♦ దశ్యోఁ దగుం గాంచితే. 32

*క॥ యంత్రణ వల దిఁక నెద్దియు, సంత్రాసము పొనఁగబోదు ♦ చానరొ నే నీ
సంత్రాణ మెనయ సుఖపర, తంత్ర వగుచు మెలఁగు మిచ్చఁ ♦ దవిలిన కృతులన్.

ఆ॥ చిత్రకూట మిదియుఁ ♦ జిత్రకూటంబుల, కూటముల సుఖాను ♦ కూల మగుట
వసుధ వ్రక్క.లించి ♦ వచ్చినయది యన, వచ్చు దీని వికచ ♦ వారిజాక్షి. 36

క॥ శోభన మియ్యది నలినద, లాభాక్షిరొ ; యన్నిటన్ మ ♦ హార్దాస్తరసం
శోభిప్రస్తరశుభసు, శ్రీభావితభావకలనఁ ♦ జెలువారు నెఱిన్. 37

తే॥ పుత్రకోల్లవున్నాగ ♦ భూర్జపత్ర, నవనశదళా స్తరణలుగా ♦ ననుచుచున్న
శయ్య లియ్యవి కాముకచర్యలొయ్య, నొయ్యదలఁపింపఁజాలుఁ బయోజవదన.

క॥ మృదితము లపవిద్ధములుగ, మదవతి ; కనుపట్టు మాల్య ♦ మండనఫలనం
పదితార్థము లన్నియుఁ ద, ద్విదితముఁ గూర్పవె స్మరోప ♦ వేదనయజ్ఞా. ౪౨

తే॥ ననుచు వస్వాకసారమా ♦ నననరోప, రంబు నుత్తరకురువుల ♦ డంబుతోడఁ
దెగడుచున్నది యిగ్గిరి ♦ దేశ మబల, యిందు మూలఫలాదిన ♦ మృద్ధి నెగడి.

ఉ॥ సీవును లక్ష్మణుండు నిటు ♦ నెమ్మిమెయిం గొలువంగ సర్వసౌ
ఖ్యవహవృత్తి మేకొనిన ♦ హాయనము ల్గడవంగ నావలన్
శ్రీవెలయంగ రాజపుర ♦ సీమకుఁ జేరి స్వధర్మనిష్ఠకున్
దావలనై మెలంగుదు ను ♦ ధాభుజు లిమ్మునుజు ల్నుతింపఁగన్. ౪౪

తే॥ ఇచ్చటఁ గొఱంత లేదు మ ♦ హీతనూజ!
చెంగటఁ జెలంగు నీదు ప్ర ♦ సంగమునను
సకలసామ్రాజ్యలక్ష్మీ ప్ర ♦ సాద మొదవె
భాగ్యవంతున కెందేనిఁ ♦ బరఁగు సుఖము. ౪౫

క॥ నీతోడి రాజ్యవిభవము, నీతోడి వనాధివాస ♦ నిర్మలవిధియున్
జేతోమోదం బిడునెడఁ, జేతోగతి యుభయభేద ♦ సిద్ధింగొనునే. ౪౬

క॥ అని శైలము డిగ్గి మహా, జనవంద్యుఁడు రామవిభుఁడు ♦ జానకి కెలమిన్
వినుతసలిలాఢ్య మందా, కిని రసవేణి వివరించు ♦ కృతి కనువుపడెన్. ౪౭

క॥ రాజీవలోచనుఁడు బుధ, రాజీవర్జితవిభవుఁడు ♦ రాఘవుఁ డటు లా
రాజనిభాననఁ గొని సుర, రాజనివిష్టపదవీవి ♦ రక్తిం గొనఁడే. ౪౮

తే॥ చక్కఁ గనుఁగొను మోచారు ♦ చంద్రవదన
యూహసేయుము మతి వరా ♦ రోహ సుమతి
వీవు దార వుదారవు ♦ గా వెలయదె
నిచ్చలును సకలోత్సవ ♦ నిర్ణయంబు. ౪౯

ఉ॥ ని న్నొకసారి గన్గొని ధు ♦ నీమణి నెన్నఁగడంగు మన్నిటం
దిన్ననిదే స్ఫురత్పులిన ♦ దేశ సురమ్య విచిత్రహంసయో
గోన్నత చక్రిలక్ష్మిత ప ♦ యోరుహశోభిత శోభనాంగసం
పన్న రసాఢ్య యోమదన ♦ వాగురికా ; గుటి కాదె లక్ష్మీకిన్. ౫౦

ఆ॥ రాజరాజనళిని ♦ నాఁ జని రాజిల్లు, చున్నయది గుణాద్భు ♦ తోల్లసత్ప్ర
తీరరుహలతాద్రు ♦ సారపుష్పఫలాది, కముల గములు నెఱయఁ ♦ గమలనయన.

క॥ మృగయాధనివీతము ల, ట్లగణితగుణభాసితంబు ♦ లగు తీరము లో
వగలాడి నామదికి రతి, సుగమ నొనర్చెడుఁ ద్వదిచ్ఛఁ ♦ జొచ్చినయవియే. ౫౨

శా॥ నారీ కాంచితై నారచీరలు జడ ♦ ల్నానాప్రకారంబులై
సారోదారత మేకొనంగ నిడె యీ ♦ సారాపగం దోఁగ నై
నా, రీసంయము లిందుఁ గొంద ట్లనె స ♦ న్నదోర్ధ్వబాహుస్థితే
సారోపాస్తి నొనర్చువారు నియమా ♦ స్థ స్సప్రయోగంబుగన్. ౫౩

మ॥ లలితాంగీ ; యదె చూడు మీశిఖరి లీ ♦ లాఘేలనావేలమై
లలి లోలానిలలోలితాగ్రధృతీసం ♦ లక్ష్యంబులౌ పాదపం
బులు పుష్పావళులం బ్రవాళతతులం ♦ బోల న్నదిం జల్ల ని
ర్మలవృత్తి న్రీసభావము ల్నెఱపుఁ దో ♦ రం బంగహారంబుగాన్. ౫౪

తే॥ ననిచె నీధుని ముక్తాక ♦ నజ్జలాఘ్య, సిద్ధజనసంతతాక్షీర్ణ ♦ శ్లిష్టపులిన
మందమందాకినియుఁ గాఁగఁమంజులాంగీ; నలినవనికాంచదలికలనలు పొసంగ.

క॥ లలి మణినిభజలయై యొక, వలనునఁ బులినతలవల్లు ♦ వల్లనయై య
వ్వలికెలనున నొండగుదెస; సులభలసత్సిద్ధ యగుచు ♦ శోభితఁ గంఠే. ౫౬

తే॥ వాయుధుతతతసుమసంచ ♦ యాయుత యయి
మలసె నొక్కెడఁ బోప్లయ ♦ మానసూన
విలసితరసాంతరయు నయి ♦ వెలసె నొకట
వనిత; నేత్రోత్సవము గూర్చు ♦ వలని కగుచు. ౫౭

ఆ॥ విరుల తెప్ప లవియెఁవిరిసెజ్జ లగుచుండఁ, జక్రవాకతతులు ♦ సమరసాత్త
కూజనము లెసంగఁ ♦ గొనకొని యధిరోహ, ణం బొనర్చు వేడ ♦ బం బరసితె.

క॥ కల్యాణి యీద్విజాతులు, కల్యోచితశుభవచఃప్ర ♦ కారము లొప్పన్
తాల్యమున మొనయు సిరి సా, కల్యము నీయెడఁద మెచ్చు ♦ గైకొనకున్నే. ౫౮

ఆ॥ నిన్నుఁ జూచుకొనుచుఁనిన్నది నెన్నుచుఁ, జిత్రకూటశిఖరిఁ ♦ జేరఁ గనుచు
నున్నఁ జాలదే యఁయోధ్యమాట యటుండ, సారపురకథాప్రసంగ మున్నె.

సీ॥ మధురాధరా; నీదు ♦ మంజుభాషణరుచు, ల్పుణుక నేర్చిన రసం ♦ బుల దనర్చి
స్మేరాననా; నీదు ♦ సితశారవీక్షణా, వళి వియ్యమునకు శ ♦ ఘనులఁ గూర్చి

కమలపాణీ; నీదు ♦ కంకణక్వణనము, ల్పొగడఁ బద్మవనీక ♦ పుల నమర్చి
సుందరాంగీ; నీదు ♦ సురుచిరహావభా, వావలంబమున క ♦ య్యలలఁ దార్చి
సుస్తనీ; నీయొయారమ్ముసామ్ము రెమ్ము, గమకమున కల చక్రవాకములఁ జేర్చి
హంసగామిని; పులినతలశ్రయమున, హంసగమ యీసవంతి నిన్ననుకరించె.

మ॥ తపసు ల్సిద్ధులు శుద్ధమానసులు వి ♦ ద్యాపూర్ణు లస్తాఘు లా
త్మపరు ల్దారు శమాదీసంపదలకై ♦ తార్కొందు రిన్నీటఁ గుం
కి వరాభిఖ్యము తత్త్వము న్నియతిమై ♦ గీర్తింతు రిచ్చోట ని
ష్కపటస్వాంతపు నన్న గూడి ధృతి సు ♦ స్నాతత్వ మర్థింపవే. ౬౨

క॥ భూమిజ; ప్రేముడిసకి వలె, నీమందాకిని జలంబు ♦ లెనయుము నాతో
నేమమున వికచపుష్కర, నీమ లొరసికొనుచు మేలి ♦ చిత్కల లొలయన్. ౬౩

తే॥ సాధ్య; పారులబలె వన ♦ చరులఁ దలపు
మీవనస్థలి నగరిగా ♦ నెంచికొనుము
ముదముమెయి సరయూనది ♦ యిదియ యనుము
నన్నుఁ గొని శ్రీసనాథవై ♦ ననిచిమనుము. ౬౪

క॥ ధర్మాత్ముఁడు లక్ష్మణుఁడు సు, కర్ముఁడు నాకొలుపునేతఁ ♦ గాంక్షించినవా
డర్మిలి నీవు మెలంగెదు, శర్మ మభిప్రాప్త మిదియ ♦ చాలదె నాకున్. ౬౫

క॥ మధురస దీనం దోఁగుచు, మధుమూలఫలాశి నగుచు ♦ మధురోష్ఠీ ని
న్బుధవినుతఁ గూడి యొండొక, విధ మరయక యుందు నిందు ♦ వేయేండ్లనన్. ౬౬

ఉ॥ లేఁ డగతక్లముం డిచట ♦ లేమరొ ; సౌఖ్యములేనివాఁడుఁ గాఁ
బోఁ డహితాత్మవర్తనుఁడుఁ ♦ బో గజసింహముఖారియుగ్మముల్
సూ డెడలంగ నిన్నెలపు ♦ సొచ్చి మెలంగును సత్తపోధనుల్
వీడరు దీనిఁ బుష్పఫల ♦ విశ్రుత మియ్యది మేల్మి గాంచదే. ౬౭

ఆ॥ అని ప్రియాసహాయుఁడై రాముఁ డమ్మేలి, యలరుబోడి పలుకులడిగికొనుచు
నాస వొడమునట్టులొడుచు విహరించె, జిత్రకూటగతి విచిత్రరతిని. ౬౮

క॥ సరి గంగాస్నానంబులఁ, దరుణియుఁ దానునుఁ బొనర్చి ♦ తగినవసనముల్
ధరియించి యిండు వేడ్కన్, సురుచిరవేషు లయి మించుచొప్పెనసి రుమా. ౬౯

ఆ॥ అట్లు సిరి దనర్చి ♦ యగ్గిరి కరుదెంచి, యంద్రసీలఫలక ♦ మెనయఁ గాంచి
తద్వశీకరణవి ♦ ధం బెంచి యిట్లనె, నింతిత్తోడ నప్పు ♦ డినకులుండు. ౭౦

క॥ అలసితివె యలసగమనా ; , విలసద్రస మిది సుమేధ్య ♦ విశ్రుతము హితా
నలతప్త మామిషము గొను, మలజడి వాయు సుఖ మొదవృన్దనితర మగుచున్.

—♦ రాముడు సేనాకలకలమువిని లక్ష్మణునితో ముచ్చటించుట ♦—

ఆ॥ అనుచుఁ బత్నిఁ గూడి♦యాంతరంగికవృత్తి, నెఱయ నెగడు గాంచు♦నెఱిఁ దనరృఁ
గదియవచ్చు సేనాకలకలధ్వని పరా, గములు మిన్న ముట్టికడలుకొనుచు. 21

క॥ ఆశబ్దము విని యాశా, పాశమ్ములు ద్రెంచికొనుచుఁ ♦ బ్రతివేశయుతో
ద్దేశము వెడలి పఱచెఁ జతు, రాశలకున్ యూధ్యయూధ♦పాఖ లడరునన్. 23

క॥ అది వినె నిది గనె రాఘవుఁ, డదనునఁ బొడసూపి నట్టి ♦ యనుజుని సామి
త్రినిఁ దేజోనిధిఁ గాంచు, గనె నిట్లనె సమయయోగ్యకలనుం డగుచున్. 24

క॥ వింటె సుమిత్రానందన ; , గొం టెద్దియు నెఱుకపడదు ♦ కోలాహల మీ
వెంటం బొడమె మెకము లద, రంటం దెసలంటఁ బఱచు ♦ నవి కనుఁగొంటె.

ఆ॥ రాజమాత్రుఁడేని ♦ రాజేని మృగయార్థ, మివ్వనంబు సొచ్చె ♦ నేమొ కడఁక
నన్య మైన శ్వాప ♦ దాగ్రేసరం బిట్టు, లరుమ ననువుడడెన్ ♦ యరసి కనుము.

క॥ మదిమది, బెరపులుఁగులకును, సుదుశ్చరం బిమ్మహాద్రి ♦ సూవె తలఁప ని
ట్లాదవ నెది కారణంబో, విదితం బొనగూర్చు మెఱిఁగి ♦ వేగమ యనినన్. 22

—♦ లక్ష్మణుం డరిసి రామునకుఁ దెలుపుట ♦—

మ॥ త్వరితుండై చని యెక్కె నొక్క బహుపు ♦ స్పందన సాలంబు వాఁ
డరసె నిక్కుల నెల్లఁ బూర్వదిశకై ♦ యత్తెత్తి చూచెన్ గిరియా
భర మొప్పార నుదజ్జుఖుం డగుచు నం ♦ ప్రాప్తంబు సైన్యంబు గాం
చె రథాశ్వేభభటోద్భటంబు శరధి ♦ స్థితుత్కటంబై తగన్. 25

క॥ కేతనబిరుదాకృతి నం, కేతము లూహించి తెలిసి ♦ కేవల మిది సా
కేతనగరి సైన్యం బని, యాతంకము తోడి నుడిగ ♦ ననె రామునితోన్. 26

ఉ॥ అగ్గి శమింపు మార్య జన ♦ కాత్మజఁ జేర్చు గుహంతరంబునన్
దిగ్గన మేలుకాంచి శర ♦ ధిన్ శరచాపములన్ ధరింపు మా
పగ్గె మెయిన్ జిరా దొడిగి ♦ పాల్పడి యుండుము మేటి సంగరం
బిగ్గిరిప్రాంతఁ దారసిలె ♦ నింకఁ గడంకఁ దొలంకఁ జెల్లదే. 27

ఆ॥ అనుడు రాముఁ డనియెనన్న లక్ష్మణ యేమి, వచ్చిపడియె నెట్టివలను గలది
యేరిసైన్య మదియు ♦ నెఱిఁగి వచ్చిపుము, సంభ్రమింప ననికిఁ ♦ జాలమొక్క.

క॥ తొలుదొల్త నింత తీవ్రత, నొలయం బనియేమి దాని ♦ యొరవిడి స్థితియున్
దెలిసి కనికాక యూరక, కలిసి యటుమఱివ మేలు ♦ గలదే తలఁపన్. ౮౨

ఆ॥ అనిన నాదళంబునప్పుడే దహించుచు, వలను మిగుల నెగడువహ్ని యగుచు
వాడు నొడివె రోష ♦ వశగుండై కన్నుల, నిప్పుకండ్లు సెదరి ♦ నిగుడుచుండ.

—♦ లక్ష్మణుండు భరతు వైశ్యంబు బరిమార్చ రాము ననుజ్ఞ వేడుట ♦—

శా॥ సంపన్నం బగు రాజ్య మిచ్చనిడి యీ ♦ సంప్రాప్తము నైచ్చకే
గుంపుం గూర్చి కడంగినాడు మనపై ♦ గొట్టాట లాడంగఁ బా
టింపం బోలదె కైక కాత్మజుడఁ గా ♦ డే వాఁ డుపేక్షించినన్
జంపుం న్నిన్నును నన్ను నిష్టయిన నీ ♦ జంపు నిచ్చారెప్పుమా. ౮౪

ఆ॥ కొఱలుచున్నవాడు ♦ కోవిదారధ్వజుఁ, డతఁడే సేనమొగము ♦ నందు నిలిచి
యిభరథాశ్వవరములెక్కి దోఁతెంచెడు, వారు యోధు లెగయువల్లనముల.

చ॥ మనకు నవశ్యవశ్యుఁ డగు ♦ మార్కొని నిల్చెనయేనిఁ జాపముం
గొని పొనరింపు నజ్యముగఁ ♦ గొంకక యిచ్చట నిల్తుమో గిరిం
గొనకొని తీర్పు మేకొనఁగఁ ♦ గూడఁగ వత్తుమొ నిశ్చయింపు మె
త్తును నడలంగనీకు మిఁక ♦ దోసము లే దెటు లాచరించినన్. ౮౬

చ॥ వ్యసనము లెన్ని గూర్చె మన ♦ వాఁ డనికా కది కైకకాన్పునన్
దొసఁ గనఁబోలదో బలము ♦ తో నిటఁ జేరఁగ వచ్చుచున్నవాఁ
డసము దొలంగునే యఘము ♦ నావహిలం గలదే స్వధర్మమాఁ
గనఁ బెడలుం గులోచితము ♦ గ్రమ్మఱ రాజ్యసుఖమ్ముఁ జేకురున్. ౮౮

ఆ॥ ఇతనిఁ గెడపి పుడమి ♦ యేలుము పూర్వాప, కారిఁ ద్యక్తధర్ముఁ ♦ గడవ నేమి
గలుగుఁ గైక రాజ్యకాముక యిభభగ్న, మగము నట్లు దనయునరయఁగలదు.

క॥ అంతకు నేనే చాలుదు, నంతకుఁ డనఁ దనరి యుంటి ♦ నానతికై యి
ట్టింతలు నొడువుచు వెస నా, జంత నగడుపాలు సేయుజతనమునెఱయన్. ౯౦

ఉ॥ మేదిని వీడఁ గాంతురొ స ♦ మేళముగా నశియింతొ యింతె యి
ట్లీదెస న నైదిర్చి మన ♦ నెంతురె మున్నడిగొన్న యావినం
వాద మమోద మగ్గలిక ♦ వారని యయ్యవమానముం దెగన్
నాదగు బీరము న్భరవ ♦ నమ్ముదవాగ్ని నొనర్చి మించెదన్. ౯౦

తే॥ చిత్రకూటకానన మెల్లఁ ♦ జిక్కుపటచి, చేరు పగతుల మేనులు ♦ చించివైచి
కుంజరతురంగమంబులఁగూలఁ ద్రోచి, నెత్తుఁటేలులు వఱిపెదనిమిషమునను.

క॥ కక్షము వహ్ని యనంగ వి, పక్షబలము నేర్చునెడఁ బ్ర ♦ భంజనకృతిఁ ద్వ
ద్వీక్షణ మొనర్చుఁగావుత, మీక్షణము సఖిత్వయోగ ♦ మి పెసలారన్. ౯౨

తే॥ నీప్రసాదంబు కలిమి న ♦ న్నిచకర్కు, నైన్య మాతనితోఁ గూడఁ ♦ జ క్కడంచి
శ్వాపదంబులకును భూతఁసంతతులకు, నెఱపు విందున జగతిలోఁనెగడువాడ.

క॥ నేర్చిన ధనుఃకల్గికి, నర్చిమ్మంతుఁ డన నెగడి ♦ నందుల కితఁ డీ
కూర్చిన ముఱిపో వేచ్చి స, మర్చిత మాన్యణ్య మంద ♦ నై ని న్నొలుతున్.

—♦ శ్రీరాముఁడు లక్ష్మణుని సందర్శించు తగనిదనుచు నాతనిఁ దేర్చుట ♦—

చ॥ అని తనమేనుఁ దాఁ గనని ♦ యంతకు నంతకుఁడో యనంగ నె
ట్టన దమకించు లక్ష్మణు వి ♦ డంబనమున్ గృధపాంగు స్వీయభ
క్తిని హితవృత్తియుం గని య ♦ కేవలమర్చుఁడు రాముఁ డించు సాం
త్వనమున వానిఁ దేర్చు నెఱ ♦ దారిఁ దనర్చె సురార్చితార్చితా. ౯౩

తే॥ ధనువుతోఁ గార్య మేమి వఁతా; సచర్మమసియు నెందులకీ పెద్ద ♦ యలుకయేల
యామహేష్వాసుఁ డాప్రాజ్ఞఁడభరతుఁడు, తనకుఁ దా నిట్టితఱి నెఱిఁదారసిల్లి.

మ॥ పితృసత్యంబు ప్రతిఘ్రతం బనుచు సం ♦ వ్రీతి స్వనావాసమున్
మతికిం జేర్చి ముదమ్మన న్మెలఁగుచు ♦ న్మాతాడి యీపాడిదా
కృతికిం బాల్పడి రాజ్యముం గొనియు దు ♦ ప్పీర్తిం బ్రవర్తించి దు
ర్గతికిం బోయెడువాడనే తలఁపు మీ ♦ కాదర్శమున్ లక్ష్మణా. ౯౪

క॥ ఎది హితులకు బంధుల కా, పద లొడవించు నది యిష్ట ♦ పదమేనియు నా
మదికి విషభక్ష్యతుల్యమ, కుదురుగ నీవిషయ మరసి ♦ కొను మనవద్యా. ౯౫

శా॥ ధర్మం బర్థము కామ మీక్షితి తెనూ ♦ ధాఠిత్వమున్ గొంటి నే
మర్మం బేనియు లేదు మీకయి యిటీ ♦ మాటం బ్రమాణింతు నే
నిర్హత్సర్థమునం జరింతు నెపుడు ♦ న్నేనుంబునన్ సోదరుల్
శర్మం బందని కల్మి కానపడ నీ ♦ సద్వృత్తి భావింపుమా. ౯౬

తే॥ రాజ్య మొక్కఁడు గాదు స్వాఁరాజ్యమైన, నరయ ధర్మేతరపథమ్మునందునేని
నే నిడ నెడంద యం దదినిక్క మింత, వట్టు శరములు చేపట్టియొట్టుపెడుదు.

క॥ ప్రభుభావనమెయి నిలు దు, ర్లభ దీనిన్ సాగరాంబు ♦ రన్ భోగార్థం
బభము శుభ మనక గొని మీ, కు భయము సమకూర్చునట్టికుమతి నగుదునే.

తే॥ అన్న భరతునకును నీకుఁ ♦ బిన్నతమ్ము, నకునుఁ గాని శుభంబు మనంబునందుఁ
జేర్చిన యేని దాని మదర్చితుండు, వహ్ని దహియించుఁగావుతవల నెఱింగి.

చ॥ భరతుఁడు భ్రాతృవత్సలుఁడు ♦ ప్రాణముప్రాణము వాఁడు నాకు ధ
ర్మరతుఁ డయోధ్యఁ దాఁ బెరిసి ♦ మాన్యుల వర్తన మెంచి యిట్టి దు
ష్కరవనవాసము నృడయఁ ♦ గాంచిన న న్నెద నుంచి స్నేహపుం
చెరువున కగ్గమె తనరు ♦ తేకువమై నరయంగ వచ్చెడిన్.

౧౦౩

తే॥ అన్యథాగతి గా దసామాన్యుఁ డాతఁ, డింతకును శోక వేగాకులేంద్రియుఁ డయి
తల్లిఁ దిట్టి గురునిఁ జేరితద్ద వేడి, వఱలుసిరి నప్పన మొనర్పవచ్చినాడు. ౧౦౪

క॥ ఇదె ప్రాప్తకాల మగు నని, యదనునఁ దముఁ దేర్పఁ బూనె ♦ నంతియ కాకా
సదమలమతి మనదెస కా, పద లొనగూర్పంగ నంత ♦ పాపాత్మకుడే. ౧౦౫

క॥ జడ లల్లి పరివ్రాజన, మడరఁ బుడమికన్నెతోడ ♦ నదనున నే ని
య్యడవిఁ దిరుగరా నీ వి, యొడగున కొగ్గ నలజడి స ♦ హించెడువాడే. ౧౦౬

ఆ॥ ఎన్నడేని నీ క ♦ హిత మొనరించెనే, వాఁడు భానువంశ ♦ వర్ధనుండు
పొడమేనేల యిట్ల ♦ పూర్వ సాధ్యసప్రతి, యెంత విప్రియమ్ము ♦ నెంచి తనఘ.

చ॥ భరతునిఁ గాంచి యొక్కఁడు నె ♦ పంబున నైనఁ దొరంగనైన నే
పరుస మనంగ నౌ పలుకుఁ ♦ బల్కకుమయ్య యసంబు పెంపు న
ప్పరుసునఁ బోవ దుర్వ్యధయుఁ ♦ బాల్కొనఁ జూచెడునయ్య యట్టి ము
ష్కరకృతి నాకొనర్చు నప ♦ కారమె యానుగదయ్య తమ్ముడా. ౧౦౮

౧౦౮

క॥ ఆతంక మొదవెఁ దమ కను, నాతురతం దండిఁ జంప ♦ నౌదురె తనుజుల్
భ్రాతలు భ్రాతను జీవిత, భూతుని వధియించు పనికిఁ ♦ బూనుదురె క్షితిన్.

శా॥ సామిత్రి; నిజమైత్రి వాసిచన రా ♦ జ్యం బెంచి భాషించెదే
నేమం బెన్నఁగ నీని యాస కడఁక ♦ నిన్ జ్ఞుటైనే గట్టిగా
నామార్గం బెఱిగింపుమయ్య భరతు ♦ న్యాచించి నీ కిత్తు నే
నామాత్రం బనినంత బాధ మని వాఁ ♦ డానందముం బొందెడిన్.

౧౧౦

క॥ అనఘుఁడ వివ్విధమున నీ, వనియెద వని యెదఁ దలంప ♦ నకటకటా; కా
లనియతి యిమ్మెయి మార్పడె, ననవలసెన కాక యొక్కఁ ♦ డన నేమియగున్.

క॥ అని సాధీయోమార్గం, బున నెరిదీర్చు తలఁ పెడఁదఁ ♦ బొనరుపడంగన్
దన తెలివి దనర రాఘవుఁ,డనుజుని బోధితు నొనర్చుననువున వెలయన్. ౧౧౨

౧౧౨

—♦ లక్ష్మణుండు సిగ్గువడ రాముఁ డతనిఁ జక్కపఱచుట. ♦—

తే॥ ధర్మశీలుఁడు భ్రాత వా ♦ గ్దండితునిఁగఁ, దన్నొసర్పంగఁ దద్ధిత ♦ తత్పరుండు
లక్ష్మణుఁడు సిగ్గువడి తనలావు సెడఁగ, నవయవంబులఁ జొచ్చినట్లయ్యె నపుడు.

- క॥ విన్నదన మొదవ ననె నా, నన్న నరయ నైతిఁ దండ్రుఁ డి జనవిభుఁడే యి
పిన్నయమున ని న్నెనయఁగ, నున్నతెనై నరుగుచెంచెనో యగు నెంచన్. ౧౧౪
- క॥ అని వ్రేడితుఁడై నొడినెడు, ననుజని గని యనియె రాముఁ డి డగునయ్య య
మ్మనుకులతిలకుం డిదఱు, గొని చను జను జేర నోపుఁ గూడెడు నదియున్. ౧౧౫
- తే॥ చూడఁగానేని మరలించు డి జాడనేని, వచ్చినా డింతవట్టు భూ డి వల్లభుండు
పుత్రవాత్సల్యమున, వీరుపుడమి బాసి, యడవి గొడవలు గుడుచువాఁడని తలంచి.
- క॥ సుకుమారి సుఖచిత యి, య్యకలంకచిత్ర సీత డి యడవి బడల నా
వికలత్వ మేల యని యా, సుకృతి పురి జేర్చు వలను డి చూచెనొ యొకటన్.
- తే॥ వీర; యవె కానబడెడు మ డి నోరమములు
వాయుజవములు ప్రథితాస్వ డి వాయుజములు
తండ్రు మెచ్చినయవి రెండు డి తత్పరముల
సుత్తమద్యోతములు తురం డి గోత్తమములు. ౧౧౮
- మ॥ అదె చర్లాడెడు వాహినీముఖమునం డి దన్నా ; ప్రవృత్తంబు మ
న్నది తదోధనుఁ డయ్య పెంప మహితో డి న్నాదంబు శత్రుంజయో
ద్గదితాఖ్యంబు విచిత్రమండనము ప్ర డి ఖ్యాతంబు సామాజ్యన
మ్మదుపాఖ్యానకలాసమాఖ్య మగు న డి మృతైభముం గాంచితే. ౧౧౯
- తే॥ ఛత్ర మతిపాండురము లోక సత్కృతంబు, తండ్రు దది దివ్య మిట్లేల తారసిలదొ
డెందముననందియంబొక్కఁ డందరాక, తిరుగుచున్నదియది యేమి తెఱ గరసెనొ.
- క॥ మఱియును వింజామర లే, మఱియున్న విధంబ తో చె డి మతకరితన మ
క్కఱ సూపుచున్నయది యే, తెఱ నెఱపంబొల దొండు డి తెఱ వేర్పడమిన్.
- తే॥ చెట్టు దిగి వేగమే నన్న డి జేరుమయ్య, నావచించిన యన్నెటి డి నడుపు మయ్య
ధర్మహితబుద్ధి నెవ్వేళఁ డి దనరుమయ్య, నిన్న నన్నుఁ బ్రతిష్ఠతో డి నిలుపుమయ్య.
- క॥ అనునంత మాను డిగి నె, మృనమున దృఢభక్తి నెగడ డి మాన్యఁడు శ్రీరా
మునిఁ జేరవచ్చి పార్శ్వ, మృనఁ గేల్లవ మోడ్చి కొలువు డి మొనసి తనరౌన్.

— డి భరతుండు సైన్యంబు గొంతదరి విడియించి రామునన్నిధి కరుగుట. —

- శా॥ సమ్మర్దం బుచితంబు గా దనుచు ము డి న్నొభ్రాత్రవంతుండు దా
నెమ్మాడ్కి న్వచియించె నాభరతుఁ డి య్యచ్చావిధిం గొంచు సై
న్య మ్మోజస్వి యుపత్యకాస్థలి నిల డి న్నా యోజనాంతమ్ము వా
స మ్మాకల్పితముం బొనర్చి యునిచెన్ డి సాజన్య మొప్పారఁగన్. ౧౨౦

క॥ దర్ప మెడలి రామున కా, త్కర్పణ మొనరించి తత్కృ ♦ పార్థితధర్మం
బేర్పడ నీతికి నిలిచెఁ బ్ర, సర్పదుదధినాఁ దనర్పు ♦ సైన్య మచటునన్. ౧౨౫

క॥ గురుముఖ్యులు గుహుఁడుం ద, త్వరులు సుమంత్రాదు లెన సి ♦ తనతోరా సో
దరయుతుఁడై చనె భరతుఁడు, గురువాజ్ఞీరతున్ భజింపఁ గొనకొను వేడ్కన్.

ఉ॥ సైన్యము నిల్పి కాల్పడ స ♦ సంభ్రముఁడై చనువాఁడు తమ్మునిన్
మాన్యునిఁ గాంచి యిట్లనెఁ గు ♦ మార ; విదూరతలంబునం దసా
మాన్య లబుబ్ధులం గొని ను ♦ మంతుఁడు బంధులతో గుహుండు ని
ర్మన్య లెఱింగి తెల్పఁ గుల ♦ మండనుఁ డున్నయెడ న్గణింపుమా. ౧౨౬

క॥ జ్ఞాతీసహస్రములతోఁ, బూతచరిత్రుండు గుహుఁ డ ♦ భూతము సాహా
ద్ధాతీశయము నెఱయఁగ న, స్త్రీతఱిఁ గాన్పించుఁగాత ♦ మినవంశ్యునకున్. ౧౨౭

క॥ శరచాపాసిధరుఁడై, సరభసముగ నన్నయున్న ♦ జాడఁగని నను
న్వరణీయు నతనిఁ జేర్చి ను, పరమకృపార్ద్రత్వ మొప్పుఁ ♦ బరఁగెడు నింకన్.

క॥ ఏను గురు లీడ్విజాతులుఁ, దో నడువ న్వలను గనుచుఁ ♦ దోఁతెంచెద ని
క్కానన మెల్లం దిరిగెదఁ, గానక యీనాఁడు రిత్త ♦ గడవం గలనే. ౧౩౦

క॥ నానోములు సృతిఁ గూర్పఁగ, నీనెఱిఁ బదచారమునన ♦ యేగి యరసి య
మ్మానధను సానుజన్ సహ, జాని న్గని కాని శాంతి ♦ జతగొన ననఘా. ౧౩౧

సీ॥ వెన్నెల వెల్లయించు♦వెలలేని యెలమోము, నెల యెప్పు దిలకించు♦వల నొలయునొ
లలితము ల్నలినద ♦ లమ్ము దలమ్ముల, కళ లెంచు కను లెప్పు ♦ గాంచ నగునొ
సిరి లాలనమ్ముల ♦ చిన్నెల కెలలు ప, దము లెప్పు తలయొగ్గఁ ♦ దలఁచుతర మొ
కొలముచా లేల నేకొల లేని యియ్యిల, కలిమిమై కొను పెప్పు♦కలిమి గనునొ
యన్న ; యభిషేకజలపరిక్లిన్న మైన, కోమలాంగుని యమ్మేనికొమరు సూపు
ముత్తైపుం దెలిగొడు గెప్పు♦మురిపమున ధ, రింతునో యంతలో నాకు♦శాంతి గలదె.

క॥ పితృపై తామహరాజ్యం, బతులితతేజుండు బుధజ ♦ నార్చితుఁ డెనయం
బ్రీతి లేని భాగ్య మని త, న్మతి మెలఁగక యున్న శాంతి ♦ మలయం గలనే.

ఆ॥ వ్యంజనాన్వితంబు ♦ లన్న పాదాబ్జముల్, శిరము మోపి కొలుచు ♦ సిరి దనర్చి
వెలయువాడ నొక్కొ♦వేయుఁ బున్నెంబులు, ఫలముసిద్ధిఁ గూర్పఁ♦బరఁగునొక్కొ.

తే॥ ఎంతధన్యుఁడు రామహి ♦ తేచ్చుఁ డుచిత
లక్షణుఁడు గాంచుచున్నాడు ♦ లక్షణుండు

సాంద్రచంద్రోపమము సుప్ర ♦ సన్న మృ
రమ్యనయనాభిరామము ♦ రాము మోము.

౧౩౫

క॥ కృతకృత్య కాదె జనకుని, సుత, సుతనువరేణ్య నిత్య ♦ శుద్ధచరిత శ్రీ
మతి సతీ వై దేహీ జగ, తృతి యనుకృతి వడసె దనదు ♦ భాగ్యము కతనన్.

చ॥ సుభగము చిత్రకూటగిరి ♦ చూచితె పూచి శలించి పున్న మీ
శుభ మెనయింప రామపద ♦ శోభనచిహ్నాయుతప్రదేశపుం
బ్రోభుతఁ గనె గుజేరుఁ డొక ♦ పట్టున మెట్టిన నందనంబు స
త్ప్రోభఁ గొని శ్రీనివాస మిదె ♦ బాగుర యంచు సుర ల్నుతింపఁగన్. ౧౩౬

క॥ గిరిరాజసదృశ మియ్యది, పరఁగె మహారాజయోగ ♦ పద్ధతిఁ గననై
యరచే; రామధర మనం, బరమాఖ్యానంబుఁ దనకుఁ ♦ బాల్పడకున్నే. ౧౩౭

తే॥ న్యాయసేవ్యము దుర్గ మివ్వన మహా కృ, తార్థ మయ్యెను సన్ననిప్రార్థితుండు
ప్రభృత్వఁ డీరామచంద్రుఁ డెలమి, మించి వసియించు కతమున మేల్మిగాంచి.

క॥ అని పలుకుచుఁ బురుషర్షభుఁ, డనితరచరితుండు భరతుఁ ♦ ఉన్న పదంబుల్
మనమున నిడి పదములనడ, ఘనము వనము సొచ్చె సత్త్వ ♦ కలనాంచితుండై.

క॥ గిరిసానుజపుష్పితతరు, వరముల నడిచక్కి నడిచె ♦ వదతాంవరుఁ డ
న్నరవరుండు సానుజుండై, వరదుండు తన యన్న యున్న ♦ వల నారయుచున్.

తే॥ ఘనుండు మునిశిష్యు లల్లంత ♦ మొనయ నెచట
రామమహిజాని యాశ్రమా ♦ రామభూమి
యని యడిగి వార లదె గిరి ♦ కవల గాంగ
ముత్తమతటంబునం దన ♦ నొదిగి కనుచు. ౧౩౮

క॥ దారితల మొనయు నొక సుర, దారుద్రుమ మెక్కి రమ్య ♦ తరుసుందర మా
నారామ ముచితలక్షణ, మారామన హూదరుండు ర ♦ యంబునఁ గనియెన్.

ఆ॥ అగ్నిధ్వజముఁ గాంచె ♦ నచటునయం దమం, దానుభావ మమ్మ ♦ హానుభావుఁ
డదియు నుచ్చితంబయై యాహితాగ్నుల, కుశలవార్త గూర్చుఁగుటెయకాదె.

తే॥ చూచినంతనె నెమ్మేని ♦ చొక్కుఁ బెనుచు
పారవశ్యంబు వెలయ న ♦ పారగుణుండు
రాముఁ డున్నా డచట నంచు ♦ రాణనెఱయఁ
బఱచె భరతుఁ డఘాంబుధి ♦ పార మెనసి. ౧౩౯

ఉ॥ వెండియు వచ్చువారల వి ♦ వేకఘనుం డటు నిల్వఁ బంచి నీ
యండ నె తోడితె మ్మిపుడె ♦ యంబల నంచు గురు న్గణించి త
మ్ముండు గుహుండు వేడ్క తల ♦ మున్కలు నాకను నాసుమంతుఁడున్
దండ నె రాగ రాట్పుతుఁడు ♦ తత్పరుడై చ నె దత్పథంబునన్. ౧౪౬

క॥ అందఱ కగ్రగతుండై, యందలి యందములఁ దెలుపు ♦ నను వెనయఁగ నై
సుందరుఁ డాగురువత్సలుఁ, డెందును దనసాటి కొకఁడు ♦ లే; యన నెయిదెన్.

మ॥ సుతనూ; వా డటు లేగుచుం గనియె సఁ ♦ స్తుత్యాభియోగంబు సఁ
యతచి త్త్వ నిషేవితంబు రఘురా ♦ మాధీశు పర్ణాలయం
బు తరూదంచితవల్కలాజినముగాఁ ♦ బొల్పారు నద్దాని స
ద్గతి కుప్పొంగి చెలంగు మైమఱపువాఁ ♦ కం దోఁగుచు న్దూఁగుచున్. ౧౪౭

క॥ అన్నయుఁ దమ్ముఁడు నడిచిన, చిన్నెలు గల భూమిభాగ్యచిహ్నము లరయన్
గన్న సుకృతంబు కలిమికిఁ, గన్నుల మేలిమి నుతించుకలనఁ దనరుచున్. ౧౪౮

క॥ ఒక్కొక్కఁ డరయుచుధృతి పెం, పెక్కఁగ నగు తెఱఁగు గాంచియెలయుచుఁజనిరా
చక్కటి రామాశ్రమ మిదెనిక్క మనుచుఁ దెలుపు నియతి ♦ నిర్ణయముకృతిన్.

—♦ భరితుఁడు రామాశ్రమముం గాంచి తన కృతకృత్యతను వెల్లడించుట ♦—

శా॥ ఆవజ్రాంకుశవారిజధ్వజరథాం ♦ గాద్యంక రాజాంకిత
శ్రీవిస్తారపదారవిందయుగల ♦ క్షి త్యాప్తరేణుత్కరం
బావిద్వన్నతుఁ డందె సానుజుఁడుగా ♦ నందిచ్చె నట్లంశభా
క్త్యావిరూఢపురాకృతాకృతికులై ♦ యన్వాప్తు లౌవారికిన్. ౧౪౯

ఉ॥ ధన్యుడ నైతిఁ గాదె శుభ ♦ దంబులు రామపదంబు లిం దసా
మాన్యత నెక్కినం దనరు ♦ మాన్యపదం బిది దీనిఁ గంటి నా
జన్యమునన్ జెలంగు విర ♦ జస్కులు గోరుదు రీరజమ్ము నా
కన్యముగా దనంగ నయి ♦ యబ్బెను నబ్బలు బాము లూడఁగన్. ౧౫౦

క॥ అని ప్రేమరసాప్లుతుడై, యనితరభావమునఁ బొనరి ♦ హర్షాశ్రుతత
స్తనమధ్యభాగుడై చనె, మనుకులదీపమ్ము వెలయు ♦ మండప మెనయన్.

మ॥ క నె గల్యాణసుకోటి పర్ణకుటి శ్రీ ♦ కామ్యంబు సుస్థోటజం
బును వాచంయమవ స్త్యమండలసము ♦ ద్భూతంబులై యుండఁ గో
సినపూలుం గుళ లింధనంబులును స ♦ చ్చిలోచితాగాచితా
జినవల్కంబులుఁ దత్ప్రదర్శకము లా ♦ చిహ్నంబులై నెక్కినన్. ౧౫౧

తే॥ శీతవారణకారణ ♦ స్థితికిఁ గూర్చు
మృగపశుకరీషముల నిడ్డ ♦ మేలిప్రోవు
లతఁ డచటఁ గాంచె నావల ♦ ననుజతోడ
నిట్లనుచుఁ బల్కఁ దొడరె మ ♦ హీధృతనయ.

౧౫౫

మ॥ ముని కాశుణ్యమున న్వచించినటులే ♦ మున్నాడి కన్నాడ ని
య్యనుగాంగంబు ధరాధరోషధము నౌ ♦ నాదేశ మాదేశ మ
ట్లనువొందఁ దరువల్కలంబు లవె పా ♦ ర్వాయాతవన్యేభవ
త్తననర్తనం బిడె తమ్ముఁ డౌకృతులకై ♦ తా నేగు మార్గం బిడే.

౧౫౬

ఆ॥ అదిగొ గార్హపత్యమగ్నిధూమము సుసం, కులము తెలిపె నదియొకటిసేయు
వేయు నేల నిచటవిడితాగ్రగణ్యుండు, రాముఁ డున్నవాఁడురాణ నెఱయ.

క॥ వనవాసమునకు నుచితము, లనఁ దగు లక్షణము లెల్ల ♦ నగపడె నిక నా
ఘనమోహ మెడల సంవి, ద్భవ రాము మహర్షి నట్లు ♦ గనియెద నిచటన్.

ఆ॥ సంతసమునఁ గాంతు ♦ సంస్కారకారి మ, దార్యగురుఁ డపోధ ♦ నాభిగమ్యుఁ
బురుషసింహు రాముఁబున్నె మిన్నెఱిని ఘ, లించి నెలచు నేర్చుచీల నెఱయ.

క॥ గురుఁడు గురుధర్మనిరతుం, డరీణతేజుఁడు మహాత్ముఁ ♦ డర్థిజనహితుం
డరిదారణుఁడు కృపాళుఁడు, హరిసదృశుఁడు నన్ను మనుప ♦ నరమఱి గొనునే.

ఆ॥ అనుచు సురసర స్తటాద్రిప్రచేశంబు, లొరసికొనుచుఁ జనె ముహూర్తమాత్ర
నవలఁ గాంచి పలికెనాత్రంబు పెనుపొంద, వాఁడు కైక యిడ్డవాడు దలఁచి.

ఉ॥ నిర్జరతుల్యు తౌ నృపులు ♦ నేటుకొనం గమకించి కొల్వ సం
మాన్జితదోషులౌ ప్రజలు ♦ మాలిమిఁ గోరఁ జెలంగు భర్తయే
నిర్జనవన్యభూమి నిటు ♦ నేడు వసింపఁగ నయ్యె నింక నా
దుర్జనిభావ మె ట్లడఁగుఁ ♦ దోషదపో పరికించి చూచినన్.

౧౬౨

ఆ॥ పరఁగుచుంటి లోక ♦ పట్టభద్రుండు వీ, రాసనాప్తి నడవి ♦ గాసిలంగ
నరసి యెందు నిందలందఁగాంచిన దొక్కబ్రదుకె తోన యెడయుబాటువలదె.

ఆ॥ నన్నుఁగూర్చి లోక ♦ నాథుండు సన్మహా, ద్యుతి నిరస్తసకల ♦ దురితుఁ డిట్లు
ముక్తసర్వకామ ♦ మోదుఁడై వని వ్యస, నముల పాలుగాఁ గ ♦ నంగనయ్యె.

ఉ॥ లోకులు తిట్టఁ బుణ్యగతి ♦ లోపము నెన్నుచు నిట్లు లున్న నే
నాకమలాక్షు రామవిభు ♦ సంఘులపైఁ బడి వేషకొందు భ

వ్యాకృతి తత్ప్రసాదరమ ♦ యా నన నౌ ధృతిః గాంతు దేవి సు
శ్లోక నుతింతు మ్రొక్కులిడి ♦ సూక్తుల లక్ష్మణుఁ దేర్తు నెంతయున్. ౧౬౫

—♦ భరతుఁడు రామ నివాసంబు చేరంజనుట ♦—

చ॥ అనుచు గణించుచుం గదిసె ♦ నాప్రథితేచ్ఛుఁడు పర్ణ శాల నం
దనసమశీల సాలసుల ♦ తాలలితాకృతితాలవాల చం
దనతరుజాలకప్రకృత ♦ తాలదలచ్చదయుక్త సత్కలా
యనభృతిమూల శోభనగు ♦ ణాద్భుతలీల విశాల నయ్యెడన్. ౧౬౬

తే॥ మృదుకుశాస్తీర్ణ యధ్వర♦విదితవేది, నాఁ దనర్చుచు నింద్రదాయుధాదృతములు
రుక్మవృష్టమహాసార ♦ రూఢబార, కలితసాధనములు కాన్ము ♦ కములు వెలయ.

క॥ తూణీరములు గుణశ్రీ, పాణింధమవర్తనములు ♦ పరమార్థకలా
రీణజయదానచణములు, మాణిక్యోచితవిధాన ♦ మయములు మెరియన్. ౧౬౮

తే॥ భానురశ్మిప్రకాశవి ♦ భాసురిములు, శత్రుబాధకములు తూణ ♦ సంశ్రయములు
సాధురక్షాచణాస్త్రాహి♦చయము లిత్థ, వదనములుగా నెగడ భోగ♦వతినిఁ బోలి.

తే॥ కనకకోశము లసులు కాం ♦ చనవిచిత్ర, బిందుసందోహవహనశో ♦ భితసుచర్మ
ములు సగోధాంగుళితము♦ల్తానయద్విషద,ధృష్య సింహగుహయొనాగఁ♦దేజరిల్లి.

క॥ మునితాశ్రయాశ్రమం బ, య్యును ననుపమరాజ్యవిభవ ♦ యుక్తం బగుచున్
ఘనతేజస్సురణలఁ జి, ధ్వునలక్ష్మ్యస్థితిఁ దనర్చు ♦ కలన లొలయుచున్. ౧౭౧

తే॥ ప్రాగుదక్ష్పవణ విశాల ♦ స్వాగమోక్త, దీప్తపావకవేదిక ♦ తెఱఁగు సూప
సర్వశుభగమ్యయగు నుహి♦జామనోభి, రాము వసతినిఁగాంచె నా♦రాజసుతుఁడు.

—♦ భరతుఁడు శ్రీరామునిం గాంచుట ♦—

పంచచా॥ నిరీక్షణం బొనర్చె నప్పు ♦ నిర్మలస్వభావుఁ డా
ర్తరక్షణక్షమం గనంగఁ ♦ దద్దయు న్మహారృమున్
విరామ మయ్యె నంచుఁ గాంచె ♦ వేగజౌ చ్చి సద్గుణా
భిరాము రాము నుత్కతాభి ♦ వృద్ధి ప్రేరణంబునన్. ౧౭౩

సీ॥ మణికిరీటోచిత ♦ మహితమస్తకమునఁ, జిక్కువాటిన జడ ♦ లేర్చి చుట్టి
చాయబంగరు కట్టు దోయి మించుల మేన, వల్కలాజినములు ♦ వలనుపఱచి
మున్నీరుమొలనూలు ♦ ముగుద మెచ్చిన తేజు, దర్భాస్తరణలపై ♦ దావుకొలిపి
మునుపటి నెఱవెల్గు♦ముచ్చట ల్వీడని, మొగముచందురు మేలి♦మురిప మోర్చి

శాశ్వతబ్రహ్మతత్త్వమ్ము ♦ సరణి నెఱయ
 సీతతో లక్ష్మణునితోడ ♦ జన్మ లాలయ
 నమరు లక్ష్మించు కోక్కుల ♦ యదను పొంచి
 యుటజమున నున్న రామున ♦ యోగ్యుడ కరసె.

౧౭౪

క॥ రూపింపరాని రూపున, కోపి సముజ్జ్వలమహాన్ని ♦ యోజ నెగడంగ
 బ్రా వెల్లసిరుల కిదె యని, దాపై భాగ్యమ్ము దెలుప ♦ దత్ప్రవణుడై. ౧౭౫

ఆ॥ వాలి దుఃఖిశోక ♦ వర్ధనియై దృష్టి, పెరయు నసక్తివృష్టి ♦ బిహిత యగుడు
 ధర్మ మొకడై తనకుదారి సూపెడు తోడు, గాంగె గైకనుతుడుగవిసె నపుడు.

క॥ చేరి విలపించె గడగి వి, చారము త నొప్పుదువ బాష్ప ♦ నందిగ్ధపదో
 చ్చారణ పనుపడ ధైర్యము, ధారణతోఁ గూర్చరాని ♦ దశకై పలికెన్. ౧౭౬

క॥ మన్నీలు వేడ బుధులు గు, ణోన్నతుడని పొగడ జమరు ♦ నొలసి నెగడు నా
 యన్న యిదె కారడవిలో, నున్నాడు మెకాలరకము ♦ లోలి గొలువంగన్.

సీ॥ వెలలేని జలుగుడు ♦ వ్వలువ దాల్చెడు వాడు, కఱకువల్కలములు ♦ గట్టినాడు
 మెఱుగుతో విరిసరుత్నెఱయు మేల్తురులవాఁ, దురుజటాళికె వలయొగ్గినాడు
 చందనఘనసార ♦ చర్చ కూకొనువాడు, కొండతాపాడి కిచ్చ ♦ గొలిపినాడు
 నునుపట్టు వింతపా ♦ న్ను పని మెచ్చనివాడు, దర్భాస్తరణలకే ♦ తనిసినాడు
 సాధ్యితో ధర్మసంగ్రహ ♦ స్థ న్మెలంగ, నైనవాఁ డిట్లు వనవృత్తి ♦ నందినాడు
 నాకతనఁ గాదె యురకమన్నాఁడుఁడనసె, మలక లిన్నియు నింక నేమనినఁగలదె.

క॥ జన్నము లొనర్చి పుత్తుల, మన్నీలం గని ప్రజాళి ♦ మనుచు నెఱికి వా
 రి న్నెలకొలిపిన తఱి గా, కిన్నెల వెనయ నిపు డేయ ♦ హితమేర్పడెనో. ౧౭౭

క॥ లోకవిగర్హితుడ జిఘా, సాకలితుడఁ గాక యింక ♦ సజ్జనుడనె నే
 నీకర్మమునకు బొడమితి, గైకొంటిన్ వ్రాతఫలము ♦ గడవం దరమే. ౧౭౮

క॥ అని నొడువుచు నొగులుచు నె, మ్మన మాత్రం బెనసిరాగయఁమ్రాన్పడి చెయువున్
 పొనుపడఁ దన కొండొకగతి, తనరమి కారాటపడుచు ♦ దరిజేరె వెసన్. ౧౭౯

ఆ॥ మొగముదమ్మి మున్న ♦ సగముగా వడలిన, దగడుపడియె నప్పు ♦ డావహిల్లు
 స్వేదబాష్పములు వి ♦ శేషించి పొదువంగ, దాని కెపుడు మంచి ♦ తారసిలునో.

క॥ పాదము లందక మునుపే, యాదీనుడు వ్రాలె బుడమి ♦ యం దెద గుండన్
 బాదుకొను గద్గదికతో, నేదియు ననఁ డార్య; యనుట ♦ యెక్కటి దక్కన్.

ఆ॥ పిన్నతమ్ముఁ డటులెఁపెనుపు దక్కి ధరితి, యందు వ్రాలె నన్నయంఘు లంటి
వారిఁ బొదివి యట్టి వరుసనె యశ్రుమో, చన మొనర్చె రామ చంద్రుఁ డెడలి.

ఆ॥ అట సుమంత్రగుహులు నారాజపుత్రుల, నర్కశశుల నట్టు లంద గాంచి
కొమరు గనిరి వారు గురుశుక్రు లనఁ దగి, యడవియాకసంబుఁ దొడరుచుండ.

క॥ వారణయాధపులుంబలె, నారాజకుమారవర్షు లందఱు నొకటన్
జేరి పొగుల నొగులున వన, చారులుఁ గన్నీరు నింప సాగిరి పెలుచన్. ౧౮౭

ఆ॥ తన్నుఁ బోల జడలు దాల్చి వల్కలములుఁ, గట్టి నట్టివానిఁ గాననయ్యుఁ
గానఁబడనివాని గతవర్ణుఁ గృశ క్షయ, భానుఁ బోలె బుడమిఁ బడినవాని.

తే॥ తెలిసికొని యెట్టకేలకుఁ దివిచి యెత్తి
యంకమున నుంచి యెదకు నె య్యమునఁ దార్చి
శిరము మూర్కొని కొఁగిటఁ జిక్కఁ బొదివి
యిట్టు లనె రాముఁ డాతని హితము గోరి.

౧౮౯

—♦ శ్రీరాముఁడు భరతుని కుశలప్రశ్నపూర్వకముగ రాజనీతిప్రకారం బుపన్యసించుట ♦—

సీ॥ ఎన్నఁడో చూచిన ట్లున్నది నిను జూడ, నింత కృశించితి వేల వత్స
యెప్పు డేతెంచితి వింటి కి ట్లింతలోఁ, ద్రాడి వీడ్కొన మనిఁ దలఁచి తెల్లు
పరలోక మతఁడు చే డ్పడి చేరఁబోఁడుగా, నవయదుగా బాల నాథ లక్ష్మీ
రాజ్య మేలుచు నిట రా గతం బెయ్యది, యీవిరాగమునకు హేతు వెద్ది

రాజసూయాశ్వమేధాధ్వ రప్రయోక్త
సత్యసంధుఁడు ధర్మని శ్చయుఁడు రాజు
కుశలియె తదీయవృద్ధయాను కూలముగను
సేవ లొనరింతె యింతకుఁ జెప్ప మయ్య.

౧౯౦

ఆ॥ బ్రాహ్మణుండు ధర్మ పరుఁడు విద్వాంసుండు, భూరిధామనిధి త పోధనుండు
భానువంశజుల కు పాధ్యాయుఁ డమ్మేటిఁ, బూజసేయుదయ్య పొలుచుభక్తి.

క॥ కోసలు తనయ సుఖనియే, యాసతి సుప్రజ సుమిత్ర హర్ష వతియెఁ జి
ద్భాసురు నినుఁ గన్న జనని, భాసిల్లునె యార్య కైక పరమప్రీతి. ౧౯౧

క॥ సహవినయ వంశరత్నము, బహుశ్రుతి నిద్దితవిధి ను వద్రప్త మహా
మహాననసూయుఁ బురోహితు, సుహితున్ సత్త్వతులఁదనుపఁజూచె దెయ్యెపుడున్.

ఆ॥ అతఁడు బుద్ధిమంతుఁడార్జవమ్మున కిమ్ము, హుతము హోహుష్య మాణము క్తవేళ
నరయు చున్నవాఁడె యగ్ని కార్యంబుల, సరణి తప్పకుండ సమ్మదమున.

- క॥ పితృసత్కృత రీయిందఱు, సుతులనుగా నెతు రెపుడు ♦ భుద్ధాత్మిక ల
మృతీయుతలు రామమాతృత, నుతి గన్నా రట్టివారి ♦ నోనాడవుగా. ౧౯౫
- క॥ దేవపితృమాతృగురుత, ద్భావుల వృద్ధులను వైద్య ♦ ధర్మవరుల భూ
దేవుల బహూకరింతువె, యావలనునఁ గాడె కలుగు ♦ నఖిలశుభమ్ముల్. ౧౯౬
- క॥ శస్త్రాస్త్రసుసంపన్నుడు, శాస్త్రార్థవిశారదుడు ప్ర ♦ చారితనయుఁ డా
శాస్త్రచ్చితుడు సుధన్వుడు, నిస్త్రాసుడు మానితుండె ♦ నీచే నెపుడున్. ౧౯౭
- ఆ॥ శూరు లాశ్మసములు ♦ శ్రుతివంతులు సునిర్జి, తేంద్రియులు కులీను ♦ లింగితజ్ఞు
లనఁగఁ దనరుమంత్రులనుఁ గూర్తెయవ్వారి, వలనఁగాడె నృపులువఱులుటెందు.
- క॥ మంత్రమే మూలము రాజ్యము, తంత్రమ్మున కెల్ల మంత్ర ♦ ధరులు నయజ్ఞుల్
మంత్రులు సుసంవృతముగా, మంత్రించిన యదియె జయర♦ మామోగ మిడున్.
- ఆ॥ నిదుర కగ్గ మగుచు ♦ నెఱిదప్పి చనవుగా, కాలమున నె మేలు ♦ కాంతువుగద
యపరరాత్రముల నె ♦ యర్థనైపుణముల, జింత సేయు బుద్ధి ♦ జేరి మనెడె.
- క॥ ఎక్కటి మంత్రింపవు గద, పెక్కండ్రం జేర్చి వివిధ ♦ భాగములఁ గై
పెక్కి చెఱుపఁజూడవు గద, యెక్కర్జము రాష్ట్ర మెనసి ♦ యెగచిపడదుగా.
- తే॥ అరసి లఘుమూలము మహోద ♦ యంబు నైన
యర్థము సునిశ్చిత మొనర్చి ♦ యపుడ చేయ
నెంతుకద దీర్ఘసూత్రత ♦ నిట్టు లట్లు
గాఁ బొనర్పవుగా మేలి ♦ కలన సెడఁగ.
- ౨౦౨
- క॥ చేయంబడినవి సుకృత, ప్రాయంబులు నైనయవియుఁ ♦ బరు లెఱుఁగుదురే
యేయెడనేనియుఁ గర్త, వ్యాయితమై యొక్కపనియు ♦ నడఁగి చనదుగా.
- క॥ సుకృతములకుఁ గృతరూపము, లకుఁ దృప్తి వహింతు రెపుడి ♦ లానాధులు చే
రక కర్తవ్యము లననై, వికృతము లగు కృత్యములకు ♦ వేడ్కపడ రెటున్.
- తే॥ ఈవు నీమంత్రులును నిర్ల♦యించు కృతుల, యుక్తితర్కములనునేని♦నొంటనేని
నొడ్లుగ్రహియింపఁ బోరుగా♦యుల్లసమున, బోదుగా యెదియేనియుఁ♦బూరికగుచు.
- క॥ వేపుర మూర్ఖులఁ జేర్పక, భావంబునఁ గూర్తె యొక్క ♦ పండితు మేల్మిన్
శ్రీవిదితుఁ డతఁడు కృచ్ఛము, లావిధిఁ బోకార్చి కూర్చు ♦ నఖిలార్థములున్.
- క॥ తీ రెఱుఁగలేని మూర్ఖు ల, పారముగా నుండియైనఁ ♦ బార్థివునకుఁ బెం
పార ననుచుకర్జములం, గాకు సహాయులు ఘటింతు ♦ కలిమిసెడు కృతుల్.

తే॥ మేధ గలవాఁడు దక్షుండు॥మేటి శూరుఁ, డన్నిట విచక్షణుఁడునై న॥యట్టిమంత్రి
యొక్కఁడేచాలు సామాన్యు॥నుర్వరేంద్రు, నఖిలసామాజ్యసంపత్తి॥నలరఁజేయ.

తే॥ ముఖ్యులను ముఖ్యముల మధ్య ♦ ములను మధ్య
మముల నల్పుల నల్పక ♦ ర్మములఁ గూర్తె
శుద్ధు లుపధాతిగులు పూర్వ ♦ విద్ధులు నగు
మేలి సచివులఁ గూర్చెదే ♦ మేలికృతుల.

౨౦౯

క॥ నీయుగ్రదండమున జను, లేయోజం బ్రదుకనేర్తు ♦ మే మనునెడ ని
న్నాయుక్తి కిడరుగద కై, కేయాసుత కా దనక సు ♦ కీర్త్యు లమాత్యుల్.

తే॥ ఉగ్రదండధనార్థివై ♦ యున్న నిన్నుఁ, బరిభవింపరుగా యెల్ల ♦ ప్రజలు పతితు
యాజకులుఁ గామయాను వ॥రాంగనలును, నెట్లు లట్టులు లాఘవం॥బేర్పడంగ.

తే॥ ప్రబలసామాన్యుపాయనిర్భరుఁడు కుటిల, దుష్టనీతిజ్ఞుఁడును భృత్య॥దూషకుండు
శూరుఁడై శ్వర్యకాముఁ డ॥శ్లోకుఁడు నగు,పురుషుఁడంప నుపేక్షింపఁబోకమనెదె.

క॥ ప్రతిభటత నేయెడన్ దు, ర్మతముల బోధించి జనుల ♦ మలఁగించెడు న
మృతకరిఁ గెడపం దొడరని, మతిహీనుఁడు వానివలన ♦ మడియుఁ గుమారా.

తే॥ ధార్మ్యయుక్తుండు హృష్టుండు॥ధైర్యశౌర్య,మతిసమేతుండు సత్తుల॥మండనుండు
శుద్ధు డనురాగి దక్షుండు ♦ సూన్యతుండు, నైన సేనాపతింగూర్చి ♦ యాదరింతె.

మ॥ బలవంతు ల్పముఖు ల్విశారదులు సం ♦ ప్రాప్తాపదాను ల్సుధ
న్దులు విక్రాంతులు నైన సద్భటుల సం ♦ పూజ్యత్వ మూహింతె వా
రల భోజ్యంబులు వేతనంబులు నవా ♦ ర్యప్రీతిదానంబులున్
దలఁగంజూడక యుక్తకాల ముచిత ♦ త్వం బెంచి యోజించెదే.

౨౧౦

క॥ జీతము బత్తెము నిడుపని, కే తటివోఁ జూచు తేని ♦ యెడఁ గోపమునన్
రీతిసెడి భటులు దోషో, పేతు లవుదు రదె యనర్హ ♦ పృథుహేతువగున్. ౨౧౧

తే॥ అంద ఐనురక్తులే స్వకీ ♦ యాన్వవాయ
జాతులు ప్రధాను లగువారు ♦ సర్వకృతిన
మాహితత్వంబు తనర నీ ♦ యర్థములకుఁ
బ్రాణముల నర్పణ మొనర్పఁ ♦ బరఁగువారె.

౨౧౨

క॥ తనజనపదమునఁ బొడమిన, మనుజు వివేకాధ్యు దక్షు ♦ మహితప్రతిభా
ను నయజ్ఞ యథోచితవా, దినిఁ బండితు దూతవిధిక్మ ♦ తి స్థటియింతె. ౨౧౩

- ఆ॥ ముగురుముగురుగాఁగ ♦ మొనసి యవిష్టాతు, లైన చరుల కతన ♦ నరసి కనె-
తనదు పదియు నై దితరుల పదియు నెన్ని, దియు ననంగఁ బరఁగుతీర్థములను
- క॥ తొలితాఁకున నలజసిఁ బడి, బలమఱి చని రిపులు మరలఁ ♦ బఱతెంచిన దు-
ర్బలు లంచు నీనడింపక, మెలఁగెదె తగుకృతుల వెంటఁమృదితసపత్నా. ౨౨
- క॥ లోకాయతికులు బ్రాహ్మణ, సాకారు లనర్థకుశలు ♦ లతిబాలికు లు
ద్రేకులు పండితమాను ల, నేకులు గల రట్టివారి ♦ నెడయించెదవే. ౨౩
- తే॥ ముఖ్యము ల్గర్మశాస్త్రము ♦ ల్మొనసి యుండఁ
దర్కబుద్ధినిఁ దవిలి దు ♦ స్తంత్రు లగుచు
నెప్పుడు నిరర్థవాదంబు ♦ లే మెలంతు
దుర్బుధులు వారితోఁ బొత్తు ♦ దూషితంబు. ౨౪
- సీ॥ మనపూర్వులగు మేటి ♦ మన్నీలు చేపట్టి, లాలింప వింతయా ♦ నీలఁ గ్రాలి
తనపేరు నిక్కమై ♦ తనర దృఢద్వార, హస్త్యశ్వముఖలక్ష్మ్య ♦ యై పొనంగి
పాలుచు ప్రానాదపుం ♦ బుత్తడిబొమ్మల, వలగొను దివ్యుల ♦ కలన లరసి
సంతతసంతోషి ♦ తాంతర దీని తీ, రెది గాంచు నను వార్త ♦ నెనసి మించి
- కలకొలములవా రాత్మ ♦ కర్మనిరతు
లూర్జితోత్సాహులు జితేంద్రి ♦ యులు సహస్ర
సంఖ్యలు సుపూజ్యులునుఁగాఁ బ్రీ ♦ శస్త్రీ గనున
యోధ్య పరిరక్షణ మొనర్చు ♦ యోజ గంటె. ౨౫
- క॥ కలుములపుట్టి ల్లది శుభ, కలనలకుం దానకము స ♦ కలపూజ్యరమా
కలితప్రాకామ్యమహా, బలు లేలిరి దాని మేలి ♦ పద్ధతి దనరణ. ౨౬
- క॥ అట్టి సుగుణ దానిం జే, పట్టితివే రాజధానిఁ ♦ బ్రణయిని నటు లే
పట్టుననేనియు మేల్కని, గుట్టెఱిఁగి మెలంగు మేలి ♦ కొమ రెనసితివే. ౨౭
- సీ॥ నిత్యోత్సవకలాసు ♦ నిష్ఠితసంహృష్ట, నానీనరోల్లాస ♦ నంద్యగుణము
యజనశాలాదైవ ♦ తాలయావ్యాజస, ద్విజసమాజనయోక్తి ♦ వివరణంబు
కమలాకరప్రసా ♦ కరణీయయాతాభి, యాతాధిజనతాని ♦ యంత్రితంబు
మంగళాశంసార ♦ మాప్రమాసంలక్ష్య, మహితవాద్యధ్వని ♦ మంజుమంబు
- ధృతియుత మకృష్టపచ్య మదేవమాతృ, కం బవశ్వాపదం బనఁఘం బభయము
పశుఖనిసమృద్ధ మాస్మాకవశగము నగు, జనపదంబు యథాస్థిఁనంగతంబె.

ఉ॥ పాపులు లేరు ధర్మ వెడఁ ♦ బాపగలే రొకరు దురాత్ములం
బా॥ పెనయంగనీరు ధృతిఁ ♦ బాల్కొని కాని చరింపఁబో రహిం
సాపసు లాత్మవేత్తలు ల ♦ సన్నయు లాత్మసమృద్ధు లౌ పృజల్
పోపున తీపున స్మరఁగి ♦ పోడిమి మైకొనుచున్నవారలే. ౨౨౭

క॥ నీ కభిమతు లగువారలె, యాకృషిగోరక్షజీవు ♦ లగు జీవులు వా
ర్తాకలితులైన లోకులె, లోకమున సుఖాత్ము లొగి వి ♦ లోకింపంగన్. ౨౨౮

క॥ వారల కిష్టానిష్టా, హారపరీహారము లన ♦ యం బొనగూర్చన్
నేరిచి వర్తించెదె తన, వారే కద దొరకు విషయ ♦ వాసిజనంబుల్. ౨౨౯

క॥ మర్మము లేక నిజం బృజ, ధర్మ మరసి మనుచు తేడె ♦ తార్కాణముగా
నిర్మలుడై యిహపరముల, శర్మము తనదే యనంగఁ ♦ జనుఁ బొగడొందన్.

చ॥ పొలఁతుల నూటడింతె పరి ♦ పోషణముం బొనరింతె వింతవా
క్కలనలు నమ్మఁబోవు గద ♦ కల్లు రహస్యము లల్లె వారికిన్
దెలుపఁ దొడంగ కుండుదువె ♦ తిట్టఁగ నెట్టన వీడఁ జూడఁగాఁ
దలఁపవుగా యథార్థగతిఁ ♦ దమ్ముడ నా కెఱుంగంగఁ జెప్పమా. ౨౩౦

తే॥ నాగవనమును గాపాడు ♦ నయము గలదె
యున్నవే ధేనుకలు పెక్కు ♦ లుత్తమాశ్వ
కుంజకీకుంజరమ్ముల ♦ కొటులదెసఁ
దృప్తి యని లేక యార్జించు ♦ తెఱఁగు నొనెదె. ౨౩౧

క॥ మేల్కొంచి ప్రొద్దుప్రొద్దునఁ, గల్కం బొకయింత లేక ♦ కాన్పించెదె తీ
రొల్కు ప్రసాధనరమ మే ♦ లుక్కులు తనరార నీదు ♦ కొలు వొప్పారన్.

తే॥ మర్మ మొక్కింత లే కీవు ♦ మలయుచుండఁ
గర్మకరు లెల్ల నిర్విశం ♦ కతఁ బెరయుట
వేడినను దర్శనం బీక ♦ విసువు వొడమఁ
జేయుటయుఁ గాని మధ్యమ ♦ స్థితి నెఱవెదె. ౨౩౨

వ॥ సర్వదుర్గంబులును ధనధాన్యాయుధోదకయంత్రశిల్పిధనుర్ధరులచే బరిపూర్ణంబులై
యున్నయవియే, యాయం బధికంబును వ్యయంబు పరిమితంబునుగాఁ బరఁగుచు
న్నవియే, యపాత్రులం గూర్చి కోశనాశం బొనరింపవుగద, దేవతాపితృబ్రాహ్మ
ణాభ్యాగతయాచనికులయందును యోధమిత్రవర్గంబులయందును నేమఱక యర్థ
వ్యయంబు గావించుచున్నవాడవే, యార్యుండు విశుద్ధాత్ముండు నై యుండియుఁ

అష్టమా శ్వాసము.

గర్భవశంబునం జౌర్యంబుచే ట్టారితంజ్ఞా నాతని శాస్త్రుకుశలు లగువారు విమ
ర్శించి నిర్ణయింపకయమున్న కేవలలోభంబున దండింపం దలంపవుగద, గృహీ
తుండై విచారింపఁబడి దృష్టకారణుండు ధృష్టుండు నగు చోరుని ధనలౌల్యంబున
విడిచిపుచ్చవుగద, ధనికదరిదులకు వివాదంబొదవిన నయ్యర్థంబు నీయమాత్యులు
విరాగులై సమదృష్టిచే నరయుచున్నవారే, న్యామూన్యాయవిచారణకుం దక్కి
వర్తించురాజుచే, మోమోటకై నేరంబు మోపఁబడిన ప్రజల కన్నులం గారు
కన్నీరు స్వాత్మభోగాఢి యగు నాతని పశుపుత్రకళత్రాదుల ప్రణాశం బొనగూర్చుం
జుమీ, వృద్ధబాలవైద్యప్రముఖుల ననుమతవస్తుప్రదానంబులచేతను మన సిచ్చి
మాటాడుటచేతను వశపఱచుకొనుచున్నాడవే, గురువృద్ధతాపసదేవతాతిథిచైత్య
వృక్షంబులకు సిద్ధారులగు బ్రాహ్మణులకును నిచ్చలు నిచ్చమెయి నమస్కరించు
చున్నవాడవే, అర్థాసక్తిచే ధర్మంబును ధర్మంబు నిమిత్తంబుగా నర్థంబును
సుఖేచ్ఛం జేసి కామంబునుం గొని తదుభయంబునుఁ జెఱుపంజూడక ధర్మార్థ
కామంబులం గాలవిభాగంబునం గూర్చి జితేంద్రియుండు కాలజ్ఞుండు వరప్రదుండు
ననం బ్రశంసం గొన్నవాడవే, సర్వశాస్త్రార్థకోవిదులగు బ్రాహ్మణోత్తములు
పౌరజానపదులతోడం గూడ మహాప్రాజ్ఞుం డీతం డని నీదు మేలిని మెచ్చుచున్న
వారే, నాస్తిక్యంబును నన్యతంబునుఁ గోధంబును బ్రమాదంబును వీర్లుసూత్ర
తయు సజ్జనాదర్శనంబును మదాలసత్వంబును నింద్రియపరవశత్వంబును నెక్కటి
కార్యపర్యాలోచనంబును ననర్థులతోడి మంత్రణంబును నిశ్చితానారంభంబును
మంత్రగుప్త్యభావంబును మంగళాచరణలోపంబును సర్వతఃప్రత్యుత్థానంబును
నను పదునాలుగు రాజదోషంబులం దవులుకొనక నేర్పున మెలంగుచున్నవాడవే,
దశపంచచతుర్వర్గంబులను సప్తవర్ణాష్టవర్గంబులను ద్వివర్గంబును విద్యాత్రయం
బును నింద్రియజయంబును షాడ్గుణ్యంబును చైవమానుషవ్యసనపంచకయుగ్మం
బును వింశతివర్గంబును బ్రకృతిమండలంబును యాత్రాదండవిధానాదులును
దత్కారణంబులైన సంధివిగ్రహంబులును సక్రమంబుగా నెఱింగి హేయంబుల
విడిచి యుపాదేయంబులం గ్రహించుచు సర్వజనశ్లాఘాపాత్రుండవై ప్రవర్తిల్లు
చున్నాడవే, నలువురు మువ్వురు మంత్రులఁ జేర్చికాని వేర్వేరుగాఁ గానియే
కాంతం బొలసి మంత్రవిధానంబు నడుపుచుండుదువే, నీదు వేదంబు లగ్ని హో
త్రాద్యనుష్ఠానంబులచేతను నీద్రవ్యంబులు దానభోగంబులచేతను నీదారవర్గంబు
రతిపుత్రులచేతను, నీశుతంబు శీలవృత్తంబులచేతను సఫలత్వముం గాంచుచున్న
వియే, స్వాదుభోజ్యం బొక్కండవే భుజింప నొల్లవుగదా, ఆసపడు మిత్రులకుం
జక్కగా నర్థజాతంబుల సమకూర్తు కాదే, నాచే నీ కెఱింగింపఁబడిన యాయు
ష్యయు యశస్యయు ధర్మకామార్థసంహితయు నగు నీబుద్ధి నాయందెట్లు లట్లు

నీయందును నేటుకొని యున్నదియే, తండ్రి దేని మేకొని నెలకొనుచున్నవాడో, తాతముత్తాత లేదాని నంగీకరించి సుల్లోకులై నారో యేయది సన్మార్గానుసారిణి యనిందితయునై చెల్లుచున్నదియో యట్టివృత్తిని, దలంగక కొని చెలంగుచున్న వాడవ యనంగ నైతివే, తమ్ముకుత్తా ? మహామతియు, దండధరుండును, బ్రజా పాలనతత్పరుండు నగు రాజు ధర్మచ్యుతుండు గాక యేకాలంబు నెల్ల నేల నేలం జాలి సర్వశుభంబులుం బెరసి, యాత్మతత్త్వం బరసి చిట్టచివరకు శాశ్వతపుణ్య లోకసామ్రాజ్యం బందంజాలువాఁ డని యిట్లు లవ్యాజకరుణారసభరితుండగు శ్రీరామచంద్రుండు కుశలప్రశ్నవ్యాజంబున భరతున కశేషరాజనీతివిశేషంబులుం బ్రతిబోధించి ప్రసాదించిన.

౨౩౫

—♦ భరతుఁడు రామునకుఁ దనరాక యెఱింగించుట ♦—

క॥ విని తోనె యాతఁ డిట్లనె, ననఘా; ధర్మచ్యుతుండ ♦ నై చేడ్పడు నా
కను వగునె రాజధర్మం, బని నెట్టన దెలుపఁ బిదప ♦ నొనది గలదే. ౨౩౬

ఆ॥ అధిప నిలిచి యున్నయది ధర్మ మది మన, యందు సముచితము నిరంతరమ్ము
నగుచు జ్యేష్ఠుఁ డుండనవరజుం డవ్వొని, గొలిచియుంట యొండుగోరకుంట.

క॥ ఆశాశ్వతమగు ధర్మం, బాశాస్యము ద్రోచి పుచ్చ ♦ నగడుపడదె లో
కేశాన ; లోక మెల్లం, బాశాకృష్ట మగు పశువు ♦ పద్ధతి కగుచున్. ౨౩౭

క॥ లోకావననిపుణుడ నీ, నీకరణి విరక్తభావ ♦ మెనసి చరింపన్
శ్రీకామ్యము శ్లోకమువో, బ్రాకట మిక్ష్యాకుకులము ♦ పససెడకున్నే. ౨౩౮

తే॥ రమ్మనాతోడ సుసమృద్ధరాజధాని, యాయయోధ్యకు మనకొలంబఖిలశుభము
లంద నభిషిక్తుడవు గమ్మహర్ష మొసఁగు, మందఱకు నబ్ధిమేఖిలనరసి కొనుము.

క॥ మానుషుఁ డందురు కొందఱ, మానుషు రాజన్య నది ప్ర ♦ మాణం బగునే
మానుగ నెప్పుడు ధర్మా, ధానూనము వృత్త మతని ♦ దై యుండంగన్. ౨౪౦

ఉ॥ కేకయు నింట నేనుఁ బరి ♦ కింపక యుండంగ నీవు వన్యవృ
త్త్యాకలితుండవై విధిని ♦ యంత్రణ సెల్ల వనాధివాసముం
గైకొనిరా దివం బొలసెఁ ♦ గ్రమ్మటి చా నని రాజు సన్మతుం
డాకృతి యాయజూకుఁ డతఁ ♦ డన్నిటి రోసి నివాసితార్తియై. ౨౪౧

క॥ నీ విల్లు వెడలినంతనె, దేవియు లక్ష్మణుఁడు నిన్నుఁ ♦ దేకువ వెలయున్
నేనింపరాఁగ నంతయు, భావించి మహాత్ముఁ డెనసెఁ ♦ బరలోకగతిన్. ౨౪౩

మ॥ పురుషవ్యాఘ్రము లెమ్ము శీఘ్రమై గురుం ♦ బుణ్యాత్మునిం గూర్చి త
త్పరలోకక్రియ లాచరింపు మవి సం ♦ ప్రాప్తంబులొ దోన పె
ల్లరుసంబందెడు నీకుఁ గూర్పు నతఁడే ♦ మర్పించినా మడ్డె త్వ
ద్వరకల్యాణకటాక్షపీక్షణభృతి ♦ వ్యాసంగ మర్కింపుచున్. ౨౪౪

ఆ॥ వచ్చినార మిపుడు ♦ వరగుణా; సత్పుత్ర, దత్త మరయుచుండ్రు ♦ తల్లిదండ్రు
లదియు నక్షయంబయై చెల్లుఁ బితృలోకమున నటందు రెల్లమునులు ఘనులు.

ఉ॥ నీవనవాసవుం దెరువు ♦ నిర్ణయ మెంచి కృశించుచున్ విషా
దావిలమానసుం డగుచు ♦ సర్థము లెల్ల దృఢించి నీదెసన్
దీవెలువెట్టు బుద్ధి నటు ♦ ద్విప్పంగనేరక యూర కాత్తుడై
దేవుడు దేవభావమునె ♦ దివ్యులు మెచ్చుఁ గొనెన్ రఘూద్వహా. ౨౪౫

—♦ శ్రీరాముడు తండ్రి మృతింగూర్చి విలపించుట ♦—

చ॥ అను ననుజన్ము పల్కు కరు ♦ ణాన్పదమై పితృమృత్యుశంసియై
తనయెద వజ్ర మ ట్లెనయఁ ♦ దాఁక బడల్పడి నష్టచేతనుం
డననయి చేతు లెత్తి విక ♦ చాగ్రము నిర్హతమూల మైన కా
ననమున వృక్షముం బలె స ♦ నాధుడు రాముడు నేల వ్రాలినన్. ౨౪౬

తే॥ కూలఘాతపరిశ్రాంతి ♦ గూరఁ దెరలు, కుంజరం బట్టిఁడౌ శోక ♦ ఘూర్ణమాను
నతని నొగులుచుఁ జేరి రయ్యనుజు లార్తసీత తోడుగ హిమవారిజిలికి రపుడు.

ఉ॥ తిన్నఁగ మేలుకాంచి తన ♦ తేకువ యిట్టటులైన మట్టునన్
గన్నుల బాష్పపూరములు ♦ గ్రమ్మఁ గకుత్స్థకులుండు దీనుడై
క్రన్నన పన్నెఁ బెక్కు లనఁ ♦ గా నగు భాషణము ల్సధర్మతా
భ్యున్నతుఁ డౌటఁ దండ్రీ గతి ♦ నోటమి కొగ్గెడు చిత్తవృత్తితోన్. ౨౪౭

క॥ స్వర్గతుడు టేడుగాఁ బుర, నిర్గతుడై తన్నుఁ గొలువ ♦ నెఱసిన సుజనాం
తర్గతు భరతుఁ గని సం, సర్గాహితుఁ డనియె ధర్మ ♦ సంహితమతియై. ౨౪౮

క॥ ఎఱుకగలఁడు శర్యేతర, మఱిముఱి మాయంప భవము ♦ నందినవాఁ డ
క్కఱకు వని నేరఁ గని నా, డఱిమెడు కర్మగతి కడరు ♦ నా; ధర్మమతీ. ౨౪౯

తే॥ ధర్మపథరత భరత తా ♦ త్వర్య మరయు
మయ్య; యింకేమి గల దయో ♦ ధ్యాపురమునఁ
దాతపాదుండు దిష్టాంత ♦ దశకుఁ గాఁగ
దానిఁ బాలింప నగు వారు ♦ దలఁపఁ గలరె. ౨౫౦

క॥ నను లాలించు నెవం డీక, ననయముఁ బాలించు నెవ్వఁ ♦ డార్తులఁ బ్రజలం
దనప్రజల నెట్టు లట్టులె, యను వెడలెం గాక యొక్కఁ ♦ డర్థము గలదే. ౨౫౩

తే॥ ఏను దుర్జాతుఁడ జనించి ♦ యేమిసేసి, నాడ నాశోకమున నేగె ♦ నాకమునకు
నమ్మహాత్ముఁ డతనిఁ జేతఁనంటి చరమ, సంస్కృతియయేని సమకూర్పఁజాలనైతి.

క॥ తమ్ముఁడ నీవె కృతార్థ, త్వ మ్మొనయంగంటి పిన్న ♦ తమ్ముఁడు జతగా
నిమ్మరయఁ గాంచి పితృకృ, త్యమ్ముల నెరవేర్చు నెఱికిఁ ♦ దానక మగుటన్.

తే॥ నిష్ప్రధాన యనేకాగ్రఁనిర్ణ రేంద్ర, యాయయోధ్య తెఱం గిఁకేమని స్మరింతుఁ
గాననావాసదీక్షావసాన మొనయఁ, గా నయిన నటఁజేరఁగాఁగొంక్ష సొరదు.

ఉ॥ ఆనతి సెల్లఁగాఁ గొనిన ♦ యాశ్రమవాసము నిస్తరించియే
యానతవైరిఁ బూజ్యపదు ♦ నారయఁ గాంచెద నంచునున్న న
న్నానయ మొప్పఁ జేరఁ గని ♦ యా ననువా రెవరింక మేలుకీం
క్షో నెఱు లెన్నువా రెవ ర ♦ యం బపయాత మనంగఁ జెల్లదే. ౨౫౭

ఆ॥ నన్నుఁ బంపునాఁడునాతండ్రి తివిచి ను, వృత్తుఁ డితఁడ యంచువెరవు దోఁప
నేమి సాంత్యనంబు ♦ లెనయించె నెట్టెట్టు, లట్టి శ్రుతిసుఖంబు ♦ లరయఁ గలవె.

క॥ అని పూర్ణచంద్రనిభముఖ, జనకదుహిత సీతఁ దనదు ♦ సాధ్వీం గని యి
ట్లనె భావిని నీశ్వశురుఁడు, పనివినెఁ బరలోకమునకుఁ ♦ బాప మరసితే. ౨౫౯

ఆ॥ తండ్రి బాసి నొగిలు ♦ దశ తారసిల్లె సా, మిత్రి నీకుఁ బొసఁగు ♦ మేల్మి తలఁగె
భరతుఁ డిట్టికీడు ♦ వలికె నెట్టన నోట, ననఁగరాని కష్ట ♦ మని తలంచి. ౨౬౦

చ॥ అని పలవించు రాముఁ గని ♦ యందఱు తమ్ములు నట్టె యశ్రువుల్
గనుఁగవలం గడల్కొనఁగఁ ♦ గాఢీయవెట్టు పరీతశోకవే
దనబడిఁబాఱి క్రమ్మటి వి ♦ ధాతవు నీ విటులైన మాకు ది
క్కని యొక్కఁ డున్నె నేతకు జ ♦ లాంజలి యీఁ దఱిగాదె నావుడున్. ౨౬౧

ఉ॥ ఆదట స్వర్గలోకగతుఁ ♦ డైన మహాత్ముని మామ నెంచి పూ
జ్యాదృత సీత బాష్పనివ ♦ హాదృతవీక్షణయై క్షణం బఱన్
వేదన నొందుచుంటఁ గని ♦ విశ్వజనీనుఁడు రాముఁ డూఱుటన్
బా దెనయించి లక్ష్మణునిఁ ♦ బార్శ్వగు దుఃఖితుఁ గాంచి యిట్లనున్. ౨౬౨

—♦ శ్రీరాముఁడు దండీకిఁ బైతృకక్రియ లాచరించుట ♦—

శా॥ లె మ్మోయీ గతకర్మ మెంచుచునె జా ♦ లిం బొంద నేమయ్యెడిన్
దెమ్మా యింగుదిపిష్టమున్ వసనమున్ ♦ దీర్థంబుఁ బ్రాపించి యా

సమ్మాన్యండు సుఖంపఁ గూర్చవలయున్ ♦ సత్కారము ల్పుత్రభా
వ మ్మిమ్మాడ్కిన కాదె చెల్లనగు భ ♦ వ్యం బొందు సంభావ్యమే. ౨౬౩

ఉ॥ సీతఁ బురస్కరించుకొని ♦ చేరుము నీదు పిరుంద నేనుగా
నాతల మందఁ గాంతు మిదె ♦ మా నుచితస్థితి యిట్టి దారుణం
బౌ తటి నంచుఁ బల్కు సతఁ ♦ డట్లు గడంగునెడ నివసన్త
స్వీతులు వారిచొ ప్పరసి ♦ మెక్కటి చొ క్కెద నాకృమింపఁగన్. ౨౬౪

చ॥ అనుగతుఁ డెప్పు వారికి మ ♦ హామతివేత్త మృదూక్తిదాంతిశాం
తినయసమేతుఁ డారఘుప ♦ తి దృఢభక్తి వహించి కొల్చువాఁ
డనుయుతుఁడై తటిం బలుక ♦ నొనటు వల్కుచు గాంగతీర మ
మ్మనుకులుఁజేర్చనౌ నెటి సు ♦ మాత్రుడు గైకొనె శైలరాట్సుతా. ౨౬౫

సీ॥ తన సుతీర్థపుగతిఁదాఁగొని డిగ మీఁది, కెక్కింతు నను బిరుదెనయుదానిఁ
దనదు స్తోత్రోవేగమున కొగ్గ భవపార, మునఁగూర్తు నను వార్తఁబెనఁచుదానిఁ
దనపుష్పితవనాళిఁదనరారు నొడ్డొడ్డి, తాపత్రయముఁ దోలఁదలఁచుదానిఁ
దనవిపంకామృతమున మేల్కృతు ల్సాపి, యొడ్లపంకము లూడ్పనొరయుదానిఁ
నమ్మహానది సీతతో ♦ ననుజుతోడ
నల్లనల్లనఁ జని కని ♦ యగడుపఁచు
నవతరించి రాముఁడు స్నాతుఁ ♦ డై యొసంగె
జలము లివె నీ కనుచుఁ దండ్రీ ♦ సంస్మరించి. ౨౬౬

మ॥ జలపూర్ణాంజలిఁ గూర్చి యామృదిశక్తై ♦ సారించి సుశ్లోకుఁడా
కులుఁడై యిట్లనె రాజపంచముఖ; య ♦ క్షోభ్యప్రభావా; సుని
ర్మల మీతోయ మొసంగెదన్ బిత్తగతి ♦ న్మానించు నీ కక్షయం
బలఘృత్వాధ్యముఁ గాఁగ నియ్యది ముదం ♦ బత్యంతముం దార్చుతన్. ౨౬౭

మ॥ అని యర్పించి తటాంతరం బెనసి భా ♦ త్రస్వీతుఁడై చేసె దో
డనె యబ్బాదరమిశ్రి మైంగుదము పి ♦ స్తం బాదిగాఁ బిండము
ల్పొనరం గూర్చి కుశాస్తరంబున పయిం ♦ బూరించి శ్రాద్ధంబు రో
దన మక్కా-లమున న్ఫుటిల్ల ననియెం ♦ దత్పాభవం బెంచుచున్. ౨౬౮

తే॥ ఓమహారాజ నీ కిది ♦ యొసఁగినార
మాదృతిం గొను మే మేత ♦ దశనులమ య
దన్నుఁ డగుఁ బురుషుండు త ♦ దర్శ్యమాను
లట్టులె తదన్ను లను నుడి ♦ యమరుఁ గాడె. ౨౬౯

క॥ అనుచు నివాపము లొసఁగి ను, మనస్కుఁ డవ్యాజభక్తి ♦ మానితయుక్తి
బొనరించె బిత్తశౌధ్యం, బనుత్తమము విబుధలోక ♦ మా నా ననఁగన్. ౨౨౦

క॥ పరమపురుషుఁ డమ్మెయి భూ, వరునకుఁ బరలోకవిధులు ♦ పరఁగించిన న
వ్వరుసనె యాతని కొదవెను, చిరంతనస్వర్గలోక ♦ సిద్ధిసమృద్ధిల్. ౨౨౧

తే॥ అటు పితృక్రియ లొనరించి ♦ యచటు వాసి
రమ్యసానువు ధరణీధ ♦ రమ్ము వెరసి
పర్ణకుటి ద్వారమునఁ జేరి ♦ భరతలక్ష్మ
ణులఁ గవుంగిటఁ బొదివి య ♦ య్యలఘుఁ డడలె. ౨౨౨

క॥ సోదరులును వై దేహీయు, భూదయితుఁడు రాముఁడునుఁ బ్ర ♦ భూతంబై ని
ర్హృద మెనఁగ నత్తఱి నటు, రోదన మొనరించు నెరి ని ♦ రూఢంబైనన్. ౨౨౩

క॥ గుహలఁ బ్రతిశ్రుతి దోషఁగ, గుహశయములైన హరుల ♦ ఘోషణల న్ని
ర్వహణ మొనరింపనై త, నృహితుల యుచ్చైస్త్వనములు ♦ మలసెం దెసలన్.

—♦ భరతుని పైన్యమువారు రామునివాసమునకుఁ జేరం బాటుట ♦—

చ॥ భరతుని సేన నెక్కినిన ♦ పట్టున వారల కట్టి యారవ
స్ఫురణము దోష రాముఁ గనె ♦ బుణ్యుఁడు కైకసుతుండు నాధుఁడున్
నరవరువార్తఁ దా నరసి ♦ న్యాయ్యవిధు ల్పొనరించుచున్నవాఁ
డరయఁగ నింక నే మిచట ♦ నై దురపిల్లఁగ నేల యం చొగిన్. ౨౨౪

తే॥ ఆనివాసములను వీడి ♦ యంద తొకఁట, శ్రీనివాసునిపయిఁ గూర్చి ♦ చేరి నడువ
నాధ్వనిస్థానమునఁ జిత్తమనువు పఱచి, పఱచిరయ్యెడ సుకృతంబుబయలుపడఁగ.

ఉ॥ తమ్ముల నాదరించు గుణ ♦ తత్పరుఁ డారఘునందనుండు తా
నుమ్మలికంబుఁ గైకొనియె ♦ నోటు గురు న్నృపు నెంచి యెమ్మెయిన్
గ్రమ్మెనొ తత్సమాగమము ♦ కల్ప మనల్పము దృగ్యుగమ్ముపై
నెమ్మది కిట్టిభేద మగు ♦ నే యిక నంచుఁ జలించి రందఱున్. ౨౨౫

క॥ త మ్మాఁగి చనియె నప్పటి, కమ్మాడ్కిన నిలిచి రెనసి ♦ యైనఁ బరవశ
త్వ మ్మానఁబిలువఁ డనఘం, డిమ్మాత్రకుఁ జేరఁబాట ♦ కెడయుదురె ప్రజల్.

క॥ చిరవిప్రోషితు నట్టు ల, చిరవిప్రోషితుఁడు రాజ ♦ సింహుఁడు రాముం
దురుతరగుణయోగంబునఁ, బరావరప్రజల కేక ♦ పరతం గూర్చెన్. ౨౨౬

ఉ॥ కొందఱు భద్రనాగములఁ ♦ గొందఱు మేలి తురంగమంబులన్
గొందఱు యానరాజములఁ ♦ గోరిక లీరిక లెత్త వారలం

గందు మటంచు నేగి రధి ♦ కారులు పారులు సాకుమార్వము
గొందలపాటు నొక్కగతి ♦ గూడఁగనీయని చాయ కీడ్వగఁ.

౨౫౦

క॥ సరభసులై కల్పడతో, నరిగిరి కొంద టటు లుపహి ♦ తారులు వార
వ్వరగుణుల సమాగమమున, పరభాగం బరయు వేడ్క ♦ పరఁగుచు నుండఁ.

క॥ ఆతురులై వా రటుచను, నాతటి ఖురనేమిపదస ♦ మాహతి క్షితి ను
దూభత మగు రవము తుములం, బై తలకొనె దివమున స్థ ♦ నాహతిఁ బోలెఁ.

మ॥ కరిబృందంబు కరేణుకాకలితమై ♦ గంధం బనంధప్రభా
కరమై దిక్కులఁ గ్రమ్మ నవ్వనమునం ♦ గార్కొన్న సంతాప మా
దరముం బాచి దరంబు నెక్కొలుపఁ ద ♦ ద్ధామంబు వీడ్కోలునఁ
బరసీమాశ్రిత మయ్యె వన్యతతి సం ♦ బాధంబు కీడ్చొప్పునే.

౨౫౩

క॥ ఆత్రమున సకలమృగములు, విత్రస్తము లగుచుఁ బఱచె ♦ వివిధవిహగముల్.
గాత్రములు పొదల నఱచుచు, భూతాసం బాదవ నెగసి ♦ పోయెఁ దెసలఁ.

ఆ॥ వ్యాఘ్రమహిషసర్ప ♦ వానరగోకర్ణ, గవయవృకవరాహ ♦ గణము లట్లు
సన్న వీడి క్రొంచ ♦ చక్రచక్రాంగకా, రండవప్లవోత్క ♦ రంబు లెడలె. ౨౫౫

తే॥ ఆకసం బప్పు డప్పఱులొక్రమింప, మనుజు లఱుమంగఁ బుడమియుననిచె రెండు
నొక్కఁడుగ మొక్కలం బగునులివుతోడఁ, గలితనానావిధాకృతిగతులతోడ.

క॥ అంతటఁ జేరంజని కని, రంతికగతు రాము నుత్క ♦ టారణ్యపరి
భ్రాంతు లయి చులసి సాలసి కృ, తాంతకృతానుగ్రహాన్వయం బనువుపడఁ.

—♦ భరతనైన్యంబుతోడఁ జొరజానపదులు రాముని సందర్శించుట ♦—

సీ॥ స్థండిలమ్మునఁ దిక్క ♦ వార్కొన్న డెందమ్ము, నూతార్ప నొడ లిడ్డయుక్తి దోప
వ్యసనోదయంబులవలనులఁ జిక్కని, యనువు దెల్పెడు స్థైర్యమచ్చుపడఁగఁ

జెంగట వడగొన్న శృంగారకలతోడఁ, బోల్పనై భూజాతపొనరుచుండఁ
దమ్ములు తనుఁ జుట్టితాత్పర్యమున వేడఁ, దఱి వేచుచున్న చందమ్ము నెఱయఁ
గన్నులకుఁ గాననైన యాకల్పనాత్త, మనుజమూర్తి నరుణబింబమధ్యవర్తి
గాంచి మంధరఁ గై కేయిఁగలిపి పగులఁ, దిట్టుచుం బోయి రవ్వారదీనహృదయ.

క॥ కన్నుల నీ రొలుకఁగఁ దనుఁ, గన్న జనులఁ గాంచి నెమ్మి ♦ గైకొనెఁ బితృమా
తృన్నతి నెఱయఁగ వెరవరి, కన్నా కఖిలజ్ఞుడతఁడు ♦ కల్యాణనిధి. ౨౫౬

ఉ॥ కొందఱఁ గుచ్చి యెత్తికొనుఁ ♦ కొందఱు మొక్క శుభోక్తులాడు వే.
గొందఱ మేలుగిం. డ్లరయుఁ ♦ కొందఱ మచ్చిక లిచ్చగించు సం

కృందనవందితుం డతఁడు ♦ కమ్మని పల్కుబడు లెలంగ న
ట్లందఱ కుత్సవం బొసఁగె ♦ నాక్షణ మాక్షణదాప్తు వైఖరిన్. ౨౯౦

క॥ అందు వయస్కులె కొందఱు, బందుగులుం గొందఱు ♦ ప్రజలుం బ్రజలే
సందానింపఁజే ధృతి శ్రిత, చందన మవ్వఁడు నరుఁడె ♦ చర్చింపంగన్. ౨౯౧

ఉ॥ ఆతటి వ్యగ్రభావముల ♦ నాత్రములం దలపోతలన్ స్తుతి
వ్రాతకథావిధానముల ♦ వారణలం దగుప్రేరణంబులన్
బాతొదవంగనై ప్రబలి ♦ పైకొని యాకస మంటి దిక్కులన్
మూత లెడల్చి కందరల ♦ మూర్ఖున నొక్కస్వనం బవార్యమై. ౨౯౨

—♦ వసిష్ఠమాని రాజదారల శ్రీరామ సన్నిధికిఁ జేర్చుట ♦—

ఉ॥ అంతట నావశిష్ఠముని ♦ యాన్యపదారల నందఱన్ వ్యధా
కాంతలఁ గొంచు రాముఁ గనఁ ♦ గా మదిఁ గొతుక ముల్లసిల్ల ధీ
మంతుఁడు చేరవచ్చె బుధ ♦ మానిత స్వర్ధుని తీర్థమంటి ని
ష్ఠాంతతఁ గన్న యాపదవిఁ ♦ గైకొని సత్పదవిక్రమంబునన్. ౨౯౩

క॥ మందగమనమున నరుగుచు, మందాకిని పొంతఁ గనిరి ♦ మహిజాదయితా
ర్చం దనరెడు తత్తీర్థము, గొందలపా పెనసి రంతఁ ♦ గోసలసుతయున్. ౨౯౪

ఉ॥ కన్నుల నీరు దొట్టిల మొ ♦ గం బరవాడిన తమ్మిపూవుగాఁ
దిన్నని వాక్కు తీ రెడలఁ ♦ ద్రిక్కొనుచూడ్కి సుమిత్రఁ దోడిరా
యన్నులమిన్నలం గని కృ ♦ శాంగి బడల్పడు చిత్తవృత్తితో
నున్నతిఁబాసి యున్నగతి ♦ నొంట మెలంగుచుఁ బల్కె నుల్కుచున్. ౨౯౫

తే॥ కంటిరే ; యమ్మలార ; నాకాన్పు కష్ట, మడవిపా లొనరింపంగఁనైన తెఱఁగు
మంచి కని పోయి యనదలై ♦ మలఁగినట్టి, వారు మెలగిన యది తీర్థవాస మిదియు.

క॥ నిర్విషయీకృతు లట్టె ను, పర్వాధిపనిభులు సుప్ర ♦ భాభాసితు లీ
మర్వారహితంబు ల, ఖర్వగతిం గాంచి రిట్టి ♦ కాననసీమన్. ౨౯౬

ఆ॥ ఓసుమిత్ర నీమ ♦ హోన్నతుఁ డగు పుత్రు, డొదిగి యిచట సేరి ♦ యున్నవాఁడు
నది జలంబు దేర ♦ ననుచు నన్నెరి వాని, వ్రాతఫలము దలఁప ♦ వలసె నిపుడు.

క॥ నాపుత్రుకతన నింతటి, యాపదలు ఘట్టిలైఁ దనకుఁ ♦ నొఁ గా దన క
ప్రోపి నిలఁబడిన నిప్పటి, కేపాటనొ తెరువుబట్టి ♦ యెనసెడున కదే. ౨౯౭

తే॥ నీచకర్మ మొనర్చియున్ గడు గాంచు, గాని యివ్వఁడు నిందపాల్గఁడు సుమ్ము
పెద్దయన్న గురుం డనివృథుతదర్థ,మరయువాఁ డెందు సత్కృతులంది మనఁడె.

క॥ ఎందులఁ బుట్టినయదియో, యిందఱ కి ట్లందవలసె ♦ నేమనఁగల సఁ
క్రందను నట్టిడ యేనియుఁ, గ్రందునఁ బడకున్నె తనదు ♦ కర్మవశమునన్. 30౧

తే॥ తలఁగునేమొ యీశ్వరుదయ ♦ గలుగనేడు
నీసుతుఁ డకృచ్ఛ్రవిదుఁడువి ♦ భాసురుండు
తనయనిష్టనికృష్టాఘ ♦ దష్టకృతుల
వలని కష్టంబులను వైభ ♦ వంబు వెలయ. 30౨

క॥ అని పల్కుచు నఘగతి పా,ల్కొన నుల్కుచుఁ దనయు బారిఁగొనకొననా వే
దన కల్కుచు దుర్విధి నె, ట్టన గూర్చిన చెట్ట యేర్ప ♦ డం జని యెదురన్.

తే॥ తండ్రికై రాఘవుఁడు ధరాఁతలమునందు, దక్షిణాగ్రదర్శోచితాఁస్తరణ లొదవ
నింగుదీప్తిప్తిపిండంబుఁలెడలు మది నొ,సంగిన ప్రసంగ మలఁతిఁ బొఁసంగుచుండ.

క॥ కనుఁగొని కోసలునందన, జనవిభు దేవేరి తోడి ♦ సతులం గనుచూ
డ్కిని బాష్పము లాచికొనన్, ఘనార్తనాదంబు నెఱయఁ ♦ గా నిట్లనియెన్.

సీ॥ పాలుచు వంశమునకుఁబ్రబ్ధు మూలం బాటఁఘనతేజ మెపుడుఁ దాఁర్హాణసేయ
నింద్రుని సరిగదై ♦ నెనయఁజాలి తదీయ, మత్తారివర్గంబు ♦ మద మడంచి
చతురంతమహి నేలుఁసన్నాహమునకు తేం, డ్లరికాపులై కొల్వఁననువు మెఱసి
సరిపోల రెవరు నీ ♦ జనపాలునకు భోగ, కలనల ననఁగఁ బ్ర ♦ ఖ్యాతి వడసి
చన్న విభున కియ్యడవిలోఁసన్న సెడఁగ,నింగుదపుఁ బిండి పిండంబుఁలిట్టులిడియెఁ
బేరు పెంపునుఁ గాంచినఁపెద్దకొడుకు,కంటిరే సాధ్యులార నాఁకాన్పు దొనఁగు.

ఆ॥ ఏలినాడు జగతి ♦ కెల్లఁ దా నొకఁ డన, మలసినాడు సుతుల ♦ మాన్యతముల
మడఁగినాడు కడకు ♦ జడనుపాలై తన, కిట్టి భోజ్య మొదవు ♦ పెఱుకగనఁడు.

క॥ అన్నాదుడైన జనుఁడే, యన్నముఁ దినుచుండు నదియె ♦ యాఁ దత్పితృదే
వాన్నం బను శ్రుతియర్థము, గన్నులఁ గట్టినటు నాకుఁ ♦ గానఁగ నయ్యెన్. 30౩

ఉ॥ ఇంతకు మిక్కుటం బయిన ♦ దెన్నఁగ బన్న మొకొండు గల్గునే
సంతతిఁ గాంచి యావలని ♦ సౌఖ్యము వారలు గూర్తు రంచు భా
వింతురు కర్మదోషమున ♦ వేడబమై చను పెన్నఁబోరు శ్రీ
మంతున కిట్టికీ డగుట ♦ మంతనమం దరయంగఁ బోలదే. 30౪

క॥ నూకల కేడ్చి తవుటికిన్, శోకించిన తెఱఁగు దీనఁ ♦ జొప్పడె గా కే
నొకష్టదశలపాలై, యీకర్మనివిష్టగతి కిఁ ♦ కేమనుదానన్. 30౫

ఆ॥ మాన్యుఁ డైన పతికిమహి యేలఁజాలిన, కొడుకు నేటి కిట్టికూడు వైవఁ
గనులఁ గాంచుచుంటిఁగాని నాయెద యేల, పగులదొక్కి యరసిపలుకఁజాల.

క॥ అని యార్తి నొగులు రాముని, జననీరత్నంబు దోడి ♦ సతు లుచితాశ్వా
సన మొనరించుచుఁ గొని చని, రనఘుఁ డతం డున్నస్థాన ♦ మందఁగ నగజా.

—♦ కౌసల్యాదులు శ్రీరామునిం గనుంగొనుట ♦—

సీ॥ సర్గవైచిత్రిమై ♦ స్వర్గలోకము వీడి, ధరకు డిగ్గిన దైవ ♦ తం బనంగ
భోగసంత్యాగం బఁపూర్వంబు గాకుంట, వివరింపఁ దొడరినవిష్ణుఁ డనఁగఁ
దనతోడిదగు వృత్తిఁదవులు మాయకు మాయ, నడ్డుసేసి తలంగునజుఁ డనంగ
మునిభావనలఁ గొన్నమననంబు నిజరూప, మెఱిఁగింప వచ్చినయెఱుక యనఁగ

నొంటిమెయి నిల్చి పలువురి ♦ కంటఁబడి వి
షాద మొక్కండు రూపించు ♦ సరణి దోవఁ
బ్రాప్తకామతాప్రఖ్యాతిఁ ♦ బరఁగుచున్న
వాని రామమహిజాని ♦ వారు గాంచి.

303

శా॥ శ్లోకం బాకృతులందు చందమయి ను ♦ శ్లోక లక్ష్మశత్రవంబుతో
నాకంతం బెలుఁ గార్చికొంచు బహులం ♦ బై యార్తి దృక్కోటికిం
బ్రాకం జాలిఁ గరంగు చిత్తములె మా ♦ ప్రాపంచ రూపించి పె
న్వార లెట్టుచు నశ్రుధార లెడల ♦ న్వాపన్నలై రెల్లరున్. 304

ఆ॥ అట్లు లడలు తల్లులందఱుం గని రాముఁ, డడరు దోవ సత్యమదె యనంగ
నెగచి యెగచి వ్రాలెనేనంచు నవ్వారి, యఘహరంబు లైనయఁఘులందు.

క॥ అత్తఱి మెత్తని వ్రేలుల, పొత్తు నుఖస్పర్శయుక్తిఁ ♦ బొనరింపఁగఁ జే
యెత్తి తుడిచినైచిరి వా, రొత్తున వెన్నంటి యున్న ♦ యుడుకురజమ్మున్. 305

ఆ॥ కడిగి రట్లు బాష్పకణముల గణముల, రాము మేను మేల్చి రామయముగ
నతని ధృతికిఁ గూర్చినాయతలోచన, లాదరంబు తోడమపనయింప. 306

క॥ ఆమెయి సామిత్రి మహితుఁ, డామాతలఁ గొలిచి వినతు ♦ లర్థిం గూర్చెన్
రామున కనంతరుడ కా, నేమంబున తెఱఁగు దుఃఖి ♦ నిర్ఠతియు వెలయన్.

క॥ అందఱు రామునియం దే, చందమ్మున వత్సలత ప్ర ♦ సంగము వెరయన్
గ్గిందుకొని కూర్చి రాతని, యం దాచితి మెఱయ నెఱపి ♦ రట్లాదరమున్.

క॥ శుభలక్షణుఁ డీలక్షణుఁ, డభ మెఱుగని వాఁ డటంచు ♦ నందఱు రాము
ప్రభుఁ గూర్చి పలుకుపలుకుల, విభ క్తిమే మేలిపలుకు ♦ వెలయించి రుమా.

క॥ చరణము లంటుచు సుకృతా, చరణాధ్య మహిజ వ్యధాను ♦ సరణమున నమ
స్కరణము లిడి సద్భక్తి, స్ఫురణం బొప్పార మ్రోల ♦ బొక్కుచు నిలిచెన్.

చ॥ వనరుచు నున్నదాని వన ♦ వానకృశా గి విదేహ రాజనం
దనఁ దనపుత్రిఁ దల్లి వలె ♦ దద్దముఁ గొలిటఁ దార్చి కన్నులన్
గొనకొను నక్రమ ల్లుడిచి ♦ కొందల మంచుచుఁ బల్కెఁ గోసలేం
దుని సుత దీనయై పలుకు ♦ పొట్టిల నో రటు వట్టిపోవఁగన్. 3-29

క॥ జనకాత్మజాత దశరథ, జనపాలుని స్తుత నశేంద్ర ♦ సన్నతుఁ డగు రా
ముని ధర్మపత్ని నిర్జన, వనమునఁ బడుపాట్లు గాన ♦ వచ్చెం గదరే. 3-33

తే॥ అమ్మ నీమోము గ్రీష్మత ♦ ప్లాజ్జ మట్టు, లుష్మభానుపరిక్లిష్ట ♦ ముష్కలమ్ము
వోలె ధూళిఘాసరితమా ♦ పుత్తడి యన, నామరూపంబులకుఁ గాక ననయనయ్యె.

ఆ॥ తల్లి; యంబుదములు ♦ దాహ్మన నడిచక్కి, జిక్కు చంద్రు గతికిఁ జేర నైన
దీనిఁ గాంచుచున్న ♦ దీన నౌ ననుఁ గాల్ప, గడఁగె శోక మన్ని ♦ కట్టె నట్లు.

క॥ వ్యసనారణిభవ మది మా, నస మేర్చెడుఁ గాని యురక ♦ నశియించునె వె
క్కసపడినఁ దలఁగునే విధి, కసిమసఁగి పొనర్పఁ దొడరు ♦ కల్పన లెందున్.

ఆ॥ అనుచు దీన యగుచు ♦ నడలున వాపోవు, చున్న తన సవిత్రి ♦ నోడఁ గాంచి
పదములందు వ్రాలి భరతాగ్రజుఁడు మ్రొక్కి, వేడుకొనియె మేలి వేరవు నెఱయ.

క॥ తెగుపలుకుల నాయమ వె, న్యగ యింత దొలంచి మంచి ♦ వల నిది యని చ
క్కగ తత్త్వబోధకలనం, దగ వారం గూర్చి ప్రోడ ♦ తన మొప్పారన్. 3-35

చ॥ ఘనుఁడు పురోహితుం డనల ♦ కల్పుఁడు సర్వసమృద్ధతేజుఁ డ
ట్లనఘుఁడు నౌ వసిష్ఠగురు ♦ నంఘులకు న్నతు లాచరించి చి
ద్ధనుఁడు సురేంద్రు లక్ష్మికి ని ♦ దానము రామనరేంద్రుఁ డమ్మహా
త్మునిఁ బెరయంగనై మెలుపు ♦ తో నుపవేశము గూర్చె నత్తిటిన్. 3-36

శా॥ అంత స్మృతులు పౌరు లాపులు సుసై ♦ న్యాగ్రేసరు ల్మించు సా
మంతు ల్సద్విజులు స్ఫురణనిరతు ♦ ల్కామ్య ల్సహార్థోక్తి శ్రీ
మంతు న్వేడఁ దలిర్చు చిత్తములతో ♦ మర్యాద లొప్పార స్వ
ప్రాంతస్థానము లందఁగా భరతుఁడా ♦ పట్టందె మేల్పట్టుగన్. 330

ఉ॥ సన్నిధిఁ జేరి తత్పదమె ♦ సన్నిధి యంచుఁ దలంచి నేవలం
బన్నచు ధార్మికుం డతఁడు ♦ భద్రము గూర్చెడుఁ గాత మంచుఁ దా
సన్న సుతించుచు న్మలసె ♦ నయ్యనుజుం డుపవిష్టుడై ప్రజం
గన్నదొర న్మహేంద్రుఁ డనఁ ♦ గా నయి ప్రాంజలియై ధరాత్మజా. 330

తే॥ తబిసివేసంబుతో నట్లుదారసిల్లి, తనదు కొలు వొంద మేకొన్నతమ్ముఁ గాంచు
నపుడు వెలుఁగొక్కఁ డుజ్జ్వలంబై తనరై, రామునం దనపాయినిరమయనంగ.

ఉ॥ ఏమెయిఁ బల్కునో భరతుఁ ♦ డేమని వేడునొ యెట్టిసత్కృతుల్
దా మొనయించునో. నతులుఁ ♦ దద్దయు నెల్లెటు గూర్చునో యటం
చామహితు ల్సభాప్రహితు ♦ లందఱుఁ జిత్తసముత్కతాధృతి
స్థేమత మోము లుల్లసిలు ♦ చెల్వునఁ గాంచిరి తత్పరత్వమున్. 333

ఉ॥ రాముఁడు రాము తమ్ములును ♦ రాణఁ దనరై డు ధర్మవృత్తితో
శ్రీమహితాగ్నులై మెఱయఁ ♦ జిత్కళ లొప్పఁగఁ గూర్చువారలున్
నేమముల న్నదస్య లయి ♦ నెక్కిని నిల్వఁగ నాసభాధ్వరం
బోమహిలాశిరోమణిరొ; ♦ యోజమెయి న్నెగ డొందె నత్తటిన్. 334

క॥ ఆనందం బొప్పారెఁ జి, దానందమయుండు రాముఁ ♦ డటు మేకొన నం
జ్ఞానద్ధ మగుచు నిర్జరు, లానయవిధి వేచియుండి ♦ రౌగాములకున్. 335

క॥ అని శివుఁ డెఱిగించిన శివ, యనుమోదం బెసఁగఁ దెలుపు ♦ మవ్వలికథ యం
చు నవోల్లాసోదయమునఁ, దనరాచుచుఁ దన్ను వేడఁ ♦ దాత్పర్యమునన్. 336

—♦ ఆశ్వాసాంతపద్యములు ♦—

శా॥ ఇష్టానిష్టవిచారదూర స్వజనా ♦ భీష్టప్రదాతృప్రథా
శ్లిష్టా సృష్టజగత్త్రియీక విభుతా ♦ శ్రీఞ్చిష్ట సర్వాంతరా
స్పష్టాస్పష్టకృతిప్రచార విపరి ♦ శాంతా యనంతా సుఖా
విష్టా దృష్టఫలాత్మనంస్మరణ ని ♦ క్వేలప్రభావోదయా. 337

క॥ సనకసనందనముఖముని, మనోభినందన పరాత్మా ♦ మహితవికాసా
సనియంతృజగచ్ఛాసన, సునియత తేజోవిశేష ♦ సుగమవిలాసా. 338

తోటక॥ సకలేశ్వరతాశ్రయ ♦ శ్రౌతపథ, ప్రకటోచ్చయసన్మని ♦ భావమయా
వికృతిప్రకృతిప్రభ ♦ విష్ణుదయా, త్మకలాలనఖేలన ♦ తత్త్వనయా. 339

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్యసేవాసమాసాదితానవద్య
కవితాయోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ

విదితనయ లక్ష్మ్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన

వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన

శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబునం

దయోధ్యాకాండంబునం దప్టమాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

—♦—

శ్రీ శివాయగురవే నమః.

శ్రీరామకథాఽమృతము

అ యో ధ్యా కాం డము.

న వ మా శ్వా స ము.



పాదుకావహనదీ

క్షాపారమ్యాంచితాత్మ ♦ జనరక్షాత

త్సాపాపనోదలక్ష్య

వ్యాపారకృపాకటాక్ష ♦ యఖిలాధ్యక్షా.

తే॥ అవధరింపుము సతిఁ గాంచి ♦ యాదరించి, పలికె నిట్లని పార్వతీ ♦ పరివృథుండు
వింటివా కమలేక్షణవిశ్వమూర్తి, రాముఁ డమ్మెయి కొలువునరాణఁ దనరి. ౨

—♦ శ్రీరాముఁడు భరతుని యాగమనముం గూర్చి ముచ్చటించుట ♦—

ఉ॥ తమ్మునిఁ జూచి లక్ష్మణుఁడు ♦ తత్పరతం దను సంత్రయింప స
త్త్వమ్మున కిమ్ము వాని గురు ♦ వత్సలతం దలపోసికొంచు భా
వమ్ము దయార్ద్రమై తనర ♦ వ మ్మెడఁబాపఁగఁ సత్యమున్ హితా
ర్థమ్మును నైన పల్కుబడి ♦ తద్దయు ముద్దొనరింప నిట్లనున్.

3

సీ॥ అన్న; నీపలుకుచే ♦ నర్థం బరయనెంచి, యూహించి యడుగుచు ♦ నున్నవాఁడ
నిది యేమిరా; జడ ♦ లిమ్మెయిఁ జుట్టితి, చీరలుం గట్టితి ♦ చెలువు దలఁగ
నడవికి వచ్చి తే ♦ మయ్య; ప్రజాపాల, సంబు మార్గంబు తి ♦ రంబుపడదె
యడరు తోఁచెనె తండ్రి ♦ యారాజ్యభారంబు, నీ కలంతియ కాదె ♦ నేర్చికొనిన

నేల శోకించె దిమ్మెయి ♦ నేల విడిచి, సాము పొనరింపఁ జెల్లునే ♦ సంభ్రమంబు
వలనుపడదు సుమీ క్షత్రవంశజునకు, మదిఁ దలంపుము నావంకమలసి కనుము.

ఆ॥ వత్స; యున్నవార్తవారక యెఱిగింపు, మిది తెఱిం గటంచు ♦ నెదకుఁ దోప
దొడ్లు దెలిపినారొ ♦ యూహించితో యింత, కింత సేయవలెనె యెఱుక మఱచి.

క॥ ఏ నెందరిగిన నీదెన, నేనెఱి యేమఱని చూడ్కి ♦ నింతకు మెలఁగం
గా నొడుఁ దలఁకె దేమిర, నీనాసందునను భేద ♦ నిర్ణయ మున్నే. ౬

క॥ సందియము దెలిపి న న్నడు, గం దలఁచిన దడిగి యవలి ♦ కర్జమ్ము తెఱిం
గంది చనుము గురువాక్యము, పొం దెడలఁగనీని మెల్పు ♦ పొసఁగఁ గుమారా.

క॥ అనుచు మహాత్ముఁడు దశరథ, జనపాలుని వరసుతుండు ♦ సబలగ్రహ మొ
య్యనమెఱయ వృత్తవర్తన, మనుబంధము పొనరఁదెలుపుమని నొడువుటయున్.

—♦ భరతుఁడు రామునితో సంభాషించుట ♦—

ఉ॥ చేతులు మోడ్చి తన్మయతఁ ♦ జిత్తమున న్గదియించి సద్గుణ
శ్రీ తనువొందె నిట్లనఁగఁ ♦ జెల్వుమెయిం దనరారి భూతసం
భూతనుతు ల్పెలంగఁ బరి ♦ భూతతకుం దెరు వీక కైక సం
పాత మెడల్పు నందనుఁడు ♦ పల్కెనుఁ బ ల్కమృతంబుఁ జిల్కఁగన్. ౭

సీ॥ అన్న; యేమందు నిన్నామ్యఁ గానకుఁ బంచి, పోయినా డయ్య వేల్పులపురమున
కింత దుష్కరకర్మ ♦ మెఱిగియుఁ బొనరించి, పుత్రశోకావాప్తిఁ ♦ బొడ వడంగె
స్త్రీనియుక్తుడ కాక ♦ చేయునే యిట్టి య, కృత్యంబు కామికిఁ ♦ గీర్తి కలదె
తన యపదానంబు ♦ తద్దయు నశియించె, బాపంబు పైకొనె ♦ బ్రల్లదమున

నాపె నాతల్లి వైధవ్య ♦ మందఁ గాంచి
శోకకర్చితయై పూర్వ ♦ శుద్ధచరిత
మెడలఁ బడయంగఁ దొడరెడు ♦ నినతనూజుఁ
డడరి యిడు ఘోరనిరయమ ♦ హార్ణవంబు. ౧౦

క॥ తనజతన సెడఁగ లోకులు, దను బ్రువ్వందిట్టఁ బతియు ♦ ధ్వంసం బెనయన్
నిను సర్వవంద్యు నిటు వని, కనిచెనకా కేమిసేసె ♦ ననద యదనునన్. ౧౧

క॥ నినుజేరి లక్ష్మణుఁడు కృతి, యనఁ బరఁగెను బిన్నతమ్ముఁ ♦ డనుయాత్రికుడై
ననుబోల నగడుపాల్కొనె, జననింద్యుం డిహపరముల ♦ సంగతిఁ గనునే. ౧౨

ఆ॥ అట్టిదాని సుతుఁడ ♦ నందితి నపవాద, మింతవట్టు చాలు ♦ నితచరిత;
చాలి దాసునెడఁ బ్రసాదమ్ము వెలయించి, యేలుకొనుము పాపమెల్లఁ దొలఁచి.

మ॥ అభిషేకం బానరించుకొ మ్మిపుడె యి ♦ య్యర్థము గైకొమ్ము స్వ
ర్విభుఁ డె ట్టట్టులె లోకుల న్మనుపు మీ ♦ విశ్వము నీసాము శో
కభయము ల్దలఁగించి పోలనగు కైం ♦ కర్మము నాకిమ్ము త్వ
త్ప్రభుతం జూపు మొకొండు భావ మెద సు ♦ భావింప కిప్పట్టునన్. ౧౪

ఆ॥ నన్న మనుచు నింక ♦ నాయన్న యేతప్పు, లెన్న కనుచు నమ్మి ♦ యింతలేసి
వారిఁ గొనుచు మాతృ ♦ వర్గంబుతోఁ గొల్వ, వచ్చినాడ నిదియె ♦ వాంఛితంబు.

క॥ అన్నియు నెఱిగిన నీదెస, సన్న సెడన యెపుడు నిట్టి ♦ జడనున జననన్
గన్నరయక యున్నను నీ, మన్ననకై వీరిఁ గొంచు ♦ మలసితి దేవా. ౧౫

క॥ వీరలె నీసత్ప్రకృతులు, వారలె పౌరజను లల్ల ♦ వారలె గురువుల్
నేరము లెన్నక ప్రోచెడు, భారము నీయదియ యార్త ♦ పాలననిపుణా. ౧౬

ఆ॥ ఆనుపూర్వి యుక్త ♦ మైనది నీయందె, యుక్తభావ మెనసి ♦ యున్న యదియు
నైన రాజ్య మేలుమధిధర్మపథ మంది, యాపు లాప్తకాములగుచునుండ. ౧౭

క॥ అవిధవ యపుఁగావుత మి, య్యవని సమగ్రపతి వీవ ♦ మై తనరాజ్
బ్రవిమలుఁ డగు చంద్రుఁడు తనుఁ, గవియఁగ శరదాగమమునక్షణద యనంగన్.

చ॥ సచివులతోడఁ ద్వచ్ఛరణ ♦ సన్నిధి నిట్లు శిరంబు మోపి నా
కుచితమ యంచు వేడుకొను ♦ చుంటినిఁ దమ్ముఁడ శిష్యుఁడన్ దయా
ప్రచితుఁడ దాసుఁడన్ గొనుము ♦ పాఠ పనఁజెల్లు ప్రసాద నై భవం
బచిరమ నాపయి న్గొలుపు ♦ మందుము కీర్తిఁ బ్రపన్నవత్సలా. ౨౦

ఆ॥ నన్నుఁ జూచి యైన ♦ నాసామి యిందఱ, నెన్ని యైనఁ గూర్చి ♦ నేలికొనుము
మహిత పితృ ప్రకృతిమండలి యిద్దానిఁ, ద్రోవఁ దలఁచుటయునుద్రోవ గాదు.

ఆ॥ అనుచుఁ గైకసుకృత ♦ మాతృజుండు మహాభు, జుండు కనులనీటి ♦ సోనతోన
యన్న పాదయుగళికభిషేకవిధి గూర్పు, నెఱిని శిరసు మోపి నెఱయుటయును.

క॥ నిట్టూర్పు నిగుడఁ బదములఁ, బట్టిన ప ట్టెడలనీక ♦ పడి మదకరినా
నెట్టన మొఱవెట్టెడు తోఁ, బుట్టు నతఁడు తివిచి పొదివి ♦ పొదలుచుఁ బలికెన్.

క॥ మేలగు కొలమునఁ దేజున, మేలిమి గన్నట్టి ఘనుఁ డ ♦ మితసత్త్వుఁడు స
చ్చీలుఁడు నీబోటిజనుఁడు, బాలుగతి దురాశఁ బాప ♦ పద్ధతిఁ గొనునే. ౨౧

సీ॥ అన్న ; నీదెస దోస ♦ మణుమాత్ర మేనియుఁ, గల్పించు నెరినైనఁ ♦ గానరాదు
కన్నతల్లినిఁ దిట్టఁ ♦ గాఁ దలపోయకు, మనఘ ; యెన్నకు మయ్య ♦ నాడికొనఁగ

నతనికి దారపు ♦ త్రాదులయం దెప్పు, గామకారం బధి ♦ కార ముండు
నవ్వారు నవ్వాని ♦ యానతిమెయి నిచ్చు, చరియించునది సాధు ♦ సమ్మతంబు
తెలిసికొనుము నీవు ♦ తేటతెల్లంబుగా, న న్నరణ్యమునను ♦ నారగట్టి
నిలువు మనఁగ జగతి ♦ నెట్టన నెలకొల్పు, జాలువాఁడు తేఁడె ♦ సర్వగతుల.

ఉ॥ ధర్మభృదగ్రగణ్యుడవు ♦ తత్పరతం దలపోయు మట్టివాఁ
డర్మిలిఁ బ్రోచినా డొకట ♦ నందఱు బిడ్డల లోకసత్కృతుల్
ధర్మపథంబునం గొనియో ♦ దద్వచనాదరగౌరవంబులన్
మర్మ మొకండె యవ్విధిని ♦ మాతయు నేతకుఁ దీసిపోవునే. ౨౬

ఆ॥ అట్టి తల్లిదండ్రు ♦ లనువెంచి ననుఁ గాన, నిలువుమని యనుజ్ఞ ♦ నెఱపినారు
నేను నటు ప్రతిజ్ఞ ♦ నియతిమై వాక్రుచ్చి, వచ్చినాడ నొండు ♦ వలను చనునె. ౨౭

క॥ ప్రతిని చఱచి దానికిఁ బ్రతి, హతిఁ గూర్చెనయేని వాని ♦ యఖిలసుకృతముల్
క్షతములగుఁ గీర్తిసెడు స, మృతి నెఱపరు పెద్ద లది య ♦ మాన్యం బగుటన్.

ఆ॥ నీ వయోధ్యయందు ♦ నిలిచి సత్కృతమగు, రాజ్య మేలవలయు ♦ రాణ వెలయ
వల్కలములు గట్టివనమునం చే నుండ, వలయుఁ బదియు నాల్గువత్సరములు.

క॥ అని సవిభాగముగ మహా, జనసన్నిధి నానసేసి ♦ చనె దివమున కా
జననాథుఁడు ధర్మాత్ముఁడు, మన కిరువుర కదియచూ ప్ర ♦ మాణము తలఁపన్.

ఉ॥ లోకగురుం డతం డటు ల ♦ లోలతమై నిడినట్టి భాగమే
నీ కుపభోగ్య మమ్మొయిన ♦ నేను చరించెద దండకాటవిన్
నా కగుభాగ మియ్యదియ ♦ నాయము దప్పకు మింద్రతుల్యుఁ డా
ప్రాకటకీర్తి యన్న నుడి ♦ ప్రానుడిగాఁ బొనరించు నేర్పునన్. ౩౦

క॥ సకలేశ్వరభావంబును, వికలం బని యెంతు లోక ♦ విశ్రుతుఁ డతఁ డ
య్యకలంకచంద్రుఁ డనినటు, స్వకీయహిత మెంచి నడుతు ♦ సమ్మత మలరన్.

క॥ నీనామేలున కియ్యది, గానోపుం గాన దీనిఁ ♦ గడపెద నెట్లున్
మానద ; గురువాక్కరణం, బా ననుకొని నెఱపు మెల్ల ♦ యనువుపడంగన్. ౩౩

చ॥ అని రఘురాముఁ డందఱకు ♦ సర్థము దోప నుపన్యసింప న
య్యనుజుఁడు యుక్త ముక్తముగ ♦ నమ్మొయి ప లొక్కిఁ బల్కుచుండ న
మ్మనుకులసింహము ల్పూజలు ♦ మాన్యులు నుమ్మలికంబుతోడివా
రన నయి యుండఁగా రజని ♦ యట్టె ప్రభాతవిభాతయై తగెన్. ౩౪

అ॥ దేవకార్య మొకటఁ ♦ దీర్పరానిది తన, కోవకార్య మట్టి ♦ గొడవ గలది
దారసిల్లె నెట్లు♦దరియింతు నెఱియింతు, ననుచు నినుఁడు దోచె॥వ్యగుడగుచు.

మ॥ తనకన్నం దన కుంటిసారధియు ని ♦ ద్వాసంగడం బొప్ప జ
య్యన దోలెన్ రథము న్మనోరథముతో ♦ నైక్యంబునం బూన్చి నె
ట్టన ద్రోవం జన కెట్టివారలును వే ♦ డ్కల్మీఱఁ దాహ్మిందు రే
మన నొండాడ్ల వివాద ముప్పటిల నొ ♦ నొ నంచు భావించుచున్. 3౬

క॥ ద్విజరాజితోడిపై యా, ద్విజరాజియుఁ దోడుతోడఁ ♦ ద్రిమ్మరె నిజమా
నజరామరత్న మెన్నును, నజరామ రహిల్లఁ జేయు ♦ నాయాకృతులన్. 32

క॥ అరనిద్దురకంటనె వా, రరరే వేఁబోక రాక ♦ యలవడె ననుచున్
సరగున మెలఁగిరి తమతమ, తరమున కగు పనులవెంటఁ ♦ దత్సమయమునన్.

—♦ మఱునాఁటి సథలో భరతుండు రామునిఁ బ్రార్థించుట ♦—

శా॥ ప్రాతఃకృత్యముల న్సురాపగదరిన్ ♦ భ్రాత ల్సమర్థించి వి
ఖ్యాతు ల్జ్వలహుతంబులు న్నెఱిపి వే ♦ గంబే సమాసీనులై
రేతావత్సుహృదాభితోడ మహిజా ♦ ధీశుం బొరిం జుట్టి వీ
క్షాతాత్పర్యమ తక్కఁ దక్కినది యొ ♦ క్కండేని లేకుండఁగన్. 3౯

క॥ అత్తటి భరతుండు తనదు, చిత్తము రామపదవృత్తిఁ ♦ జెన్నార సమా
సత్తి తనరార నిట్లనె, నొత్తి విభుని వేడికొనెడు ♦ నోజ పనుపడన్. ౪౦

అ॥ నాదు తల్లి నాంత్య ♦ నం బొనరింపఁగాఁ, బడియెఁ దన కటంచుఁ ♦ బడసె రాజ్య
మది మదీయ మైన ♦ నగుఁగాక నీ కే స, మర్పణం బొనర్తు ♦ నందికొనుము.

క॥ నీ వనుభవింపు మియ్యది, శ్రీవెలయం జేర్చికొని వి ♦ శీర్ణం బొజ
మ్మి వేటొకఁ డూనఁ బ్రవా, హావిద్ధంబైన సేతు॥వట్టులుగాఁగన్. ౪౧

తే॥ అశ్వగతి ఖర మందునే ♦ యన్యపక్షి, తాన్వ్య జవయుక్తి కోపునే ♦ తద్విధంబ
కాదె నీభరియింపనొ ♦ ష్మాభరంబు, నేను పూనెద ననుమాట ♦ నిక్కువముగ.

క॥ ఇది శుష్కం బార్ద్రముఁ గా, కొదవె న్నిష్కంటకముగ ♦ నొలయము వలనొ
నదనున నన్యులపాలై, పదను సెడఁగ నేల పాప ♦ పద్ధతి మేలా. ౪౪

అ॥ తన్ను మనిచి మేలి♦దశకుఁ దెచ్చిన వారి,నొలసి యెపుడు మనుట॥యొప్పుఁ గాని
యొడ్ల నెఱికి దోసి॥లొగ్గి యేయెడఁ గొను, బ్రదుకు బ్రదుకె కీర్తి॥పాడు వడదె.

సీ॥ మొలిపించె విత్తుంచి॥మోక నొక్కఁడు పొట్టి, నీరుపా లిడి పెంచె॥నేటుకొనఁగ
నందె ఘనస్కంధ ♦ మై మహాద్రుమసంజ్ఞ, నందరానిది వాని ♦ కయ్యెఁ బదప

నిట్లు చెల్లాడి ♦ యొక్క నేరకపోయె, బుష్పితంబైన య ♦ పొలుపుఁ గాంచి
కనఁబోడు కొనఁబోడుగద ఫలానుభవంబు, ప్రీతిమై కొనఁ గాడుఁచేదవాడు
తెలియు దియ్యుపమార్థంబు ♦ తేటపడఁగ, నట్లుగావున నాదు మొ ♦ తాలకించి
మమ్ముభృత్యలఁబోవఁగామహి భరింప, మాటువలుకక చనుడేర ♦ మదిఁదలఁపుము.

క॥ కర్తవు నీ వఖిలమునకు, భర్తవు ఋషభుడవు మమ్ముఁ ♦ బాలింపంగా
నేస్తు వటుగాక తక్కిన, నార్తికిఁ బాల్పడమె నీదు ♦ యశ మెనపోడే. ౪2

క॥ నిన్నుఁ బ్రతాపాదిత్యుఁగ, నన్నుతు నెన్నుదురుగాత ♦ జను లొగి శ్రేణు
ల్పన్ని కనులకఱ వెడల న, మున్నతు రాజ్యస్థుఁ గని న ♦ ముత్సుకు లగుచున్.

తే॥ అందుదురుగాత మానందమాప్తు లెల్ల, నంతిపురిజన మాఁగాత ♦ మరుసమెనయఁ
గూర్చుఁగాత ఘనార్భటుఁలుంజరమ్ము, లఖిలనంద్య త్వదీయానుయోనమునను.

క॥ నను మన్నింపవె యిందఱ, కును మే ల్లూర్చవె విశిష్ట ♦ శోవిదలక్ష్మిన్
దనరింపవె దాసుని త, వును దండమ్మునఁ బాకార్చి ♦ పురుషోత్తంసా. ౫0

అ॥ అనుచు రాముఁజేరియనుయాచన మొనర్చు, భరతు నుడులఁగూర్చి ♦ బాగుబాగ
టంచు నెల్లవార ♦ లనుమోదితాత్మలై, పొగడి రతని ధరవి ♦ భువ్రనూత. ౫౧

— ♦ రాముడు భరితుని నుడులను సమాధానింబులు వలుకుచు నతని నూటడించుట —

క॥ అటు పలపించెడు తమ్మునిఁ, బటిష్ఠుఁ గృతబుద్ధిఁ స్తీరి ♦ పరుఁ గని గుణలం
పటుఁడు రఘరాముఁ డిట్లనె, నుటజనివాసు లధిధర్మి ♦ యోజన మెచ్చన్. ౫౨

అ॥ తనకుఁ గామకార ♦ దశలేదు జీవాత్ముఁ, డస్వతంత్రుఁ డెందు ♦ నట్టునిట్లు
లాగుచుండు నెపుడు ♦ లావరి యావిధి, యతని ననుచు బుద్ధి ♦ నరయుమయ్య.

అ॥ నిచయములు క్షయాంతఃనిర్ణ యములు పత, నాంతములు సముచ్చయములుప్రీతి
విహితయోగములును ♦ విప్రయోగాంతమ్ము, తా వధాంతములు స్వజీవితములు.

క॥ ఫలములు పక్వము లైనన్, బలమఱి పడుపాటె కాక ♦ పరఁగునె యొం డి
య్యలఁ బుట్టుం గనువారికి, విలయం బని కాక వింత ♦ విధ మేర్పడునే. ౫౩

క॥ పతనభయము ఫలమున కటు, మృతిభయ మెపుడు స్మరునకు ♦ మేలొని యుండన్
జతన నెఱపఁగల రెవ్వా, రతధ్యమై చేతయెల్ల ♦ నాఱడి పోవన్. ౫4

క॥ గట్టిగఁ గట్టిన గృహములు, బట్టెడలి నశించుఁ గొంత ♦ వడి కెన్నెనన్
బుట్టఁ గనువార లెల్లన్, గిట్టుదురు జరామయాప ♦ కృష్ణుల రగుచున్. ౫5

క॥ పోయిన రాత్రి రా దా, చాయం గొండాకడు దోచు ♦ సంధము సారసౌ
నాయమునాదినదీజల, మేయనువుననేని మరల ♦ దిరవుఁ బెరయఁగన్. ౫6

అ॥ కడచుచున్నయవియ॥కా వహూరాత్రముల్, గడుసుతనము మీఱఁగడంగి
యెదిరి జీవితముల ♦ నేర్పడఁ గొనిచను, శుచిజలముల భాను ♦ రుచుల పోలె.

క॥ నినుఁ గూర్చి నీవు శోకం, బెనయకె యొడ్లకయి యేడ్వ ♦ నేమగు నిలువం
జన నైనను దనయాయువు, చనుచుంటం గాననీని ♦ జడభావమునన్. ౬౦

అ॥ కూడి నడుచుచుండుఁ ♦ కూడియ కూర్చుండు, నెంత దూరదేశ ♦ మెనయనైనఁ
దోడ నేగి మరలఁదోడ్కొని చనుదెంచు, మిత్తి యెపుడు నరునిహాత్తి విడదు.

క॥ ఒడఘల వఘ లొదవిన మే, ల్బడ సన్నంబైన వెలిద ♦ నము వెండ్రుకలం
గడలుకొనిన జర పాలం, బడితి ననుచు విడఁడు నరుఁడు ♦ ప్రాభవ మెదలోన్.

తే॥ ఉత్సహించెద రాదిత్యుఁ ♦ దుదితుడైన, నస్తమితుడైన సంతస ♦ మందుచుండు
రట్లు తమజీవితక్షయమగుట గాన, రహహ నరు లెంతటి జడత్వ మందినారు.

క॥ అనుభూతం బగు ఋతు వె, న్నని వృత్తిన క్రొత్తఋతువు ♦ ననిచె ననుచుఁ జొ
క్కెనయుదు రుత్సవములకు, న్నొనయుదు రపహతిఁ దలంచి॥నొవ్వ రొకొండ్లున్.

సీ॥ కావంబు గావంబు ♦ గలసి వర్తించు మ, హర్ణవంబున నొక్క ♦ యదనునందుఁ
దలఁగు కాలము రాగఁదరలి యెక్కటిచను, నట్లు భార్యలు పుత్రులన్యభాంధ
వులు ధనంబులు నొంటమలసియుండంగనొ, నన్నియు నొండొండఁ నెడయు నవియ
కావునఁ బ్రాణికిఁ ♦ గాదు యథాభావ, సామర్థ్యము క్షముండె ♦ చచ్చువాఁడు
నుండి యేడ్చెడువాఁడు నీ ♦ యుర్విలోన, దారి బడిపోవువానినిఁ ♦ దవిలి నడుచు
వాఁడు నీతోడవత్తున ♦ న్వరున గాదె, పితృపితామహమార్గల ♦ భీకమంబు. ౬౧

క॥ ఆపన్ను నెదిరిఁ గాంచి స, మాపన్నుడ యగుచుఁ బనవ ♦ నొనది గలదే
ప్రాపుం దాపుం దనకగు, నావరమేశ్వరు భరింప ♦ నొఁగా కెదియున్. ౬౨

క॥ ఏటిప్రవాహం బట్టులె, దీటుగ మరలింపరాక ♦ దిటవు సెడెడు న
ప్పాటిదగు వయసు నెఱిపెడు, నాటక మూహించి నరుఁడు ♦ నందితబుద్ధిన్. ౬౩

తే॥ శుభపదం బొనగూర్చెడు ♦ శుద్ధధర్మ
మరసి మెలఁగుచు స్వాత్ముఁ బ ♦ రాత్మునందుఁ
జేర్చి సంతృప్తి మలసి సం ♦ సిద్ధుఁ డగుచు
నున్నవాడపో సుఖవృత్తి ♦ గొన్నవాఁడు. ౬౪

ఉ॥ జన్మము లన్నియు న్నడిపె ♦ శస్త్రము లుత్తమదక్షిణాసుసం
పన్నములై తగ్గ సురల ♦ బన్నము లీగె ధరిత్రి యేలె న

ఘైన్నియొ వేల యేండ్లు బుధు ♦ లెన్న సుకర్మము లాచరించె నే
డున్నతిఁ గాంచె స్వర్గగతి ♦ యొప్పదె యప్పరమార్గశాలికిన్.

౬౯

తే॥ భృత్యపోషణ మర్థినం ♦ పీణనమ్ము
నఖిలపరిపాలనమ్మును ♦ నధిపు సొమ్ము
లతఁడు కలిదోషహారి నా ♦ నసముఁ గాంచె
స్తుతుఁడు దశరథుఁ బోలెడు ♦ దొరయుఁ గలఁడె

20

క॥ సత్యముఁ దప్పి పలుకలే, కత్యయముం గాంచ నయ్యె ♦ నౌకారా; యా
నిత్యవ్రతు మెచ్చుచు నొక, క్షిత్వధిపతి నట్టి లెక్కఁ ♦ జేర్పం గలమే.

21

ఆ॥ ఇంద్రు గద్దె కెక్కఁ నిష్టభోగంబులఁ, బొందె నాయు వెనసెఁబుష్కలముగ
సజ్జనముల వలనిఁసత్కృతు ల్పడసె తేఁ, డింత లంత లనుచుఁ నెన్నఁ దరమె.

క॥ మానుషదేహము జీర్ణం, బానేత పరిత్యజించి ♦ యతిమానుష మా
మే నొడిచికొనె విధాతృ, స్థానము సేరంగనైన ♦ తలఁ పొదవంగన్.

23

క॥ అజ్ఞాండపోలె నింతకుఁ, బ్రాజ్ఞుఁడు శోకింపఁ డెందుఁ ♦ బరికింపుము సం
ప్రజ్ఞానఘనుఁడ కాన స, మజ్ఞం గాంక్షించుచుండు ♦ మార్పడఁ డొంటన్.

24

క॥ కావున నాతనికై నీ, వేవిధి వగవంగ వలవ ♦ దెంచితి ని న్నా
ధీవరు నంతటివానిఁగఁ, గావుము తన్నతము నెగడఁ ♦ గాఁ బ్రజల ధృతిన్.

25

తే॥ స్వస్థచిత్తుఁడ వగు మేల్ల ♦ సంశయములు, వీడు మాఘను నన్యుల ♦ నాడికొనకు
మరుగు మప్పురి కాతనిఁయానతి కృతిఁ, జెలఁగు మేను నమ్మెయిరీతిఁమెలఁగువాడ.

క॥ తనశాసన మని కా కే, వనవాసమున న్మొలంగ ♦ వచ్చితినే త
న్నన మనఘ మీవు ననఘుఁడ, వనుశాసించెదను ధర్మ ♦ వత్తై యుంటన్.

22

ఆ॥ మనకుఁ దండ్రి యతఁడుఁమాన్యుం డసామాన్యుఁ, డట్టు లొట నింతఁలర్థి వేడ
నైన తేని యానఁ ♦ బూనిక మైకొంటి, నీవు నటులె ధర్మ ♦ నిష్ఠఁ గొనుము.

క॥ గురుచిత్తవర్తనంబున, నరలోకం బేలుకొనుము ♦ న్యాయవిధిం ద
త్పరుఁడ వగుచు నద్దానం, బరలోకము లెల్ల గెలుచు ♦ ప్రాభవ మొదవున్.

2౯

క॥ అన్యశంసుండవు ధర్మం, బనువర్తింతువు స్వభావ ♦ మతికోమల మీ
వనుభావింపుము శుభభా, వన నియతిం దండ్రిపలు క ♦ వార్యం బనుచున్.

౩౦

—♦ భరతుఁడు రాముని మఱియు వేడుకొనుట ♦—

క॥ అని రాముఁడు విరమింపఁగ, ననె వాగ్దేవచిత్రి వెలయ ♦ సతిధార్మికుఁ డ
య్యనువున భరతుఁడు ధర్మం, బనితర మని సభ్యు లెలమి ♦ నామోదింపన్.

- సీ॥ ఆరయ ని న్బొలంగ ♦ నా నాతఁ డున్నాడె, యీచరాచరమునం ♦ నవ్వడైనఁ
దొడరి వీడింపదే ♦ దుఃఖమేనియుఁ బ్రీతి, సంప్రహృష్టునిఁ జేయఁ ♦ దెవుడు
వృద్ధసమ్మతుఁడ వీ ♦ వద్దార్మికుల నంది, యములఁ దీర్తువు వారి ♦ నడుగ నేర్తు
వట్టి సత్త్వమ్ము నీ ♦ యది చాచబ్రదుకులు, గలిమిలేములు సరి ♦ గాఁ దలంతు
వపరితప్తుం డనంగఁ బరావరజ్ఞుఁ, డనంగ మనుకల్పుఁ డనంగ మహాత్ముఁ డనగ
సర్వసాక్షి సర్వజ్ఞుండుఁసత్యసంధుఁ, డును ననంగ నీవ యాదు వోఁయినకులేంద.
- క॥ ప్రభవాభవకోవిదుఁడవు, ప్రభుఁడవు నీ వన్నిటికినిఁ ♦ బ్రథితగుణుఁడ వ
ట్లభయుఁడవు నినుఁ జెనయలే, వభము లరిందమ మదీయ ♦ మఘము గెడపవే.
- ఆ॥ ప్రోషితుండ నైతిఁబున్నె మన్నె మెఱుంగ, నన్నుఁ గూర్చి తల్లినాయ మెడలి
తుద్రబుద్ధి నిట్టిసాద గూర్చియిడె నియ్య, నిష్ట మీవ తగుదుఁవెడలఁ జేయ. ౮౪
- క॥ అన్న ; ప్రసన్నుఁడ వగుమీ, బన్నముఁ బాపుము స్వధర్మ ♦ బద్ధుఁడనై న
న్లన్నది యని దండార్హ, స్మన్నించితి దాన నేమి ♦ మలయునొ తెలియక. ౮౫
- ఆ॥ శుద్ధవంశజుండు ♦ సూన్యతుండౌ దశ, రథుని వలనఁ బొడమి ♦ రాజధర్మ
మెల్ల నీవు దెలుప ♦ నెఱిగి యెట్లానరింతు, నింద్యకర్మ మేను ♦ నిర్మలాత్మ. ౮౬
- క॥ నిగదిత మయ్యెన కాదే, విగీత మగు కార్యమునఁ బ్రవిష్టుఁడఁ గా కే
నిగమన మొనరించితి నా, యగుణల మంధరనుఁ గైక ♦ నడఁగించు కృతిక.
- ఆ॥ గురుఁడు కర్మకుం డకుచ్చితుం డతివృద్ధుఁ, డఖిలమండలేంద్రుఁడనంగఁ దనరె
బోయినాడు దేవపురికి దైవత మట్టి, తండ్రి నెట్లు తిట్టఁ ♦ దలఁచువాడ. ౮౭
- మ॥ ఎవఁ డి ట్లర్థము ధర్మముం జెఱుపనై ♦ హేయంబయై కిల్బిష
ప్రవణంబై తలకొన్న కర్మమును సం ♦ భావించి స్త్రీచిత్తముక
నవరింపం బొనరించుఁ కృత్యవిదుఁడే ♦ సద్భావుఁడే యైన నే
మవుఁ బ్రాజ్ఞు ల్గును మంచివాఁ డని యకా ♦ ర్యంబుం బ్రశంసింతురే. ౮౮
- ఆ॥ అంతకాల మొదవఁనఖిలభూతంబులు, మొనయు మోహమగ్నములుగ ననుచు
ననియె శ్రుతియు నిష్పాడయ్యెఁ బ్రత్యక్ష మి, ట్లాఘనుం డొనర్చుటరసి చూడ.
- క॥ చింతింపక మోహముననొ, పంతముననొ క్రోధముననొ ♦ పతి యిట్టి యతి
క్రాంత మొనరించి చనె నా, మంతుఁడ వీవ సుమి దాని ♦ మరలింపంగక. ౮౯
- ఆ॥ తండ్రి త ప్పెటింగి ♦ తా నవరించిన, కొడుకె కొడుకు గాని ♦ కూళ లెంద
ఱున్న నేమి గలుగు ♦ యుక్తుండ వీవట్లు, గాన దానిఁ దలఁగి ♦ కావు మతని. ౯౦

- క॥ అంగీకరింపకుము దు, స్సంగజ మన నౌ నసత్ప్ర ♦ సంగము విభు నా
జం గొంటి ననకు మతిదు, ప్లాంగం బది ధీరగర్హ్య ♦ మై యుండంగన్. ౯౩
- ఆ॥ నన్నుఁ దండ్రిఁ గైక ♦ ననుచు బాంధవసుహృ, త్వేరజానపదులఁ ♦ బాపవార్ధి
వ్రాలినీక మనుచు ♦ భారమ్ము నీయదె, ధర్మ మెంచు మయ్య ♦ దైవరాయ.
- క॥ ఎక్కడ వనాధివాసం, బెక్కడ క్షాత్రంబు జడ ల ♦ వెక్కడ ప్రజలం
దక్కఁ గొని యేలు తెక్కడ, నెక్కొనియెదె యిట్టిపనికి ♦ నీవు మహాత్మా. ౯౪
- క॥ రాజ్యాభిషేక మొక్కఁడె, పూజ్యుండగు క్షత్రియునకు : ♦ బోలిన ధర్మం
బీజ్యాతలమున ప్రజల ను, రేజ్యమతీ ; చక్కఁ బ్రోచు ♦ తెఱుఁగునయేనిన్.
- క॥ ప్రత్యక్ష మైన ధర్మం, బత్యయరహితము త్యజించి ♦ మాయతిగత మ
ప్రత్యయయుత మగు కర్మం, బత్యుద్భితుఁ డధిపు తనముఁ ♦ డాదృతిఁ గొనునే.
- తే॥ క్లేశజన్యంబు ధర్మంబె ♦ కేవలముగ, నాచరింపంగ వేడ్క నీ ♦ కయ్యేనేని
నాల్గుకొలముల వారినిననుచు కూర్చి, గప్టపడి పాలన మొనర్చి♦కాంచు మదియు.
- క॥ చతురాశ్రమములలో ధీ, చతురా ; గార్హస్థ్యమునకు ♦ సరిరా దొకఁడున్
మతి మంతన మొనరింపుము, మతిమంతులు దెలుప రెన్ని♦మా ర్లిటు లనుచున్.
- క॥ ధర్మజ్ఞుడ వీ వెఱుఁగని, ధర్మ మొకం దున్నె యిట్టి ♦ తటి వనవాసం
బర్మిలి గొనుట యధర్మపు, మర్మమ కా కిదియు ధర్మ ♦ మార్గం బగునే. ౧౦౦
- క॥ శ్రుతజన్మస్థానంబుల, శ్రుతవత్తమ బాల్యయుతుడ ♦ క్షోణీతల మే
గతిఁ బాలింపఁగఁ జాలుదు, నతిక్షముడ వీవు గలుగ ♦ నది నాకేలా. ౧౦౧
- తే॥ చాలఁ జాలఁ జుమి నేను♦బాలిశుడను, బుద్ధిగుణము లంతంతలు♦పాలుపులేదు
నిను వినాసేసి యే నొంటి ♦ నిర్వహింప, నేర్తునే నీదు పను లొన ♦ గూర్తుఁగాక.
- సీ॥ అనుశాసన మొనర్తు ♦ నని ప్రసాదింపుము, వితతరాష్ట్రప్రజా ♦ హితముఁ గోరి
యభిషేక మందు మి ♦ ట్లంద టిచ్చోటనే, యున్నారు తటివేచు♦సన్న లొలయ
రాజచిహ్నంబుల♦రాణమైఁ గైకొమ్ము, రమ పొత్తునకుఁ దీవ♦ర మ్మొనయుము
విఘ్నము ల్లలఁగ మున్విబుధులతో నింద్రు, నట్లు మాతోఁ బురి♦కరుగుదెమ్ము
మూడు ఋణములు దీర్పుము♦ముక్తిడులగు, శత్రువులదోలు మాపులు♦సంతసిల్లు
నట్లుఁ జేయుము నామ్రొక్కు♦లవధరింపు, మర్ధివిన్నప ముం గర♦మర్ధిఁ గొనుము.
- క॥ అందఱుఁ బ్రహర్ష మీశృతి, నందుదు రగువారు క ని ♦ యవ్వారెల్ల
మందులయి పోదు రీక్షణ, మందే మందునకు నైన ♦ నగపడకుండన్. ౧౦౨

క॥ పలువురి నోళ్ళం బడి యిటు, పలవించెడు నన్నుఁ దల్లిఁ ♦ బాలింపుము ని
ర్మలుఁ జేయు మధిపు నమ్మెయిఁ, బ్రలాపకిల్బిషమువలనఁ ♦ బాపి నశేంద్రా.

తే॥ కాళ్ళఁ బడి వేడుకొనుచుంటిఁ ♦ గా దనకుము
కరుణ నాపయి నెఱపుము ♦ కలుగు సకల
బాంధవులలోన నివ్విధిఁ ♦ బ్రధితిఁ గనుము
భూతములలో మహేశ్వరు ♦ భూతి వెలయ.

౧౦౬

క॥ ఏ నిట్లు వేడఁ గాదని, కాననమున కేగదేనిఁ ♦ గాని మృతనీ
తో నరుగుచెంచువాడన, కాని పురికిఁ బోవువాడ ♦ గా నఘహరణా. ౧౦౭

క॥ అని సంతపుం డగుచున్, దను రమ్మను ననుజు నుడికిఁ ♦ దాఁ బాల్పడఁ డ
య్యినకులతలకుఁడు తండ్రి ప్ర, తిన నెట్టన ద్రోవరాని ♦ తీ ర్పొనరింపన్. ౧౦౮

తే॥ అందఱాస్థైర్యముం గాంచిహర్ష మంది, రందరాని ఫలం బనియాత్తిఁ గుంది
రందుకొని రాము యాచింపననువుపడిరి,ముందె పొగడిరి భరతునిముచ్చటలను.

—♦ శ్రీరాముఁడు భరతునుడుల కప్రాకృతలబ్ధులైన సదుత్తరంబు లిడుట ♦—

క॥ బంధువుల నడుమ లోకధు, రంధరుఁ డటు లుండి సత్పు ♦ రస్కృతు లెసఁగన్
బంధము వాపఁ దలఁచి జను, పాంధులకును దివ్యదృష్టి ♦ యగు నలులనియెన్.

క॥ ఆకైకయందు దశరథ, లోకేశ్వరువలనఁ బొడమి ♦ లోలుడ వని కా
కీకరణి నన్ను వేడితి, లోకులు మెచ్చంగ యుక్తి ♦ లోపము గలదే. ౧౧౧

ఆ॥ అనుపపన్న మనుచు ♦ ననబోల దొకఁడేనిఁ, దమ్ముఁడాప్రశస్తిఁ ♦ దనరి తిటులు
నెలవుకొనియె రాజ ♦ నీతి నీయెడఁభ్రాతృ, నత్సలతయుఁ దోడ ♦ వలను సూప.

ఆ॥ మున్ను మనజనకుఁడుముచ్చటమెయి నీదు, జననిఁ బెండ్లియాడునమయమునఁ బ్ర
సక్తితోఁ బ్రతిజ్ఞఁచఱచె మాతామహుం, డడుగ రాజ్యశుల్కమరసి యొరసి.

క॥ అయ్యది యనుత్తమం బన, నయ్యెన కా కందు దోస ♦ మారయఁ గలదే
నెయ్య మనికాక సంతతి, డయ్యక యుండంగఁ జేయు ♦ టయు వెర వగుటన్.

క॥ దై వాసురసంగ్రామము, దై వాఱ నుదార నీదు ♦ తల్లి పొనర్చెన్
భూవిభునకు సాయ మతం, డావేశం దార్చె నొక్కఁ ♦ డటు వర మర్హిన్. ౧౧౫

ఆ॥ ఆమె యాయశస్వి ♦ నీమణి యావర, వర్ణనీవతంస ♦ వర్ణనీయ
నీసవిత్రి యడిగి ♦ నేర్పుమై గొనె నట్టి, వరము లధిపు సత్య ♦ వంతుఁ జేయ.

క॥ చిరకాలము సంతతి లే, కరుసము సెడ వరము లొకట ♦ నడఁగియ యుండెన్
బరఁగె నిటు జ్యేష్ఠతయు మ, త్పర యగుటం ద్వాపరమ్ము ♦ ప్రభుచిత్తమునన్.

ఆ॥ ధర్మసంకటమునఁ ♦ దవిలి ప్రజావలి, దొరసి వేడ నతివి ♦ ధూతుఁ డగుచు
సీపరోక్షముననె ♦ నేత న న్నొరఁ జేయ, నెంచినాడు తుది మ ♦ లంచినాడు.

క॥ తగఁ దల్లికిఁ దండ్రికి న, య్యగణిత మర్థంబు నెఱపు ♦ టారయ న్యాయ్యం
బగుఁగాన వారి ననఁగా, నెగడునె ధర్మంబు నిష్ఠ ♦ నేర్చి తలఁగెదే. ౧౧౯

క॥ అంతటి వరదానిక మా, క్రాంతం బగు టెఱిగియుంటఁ ♦ గాదె కులగురుం
డింతకుఁ నుపేక్ష నేయుట, చింతామణి యనఁగఁ దాఁ బ్ర ♦ సిద్ధి నెనయఁడే.

తే॥ వత్స రాజ్యంబు నీకుఁ బ్ర ♦ వ్రాజనంబు,
నాకుఁ బోలంగ విభజించి ♦ నాధుఁ డొసఁగె
వరము లవి సెల్లవలెఁ గాన ♦ వలయు మనకుఁ
దదవధిగఁ దత్ప్రకార మ ♦ ర్థము నెఱపుట. ౧౨౦

క॥ మనము నియుక్తుల మమ్మెయి, జనవిభు నానతిఁ బ్రసక్తి ♦ జరిపి కడఁగి నె
ట్టన మొనసి విచారితము, ఘనమగు కాలంబు నడుపఁ ♦ గా నగు రీతిక. ౧౨౧

క॥ ఏ నిర్జనవనమున కిపు, డీనెఱి నరుదెంచినాడ ♦ నింతి సుమిత్రా
సూనుఁడుఁ దోఁ తేరఁగ విభు, నానయమున సత్యసంధుఁ ♦ డనిపింపంగక.

క॥ కానఁ జతుర్దశపర్వము, లీనెఱి నెడఁబాయ కుందు ♦ నే వనమందుక
జానగు ధర్మము నెఱపుచుఁ, బూనిక గురు నప్రతిష్ఠఁ ♦ బోకార్చుటకుక. ౧౨౨

ఉ॥ నీవునుఁ దండ్రి సత్యపరు ♦ నిం బొనరింపఁ గడంగి నెమ్మదిక
జేవకుఁ గొల్పి వైశ మభి ♦ ప్తిక్తుడవై ప్రజలం బ్రసక్తిమైఁ
గావుము నావచఃకలనఁ ♦ గైకొను మాటడిఁ దోచిపుచ్చు మి
ట్లా వల నొప్ప నెంచి ఘను ♦ లందఱు మెత్తురు నిన్ను సన్మతీ. ౧౨౩

ఆ॥ తండ్రి ఋణము దీర్పఁదలఁపు మోయి; కన్న, తల్లి నలరఁ జేసియుల్లసిలుము
మునుపు పెతరు లడుగఁమొనసిశ్రుత్యర్థమ్ము, గయుఁడు విప్పి చెప్పఁగాదె తెలియ.

క॥ పున్నామనరకమునఁ బడఁ నున్న జనకు త్రాణనమున ♦ కొదవెడు గానక
సన్నతుఁడు పుత్రుఁడయ్యెనుఁ, బన్నగ నటు పితృగణమ్ముభయముఁదొలఁచుటక.

మ॥ గుణవంతు ల్పూతవంతులౌ తనయులక ♦ గోరంగనౌ బెక్కురక
గణయుక్తి న్సమవేతులై తనర నొ ♦ క్కండేనియుక వారిలో
క్షణ మొప్పార గయాప్రయాగగతుఁడై ♦ కావించునో శ్రాద్ధముల్
గుణినిక బుత్రికఁ గన్న దాన మిడునొ ♦ కొక్క వేలుపు ల్మెచ్చగక. ౧౨౪

తే॥ అశ్వమేధాధ్వర మొనర్పఁగఁగ నా భక్తి, ననుచు నీలవృషోత్సర్జఁగఁగ నంబు సేయఁ
గడఁగఁగ నో యాత్మజుం డనఁగఁగా నతంజె, కానివా రెందుఁ దమ కట్లుఁగానివారె.

క॥ పుత్రుఁ డిడు లోకవిజయము, బాత్రుం డొడఁగూర్చు స్వర్గ ఁ పదవిఁ బ్రపాత్రుం
డాత్ర ముడిసి శాశ్వతవై, భాతాస్పద మందజేయుఁ ఁ దనపెతరులకుఁ. ౧౩౦

తే॥ జీవితముగాఁగ శుశ్రూష ఁ నేయుచు నను

పలుకు చెల్లించు ఘనుఁడుప్ర ఁ పత్తిభూరి

భుక్తిఁ బ్రత్యబ్జమునఁ గూర్చు ఁ పుణ్యుఁడు గయ

కరిగి పిండం బిడెడు వాఁడు ఁ నొఁ దనయుఁడు.

౧౩౧

క॥ అన'వా రరుసం బెనసిరి, ఘనులగు రాజులు లిట్లె ఁ కాదె ప్రథితులై
తనరారిఁ తనరారుము, తనతండ్రి న్నరకవార్ధి ఁ దాఁటించుకృతిఁ.

౧౩౨

క॥ వేవేగం బభిషిక్తుఁడ, వై వెరవునఁ బ్రజలఁ బ్రోవు ఁ మందఱు ప్రణిధుల్
నీవారై కృతులం బెడఁ, బోవక మెలఁగుదుగు ఘనులు ఁ పుణ్యులు వారల్.

సీ॥ నీ వయోధ్యకుఁ బొమ్ము ఁ నిష్ఠమై నేనును, దండకారణ్యంబు ఁ దఱిమువాడ
నీకుఁ దోడై యుండుఁనియతి శత్రుఘ్నుండు, లక్ష్మణుం డగు నాకుఁలావుగూర్చు
నరుల కెల్లనుఁ గమ్ము ఁ నాథుండ నీ వేను, వనచరాఘంబుల ఁ వలని కొడు
సిరిపొత్తు నీమదిఁ ఁ జేర్చు వేడ్క ఘటించు, హర్ష మమ్మెయిఁ దన ఁ కవనిజాత
నీదు శిరమునఁ జల్లనిఁనీడఁ గూర్చు, ఛత్రమటుగోన మ్రాఁకులుఁచాయలొసఁగు
నెపుడు నిందఱ కిచ్చోటఁనీవిభక్తి, దెఱఁగు గాంతుము తండ్రి ప్రతిజ్ఞ నెఱపి.

క॥ సంతోషం బెనయు మీకే, చింతం జొరనీకు మెడదఁ ఁ జిత్సుఖభూమా
క్రాంతమచూ పరతత్త్వము, వంతయపో నరక మనఁగఁ ఁ వరగుణసదనా. ౧౩౩

— ఁ జాబాలి రామునిఁ బురికి రిమ్మనుట ఁ —

క॥ అని తమ్ము నూటడించెడు, ననితరుగుణు రాముఁ గూర్చి ఁ యనుచితముగ ని
ట్లనె జాబాలి యనెడు నొక, ఘనుఁ డాతనిఁ బురికిఁ జేర్పఁగఁగ నగు బుద్ధిఁ.

తే॥ బాగు బాగు రఘూత్తమ; ఁ ప్రౌఢవృత్తి, యైన నీదగుబుద్ధిని ఁ రర్థయయ్యె
ననిచి తాద్యుండితండు మనస్వి యనఁగఁ, బ్రాకృతుఁడ పోతెనీవిట్లుఁవలుకఁగలదె.

క॥ ఒకని కొకఁడు బందుగుడే, యొకఁ డెనయునె మేలిగతి మఁటొక్కని కతనఁ
బ్రకృతిమెయిఁ దోచు జంతువు, వికలత్వము గాంచుచుండు ఁ వెరవు సెడంగఁ.

క॥ కావునఁ దలిదండ్రు లటం, చావలనున సక్తుడైన ఁ యతఁ డున్నత్తుం
డేవాఁ డేవానికిఁ గాఁ, డావిధ మెఁచంగ ననుచు ఁ నరయుట పొనఁగుఁ. ౧౩౪

క॥ గ్రామాంతరమున కేగెడు, నామనుజుం డొంట నిలుచు ♦ నపరాహుమునక
గామనమై బోజూచును, నేమములే కొండుదెసకు ♦ నిజ మింత సుమీ. ౧౪౦

తే॥ తల్లియును దండ్రీయును నిండ్లు ♦ ధనము లనగఁ
దనరు నావాసమాత్రముల్ ♦ దమకుఁ గాఁగ
సత్తులై చెడ రీసంత ♦ సంబరమున
నెందు సజ్జను లనఁ గీర్తి ♦ నందువారు.

౧౪౧

ఉ॥ పెద్దలనాటిరాజ్య మిటు ♦ పెంపు దలంగఁ దొఱంగ నౌట నీ
కుద్దియె యేటిమే ల్దలఁచి ♦ తో రఘువర్య; వనాధివాసముం
బెద్దగ నెంచె జేమి మృగ ♦ విత్తము కాపథ మాత్తకంటకం
బదైన కేగనెతురె ను ♦ ఖాంచితు లింత యెఱుంగఁ బోలజే.

౧౪౨

తే॥ అనఘ; యెం డెన్నక సమృద్ధ ♦ యా నయోధ్యఁ
జేరి పొనరింపు మాత్మాభి ♦ షేచనంబు
నిన్న కోరుచునున్నది ♦ నెలఁత వోలె
నన్నగరి యేకవేణియై ♦ సన్నయగుచు.

౧౪౩

క॥ రాజకులంబునఁ బొడమితి, వౌ జతన మహార్హతమము ♦ తా భోగము లా
యోజం గొనుము పురిని నుర, రా జమరుల నగరిఁ బోలె ♦ రహిఁ బెరసిన్యపా.

తే॥ నీకు దళరథుఁ డెవ్వఁడు ♦ నీ వెవఁడవు, వాని కిట్లన కన్యోన్య ♦ వశ్యు లౌట
మేలె నాపలు కాలించి ♦ మెలఁగు మింక, సకలసంపదలకు నీవె ♦ సదనమగుచు.

క॥ ఋతుమతి యగు తల్లి సమభి, రతుఁడై తద్భర్త గవియ ♦ రక్తము వీర్యం
బతులముగఁ గలియు నానం, గతి బీజము తనదు పుట్టు ♦ గావించుటయున్.

క॥ ఇంత యెఱిగి తద్బాంధవ, మంతటికిం గూర్చుకొనుచు ♦ నల్లాడెద వీ
మంతన మసదన కేమనఁ, జింతార్ణవ మెనసి పిదపఁ ♦ జేడ్చడెదొ కదే. ౧౪౪

క॥ లే దాతం డిక్కాలము, గాఁ డిట్లని తెలుప నొండు ♦ గతి నెనసెను రాఁ
బోఁ డీ వచ్చటి కేగవు, పోడిమి యిదె నరుల కెఱిగి ♦ పొరలఁగ నేలా. ౧౪౫

ఆ॥ అర్థధర్మవరుల ♦ యా నందఱం గూర్చి, పొగులుచున్నవాఁడఁ ♦ బాలియుచున్న
వారు వారు దుఃఖి ♦ వర్గ మిచ్చటఁ గని, మేనిఁ బాసి యొండు ♦ మేలులేక.

క॥ వ్యర్థముగా నీ వట్లు క, దర్థము పితృవాక్య మెంచి ♦ యతనికి సుకృతం
బర్థిమెయిఁ గూర్చు ననియెద, వర్థించెదె యదియు మృతున ♦ కబ్బునె తలఁపక.

క॥ పితృదైవత్యము లష్టక, లతినక్తి నొనర్తు రంత ♦ మందు నరులకు
గతిఁ గూర్తు మనుచు ద్రవ్య, స్థితి చెడుటయకాక వారు ♦ తిందురె చెపుమా.

ఆ॥ ఒకఁడు తిన్నతిండి ♦ యొక్కని మేని కౌ, ననఁ బ్రవాస మందు ♦ నతనికెల్ల
శ్రాద్ధవిధిఁ బ్రసక్తిజరుపంగఁ బాడేయ,మగు ననంగఁ జెల్లదయ్య యదియు.

క॥ మేధావులు స్వీయమతిన. మాధేయములుగ నొనర్చి ♦ రాయాకృతుల
బోధమయము లవి కావును, మీ ధారణ సెడును వాని ♦ మేలిమిఁ దలఁపఁ.

ఆ॥ అందుఁ గూర్చి రెల్లయజనంబు లొనరింపు, డిందు ధనము లొడ్లకిచ్చమెయిని
దీక్షలుం దపములుఁదీరుగా నడుపుఁ డ, న్యముల వీడుఁ డని స్వకాశ సెల్ల.

క॥ ఈక్షణ మెది యగు నాప్ర, త్యక్షమె మానంబు పర మ ♦ పాస్తం బిటులొ
లక్షణ మరయుము చెడుగు వ, రోక్షము విడనాడు మని ♦ రూఢి నెఱయఁగఁ.

ఆ॥ అడ్డు లేదు భరతుఁడడుగుచున్నాడు రా, జ్యము భరింపు మనుచు విమలమతులు
లోకవిదులు నీదురాకకై వేచి యు, న్నారు త్రోచియిడెడుతీరు దగునె. ౧౫౬

క॥ ర మ్మాదరింపు మిందఱఁ, గొ మ్రొశ్వర్యమ్ము సుఖము ♦ గోరుము ప్రిజలఁ
సమ్మదమునఁ దేర్పుము రా, జ్య మ్మఖిలార్థముల కిమ్ము ♦ త్మాజాధీశ. ౧౫౭

—♦ జాబాలి పలికిన యథర్ష్యవచనంబులను రాముఁడు ప్రత్యుత్తరం బిచ్చుట ♦—

తే॥ అనుచు బాబాలి వలుక స ♦ త్యాత్ముఁడు హరి
రాముఁ డిట్లనె ధర్మంబు ♦ రాణ గూర్చు
తనదు గురుభక్తి బుద్ధిమే ♦ ధాప్రిసక్తు
లింత లనరాక తనరార ♦ నంత లగుచు.

౧౫౮

సీ॥ నాకు మేలొనరింప ♦ ననుచు తలంపునఁ, బలికితి విమ్మెయిఁ ♦ బాడి దొఱగి
యది యకార్యమవధ్యమయ్యుఁగార్యంబనఁ, బధ్యంబు ననఁదోచుఁబ్రాకృతులకుఁ
దనదు మర్యాదఁ బె ♦ ద్దల నడవడి వీడు, పాపసమాచార ♦ పరుఁడు నరుఁడు
నజ్జనగోష్ఠీప్ర ♦ సంగంబునకుఁ గాఁడు, చేరఁ డేప్రామాణ్య ♦ సిద్ధియందుఁ

గొలము గలుగుట లేకుంటఁ ♦ గూళ యగుట
సుజనుఁ డౌట నశుచియాటఁ ♦ శుద్ధుఁ డగుట
బీరమున వన్నె కెక్కుటఁ ♦ బిటికి యాటఁ
దెలుపుఁ జారిత్రమే తేట ♦ తెల్లముగను.

౧౫౯

ఉ॥ ఆర్యుని యట్లనార్యుఁడు మ ♦ హాశుచి యట్టులు శౌచహీనుఁడు
శౌర్యఘనుండ పోలె నెఱి ♦ సాలనివాఁడును లక్షణైకని

ధార్యుని యట్లక్షణుడుఁ ♦ దద్ద సుశీలుని యట్లశీలుడున్
గార్యములేమిఁ దోచు నది ♦ గల్గఁగ నెప్పటియట్టివాఁ డగున్.

౧౬౦

చ॥ అస మెడలంగ మే ల్పెడఁ గి ♦ యావిధు లూడఁగ ధర్మసంగ్రహం
బస దయి పోవ లోకమున ♦ కంతకు సంకరవృత్తిఁ గూర్పఁగా
వసమఱి నీదు పల్కుబడి ♦ వల్లనముం బొనరించె నంచు నే
నసమయవర్తనంబునకు ♦ నొదునె ప్రాజ్ఞులు కాదు కా దనన్.

౧౬౧

క॥ కార్యాకార్యవిచక్షణుఁ, డార్యుఁడు నగు నెవఁడు చేత ♦ నాంచితుడై కా
దర్యమున మునుఁగు నను సు, స్థైర్యం బొనరించు మెచ్చుఁసూన్యత మెంచున్.

తే॥ వెడఁగునై లోకదూష్యుడు ♦ ర్వృత్తి బొరలు
నే నెవనివంక సద్వృత్తిఁ ♦ నెఱపువాడ
నప్రతిజ్ఞతమై హైన్య ♦ మందు కృతినిఁ
బుణ్యగతి కెట్లు పోఁగాంచి ♦ పొలుచువాడ.

౧౬౩

క॥ నే నియతిఁ బాసి పురికిం, బోనైనఁ దొటంగనైనఁ ♦ బో ఫల మొకఁడౌ
నేనెఱి శాసింతుఁ బ్రజల, నీ నెపమున వార లిట్లు ♦ లే మెలఁగంగన్.

౧౬౪

తే॥ కామవృత్తంబ యెల్లలోకంబు మొదలు,ధర్మపథ మిట్టులని మదిఁదలఁపఁ బోదు
రాజు వర్తన మెడలినఁనాజడనున, సుకృతసంగ్రహ మొనరింపఁజూడఁ గలదె.

క॥ యద్వృత్తులు ప్రభు తాదురొ, తద్వృత్తుల యగుదు రెందుఁదత్పాలితులుం
దద్విధి ననుశాసింపఁగ, మద్విధుఁ డేల తముఁ దారె ♦ మనుషం జనదే.

౧౬౬

క॥ అన్యశంసము సత్యమునై, సనాతనము రాజవృత్త ♦ సత్పథ మొప్పున్
దనరును సత్యమె రాజ్యం, బనఁగా సత్యంబునంద ♦ యంతయు నిలుచున్.

౧౬౭

తే॥ ఋషులు దేవతలును సత్యఁమెల్లధర్మ, ములకుఁ దానక మని నేర్చిఁపలికినారు
సత్యవంతుండెయ్యత్తమాఁస్పదముఁగాంచుఁ,గానియొండెందులకు నేనిఁగాఁడుసుమ్ము

క॥ ఉద్వేగ మందుదురు స, త్యద్వేష్యు నిష్పథరమ్ము ♦ నట్లు గని నరుల్
సద్వర్తను లెందు నతం, డాద్వారంబుననె నరక ♦ మందం గాంచున్.

౧౬౯

క॥ సత్యమె పరమా ధర్మము, సత్యమె మూలంబు సర్వ ♦ సంపదలకు నా
సత్యమె సిరి యీశ్వరుఁడును, సత్యమె స్వర్గాపవర్గ ♦ సంధాయకమున్.

౧౭౦

తే॥ దత్త మిష్టము హితము తత్ప్రములు తపము,లఖిలవేదంబు లధ్యాత్మఁమైన తత్త్వ
మిన్ని సత్యప్రతిష్ఠంబులే యనంగ, సత్యపరుఁ డౌటయే సర్వఁసమ్మతంబు.

౧౭౧

క॥ ఒకఁ డేలును లోకము వే, ఒకఁ డాదాద్యమున స్వకులముఁబ్బ మనుచుఁ గొం
డొకఁడు సరకమునఁ గూలు మ, ఒకఁ డొందుచు స్వర్గ మెనసియుత్తమసుఖమున్.

క॥ ఇంద్రుఁ గతు లారిసి యి, క్షిప్రుఁడ కర్మపరివారక ఁ మేక్షింపఁ గని యే
మందు నరులు నాస్తికులై, మగ్గిందుదు రవకర్మమున య ఁ మనఃసమునన్.

తే॥ సత్యసమయాకృతుండ సత్య ఁ సంధుండ నయి
నట్టి నే చతు సత్యమా ఁ నయ్య యానఁ
బాలనము కయ కెన్నెయిఁ ఁ బడయువాడఁ
దుచ్చసుఖములఁ బాపమే ఁ దురుండ సగుచు.

౧౭౪

క॥ సత్యవ్రత్యుఁ డొడే, నిత్యకర్మము నతడే యేల ఁ నేర్పు ననఁగ సం
ప్రసాదముఁ గనె నతఁడని, నిత్యయుఁడును నతడే కాక ఁ యచ్చు లగుదురే.

క॥ అట్టివిధుఁ డునుటులపై, నిట్టిలపుఁ బ్రేమఁ దొఱచి ఁ యిదే మానని తా
నెట్లన సత్యశ్రీ కే, ల్పట్టి చనియె సురపురమున ఁ వసియింపంగన్.

౧౭౫

తే॥ ప్రబలలోభము చిత్తవిభ్రమము తమముఁ, బ్రబ్ధి నిబ్ధుర మెడలింపఁబాడి దప్పి
సత్యనేతువు భేదించువాడవాడ, నేను గా నొక్కడే నాదునిర్ణయంబు.

౧౭౬

క॥ గురు నానతి మెలఁగక త, త్వరతం దుచ్చసుఖగతికఁ ఁ దార్కొని యఘముల్
పరఁగిన రెంటికఁ జెడనొ, దురభ్యుండం గాఁగ నతి ఁ దూషితమతినే.

౧౭౭

తే॥ చపలుఁ డస్థిరచిత్తుఁ డసత్యసంఘఁ, డౌ నతఁడొనంగు హవ్యకవ్యముల కెపుడు
నాససేయరు దేవత ఁ లట్లు పెతరు, లనుచు మాచే వినంబడు ఁ నాశ్రుతంబు.

ఆ॥ అట్లుగానఁ బ్రత్య ఁ గాత్మమా ధర్మ మీ, సత్య మరసి తత్త్వ ఁ సక్తి నెఱపు
వాడ సజ్జనోప ఁ పన్న మీభార మ, య్యర్థమునకె కొంటి ఁ నభిమతించి.

శా॥ ధర్మం బల్ప మధర్మ మెక్కుడుగ నౌ ఁ తాత్పర్యముం బెంచుచున్
మర్మంబు ల్వివరంబులు న్మోనసి దు ఁ స్మానాభిమానాస్తి స
త్కర్మంబు ల్బలఁగించు ధాత్రమునకై ఁ కాదర్యఘాతాఘభా
క్కర్మ ల్లా కెటు లాససేయుదురు మ ఁ త్కల్పు ల్వికల్పాస్థితీన్.

౧౭౮

ఉ॥ వీడుదు ధాత్రధర్మ మతి ఁ విహ్వలవృత్తము వాపమూల మం
చాడెద రిట్టికర్మమున ఁ కర్మపరుల్ శ్రుతపాలనాంశమా
పాడి నుపన్యసించి తమ ఁ పట్టున సత్య మహింసయు స్వరం
బూడఁగ నౌ దురధ్యమున ఁ నోపుదు రెట్టులు తెప్పిటిల్లంగన్.

౧౭౯

- క॥ మంతనమునఁ దలఁపరు సా, మంతుల మని యుబ్బుదురు సు ♦ మాశంబున రా
జ్యాంతమున నరకమే ధ్రువ, మింతకు నను న్యాయ మెపుడు ♦ హీనవిచారుల్.
- తే॥ కాయ మొనరించు నేపాపకర్మమైన, మనసుచే నొండు ధార్యమై ♦ మలసియుండు
నన్మతమాడంగ వెఱవది ♦ య్యనద జిహ్వా, త్రివిధమిటు పాతకమునరు ♦ దేబెజేయు.
- తే॥ భూమిక్రీడి యసము లక్ష్మి ♦ పురుషవర్యుఁ, గోరుచుందురు త్రికరణా ♦ త్సుబ్ధుడనుచు
స్వర్గమున నున్నవానినే ♦ సంశ్రయింతు, గాన సత్య మెడల మేలు ♦ గలుగ దెందు.
- మ॥ ఇది మే లీకృతికిం దొడంగనగు నం ♦ చేమేమొ హేతుాత్తుల
న్మది నిర్ధారణ నేసి తెల్పి తభిమా ♦ నంబొప్ప నక్కల్పమా
చదు రెక్కంజనఁ బో దనార్యమ యగున్ ♦ సమ్యక్ప్రమాణాత్తినం
పద నొప్పారదు దుర్భగు ల్కడఁక నం ♦ భావింపఁగా నర్హమై. ౧౮౬
- ఆ॥ గురునివలని యాజ్ఞా ♦ గొని ప్రతిజ్ఞ వహించి, వనముసొచ్చి మెలఁగ ♦ వచ్చి యిపుడు
భరతుఁ డడిగె నీవు ♦ పలికితి వని యది, యెల్ల వీడి మరలు ♦ టేటి తగవొ.
- క॥ నాచేసిన ప్రతిని తిరం, బై చెల్లఁగ వలయునదియ ♦ యలఁతింబో ద
ఱ్ఱాచితిమెయి గురుసన్నిధి, మోచినయది తల్లి హర్ష ♦ మునఁ బొదలంగన్. ౧౮౭
- మ॥ వనవాసం బొనరింతు నిట్లై శుచి నై ♦ వన్యాశి నై పుణ్యతీ
ర్థనివేశంబులు చొప్పడన్ సుకృత మ ♦ ర్థం బంచు దేవర్షి పి
త్రనుషక్తార్చనతర్పణంబు లెసఁగన్ ♦ వ్యాసంగము నీ్వడి వం
చన లే కింద్రియపంచకంబు వరివ ♦ స్య ల్లూర్ప మేలొ ధృతిన్. ౧౮౮
- క॥ కార్యాకార్యవిచక్షణుఁ, డార్యుఁడు కుహనావిహీనుఁ ♦ డన నెగడి తుదిన్
స్థైర్య మెడలి గురువాక్యే, దార్యము సెడఁజూతునే వృ ♦ థాప్రభవుడనై.
- ఆ॥ కర్మభూమిఁ బుట్టు ♦ గాంచి యిద్దాననె, మేలికృత్యకలన ♦ మెలఁగవలయుఁ
గర్మఫలమువలనఁ ♦ గాదొ వాయువు వహ్ని, యట్లు సోముఁడును మ ♦ హాత్ములగుట.
- క॥ క్రతువులు శత మొనరించియె, శతక్రతుం డనఁగ నముచి ♦ శాసనుఁ డొప్పెన్
వితతస్వారాజ్యముఁ గొనె, వితథం బయ్యెనె తదీయ ♦ వృత్తం బెల్లన్. ౧౮౯
- క॥ ఉగ్రతపంబుల మునులు స, మగ్రమహిమఁ గాంచరే మ ♦ హర్లోకగతిన్
విగ్రహము పూనిరే స్వీ, యాగ్రహమున శ్రుతులపై ని ♦ రాధారోక్తిన్.
- క॥ అని యుగ్రతేజఁ డాన్మప, తనయుఁడు నా స్తికపథాత్తిఁ ♦ దగు తద్దేతూ
క్తినివహము సహింపకె యి, ట్లనె మఱి గర్హింపఁ దొడరి ♦ యన్నిభుండై.

—♦ శ్రీరామఁడు నాస్తికమతానలంబముం గూర్చి జాబాల్మపైఁ గోపించుట ♦—

ఉ॥ సత్యము ధర్మము శ్రుతిము ♦ సారపరాక్రమము బ్రశస్తి భూ
తాత్యయవారణాధ్య దయ ♦ హృదయోక్తి ద్విజాతిదేవతా
ప్రత్యయ మంచితాతిథిస ♦ పర్యల కే నను చిత్తవృత్తియు
నిత్యము స్వర్గమార్గ మని ♦ నిర్ణయముం బొనరింతు రుత్తముల్. ౧౯౫

ఆ॥ ఇట్టి యర్థ మెఱిగి ♦ యేకకంఠోక్తిమై, స్వస్వధర్మముల ప్ర ♦ శంస లొలయ
నెల్లనారి నడుపఁనెందురు నడుతురు, మత్తు గొనక ద్విజులుమాన్యు లెపుడు.

క॥ శ్రుతిపథమునఁ గా కొండగు, మతమున కెగయునతఁ డర్థ ♦ మార్గంబున సం
పతన మెనసి వెతపడు నపు, డతిపాతోక్తు లధిపదము ♦ నందించునొకో. ౧౯౬

తే॥ అంచితాపూర్వమా జ్ఞానమందఁ జేయు, శ్రుతుల నమ్మక పెద్దలఁసూక్తు లెలమిఁ
గొనక నీబోంట్లు గైకొనఁగోరు నట్టి, దెద్దియో నావివేచనఁకెదురుపడదు.

చ॥ వలసెను నిందసేయఁ బితృ ♦ వర్తన మిన్నెఱి నేల చేర్చఁగా
వలె విషమస్థబుద్ధి నినుఁ ♦ బ్రాజ్ఞుని నట్టులుగాఁగ నట్టిచా
కలన మెలంగుచుంటి విటు ♦ గా విక ధర్మపథాప్తి కీవు నీ
వలనున నాస్తికత్వము న ♦ వశ్యముఁ గాంచరె మంచివారలుల్. ౧౯౭

ఆ॥ దొంగ నట్లు బాధు ♦ తో నాస్తికునిఁ గూర్చి
తొలఁగఁజేయు టొప్పు ♦ దొరకుఁ బ్రజకు
శంకనీయుఁ డతఁడు ♦ సన్ముఖుం డైనచోఁ
దలఁగువాఁడు బుధుఁడు ♦ తత్త్వ మెఱిగి. ౨౦౦

శా॥ నీకన్న న్నిపుణు ల్పురాతనులు స ♦ న్నిష్ఠు ల్నువిజ్ఞానులౌ
లోకు ల్సత్కృతువు ల్చరించి ధృతి నీ ♦ లోకంబు నాలోకము
జేకొంట న్విలసిల్లి రమ్మెయిని సం ♦ సిద్ధు ల్ద్విజు లేటికి
శ్రీకృత్కర్మము లిజ్యలు న్నెరపుచు ♦ సిద్ధాంతము ల్సల్పఁగల్. ౨౦౧

తే॥ తపము లిష్టంబు లట్లు పూ ♦ ర్తములు పైతృ
కేష్టు లొనరించి దివ మెంద ♦ తెనసినారొ
కాదె ప్రత్యక్ష మది తెల్విఁ ♦ గన భమండ
లములు పుణ్యపురుషమండ ♦ లములకాఁగ. ౨౦౨

క॥ శ్రుత్యుక్తమార్గ మంతయుఁ, బ్రత్యక్షమె యగు నపూర్వ ♦ పద్ధతిఁ దోచు
వ్యత్యస్తహేతువాదము, లత్యయముం గాంచు దాని ♦ నందని వగుటల్. ౨౦౩

క॥ స్వస్తిహృతకృతము లెల్ల యు, పాస్తు లహింసాదిధర్మ ♦ వరనిష్ఠలు నం
ప్రస్తుతములు నిగమముల క, పాస్తమయాఁ దదహితప్ర ♦ బంధం బెదియున్.

తే॥ ధర్మంతులు సద్యోగతత్పరులు ఘనులు, బ్రహ్మతేజస్వ లతివితరణసహితులు
నిర్మలాత్మ లహింసకుల్నిష్ఠితులును, నౌమునులుపూజ్యులు జగత్ప్రయంబునందు.

—♦ జాబాలి రామునకు నిజాభిప్రాయం బెఱింగించుట ♦—

క॥ అని రోషావేశంబున, నను రాము మహాత్ము సద్గు ♦ కాధ్యు ససత్త్వన్
గని యాస్తికుఁ డాబ్రాహ్మణుఁడనె ననునయ మోక్ష దధ్యమగు పల్కుబడిన్.

తే॥ ఆస్తికుఁడ నైన నే నిట్లు ♦ నాస్తికుఁ డన
నైతి నుత్తమలోకంబు ♦ లందరాని
వనుచు లే వెందుఁ ద్వదనుగ్ర ♦ హంబుకతన
నాకు నాకేశనుత నామ ♦ నం బరయుము.

౨౦౭

క॥ ఈకాలమునకుఁ దగిన, ట్లీకరణి న్నొడువవలసె ♦ నినుఁ డరిగిన ని
ర్లోక మనఁ దగిన యాపద, సేకూరఁగ నీవు ప్రతిని ♦ సేకొని తలఁగన్. ౨౦౮

తే॥ ప్రజలఁ బాలింప నెవ్వారు ♦ ప్రభులు భరతుఁ
డొదిగి యిమ్మెయిఁ బ్రార్థించు ♦ చున్నవాఁడు
ధర్మసంకట మొదవె న ♦ న్దలపు దవుల
నిట్లు లంటినకాక యే ♦ నెఱుఁగనయ్యె.

౨౦౯

క॥ ధర్మము తలఁగఁగ నౌ తటి, నిర్మలుఁడై తద్గతాస్థ ♦ నెఱయఁగ నొంటన్
మర్మ మిడియైన వృతదు, మ్మర్మము వారించు నతఁడు ♦ గతిసెడఁ డెందున్.

ఆ॥ నిన్నుఁ గొని చనంగఁనీప్రసాదముఁ గైకొ, నంగ రామ; యీప్రసంగ మొదవెఁ
గాని నాస్తికాను ♦ గతవాదముల శత, ఖండముల నొనర్పఁ ♦ గానె నేను.

క॥ అనువాదమాత్ర మది నీ, యనుమోదము గోరి యిట్లు ♦ లనినందులకున్
నిను వేడెద మన్నింపవె, జననస్థితిలయము లెఱుఁగు ♦ జాణవ కావే. ౨౧౦

—♦ వసిష్ఠముని రామునితో సామవచనంబులు వలుకుట ♦—

క॥ అను మునిఁ గని కృద్ధుని రా, ముని నారసికొని వశిష్ఠ ♦ ముని యిట్లనెఁ ద
న్మనము ప్రసన్నముగా నెం, దును ననుపమ యనఁగఁ దగిన ♦ ధోరణి వెలయన్.

క॥ ఇతఁడు గతాగతు బెఱిగిన, మతిమంతుఁడ కాని రిత్త ♦ మానిసి కాఁ డీ
విత మరసి ప్రజలవెత గని, ధృతిమెయి నిను మలఁచికొన విదితుఁ డిట్లనియెన్.

సీ॥ వినుము లోకోత్పత్తి ♦ విధము నాపలుకుల, లోకనాథా; శ్రుతి ♦ ప్రాకటముగ
నంతయు జలమయం ♦ బై యుండ నద్దాన, నిర్మితమై పృథ్వి ♦ నీట మునుగ
హరిణోలమై యెత్తెనటస్వయంభు వొనర్చె, దోచివేలుపులఁబుత్తుల జగముల
బ్రహ్మ యాకాశప్ర ♦ భవుఁడు శాశ్వతుఁ డవ్య, యాత్ముఁ డాతనివల్ల ♦ నమ్మరీచి

యయ్యె నాఘనువలనఁ గా ♦ శ్యపుఁడు వొడమె
నటు వివస్వంతుఁ డాతని ♦ యం దెలర్చె
నతనిపుత్రిండు వైవస్వ ♦ తాఖ్యమనువు
తనరె నిక్షావకుఁ డవ్యభు ♦ తనయుఁ డగుచు.

౨౧౫

ఆ॥ తొలుతఁ గూర్చె భూమి ♦ ధూర్వహుం డిక్షావకు
నకు మనుప్రభుండు ♦ ననుచు కూర్చి
నతఁ డయోధ్య నెనసి ♦ యధిరాజపద మొప్ప
నేలె లోక మెల్ల ♦ నేకకలన.

౨౧౬

ఆ॥ అతని కొడుకు కుక్షియాతనికి వికుక్షి, బాణుఁ డాతని సుతుఁడుబాణజుఁ డన
రణ్యనృపుఁ డతండుప్రభుఁడుగా దుర్భిక్ష, వగ్రహార్తిజూర్తి ♦ వార్త లుడిగె.

క॥ శశినిభుఁడు పృథుఁడు తత్సుతుఁ, డశంకితాత్ముఁడు త్రిశంకుఁ ♦ డాతని తనయుఁడౌ
సశరీరస్వర్గసుఖ, ప్రశంస నవ్వాఁడు గనియె ♦ బ్రాజ్ఞులు వొగడన్. ౨౧౮

ఆ॥ అం దొదవిన వార ♦ లందఱు ఘనులె తా, రిందు నందుఁ బ్రథితి ♦ నందినారు
మఱియు వర్ణ్యు లందు ♦ మాంధాతృనగరది, లీపనృపభగీర ♦ ధోపపదులు ౨౧౯

క॥ సాక్షాద్విష్ణులె చరితము, లైక్షవములె పుత్రప్రాత్రు ♦ లవల కకుత్స్థుం
డాక్షాలితాఘుఁడు రఘుఁడు, నీక్షన్ జగమెల్ల నేలి ♦ రింద్రస్తుతులై. ౨౨౦

తే॥ పరఁగి రిక్షావకువలన నై ♦ క్షావకు లనఁ గ
కుత్స్థు వలనఁ గాకుత్స్థులై ♦ కొమరు మిగిలి
రారఘునివల్ల రాఘవు ♦ లనఁగ నెగడి
రినుకొలంబున విభులు ది ♦ నేంద్రనిభులు.

౨౨౧

క॥ ఆతామరకొలనుననె య, నేతాదృశు లొదవి రట్టు ♦ లే రాయంచల్
శ్రీ తాలిమిమైఁ గొలిచెను, భూతము తొననెడు భూతి ♦ భూతరుణియుఁ దాన్.

ఆ॥ అలమనుప్రజేశుఁ ♦ డాదిగా దశరథ, ప్రభుని వఱకు నగు ప ♦ రంపరాప్తి
జ్యేష్ఠుఁడేల నేక ♦ నిష్ఠుండు నేలఁడు, ధర్మమర్మ మిట్లు ♦ దనరుచుండె. ౨౨౩

- క॥ పాటిలు మేలగు నాపరి, పాటి న్నీయందు నిలిచెఁ ♦ బ్రభుధర్మము నీ
వేటికిఁదలఁగంగావలె, మేటివి నీ వన్నిటను స ♦ మృద్ధిం గొనవే. ౨౨౪
- ఆ॥ తండ్రి ; నీకొలమునఁ ♦ దవిలి సనాతన, మైన ధర్మ మేల ♦ యగడుపఱపఁ
దండ్రివలెనె రత్న ♦ ధరధరాతలరాజ్య, మేలుమయ్య; యసము ♦ జాలుకొనఁగ.
- క॥ మువ్వురు గురువులు పురుషున, కవ్వయుఁ దండ్రియును విద్ది ♦ య లిడునతఁడు న
ట్లవ్వరుసనె యాచార్యుం, డెవ్వగనేనియును మేటి ♦ యే యండు బుధుల్.
- తే॥ ప్రాకృతపుమే నొసంగినవారు వార, లిరువు రటు జ్ఞానతను లిడఁనితఁడు గాన
నెక్కు డన నయ్యె నీతండ్రి ♦ కేనె గురుఁడ, నైతి నైతిని నీకు నో♦ యనఘచరిత.
- క॥ నాపలు కీపు గొనిన నే, యాపత్తియు రాదు శ్రేయ ♦ మందఁగ నగు ని
ట్లీపారిషదులు సుహృదులు, నీపారులు సంతసించు ♦ రిది సుకృత మగున్. ౨౨౫
- ఆ॥ వృద్ధ ధర్మశీల ♦ విజ్ఞాత్రి నీతల్లి, భావ మెఱిఁగి యామె ♦ పలుకువంక
మెలఁగు టొప్పు నీకు ♦ మేలె యా నద్దాన, నిఖిలలోకములును ♦ నీవు గెలుతు.
- తే॥ సత్యధర్మపరాక్రమ ♦ సజ్జనాభి, నంద్య రామ వినుము మంచి♦నయము భరతుఁ
డర్థియై వేడుకొనుచున్న♦యర్థమునను, నీ కతిక్రాంతదోషమ్ము♦నెరియు లేదు.
- క॥ అని మధురముగా గురువయ, డనునయ మొప్పారఁ దెలుప ♦ నంతయు విని యి
ట్లనె నమ్ముని కెఱిగి మహా, జనవంద్యుఁడు రాముఁ డుచిత ♦ సంస్తుతమతియై.

—♦ రాముఁడు వశిష్టవచనములకు సమాధాన మొసంగుట ♦—

- చ॥ తనతలిదండ్రు లాదరము ♦ తద్దయు మీఱ విశేషలబ్ధికై
తనయునిఁ గాంచి పెంచి బెడఁ ♦ ద ల్కడు నోర్చి యెలర్చుప్రీతి 'న్నా
పనముఖము ల్సుసంస్కృతులు ♦ భావనమైఁ బొనరించినట్టి య
య్యనుకృతి కెంత దీర్పఁగల ♦ డాదట వాఁడు త దర్థభాగియై. ౨౩౨
- ఉ॥ అందఱకుం బురస్కృతుఁడు ♦ యంత్రణ దోషఁ దలంగలేక యి
ట్లందుల కొగ్గినాడు తగ ♦ వెంచి తదీయఁ బ్రతిజ్ఞఁ దీర్పఁగా
ముందుగ నే నొడంబడితి ♦ మూర్ఖుడనే యిపు డింతసేసి యే
బందె నెపంబా యడ్డ మిడఁ ♦ బాల్పడి తండ్రి యనర్థ మెన్నఁగన్. ౨౩౩
- ఆ॥ అతని పలుకు మిథ్య ♦ యనఁబోల దొడ్లకు, దీనివలన మేలు ♦ దెరలఁ బోవ
దిదియె ధర్మ వైన ♦ నీరేడులగు నేండ్లు, జనినఁ గడఁగి పూని ♦ జరుపఁ జనదె.
- క॥ ఈయందఱు సమ్మతిపడి, నాయందలి గారవమున ♦ నాయమ కొని యీ
చాయనె వ ర్తిలనగువా, రేయు తర మిడక యింక ♦ నేకత్వమునన్. ౨౩౪

—♦ భరతుడు ప్రాయోపవేశం బొసకింపఁ గడంబట ♦—

మ॥ అని రామేంద్రుడు వల్కుచో భరతుఁ డ ♦ భ్యావృత్తుడై దుర్మనుం
డననై సూతునిఁ గాంచి స్థాడిలమునం ♦ దందిపుమా దర్భలా
య్యన నే నయ్యెడ నుండెద నివభు ప్రసా ♦ దావిర్భవం బెంచుచున్
దినఁ జూడన్ ధనహీనుఁ డౌ ద్విజుని యు ♦ ద్వేశంబు దేశంబుగన్. ౨౩౬

క॥ ప్రాయోపవేశమున నే, నీయెడరుం బాపనేర్తు ♦ నిదె తెఱఁ గన వాఁ
డాయధిపుఁ గాంచి మఱలని, చాయకు మఱి వగచి తాన ♦ చని సత్వరుడై.

ఆ॥ కుశలుఁ దెచ్చి భూమిఁగూర్చుఁ జాలక మేలి, కుశలు దెచ్చి భూమిఁగూర్చుఁజాలి
యయ్యుదారుఁ డచటఁనధిశముంచె సుబుద్ధి, యయ్యుఁ దారుజాత్తుఁనట్టులొదిగి.

ఉ॥ ఆతని గాంచి యిట్లనియె ♦ నారఘువంశవతంస మయ్య; నీ
వీతటి నింత కీడుపని ♦ నెంచఁగ నే నొనరించి నట్టిదౌ
వాతక మేమిగా కలదొ ♦ పార్థివపుత్రున కిద్ది యొంటనౌ
నాతురుడైన బ్రాహ్మణున ♦ కాటడి మేలె గురూక్త మల్పమే. ౨౩౭

తే॥ లెమ్ము నాతండ్రి పురి కనఁలేప మెడలఁ, బొమ్ము పాలింపు మిమ్మెఱుఁప్రాద్దునందుఁ
గూడ దీదారుణస్థితివేడబంబు, నన్ను మనిచి మనుము సర్వఁనందితముగ. ౨౪౦

మ॥ అనిన న్వాఁడునుఁ బౌరజానపదుల ♦ న్వాసక్తులం గాంచి మీ
రనుమోదింతురె స్వామికిం చెలువ నౌ ♦ నర్థంబు యోజింప కి
ట్లనువృత్తిం బచరింతురే తలఁపరే ♦ న్యత్యాస మంచుం గడున్
వనటం బొందఁగఁ దత్ప్రితిప్రసవృత్తై ♦ వారు నివచారించుచున్ ౨౪౧

ఆ॥ ఇట్లు లనిరి గాముఁ ♦ డెఱిగి వచించినఁ, బలుకు నాతఁ డీప్ర ♦ పంచముననుఁ
గలఁడె తండ్రియానఁకడముట్టఁ గాని రాఁ, బోఁడు మనకు నిదియె♦బుద్ధి సుమ్ము.

క॥ ఈమహితు నివర్తింపఁగ, నామఘపుండేనిఁ జాలఁ ♦ డన మనవశమే
నేమము దీర్చి యతఁడు రా, నోములు ఫలియించు నింక ♦ నొవ్వఁగ నేలా.

ఆ॥ అనిన నన్న వీర ♦ లందఱి మే లగు, పలుకు వినుము నాదు ♦ పలుకుబడియుఁ
గొనుము చెడ్డతలఁపుఁగూర్చినందుల కిటఁ, జేరి జలము నను స్పృశింపుమిపుడు.

ఆ॥ తెన్నుఁ గూర్చి యభిమతముగాని యధికార, మూనువాఁడు విధినిమానువాఁడుఁ
బఱితు లౌదు రట్టి ♦ వాతకిత్వంబున, కగుదె గురుమతంబు ♦ నలఁతిసేసి. ౨౪౨

క॥ అనునెడ రాముని సన్నం, గొని తత్పరతత్త్వ మెల్ల ♦ గురుఁడనుపమమై
తనరారిఁ దెలిపి ర మృగ, ననఘుఁడు భరతుండు సంభ్రమాంచితుఁ డగుచున్.

—♦ భరతుడు ప్రాయోపవేశంబువదలి రాముచరణంబులపైబడి వేడుకొనుట ♦—

క॥ సలిలము స్పృశించి విభుపద, సలిలజములఁ గేల నిమిరి ♦ సలలిత మగు సం
వలనము వెలయఁగ సభవా, రలు సంబోధించు నెఱిని ♦ రంజిలఁ బలికెన్.

ఆ॥ వినుఁడు మంత్రులార ♦ విజ్ఞానఘనులార; పౌరులార; ప్రాణ ♦ బంధులార
తండ్రి నడుగఁ దల్లి ♦ దలఁపింప ననఘుఁ డీ, భ్రాత నెఱిపి నట్టి ప్రతిన నెఱుఁగ.

క॥ ఆర్యగురుని శాసన మవ, ధార్యం బని పరమధర్మ ♦ తత్త్వజ్ఞుఁడు స
ద్వర్యుఁడు భ్రాత దెలుప నని, వార్యం బిటు లయ్యె నంచు ♦ వలనెంచుమతిన్.

ఆ॥ తలఁచినాడ నిట్లు ♦ తాత్పర్యమునఁ దన, కేనుఁ బ్రతినిధిత్య ♦ మెనసి యడవి
నెలమి మెయిన నిలుతునీరేడువత్సరం, బులును నిట్లుఁ దగదెఱుఁపూన్కి నెఱిప.

క॥ ఈనెఱి నంగీకారముఁ దా నిట్టన గూర్చి నన్ను ♦ దాను మనుపరా
దో; నియతి కలిమి నెడునో, యేనిర్ణయమునకునే న ♦ ధీశుఁడకాఁడో. ౨౫౧

క॥ అని యాదలఁ దత్పాదన, లినయుగళి న్మోపి మనము ♦ లెంకగ నిడి వీ
డని యనుజుఁ దధ్యవచనుం, గని విస్మితుఁ డతఁడు వలికె ♦ గలవారలతోన్.

సీ॥ తండ్రి తా నగుచు న ♦ ర్థం బిచ్చికొనిన ట్ల, యోధ్యకై వనవాస♦మొప్పగించె
నది భిన్న మొనరింప ♦ నర్హుండఁ గా నేను, భరతునకేనియుఁ ♦ బాడిగాదు
కైక కోరినయది ♦ కానేర దన్యాయ్య, మధిపుఁ డౌచిత్య మ ♦ ట్లరసి నెరపె
గురువత్సలుఁడు క్షాంతి♦ పరుఁ డనఘుఁడు నంచు, నీతని తెఱఁగెల్ల♦నే నెఱుఁగుదు
నఖిలకల్యాణములు నిమ్మ ♦ హాత్మునందు, సత్యసంధునియం దెప్పు ♦ సంభవించు
ధర్మశీలుఁడు వీని నేస్తమునఁ దవిలి, మహికిఁ బఱిసాదు వనినుండి♦మఱివచ్చి.

క॥ ఏయుసధియు లే దిద్దెసఁ, బాయదు నిర్ణయము నాదు ♦ పలుకుబడి యెఱున్
జేయుదు ననునంతలు దీ, ధ్వాయువు వీఁ డమితకామి ♦ తార్థము లెనయున్.

క॥ అని భరతునిపైఁ జేయిడి, వనజదళాక్షుండు భక్త ♦ వత్సలుఁ డగు రా
మనరేంద్రుఁడు చన విడి యి, ట్లనె నాతని చిత్తవృత్తి ♦ యానందింపన్. ౨౫౨

ఆ॥ వత్స; తల్లి యడిగె ♦ వారక ప్రాగ్దత్త, మయ్య నడిపె నింత ♦ లంత లనుచుఁ
దలఁచ నేల యిపుడు♦తద్వచోయాధార్థ్య, మీపు వెలయఁ జేయు♦మీకతమున.

క॥ ననుఁ గూర్చి తండ్రి నసృత, మ్ముననుండి తలంగఁ జూడ ♦ మొనయుము నీ వి
య్యనఘకృతికలనఁ గాంచెద, వనుత్తమము శ్లోక ముత్త ♦ మాశ్రమపదమన్.

—♦ రామని ప్రతిజ్ఞాతాగ్ధపాలనముం గూర్చి సురలు మునులు సంతసించుట ♦—

చ॥ అనునెడ రోమహర్షణము ♦ నందఁగఁ జేయఁగఁ జాలు రాజనం
దనుల సమాగమంబు ప్రథి ♦ తంబు తదీయవిభావిశేషమున్
గనుఁగొన వచ్చి యన్యులకుఁ ♦ గన్నడఁ బోలక యున్న వేల్పులున్
మునులును సిద్ధులు న్బొగడ ♦ మున్నోని రప్పు గిండ్రనందనా. ౨౫౮

ఆ॥ ధర్మవిక్రములు స ♦ ధర్మ లీతనయులఁ, గన్నవాఁడె జగతిఁ ♦ గన్నవాఁడు
ధన్యుఁ డతఁత కాఁడుధన్యుల మైతిమిం, దఱము దరము మీఱు ♦ తత్ప్రసక్తి.

ఉ॥ ముద్దుల మూట లీఘుల ♦ ముచ్చటమాటలు ధర్మపద్ధతిన్
బద్దులు దిద్దు బాటలు సె ♦ బా సనిపించు గొనాల పేటతొ
నద్దిర; యుద్ది యానె యొకఁ ♦ డౌదల యెత్తఁగఁ గా దనంగ నే
మెద్దెసఁ గాన మింతవఱ ♦ కింకీటఁ గానఁగఁ బోము భూములన్. ౨౬౦

క॥ బాలు రనికాక త్రిజగ, త్పాలుర పోఁడుములవంకఁ ♦ బన్నెద రగుఁబో
యాలంకాడుచు వంకల, నీలాలిత్యంబు దెలుప ♦ నేలా యింకన్. ౨౬౧

క॥ వీరల సంభాషణముల, ధీరుల మైతిమి ప్రపత్తి ♦ తెలివియుఁ దనరం
గా రాత్రించరకృత్యము, తొరా యింతకును గురువు ♦ లన నయ్యెఁగదా. ౨౬౨

తే॥ అని దశగ్రీవవధకాంక్షు ♦ లైన వార, లంద జొక్కటఁ బలికి రిం ♦ పారుపలుకు
బడి భరతు రాజశార్దూలుఁ ♦ బ్రస్తుతించి, ప్రస్తుతస్థితి కనురూప ♦ భావ మమర.

చ॥ కొలమునఁ బుట్టినాడ వను ♦ కూలుఁడ వన్నిటఁ గోవిదుండవి
య్యలఘిమవృత్తితోడి దయి ♦ యబ్బె నసం బసమానమే యనన్
వలనగు రామవాక్యవిధి ♦ వర్తిలు మయ్య; నరేంద్రు పల్కుఁ బ్రా
బలుకు నొనర్చుమయ్య; గురు ♦ భక్తి ప్రశస్త గదయ్య; యెయ్యెడన్. ౨౬౩

తే॥ తండ్రిఋణ మీఁగె బలె యగ్గి ♦ తనయుఁ డితఁడు
కైక ఋణమునఁ బోక భూ ♦ కాంతుఁ డరిగె
సురపురంబు సర్వస్వంబు ♦ జూఱకొనఁగ
నుండుమయ్య; యప్పద్ధతు ♦ లొరసి కనుచు. ౨౬౪

క॥ పొచ్చె మొకయింత దొరయని, యచ్చపు నడవడిని మెలఁగి ♦ తలజడిబడి తీ
సచ్చరితము సురలు మునులు, మెచ్చిరి గనఁ గాంచె దింక ♦ మేలిశుభములన్.

తే॥ ఇంతవట్టు వచించి మ ♦ హేచ్ఛ లల్ల, వార లెల్లరుఁ బనివిను ♦ వార లైన
నప్పలుకు చక్కి చక్కటికలరి రాముఁ, డెలయు మోమున నభిపూజనేష్టి నెఱపె.

చ॥ భరతుఁడు త్రస్తగాత్ముఁ డయి ♦ పల్కొనరింపఁగఁబోవ నుల్కుచున్
గురునకు దోసి లొగ్గి యను ♦ కూలకులోచితధర్మసంగ్రహం
బరయుము నీకుఁ దెల్ప నగు ♦ నంతకు శక్తుఁడనయ్య; నేను నా
తరమున నైన ప్రార్థితముఁ ♦ దత్పరతం గొనుమంచు వేఁడెదన్. ౨౬౮

ఆ॥ నిన్ను వీడి యొంట ♦ నిగ్రహింపఁగ నేర, నేర మెన్న కెలమి ♦ నెరయఁబ్రోవ
నీవ నేర్తు దేవనీవాఁడ నెమ్మొయి, మేలు గూర్చొ యట్లు ♦ మెలఁగువాఁడ. ౨౬౯

క॥ తనత ప్పారసి తల్లియుఁ, దనుకుచు యాచింప వచ్చె ♦ దైవత మీవే
నెనరుంచి కావఁగల వని, యనుమతి రూపింపవే కృ ♦ తార్థుఁడ నొదున్. ౨౭౦

ఆ॥ మనకుఁ గలుగు ప్రకృతి ♦ మండలి పౌరులు, జ్ఞాతు లెల్లప్రజలు ♦ నీతి మెయిన
నిన్ను గోచువారు ♦ నియతిగర్హకులు ప, ర్జన్యుఁ బోలె నొండు ♦ జాడఁ గొనక.

క॥ రక్తుల రంజిలఁజేయ వి, రక్తుల విరహితులఁ జేయ ♦ రాణ గలవు నీ
సక్తికి ముజ్జగములునుఁ బ్ర, సక్తిం బరవసముఁ గాంచు ♦ సకలాధీశా. ౨౭౧

క॥ ఇమ్మహనీయము రాజ్యం, బిమ్మున స్థాపింపు మెనసి ♦ యె ట్లరసిన నీ
సొమ్మె పరిపాలనం బే, నెమ్మి ఘటింపంగ నైన ♦ నీ కగు నధిపా. ౨౭౩

క॥ అని పాదములం బడి వాఁ, డనునయ మెక్కుడయి తనరి ♦ యాశాస్యప్రా
ర్థనమునకు వన్నె వెట్టఁగఁ, బొనరారుటఁ గాంచి రామ ♦ భూవరుఁ డంతన్.

తే॥ తివిచి తొడమీఁద నిడుకొని ♦ తీ రెఱింగి
శ్యాము జలజాతపత్రవి ♦ శాలనేత్రు
మత్తహంసస్వరాధ్యు నా ♦ మహితుఁ గాంచి
యెలమిఁ జెక్కులు పుణుకుచు ♦ నిట్టు లనియె. ౨౭౫

తే॥ సహజవినయాధ్యయననై ప్ర ♦ శస్త్రయైన
బుద్ధి నినుఁ బొందె నెందునుఁ ♦ బొరపులేక
దీన నే నెంతుఁ దీర్తుఁ బ్ర ♦ తిజ్ఞఁ బృథివి
నీవు రక్షణ మొనరించు ♦ నెఱిన యనుచు. ౨౭౬

క॥ వత్సా; తావకశక్తి స, ముత్సాహినిఁ జేయ కేల ♦ మురు వడఁచెద వా
దిత్సం, గొని వెలయుము త్రిజ, గత్సంపదఁ గేలఁ దాల్పఁ ♦ గాఁ బోలవొకో.

ఉ॥ మండల మొక్కఁ డిద్దె యను ♦ మాటకె కాదు సమస్తమండలా
ఖండలపూజ్యరాజ్యసమ ♦ ఖండమహిమాన్నతి కెక్కఁజాలు నీ

నిండుమనంబున న్నెగడు ♦ నిష్ఠితభావకలావిలాసముల్
దండితనంబు వీనిదని ♦ తద్దయుఁ జాటెడు నోయితమ్ముఁడా.

౨౭౮

క॥ ఏలం జాలెద వంతయు, నేల న్నే లనుచుఁ బ్రజలు ♦ నిచ్చలు వొగడన్
నీలావరితనమున నగు, నీలాలిత్యంబు తెఱఁగు ♦ నే నెంతుఁ జూచి.

౨౭౯

తే॥ నీయమాత్యులు సుహృదులు ♦ నీతిమంతు
లైన మంత్రులు నినుఁ జేరి ♦ యలరుమతుల
నంటి కొలు వొప్పఁ గొలువంగ ♦ నొంటి యనఁగ
నేల పెనుకర్జములు గూర్తు ♦ వెంచికొనుము.

౨౮౦

క॥ చేయింపు మెల్లకృతుల, స్నీయింపును సొంపు నెఱియు ♦ నిర్జరభేరుల్
మ్రోయింప నెగడుగాంచుము, మాయింపుము శోకమోహ ♦ మలమార్గములన్.

తే॥ చంద్రుఁ డెడయఁడు సిరి హిమా ♦ చలము విడువ
దటు హిమాని వేలను దాట ♦ దబ్బి తండ్రి
ప్రతి నే నుజ్జగింప నీ ♦ ప్రతిభ నింత
యెఱిగి వర్తింపుమయ్య నీ ♦ విమ్ము సేరి.

౨౮౨

ఆ॥ ఇచ్చమెయినో లోభఁమెనసియో నీకయి, కైక యిటు ఘటించెఁగా దటంచు
మదిఁ దలంప కామెఁమన్నించి నన్నెంచి, మాతృవర్తనమునఁమనిచి మనుము.

క॥ అను కోసలు కన్నియనం, దనుఁ దేజున రవి యనంగఁ ♦ దనరియుఁ జంద్రుం
డనఁగఁ బ్రసాద మొసఁగు వా, నిని గని భరతుండు నీతి ♦ నిరతిం బలికెన్.

—♦ భరతుఁడు శ్రీరాముని బాదుక లాసంగు మని ప్రార్థించుట ♦—

తే॥ ఆర్య; యధిరోహణ మొనర్పు ♦ మమలహేమ
భూషితములు సకలలోక ♦ పూజితములు
నైన పదములఁ బాదుక ♦ లట్టి వగుచు
వెలయ విశ్వజనీన మి ♦ వ్వెర వెఱింగి.

౨౮౩

క॥ యోగవిధి సర్వజగతికి, యోగక్షేమంబు ♦ గూర్చు నోజకు నివియే
యాఁగావుత మివ్వాని ని, యోగము మద్యోగకలన ♦ నొలయుత మింకన్.

ఆ॥ నాతలంపు లెన్ని ♦ ననిచిన జగదేశ, నాయకుడవు నీదు ♦ నాయశ్రమము
సెల్లవలదె యెటులు ♦ సేయింప నెంచితి, వటులె మెలఁగువాడ ♦ ననవరతము.

క॥ ఆగోరహితు నొనర్పవె, యోగోత్సర్గాపహరణ; ♦ యుంచుము నెనరం
చాగుణసేవధి వేడిన, నాగొరవ మెంచి రాముఁ ♦ డానందమునన్.

౨౮౪

క॥ ఇమ్మున నెలకొను బలునే, స్తమ్మున బాష్పములు గనుల ♦ జాలుకొనఁగ నే
మమ్మున వానిఁ బొదివి మూ, ర్థ మ్మాఘాణించి తనదుఁప్రభుత వెలయఁగన్.

—♦ శ్రీరాముఁడు భరతునకుఁ బాదుక లాసంగుట ♦—

తే॥ పాదుకలయందుఁ దనపాద ♦ పద్మయుగళి
పాదుకొనఁ జేర్చి యమ్మహా ♦ ప్రతిభుఁ డెత్తి
తమ్మున కొసంగెఁ గొని వాఁడు ♦ తనరు భక్తి
నర్చులు ప్రణామములుఁ గూర్చి ♦ యన్నఁ గాంచి.

౨౯౦

క॥ ఈరే డేండ్లు నిటు జటా, చీరధరుఁడనై ప్రపత్తి ♦ సిద్ధాంతమునన్
గూరలు గాయలుఁ దినుచున్, నే రఘువీరా ; వహింతు ♦ నిష్ఠాపరతన్. ౨౯౧

క॥ నీయాగమనముఁ గోరుచు, నీయానతిఁ బూని యొందు ♦ నెలవున రాజ్య
శ్రీ యీపాదుకలందె య, మేయతమై వెలయుచుండ ♦ మెలఁగెద నధిపా.

క॥ పురి నీతోఁ జొర నెంచితి, నిరువు పొరువునం బొనర్చి ♦ యే నుండెదఁ ద్వ
చ్చరణాబ్జము తెంచుచు ని, వ్వరపాదుక లెపుడుఁ గొల్చు ♦ వర్తన మొప్పన్.

క॥ అరిహా ; చతుర్దశాబ్దము, పరిపూర్ణం బైన నాఁటి ♦ పట్టున నీయీ
చరణములఁ గానఁ డేనిన్, భరతుం డగ్నిఁ బడుఁ గాని ♦ బ్రదుకఁడు సుమ్మి.

ఆ॥ అనిన నతని మెచ్చి ♦ యట్టులే ఘటియింతు, నయ్య యని ప్రతిజ్ఞ ♦ యాచరించి
యమిత యైన దయ సమాలింగితు నొనర్చి, కుట్టతమ్ముఁ గూడఁగ్రుచ్చియెత్తి.

క॥ భరతునిఁ గని నీజననిన్, బరిభవయుతఁ జేయ కరసి ♦ పాలింపు మిచే
వర మనుకొని నాపై నా, వరవర్ణినిపై ని నొట్టు ♦ వైచితీఁ జమ్మి. ౨౯౨

క॥ అని గట్టినేసి రాముఁడు, తనకన్నుల నశ్రువితతి ♦ తార్కొని యొలయన్
గనలేక కని యనుజుఁ బొ, మ్మనలే కనెఁ బొమ్మటంచు ♦ ననుసృతి వెలయన్.

—♦ భరతుఁడు శ్రీరాము ననుజ్ఞఁ గొని పాదుకల వహించి పురి కరుగుట ♦—

ఆ॥ ఆప్రతాపవంతుఁ ♦ డాభరతుఁడు రామ, పాదుకల వహించెఁ ♦ బరమధర్మ
మెఱిగి పూజసేసె ♦ నెలమి నలంకృతు, ల్దార్చె నతనిఁ జుట్టి ♦ కూర్చె నతులు.

క॥ శత్రుంజయనాగముపై, శత్రుంజయుఁ డిడె మహాప్ర ♦ సాదం బని లో
కత్రాణుఁ డొసఁగినట్టి ప, దత్రాణములనుఁ బ్రసత్తి ♦ తనరారంగన్. ౨౯౩

క॥ అయ్యవసర మెల్లరకు, న్నైయ్యము తియ్యమ్ము గూర్చు ♦ నెలవై నెఱయన్
డయ్యని కోర్కులఁ దొడిఁబడి, రొయ్యారీ ; యాప్రసంగ ♦ మొప్పారుఁ గడే.

ఉ॥ రాఘవవంశవర్ధనుడు ♦ రామమహీమహిలావిభుం డటన్
మోఘము గాకయుండఁ దన ♦ ముచ్చట నెల్లఁ బితృప్రియుక్తప
ద్యాఘనసత్యవాక్కులన ♦ నందిన కైకవర మ్మయమ్మునన్
లాఘవముం దొలఁచి జన ♦ లాలనము ల్పొనఁగఁచుచుండఁగన్. 30౧

తే॥ ఆనుపూర్వ్యాంబు వెలయ వి ♦ ద్యాప్రభవల
గురుల మంత్రిప్రవరుల నా ♦ దరులఁ బ్రజల
నరసి యభినందన మొనర్చి ♦ యరుగఁ జనిచెఁ
గలితధర్ముడు ధృతి హిమా ♦ చలముఁ బెరసి. 30౨

ఉ॥ తల్లులు దన్నఁ బాసిచనఁ ♦ దద్దయు బాష్పగృహీతకంఠులై
చిల్లు లొనర్చు నెవ్వగలఁ ♦ జేడ్పడి యున్న తెఱంగు లెంచి తా
నల్లనఁ జేరి యాయమల ♦ నందఱ నెట్టన వీడుకొల్పె నా
నల్లలితుండు బోధితల ♦ సన్మతులం బొనరించు నేర్పునన్. 303

క॥ వందనము లొనర్చెను శ్రిత, మందారుడు వారి కమర ♦ మాన్యుండుఁ దదా
క్రందన మెగువం దాను న, మందార్తిన తిగువ నగుచు ♦ మలసఁ గుటితటిన్.

—♦ కైక రామ నభిసందించి వీడ్కొనుట ♦—

క॥ అందఱ నామంత్రింపఁగ, నం దద నరసి కని కైక ♦ యటఁ గౌసల్యా
నందనుఁ జేరం జని త, న్నొందిన యావేశ మెడల ♦ నొగి నిట్లనియెన్. 30౪

ఉ॥ తోచినయ ట్లొనర్చితని ♦ దోసము మోసముఁ గల్గునంచు నా
లోచన సేయకే నలిన ♦ లోచన; నీదగు గాజ్యలక్ష్మీ నే
నాచికొనంగ నొదు నని ♦ యాటడి పాలయి చేటుపాటు నం
కోచము నందితిన్ శరణు ♦ గోరితిఁ ద్వత్పదపద్మయుగ్మమున్. 30౬

క॥ క్షమియింపుము నాతప్పిద, మమలమనీషా; మహాత్ము ♦ లగు సాధుజనుల్
క్షమచే గెలుతురు జగముల, క్షముడవు నీవుండఁ బెరప్రశంస లిఁకేలా. 30౭

సీ॥ తొలుత నీత త్వంబు ♦ వల నెఱుంగమి నింత, నేసితి నారాత్మ్య ♦ చేష్టితంబు
నారాయణుడవు న ♦ నాతనుండ వటంచుఁ, బదఁపడి తెలియంగఁబడితి విట్లు
భవదీయమాయచే ♦ బ్రహ్మాదులును బద్ధు, లొదు రనంగ న ♦ న్ననఁగ నేల
యస్వతంత్రంబ యి ♦ య్యఖిలప్రపంచంబు, నీకుఁ గైవస మయి ♦ నెగడుకతన
బొమ్మలాడించువాని నే ♦ ర్పునన కాదె, యాడు నవి యవియెల్ల నే ♦ నట్టులెతి
దేవకార్యార్థ మీ వరుఁడెంచి యొండుఁత్రోవ తలఁద్రిప్పి యాడింపఁదొడరినంత.

- క॥ ఓపిన సీమాయయె బహు, రూపిణి నర్తకియ కాంగ ♦ రూఢి తనర న
న్బాపమనస్కం జేసి స, మాపన్న నొనర్చె నిట్టి ♦ యాచరణమునన్. 30౯
- తే॥ దేవతలకేసి నొక్కట ♦ దెఱుగుపడని, నీప్రసాదంబు నా కబ్బు ♦ నెఱియ పొసంగె
నయ్య నీ కిదె వందనంబాచరింతు, నన్ను బ్రోవుము లక్ష్మీసనాధ; సదయ.
- క॥ భవదేకజ్ఞానాసిఁ బ్ర, సవభూవిత్తాదిపాశ ♦ సంయమము ససం
భవముగ నెడలింపుమయా, శివంకరాత్మీయనామ ♦ శ్రీరఘురామా. 3౧౦
- క॥ రక్షింపుము రక్షింపుము, రక్షాచణచరణ శరణు ♦ రాజేవాత్మా
యుక్తాధివాహసఖ నా, పక్షము నీవ యగు మెల్ల ♦ పాపములెడలన్. 3౧౧
- క॥ మును నీజననిని ననునొక, మనమున మానింతు వనుచు ♦ మనన మొనర్తున్
దనుఁ గ్రమ్మె నింత కీతమ, మనువెనయన యింక నెట్టు ♦ లన నేమి యగున్.
- ఆ॥ నీదు మేలు విన్న ♦ నెఱిన యుష్పాంగితి, నన్న చెడితి నవల ♦ ననువుగాని
తలపు వొడమనేమిఁతాఱుమాఱుగ నొంటి, దెలుపనేమి నడతఁకలిమి సడల.
- క॥ ఆడుతనమె చెడుతలపుల, యాడంబరములకు మూల ♦ మఱె యాసాసల్
పాడించు పాటలకుఁ జొరఁ, బాడి యెడలకున్నె యవలఁ ♦ బరవస మొదవన్.
- ఆ॥ ఇంత లెన్నఁ బోకు ♦ మేను నీ వనఁబోకు, మన్ని యెఱుఁగువాడ ♦ వన్నమాత్రఁ
గన్నతండ్రి; నీదు ♦ కాలఁ జుట్టిన పామ, నైతి నింక నెట్టు ♦ లాదరింతొ. 3౧౨
- క॥ ఆయెం బోయె న్న న్నిక, నేయిరవున మను మటంచు ♦ నెఱిగించెదవో
నీయానతిమై మెలఁగెద, నాయఘ మడఁపఁగదె బరువు ♦ నాయదె యనుచున్.

—♦ శ్రీరాముడు కైక నూటడించి వీడ్కొలుపుట ♦—

- క॥ అని వేడు కైకఁ జిలున, న్వెనయఁ గనుంగొని నిజంబె ♦ యెఱిగి పలికి తే
ననిపించితి నీవాణిన్, ఘనమై నెలకొన్నదేవ ♦ కార్యము నడువన్. 3౧౩
- ఆ॥ నీ కఘంబు లేదు ♦ నిర్మలాత్మిక వీవు, తల్లి; పురికిఁ బొమ్ము ♦ తలపు మెపుడు
నన్న విగతబంధ ♦ నాడీకవై మోక్ష, మందఁ గలవు భక్తి ♦ ననుసరించి. 3౧౪
- మ॥ సమవృత్తిం గొనియుందు నెందుఁ దనకే ♦ సాహార్దమున్ విద్విష
త్వము నొప్పారదు సారభూజము క్రియం ♦ దార్కొంచుఁ బేర్కొన్న ని
ర్మముల నృక్తులఁ బోతు, న న్న నెద ర ♦ మ్మా; ప్రాకృతు ల్సంసృతి
భ్రమణం బీతని కొడ్ల కల్లె యనుచున్ ♦ భ్రాంతత్వసంక్రాంతులై. 3౧౫
- క॥ ప్రంబును మోహం బెడఁచ న, ఘంబుల కది మూల మగుటఁగడకొని యవి యా
డంబరము సూప నరులా, లంబ మెడలువారు వాక ♦ లం బడు పురువుల్.

క॥ నీ వట్టితరము దానవు, గా వెన్నఁగఁ గాంచఁ గంటి ♦ కారణభవమున్
నీవలన ముజ్జగంబులు, నౌవగలం దొఱఁగి పడయు ♦ నఖిలార్థములున్. 329

చ॥ సురలు జగమ్ముల న్మనుచు ♦ చొప్పున నెవ్వరి దేనివెంట నే
వరుస మెలంగఁ జేయుదురొ ♦ వారక వారి కశేషనంపదల్
పరఁగ ఘటించు రాపయినిఁ ♦ బాప మడంతురుఁ గాక క్రిత్తివో
వరు నిజ మింతవట్టు మదిఁ ♦ బాదుకొనం బొనరింపు మెప్పుడున్. 333

క॥ తా నొనరించిన తప్పిద, మానయమున నరసి కాంచి ♦ యలజడిఁ బడి యి
ట్లైనాఁడుఁ జేయ ననువాఁ, దేనఁపుంజమ్మువంక ♦ కెనయఁడు మీఁదన్. 334

ఆ॥ మేలు గంటి జనని ♦ మేకొంటి మద్దోచ, రంబు జ్ఞాన మిటు ది ♦ రంబుగాఁగ
నిదె స్మరింపుచుండుమింట ని న్నెట్టిక, ర్మములుఁ జుట్టి విఁకఁ బ్రమాద మెడయు.

ఆ॥ అనఁ బ్రబుద్ధ యగుచు ♦ నమ్మాత వలగొని, వచ్చి నతు లొనర్చివనరుహోక్షు
వలను గనుచు నరిగెవాలాయ మీతని, కరుణఁ బడయఁ గొఱతఁగలదెయనుచు.

క॥ రఘునాథుని పాదుకల న, లఘుండు భరతుం డిదే క ♦ లాసర్వస్వం
బఘవార మని కొని శిరమున, మఘవద్వినుతుండు దాల్చె ♦ మహిలామణిరో.

క॥ నాగముపై నునిచియుఁ బు, న్నాగము వాఁ డవలఁ దివిచి ♦ నయమున సిరికిం
బ్రాగవలంబం బని కొను, నాగౌరవ మొప్ప మిగుల ♦ నగరాజసుతా. 335

ఆ॥ కుశల మరయు తమ్ముఁకుఱ్ఱతో హృష్టఁడై, రథముఁ బుష్కరథముఁరాజు నట్టు
లెక్కి పాదుకలకు ♦ నెన్నియో రాజోష, చారము ల్పస్తకి ♦ జరిపె నపుడు.

చ॥ గురుఁ డటు వామదేవుఁడును ♦ గూర్చు ద్విజోత్తములున్ సుమంత్రులున్
బురు డనరాని మంత్రమునఁ ♦ బూజితులై తనకన్నమున్న స
త్వరముగఁ బో ననీకినియుఁ ♦ దద్దయుఁ బ్రీతి ననుక్రమింప నా
భరతవిభుం డటం దరలెఁ ♦ బ్రాజ్ఞులుఁడై చరితార్థతాదృతిన్. 330

ఆ॥ అల్ల చిత్రకూట ♦ మభిరామవాసమ్ము, రామనృహరి కనుచు ♦ రహిఁ బ్రదక్షి
ణం బొనర్చుచునె న ♦ యంబునఁ దత్కూట, వివిధరమ్యవస్తు ♦ వితతిఁ గనుచు.

ఉ॥ ధాతుసహస్రము ల్బహువి ♦ ధంబులు పుణ్యపదంబు లాత్తసీ
తాతరుణీకరామపద ♦ దర్శనలాభకరాస్పదంబు లు
ర్వీతలభూషణాయితని ♦ విష్ణువిశిష్టతాతరూత్కర
స్థితరమావిహారసర ♦ సీవరశీకరము ల్గణించుచున్. 339

క॥ అనుగతతత్పార్శ్వంబున, ననుమందాకినిగ రమ్య ♦ మగు మార్గమునన్
జనెను భరద్వాజాశ్రమ, మును గనుగొనె జేరి మ్రొక్కెమునియంఘ్రులకున్.

— ♦ భరతుడు భరద్వాజానకు రామదర్శనవృత్తాంతం బెఱింగించుట ♦ —

ఆ॥ ప్రథితహర్షుడై భ ♦ రద్వాజముని వానిఁ, గాంచి యిట్లు లనియె ♦ గన్నతండ్రి;
కలిగె నయ్య రాముఁగల్యాణధాముఁ బ్ర, పత్తిమీఱఁ గొలుచుభాగ్యగరిమ.

క॥ కృతకృత్యుడ వై తే న, త్కృతు లందెనె యశము గంపె ♦ కేవలమే నీ
మతిమత్ప్రయత్న మయ్యది, వితాకుగాదుగద దెలుప ♦ వే నా కనుడున్. 33౫

క॥ విని భ్రాతృవత్సలుం డ, ముని వాత్సల్యంపు పెంపు ♦ మురు వారసి నె
మ్మన మానందామృతఝర, మున మునుగం దేలియాడమునుకొను వేడ్కన్.

ఆ॥ వాడు నొడివె మానివర్య; నేను గురుండు, ననుచువారుఁ బ్రార్థనం బొనర్చి
యడిగినార మయ్య; యారాఘవేంద్రుని, నెంతయునుఁ బ్రసక్తియెసక మెసంగ.

సీ॥ ఆసత్యసంకల్పుఁ ♦ డందఱ నూతార్చి, యానందమున మించి ♦ యాదరించి
కొలుచు న్నాపైఁ గేలువెలయించి గురువశిష్ఠునితోడ ననె నైజనూక్తి నెగడఁ
దండ్రిప్రతిజ్ఞ య ♦ ద్దాని నేపాలింతుఁ, దత్త్వం బదియ కాఁగఁ ♦ దనరవలయు
నాపదునాలుగేం ♦ డ్లోపి చరించి యా, వల వత్తు మీపల్కు ♦ వలను గూర్ప
నింత నిజమటంచు ♦ నెన్నియేనియు మార్లు, బలుకఁ బలుకనేర్చు ♦ వలఁతి తబిసి
వాక్యకుశలుఁ గూర్చివాక్రకుచ్చియును గానఁ, డన్య మర్థ మొక్కఁడధిగమింప.

క॥ అన్న పదములం బడి నా, కన్నయ్యపు నీవె కావఁ ♦ గదె యపరాధం
బెన్నకె కొనవే యంటిని, సన్నుతు లొనరించితినిఁ బ్రసన్నతఁ బడయన్. 33౯

తే॥ పలుకుపలుకునఁ దేనియ ♦ లొలుకఁ జేయు
రాము నాలుక దొలిబల్కు ♦ రాణ నెగడు
గాని యొండ్చొక్కడైన య ♦ క్కలన కెగువ
దేమనఁగవచ్చు నయ్య య ♦ య్యాశ్వరేచ్ఛ.

3౪౦

ఉ॥ ఆదట నే గురూత్తముని ♦ యానతి నేకొని వేడుకొంటి నీ
పాదుక లీగదయ్య; పరి ♦ పాలనముం బొనరింప మాకు వి
ద్యోదయమున్ ఘటింప నెఱి ♦ యోగము క్షేమము నెల్లవేళ నా
మోదముఁ గూర్చు నవ్విధులు ♦ మున్నొను నయ్యవె యంచు నర్థినై. 3౪౧

క॥ దంట పదత్రాణము లా, వెంటనె పదములకుఁ దొడిగి ♦ విడిచి యొసంగన్
గొం పెందు లేని చూడ్కులు, తంటా లెల్లం దొలంపఁ ♦ దనపైఁ దొరలన్.

తే॥ అంతట ననుజ్ఞఁ గొని సైన్యమునుగమింపఁ, దరతివచ్చితి గురులతోఁబురికిఁ జేర
మంగళాలయాంచిత మిదేమహితు పాద, పాదుకాయుగ మధియోగభరితమనిన.

క॥ భరతు శుభోదితముఁ దపో, నిరతుఁడు మునివరుఁడు విని వి ♦ నేయుఁ డతనితో
సరసశుభతరకలావి, స్ఫురితంబుగ నిట్టులనెఁ బ్రపుల్లాబ్దముభ.

—♦ భరద్వాజముని భరతుం బ్రశంసించుట ♦—

మ॥ అరయం బ్రాచితశీలవృత్తినియమా ♦ వ్యాపన్న మాఁగాఁడె యో
నరశార్దూల ; త్వదీయ మన్వయము ని ♦ మ్నవ్యాప్త మా నీర మ
ట్లిర వొండె న్సుగుణోచ్చ మివ్విధము నీ ♦ యిచ్చ న్నృగు ల్మెచ్చ న
బ్బుర మేదీ ; మది సంతసించితిని నీ ♦ పుణ్యం బగణ్యంబుగాఁ.

ఆ॥ కొలము సిరికిఁ దగిన ♦ కూటమే చొప్పడె, నందు నీవు మేటి వనఁగఁ ♦ దనరి
తెవఁడు తెఱఁగు గాంచు ♦ నీవిషమపరీక్ష, మూడుదార్ల నెడరు ♦ ముట్టికొనఁగ.

తే॥ అమృతుఁడై యున్నవాఁడు మ ♦ హా భుజుండు
ధర్మతత్పరుఁ డైన య ♦ ద్దశరథవిభుఁ
డేయనన్యాయశున కై త ♦ నీదృశుఁడవు
పుత్రుఁడవు ధర్మవేత్తవు ♦ పూజితుఁడవు.

క॥ బాధించితి వగుదొసఁగుల, సాధించితి సాధువృత్తి ♦ సకలజగములన్
నీధర్మము వెలసెను దా, డీ ; ధన్యుఁడ వుక్తసూక్త ♦ రీతి నెఱపుమా.

—♦ భరతుఁడు భరద్వాజమునియొద్ద ని యనుజ్ఞఁ గొని యయోధ్యకుఁ జేరుట ♦—

చ॥ అనెడు మహాత్ముఁ డమ్మునికి ♦ నంజలి గూర్చి వ్రదక్షిణక్రిమం
బునుఁ బొనరించి మొక్కి తన ♦ పుణ్యఫలమ్ము గణించి సత్తపో
ధనవర యాన తీవె త్వరి ♦ తంబె చనన్వలె బాదుకాభిషే
చన మొనరింపఁగావలె వి ♦ చక్షుణులం గొని నేటిప్రాద్దునన్.

సీ॥ అని యంఘ్రిముగ మంటి ♦యాడిన యన్నుడి, కలరియమ్మునిచంద్రుఁడౌజ్ఞ సేయఁ
దనమహాసేనతోఁదరలి మేలి విమాన,ములునాగములు హయములునుఁబొనర
గురువశిష్ఠాదులుఁగూర్చు మంత్రులుఁ బుర,స్కృతు లౌచురాఁబుణ్యక్రీర్తివెలయ
యమున దాటి శుభోదయను గంగ సేవించి, శృంగిబేరపురమ్మునీరి చెలఁగి
యచట వీడ్చొని చని యయోధ్య న్నిరస్త,విభఁ బితృభ్రాతృవర్జితవినిహతశుభఁ
గాంచి కన్నీరునించి యాఘనుఁడు తనదు, యంతఁ గనుఁగొని యిట్లనెనబ్జవదన.

శా॥ కంటే సారథి సారథీ; పురి నిరా ♦ కార నిరానంద నే
వెంటం దీనత దోష హీనరవయై ♦ విధ్వస్తసాభాగ్యయై
యింటింటా శుభలక్షణంబు లెడల ♦ హేరాశమా దుఃఖమున్
గొంటుం జూపెడు నింక నన్యఫలము ♦ ల్లోరంగ శక్యంబులే.

3౫౧

వ॥ అని యిట్లు నొడువుచు నప్పురుషవరేణ్యుండు స్నిగ్ధగంభీరనినాదంబగు స్వందనం
బున మహాయశోనిదానంబులగు ప్రసాదదానంబులం దనరారుచు సత్వరంబుగాఁ
బురోపకంఠంబుం గ్రమించి పురిం బ్రవేశించి యులూకబిడాలాది ప్రచారంబు
పెనుపార సమాలీననరవారణయై యప్రకాశ యగుచుఁ దిమిరాభ్యాహతయగు
కృష్ణపక్షనిశీధినిం బోలి శ్రీప్రజ్వలితప్రభ యయ్య నభ్యుత్థితగ్రహపీడితయై
యెక్కటి చొక్క మ్మెడలి యున్న గాహుశత్రుప్రియపత్ని యగు రోహిణియని
యెన్నందగి కొంచెయై వేడిమి గొని కలఁక పాటి మొప్పుసెడిన నీటితో వేసవి
దాడిం బడి బడలి వెడలనేరక సారంగంబులందూఱు విహంగంబులతో నడఁగి
మడఁగి యడుగువట్టిన జలజంతువులతో నుపలక్షిత యగు గిరినిర్మిరిణి ననుక
రించి పొగలేక పసిండివెలుంగుతో వెలువడి దధ్యాదిప్రకృతహవిరభ్యుక్షితయై
కడంగి బెడంగువాసిన యధ్వరప్రవర్ణ్యాగ్నిజ్వాల లీలం గనుపట్టినదై బలుకయ్యం
బున జోడు లెడల నేనుంగులు గుఱ్ఱంబులు దేరులు సిడంబులుం దెరల హత
ప్రసారయై సమాపన్నయగు సేన దీనభావంబును స్వానుభావంబున ననుసంధా
నించి నుఱుంగు మెఱుంగులతో నెలుంగు తెఱుంగులతో నింగిపుణుకునెటిం గదలి
యెదురుదాఁక వీఁక యుడివోవ నిరస్తరవయై పొనుపడిన మహాసాగరజలోల్ని
కర్మిలిచుట్టంబై సుత్యాసమయంబు వినిర్వృత్తంబుగా నభిరూపు లైన యాజకు
లరుగ యజ్ఞాయుధంబు లవజ్ఞానోపధంబులు గాఁగ విగతనాద యగు వేదిక
మీఁది కథకుం బ్రాతీభూతయై గోవృషపరిత్యక్తయై వివిక్తంబగు గోష్ఠమధ్యం
బున నుండి యార్తి మునింగి నవనవం బగు తృణంబునేనియుఁ జర్వణం బొనరిం
పక యాత్సుక్యంబునకుం బ్రాపై చూపట్టు గోపత్ని యుపపత్తితోడి ప్రత్యా
సత్తిం గని సుస్నిగ్ధంబులు నుజ్జ్వలంబులు నుత్తమంబులు జాత్యంబులు నైన
పద్మరాగాది ప్రసిద్ధరత్నమణులచే వియుక్త యగు నవముక్తావళి యంకపాళి నవ
లీలంగొని పుణ్యాక్షయంబున స్వస్థానంబున నుండి కదలి చ్యుతయై క్షితితలంబునం
బడి యుపసంహృతద్యుతివిస్తార యగు తారయు నాయంతలే కాక వేఱగునా
యని మోర ద్రిప్పి గ్రీష్మాగమంబునం బుష్పనద్ధయు మత్తభ్రమరనాదితయు నై
కడంగి తీవ్రదావాగ్నిబారి కింతలంతలై క్లాంతయైన కాంతారప్రాంతరలత భాతి
నలతం జెంది నివృత్తజనసంచారమార్గయు సంకుచిత విపణాపణయునై జలధర

వ్యాప్తయుఁ బ్రచ్ఛన్నశశినక్షత్రయు నగు ద్యౌస్థలి దుస్థత్వంబునకుం బాలుపడి
 పానోత్తమపిహీనయై శరావశకలంబు లందంద గాన్పింప నిరావరణయు ననం
 స్కృతయు నపహతమత్తజనయు నగుచుం బొడకట్టు పానభూమి భూమిక
 నేమంబు నామున నాముకొని నెఱియలు వాటి క్రుంగి కంగారుపడిన బెట్టనేల
 నెట్టన నెరసిన మట్టికుండల పెంకుల యుంకువలు దోఁప నుపయుక్తపూర్వో
 దకయై యనుపయుక్త యగుట సకలయు వికలయ కా నైన ప్రపాశాలిక పోలిక
 కేలికయై పెద్దయుం బొడవై లావైన యావైఖరిం బురికొని గిటికొను తరస్సు
 లగు నరుల యరికొలలం దెగి సింగాణిం దొఱంగి జ్యాతలంబున వ్రాలిన జ్యా
 వల్లిక యట్లలిక సెడి పోరికలని వలనెఱిగిన సాది యామోదియై యేదియో
 తోవ నడిపింప సొం పెడలి మోపు కింపి తెంపునేసి వీడఁబడి దుర్బలత్వంబు
 సొరఁబాఱుం బాఱు కిశోరిబారి కగ్గమై మేలు పెనుమీలు మేటి తామేటులు
 నండగొని యుండ నిండియున్న నీ రెండిపోవఁ గట్టలుం గట్టెడలి కూలఁ దొవ
 దమ్మివిరుల సిరు లురల నోపికవాసి యున్న వాఁకకుం బ్రాపుదాపు గొనంగ
 నేనే యనంగనై మేలు గడవ పొడ వడఁగి నడలి సంతసం బెడలి కడువగ
 నొగిలి పొగులు మగని మగసిరి వగసెడం జెడి యిమ్ములు సొమ్ములు వ్రాతలు
 పూతలు లేని మానిసిమానిని మేని సింగారమ్ము వమ్ము పోకడ నాకడ నీకడనే
 కదా యనుచు జాలిపడం జాలినదై దట్టంబైన నట్టనడిమి వానకారున మొగి
 శ్మలో దూఱునెడం బయివయి నీలజీమూతంబులుం గప్ప నప్పట్టున మూతవడి
 యుదిలంబున నొదుఁగు బాస్కరుని యభాస్వర యగు ప్రభకుం బాసటయై
 వేసటపాటున నున్నతి దఱిగి తఱివడుచున్న యన్నగరిం దేరిపై నిలిచి తేఱి
 చూచుచుం జనుచుండి శ్రీమంతుండగు భరతుండు నామంతుండగు నిజసారధితో
 మరల నిట్లనియె.

3౫౨

—♦ భరతుఁ డయోధ్యం గూర్చి వ్యసనపడుట ♦—

సీ॥ సంగీతవాద్యని ♦ స్వనములు వినరావు, లే దెందు మదగంధ ♦ లేశమేని
 ధూపవాసన లంచుఁదోఁపవు సుమమాల్య, సౌరభం బెచ్చోట ♦ జాలుకొనదు
 గజబృంహితంబుల ♦ కలనలు పొడకట్ట, వశ్యసన్నాహంబు ♦ లరయఁబడవు
 సలలితయానవ్ర ♦ చారిము ల్లనుపట్ట, వటు విలాసగమంబు ♦ లనువెనయవు
 నవనవాలంకృతుల చొప్పు ♦ ననుచు మెప్పు
 లాదరము లుత్సవములు సౌ ♦ హార్దరములు
 సాధుసత్కారములు మేలి ♦ సరసవచన
 రచనలును గొట్టుపడెఁబోవు ♦ రంబునందు.

3౫3

క॥ గంధిల యీస్థలి యిటు ని, ర్గంధయకా గంధసార ♦ కర్పూరరమా
బంధురతఁ బాసి గతపు, స్పంధయ ప్లుప్లు వని వోలెఁ ♦ బాడ్పడె నకటా. 3౫౪

ఉ॥ సుందరు లెందు మందిరము ♦ చోటుల గోటు లెలర్పఁ దీర్పులం
బొందిక లొప్ప నేర్పడమి ♦ భూపుల తీపులు సూపు చారముల్
మందము తొట మందురల ♦ మాపులు మ్రొన్నడుటన్ బురంబు సా
క్రిందన మైన చందమునఁ ♦ గన్నడుచున్నది విన్నవోవుచున్. 3౫౫

క॥ అరదముల రాకపోకలు, కరదన్మప శ్రీవిశేష ♦ కలనలుఁ బురి సుం
దరతరుణభోగభాగ్య, స్ఫురణలుఁ బోఁ బోయె దీని ♦ పొలు పలుపంబై. 3౫౬

క॥ ఆత్రమున నుడుకుచు బహి, ర్యాత్రలకుం బోరు భోగు ♦ లనువు సెడి పురిన్
సత్రాస లుపవనశ్రీ, లత్రాంతరముననె ధ్వస్త ♦ లై పొడ వెడలెన్. 3౫౭

క॥ స్నాతానులిప్తు లంచితు, లాతతసుమమాల్యభూష ♦ ణాంబరవరణుల్
పూతచరిత్రులు పౌరు ల, నేతాదృశు లిపుడు దోఁప ♦ రిటు నటుఁ బురిలోన్.

ఆ॥ రాజవీధు లెల్ల ♦ రాజిల్ల వోచెల్ల, యాయయోధ్య యోధ్య ♦ యే యనంగ
నయ్యె నయ్య వోవ ♦ నన్న ప్రవాసంబు, పేరు పెట్టి దీని ♦ పెనుపు దొలఁప.

తే॥ నాధుఁ డడవికిఁ జనిన యా ♦ నాటఁ గోలె
రామ యను నోటి కెందు వి ♦ రామ మంచు
లేదు కనుఁగవ వికసించు ♦ లీల లెంచఁ
గాదు మతి వగ నుడిగించు ♦ గతికిఁ బోదు. 3౬౦

క॥ ఇటు లైన నగరి కింకిటఁ, బటిష్ఠతయుఁ గలదె యుదిల ♦ పాటాకఁ డని కా
కటవికిఁ జివికిన దీనికిఁ, గటా విభేదంబు దలఁపఁ ♦ గాఁ గన్నడునే. 3౬౧

తే॥ అహహ నాయన్నతోడనేయడవిఁ బెరసె, దీని సౌభాగ్యమన వింతతీరు గలదె
సన్న సాసార శుక్లపక్షపక్షప యన, నిది యసార యగుచు ద్యుతికెడముపడఁగ.

ఆ॥ ఎపుడు పురికిఁ జేరునేమో మహిమాత్సవం, బో యనంగ నాసహిమాదరుండు
హృష్ట యానొ మెన్నఁడిది మండువేసవి, నంబుదంబుఁ గనినయవని యగుచు.

క॥ తరుణులు నరు లిందలు సుం, దరవేషులు గాఁగ దరము ♦ తరము సెడఁగ నం
తర మెడల రాముఁగనఁ బో, సరభసు లగు పెపుడొ యేమొజతపడ దెడఁదన్.

తే॥ అనుచు వగచుచు రాజవీధ్యంతరంబు, సొచ్చి నిర్వేదపడుచు నచ్చోటు గాంచి
ననుచు పేస మొయారంపునడకసన్న, గలుగు జన మెన్నదోప దిక్కాలమనుచు.

క॥ కైక తనుఁ గనుట యింతటి, కాకర మన నయ్యెఁ గాక ♦ యటు గాని యెడన్
శ్రీకల్యాణపరంపర, లేకాకృతి దీనిఁ జెరసి ♦ యెలయవె యనుచున్. 319

—♦ భరతుఁడు పితృగృహంబు శేరంజనుట ♦—

ఆ॥ పోయెఁ బోయె నాదు ♦ పుట్టున నిద్దాని, తీ రటంచుఁ దన్ను ♦ దిట్టికొనుచు
సింహాహీననుగుచు ♦ జెడిన కందర మట్లు, దండె మందిరంబు ♦ దటియఁ జెరసె.

ఉ॥ కన్నుల నీరు నించె మునుఁ ♦ గానమె యంతిపురి నిరస్తమై
యున్నది వేల్పు లెల్లఁ జన ♦ నుష్ణకరుం డటు రాహుధాటి నే
ల నైతియంగ నత్రి తన ♦ లావెనయింపని యంతలోన పే
రెన్నఁగ రాని యద్దివస ♦ మెంచుచు నిప్పు డటంచు దీనుడై. 320

ఆ॥ అందుఁ జొచ్చి తల్లు ♦ లందఱ నచ్చోట, నునిచి శోకమునకు ♦ నుడుగర యని
లే దటంచు నొక్కఁజీల నెక్కిని దృఢ, వ్రతుఁడు గురులఁ గాంచివాఁడు పలికె.

క॥ ఇం దుండ కిపుడ పోయెద, నందిగ్రామమున కచటు ♦ నన్ గురువిరహ
ప్తిం దిర మగు వగ నీఁగెద, నందఱకుం దెలుపుచుంటి ♦ ననుమతి నిడుఁడా. 321

క॥ ఈదుఃఖ మిచట నున్నం, బోదు దర్శిదాణుఁ డితని ♦ పొరువు విడిచి త
న్నాదమఱచి యున్న జనము, నేదారిన మేనిఁ బూని ♦ యెరియింపనిదే. 322

ఆ॥ తండ్రి దివికిఁ జనియెఁ ♦ దద్దయు గురుఁ డినుఁ, డన్న రాముఁ డడవి ♦ నధివసించె
నతఁడు వచ్చునంత ♦ కచ్చోట నుండి వ్ర, తీక్షణం బొనర్చి ♦ యెలయువాడ.

క॥ రాముఁడె రాజ్యార్హుం డవు, నామహిపుఁడె పూజ్యుఁ డటు మహాయశుఁడునుఁ ద
న్నామస్మరణ మొనర్చుచు, నేమమ్మున నిలిచి కాంతు ♦ నెఱిఁ గుశలమ్మున్.

క॥ ఆమయములఁ దొలఁపఁగ రఘు, రామపదస్మృతి వసుంధ ♦ రాతలమునఁ చే
రామికమెయిఁ గయికొన్నది, నా మే లరయకె తెరల్చునా; న న్ననుచున్.

ఆ॥ తన్మయత్వ మొప్పుఁదత్పరుం డాతండు, రాముఁ దవులు మదినిఁరామయతఁ బొ
నంగె నితఁడపో య ♦ సంగవ్రసంగను, సంగరుం డటంచు ♦ జనులు వొగడ.

క॥ అమలుఁడు భరతుని శుభవా, క్యము శ్లాఘ్యము విని మహాత్ములౌ సద్వీజులున్
సుమహితులు మంత్రులును నను, పముఁ డగు గురువరుఁడు నిట్లు ♦ పలికిరి గౌరీ.

ఉ॥ మిక్కిలి మేలివృత్త మిదె ♦ మేకొననా పలు కియ్యదే సుమీ
చక్కనిమార్గ మెంచితివి ♦ చాలితి వన్నిట భ్రాతృభక్తి నీ
వెక్కటి గొంటి శ్రేయ మిటు ♦ లింతయు నీకె తగున్ జగత్ప్రయిన్
దక్కగొనంగ నేర్చితివి ♦ తద్దయుఁ బున్నెము పండి పాల్పడన్. 323

- క॥ బంధుప్రీతివిధానధు, రంధరతన్ భ్రాతృచరణ ♦ రాజీవకలా
బంధురపుష్పంధయత సు, ధాంధులు మే లనగ నెగడి ♦ తయ్య జగములన్.
- క॥ ఆర్యవరుడవై యిమ్మెయి, కార్యం బూహించి తెలుప ♦ గా దిటు లని యా
దార్యం బెన్నకె పలుకు క, దర్యం డొక డున్నె వాని ♦ దశ మే లగునే. 32౯
- క॥ అని ప్రియముగ నభిలషితం, బనువొందగ వారు వలుక ♦ నటు సారధి గ
న్గొని నాదు రథము సజ్జం, బొనర్చికొని తెమ్ముతడయ ♦ కోయి యనుటయున్.

—♦ భరతుడు ప్రకృతులతో నందిగ్రామమున కరుగుట ♦—

- తే॥ వాడు నాక్షణమునఁ గొనివచ్చి నిలుప, సంతరంగంబు హృష్టమై యతిశయిల్ల
నందఱకు మ్రొక్కి తల్లులననుమతింప, జేసి పూజించి వీడ్కొనిచెలఁగు ధృతిని.
- క॥ తే రెక్కెను శత్రుఘ్నుడు, నారూఢిం దనరె నట్టు ♦ లందరు మంత్రి
ధీరులు పురోహితులు సము, దారులు ద్విజవరులుఁ దోన ♦ తరలిరి ప్రీతిన్.
- క॥ గురులు వసిష్ఠముఖులు త, త్వరులై కొని రగ్గ గణిని ♦ బ్రాజ్ఞులు లగుచున్
సరభసులై యెల్లరు సరి, గిరి నందిగ్రామమునకుఁ ♦ గీర్తితు లగుచున్. 3౩౩
- తే॥ మఱి యనాహూత మగుచునే ♦ మమునఁ గదిసె
బలము చతురంగ మతఁ డున్న ♦ పట్టె మాకు
ననుచుఁ బారవరేణ్యులు ♦ ననుచు ప్రీతి
చెలఁగఁ జనఁ గాంచి యచ్చోటు ♦ సేరఁ గనిరి. 3౪౪

- మ॥ భరతుం డయ్యరదంబున న్నిలిచె సా ♦ భ్రాతృంబునం బాదుకల్
శిరమం దొప్పగ మోచికొంచుఁ జనె నా ♦ సిద్ధార్థుఁ డవ్వీటికిన్
ద్వరమాణుం డయి డిగ్గె డగ్గరియె వి ♦ ద్యాశాలి సచ్చీలురన్
గురుల న్గాంచి వచించె ని ట్లనుచు ది ♦ కూలంకషంచద్యశా. 3౪౫

- తే॥ ప్రాజ్య మీరాజ్యమును నాదు ♦ భ్రాత తనదు
సిరి వెలయ నుంచె మేలి ని ♦ క్షేపముగను
బాలన మొనర్చుచుండంగఁ ♦ బనిచె నన్ను
నేనును దదాజ్ఞ సెల్లించి ♦ నెగడువాడ. 3౪౬

- అ॥ మంగళాస్పదమ్ము మహనీయ మీపద, త్రాణయుగ మొసంగెదయితుఁ డెలమి
దొలఁక నాదు గొడవదలఁచి తలఁకుఁ బాచి, యాచనకత సుఫలమందఁ జేయ.

- క॥ యోగక్షేమకరము లివి, శ్రీగణ్యము లెల్లఁ దామె ♦ చేయం జాలున్
గాగలుగు పనులు నెఱపుచు, నాగౌరవమున మెలంగ ♦ నగుదుం జుండీ. 3౪౭

- క॥ అని చరణత్రాణములం, దన యాదల సవరణంబు ♦ తగ మన్నన ల
 ర్చనలును సమకూర్చుచు ని, ట్లనె వెండియు దుఃఖతప్తః ♦ ధై ప్రకృతులతో.
- తే॥ ఆతపత్రంబుఁ బట్టుఁ డో ♦ యయ్యలార;
 యాయ్య పాదంబు లివె యని ♦ యరయు మతిని
 వీవనలు వైవ నెంచుడు ♦ విశ్వపాల
 నంబు విధి నిల్చె నేఁ డీద్య ♦ యంబునందు. 3౯౦
- క॥ ఇదె నిర్మల మపు ధర్మం, బిదె శర్మదమా సుకర్మ ♦ మిదె పావన మి
 య్యదె సుండు మోక్షమార్గము. పదరక గైకొందు దీని ♦ భద్రాత్ములరై.
- క॥ నానాధుఁడు నాయెడఁ గల, శ్రీనందిత మైన పెరిమఁ ♦ జేర్చిన కాకే
 నానెఱికిఁ జాల నై నం, దానె నడుపుఁగాత నాదు ♦ తలఁ పెనసి ధృతిఁ. 3౯౧
- క॥ ఈపున్నెంబుల ప్రోవులు, ప్రాపై నాపాపచయముఁ ♦ బాపఁ దదేక
 త్యాపాదితాత్మవృత్తిఁ, మాపును రేపును భజింతు ♦ మంజులకలనఁ. 3౯౩
- మ॥ సుకృతంబు ల్భలియింప సద్గురువచ ♦ స్ఫుర్తు ల్ప్రసాదింప వా
 రక వేల్పు ల్గురుణింప విఘ్నవితతుల్ ♦ రారాపు సాలింప మా
 మకభాగ్యోదయ మార్తరక్షకుఁడు రా ♦ మశ్రీరమారాముఁ డా
 మికమై నామెత వెట్టఁడే తరలి నా ♦ మేల్గొంచు కీ లెంచుచుఁ. 3౯౪
- నీ॥ పాలనం బొనరింతుఁ ♦ బ్రభురాకకై ప్రతి, పాలనం బరఁగు దృ ♦ క్షప్తిభ దనర
 మేలుగాఁ గూర్తు సా ♦ మి పదంబులకు జగ, మేలుఁగా కని వీని ♦ వీ లెఱింగి
 వ్రాలి మ్రొక్కెదసిఁ♦ప్రోలు నీయవిగొమ్ము, వ్రాలి మ్రొక్కిడమన్ను♦వాఁడ్యనుచు
 లీలమై దగువృత్తి ♦ లెంకనై కొందు స, లీలమై తద్వృష్టి ♦ జాల మొలయ
 నమ్మహానుభావుఁ ♦ డభిషిక్తుఁ డయ్యె నం, చలరు జనత నెంచి ♦ యతనిఁ గాంచి
 మించి సంతసించి ♦ మేకొందు రాజ్యంబు, కంటె నాల్గురెల్లు ♦ గలుగు ఫలము.
- క॥ పాపము లెల్లఁ దలంగఁగ, నాపున్నెము లటు ఫలించి ♦ ననుచు తఱి నిదే
 ప్రాపని చేరి కొలుతు విభు, నాపాదాంబుజయుగమ్ము ♦ నంచితభక్తిఁ. 3౯౬
- క॥ అని నొడువుచుఁ గడుదీనత, తనుఁ బొదువఁగ గీర్తిశాలి ♦ దాశరథి మహా
 జను లెల్లఁ బొగడ మంత్రులఁ, గొని ప్రజల భరింప నియ్య ♦ కొనె శుభశీలా.
- ఆ॥ వల్కలాజినములు ♦ వట్టి జడలు దాల్చి, మునులు మెచ్చు శీల ♦ మునఁ దనర్చి
 బలము బలసి కొలువఁబరఁగె నందిగ్రామ, మునను రాజ్యతంత్రమును వహించి.
- ఉ॥ రాముని రాక వేచి యభి ♦ రామము చిత్తము రామదత్తమై
 నేమమున న్మెలంగ వ్రత ♦ నిష్ఠతఁ దద్వచనానుకారియై
 యామహితాత్ముఁ డుండఁ గల ♦ యన్ని ప్రతిజ్ఞలఁ దీర్ప వీఁడె పో
 యీమహిఁ బుట్టెనంచు జను ♦ లెల్ల సుర ల్మునులు న్నుతింపఁగఁ. 3౯౯

—♦ పాదుకాపట్టాభిషేకము ♦—

- ఆ॥ మంగళాచరణము ♦ మహితమంగళవాద్య
కలన లొలయఁ గెలనఁ ♦ గలయఁ బెరసి
మునులు స్వస్తి యనుచు ♦ మొనయింపఁ దనయింప
తనివుఁ బెనుపఁ దనరెఁ ♦ దరణికులుఁడు. ౪౦౦
- క॥ శుభసంవిధాన మొప్పఁగ, విభునామస్మరణకృతి య ♦ వేలగుణోల్లా
సభవనమై నెగఁజొందఁగ, నభియుక్తుఁడు నెఱపె నమ్మహాభ్యుదయమ్మున్. ౪౦౧
- ఆ॥ మంత్రపూతములుగ ♦ మహాసీయజలములు, సేర్చి యర్చనము లొనర్చి కడఁగి
సవిధిమంత్రకల్ప ♦ సంకల్పకల్పన, ల్పానర ద్విజవిశిష్ట ♦ పూజ లొనర. ౪౦౨
- ఆ॥ పాదుకల కొనర్చెఁ ♦ బట్టాభిషేకంబు, తా నిమిత్తమాత్ర ♦ తను వహించి
జయము జయమటంచు♦జయఘోషణలు భౌమ, సౌరవాద్యతతుల♦చక్కి నిగుడ.
- సీ॥ అభిషేక మొనరించె ♦ నాపాదుకల రాజ్య, సింహాసనంబునఁ ♦ జేర్చి ప్రీతిఁ
బువ్వలఁ బూజించె ♦ భూషణమ్ములు పెట్టి, లాలితాకృతిగ న ♦ లంకరించి
యాలవట్టంబుల ♦ ననువొందఁ గూర్చెఁ జే, చేత వీవన వైచు ♦ సిరిఁ దనర్చి
యెల్లవారల సేవ ♦ లెనయించె నాప్రొద్దు, విజ్ఞాపనము లందె ♦ వెలయఁ జేసి
యేయుపాయనములు వచ్చు♦నేమి రాజ్య,తంత్రమున మంత్రయోగము♦ల్లారసిల్లు
నవి నివేదించు రామున♦కట్లై కట్టు, మెయిఁ బదత్రాణములకున♦మ్మిహిరకులుఁడు.
- ఉ॥ పుణ్యచరిత్ర తా సతులు ♦ పోలఁగ సేసలు చల్ల సన్నునుల్
గుణ్య మగణ్య మీవిభుని ♦ కూరిమి నేరిమి యంచు మెచ్చ పా
ద్మణ్యవిధాన మందు మయి ♦ కోలు వధానము తీర్పొనర్ప సా
ద్మణ్యముఁ గాంచె వాఁ డటు పొ ♦ సంగెఁ బ్రసంగము ముజ్జగంబులన్. ౪౦౩
- క॥ సర్వముఁ దదధీనం బని, గర్వం బింతయును లేక ♦ ఘనరాజ్యధురా
నిర్వహణంబునఁ దనరె న, నర్వాచీనుఁ డీతఁ డంచు♦నందఱుఁ బొగడన్. ౪౦౪
- ఉ॥ రామపరాయణత్వమున ♦ రంజిలుచున్ మఱచెం దదన్య ము
ద్దాముఁడు వాఁడు కృత్యములు ♦ దద్దయు దీర్చును వాచ్చు సంధ్యలన్
నేమము మీఱ రాజ్యహిత ♦ నిష్ఠ మెలంగును బెద్దలన్ యశ
స్థేమతమై భజించును వి ♦ చిత్రచరితుఁడు నాఁ జెలంగుచున్. ౪౦౫
- సీ॥ కదిసె రాముండు శృంగారధాముఁ డటంచుఁ, జెలఁగి యొక్కతఱిమే*ల్పిరిఁదలిర్చు
నవె జానకీజాని ♦ యడుగుగెందామర, లనుచు నొకప్పు డా*టాడఁ జొచ్చుఁ
గలిగె నాధుని కటా*క్షము లంచు నొకవేళ, నుబ్బి తబ్బిబ్బు చె*య్యులనొనర్చుఁ
బొనరెఁ దన్ముఖశశి*స్ఫురణ లం చొకమాటు, దృక్పకోరికల సం*తృప్తిఁగూర్చుఁ

- జొక్కు నొక్కడ నొకపరిసాలు మేలి, పాట పాడు నొక్కొకసారి భజననృత్త
గీతవాదిత్రముఖ్యముల్లీలుకొలుపు, బరవసము దన్ను, బొదువ నాభరతవిభుడు.
- ఆ॥ క్షోణిపాలనమునఁగొఱత యొక్కంతయు, లేదు కలుగ దటు ప్రమాద మెందు
దాను, బ్రజలు రామదర్శనొత్సుక్యంబు, దలకు మిగుల నుండ్రుతత్పరతను.
- క॥ లెక్కించును వనవాసపు, దక్కిన దినములను ధృతికిఁ • దార్కొనుఁ గలఁగు
మిక్కుట మీగడు వని మది, జొక్కుఁ దదాగమపథమునఁజూడ్కులు నిగుడన్.
- ఆ॥ తనదు పారవశ్య • దశ యొక్కడే తక్క, నన్య మెద్ది నాయ • మాచరించు
సంగరంబు పేరిసాగరంబు గ్రమింప, జేయ రాముఁ గాంచుసిరి ఘటింప.
- క॥ దాఁటెను భవాబ్ధి గోల, స్మృతెనుఁ గలుహత్రయము • మించెను జగతిన్
సాటికి రాఁ డొక్కఁడు ని, మ్మేటికి నన వాఁ డసమ్ము • మిన్నలు ముట్టన్.
- ఆ॥ పడఁతి యిదియ సుమ్ము • పామకాపట్టాభి, పేక మనఁగ దీని • జేర్చి మదిని
మనుజు లెలమి మించి • మననం బొనర్చిన, నభ్యుదయసమ్మద్ది • నందఁగలరు.
- క॥ అని గిరిశుఁ డెఱిగించిన, వనజాయతనేత్ర గిరిజ • వరు గాఢాలిం
గనతుష్టుఁ జేసి వెనఁ ద, క్కిన కథ వినిపింపుఁ మనుచుఁ • గీర్తించుటయున్.
- మ॥ సకలేశత్వనివిష్టపాదుక మహా • సామ్రాజ్యసంపన్న ని
ర్వికలత్వాఢ్య మునీంద్రనందితగుణ • శ్రీనిత్య సత్యాత్మ స
ర్వకలాశోభన సంప్రసాదనచణా • పావీణ్యపారీణదు
ష్టకదర్శికరణస్వతంత్రభరణ • స్థాయత్కటాక్షేక్షణా.
- క॥ మహితారణ్యనివాస, ప్రహితానల్పప్రచార • బహుగుణమునిహృ
ద్విహితాత్మతత్త్వకలనా, నిహితానామయవిచార • నిర్ణయసారా.
- మాలిని॥ వికృతిరహితచిత్తా • విశ్వసంవేశవేత్తా
ప్రకృతిమహితసూక్తా • పావితాత్మీయభక్తా
నికృతదితిజశస్త్రా • నిర్వృతిశ్వాసశాస్త్రా
సుకృతవరదహస్తా • శుద్ధయోగప్రశస్తా.
- గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్య సేవాసమాసాదితానవద్య
కవితాయోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ
విదితనయ లక్ష్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన
వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన
శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబునం
దయోధ్యాకాండంబున నవమాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ



శ్రీ శివాయగురవే నమః.

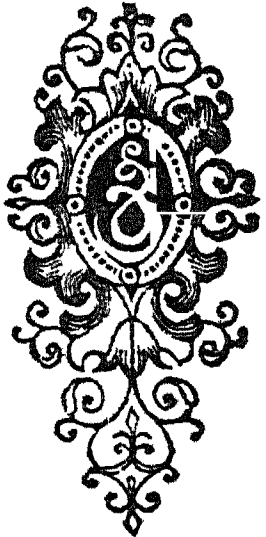
త్రీరామకథాఽమృతము

అ యో ధ్యా కాం డము.

—:0:—

ద శ మా శ్వా స ము.

—0—



చిత్రకూటగమవిగ

మాచిత్రితభావిభావ ♦ నాంచితహృదయా

సాచివ్యకలితమున్యఘ

మోచనలీలావిధాఽవి ♦ ముక్తారిజయా.

౧

అ॥ అవధరింపు మభవుఁ ♦ డబలతో నిట్లనె, ననుజు నట్లు దేర్చి ♦ యనిచి రాముఁ
డచటి మునుల సభయఁమాత్సుక్య మూహించెఁ, దనమనమ్ము వింతఁదారి సూప.

క॥ శ్రీనాకుజమానీంద్రుని, యానతి చొప్పున వసించె ♦ నమరాద్రికి జో
డొ నిదియనఁ దనరాఁడెడు, నానగమున నంతవఱకు ♦ నవహితుఁ డగుచున్. ౩

క॥ అయ్యాశ్రమస్థలంబున, వెయ్యాఱులు సుగుణములు వి ♦ వేచించి మదిన్
డయ్యఁగనీ కనుజునితోఁ, దొయ్యలితో నుండె నవవి ♦ ధుండితఁడనఁగన్. ౪

అ మునులు గోష్ఠిమొనసిఁముచ్చట లొనరింప, నెందుఁ గొఱత లేకఁయినకులుండు
నిలిచె నంతవట్టు ♦ నిర్మలాత్ముల కిట్టి, చోటు గూర్చు నఖిల ♦ శుభములనుచు.

క॥ వింతలు లే వేనాఁడును, సంతస మధికము తపస్వి ♦ సాన్నిధ్యము వే
వంతు లిడు గుణోత్కర్షము, మంతన మేనెఱిని నిర్మ ♦ మత్వమె చూపున్. ౬

ఆ॥ అట్టు లుండి యుండి యమ్మహాభాగుండు, నాటి శ్రోత్ర లరసి నాయ మొరసి
వెలయు తనదు మదిని వేడబుబెద్దియో, డటమె ననెడు వృత్తి పొటమరింప.

క॥ ఆగిరివనమున మును దన, తో గతి యనుకొనెడు మునులతోడి బాటుమెయిన్
సాగి కనుతీరు నెలవున, వేగిరపడు తెఱగు నెఱుగు విధము సరయుచున్.

మ॥ కనుబొమ్మ ల్కుడివెట్టి తెప్ప తెగువం గా శంకమై దిక్కులన్
గనుచున్ వేలిడి తన్నుఁ జూపుచుఁ బొరిన్ గాధావిరాధశ్రుతుల్
గనుపట్టం బచరించు పల్కుబడు లే కాంతంబు లక్షించి రా
మనరేంద్రుం డిది యేమి వచ్చిపడెనో మా కంచు కై కాసితిన్.

క॥ ఒకయమికులపతి సన్నిధి, నకలంకుం డాతఁ డెనయ నంజ లిడుచుఁ బో
యి కృతాంజలియై యడు గూ, నక యిట్లని పలుకఁ పొడరె నారీమణిన్.

— శ్రీరాముడు ముచులతీ రస మిచ్చటించుట —

సీ॥ భగవంతులరు మీరు ప్రాజ్ఞులు దపసు లం, చున్నార మియ్యెడ మచితవృత్తి
నండదండలకు నై యాస గొంటిమ కాని, యన్నెమ్ముఁ బున్నెమ్మునరయబోము
తాపనాశ్రమ మెల్లఁ దల్లడిల్లంగ నొ, నీవికారమునకు హేతు వెదియొ
నాపూర్వవృత్తంబు నయహీన మయ్యెనో, యేప్రమాదంబున నేని నిపుడు
మదనుజుండు లోక మాన్యుడే యనఁగ నే, మయ్యె నెట్టి నేర మాచరించి
నాడొ యననురీతిఁ గీడు సూపఁగ రాదె, యొంటి కొంటికర్జ మూర్జితమ్ము.

క॥ నాయెడఁ దగుశుశ్రూషల, నేయెడ నెడమిక నెఱప నెంచుచు నొంటం
బాయక భవదీయార్చల, నాయున్నతిఁ గూర్చుచుండు నవనీనుతయున్.

ఆ॥ ఆపెవలన నెట్టి దయ్యె నో దోసంబు, మోస మెదియు మదికి మొనయఁబోల
దయ్య ; తియ్యదనమునందిన నీనుడి, నందఁజేయు మదియునదియు నరసి.

— ఒకవృద్ధముని రామునకుఁ బ్రత్యుత్తర మిచ్చుట —

చ॥ అనినఁ దపస్సమాధి జర నందిన వృద్ధుఁ డొకండు వేషమా
నుని తెఱఁగెల్ల నుల్లసిల నూతనఘక్కినిఁ జక్కటి న్వచిం
చెను మునిపాలు ని న్నిఖిల చేతనజాలదయావిశాలునిన్
ఘనతరశత్రువర్గలయ కాలునిఁ గన్గొని భావ మొప్పఁగన్.

క॥ లోకావననిపుణా ; నీ, వ్రాకటయశ మిటు ధరితిఁ బ్రాకిడుచుండన్
తేకెత్తిచనక దోషము, లాకరణిఁ బ్రమాదములు న హంయుతఁ గొనునే.

ఆ॥ నీవు సత్యమతివి ♦ నిర్మలాత్ముడవు ని, నోబ్బలువాడె పుణ్యపురుషుడనుజుఁ
డతిపవిత్రచరితుఁ ♦ డనఘాత్మిక త్వదీయ, ధర్మపత్ని ధర్మ ♦ మర్మవేత్త్రీ. ౧౬

శా॥ కల్యాణాంచితమూర్తి లోకహితకృ ♦ త్కల్యాణసాశీల్యసా
కల్యోల్లాసిని సద్గుణాకరల స ♦ త్కల్యోచితశ్రీక సా
ఫల్యోద్యద్దయ భూజ జానకి మహా ♦ ప్రావీణ్యనిర్దోషితా
హల్యా ; నీసతి వీరిపల్ల నన నే ♦ లా ; యొడ్లకీ డెంచునే. ౧౭

తే॥ చలన మింతయుఁ గాన మా ♦ సాధ్వియందుఁ
బోల వేపాపములును మీ ♦ పొంతఁ జేరఁ
గాని యొక్కండు పొడమె ని ♦ క్కాలమునను
నిన్ను గూర్చినదే యది ♦ నిక్కువముగ. ౧౮

క॥ అన్నా ; యేమని చెప్పదు, నన్నాళికభవు కల్ప ♦ నాధికకల్పం
బిన్నాటికి నీపొత్తున, మన్నారము మనఁగ నీదు ♦ మ మ్మిటు లింకన్. ౧౯

క॥ ఆయె నెది యాయుదంత మ, జేయా ; తెలిపెదను వినుము ♦ సిద్ధాశ్రమసం
స్థాయమున నీ వొకండ్లకుఁ, జేయిక పొనర్చి నట్టి ♦ చెయిది మొదలుగన్.

ఉ॥ నీ విటఁ జేరినాడ వని ♦ నిక్కుచు రక్కసు లుక్కు మీఱ దు
ర్భావత మానివర్యుల కు ♦ పద్రవము ల్సమకూర్చుచున్నవా
రావిధమెల్ల నొండొరుల ♦ కయ్యలు చెల్పికొనంగఁ జేరి నేఁ
డావిలభావ ముట్టిపడ ♦ నాడెడు పాడెడు గోడు లిన్నియున్. ౨౦

సీ॥ పరఁగు రావణుని సోదరుఁ డొండు ఖరుఁ డంచు, వానిఁబోల్పఁగనై న♦వారుఁగొంద
ఱలజనస్థానంబు ♦ నందుఁ జేరిరి దానఁ, గలవారి నొండొండఁ ♦ గసిమసంగి
ధార్షణ్యంబు జితకాశితయుఁ దమసొమ్ము లం, చఱచుచుందురు నిచ్చ♦లడిచిపడుచు
వెఱవ రెవ్వరికేని ♦ వింతగా దఘ మనఁ, గూళ లాపురుషాద ♦ కులకు నెందు
పాపములు క్రూరములును భీ♦భత్సములును, భీషణములును నై కవి♦భిన్నములును
నై న రూపులు దాల్చి మా♦కందఱకును, భయముఁ బుట్టించుచున్నారు♦పార్థివేంద్ర.

క॥ అందు ఖరుఁడు కడు దుష్టుఁ డ, మందాహవముల సురాసు♦రావళి నైనన్
గ్గిందుకొని మడఁచ నోపును, గ్గిందుపడఁ డొకష్టయేని♦గిటికొను బలిమిన్. ౨౩

క॥ తమ్ములు తోడై మొనయఁగ, మ మ్మలమటపెట్టుటకును ♦ మర్దించుటకున్
గ్రమ్మి విహరించుచుండుఁ ద, ల మ్మిది తమయది యటంచు♦లాపు మెఱయఁగన్.

క॥ వీ రన వా రన నేరము, నేరము వివరింప వారి ♦ నిర్గమ మెందున్
దారే యననై తోచెద, నారేయూబవలునా క ♦ హంకృతి వెలయున్. ౨౫

ఆ॥ ఎదురుపడిరయేని ♦ చెడయఁబో రప్రశ, స్తము లమేధ్యములునుఁ ♦ దార్చి క్రియలు
పాడు సేసి కాని ♦ పాల్పడు తపసులఁ, జంపి కాని సంప్ర ♦ సాదమహిత. ౨౬

క॥ నిన్నేని లెక్కసేయరు, కన్నయ్యా ; వారి కతలు ♦ గల వెన్నియె యే
మన్న నొగిలింతు రెల్లును, మన్నన సెడు టొకఁడ కాక ♦ మఱి లే దెదియున్.

మ॥ అవలీనత్వము నొంది యుందు రెపుడు ♦ వ్యాసక్తులై కానలం
దవలీలం దలయెత్తువారిఁ గొని పా ♦ య లేసి భక్షింతు ర
య్యవలేపంబున నుబ్బి యాడుదు రపా ♦ యం బెందు నేనాఁడు నొం
డవలేశంబునుఁ గల్గఁ బోవ దను ధై ♦ ర్యం బొంటు బ్రేరేపఁగన్. ౨౭

క॥ పున్నెపుఁగర్మము లనఁగా, నన్నన్నా ; వారి కాట ♦ లగు నవి యెల్లన్
మున్నె చొరఁబాటి మెదుపుదు, రన్నప్రాశులు ననిష్ఠు ♦ లసురుసురుపడన్. ౨౮

ఉ॥ వ్రక్కలుసేసి నైచెదరు ♦ వారక స్రుక్కులు మున్నుగాఁగ నౌ
చక్కటిసాధనంబు లవి ♦ శంకతమై హవిరాజ్యముఖ్యముల్
మెక్కెద ర్గు లార్చెదరు ♦ మెట్టి విదిర్చెద రెల్లిపాత్రలం
దక్కినవారి వేఁపెదరు ♦ తద్దయు నధ్వర మన్న దానపుల్. 30

క॥ శాలల గాల్పగఁ గీర్తివి, శాలల నాద్ధుణ్యరూప ♦ సంపత్కలనా
శీలల బాలలఁ గొనిచన, వాలాయము వెఱపు లేదు ♦ వారల కధిపా. 3౧

తే॥ దుష్టబుద్ధులు దనుజులు ♦ దూషణమ్ము, లెన్నియుఁ బొనర్తు రింక నిం ♦ దున్న ననుచు
నన్ను దొలఁచుచు నున్నారు ♦ ననుచువారు, నేర్చి యెందేనిఁ జని మన ♦ నిశ్చయించి.

క॥ ఈమెయిఁ దపస్విజనహిం, సామయము లు పద్రవములు ♦ సాగుచునుండం
గా మానుఁ డనెడు నుడికి, న్నామొగ మోటపడెనయ్య; ♦ నందితచరితా. 33

చ॥ సహగుణయోగ మెంచికొని ♦ సద్గతి మించెద మంచు నీదరిన్
సుహితులమై మెలంగితిమి ♦ చొప్పడ దింకిటఁ దొంటిదైన యా
బహుఫలమూల మాశ్రమముఁ ♦ బొల్కొనఁగాఁ జన నెంచినార మీ
యహమున నీకుఁ దెల్పు నెరి ♦ కలెక్కెద రిందటు నాన పైకొనన్. 3౪

క॥ అతిదూర మిచటి కది సం, గతమై యుండు నది యొంటఁ ♦ గలుగ దపాయం
బతులితగుణరూపకలా, యతు నిను వీడంగ నగుట ♦ యొక కొఱ దక్కన్. 3౫

- క॥ వత్సలుడ వీవు నీదరి, సత్సంగతి మనెద మనెడు ♦ జాడ దొరసి నం
పత్సామగ్రిం బెరసి వి, పత్సాపేక్షయది గాఁగఁ ♦ బాయన వలసెన్. 3౬
- తే॥ సావలేపులయ్యసురులు♦సావధాను,లర యగుచునుంట లెస్స మీ♦లావునెఱయ
నిచ్చ గలదేని మాతోడ ♦ నేగుచేర, మీరలును సమకట్టుఁ డి ♦ మ్మేళమెంచి.
- క॥ పరు లట్టు లుండఁగా ము, మ్మరుఁ డా ఖరు డొండె కీడు ♦ గావించెడు వాఁ
డరయఁగ సుకళత్రున కి, య్యిరవునఁ జరియింపబోల ♦ దినకులతిలకా. 3౭
- ఆ॥ కష్టమయ్య; యిట్టి ♦ కానలో వసియించు, టతినమగతముడ ♦ వైన నొడు
గాక యెందుఁ బోవఁ♦గా నెంచవో ప్రమా, దంబు దేహి కొంటఁ♦దారసిలదొ.
- క॥ మచ్చులు మాయలు నెపు డ, మ్మచ్చులపాలిటివ యెట్లా♦మోస మొదవుఁగా
కచ్చెనటుల చెంగట నిల, వచ్చునె నినుబోంట్ల కార్య ♦ వర్ణితచరితా. ౪౦
- శా॥ ఆలోచింపుము లోకలోచనకులి ♦ నా; యర్థ మెబ్బంగిగాన్
మేలో; మేలగు కీర్తి కేది నెలవో ♦ మేకొంటగా దొంటఁ దా
వేల స్మిలునె సాగరంబు రవి యే ♦ వేళం బ్రవర్తింపఁడే
వాలాయం బటు నీచరిత్ర మెపుడు ♦ న్వర్తింపఁగాఁ బోలదే. ౪౧
- ♦ ఆశ్రమమును లన్యదేశంబున కేగ రాముఁ డచ్చోట నిల్చి యాలోచించుట ♦—
- క॥ అని నొడినెడు మునిఁ గని య, మ్మనువంశవిభూషణుండు ♦ మలఁచెడు గతికిన్
దనుకం డుత్తరవాక్యము, అని నిర్బంధించి కానఁ ♦ డభిమతస్పృతికిన్. ౪౨
- క॥ ఆ రాముని గాంభీర్యం, బారాదుపహితమె యొడ్ల ♦ కని కులపతి వి
స్ఫారించితనేత్రాంచలుఁ, డై రాజిలు నితఁడ యనుచు ♦ నబ్బురపడుచున్. ౪౩
- క॥ అభినందించి విభుని ముని, విభుఁ డొప్పించి చనె నెలపు ♦ విడిచి కొలముతో
నభము శుభము నరయకె త, ద్విభక్త మై నెమ్మనంబు ♦ వేగిరపడఁగన్. ౪౪
- శా॥ ఆదేశంబున నున్న మానులు స్వకీ ♦ యాదేశ మర్థించి యొం
డౌ దేశంబున కేగుచుండఁ గడు నె ♦ య్యం బొప్ప నవ్వారి కా
మోదం బుప్పతిలంగ మే ల్నుడులు కే ♦ ల్మోడ్పు ల్కృతిం గూర్చి నిః
ఖేదుం డర్థ మెఱింగి చేరె నెల పు ♦ త్కృష్టాత్మధర్మార్థయై. ౪౫
- తే॥ ఋషులు లేకున్న యచ్చో టిఁ♦కేటి కనక,నిలిచె నమ్మేటి తొల్లింటి♦నేమ మొప్ప
నాటి కవ్వారు తనపొత్తున న్మొలంగి,గొనము లెనయించిపడయున♦క్రూర్మలెంచి.
- ఉ॥ ఆదట రాముఁ డెంచె నిటు ♦ లంచితు లమ్మును లేగ నమ్ముదిన్
మోదము పుట్ట దిచ్చొటున ♦ మున్నటు లుండఁగ నింతెకాక నా

సోదరుఁ డాగుణాద్భుతుఁడు ♦ ధ్యోభితుఁడై పనిపూని వచ్చి సం
వాద మొనర్చు నత్తైటవు ♦ పాల్పడుఁ గన్నులఁ గట్టివట్లుగఁ.

౪౭

క॥ గురు లంబలు మంత్రులు నా, గరులు దో డగుమమండఁ ♦ గల్యాణగుణుం
డరలేక చుట్టి ననుఁ ద, స్వరతం బ్రాహ్మణు ఁతి ♦ వాయద యెడఁదఁ.

౪౮

మ॥ అనుశోకింపుచు మండజాల నిచటఁ ♦ వ్యాసద్ధన్వైశ్యపమ
ర్షనహ స్త్యశ్వక క్షిప్రదోషముల ♦ సందంగాంచుటం దొంటియు
ట్లనుమోదంబు పొసంగ దింకిటఁ గరం ♦ పా కాననం బెంచి పా
వనవృత్తిం జరియింతు మేలరయు న ♦ వ్యాసశ్రీ బాటింపుచుఁ.

౪౯

క॥ అనిశము జనసంబాధము, జెనుపొందిన దిచలునందుఁ ♦ భక్తిం బాగుల్
జనపదవాసులు ననుఁ గను, మనమునఁ జనుదెంచి యొంట ♦ మలఁగకయుంటఁ.

తే॥ దండకారణ్యవాసంబెల్లద్యుఁ దసి, యుండు నం దొండు కర్ణ మట్లూహ నెనసి
యుంట మేకొంటమేలింకఁ నోజఁ దొల్త, నత్రిమునిఁగాంచి యవ్వలఁ నరయువాడఁ.

—♦ శ్రీరాముఁ దత్రిముని యాశ్రమంబున కిరుగుట ♦—

క॥ అని నిశ్చయించి రాముఁడు, జనకజతో ననుజుటోడ ♦ సంగతుఁడై యొ
య్యనఁ జని కనె నత్రిమహా, మునియాశ్రమపదము భువన ♦ మోహనమూర్తి.

ఉ॥ సందడి లేక సర్వబుతు ♦ సంగతి జోకకు మోక వృట్టుగా
నెందును దీనిఁ బోలునది ♦ యేదియుఁ గా దను లీలఁ గాలనై
నందనముంచి చైత్రరథ ♦ నాలిక నేలిక నెంచి మించి శ్రీ
మందిరిమో యనఁ ధరణి ♦ మండసమో యన మెప్పు లొప్పగఁ.

౫౩

క॥ ఒప్పులకుప్ప యనం దగు, నప్పరమతపస్వివాస ♦ మందంగని శ్రీ
లొప్పరికింపక నెగుడఁ గ, కుప్పటిసంప్రాప్త్యఁ డానఁ ♦ కొని చొచ్చి ధృతఁ.

౫౪

ఆ॥ శాఖతతుల మేలి ♦ సంబరంబుల డంబు, పరిమళంబుతోడి ♦ పరిమళంబు
పంబు ద్విజవితతుల ♦ పదసూక్తికలనాశ్ర, మంబు నంబుజజు ప ♦ దం బిది యన.

క॥ ఆలించుచు నన్నెలవున, మే లెంచుచు మిహికకులుఁడు ♦ మిహికాంశముఖుఁ
దేలించు నుక్తివైఖరి, లాలించుచుఁ దమ్ముతో వ ♦ లను గాంచునెఱిఁ.

౫౫

ఆ॥ తఱిసి నిలిచి తబిసి ♦ దరిసెనం బర్థించి, తెలుపఁ దెలుపువారి ♦ తేట లెంచి
మించి వారి నుడులు ♦ మేకొని త మ్మాద, రించి పిలువ సంత ♦ సింపు చరిగి.

సీ॥ తపము బీరము ఖాంతిఁ ♦ దక్షొన్న శాంతితో, నెనసి పారమ్యంబు ♦ నిర్ణయింపఁ
జందురుఁ గన్న యా ♦ చక్కని కనుదోయి, కూర్మిమై నెనరులఁ ♦ గుమ్మరింపఁ

నగుమోము చెలు వొప్పననుచు సౌజన్యంబు, పాల్వోసి సత్తాంతిఁ బ్రబలఁజేయ
జరఁ దోలి నిజసేవ ♦ సలిపెడు వృద్ధత్వ, మఖిలపూజ్యత్వమ్ము ♦ ననుగణింప
యమనియమముఖ్యములు మూర్తు ♦ లందఁ గాంచి
శిష్యు లట్టులు వరివస్య ♦ సేయుచుండఁ
దనరు నా బ్రహ్మతేజంబు ♦ తపసిఁ జేరి
పే రిరవుఁ జెప్పి రాముండు ♦ ప్రీతి నెఱఁగె. ౫౮

క॥ ఆయుభయం బగు తేజం, బాయున్నతితోడ నొకట ♦ నై పరఁగిన దీ
ర్ఘాయువులు గాంచి పొంగిరి, స్వీయము భాగ్య మితరులకుఁ ♦ జేకుర దనుచున్.
ఆ॥ అధిపు నాన దండ ♦ కారణ్యమున నుండఁ, దలఁచినాడ నీదు ♦ దర్శనమున
నట్టె ధన్యతముండ ♦ నైతి నకరాపట్టి, పలుకు లెంచి నృహరి ♦ భావ ముంచి.
క॥ భగవంతుం డమ్ముని య, వ్యగఁ గొమతో ననుజుతోడ ♦ వందన మిడు నా
భగవంతుని రామునిఁ బు, త్రుగతిం జేకొనియె నిత్య ♦ తోషా యోషా. ౬౦
ఆ॥ ఆత్రిథాక్రమేద్యుఁ ♦ డఖిలలోకాధారుఁ, డట్లు మున్ను పుత్రుఁ ♦ డయ్యెఁ గడఁగి
యేలువాఁడ యగుచు ♦ నేతెంచె ని ట్లని, మంతనంబు మెచ్చ ♦ మమత హెచ్చ.

— అత్రిమహాముని శ్రీరామప్రభృతులం బూజించుట —

ఉ॥ పున్నెము లెన్నుచు నిఖిల ♦ భూతహితాభిరతుండు నిత్యసం
పన్నుని రామునిం దనదు ♦ పాడికి నీడుగ సత్కరించి పూ
జ నైఱపెన్ స్వయంకృతియె ♦ జా నగు నం చభిమాన మొప్ప నా
యన్నులమిన్న సీత నటు ♦ లాదట లక్ష్మణు నాదరించుచున్. ౬౩

తే॥ మునులపాలిఁటి భాగ్యమే ♦ మొనసె నిట్టు
లాత్మమూర్తి సోదరుఁ గొని ♦ యసముఁ బెనుప
నింతెకాక యిమ్మాతయు ♦ నేగుడెంచె
బాపురే యను ముని పల్కు ♦ బడుల నెంచి. ౬౪

క॥ పండ్లను బుణ్య మనుచుఁ దన, నిండా రెడు మదిఁ దపస్వి ♦ నీమానిత లో
నుండి మమత్వం బొరయన్, దండితనము మెఱయ మేలి ♦ తగ వటు నెఱయన్.

ఉ॥ మువ్వరు మూర్తులం గనిన ♦ ముచ్చట హెచ్చిన సచ్చరిత్ర దౌ
దవ్యులనుండి చేరఁజనెఁ ♦ దత్పరత న్మునిపత్ని మాని యా
యవ్వఁ బురస్కరించుచు మ ♦ హామతి సీతనుఁ జేతఁ జూపుచున్
మవ్వము మీఱ నిట్లనె ను ♦ మాళమునం దులకించు సంచునన్. ౬౬

తే॥ ఓమహాభాగ; యన ♦ సూయ; యోతపస్వి, నీవశంసమ; సద్ధర్మ ♦ నిరత; నిరత
మీవు పొనరించుతపములే యిష్టుసూ పెంగటివే భాగధేయస్తుకలన లివియు.

క॥ ఈయమఁ బ్రతిగ్రహించి మ, హాయనునియమాత్తసార ♦ మర్పింపుము భ
ద్రాయిత తపస్విజనతా, శ్రేయః కల్పితమనల్లి ♦ సిద్ధము సుమ్మి. ౬౮

ఆ॥ అనుచు ముచ్చటించి ♦ యనఁఁజుఁ డశేషభ, ర్మజ్ఞఁ డభిలయోగ ♦ మర్మవిమఁడు
పలికె జనకజాతఁ ♦ బావనాత్మిక సీతఁ, గాంచి భావిభావ ♦ మెంచి మించి. ౬౯

క॥ వత్సా; ప్రతిబోధించెద, వాత్సల్యము పొదుచుబార ♦ వ్యముకలిమి
దిత్స యొదవ నెదికి విచి, కిత్స వలనె ప్రీతిలబ్ధి ♦ త్తత గాడే. ౭౦

మ॥ అడై కైకొ మ్మరవిందనేత్ర; సుముఖ ♦ మ్మా భాగ్య మాధర్మసం
పద యత్తాపసభవ్యమూర్తి యెదుటం ♦ బాటిల్లె నాటీకనం
బాదవ న్మేలగుఁ బొమ్మ భర్తృపిదయ ♦ మ్మాహించు నాయిమ్మనన్
బదిలంజై హృదయంబు మేహసంగ నీ ♦ ప్రావీణ్య మొప్పారంగ. ౭౧

— ♦ అతిముని యనసూయ మహిమం బభివర్ణించుట. ♦ —

క॥ అని రామునిఁ గనితననె, మ్మన ముహ్వాంగంగ గంగ ♦ మహితతరంగం
దనరంగఁ జేయు వాగ్ధరి, యనువొందఁగ నిట్టులనె ను ♦ రాధ్వితచరణా. ౭౨

ఆ॥ వింటె రామచంద్ర; ♦ విధిముఖార్చిత మూపె, ధర్మచాదిణీవ ♦ తంస మనఁగఁ
దనరె ముజ్జగములు ♦ దన్నఁ బూజింపఁబ్ర, నాదసుముఖ గూర్చు ♦ సద్వరములు.

సీ॥ ఆముర్వగునుఁ బాప ♦ లె రాఁ బడసి యింటఁ, దొట్లె గట్టిన విని ♦ స్థూతపాప
ఫలమూలములు గంగ ♦ భావించి నెలకొల్పి, వగ్రహం బాగిన ♦ వర్ణ్యచరిత
కడునియమముల నె ♦ క్కటి పదివే లేండ్లు, దపము సల్పిన మహా ♦ ధన్యమూర్తి
దేవకార్యార్థమై ♦ తివిరి యాదశరాత్ర, మొకరాత్రి సేసిన ♦ ప్రకటకీర్తి

యీసతియ యెల్ల డెలియు మ ♦ నీర్వహృదయ
కాన ననసూయ నాగఁ బ్ర ♦ ఖ్యాతిఁ గాంచె
సకలజగదేకనంద్యప్ర ♦ సాద మెనయ
నీకు నభివంద్య చూ మాతృ ♦ నిరతి రామ. ౭౪

క॥ లోకము దగ్ధం బగు నెడ, నాశపడి యదల్చి కావ ♦ సంచితకరుణా
లోకన కీకొమ కయ్యెన, కా కన్యలు సాహసింపఁ ♦ గాఁ దలకొనిరే. ౭౫

ఆ॥ ఉగ్రతప మొనర్చె ♦ యోగోపసర్గంబు, లాగె గెలుపుగొనియె ♦ నందెఁ గీర్తి
నార్తి వాపె సిద్ధి ♦ తానన సిద్ధసం, కల్ప నిర్దళితవి ♦ కల్ప యగుచు. ౭౬

క॥ పెక్కు లొనర్చెను వ్రతతతు, లక్కజముగ స్నాత యయ్యె ♦ ననసూయయ పో
నిక్కపుఁ బతిదేవత యని, దిక్కులు మొరయంగఁ దొలఁచె ♦ దివిజాఘములన్.

క॥ ఈయార్యామణికి నియతు, లాయె నలంకారములుగ ♦ నలఘుగుణమణుల్
మాయని యిమ్ములు సొమ్ములుఁ, దోయజనయనలకు నెందుఁధుతపాపౌఘా. ౭౦

తే॥ అట్లుగావున వై దేహియర్హురాలు, కలిసి యొకగడె యాపె చెంగట మెలంగఁ
దాపసీమణి తనప్రసాదమున సాధ్వి, మంగళాలయ నొనరించుమమత నించు. ౭౧

ఆ॥ అనుచు నివ్వధముననను మునీశ్వరు నుడు, లాఘ్యఁ డాదరించియటు లొనర్తు
ననుచు ధర్మనిష్ఠ ♦ ననుచు సద్దేవితో, నిట్లు లనియెఁ గూర్చి ♦ యెసక మెసఁగ.

ఉ॥ వింటివె రాజపుత్రి యమి ♦ విశ్వజనీనుఁడు పల్కు పల్కు లీ
వెంట శుభోన్నతస్థితి న ♦ వేలగుణాబ్ధివి గాంతు వీవు ని
ష్కంటకవృత్తి సెల్లు సిరి ♦ గల్గెడుశ్రేయముపొంఁటఁ గొల్వఁగాఁ
బంటవలంతి నల్లు ముని ♦ భావిని భావనసేయు మేర్పడన్.

౫౧

ఆ॥ సర్వభూతములకు ♦ సాధ్వి నమస్కార్య, యార్య భూషణంబ ♦ వగుదు వీవు
కార్య మెఱిగి యామెఁగదిసి సేవింపంగ, సకలసిద్ధులునుబొనంగు నిజము.

—♦ సీత యనసూయను సేవించికొనుట ♦—

క॥ అని విభుఁ డెఱిగించిన న, మృనస్విసీమణి హితైషి ♦ మత మారసి చ
య్యన నత్రిపత్నిఁ గొలువం, జనె స్వాభిజనంబు వెలయ ♦ జననంద్యనయా. ౫౩

ఆ॥ విశ్వమూర్తి రామవిభు పురంధ్రి త్రిభాత్మమూర్తిఁగాంచి పెంచిమురియఁగనిన
యాపురంధ్రిఁ దఱియనరిగె నాసుచరిత్ర, కదియు గురునమస్యయగున కాదె.

సీ॥ ముదిమిమై సరిసిన ♦ మూర్ధజమ్ముల యొప్పు, శుద్ధజీవనవృత్తి ♦ చొప్పు చెప్ప
శిధిలితావయవసం ♦ శ్లేషం బశేషంబు, పరిణామమునఁ గాంచు ♦ పాటు దెల్పు
వలనెంచి యెల్లెడ ♦ వలగొన్న నళికలు, కలితతపస్తరం ♦ గముల నొడువఁ
గలుగు ప్రవాతపుం ♦ గదలిక కదలిక, పాపభీతత్వసం ♦ పద వచింప
నెగడు నిరసూయ నిష్ఠిత ♦ నిర్మలాత్మ, భర్తృదేవత నమ్మహా ♦ భాగఁ గాంచి
సీత సువిసీత సన్నిధిఁజేరి మ్రొక్కె, దనమహితనామధేయ ముదాహరించి.

తే॥ వందనము లొనరించి య ♦ నిందితాత్మ, సర్వతోవృద్ధ నాయమ ♦ సంస్తుతించి
చరణయుగళి కంజలిపుటిసంతరించి, తుష్టి సేమమ్ములడిగెఁ బ్రహృష్టయగుచు.

క॥ తరియించె నఘాబ్ధిని సం, తరించె సామ్రాజ్యపదవిఁ ♦ దరుణీమణి దా
సిరి యైన నేమి నెట్టన, సిరులకు సిరు లామె పాద ♦ సేవల కావే.

౫౪

—♦ అనసూయ నీతకుఁ బాతివ్రత్యప్రభావం తెలిపించుట ♦—

ఉ॥ ఒద్దిక మీఱ ధర్మమయ ♦ తోచితవృత్తి నతుల టించుచున్
దద్దయుఁ గొల్పు గోరి నెఱి ♦ దాగొనఁ బేర్కొని నిల్చియున్న య
ముద్దియ ముద్దులాడి ధృతి ♦ మూలపుటిం గనఁగాంచి పున్నెపుం
బద్దుల నెన్నుచుం బలికె ♦ భవ్య తపస్విని హర్ష మూర్తియై.

౮౮

తే॥ ధర్మ మార్జించెదే తల్లి ♦ త్యక్తసకల, బంధుసంబంధవై కల్మిఁ ♦ బాసి వచ్చి
యేయహంకృతి లేదుగాఁబెఱుకఁగొంటె, రామునవరుద్ధుఁగొలువభా♦న్ముపడఁగ.

ఆ॥ ప్రాప్తరాజ్య మట్లు ♦ పరులపా లొనరించి, సవతితల్లి వద మ ♦ సహ్య మనక
యనుమఱించి తండ్రియానఁ గానల నుండ, వచ్చు మగని మెప్పువనిత గలదె.

క॥ అంతలు కూర్చునె పతి నీ, యంతటి పతివత్ని యొదవ ♦ నలరదె ధర యే
కాంతమునఁ దయితు మదిఁ గల, చింతలఁ దలఁగింపఁ జాలు ♦ సిరి దులకింతే.

తే॥ కుశలమా యమ్మ; సౌఖ్యము ♦ ల్కొఱత పడక
యమరునే కదె తల్లి; య ♦ నామయంబె
దేవి నీయవె సిరు తెల్లఁ ♦ కీపులాడి
వేఱె యడుగంగ వలెనె నీ ♦ వెర వెఱిగి.

౯౨

ఆ॥ పట్టమహిషి వైతిపతి ధర్మసాలన, రాజ్య మేలఁ దొడర ♦ రతి ననంగు
రాణివాస మను విరతి గేరడం బాడ, జాలియుంటి వింకఁ ♦ జాల వెందు. ౯౩

తే॥ ఏల మెచ్చెదు పెరరాజ్యమింత లంత, లనక జనయితి; జనకునియనుఁగుబిడ్డ
వాత్సల్యదేవతావ్రతాభ్యస్తయోగ, సారసామ్రాజ్యదీక్షాప్రసక్తి వగుచు. ౯౪

క॥ సంతస మొనగూర్చితి కదె, సంతానమ; నిన్నుఁ గన్న ♦ జాడ విదేహుం
డంతటి భాగ్య మెనసెనటె, యెంతలు యోజించితే మ ♦ హేచ్ఛలఁ బడయన్.

నీ॥ నగరమం దున్నవ ♦ నస్థుడే యొనను, బ్రాప్తపుణ్యండ్లైనఁ ♦ బాపుడైనఁ
గలితవ ర్తనుడైనఁ ♦ గామవృత్తుడ యొన, ధనవంతుడైన ని ♦ ర్థనుడయొన
సచ్చీలుడైన న ♦ సచ్చీలుఁ డననైనఁ, బండితుండైన మూ ♦ ధుండే యొన
రోగహీనుండైన ♦ రోగప్రీడితుండైన, సొగసుకాడైన దు ♦ ర్భగుడయొనఁ
బతియచూ తనపాలిదై ♦ వత మటంచు, భావమున నెంచి నేవించు ♦ భావినులకుఁ
గైకొనఁగరాని పుణ్యలోకములు లేవు, సిరి మహాదయములు వారిఁజేరి విడవు.

క॥ మున్ను భుజింపవుగద పతి, కన్నను మునుమున్న నిదురఁ ♦ గాంచవు గద మే
ల్కొన్నపిదపఁ గాకుండఁగ, నెన్నఁడు మేల్కొంతు గద మ ♦ హీయఃప్రతిభన్.

క॥ పూచిన తంగెడు నాఁ దగి, యేచెట్టయు లేక భర్త ♦ నెనయఁగ వలెఁ ద
తాచివ్వంబునఁ గా కెపు, డేచెలువ మొనర్పఁ గూడ ♦ దేణాక్షులకున్. ౯౮

ఆ॥ పలుకరాదు లాఁతి ♦ వార లున్నెడఁ బతి, పలుకుబడికి వేఱు ♦ భంగి నెపుడు
యుక్తి నెమకి పలుకు ♦ టొప్పదు పతిదేవ, తావతంసములకుఁ ♦ దరుణి ; వింటె.

క॥ భాషింప రెదుర నిలఁబడి, భూషింపరు మేని భర్త ♦ ప్రోషితుఁ డైనన్
శోషింతు తదార్తికి నం, తోషింతు రతండు తుష్టి ♦ దొరయు నెడ సతుల్.

క॥ వరుఁ డొసఁగిన నించుకయును, బదము ప్రసాదం బటంచు ♦ భావింపఁ జనున్
బారి హెచ్చుదగ్గు లెంచుట, సరిగాదు తదీయదైన్య ♦ సందర్భమునన్. ౧౦౧

ఆ॥ భర్త మేలు గోరు ♦ పడఁతుక లెవ్వేళఁ, గూర్చు కొండ్రు పసుపు ♦ కుంకుమంబు
కజ్జలంబు రైక. ♦ కబరికాసుమగంధ, మాల్యముఖము లైన ♦ మండనములు.

క॥ కాలము గడచె ననుచుఁ బతి, నాలమునేసి తలయెత్తి ♦ యడరుచు సిగ్గుం
జాలించి ప్రేలఁ జొచ్చెద, రోలీలావతిరొ ; సుగతి ♦ నొల్లని వారల్. ౧౦౩

తే॥ గరిత నాగరికత వాక్ప్రగల్భతయును, దనదెస స్ఫురింపనీకుండఁ♦దనరుటొప్పు
వెకలితన మందు రయ్యది ♦ విభునిమ్రోలఁ, బోలు సంభోగలీలాను ♦ భూతికళల.

తే॥ మగఁడు పిల్చిన తోడనే♦మలసి కర్జ, మడిగి యది నేర్చితీర్చి యొం♦డరయవలయు
నెట్టి చుట్టమునకు నేని ♦ నేపదార్థ, మతని యాన లే కీగి య ♦ నర్థకంబు. ౧౦౪

క॥ పతిభుక్తశేష మమృతము, సతి కెప్పుడయేని నది య ♦ సహ్య మనుచు స
మ్మతి గొనక డించు నాదు, ర్మణ నారకగతి నొనర్చు ♦ మలభక్షణమున్. ౧౦౬

క॥ విభు సుఖసుపు ననుష్ఠా, నభంగమునఁ గాక చనదు ♦ నాతి కెపుడు నే
ప్రభవమున మేలుకొలుపఁగ, శుభాంగి ధర్మమ్ము లెందు ♦ సూక్ష్మతరమ్ముల్.

ఉ॥ ఎంతటి ప్రాణసంకట ము ♦ యేర్పడెనేనియు మైత్రిసేయు ట
త్యంతము దూషితంబు రజ ♦ కాంగనతో నవితో ననాధతో
రంతులమారితో మగని ♦ రాయిడి వెట్టెడు దానితోడ దు
ష్టాంతరవృత్తితోడ శ్రమ ♦ నాదివిరాగులతోడ సాధ్వికిన్. ౧౦౮

క॥ ఒంటి జనం జన దెన్నఁడుఁ, గం టొదవ న్మాటలాడఁ ♦ గాదు తడుపు లే
కుంట దొసఁగు నీల్లాడఁగఁ, దంటా లొనగూర్చు చేత ♦ దగదు గరితకున్.

తే॥ కడప తిరుగలి మఱి సన్నె♦కల్లు రోలు, గూడనివ యెప్పుఁ గూర్చుండఁ♦గోమలులకుఁ
బూజ సేయంగ వలె మేలి♦పూలు దెచ్చి, గేహళుల నిచ్చలవియు ల♦క్ష్మీపదములు.

వ॥ చెఱంగుమాసిన యత్తటి మూన్నాళ్లును సిగ్గుతో నొక్కపట్టున నొడిగి వతివి
లోకనమార్గం బత్యంతంబునుఁ బరిహరించి వ్రతాచరణం బవలంబించి యద్దో
షంబు గెడవుకొనవలయు. నయ్యహంబులం బొట్టిచెంబుతో నీరు ద్రావిన
నతిహ్రస్వండును, బర్ణంబుల దొప్పలా గోలిని చున్నాదకుండును గోళ్లం ద్రెంచి
వైచినఁ గునఱయు నంగోద్వర్తనం బొనరించిన దుశ్చర్మండును గజలంబుం
బెట్టిన గ్రుడ్డివాఁడును, దాంబూలచర్వణంబు సేసిన లంబోష్ఠకుష్ఠియు గేశకృంత
నంబు గావించిన బట్టతలవాఁడును నగు కొడు కుద్భవించు న్నాల్వనాఁ డుదయం
బునవేళ జలాశయంబున కరిగి యడ్డుకట్టవైచి యంగక్షాళనజలంబు లందుఁ
గలియకుండునట్లు లుద్ధృతజలంబుల స్నాన మాచరించి చలువ వలువ ధరియించి
నేలవంకన చూచుచు నింటి కరుదెంచి భర్తం గాంచి కాని యొంటిఁ గనుంగొనం
బోలదు నాధున కెట్టికష్టంబులు దొరకొనినను నప్పాటులం దోడ్పాటునం
బాటుపడి యాతని నుద్ధరింపవలయు లేమి పాల్పడిన నాతని నుడికింపం జనదు.
నశ్శీలంబులాడుట దుశ్శీలత్వంబు.

౧౧౧

క॥ పానము దుర్జనసంస, గ్ధానయనము భర్తఁ బాయు ♦ టన్యస్థలికిఁ
బోనెంచుట వెడనిద్దుర, పూనికి పరగృహవసతియుఁ ♦ బోలవు సతికిఁ. ౧౧౨

తే॥ అల్ప మొసఁగునుఁ దండ్రి య ♦ త్యల్ప మిచ్చు
నన్న యల్పాల్ప మిడఁజూచు ♦ నాత్మజుఁడును
బ్రాహ్మతాధిక మొనగూర్చుఁ ♦ బతి సుదతికి
ధవుని మించిన మేలి బాం ♦ ధవులు గలరె.

౧౧౩

వ॥ పతి మొఱిగి యితరుని మరగిన జరభి గూబయై జన్మించు వింతవానిం గటాక్షం
బుల నిరీక్షించిన దేబె గిల్లకన్నుగలయది యగు విభునిపైనలిగి నలిరేగి మొత్తిన
మార్మొత్తు చిత్తరి యెత్తితీ నడికోనలోఁ బులిజాతి నుత్పతీల్లుఁ దనవారికిం బెట్టక
యొంటిమైఁ జిటుతిం ద్లాహరించు విహరిశీల యూరఁబందియై పుట్టు. గొట్టుగొని
మగని హుంకారంబున నదల్పు తాఁగ మూఁగ యగు సరిదాని సౌభాగ్యశ్రీఁ
గాంచి చూపోపమి నసూయపడు పడఁతి దుర్భగయై యుద్భవించు నిట్లనేకంబులు
స్త్రీకర్మవిపాకంబులు శ్రుతిస్మృతుల వివరింపం బడుచుండు.

౧౧౪

ఆ॥ దూర మరిగి యెండఁ ♦ దొడిబడి వచ్చిన, జీవితేశుఁ జెంతఁ ♦ జేర్చి జలక
మార్చి పొసఁగు భుక్తిగూర్చి విడెంచిడి, యపచరించు సాధ్యియొప్పు మించు.

వ॥ అక్కలికియ యెల్లలోకంబులుం దక్కగొనంజాలి యుండు నెన్ని యుపవాసంబు
లొనరించిన నేమి యెంతయుం బ్రపత్తిమై నిచ్చలుం దేవతార్చనంబు లాచరించిన

నేమి యెక్కటి యాస దివ్యదేశంబు లెల్లం దొక్కిచూడ నేమి నానాపుణ్య
తీర్థంబులం దీర్థమాడ నేమి యనేకపుణ్యవ్రతంబుల నతంద్రయై జరుపనేమి
పతివ్రత యగు పుణ్యాంగనకుఁ దా నెట్టిది యైనను విశ్వస్తాంగన సాటి రానేరదు.
రేపాడి పాడిమెయి వేడివెలుంగు నీక్షింపకయ మున్న తల్లి వదినె యక్క
యత్తగారు వీరిం దక్కఁ బెరవిధవల వీక్షింపం జనదు. పెరిమ యెంత లున్నను
నవ్వారి యాశీర్వాదంబులుం గైకొనరాదు. జీవముతోఁ బాసి యశుచి యైన
మేను పరిశుద్ధతో యసహస్రఘటాభిషేకంబు లొనరించినం బవిత్రం బగునెట్లు
లట్టులగుట నరసచ్చిన దానిఁగా విధవరాలి నెన్నం జను. ౧౧౬

తే॥ పతిది సామేను సామేను॥ సతిది గాఁగ, నొప్ప నదియె సహత్వ మ॥ యోజ సెడఁగ
విడివడిన దాని బ్రదు కెట్లు॥ వేడబంబ, విధిశతంబుల యేని ని॥ వివిధమ నొడువు.

తే॥ నిండుచందురుఁ జంద్రిక ♦ నియతిని దొలు
కారు మొగిలు విద్యుల్లేఖ ♦ గతిని యువతి
పతి ననుగమించి సుకృతము ♦ ల్పడయనేర్చు
నతఁ డకృతియైన నిజలోక ♦ మందఁ దార్చు.

౧౧౮

క॥ కొల నాడ నరుగు గతి నే, కొల మతి లేక పతిమేనిఁ ♦ గూర్చు ననల మం
దలఁతిఁ దనమే నిడిన సతి, యెలరుచు హయమేధసుకృత ♦ మెనయం గాంచున్.

క॥ పూవులు ఫలములు సొమ్ములుఁ, దోవెలఁదుల కిడుచుఁ బతికిఁ॥ దోడ్పడి చను నా
భావిని పదమునఁ బదమునఁ, గావించు నతనికిఁ దనకుఁ॥ గ్రతుశతఫలమున్. ౧౨౦

క॥ సిద్ధాషధమంత్రములఁ బ్ర, బుద్ధుఁడు జాంగలికుఁ డెట్లు ♦ పుట్టవలనిపా
ముద్ధతి వెడలించు నటుల, ఘోర్ధృతుఁజేయుఁ బతి నగ్గి॥ నుటికిన సతియున్. ౧౨౧

ఆ॥ అంతనంతఁ బోదు ♦ రత్యంతభీతాత్ము, లగుచు శమను దూత ♦ లగ్గి జొచ్చి
వచ్చు కాంత కాంతు ♦ బద్ధుఁ గిల్చిపనద్దు, విడిచిపుచ్చి యాపె॥ వెరవు మెచ్చి.

క॥ ఘర్షింపలే దొకొం డెటు, ధర్షించును గంధవహుఁడె ♦ తత్కుచచేలా
కర్షాపరాధభీతిఁ బ్ర, కర్ష ముడిగి మెల్లమెల్ల ♦ గా వీచు ననన్. ౧౨౩

క॥ బడబాగ్నిదవాగ్నులకుం, బిడుగునకు న్నిగులు గరిత ♦ బిటుసుఁదనమునన్
దొడరెడు దుష్టాత్మునిఁ గా, ల్చెఱునెడ సుజను నెడఁ జంద్రు॥ సిరిఁ దులకించున్.

ఆ॥ పిటికికండ లేక ♦ బెరుకులు వెట్టక, యఱిమి తఱిమి వహ్ని ♦ నుఱుకు సాధ్వీ
మొనయు రోమకూప॥ముల లెక్క దివ్యవ, ర్షములు భర్తతోడ॥ స్వర్గసుఖము.

- క॥ ఏడేడుతరములకుఁ దన, పాడి మెయిన్ స్వర్గ మొనఁగుఁ ♦ బతిదేవత ము
న్నాడి పితృమాతృధవవం, శేడితజన్ములగు జనుల ♦ కెలమి వెలయఁగన్. ౧౨౬
- తే॥ ధవుని మించిన బాంధవుల్ తద్ద లేదు, తనదు పున్నెఁపుఁ బ్రోవు నంధనపుఁబూవు
సతికిఁబతియేయని విమర్శసలిపి యుంటి, నిన్నుఁగని నేడు సంతుష్టినిరతిఁగొంటి.
- తే॥ స్త్రీణాచూడామణీ; సత్ప్రసంగమునను, ముచ్చటాడెడు నెఱిగూరఁమురిపెమూర
నుగ్గడించితి సాధ్వీ సా ♦ ధూక్తధర్మ, మార్గ మిట్లని నీమీఁది ♦ మమతనూఁది.
- క॥ నీబోటిక యవుఁగా కిల, నేబోటిక యేని నిట్టి ♦ యెలబ్రాయమునన్
గాఁబో దూరువిడిచి పెడ, గాఁ బోయి కృశింప నైన ♦ కాపురము సతీ. ౧౨౯
- ఉ॥ కామవశంవదత్వమునఁ ♦ గన్నును మిన్నునుఁ గానలేక యే
కామిను లిష్టనాథు లయి ♦ కల్మషవృత్తిఁ జరింతు రట్టివా
రేమి గడింతు రేసుగతి ♦ నెంతురు హేయము కుచ్చితంబు నా
నీమెయి పుట్టు వందుటె య ♦ నిష్టము గాఁగఁ గురంగలోచనా. ౧౩౦
- క॥ పాపముపాలై యగతికిఁ, బ్రాపై దాపైన తీర్తి ♦ పాడ్వడఁ గడ క
య్యేపు సెడఁగఁ గాటికిఁ గాల్పాఁపెద రాపైఁ గృశింతు ♦ శమనుఁడు వేఁపన్.
- క॥ కార్యాకార్యము లరయ క, నార్యలె యై ధర్మహాని ♦ కలుక కవశతన్
బర్యటనం బొనరించు క, దర్యల ననవలెనె తద్వి ♦ దశ యటులుండన్. ౧౩౧
- ఆ॥ వారి నెన్న నేల ♦ వరవర్ణిసీమణి, వీవు నిన్నుఁ బోలు ♦ పూవుబోండ్లు
దయితుఁ గొలిచి పరమఁ ధార్మికు లట్టులే, యఖిలసౌఖ్యపదవి ♦ నందఁగలరు.
- క॥ లోకపరావరతత్త్వా, లోకాంచిత వై తివమ్మ; ♦ లోలత కాశా
మోకం బొనగూర్చితి న, శ్రీకాభ్యుదయరమఁ బతికిఁ ♦ జేర్చెదు వత్సా. ౧౩౪
- క॥ ప్రొద్దుంబ్రొద్దున మేల్కని, యద్దుకొనుము జీవితేశు ♦ సంఘులు గనులన్
దిద్దుకొను మవల గృహవిధు, లద్దిర; యనఁ జేరి ప్రీతి ♦ నందింపు మటన్. ౧౩౫
- చ॥ ఎడనెడఁ దత్పరిశ్రమము ♦ నెంచి సమంచితవృత్తి నేర్చి చా
ప్పడఁ బరిచర్యలం బొనఁగు ♦ బా బొనగూర్పు మనువ్రతంబు వెం
బడి సమయోచితస్థితినిఁ ♦ బన్నడు భవ్యసహత్వసంపదన్
బడయుదు ధర్మమున్ యశముఁ ♦ బాల్పడు నాదట శ్రేయ మన్నిటన్. ౧౩౬
- క॥ అని ధర్మచారణీమణి, యనసూయ యసూయలేని ♦ యవనిజ కుచితం
బనువర్తన మెఱిగింపఁ ద, దనుమోదన మొప్పహృష్ట ♦ యై యిట్లనియెన్. ౧౩౭

—♦ సీత హస్తోత్కర్షణముతో నిజప్రవర్తనం బనసూయ కెఱింగించుట ♦—

తే॥ ఇదియు నబ్బురమే యార్య ♦ వెల్ల యెఱిగి
నాకు సద్వృత్తి నొడఁగూర్చ ♦ ననుచు కూర్చి
ధర్ము విట్లని తెలుపుట ♦ ధాత్రీ నెందుఁ
బావనులు వత్సలత్వత ♦ త్వరుల కారె. ౧౩౮

క॥ ఏనును బతి దైవతముగ, ధ్యానించెద నెల్లవేళఁ ♦ దద్గతమతి నై
నీనిర్మలోపదేశం, బా నెఱికి న్వన్న వెట్ట ♦ నయ్యె సవిత్రీ. ౧౩౯

క॥ పతి తల్లి దాడి గురుఁడును, బతియే తనపాలి పూర్వ ♦ భవకృతసుకృతం
బతఁడె సకలార్థదాతయు, నతఁడే పరదైవతంబు ♦ నై యొప్పారున్. ౧౪౦

ఆ॥ నాదు భర్త వృత్తనయవర్జితుఁడె యైన, నలఁతిఁ బోవువాఁడెయనఁగ నైన
ద్వైధ మెన్న కెపుడుఁదత్సేవల మెలంగు, టొప్పు నొండు దలఁపముప్పు గాదె.

ఉ॥ ఏమనవచ్చు నావిభుని ♦ యేకపరత్వము శ్లాఘ్యవృత్తి వి
ద్యామహితత్వ మింద్రియజ ♦ యంబు సుశీలత ధర్మసక్తియున్
నేమము కూర్చి వత్సలత ♦ నిర్మలభావము మున్నుగాఁగ నొ
నామహాసీయసత్కలన ♦ లన్నియుఁ బ్రోవిడి నట్లు లొప్పఁగన్. ౧౪౧

ఆ॥ మఱవవలసెఁ దండ్రి ♦ మాత నీఘనుఁడు సం, ప్రీతి మనుపఁ జాలు ♦ రీతి నెఱవ
నితని మేలిగొనము ♦ లీరేడులోకంబు, లందు నొడ్ల కుండు ♦ ననఁగ రాదు.

తే॥ తల్లి కౌసల్యయం చెల్లుఁధారుణీంద్రు, సతులయం దట్లు మాతృపూజలు ఘటించు
సకృదధిపదృష్ట మైన యాస్త్రైణ మెల్లఁ, దన్ను గన్నదె కా నెడఁదం దలంచు.

ఉ॥ ముద్దులు మూటగట్ట నగు ♦ ముచ్చటతోఁ జిలునవ్వుతో ననం
బెద్దెస నేనియు న్నెఱపు ♦ తే నిజకృత్య మటంచు నెంచు నే
పద్దులుఁ బన్నఁ బోఁడు స్మృతి ♦ పద్ధతికి న్నెలిగాఁడు నిచ్చలుం
బెద్దలఁ గొల్చు మేల్నెనరుఁ ♦ బేర్మియు వీడఁడు రాముఁ డెన్నఁడున్. ౧౪౨

ఆ॥ భువనమోహనుండు ♦ భూరిప్రదాత ప్ర, తాపమూర్తి చంద్ర ♦ దర్శనుండుఁ
దా ననంగ నంగ ♦ నానికరంబు క, రంబుఁ బ్రీతిమెయిఁ గ ♦ రంగ కున్నె. ౧౪౩

క॥ కావున నే నీతనిదెస, భావాప్తి న్మనుట వింత ♦ పద్ధతి గా దీ
దైవతము పూజ లేక్షణ, మేవలనున నేని వదల ♦ కేపానరింతున్. ౧౪౪

ఆ॥ అడరు నెడరుఁ జూపునజనమా వనమున, కేనుఁ గూడి వచ్చుఁటెఱిగి మరగి
మనఁగ నగు తెఱంగుఁమాయత్తగా రిచ్చె, తెలిపె నది మనమునదిటవుపడియె.

- ఆ॥ న న్నొసంగువేళనాతల్లి యిట్టుచే, యన్నీసన్నిధానమందుఁ దెలిసె
మఱపురా దొకప్పుమహిత మయ్యనుశాస, నంబు తిరముపడె మఁ నంబునందు.
- క॥ కవగూడి నీదు వాక్కుల, నవీకృతం బనంగ నగుచు • నదియెల్ల మదిన్
సువిదిత మొనగుఁరెచ్చు దన, ధవు నేవను మించ లేదు • తప మొం డనుచున్.
- క॥ ఇదె ధర్మం బీయదె తప, మిదియే సకలార్థలాభ • హేతువు భాగ్యం
బిదె స్వర్గం బిదె మోక్షము, సుదతికిఁ బడఁ గొల్పు చొప్పు • చొప్పుడె నేనిన్.
- క॥ పతిశుశ్రూషణమునఁ గొనె, సతి సావిత్రి మితి లేని • సౌఖ్య మతనితో
నతులిత యక్షయ యగు స్వ, ర్గతిగ నె నుభయకులముల యఁఘంబులఁదొలఁచెన్.
- ఆ॥ స్త్రీలలో వదిష్ట • శ్రీకలాలలిత రో, హిణి సుధాంశు నండ • నెడసి యుండ
దెపుడు దివిని భర్తృహితకారిణియ కాంగ, వైవతత్వమహిమఁ తనకుఁ గలుగ.
- ఆ॥ ప్రవర లైన స్త్రీలు • భర్తృదృఢవ్రత, లే యనంగ నిట్టు • లెంద తెంద
ఁబడఁబోరు ; పరమమగు లోక ముత్తమ, శ్లోక లటు శుభావలోక లగుచు.
- క॥ అందఱమాట లటుండ న, మందప్రతిభాసమాన • మహిమోన్నతి నీ
యం దిట్లు చూడ నొప్పెఁ బ, తిం వైవత మనుచుఁ గొలుచుఁ తీర్పు ఫలంబై.
- క॥ అని విన్నవించు సీతా, వనజేక్షణ నుడులు విని ప్రి • వర మునిసతి య
య్యనవద్యఁ బొదివి శీర్షం, బున మూర్కొని సంప్రహర్ష • పూరణపరయై. ౧౫౬

—• అనసూయ సీతకు దివ్యంబు లగు మంగళద్రవ్యంబు లొసంగుట •—

- ఆ॥ వివిధనియమవిధుల • వెలయించినది లబ్ధి, సమయ యగు తపఃప్ర • సక్తి గలదు
తద్బలంబునను సు • ధాస్మిత ; సీత ; ని, న్దనువుదాన మేలు • దలఁచి కూర్చి.
- క॥ అనఘము లుపవన్నంబులు, మనోజములు నైన నీదు • మాటలవరుసన్
మన మలరె మైధిలీ నీ, కొనరింపం దగిన దెద్ది • యో నొడువు మిత్రన్. ౧౫౭
- తే॥ అనుచు నస్మయకలన నిట్లను తపస్వి, నీమణి యుదారవాగ్వృత్తిఁనెఱిఁ దలంచి
విస్మయంబునఁ దోఁగి శుఁచిస్మిత యయి, పలికె ధరణిజ మధురసంభాషణముల.
- శా॥ శ్రీకల్యాణగుణావహాజ్ఞ్వలలసఁచింతామణిస్ఫూర్తి లో
కైకత్రాణసమర్థ మాశ్రితసమ • స్థాప్రదానక్షమం
బేకాంతప్రతిభాప్రభావవిభవా • ప్తిడ్యప్రసాదంబు నాన్
బ్రాకట్యంబు వహింపదే సుజననే • వాపారతంత్ర్యం బిలన్. ౧౬౦
- క॥ లోకముల మనుచు పనికని, కాక భవద్విధల నియతి • కడమ కొదవునే
యీకొలఁది యనంగ నలవియె, ప్రాకటకరుణావలోక • భవ్యశ్లోకా. ౧౬౧

- ఆ॥ భద్రవృష్టి సృష్టిఁ ♦ బరఁగించు భవదీయ, శ్రీకటాక్షదృష్టిఁ ♦ జెనయఁ గంటి
నాదు నోము లెల్లఁనయ మొప్ప ఫలియించె, నింకఁ గొఱఁతలుండుఁనే ; సవిత్ర.
- క॥ ఇంతలగు నీదు నెన రిక, నెంతలు మే లొసఁగ దెట్టు ♦ లెలయింపదు శ్రీ
మంత మది తన్నుఁ బరమై, కాంతికఁ బొనరించె నిదియ ♦ కాదే; పొగడన్. ౧౬౩
- క॥ దీన ననరా దొకంటను, దీనన నెగఁదొందుదాన ♦ దృష్టఫలము బ్ర
హ్మనందావధికంబది, యేనయముననేని నాయ ♦ దే; యనఁ జెల్లున్. ౧౬౪
- క॥ ఆదృతపు జగతి కెల్లఁ ద్వ, దాదృతియే యఖిల మొసఁగ ♦ నొఁ గావుత మిం
కేదారు లేల యాశీ, ర్వాదము సమకూర్పు మదె య ♦ పారసుఖ మిడున్.
- ఆ॥ చాలునమ్మ తల్లి ♦ సంభ్రమపడ నేల, యనుచు నొడువు నాధ ♦ రాత్మజాత
నుడికిఁ బొంగి మరుద ♦ నోకహంబాయమ, యమలవృత్తి నిట్టు ♦ లనియె నపుడు.
- క॥ నీతా నాదుప్రమోదం, బీతటి సఫలం బొనర్తు ♦ నెప్పటి మే ల
పే తనరనవుంగావుత, మేతావన్మాత్ర మనెడు ♦ నెల్లయుఁ గలదే. ౧౬౫
- క॥ ఇదె దివ్యము వరమాల్యం, బిదె వస్త్రం బాభరణము ♦ లివె యనులేపం
బిదె యంగరాగ మిదె యివి, సుదతీ ; నీయంగకముల ♦ శోభిలఁ జేయున్.
- క॥ నీ కొసఁగితి నిది యెల్లం, బ్రాకటమహిమంబు దీని ♦ ప్రాభవ మన్యుల్
సేకొన నేరరు నిత్యం, బేకకలనఁ బొనరఁ జేయు ♦ నిష్టావాప్తిన్. ౧౬౬
- క॥ అనురూప మసంక్లిష్టము, తనచెలు వెక్కుడుగ దీనఁ ♦ దనరారెడు నె
ట్టనఁ జాలెదు హరిసిరి య, ట్లనవరతము నవరతాప్తు ♦ నధిపు నొనర్పన్. ౧౬౭
- క॥ నీపాతివ్రత్యంబున, కేపాటునుఁ బాటిలంగ ♦ నీయకె పతికిన్
బ్రాపింపఁజేయు విజయము, నీపా లొనరించు భద్ర ♦ నిరతిఁ గుమారీ. ౧౬౮
- చ॥ అజనున కైన సోయగము ♦ నందఁగఁ జేయు నొయారముం గళల్
సదమలవృత్తి నెయ్యమునుఁ ♦ జక్కఁ బొనర్చుచునుండుఁ జెట్టలం
బదరఁగనీదు నీదు ధృతి ♦ బ్రహ్మకునేనిఁ దెరల్పరాదు సం
పదలకుఁ దానకం బనఁగ ♦ మానగు సా మ్మిది సుమ్ము మానినీ. ౧౬౯
- తే॥ కుశలియై రాముఁ డలరంగఁ ♦ గూర్చుభక్తి
మేలి వసవస్య లొనరించి ♦ మేల్మిఁ గాంచి
యి మ్మొనసి పదునొకఁడువే ♦ లేండ్లు రాజ్య
మతఁడు పాలింప సాభాగ్య ♦ మందె దబల. ౧౭౦

క॥ అనియొసఁగిన నది యంతయు, ననుత్తమము ప్రీతిదాన ♦ మని కొని భక్తి
దనరుచు శ్లిష్టాంజలియై, వినమ్రయై తన్నుఁ గొలుచు ♦ వెరవున నుండన్.

ఆ॥ పుడమికన్నెఁ గని త ♦ పోధనార్చిత యన, సూయ సద్వృత్తాధ్య ♦ శుద్ధచరిత
యడుగఁ దొడరె నిట్టులొనందసాంద్రయై, యలముకొనెడు కుశుక ♦ మనుసరించి.

ఉ॥ నీవు స్వయంవరంబున ను ♦ నిష్ఠితుఁడౌ రఘురాముచే ధృతి
శ్రీవిధి లబ్ధ వైతి వను ♦ చెల్వు శ్రుతిం బడయంగఁ గంటి నే
డావిధ మెల్లఁ దేటపడ ♦ నాడుము నీనుడిదారి నోచిరం
జీవిని మన్మనఃపదముఁ ♦ జేరి ముదం బొదవించు నట్లుగన్. ౧౭౬

క॥ నీయనుభవ మెట్లటు లో, నాయక ; నాయకము గాఁగ ♦ నా కెఱిగింపన్
నీయాన్నత్యం బెన్నుచు, శ్రీయుత మది యెల్లఁ బ్రీతిఁ జేర్చెద నెడలోన్. ౧౭౭

క॥ అని వేడుక మెయిఁ ద న్నడి, గిన మానికుటుంబినికి ను ♦ కీర్తిత ధరణీ
తనుజాత సీత యిట్లనె, మనము తదీప్సితముపొంపె ♦ మలయ సదుక్తిన్. ౧౭౮

సీ॥ వినవమ్మ నీకోర్కి ♦ వెలయంగఁ దెలిపెద, నాచరిత్రంబు వి ♦ న్నాణముగను
నిమివంశవర్ధనుం ♦ డమలుండు మిథిలాధి, పతి జనకాహ్వాయుం ♦ డతిరఘుండు
జగదేకవీరుండు ♦ ట్నాతాభిరతుఁడు నా, నాధర్మవేత్త య ♦ న్భాతి వడసె
బారి నగ్నిఁ జందనం ♦ బునయందు నడుగుల, నునిచి మేకొనుకీర్తి ♦ నుర్వి యేలు
నాతఁ డొకనాఁడు వేల్పుల ♦ యంతరంగ
ముల నలరఁ జేయుపనికిఁ దా ♦ ముదలగాఁగ
నొక్కకృతు వాచరింపనౌ ♦ నూహ మదికి
రా సముల్లాసి యగుచుఁ దీ ♦ ర్థమ్ము మొనసి. ౧౭౯

ఆ॥ క్షేత్రమండలమ్ము ♦ సిరి మీఱ లాంగల, హస్తఁ డగుచు దున్ను ♦ నవసరమున
నతని కూర్మిబిడ్డ ♦ నై నేనుఁ బుడమిచా, లందు బొడమి ప్రథితి ♦ నందితి నొగి.

క॥ ఎత్తినపిడికిలి యొరన, నొత్తిగిలఁగ నోషధిప్ర ♦ యోగంబున కా
యత్తపడిన మది నేమి ని, మిత్తం బిది యనుచుఁ దలఁచి ♦ మెయికొను వేడ్కన్.

తే॥ ధూళిధూసరితాంగి న ♦ న్దొడ నిడుకొని, మెఱుఁగు వెట్టెడు నెఱికి నె ♦ మ్మేనునిమిరి
యమ్మ; నన్బోవఁ బొడమితే ♦ యనుచు మేలి, సంతసంబింత లంతలై ♦ జాలుకొనఁగ.

తే॥ అంత కనపత్యుడై యున్న ♦ యాకతన ని, రంతరం బయి స్నేహ మ ♦ ట్లలముకొనఁగ
శ్రీసమయ నాతనయ యిది ♦ చిట్టిపొట్టి, ముద్దులమ్మ యటంచుఁ దా ♦ మురియుచుండె.

ఆ॥ నన్నుఁ గూర్చి మింటననిచె నమానుషి, యొక్కవాక్కు తండ్రియు క్త మదియె
ధర్మమునను నీకుఁ ♦ దనయయే యిద్దేవి, యనుచు నాక్షణంబె ♦ యాతఁ డలర.

ఉ॥ ఆమధురోక్తిఁ దా వినిన ♦ యంతఁ బ్రహర్ష మునందుఁ దోగి వి
ద్యామహితుండు మజ్జనకుఁ ♦ డంచితవృత్తిఁ ద్రిలోకకాజయ
శ్రీమహానీయసంపదలు ♦ సేకురె నా కనుచున్ సమృద్ధుడై
నేమముల న్మెలంగుచు వి ♦ నిర్మలయా తనపత్ని కిచ్చినన్. ౧౮౫

తే॥ ఆగుణాంబుధి యాపుణ్యయామనస్వి, నీవతంసంబు మహములునెఱపెఁ బెక్కు
లసదుగా కుల్లసిల్లు సాహృద్ధ మొప్పు, బెనిచెఁ బెరిగితి నాయమ్మప్రీతితోడ.

క॥ అన్నివిధంబుల జ్యేష్ఠ్యమ, హాన్నతిఁ గని కన్నతల్లి ♦ యా నాసతి యీ
ము న్నెఱుగని ముద్దులు నా, పున్నెములే యనుచుఁ బొంగిపొరలుచు నుండెన్.

తే॥ కడఁగి సంతానకలనయుఁ ♦ గలిగె నయిన
దంతయు సమృద్ధి యాయమ్మ ♦ దనిరి వారు
కొంతకాలంబునకుఁ బతిఁ ♦ గూర్చిఁ గూర్ప
నొ వయసుమేర పొడనూప ♦ ననుపు దనర. ౧౮౬

క॥ ధననాశంబున నధనుం, డెనయంగలఁ డెంత చింత ♦ నెక్కాలము నా
జనకునకు నట్టిడే నె, మృనమునఁ గనుపట్టెఁ బెండ్లిమాటం గొనుచున్. ౧౮౭

తే॥ ఆతఁడు మహేంద్రుఁ డాఁ గాక ♦ యజుడ యేని
శక్రుఁడేనియు నాఁ గాక ♦ జగతిలోన
గన్నెఁ గన్నయ్య గర్హణ ♦ ల్గనకపోడు
సదృశుఁ డపకృష్టుఁడును నైన ♦ జనునివలన. ౧౮౮

క॥ అన్నెఱధర్మణ యెచ్చరై, యున్నది తన కనుచు యోగ ♦ యుక్తుఁ డతఁడు ము
న్మున్నె కనెఁ గానఁ డప్లవ, తెన్నునఁ జింతాబ్ధి యవలి ♦ తీరం బెనయన్. ౧౮౯

తే॥ నేలపు ట్టటు గన్న నానియతిఁ దలఁచి, మానవాకృతి నున్న యిమ్మగువ నెఱికి
సదృశుఁడనురూపుఁడునునై నజనుఁడెవండు, భర్తకాఁగలఁడేనుమేల్వడయుటెట్లో.

క॥ కన్నెం గన్నయపుడు గల, యున్నత మనుమోద మవల ♦ నుండదు విభుఁ డా
యన్నులమిన్నకు సరిపో, ల న్నెలకొనకున్న నాత ♦ లం పేమగునో. ౧౯౦

క॥ దైవత మెటు లెంచెడినో, దైవం బెటు లున్నయదియొ ♦ తారసిలెను మే
లావల నే మనుకొనినం, గావంగలవాఁడు లేఁడు ♦ గతి సెడ నేనిన్. ౧౯౧

మ॥ అనుచు స్మంతనమందు సంతత మొకం ♦ డా చింత విభ్రాంతుడౌ
మనుజాధీశున కొప్పె ధీమహితుడై ♦ మానొందువాఁ డౌట ని
వ్వనజాతేక్షణ కెట్టులేనియు స్వయం ♦ వర్యాత్వమే కూర్పు ల
గ్గను మే ల్బుద్ధి తనంతఁ దాన యగుచు ♦ న్వాసంగసత్సంగతిన్. ౧౯౫

సీ॥ మును మహాయజ్ఞంబు ♦ నను శివదత్తమై, తనరారుచున్న యా ♦ ధనువుఁ జేర్చి
మాతాతయగు దేవరాతున కొసఁగెను, వరుణుండదియు నాటివరుసఁ దప్ప
కీయింటఁ బూజితం ♦ బై యొప్పుచున్నది, నేనును దత్ప్రీతి ♦ నెఱపువాడ
నటుగాన నక్షయ్యమై యసంచాల్యమై, యుండు మత్స్యలకు నీయర్చియందు
నెక్కు వెట్ట నేర ♦ రెవ్వ కేనియు దీని, గౌరవమున వెలయు ♦ కతన జతన
నైన స్వప్న మెనయ ♦ నైన నింత యెఱింగి, నీతిమెయిఁ బ్రతిజ్ఞ ♦ నే నొనర్తు.

క॥ అని మజ్జనకుఁడు జనకుం, డనూనమతి నేలఁజేర్చి ♦ నను పొందెడువా
రిని రావించి సమక్షము, నను వి ల్లటు సూపి నేర్పు ♦ నను దాఁ బలికెన్. ౧౯౬

ఉ॥ ఈధను వెత్తి సజ్యముగ ♦ నెవ్వఁ డొనర్చెడువాఁడౌ యాప్రజా
నాధకుమారుఁ డౌఁ బతి సు ♦ సంద్యచరిత్రుఁడు మత్కుమారికిన్
బోధితు లైతి రింకఁ బరి ♦ పూర్ణతఁ గూర్పఁ దలంపుఁ డంచు ని
ర్బాధితసత్యుఁ డాతఁ డని ♦ ప్రాంజలియై నిలిచె న్నభాస్థలిన్. ౧౯౭

క॥ వేడుకపడువారై రొన, గూడిరి పొనరించి రేమొ ♦ గుసగుస లమ్మై
నాడిరి బీరమ్ముల విడ, నాడి చనంగూడ దని ర ♦ హంమతి నృపతుల్. ౧౯౮

ఉ॥ కొండనుఁ బోలి గౌరవము ♦ గూర్చగ సాధ్యముగాని మేటి కో
దండము తోలనంబునకుఁ ♦ దార్కొని వీడ్కొనరాని వేడ్కమై
నుండిర కాని యొక్కఁడును ♦ యోజన నేయఁగ నేరఁ డట్టిఁడౌ
దండిమగండే లేఁ డను వి ♦ ధంబుఁ దిరం బొనరించి రన్నెరిన్. ౨౦౦

క॥ మోహమున మొనసి కొందఱు, సాహసముం జూపి తలఁగి ♦ సంభ్రమపడ సం
దేహపడి కొందఱెనయఁగ, నూహం దలఁపెట్టరైర ♦ యుర్వీశసుతుల్. ౨౦౧

ఆ॥ చిట్టచివర కెరఁగి ♦ చిడిముడిపడుచు మా, యట్టివారి కగునె ♦ యనుచు ముట్ట
నాడి వీడి పోయి ♦ రందఱాసింగాణి, వ్రేలు సూప రాని ♦ విధికిఁ దోష. ౨౦౨

ఆ॥ తడవు గడచెఁ దఱియుదరి గానరాదు నా, తలఁపునంద్రమునకుఁదారి యెదియొ
దఱియరాఁ డొకొండుఁదద్దయు నని దీర్ఘ, సత్ర మొకఁడు నడిపెఁజనపిభుండు.

తే॥ క్రతువుఁ గనవచ్చి విల్లాంటిమతికిఁ దార్చి, ప్రీతిమెయిఁజేరి విఫలపరిశ్రములయి
సిగ్గువడి చనువా రైరి ♦ క్షితిని నెట్టి, పేరుపెంపును గైకొన్న ♦ బిరుదులైన.

క॥ శశ్వత్సిద్ధుఁడు జనకుఁడు, శాశ్వతకీర్తి తరియించు ♦ సమయ మరయుచున్
నిశ్వాసము లెడలించుచు, నీశ్వరసంకల్పమునకు ♦ నెదురై యుండెన్. ౨౦౫

శా॥ ఆమంత్రించెను బ్రహ్మభావమునె యే ♦ యర్థార్థి యమ్మాని వి
శ్వామిత్రుండు నిరంతరాయముగ భ ♦ వ్యంబైన జన్నంబు ని
ష్ఠామాన్యం బొనరించి తాతకృతమా ♦ సత్రం బపత్రాసమున్
శ్రీమంతంబునుఁ జేయ నెంచి మొనసెన్ ♦ సిద్ధుండు శుద్ధాత్ముడై. ౨౦౬

సీ॥ కాంతు లాశాంతపుంగవిసెన లెడలించి, మేల్కొల్పు నెఱిఁ గాంచు ♦ మేనితోడఁ
బ్రొద్దె జోడనఁ జాలి ♦ పొలుచు చందురు లీల, తోడిదా లక్షణు ♦ జాడతోడఁ
గవ్వతాసిరులు మా ♦ కన్నవే నిశ్చప్ర, చం బను కాకప ♦ క్షములతోడ
బీరంబు మాదెస ♦ బిరుదులై కనఁగాంచుఁ, డనెడు విల్లముల ♦ యనువుతోడ

యజ్ఞపురుషుండు యజమాను ♦ నర్థ మొసఁగ
రూపుఁ గొనినచ్చె ననిపించు ♦ రూఢితోడ
రాముఁ డరుదెంచె మన్మనో ♦ రాముఁ డలమి
తపసి గెలిపింతు ననెడు ని ♦ ద్దంపు టెలమి. ౨౦౭

ఆ॥ మాని తోడుతోడ ♦ మారాకృతుల కాఁగ, మలసినారు రాకొ ♦ మారు లంచు;
నెంచి పూజ సేసె ♦ నింతటి భాగ్యమ్ము, తనకుఁ గలదొ యనుచు ♦ ధరణివిభుఁడు.

క॥ జన్నముఁ గన వచ్చిరె యీ, మన్నీ లెన్నఁ జను మదికి ♦ మాతాకిడువా
రిన్నెలవున కని వినుతులు, మున్నుగ ఘటియించి తేఁడు ♦ మునిఁ గని వేడ్కన్.

తే॥ అడుగ నక్కట లేదు వీ ♦ ర్యము కొలంబు
నడుగ నక్కట గలిగె నీ ♦ యండఁ గొనుట
నేవలనివారొ యెఱిగింపు ♦ మిత్రచరిత
ద్వార మిదె నాదు భాగ్య ము ♦ ద్దామ మెనయ. ౨౧౦

క॥ అని ధర్మాత్ముని ముని న, య్యనువునఁ బురికొలుప నాతఁ ♦ డనె ననుపము లీ
యనఘులు పావనచరితులు, తనయులచూ దశరథాఖ్య ♦ ధరణీంద్రునకున్.

తే॥ రామలక్ష్మణు లనువారు ♦ రాణ నెరయ, వచ్చినారు త్వదీయ మధ్వరముఁ గాంచఁ
గాంక్షయుం గల దింక నా ♦ క్రతువిఘాతి, చేతఁ బట్టిన విల్లు ముం ♦ జేతఁ గొనఁగ.

- క॥ రాముఁ డభిరాముఁ డంచిత, ధాముఁడు గుణధాముఁ డఖిల ♦ తత్వకలాశ్రీ
భూముఁడు శుభనాముఁ డదివి, రాముఁ డలతిఁ బోఁడు సుమ్ము ♦ రాజవరేణ్య.
- క॥ ఈరాజసుతుఁడు గనుఁగొన, నానాజవతంసు చాప ♦ మాదృతి మీఱం
గా రాజనభ కిపుడె కొని, తేరంగాఁ బనుపు నీదు ♦ తేకువ వెలయున్. ౨౧౪
- క॥ వైవిక మయ్యది తలవఁగ, దేవనిభూ డితఁడు గాంచు ♦ తీరునఁ గాంచున్
వైవబలంబే బల మను, నీవరభాగ్యంబుఁ బొగడ ♦ నేర్తునె యితగుల్. ౨౧౫
- చ॥ అనుచు సమేల మొప్ప ముని ♦ యాడెడు పల్కుల కుల్లసిల్లి మ
జ్జనకుఁడు మేలు మే లని వ్ర ♦ శస్త్రబలాఘ్యులఁ బంచె వారలున్
మొనసి ప్రియత్నపూర్వముగ ♦ మోచి గుణోచితవృత్తిఁ గార్ముకం
బనితర మప్పఁజెప్పిరి మ ♦ హాద్యుత మంచు నరేంద్రుఁ లెంచఁగన్. ౨౧౬
- తే॥ వీర్యవంతుఁడు రాముండు ♦ వెరపు మెఱయ
నందికొనె దానిఁ దా ♦ నిమేషాంతరమున
వంచెఁ గోటికి నెక్కించె ♦ వరగుణుండు
వరగుణంబు నయం బసం ♦ వరముగాఁగ. ౨౧౭
- క॥ ఈనారికి నానారికిఁ, దానే నాయకుఁడు చూవె ♦ ధరణీంద్రసుతుం
డౌ నౌ నను వాక్పూరము, షో నయ్యది మొరసె దెసలఁ ♦ దోరం బగుచున్.
- క॥ శ్రీవణానందం బయ్యెను, బ్రీవరుం డయ్యులివు గూర్చు ♦ పట్టున దివికిన్
భువికిఁ దదాకర్షణరవ, మవల నశనిఘోష మట్టిఁడై ♦ వినఁబడియెన్. ౨౧౮
- క॥ ఆవిశ్వేశుని చాపం, బావిగ్నం బగుచు భగ్న ♦ మయ్యె నడిమికిన్
భూవరు నావేగ మెడలె, శ్రీ విలసిలె నంతిపురి పు ♦ రియు నుత్సుకతన్. ౨౧౯
- ఉ॥ పూవులదండ వైచితిని ♦ పూర్ణమనోరథ నైతి నంచు స
ద్భావుఁడు రామచంద్రుఁ మెడ ♦ భద్రకళ లెనుపొంద నపు స
భావన లొప్పె నౌర ముని ♦ పత్యనుభావము రాట్సుతాగ్ర్యపుం
భావము మైథిలీసుకృత ♦ భావుకభావము నంచు నెల్లెడన్. ౨౨౦
- క॥ మును పొనరించిన వ్రతినకు, ననురూపముగా వివన్ద ♦ దన్వయుఁ డీరా
మునకు సుత నిత్తు నిపుడే, యని జలభాజనము జనకుఁ ♦ డాదృతిఁ గొనియెన్.
- క॥ ఆసత్యసంధు వచనము, నాసత్యనిభుండు రామ ♦ నాధుఁడు విని మే
లౌ సవిత్పసన్నిభుఁడు గురుఁ, డాసేమముఁ గూర్చ నక్ష్మఁ ♦ డనినొడువుటయున్.
- ఆ॥ తగినవారిఁ బంచి ♦ దశరథాధీశ్వరు, శ్వశురు వృద్ధుఁ బిలువ ♦ సపరికరుఁడు
గా ఘనుం డతండు ♦ కరముఁ బ్రీతి దలిర్ప, నరుగుదెంచె మిథిల ♦ కాదరమున.

క॥ ఆనృపు నానతి జనకుఁడు, శ్రీనంద్యం డొసఁగె నన్ను ♦ శ్రీరామునకున్
మానివరుల సేసలు సుర, సూనపు సోనలును వింత ♦ సొబగు ఘటింపన్. ౨౨౫

తే॥ నాయనుజ సాధ్వీ నూర్మిల ♦ నయవిదుండు
లక్షణున కిచ్చెఁ దండ్రి స ♦ లక్షణముగ
నట్లు లనుజన్ము తనయల ♦ నతులుఁ డొసఁగె
నిరువురకుఁ దమ్ములై న య ♦ య్యిరువురకును. ౨౨౬

క॥ అందఱు సంతస మందిర, యందము చందమును నొక్కఁ ♦ డై పొనరిన దిం
పొందిన సంబంధం బని, ముందుగ మామామ మేలి ♦ ముచ్చట లలరెన్. ౨౨౭

క॥ జగములు మెచ్చఁగ మహా మటు, జగజెట్టి పొనర్చికొని ని ♦ సర్గధృతి న్నా
ర్గగతి భృగురాము బీరపుఁ, బొగడ్తతో నన్నఁ గొంచుఁ ♦ బురి కేతెంచెన్.

ఉ॥ నాదు స్వయంవరంబు ముని ♦ నాధపురంధ్ర! పొసంగె నిట్లు లా
మోదము మీఱఁ గొల్తు రఘు ♦ ముఖ్య గుణాధ్యు నిజేశు ధర్మయా
శ్రీ దయివాఱ నిచ్చలునుఁ ♦ జిత్కళ లూరఁగ వీర్యవద్వరుం
డౌ దయితుండుఁ ద న్నటులె ♦ యాదర మొప్ప బహుకరింపఁగన్. ౨౨౯

క॥ ఉన్నారము పెద్దల దయ, మన్నారము నేటివఱకు ♦ మానితలక్కిం
గొన్నారము భవదంఘ్రిలఁ, గన్నారం గాంచు కలిమిఁ ♦ గాననసీమన్. ౨౩౦

ఆ॥ పూస గ్రుచ్చి నట్లు ♦ పొలివోవనీ కట్టు, లాకథాశ మెల్ల ♦ నవనిజాత
తెలుప విన్మయంబు ♦ పాలుపొంద ధన్మజ్ఞ, యాలకించి మైత్రి ♦ నవధరించి

మ॥ పొదివె గొంగిట బాహువు ల్వనిచి య ♦ పూబోడి నపుణ్యమూ
ర్తి దర స్మేరనమాదరంబు లొలయం ♦ దీపాదు వ్యాపార మి
య్యదె నా నొదల ముద్దువెట్టుకొనె నా ♦ నా స్త్రీగుణాంభోధి గ
ట్టిదె వో యీసతి పంచజేరి మనరే ♦ యెవ్వారు నంచున్ ధృతిన్. ౨౩౨

ఉ॥ నీయభిజాతమే నగడు ♦ నీదు సువృత్తమె చెల్లు నీగుణ
శ్రీ యుచితత్వముం గనియెఁ ♦ జిత్రపదాక్షరగుంభనంబులున్
నీయవె నాగ నొప్పె బలె ♦ నేర్చితి వొప్పులకుప్ప వీవె కా
కేయదియేనిఁ గల్గెనఁటె ♦ యిట్టి వధూకులభూషణం బిలన్. ౨౩౩

తే॥ మధురభాషిణి! నీనుడిమధుర మయ్యె, నాస్వయంవరవృత్త మనర్హ్య మయ్యె
విన్న యాశ్రుతియుగము ప్రవీణమయ్యె, పలుపలుకు లేల తపముసాఫల్యమయ్యె

క॥ ఆనందించితి నమ్మా, శ్రీనందిత మైన త్వద్వి ♦ శిష్టకథాసం
ధానమున నిదియ చాలును, సూన్యతవాఙ్మయి! యశేషశుభములుఁగూర్పన్.

క॥ ఇందుముఖ ! మీరు వచ్చితి, రిందఱకు నేలలుఁ గూర్చు ♦ నేమెయి తపముల్
ముం దొనరించి యునిచిరో, యిందలి తపసులు విచిత్ర ♦ మిది యన నేలా.

తే॥ రజని న్వవిముక్తరాష్ట్రమ్ము ♦ రాణఁ గూర్చు
బనిచి తాఁ బోయె నరవింద ♦ బాంధవుండు
పరఁగు పరదేశమున కెందుఁ ♦ బ్రాభవంబు
దివస మెనసినచోఁ గాదె ♦ దీప్తిభినికి.

౨౩౭

క॥ పగ లెల్లెడ నాహారము, లు గడింపఁగఁ జనిన పులుఁగు ♦ లు దినాంతమునన్
సాగియుచు నీడనిలీనము, లగుతఱిఁ బొనరించు రుతము ♦ లవె విననయ్యెన్.

తే॥ సాంధ్యగాగమునకుఁ దోడు ♦ సామరస్య
మున మొనయు దంపతుల చిత్త ♦ ములను రాగ
మళిశయిల్లుచుఁ బొడకట్టు ♦ నమ్మ ! యొందు
పనులవలసి నిరాసవి ♦ భ్రమము లమర.

౨౩౯

తే॥ ఘనులు స్నానార్ద్రు లయి కుండి ♦ కలు ధరించి
యొండొరులఁ గూడి పెరయుచు ♦ నున్నవారు
వల్కలము లాప్లుతము లటు ♦ వచ్చి పవనుఁ
డరసి తమరాక యిక్కల ♦ కందఁజేయ.

౨౪౦

తే॥ మునులు విధిపూర్వకముగ ని ♦ మ్ముల హతాగ్ని
హోమాత్రు లగుచుండఁ బొగ యదె ♦ యొప్పె మిగుల
నల కపోతాంగమున రంగు ♦ నందఁ గాంచి
గంధవాహూద్ధతం బయి ♦ కడలుకొనుచు.

౨౪౧

తే॥ అల్పపర్ణములై దూరమందు నున్నతరువులును సాంద్రతరములై తరముమీఁతె
నలముకొను చీకటుల దెసలందరాని, చందమున కాస్పదంబు లొజాడ నెరయ.

క॥ రజనీచరసత్వంబులు, నిజసంచారమున వెరవు ♦ నెరపెడు నెందుం
గుజనవితతి దర్పద్ధతి, విజనోద్దేశంబు చక్క ♦ వెలయించుగదా.

౨౪౩

తే॥ వేదితీర్థంబులందు సం ♦ వేశపరత, వఱలుచున్నవి యవె తపో ♦ వనమృగములు
శాంతివిషయంబునం గాని సాధువులకు, సౌఖ్యమబ్బదు సుమ్మెందుఁ జంద్రవదన.

ఆ॥ ఎనసె గడు సమృద్ధి ♦ నేణాంకముఖ నిశ, కప్పు వీడి వెల్లి ♦ కట్టు గట్టి
చెలువురాక వినిన సీమంతినియ పోలె, జదలుపూలపాన్పుఁ ♦ జక్కపఱిచి.

క॥ సాములు వెట్టెనుఁ గడు నొడి, కమ్ముగఁ జుక్క లవెపో ప్ర ♦ కాశిల్లెడు రా
గ మ్మొలసి ప్రాంగణమునకుఁ, గమ్మవిలుతుమామ రాఁగఁ ♦ గలనల కెదురై.

- తే॥ జ్యోత్స్న ప్రావరణంబుగా నొప్పినాడు, వాడె రేతేఁ డఖిలబంధువర్గమునకు
బ్రీతిఁగూర్చుచు రాత్తిరిఁబెరసి తనదు, మిన్నను గృహజరమ్మున మెలఁగువాడు.
- చ॥ కలువల నిద్ర లేపి శశి ♦ కాంతములన్ హిమవారి పూరముల్
వెలయఁగఁజేసి జక్కవల ♦ వీడుమర లైలకొల్పి యచ్చకో
రుల నెఱకొర్కు లుల్లసిలు ♦ రూఢిన చెల్వులతోడఁ గూర్చి వె
న్నెల లొలయించి మించి నెల ♦ నేర్పె స్వగాజ్యము తీర్పు లొడ్లకున్. ౨౪౮
- తే॥ తారకాలింగమూర్తి ను ♦ ధారసాంచి, తాభిషేకునిఁ జేసి బ్ర ♦ హ్మార్షు లెల్ల
నర్చన లొనర్చుచున్నవాఁరభిమతంబు, లెపుడు సమకూర్చు దై వతంబితఁడటంచు.
- క॥ ఇమ్మేలినమయమున మా, యమ్మరొ ! రామానుచరివ ♦ యై యుండుము. పొ
మ్మిమ్మెఱిగి నాధుఁ గొలుచుచు, సమ్మదమునఁ బొదలువారె సాధ్వలుజగతిన్.
- క॥ నేమముఁ దెలిపెడునవి యగు, నీమధురోక్తులనె తుప్పి ♦ నేఁ గంటిని మ
ద్ధామము వెలసె నతని గుణ, ధాముని నీ వెనయఁ గాంతు ♦ ధన్యత్వ మిఁకన్.
- ఆ॥ నేను జూచుచుండ ♦ నీరజేక్షణ ! యవి, యన్నియును ధరింప ♦ ననువుపడుము
నీదు భవ్యకాంతి ♦ నిక్కంబ కనుపట్ట, గనుల కలిమి ఫలముఁ ♦ గని సుఖంతు.
- క॥ దివ్యాలంకారాంచిత, వవ్యయశోభాఢ్య వగుచు ♦ నరుగు మవల సం
భావ్యుఁ బతిఁ బ్రీతుఁ జేయుము, సువ్యక్తం బగును నాదు ♦ సుకృతం బెల్లన్.
- క॥ అనిన స్వల్లె యనుచు న, మ్మనుజేంద్రుని రాణి లోక ♦ మాత ధరించెన్
గొనబైన మేని కెక్కుడు, గొన మిడ మునిపత్ని యిడ్డ ♦ క్రొన్నగ లెలమిన్.
- సీ॥ నెలపూచిగొంచు వె ♦ న్నెలమించు నెఱిఁగాంచె, మొగముపై నెలకొంచు ♦ మొలకనవ్వు
రాగంబుపై నను ♦ రాగంబుఁ దలఁపించె, సంగరాగము మీఁది ♦ యావకంబు
పసపురాతనమ యప్పసమీపెసిరియంచు, పసుపు కుంకుమములు ♦ పలుకఁదొడరెఁ
దోఁబుట్టువుల మిందు ♦ తోఁబుట్టువున కని, తెలిమానిపుట్టువు ♦ లెలిపె నలరు
లెన్నఁబడినవి వింతలై ♦ యిపుడు మున్న
సహజములె యన్నియు నటంచుఁ ♦ జాపె వస్త్ర
భూషణమ్ములు మునిసతి ♦ తోషణమున
కిడినయవి దాల్చుఁ గాంత పా ♦ ల్పడినయంత.
- ౨౫౫
- క॥ కాముని యారవములికి మ, కా మునిసతి త న్నొనర్చు ♦ గతి కుబ్బుచు శ్రీ
రాముని జగదేకహృదభి, రాముని మదిఁ జేర్చి యాపు ♦ రంధ్రకి మ్రొక్కెన్.
- ఆ॥ మాన్యమూర్తి గాంచి ♦ మమత రెట్టించి ను, ఖప్రసక్తి మించి ♦ కాఁగిలించి
కమ్ము నీవు నిత్య ♦ కల్యాణి వనుచు దీ, వించి పంచె నాపె ♦ మించుఁబోడి

తే॥ ఆసుధానాగరంబున ♦ నవతరించి, సరసు హరిఁ గొల్వవచ్చిన ♦ సిరి యనంగ
జేరె రాముని సన్నిధిఁ ♦ జిత్కలాభి, రామ యారామ లావణ్యః సీమ యగుచు.

చ॥ తథుకులు దిక్కుల న్నెరయఁ ♦ దాపసి నేస్తము విన్నవించు న
ప్పలుకులు గొంచు ము న్నడరి ♦ పాల్పడు లేజిఱునవ్వు మవ్వఁపుం
గులుకులు విభ్రమంబు లను ♦ కూలకలావిభవంబులు న్నదిక
గొలుకులు దూఱి చేరఁగ ర ♦ ఘుప్రవయండు ర సైకమూర్తియై. ౨౫౯

తే॥ ఆయలంకారసామగ్రి ♦ యాబెడంగు, లారనాచితవృత్తులు ♦ నరసి రసికుఁ
డందరాని సుఖార్జనమందుఁ దేలు, చుండె నొక్కింతసే పొందాఁగొందు గొనక.

క॥ కలతావులెల్ల నల్లనఁ, గలయం గని కలిమి కొందు ♦ కలిమి ఘటింపక
గల కలనలఁ గనుఁగొని మది, నలరుచు నిట్లనియె రాముఁ ♦ డాదృతి నెరయక.

క॥ కంటే కలిమివెలయ నఘ, లుంటాకఁ దపస్వివత్త్తి ♦ లోలనయనరో ;
తంటాల్లెల్ల దలంగఁగఁ, మంటే కలుకొంటే భువన ♦ మాన్యత్వంబుక. ౨౬౨

క॥ మానవదుర్లభ మియ్యది, మానవతీతిలక ; నీకు ♦ మలయఁగనయ్యెం
బో నెఱిఁగంటివి దీనం, గానిజనుల తలఁపు లెడలు ♦ కలిమి ఘటిల్లుక. ౨౬౩

క॥ ఏమేమి యడిగె నాయమ, యేమేమి వచించి తీవు ♦ హిత మాచితియుక
నేమమును నెరయ నీదగు, సామమ్మున కలరె నెట్లు ♦ జలజాతాక్షి. ౨౬౪

ఆ॥ ఎట్టు లెట్టు లదియు ♦ నెఱిఁగింపు మొక్కండు, బీకువోవకుండఁ ♦ బేర్చి వెలయ
ననుచు నాధుఁ డడుగఁనంతయు నానంద, సాంద్ర యగుచు మహిజఁసంస్తుతించె.

శా॥ ఆమోదాశ్రిపరీతనేత్రుఁ డగుచుక ♦ హాయిం గనంగాంచి శ్రీ
రామాధీశుఁడు మేలు మే లని వర ♦ ప్రాముఖ్య మెన్నంగ న
ట్లే మానించుచు లక్ష్మణుండు మునిసా ♦ హిత్యంబుల బ్రంబులే
శ్రీమన్నూర్తివి దేవ నీ వనెను ల ♦ క్షీయోగలక్ష్యాకృతీ. ౨౬౬

క॥ ఆరీతిఁ బ్రీతిదానము, శ్రీరమ్యము సాధుయోగ ♦ సిద్ధము మదికిక
రా రాకొమరు లచటునం, దారాత్తిరి నిలిచి రంచి ♦ తాశాస్యగుణా. ౨౬౭

తే॥ భవ్యములు వన్యములు మూల ♦ ఫలము లేర్చి
కూర్చి యాశ్రమవాసులఁ ♦ గూర్చువారిఁ
జేర్చి యాతిధ్య మొసఁగి పూ ♦ జించె వారి
నాతపోధనవర్యుఁ డ ♦ త్యాదరమున. ౨౬౮

॥ శశినిభాననుండు ♦ జలజాతనేత్రుండు, రాముఁ డట్టిపుణ్య ♦ రాత్రి మాని
మహితగోష్ఠి నుండె ♦ మహిమండలాఖండ, లుం డితండె యన న ♦ ఖండధృతిని.

ఉ॥ రాముని జానకీహృదభి ♦ రాముని విశ్వజనీనచిత్కలో
ద్దాముని సద్గుణప్రసవ ♦ దామునిఁ గీర్తితకీర్తిచంద్రికా
ధామునిఁ దైజసోల్లసిత ♦ ధామునిఁ దారకమంత్రయోగవ
న్నామునిఁ జేరి యుత్తమము ♦ నా మునివర్గము వొల్చె నత్తటిన్. ౨౨౦

తే॥ చూడ్కులు మరల్ప నేరరు ♦ సుందరాంగుఁ, జూచి తత్కలనల నెంచి చొక్కి పలుక
నెంచరు ఘటించె నెఱిగి వాణీశ్వరుండు, వారి కాభాగ్య మేనాటి వలనిదొక్కొ.

క॥ కొంతదనుక నట్లుండిరి, మంతన ముప్పొంగ నొండు ♦ మార్గ మరయకే
వింతలఁజే యాశ్రితజన, సంతానం బతఁడు గూర్చు ♦ సౌఖ్యోదయముల్. ౨౨౧

ఉ॥ ఆదట నశ్రమహాని మహి ♦ తాదర మూరఁగ రాముతత్వమున్
శ్రీదయితత్వము న్మదినిఁ ♦ జేర్చి తనరౌఁడువాడ యశాట సం
వేదితృభావ మొప్పఁగ ని ♦ వేదితవేదవిరోధవాదసం
పాదనముం బొనర్చె గుణ ♦ భవ్యవచఃకలనం బెలర్పఁగన్. ౨౨౨

క॥ ఆనిగమము లెల్లప్పుడు, నీనియమము లెన్నుచుండ ♦ నెగ డొందఁగ నై
మానయనము లలకారఁగ, మానాయక; కాన్పుఁ గూర్చి ♦ మన్నించితివే.

తే॥ తవిలి భువనము లొనరించెదవు తలంచి, వాని రక్షింతు నెవ్వేళ వలను గాంచి
యన్నెటికి సురనరతిర్యగద్యనేక, మూర్తులు ధరించెదవు నీదుమురిపె మనదె.

క॥ ముప్పొక్కఁ బోవనేర్తువు, తప్పొక్కయింతేని నెందుఁ ♦ దవులఁగనీ కే
ముప్పనఁ బెరయక నెరయుదు, వొప్పది నీయదికదోయి ♦ యొప్పులకుప్పా.

క॥ జగముల ముంచెడు దేల్చెడు, జగజ్జెట్టియ రైన మాయ ♦ సాత్త్వికు నిన్నే
తగవునను మిగులనేరదు, వగలకు వగలన్ ఘటించు వగకాడవురా. ౨౨౩

క॥ వడఁకెడు నాపెయె నినుఁ గని, తొడిబడ వాప్రాద్దుఁ దాని ♦ తోడివ యగు సం
గడముల నుండియు నెట్టులు, గడించితో యిట్టితెలివిఁ ♦ గల్యాణగుణా. ౨౨౪

తే॥ ఎన్నఁడేని నెందేనియు ♦ నెట్టలేని, యను మెలంగెద వెమ్మెయి ♦ నుండియైనఁ
దద్గుణవిలిపుడవు గావుధర్మపథముఁ, దప్పి నడువవు నిన్నెంచఁదరమె రామ !

క॥ ఎందఱు ధన్యులఁ జేయఁగ, నిం దడుఁ గడినావొ నీమహేచ్ఛత్వ మనా
స్కందమ కద ; యాయెత్తున, ముం చెదు రై నార మేము ♦ ముని పూజ్యపదా

తే॥ ఒత్తు లెడలింపఁ గాదె యీ ♦ యుద్యమంబుఁ
దవిలి తలపెట్టినావు మా ♦ తబిసిపాలము
లేల తొక్కెడ వట్లుగా ♦ దేనిఁ గొన్ని
యరసినవి కొన్ని యరయని ♦ యవియుఁ గలవె. ౨౨౫

- *క॥ భర్మమయహర్మ్యభూమిక, లర్మిలిఁ బ్రియురాలి చెలిమి ♦ నలరించెను నీ
శర్మదపదయుగ మస్మ, త్కర్మములు ఫలించుపనికిఁ ♦ గానన మెనసెన్. ౨౮౨
- క॥ నేరవొ పితృకృతసామ్రా, జ్యాయాఘ్రిమెయి స్థైలంగి ♦ యధిగాజకిరీ
టారశ్రీసీరాజన, లారమ్యపదాబ్జపీఠి ♦ నందుకొనంగన్. ౨౮౩
- ఆ॥ సాగి వచ్చినారు ♦ జడదారు లిందఱు, ధర్మచాను లీవు ♦ తారసిల్ల
మొట్ట వెట్టుకొనంగ ♦ మోమోట పైకొనఁ, దలఁకుచున్నవారు♦దయిత! వింటె.
- క॥ వారి యభిప్రాయం బీ, తీరున నెఱిగించుచుంటిఁ ♦ దెఱుగో కాదో
నేరిమినేరము లున్న ను, దారతమైఁ జక్కపఱుచు ♦ తగవరి వనుచున్. ౨౮౪
- క॥ వనసంచారం బిచ్చటి, మునులకుఁ గడముట్టినది స ♦ మూలంబుగఁ గా
వున ఫలమూలాదికసా, ధనముల కెడ వొదవె నేమి ♦ దలఁచెదవొకదే. ౨౮౫
- తే॥ నైకరూపులు పురుషాదులనురు లిప్పు, డిమ్మహారణ్యమున చక్కినెనసినారు
వ్యాళు లటు గుధిగాశనుల్వారు మరలఁ,బారు పో రిం దొనర్చెడువారు లేరు.
- తే॥ మలసి యుచ్చిష్టుడైనఁ బ్రమత్తుడైన, ధర్మపరునేనియుఁ దవస్విదద్ద నోటఁ
బెట్టుకొందురు వారి కే ♦ గుట్టు లేదు, కన్నవారికిఁ గా చెట్టు ♦ కడుపుకుట్టు.
- క॥ వారింపుము తండ్రి య, వ్వారి న్నీవారు వీరి ♦ వల నారసి యీ
తీరున నన నో గాడదు, నీరీతికిఁ దగినయట్లు ♦ నెరపుము కృపతోన్. ౨౮౬
- క॥ అదనున నిదె మార్గం బని, పొదలుచు నీ వరుగుదేర ♦ బుద్ధి నరసియున్
విదిత మొనరింప నైతిమి, కదమ్య లొనరించు వెతలు ♦ కలఁచెనుకతనన్. ౨౮౭
- తే॥ ఫలములనుఁ దెచ్చికొన ముని ♦ పతులు వోవు
తెగు విదియ యెల్లి మీ రేగు ♦ తెఱఁగునకునుఁ
దగినయది సుమ్ము కా కొంటఁ ♦ దవులఁ జనదు
కష్టములె కోనఁ జొచ్చు మా ♦ ర్గంబు లెల్ల. ౨౮౮
- తే॥ నిన్ను జయలక్ష్మి వరియించి ♦ నెగడుఁగాత
నీయసము ముజ్జగమ్ముల ♦ నెరయుఁగాత
నీతలఁపు లెల్ల ఫలియించు ♦ నెఱిన బీద
సాదలకుఁ గల్గు కష్టము ♦ ల్పమయుఁగాత. ౨౮౯
- క॥ అని యత్రిమాని యెఱిగిం, చినఁ జేతులు మోడ్చి కడచు ♦ చీరవసనలున్
వినిపింప రాముఁ డూకొని, తనమదిఁ గైకొనియె దద్వి ♦ ధానక్రమమున్.
- వ॥ అభ్రమండలంబు సొచ్చి శరధారలం గురియ నుంకించు నాదిత్యునకుం బాస
టయై యదభ్రమదావిష్టులఁ బదభ్రష్టులం గావింప నమ్మహారణ్యంబునం బ్రవే
శింప పౌద్దేశంబు నిశ్చయావేశనన్ని వేశంబుం బొనరించె నట్లు. ౨౯౦

క॥ వెన్నెలబయలున నాగో, ప్రి న్నెలకొని రఘువరుండు ♦ సిరిఁ దనరారం
గన్నారం గన్నా రా, మన్నెఁపుఁజడదారు లేప్ర ♦ మాణమువారో. ౨౬

క॥ ఆనందనవని యట్టులె, యానందనపదవి యయ్యె ♦ నాస్థలి సీతా
జానియు నాయనసూయా, జానియు ముచ్చటల నింద ♦ సారగురులుగాఁ.

క॥ లక్ష్మీవిలాసిఁ గొలుచుచు, లక్ష్మణుఁడునుఁ దనరెఁ దత్క ♦ లావిభవము న
త్పత్కము లక్షులకు ధృతి, లక్ష్మం బొనగూర్చఁగల త ♦ లంపునఁ గుదురై.

తే॥ వింటె గిరిరాజపుత్రి! శ్రీ ♦ విభుచరిత్ర, మతిపవిత్రము నీ వప్పు ♦ డడిగినట్టి
యర్థమునకు సదుత్తరంబగున కాదె, మెచ్చుచుంటివె నానుడిమేల్మిఁ దలఁచి

క॥ అని విభుఁడు మహాలాస, మ్మునరింపఁగ సంతసించి ♦ యుమ త్రిజగత్పా
వని పాపన మీచరితం, బనంతరం బెట్లు సెల్లె ♦ నని యడుగుటయుఁ. ౨౭

శా॥ అత్రీక్షోదితమండలోచితకలా ♦ వ్యాసంగవశ్యాత్మ సా
విత్తోపాసితతైజసప్రచయసం ♦ వేశా మహేశాన భ
క్తతాసాపహభవ్యయోగమహితో ♦ ద్యుత్పాభవా స్వానుభా
వతేథాప్రవిభక్తసత్వపరత ♦ త్వా సర్వభావోజ్జ్వలా. 30౬

క॥ అనసూయానయసూక్తా, యనప్రవణజనమనోభి ♦ హర్షణసమయా
వినికృతదనుసూనుస్మయ, సనాతనాత్మీయధర్మ ♦ సంశితహృదయా. 30౮

మత్త॥ మౌనిమండలమానితా సున ♦ మాహితా యవిమోహితా
స్వానుభూత్యవినాకృతా గుణ ♦ హానివృద్ధివినాకృతా
శ్రీనిరాసనివేదితాధివ ♦ శిత్వసంపదుపాశ్రితా
భూనభోంతరపూరితాగ్ర్యవి ♦ భుత్వకీర్తిసమున్నతా. 30౯

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరచరణనలిననిత్య సేవాసమాసాదితానవద్య

కవితాయోగహృద్యమహితాత్రేయగోత్రపవిత్రహనుమత్సుధీతనయ

విదితనయ లక్ష్మ్యంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫలాయమాన

వేంకటప్ప కవీంద్రాభిధాన ప్రణీతంబైన

శ్రీరామకథామృతంబను మహాప్రబంధంబునం

దయోధ్యాకాండంబున దశమాశ్వాసము.

అయోధ్యాకాండంబు బరిసమాప్తము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

